6
36-c
32

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
32 B
45

21

6-36-c-92

Digitized by Google

APOPHTHEGMATVM EX OPTIMIS VTRIVSQVE LINGVAE SCRIPTORIBVS LIBRI IIX.

PAVLLI MANVTII
ſtudio, atque induſtria,

Doctiſſimorum Theologorum conſilio, atq; ope ab omnibus mendis vindicati,

Quæ pium, & veritatis Catholicæ ſtudioſum lectorem poterant offendere.

BIBLIOTECA NAZ ROMA VITTORIO.EMANUELE

BRIXIAE,
In Aedibus Polycreti Turlini.

Cum conſenſu Superiorum.

Digitized by Google

[illegible]

Digitized by Google

CLARISS. VIRO

MATTHAEO SENAREGAE

ALDVS. MANVTIVS PAVLLI. F. ALDI N.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

HOminem homini præſtare, & vt quiſque educatus eſt, ita maximos, minimosve educationis fructus inde emanare, nemo non videt. inde fit, vt ſummam nos vel ex librorum lectione, vel ex ampliſsimorũ virorum conſuetudine vtilitatẽ capere ſentiamus. Quæ duæ res cum eiuſmodi ſint, vt earum altera omnibus pateat, altera non item; præclarè fecerunt, qui ſuam operam in id præcipuè contulere, vt, hominum vſui conſulentes, de oĩbus bene merendi exemplum poſteris traderent, immortalitatique

laudum ſuarum proſpicerent. Hoc ſtudium cum in multiplici lectione cōſiſtat, nec tam variæ librorum ſupellectili poſſint homines totos dies tradere, qui libri multa in pauca contrahant, breuitateque ſtudioſorum animos explicatiores reddant, ne illos præ ceteris multis modis laudandos iudico. Huiuſmodi ſunt Apophthegmata, quæ nūc expurgata, deletis, Pont. Max. approbante quę piorum mentes aliquo modo offendere poterant, edimus. Præſcriptum illis ſit in fronte nomen tuum perpetuum obſeruātiæ meæ teſtimonium, nec vulgarium meritorum. Interim maiora adornentur, ex eo forſan genere, quo tu in primis delectaris, eoque gratus tuis ciuibus, gratus toti Reipub. fuiſti. Ego quidem, qui te de facie olim puer noui, ita nunc abſentē iure colo, quaſi maximum mihi ornamentum, præſidiumq; in te ſit conſtitutum: hancq; meam voluntatem tibi vt aliquo modo notam faciam, operam dabo; poſteris certè, ſi quid erunt mea ſcripta, quæ hoc ſaltem nomine aliquid eſſe cupio, vt teſtatum ſit, quantum tibi debeam, non enitar tantum, ſed, vt ſpero, conſequar. Vale.

Venetiis, Ibid. Nou. M. D. LXXVI.

APOPHTHEGMATA, AC LEPIDE DICTA,

Principum, Philoſophorum,

Ac diuerſi generis hominum, ex Græcis, pariter ac Latinis ſcriptoribus ſelecta, cum interpretatione commoda, dicti argutiam aperiente.

BIBLIOTECA ROM VITTORIO EM

APOPHTHEGMATA LACONICA *ſecundùm ordinem literarum Græcarum.*

LIBER PRIMVS.

AGASICLES.

LACEDEMONII quoniã ſeueriores erant, ac moribus incorruptioribus, bellíq; gloriam potiſſimùm ſpectabant, contemnebant omneis arteis, quæ ciuium animos videbantur, emaſculate, & à vera virtute ad otioſam oſtentationem traducere. Nam & Roma quum adhuc ſpiraret germanã illã auſteritatem, Græculos profeſſores vrbe exegit. Hoc genus ſtudijs nulla Græciȩ pars corruptior erat quã Attica, vbi Gorgias, Lyſias, Iſocrates, Prodicus, alijq́ue innumeri ſophiſtæ, magno cum applauſu populi, nec mediocri mercede garriebant.

1 Cum igitur Agaſicli Lacedæmoniorum regi diceret quidam, admirari ſeſe, ꝙ quum eſset auidus diſcendi, nõ adiungeret ſibi Philophanem ſophiſtã: regali prorſus indole reſpondit: Eorũ, inquiens, volo eſse diſcipulus, quorum ſum & filius: ſignificans nõ minus intereſse quos nactus ſis parentes, quàm quos aſciſcas præceptores. Etenim vt liberi fermè referunt maiorũ, vnde prognati ſunt, ingeniũ, ita præceptorũ vitia demigrant in eos, qui inſtituunt. Et honeſtæ vitæ inſtitutio potiſſimùm ab illis petenda eſt, qui virtutem ipſis factis præſtiterunt, non ab iis qui cõpoſitis arte verbis de virtute nugantur. At nunc ſummi orbis monarchæ futuri, Deum immortalẽ, quibus interdũ viris à teneris annis formandi inſtituendiq́; creduntur? quum principi nõ minus tum pernicioſum ſit, tum indecorum, ab inhoneſtis inſtitui, quàm naſci.

Genero-ſè.

2 Rurſus quum alius quiſpiam ab eo ſciſcitaretur quo pacto poſset aliquis tutò imperare, nullo ſtipatus ſatellitio, reſpondit: Si ſic imperet ſuis, quemadmodũ pater imperat liberis. Nemo plura dixit vnquam maiore cõpendio. Domini tantum timentur à ſeruis, quò mali metu coerceantur, quos non corrigit pudor. Pater quoniã liberis cõſulit potius quàm ſibi, diligitur ab illis, ſic vt autoritatem comitetur reuerentia Aduerſus hoc adeo nõ eſt opus ſatellitio, vt nõ aliud ſit ſatellitium fidelius illorum ſtipatus. Quòd ſi rex beneuolentia ac benefactis adiungeret ſibi ciuium animos, nõ eſset opus barbarico conductitioq́; ſatellitio, ſed nullos haberet corporis ſui cu-

Grauiter & modeſtè.

ſtodes

ſtodes tutiores, quàm ciues erga quos patris gereret affectum. Porrò quibus placet hoc dictum, Oderint dum metuant, nullos magis habent ſuſpectos, quàm quibus oportebat maximè confidere: ac multos metuat oportet, quem metuunt multi.

AGESILAVS.

Ageſilaus ille magnus Lacedæmoniorum rex, quum in compotatione quadam ſortibus ex more ductis factus eſset princeps conuiuij: huius autem partes erant præſcribere, quantum quiſque biberet: rogatus à pincerna, quãtum cuique vini deberet apponere, Si multũ inquit, vini paratum eſt, dato cuique quantum poſcit: Sin parum, cunctis ex æquo diuidito. Hac dexteritate mirè proſpexit, nè vel parata vini copia deeſset, quibus placeret largior potatio, vel ad bibendum cogerentur, quibus placeret ſobrietas. Rurſus in maiore vini copia, per æqualitatem excluſit occaſionem murmuris. Etenim quum ſingularis æqua vini portio diſtribueretur, nihil deerat his, qui bibebant moderatius, & qui largius fuerant bibituri, quum haberent, quod naturæ ſatis eſset, queri non poterant, ſi deerat libidini, eò quòd nemo omnium plus aut minus haberet cæteris. Itaque æquis animis ſe illi quoque ad moderationem componebant, quibus alioqui placebat luxus. Porrò Lacedæmonij præter cæteros Græcos victus frugalitatem probabant. 3 Solerter.

Quum verò narraretur apud eum, maleſi- 4

Grauiter. cum quempiam ac ſceleroſum hominem conſtanter pertuliſſe tormenta: Vt inſigniter, inquit, miſer eſt homo qui tolerantiam ac patientiam in res flagitioſas ac turpes collocet. Apud Lacedæmonios admirabilis erat malorum tolerantia, quæ ſi ſuſcipiatur ob res honeſtas, magnam promeretur laudem; ſin ob turpes, non ſolùm non meretur fortitudinis laudem, qui tolerat, ſed hoc miſerior eſt ac vir peior, quò conſtantius ſe geſſerit. πονηρὸς enim Græce, & malum ſonat, & translato tono, laborioſum ſiue calamitoſum. Dolebat egregio duci, tantum animi robur ac naturæ vim in re turpi conſumptam, quam ſi attuliſſet ad res honeſtas, magno vſui poterat eſſe Reipublicæ.

5 Salsè. Alio quodam laudante rhetorem hoc nomine, quòd mirificè res exiguas verbis amplificaret: Ego inquit, nè ſutorem quidem arbitrer bonum, qui paruo pedi magnos inducat calceos. Veritas in dicendo maximè probanda eſt, & is optimè dicit, cuius oratio cógruit rebus, ex quibus pecenda eſt orationis qualitas potius, quàm ex artificio.

6 Iuſtè & vrbanè. Quum quidam vrgeret illum improbè poſtulando, dixiſſetque, ei, Promiſiſti, atq; idem crebrò repeteret, quaſi iam fas non eſſet, negare quod petebat: Rectè ſanè, inquit, ſi quidem iuſtum eſt, quod petis promiſi: ſin minus, dixi, non promiſi. Hoc dicto eluſit flagitatoris improbitatem. Ille verò quum nondũ faceret flagitandi finem, ſed ſubijceret, Atqui decet reges præſtare, quicquid vel capite annuerint: Nihilo magis, inquit, quàm eos qui

reges

reges adeunt, decet ea petere, loquique, quæ iuſta ſunt, ſpectantes ſimul & opportunitatē, & quid regibus cōueniat, decorumq́; ſit. Sunt qui principes velut ex inſidijs adoriuntur, & à bene potis, aut alioqui aliud agentibus, vt non vacet, quale ſit, quod petitur, conſiderare, poſtulant quod iniquū eſt. His meritò negatur, quod promiſſum eſt, & repulſi immeritò requirunt fidem à promiſſore, qui ſui officij non meminerunt poſtulando.

Quoties audiebat aliquos ab alijs laudari, aut vituperari, exiſtimabat non minus eſſe diſcendos eorum mores, qui loquebantur, quàm eorum de quibus loquebantur. Senſit vir prudentiſſimus, qui auidè obtrectant alienæ laudi, magis prodere morbum ſuum, quàm detegere mores alienos: & qui ob re parum honeſtas laudant quempiam, aut ob laudabiles vituperant, indicare ſtultitiam ſuam, peruerſumq́ue iudicium. 7 Prudenter.

Quum adhuc puer eſset, & ageretur ludus ſolennis, quo pueritia tum exercebatur, atq; is, qui negotio prefectus erat, ſtatuiſset illum in loco parum honorifico, paruit quidem, tametſi iam rex deſignatus, ac dixit: Benè ſanè habet: oſtendam enim, non locum viris, ſed viros loco conciliare dignitatē. Nimirum vox ea declarat in puero miram animi celſitudinem, cum pari moderatione cōiunctam. Nec alij magis ſunt adminiſtrādo regno idonei. Simile quiddam tribuunt Ariſtippo. 8 Magnanimiter.

Quum medicus quiſpiam illi præſcriberet curationem nimis exactam, minimeq́ue ſimplicem qualis eſſe ſolet apud Lacedæmonios: 9

nios: Per Geminos, inquit, ſummã quę præſcribis, ſi mihi prorſus eſt in fatis, vt non viuam, etiam ſi non omnia ſumpſero. Significabat eiuſmodi curationes citius acceleraturas mortem, quàm depulſuras morbum. Nec tam operoſa pharmaca ſumenda, niſi qui deſtinauit mori. Omnibus in rebus ei genti placuit frugalitas ac ſimplicitas.

Argutè.

10 Quum aſtantē aræ Palladis, cui apud Spartanos ab æreo delubro χαλκιοίκα cognomē eſt, vt bouem immolaret, momordiſſet pediculus, non auerſus eſt, ſed arreptum palàm omnibus occidit. Per deos inquiens, equidem inſidiatorem lubens vel in ipſa ara: videlicet declarauit animum nec inepto pudori, nec ſuperſtitioni obnoxium: tecteque ſignificauit, inſidias molientibus nullam aram aut aſylum oportere tutum eſse.

Simpliciter.

11 Quum puer quidam eo vidente murem captum è cauo protraheret, musque conuerſus momordiſset tenentis manum, atque effugiſſet, Ageſilaus indicauit his, qui aderant, dixitque: Poſtea quàm minimum animalculum ſic vlciſcitur eos, à quibus læditur, quid viros oporteat facere cogitate. Ita dux fortiſſimus vndecumque captata occaſione animum addere ſtudebat ſuis, vt audentiores fierent aduerſus hoſtem. Sed idem exemplum magis eo valet, nè quis quamlibet potens iniuria prouocet infirmiorem. Fit enim ſæpenumero vt qui, ſicut ait Flaccus, fragili quęrit illidere dentem, infringat ſolido.

12 Quum in animo haberet mouere bellũ aduerſus regem Perſarũ, quò Græcos Aſiã incolentes

ſentes libertati reſtitueret, conſuluit oraculum Iouis Dodonæi. Nam ea gens ex oraculis deorum pleraque gerebat. Is quum iuſsiſſet, vt pro ſuo arbitratu bellum inſtitueret, Ageſilaus Dei reſponſum renunciauit Ephoris. Hi erant quinque iudices, quorum autoritati reges quoq; parere cogebantur. Illi verò ſuaſerunt, vt adiret & Delphicū oraculum iiſdē de rebus ſciſcitaturus. Eò profectus hoc pacto propoſuit cōſultationem: Apollo nunquā idem tibi videtur, quod patri? Quum Apollo comprobaſſet Iouis oraculum, ita demū delectus Imperator, bellum apparat, vnico facto non vnam rem nos docens: Primùm moderationem animi, qui quum rex eſſet, non grauatus ſit Ephoris obtemperare rem ſuperuacaneā imperantibus. Deinde declarauit, quàm non temerè ſit bellum capeſcendum. Illis nō ſat erat Iouis oraculum, quum hodie principes frequenter inconſultis vel potius inuitis proceribus ac ciuitatibus ad arma proſiliant. Poſtremò demonſtrauit quàm religioſam haberet de dijs opinionem, qui ſi inter ſe diſſentiant, non ſint dij, obiter notans Homeri fabulas, qui fingit deorum ac dearum atrocia diſſidia, & quod in principibus ac magiſtratibus turpe ſit, adſcribit ſuis numinibus. Religioſè.

13 Tiſſaphernes Perſarū dux cum Ageſilao fœdus, non ex animo, ſed metu percuſſerat, hac lege, vt Græcas ciuitates ſineret liberè ſuiſq; viuere legibus: mox ingentibus copijs à rege ſuo acerſitis bellū illi denunciauit ni Aſia decederet. Hoc fœdus violatum libenter arripuit Ageſilaus, legatis hilari vultu reſpondens, ſe

magnam

magnam habere gratiam Tiſſapherni, quòd periurio ſuo & deos & homines ſibi infenſos reddidiſset, aduerſæ verò parti propitios. Rectè ſenſit abſque prouidentia Dei nihil geri in rebus mortalium, magiſque fidendum diuino fauori, quàm humanis conſiliis aut viribus. Cæterùm exercitum mouit velut in Cariam impreſſionem facturus. Quò quum Tiſsaphernes ignarus doli, cogeret militem, Ageſilaus repentè copias mouit in Phrygiam, vbi quum multas cępiſset vrbes, magnamque
Iuſtè. pecuniarũ vim abſtuliſset, dixit amicis: Fędera quidem violare præter cauſam impium eſt, cæterùm hoſtibus imponere, non modò iuſtum eſt, ac laude dignum verùm etiam & iucundum & lucroſum. Vir bellandi auidus, tamen ab iniuſto bello abhorrebat, nec eius ſuſcipiendi anſam dare voluit, datam fęliciter arripuit, nec turpe putauit dolis in illum vti, qui violato fędere periurio fefelliſset & deos & homines.

14 Idem quum parum eſset inſtructus equitatu, Epheſum ſeſe recepit: ibi, opulentis denunciauit, vt quiſquis pro ſe virum & equũ præberet, à militia eſset immunis. Hac arte factum eſt, vt pro ignauis ac timidis diuitibus breui colligeret & equos & viros ſtrenuos ac
Callidè. bello idoneos. Qua quidem in re dicebat ſeſe Agamemnonis exemplum retuliſse, quòd is accepta equa generoſa, virum diuitem, ſed ignauum militia liberaſset. Locus autem eſt apud Homerum Iliados ψ.

Τὴν Ἀλαμέμνονι δῶκ' Ἀρχισιάδης Ἐχέπολος,
Δῶρ' ἵνα μή οἱ ἕποιθ' ὑπὸ Ἴλιον ἠνεμόεσσαν
Ἀλλ' αὐτᾶ τέρποιτο μενύων μέγα γάρ οἱ ἔδωκε
Ζεὺς ἄφενος, ναῖεν δ' ὅ γ' ἐν εὐρυχόρῳ Σικυῶνι.

De equa loquitur.

Quam dederat Anchiſiades Echepolus Atridæ
Dono, nè huic comes iret ad alta mœnia Troiæ.
Sed remanere doni, ac ſeſe oblectare liceret.
Nam viro opes pater altitonans donarat opimas.
Incoluit verò prædiuitem agris Sicyonem.

Hæ ſunt artes excellenti principe dignæ, quibus efficitur, vt quod ad Reipu. dignitatem incolumitatemve neceſsarium eſt, non per violentiam inuidioſam extorqueat, ſed ea dexteritate impetret, vt nec tenues grauet, & à ditioribus etiam gratiam ineat.

Cæterùm quum edixiſset, vt captiui nudi 15
venderentur, Laphyropolæ, quorum munus erat res prædatitias diuendere, quod erant iuſſi, faciebant: ac veſtium quidem quoniam iuxta barbaricum morem erant ſplendidæ, multique pretij, complures extiterunt emptores. Cæterùm ipſa corpora candida, prorſusque tenera ac delicata, nec quicquam virile preſeferentia, quippe in vmbra, otio, ac voluptatibus educata, adeò nemo concupiuit emere, vt deriderent etiam hoc mercium genus velut inutilium, nec vllius omnino pretij: id animaduertens Ageſilaus, qui auctioni præſidebat, & hunc caſum torſit Solerad animandos ad fortitudinem milites. ter.

Hæc

Hæc inquit, ſunt, pro quibus pugnatis, ornamenta captiuorum oſtendens: hi, quibus cum pugnatis, nuda captiuorum corpora demonſtrans. Duplici nimirum argumento addidit ſuis animos, ampliſſima ſpe præmiorum, & hoſtium imbellium extremo contemptu.

16 Idem quum in Lydia Tiſſaphernem vertiſſet in fugam, ac quamplurimis interemptis iam in agros regios feciſſet incurſionem, rex Perſarum per legatos, quorum pręcipuus Titrauſtes ingentem pecuniarũ vim vltro ad illũ miſit, petens, vt à bello deſiſteret: Ageſilaus ſpreta pecunia reſpondit, pacis quidem tempore, Reipub. vigere autoritatem, vt ius habeat decernendi, quod ad tuendam ciuitatis tranquillitatem cenſuerit conducere: belli verò tempore nõ item. Sibi verò iucundius eſſe, ſi milites ſuos ditet, quàm ſi diteſcat ipſe: pręterea ſe pulcherrimũ ducere, ſi Græci non munera caperent ab hoſtibus, ſed armis pararent ſpolia. Vox excellentis animi, qui non aliud virtutis præmium ambiret quã gratiam, nec pacem hoſti venderet, fraudato milite.

Animoſè.

Liberaliter.

17 Quum Megabates Spitridatis filius eximia forma adoleſcens, Ageſilaum adijſſet aliquando ſalutandi gratia, ac iuxta Perſarũ morem oſculũ offerret, quòd ab eo videretur ad modum amari, Ageſilaus auertit vultũ refugiens oſculum. Cæterùm quum eribuiſſet ille, ratus ſe cõtemptui fuiſſe, ac deinceps ſalutaret eum eminus: rex pœnitens vitati oſculi, finxit ſe mirari quid accidiſſet Megabatæ, quòd ipſum non ſalutaret oſculo: familiares reſpõderunt, ipſe fuiſti in cauſa ò rex, qui venientem non

exce-

exceperis, ſed formoſi baſium exhorrueris: Alioqui nunc quoq; perſuaderi poterit, vt tibi veniat ad oſculum, tantũ ne rurſus refugias. Hic poſteaquam Ageſilaus aliquãdiu tacitus ſuo cum animo cogitaſſet: Non eſt inquit, opus, vt illi reditum perſuadeatis. nam ego mihi ſic videor affectus, vt malim huiuſmodi rebus ſuperior eſſe, quàm aduerſariorum vrbem fortibus viris inſtructiſſimam per vim capere. Præſtantius enim duco, vt quis ſibi ipſi ſeruet ſuam libertatem, quàm vt alijs libertatẽ adimat. O virum gerendo in alios Imperio idoneum, qui ſuis cupiditatibus imperare poſſet. Quis non miretur tam philoſophicum in homine militari iudicium? Intellexit neminem eſſe liberum, qui ſeruiret cupiditatibus. Intellexit nullum eſſe Imperiũ ſpecioſius, quàm ſi quis animo ſuo poſſet imperare, Hoc exemplum temperantiæ multò pulchrius videbatur reputanti, quòd Græcorum leges formoſorum adoleſcentium amorem concedant, citra turpitudinem tamen aut vim. Quanquam hoc apophthegma Plutarchus in vitis paulò ſecus refert: Egò, inquit, denuo malim illam de oſculo pugnare pugnam, quàm omnia quæ viderim mihi fieri aurea. Quo vir ille ſenſit amoris flammam acriorem, hoc pulchrius ducebat, non obſequi animo.

Cõtinenter.

Cum cæteris in rebus eſſet rigidior & exactè iuſti legumque tenax, tamen in amicorum negotijs exiſtimabat inhumanitatis ac ſæuitię prætextum eſſe, nimiùm aduerſus illos eſſe iuſtum. Huius rei teſtis eſt epiſtola quædã perbreuis, quæ fertur ad Hidrieum Carem ſcri- 18

pta,

pta, qua cuidam amico veniam deprecatur, in
Humaniter. hunc modum. Nicas ſi nihil peccat, dimitte hominem: ſi peccat, mihi dimitte, ſed omnino dimitte: Innocenté punire ſcelus eſt, culpam interdum condonare in gratiam honeſti deprecatoris, humanitas eſt. Quum enim iuſtitiam ſemper oporteat eſſe clementia temperatam, quoties nacta eſt grauem interpellatorem, & minus habet inuidiæ, & plus impetrat gratiæ. In pleriſq; igitur amicorum negotijs ad eum modum ſe gerebat Ageſilaus. Interdum tamen magis ſequebatur Reipublicæ vtilitatem per occaſionem oblatam, quàm indulgebat amicitiæ.

19 Quodam ergo die quum caſtra tumultuoſius eſſent mouenda, adoleſcentem, cuius amore tenebatur, relinquebat ægrotum: quumq; is & blandis precibus & lacrymis illũ remorari conaretur, verſus ad eum, quàm difficilè
Cõtinenter & ſapienter. eſt, inquit ſimul & miſereri & ſapere: malens ſequi quod id tẽporis expediebat, quàm quod dictabat in amicum affectus. His animi dotibus cæteris præcellebat Ageſilaus.

20 Cæterũ quod ad corporis curam attinebat nulla in re melius habebat, quã hi quibuſcum viuebat, à ſaturitate quidem & crapula in totum abſtinens. Somno verò ſic vtebatur, non vt ille dominaretur, ſed vt ſeruiret negotijs.
Temperatè. Aduerſus æſtum autẽ & frigus ſic erat inſtructus, vt quatuor anni tẽporibus vnicis tantùm veſtibus vteretur. Cęterũ quum in cẽtorijs inter milites ageret, velut vnus quilibet è numero, nihilo meliorem culcitram habebat q̃ cæteri, illud aſſiduè habens in ore, Principis eſſe,

non mollicie delicijsue, ſed temperantia ac fortitudine priuatis hominibus antecellere.

Sciſcitante quodam quid Spartę fructus attuliſſent Lycurgi leges, voluptatũ, inquit contemptum: videlicet iudicans, non alia magis ex re naſci Reipub. corruptelam, quàm ex delicijs. 21

Moderate.

Alij cuidam qui ſe dicebat admirari, quòd Ageſilaus cum cæteris Lacedæmonijs tã frugali cibo veſtituque vteretur: Atqui, inquit, ò hoſpes, pro hac frugalitate optimam ineſſem metimus, libertatem: ſapienter admonens nullam eſſe voluptatem viris ingenuis libertate ſuauiorem, nec ibi diu libertatem eſſe poſſe, vbi regnat luxus. 22

Sapienter.

Rurſus quum alius quidam eum admoneret, vt aliquid de vitæ rigore remitteret, cãm addens quòd, quæ eſt vitæ volubilitas, euenire poſſet, vt tempus ipſum exigeret aliam viuendi rationem: At ego, inquit, me conſuefacio, vt quæcunque inciderit fortunæ mutatio, nè quæram ipſe mutationem: Mira animi continentia, qui nec in auſteriore vita delicias requireret, nec inter delicias agens ab illis corrumpi poſſet. 23

Continenter, & conſtanter.

Quin ne ſenex quidem factus quidpiam de victus vitæque ratione & corporis exercitijs remiſit. Itaque percunctanti cur per acrẽ hiemem ſolo pallio tectus obãbularet abſque tunica homo tã prouectę ætatis: Vt, inquit iuuenes hanc vitæ rationẽ imitentur, quum exemplum habeant & extremę ſenectutis hominẽ, & principem: ſapienter admonens ſenibus ita viuendum eſſe, vt adoleſcentibus exhibeant 24

Grauiter.

recte viuendi formam: & vulgus nihil imitari ſolet libentius, quàm quod à viris principibus conſpexerint factutari.

25 Thaſiorum gens vt copia rerum abūdabat, præcipue vini præſtantia nobilis, ita delicijs erat addictior. per horum agros cum exercitu proficiſcenti Ageſilao, Thaſij honoris gratia miſerunt farinas, anſeres, bellaria, liba ex melle condita, & item omnis generis alia maximi pretij tum eſculenta, tum poculenta: at ille præter farinas nihil accepit, reliqua domū referri iuſsit ab ijs, qui attulerant, tanquam ſibi ſuisq́ue prorſus inutilia. Cæterùm quum illi precibus & obteſtationibus vrgerent omnino, vt adieceret xenia, iuſſit ea inter helotes diſtribui: id erat apud Lacedæmonios mancipiorum genus. Eius facti cauſam ſciſcitantib. reſpondit, non decere qui virtutis ac fortitudinis ſtudio tenerentur, id genus delicias cupodiasq́, recipere; proptereà quòd iſtiuſmodi res, quibus ineſcarentur ingenio ſeruili nati, oporteret à liberis procul abeſſe: grauiter taxans Thaſiorum mores. qui dum voluptatibus ſeruirent, nec ingenuos ſe pręſtarent nec liberos.

[Fru]galiter.

26 Aduerſus voluptates quidē inuicti pectoris hoc ſpecimen dedit. Aduerſus inanem gloriā non minus inſuperatū fuiſſe declarat, quod dicturus ſum. Thaſij quoniā intelligebant Ageſilaum de ipſis optime meritū, templis ac diuinis honoribus illū dignati ſunt: atque hac de re legationem ad illum miſerunt. Is vbi legiſſet honores, quos legati ad illū detulerāt, percunctatus eſt, num illorum patria poteſtatē habere

beret ex hominibus faciendi deos: quum illi reſpondiſſent habere, Agedum, inquit, primùm vos ipſos deos facite. Id ſi præſtiteritis, tum vobis credam, quod me quoq; Deum facere poteritis Vtrum hic prius admirari conuenit, animi celſitudinem ad ô contemnentis oblatum, ob quod Empedocles philoſophus ſemet in Aetnam communicet, quodque tot eruditi principes tot artibus & impendijs ambierunt: an ingenij ſolertiam, quam Thraſijs vel ſummam ſtultitiam, vel abiectam adulationem ſuam in oculos ingeſſit? Liberè & grauiter.

Nec minus excelſi animi fuit, quod quũ nationes, quæ id temporis Græciã incolebant, decreuiſſent illi in clariſſimis quibuſque ciuitatibus honoris cauſa ſtatuas erigi, reſcripſit illis hunc in modum: Mei nulla ſit imago, neque picta, neque ficta, neque vllo alio artificio parata. At principum vulgus hoc honoris genere ſe dijs æquiparari credebat, ſummumque rerum benegeſtarum præmium arbitrabatur. Ageſilaus ipſo honeſto contentus, negligebat eiuſmodi adulationes verius quã glorias, malens inſculpi prudentum ac bonorum hominũ pectoribus, quàm in foro ęreus aureus reſtare. Eximiam virtutem ſponte ſuum conſequitur decus. Nec vlla ſpecioſior ſtatua, quam honorifica bene actæ vitę memoria. 27 Magnanimiter.

In Aſia quum ędes quaſdã conſpexiſſet, quarum tectũ quadratis trabibus contextum eſſet, rogauit ædium dominũ, num apud illos ligna quadrata naſcerentur: qui quũ negaſſet talia naſci, ſed ex rotũdis, arte quadrari: Quid, inquit, ergo ne ſi quadrata naſcerẽtur, faceretis 28

Digitized by Google

Temperatè rotunda? Immane quantum abfuit illius regis animus à noſtrorum ędificiorũ delicijs, in quibus nihil placet, niſi ex alieno deuectum orbe, aut multo artificio adulteratum.

29 Fortiter. Quum aliquando quidam percunctatus eſſet, quinam eſſent fines Laconicæ ditionis, vibrata lancea, quouſque, inquit, hęc valeat pertingere. Vox egregio duce digna, qui bellum non niſi iuſtum ſuſciperet. imperiumq́ue virtute partum virtute tueretur.

30 Fortiter. Rurſus alij cuidam percunctanti, quam ob cauſam Sparta non cingeretur mœnibus: oſtendit ciues armatos, hi, inquiens, ſunt Spartanæ ciuitatis mœnia: ſignificans Reſpub. nullo munimento tutiores eſſe, quàm virtute ciuium.

31 Sapienter. Similiter quum alius quidã hoc idem percunctatus eſſet. reſpondit ciuitatem non ſaxis lignisvè, ſed pro vallis ac mœnibus, incolentium virtute muniri oportere.

32 Sapienter. Aduerſu pecuniarum ſtudium, quo vitio plerique laborant, amicos admonere conſueuit, nè tam pecunijs, quàm fortitudine ac virtute ſtuderent diteſcere, quòd fruſtra parat opes qui veris animi bonis vacat.

33 Impigrè. Exempli. Si quid autem eſset, quod per milites celeriter confici vellet, primus ipſe ſub oculis omnium operas aggrediebatur, quo vel pudore ad induſtriam extimularentur. Efficaciſſimum exhortationis genus, principem hoc facere, quod ab alijs fieri velit.

34 Grauiter. Illud ſibi cum primis ducere ſolet gloriæ, quod quum rex eſset, cæterisq́; cõſilio proſpiceret, nihilo ſecius in laboribus obeundis ne-

mini cederet: quodq; ſibi ipſi imperaret ſuique, vt ita loquar, rex eſset, id pulchrius eſſe iudicabit, quàm quòd regnum obtineret in alios.

35 Quidam conſpiciens Lacedæmoniũ quendam claudum ad bellum exeuntem, quum ei equum veluti debili neceſsarium quæreret, Non intelligis, inquit Ageſilaus, in bello opus eſse, non qui fugiant, ſed qui loco maneant? Significans eos demum eſse bello vtiles milites quibus decretum eſt in prælio aut vincere, aut mortem oppetere. Facetè.

36 Percunctanti cuidam qua ratione ſibi pararet eximiam gloriam, ſi mortem, inquit, contẽpſeris. Nihil enim in bello præclarę rei geret, cuius animum mortis metus occupauit. Idem affectus in omni vita mortalium à pulcherrimis facinoribus reuocare ſolet. Grauiter. Vitæ contemptus.

37 Roganti quam ob cauſam Spartiatæ ad tibiarum cantum inituri prælium exercentur, vt quum ad numerum, inquit, incedunt, appareat qui formidoloſi ſint, qui fortes: Nã anapęſtorũ ictus ſtrenuis addebant animũ, vehemẽter meticuloſis pallorem ac tremorẽ incutiebant. Itaque quum pes non reſponderet ad modulos tibiarũ, prodebatur ignauorum imbecillitas. Magni ſi quidem refert, vt dux perſpectos habeat militum ſuorum animos, quo norit, qui ſint à pręlio ſubmouẽdi, aut qui qua parte exercitus collocandi. Valerius Maximus lib. II putat tibias adhiberi ſolitas ad incitandos militũ animos: contrà Thucydides apud Au. Gelliũ tradit, pro tibijs & cornib. Lacedæmon. ad pręlium tibijs vti ſolitos, ad mo- Prudenter.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

derandam vim & impetum militum: nè ſparſi, diſpalatiq; prodirent in hoſtem, ſed compoſitè incederent ſuo quiſque ordine. Proditum eſt literis Cretenſes cithara præcinente prælium inire ſolitos.

38 Moderatè. Quum maximam Aſiæ partẽ armis ſibi ſubegiſſet, conſtituerat ad ipſum regem Perſarum proficiſci, vt eum cõpeſceret qui ſic erat quietus à bello, vt interim Græcorum duces pecunia corrumperet: cæterùm reuocatus domum ab Ephoris, ob Spartam Græcorum obſidione cinctam. (Nam id rex Perſarum pecunijs miſſis effecerat) paruit, dicens bonum Imperatorem legum imperatis parere oportere, citraque cunctationem ſoluit ex Aſia, magno ſui deſiderio relicto Græcis Aſiaticis Offerebatur rei bene gerendæ occaſio, inuitabat illum Grecorum affectus, vt inſtituta perageret.

Oportet bonũ Imperatorẽ parere legibus.

39 Facetè. Quoniam verò Perſarum numiſma ſagittarium habebat inſculptũ, ex Aſia diſcedens aiebat, ſe triginta ſagittarũ millibus à rege Aſia depelli. Tot enim Daricorũ aureorũ millibus. Athenas ac Thebas deportatis & in plebis moderatores diſtributis. Timocrates effecerat vt populus hoſtilem animũ aduerſus milites ſuſciperet Ephoris autem reſcripſit in hunc modum: Ageſilaus Ephori ſalutem. Aſiam magna ex parte ſubegimus, barbaros expulimus frequenter in Ionia conflixzimus: attamen quoniã pro magiſtratus autoritate iubetis, vt iſtuc ad diem præſcriptũ adſim, conſequor hanc meã epiſtolã, ac fortaſſis anteuertam etiam. Nec enim mihi principatum gero, ſed tum Reipub.

Moderatè.

tum

tum ſocijs & amicis Reipub. Atque ita demū qui potitur imperio, verè legitimeque imperat, quum & ipſe paret imperio legum & Ephororum, aut cuicunque ſint illi, qui in Repub. magiſtratu funguntur.

Dein quum transmiſſo Helleſponto iter faceret per Thraciam, nulli quidem barbarorū ſupplex fuit vt daretur tranſitus, ſed miſſis ad ſingulos nuncijs, rogabat vtrum per hoſtium aut amicorum regionem iret. Ac cæteri quidem illum amicè recipiebant, venientem ac diſcedentem deducebant. Cæterùm qui Proadenſes appellantur, à quibus, vt fertur, Xerxes datis muneribus tranſeundi copiam emerat, tranſitus mercedem poſtulabant ab Ageſilao, centum argenti talenta, totidemq; fœminas. At is irridens eos rogauit cur non protinus veniſſent accepturi quod poſtulabant. Admouit exercitum, & congreſſus cum his qui ſe obiter collocarant in acie, omnes vertit in fugam, compluribus truciditatis, itaq; ſibi ferro viam aperuit. 40 Fidenter. Animosè.

Itidem & ad Macedonum regē nuncios miſit, rogatus, vtrum per hoſtium ſolū irent an amicorum. Quum ille reſpondiſſet ſe conſultaturum: Fiat, inquit, igitur conſultatio, nos tamen interim iter faciemus. Rex admiratus hominis audaciam, ſibiq; metuens, ſatius eſſe cenſuit illum vt amicum ſuſcipere. 41 Intrepidè.

Ad Lariſſæos autē qui non iuuerant res hoſtium, Xenoclé ac Scythen legatos miſit amicitiæ conciliandæ gratia. Hos quū Lariſſæi cōprehenſos aſſeruarēt in cuſtodia, cęteri quidem id factū grauiter ferentes cenſuerunt, vt 42

Moderatè. Ageſilaus admoto exercitu Lariſsam vrbem obſidione vallaret. Ac ille negabat ſe vel vniuerſam Theſsaliam hac conditione velle capere, vt ex his, quos miſerat, alterius faceret
Amicè. iacturam, amiſsurus vtrumque, ſi illos bello laceſſiſset. Itaque captos acceptis conditionibus liberauit ac recepit. Tam atrocem iniuriam duorum amicorum incolumitati condonauit, alioqui contumeliarum impatiens. Dicas illum ſuos affectus in ſua habuiſse poteſtate.

43 Feliciter pugnatum erat apud Corinthum: in eo prælio quanquam accepiſset Spartanorum admodum paucos deſideratos, cæterùm è Corinthijs, & Athenienſibus alijsq; ſocijs ingentem numerum interijſse, adeò non gauiſus eſt, nec elatus ea victoria, vt grauiter ingemiſcens deploraret Græciæ vicem: heu, in-
Clemẽter. quiens, Græciam, quæ tot viros inteſtino bello perdidit, quot vniuerſis barbaris debellandis ſatis eſse poterant. Viro magnanimo victoria erat optabilis, ſed carior erat ſociorum incolumitas.

44 Cæterùm quum Pharſali vrgerent, latrocinijsque vexarent ipſius exercitum, ſexcen-
Sollicitè. tis equitibus vertit illos in fugam: moxque trophæum ſtatuit ſub Narthacijs. Nec alia victoria magis lætatus eſt, quòd ipſe per ſe conſtituto equitatu paucorum, nec alijs adhibitis copijs, eos ſuperaſset. qui de re equiſtri præcipuè gloriabantur. Pulchrum eſt vincere laceſsentes, præſertim iis præſidijs, quibus hoſtes potiſſimùm ſeſe iactant.

Nunc

Nunc accipe geminum in gloriæ cupidiſſimo duce temperantiæ exemplum. Quum diphridas illi è patria nuncium attuliſset, vt omiſſis quæ tum agebat, protinus in Bœotiam irrumperet, quanquam deſtinarat hoc ipſum poſtea maiore aggredi apparatu, tamen magiſtratibus obtemperans, accerſitis ad ſe viginti millibus eorum, qui apud Corinthum militabant, inuaſit Bœotiam, ac iuxta Coroneam congreſsus cum Thebanis, Athenienſibus, Argiuis, & Corinthijs, ambas acies ſuperauit, licèt ipſe multis acceptis vulneribus corpore eſset grauiter affectus. Quæ pugna cum eſset inter res ab illo geſtas omnium maxima, quemadmodum ſcripſit Xenophon: tamen domum reuerſus nihil de priſtino victu vitæque modeſtia mutauit, ob tantos rerum ſucceſsus, totque victorias. Multò dignior erat triumpho victoria, qua vir ille primùm ſuis conſilijs antepoſuit legum autoritatem, deinde tot egregijs facinoribus nihilo factus eſt inſolentior. 45 Modeſtĕ.

46 Animaduertens ciuium nonnullos, qui in pretio habebantur, ac ſibi placerent, quod equis alendis intenderent animum, ſorori Cyniſcæ perſuaſit, vt conſcenſo curru certaret in Olimpijs, hoc pacto Græcis oſtendere cupiens, in genus exercitamenta nullius eſse veræ virtutis, ſed nihil aliud habere quàm opum & impendiorum oſtentationem, eoque fœminis eſse dignora quàm vires. Facetè.

47 Quum haberet apud ſe Xenophontem illum ſapientem, eumque plurimi faceret, iuſſit vt filios ſuos accerſeret Lacedæmonem, docen-

dos

refoderet: ſed orationem premeret. Senis con ſilio paruit, & à cœptis conquieuit Ageſilaus, doctus non ſolùm obtemperare publicis legibus ac magiſtratui, verùm etiam priuato ſenioris conſilio. Vir excelſi animi plus apud ſe valere voluit publicam vtilitatem, quàm priuatum odium, ſimulque perſpexit indecorum eſse ſimultatem exercère cum ſepulto. Hac moderatione vſus eſt aduerſus manifeſtum inimicum.

Porrò qui clanculum ipſi aduerſarentur, 50 eis palam quidem non exhibebat negotium, *Gallia.* ſed efficiebat vt ipſum in militiam ſequerentur, atque ex his nonnullos duces exercitus ac magiſtratus factos euehebat: qui quum ſe *Moderatè.* in magiſtratu improbè & auarè geſſiſſent, eoque in ius vocati periclitarentur, rurſus Ageſilaus illis patrocinabatur, & ab ipſis ſtabat: atque hac arte reddebat eos ex clanculariis hoſtibus amicos, & ad ſe reuocabat. Quibus rebus factum eſt, vt iam neminem haberet aduerſarium. Quid hac prudentia ciuilius, qua mederi maleuolis maluit quàm vlciſci?

Quidam petijt ab Ageſilao, vt ſcriptis ad 51 hoſpites & amicos ſuos Aſiaticos literis com *Ioſtè.* mendaret, quò apud illos ius ſuum conſequeretur: *Humanitas* reſpondit nihil eſſe opus literis commendaticijs: Nam mei, inquit, hoſpites ſua ſponte, quæ iuſta ſunt, faciunt, etiam ſi illis non ſcripſero. Dux egregius non niſi cum ſui ſimilibus hoſpitium coniuxerat.

Oſtendebat illi quidam ciuitatis cuiuſdam 52 muros bene tutos valideq; extructos: cumq; rogaſset, viderentur ne pulchri: Pulchri, inquit,

quit, per Iouem verum apparet in hoc paratos, vt mulieres inhabitent, non viri: ſentiens non alijs mœnibus rectius comuniri ciuitatem, quàm ſtrenuis ciuibus.

53 Modeſtè. Megarenſi cuidam, multa, iuueniliter de ſua ciuitate aduerſus Ageſilaum iactanti, Adoleſcens, inquit, tui ſermones opus habent magnis viribus: Significās indecenter eū magnificè loqui, cui vires nō ſuppetunt orõni pares.

54 Tantum & cæteris in rebus aberat à vulgi iudicio vir prudentiſſimus, vt quæ cernebat alios admirari, ipſe in tantum contemneret, vt ne noſset quidem. Quod euenit in Callipide. Is erat tragœdiarum actor, multi nominis, famæque celebris apud Græcos, & à cunctis in pretio habitus. Primùm quidem occurrit Ageſilao, eūq; eſt allocutus: poſt improbè ſemet admiſcuit his, qui ſimul cū rege ambulabant, ſeſeq; oſtentabat, ratus futurum, vt rex prior ipſum comiter appellaret. Id quum nō fieret, Tandē non, inquit, agnoſcis me ò rex, nec audiſti qui ſim? Ageſilaus autē intuitus illū, An non tu es, inquit, ille Dicelicta? Nā hac voce peculiaris Lacedæmoniorum lingua ſignat minimum, hoc eſt, imitatorem: δείκηλον enim illis ſimulachrum ſonat, aut effictā imaginem. Adeò vir prudens, & omnia Reipubl: cōmodis metiens, nullo honore dignatus eſt hiſtrionem quamuis inſignem, cuius ars ad ſolam parare voluptatem corrumpendis ciuium moribus eſset accommodatior, quàm erudiendis.

55 Argutè. Huic ſimile eſt, quòd rogatus vt vellet audire quendam, qui mira ſimilitudine luſciniæ

vocem

vocem imitabatur, recuſauit; Frequenter, inquiens, ipſam audiui luſciniam: Significans ineptam eſse voluptatem, magis delectari ipſa ſimulatione, quàm natura.

Quemadmodum autem ipſe ſingulari modeſtia prędiţus erat, ita non tulit in alijs arrogantiam. Menecrates quidam medicus, quum deſperatæ quędā curationes ipſi fęliciter ceſſiſsent, populari adulatione dictus eſt Iupiter. Hoc cognomento vir arrogantis ingenij delectatus inſolentius vſus eſt eo titulo. Tandem quum & Ageſilao ſcriberet, nec veritus eſset hac vti ſalutatione: Menecrates Iupiter Ageſilao regi ſalutem. Rex hoc offenſus procœmio, præterea nihil dignatus eſt legere, ſed reſcripſit in hunc modum: Rex Ageſilaus Menecrati ſanitatem. χαίρειν Græci dicunt, quibus bene precantur, ὑγιαίνειν ambiguum verbum ferè in malum ſonat, quum ſignificamus abeſse ſanitatem mentis. Eo verbo quidam Cæſari exprobrauit inſaniam. 56 Facetè. Modeſtè.

Fortitudinis etiam in rebus aduerſis inſigne dedit ſpecimen. Canon & Pharnabazus, per claſsem regiam mari potiti obſidebant maritimas Lacedęmoniorum regiones, quum interim Athenienſium ciuitas mœnibus eſset cincta. Itaque Lacedæmonij Pharnabazo donantes pecuniam pacem ineunt cū rege, mittuntque ciuem Antalcidam ad Teribazum, Græcos Aſiaticos, pro quibus bellum geſserat Ageſilaus, tradentes regi. Vnde peſſimè euenit, vt huius ignominiæ portio recideret in Ageſilaū: Antalcidas. n. cū inimicus erat Ageſilao; 57 Fortiter.

eò pacem quacunque occaſione confecit,inuidens illius gloriæ, quem videbat bello creſcere, redditque maximum ac maximè celebrẽ. nec tamen hæc infęlicitas deiecit illius animum Quinetiam cuidam dicenti, quòd Lacedæmonij Mediſsarent,ita reſpondit,imò Medi potius Laconiſsant. Significans indolem ſuæ gentis corrumpi fortuna non poſse.

58 Iuſtè. Quodam tẽpore rogatus vtra virtus eſset præſtantior, fortitudo,an iuſtitia, grauiter reſpondit,Fortitudinis nullũ eſse vſum, niſi adſit iuſtitia. Quòd ſi omnes eſsent iuſti, nihil opus fore fortitudine. En animum ſummo dignum duce, qui nihil vi præter ęquum indicarit faciendum, recteque perſpexerit plurimum intereſse inter audaciam & fortitudinẽ.

59 Animosè. Quum Græci,qui Aſiam incolebant,Perſarum regem ex more magnũ appellarent Qua, inquit,re ille me maior eſt, niſi ſit iuſtior ac temperantior? Ea ſententia philoſophis eſse conſueuit in ore, ſed hanc bellator expreſſit affectu.

60 Grauiter. Notans præpoſteram licentiam eorum, qui Aſiam incolebant, eius gentis corruptis moribus,dicere ſolebat: inter illos,qui improbi eſsent,eos eſse liberos: contrà qui probi, eos eſse ſeruos: quòd ibi vitijs licerent omnia,virtus haberetur odio.

61 Sapienter. Interrogatus qua ratione potiſſimùm quis aſsequi poſset, vt apud homines honeſtam haberet famam: Si loquatur, iuquit, quæ ſunt optima,& faciat quæ ſunt honeſtiſsima.Quid dici poterat breuius, ac rurſus quid abſolutius? Itidem Socrates idem percunctanti. Si

talis,

talis, inquit, eſse ſtudeas, qualis haberi vis. Si quidem fucis parta gloria, vt non eſt vera gloria, ita nec diuturna eſt.

Celebratur & hoc illius dictum princip. ediſcendum, Imperatoris officium eſſe, erga rebellantes audacia, erga ſubiectos beneuolentia vti: quod idem Maro nobili carmine docuit: 62 Iuſtè. Moderat.

Parcere ſubiectis, & debellare ſuperbos.

Neque enim verè victor eſt, qui iracundiæ vindictâ flagitanti frenum neſcit imponere. 63

Cuidam ſciſcitanti, quę potiſſimùm pueris eſſent diſcenda: Ea, inquit, quibus vſuri ſint, & quum ad virilem peruenerint ętatem. Rectè cenſuit vir prudens, ſolam virtutem primum ac ſtatim à teneris vnguiculis diſci oportere: nec vllam æui portionem artibus friuolis dandam: quæ vt in pueris habent oſtentationem plauſibilem, ita nec grandibus decorę futuræ ſint, nec ad ſeria vocatis vtiles. 64 Sapienter.

Idem quum in cauſa quadam ſederet iudex, & is quidem qui accuſabatur, rectè dixiſſet, patronus contra malè, ſubinde tamen repeteret inter dicendum, Ageſilae, decet regem opitulari legibus, perinde quaſi bonam haberet cauſam, & ab ipſo ſtarent leges hominis improbitatem interpellans Ageſilaus: Si quis, inquit tibi domum perfoderit, aut veſtē abſtulerit, num expectaturus eſſes, vt architectus, aut qui veſtem contexuit, tibi ſit auxilio futurus? Subindicans regem eſſe veluti Legum architectum, nec conuenire, vt is opituletur ei, qui contra leges aliquid admiſerit. 65 Salſè.

Cum

65 Cum pax coiiſſet, eique à rege Perſarũ eſſent allatæ literæ, quas Perſe: vnà cum Callia Lacedęmonem perferebat, de hoſpitio, deque amicitia tractantes, non recepit, ſed iuſſit illo regi renunciare, nihil eſſe neceſſe priuatim ad ipſum literas mittere: cæterùm ſi perſpicuum foret, illum bene velle Lacedemonis & Græcis, ipſum quoque illi pro viribus futurum amicum. Quòd ſi deprehenderetur inſidias tendere, ne putet, inquit, quòd me ſit habiturus amicum, etiam ſi vehementer multas ab eo recepero epiſtolas. cui in omnibus rebus gerendis hic vnicus erat ſcopus, conſulere reipublicæ commodis.

Incorruptè.

66 Quũ miro eſſet affectu erga liberos ſuos, dicitur aliquando arundine pro equo conſcenſa, vnà cum pueris luſiſſe domi. Id quum fortè vidiſſet ex amicis illius quidam, rogabat, nè cui diceret, quod viderat, priuſquam ipſe quoque liberorum parens eſſet factus: feſtiuè ſubindicans eum luſum non eſſe leuitatis, ſed pietatis: nec hoc, quod agebat, videri poſſe ineptum ei, qui modò expertus eſſet, quàm ingẽs ſit affectus caritatis parentũ erga filios.

Piè, vrbanè

67 Audierat ſocios moleſtè ferre tam crebras expeditiones, præſertim quum ipſi permulti, Lacedæmonio numero paucos ſequerentur. Ageſilaus itaque volens oſtendere quanta eſſet Lacedæmonium multitudo, iuſſit vniuerſos ſocios ſimul conſidere permixtos inuicem, Lacedæmoniis item ſeparatim ſolos. Mox per præconem edixit, vt primi omnium ſurgerent figuli. Hi quum ſurrexiſſent, ſecundo loco per præconem iuſſit ſurgere fabros ærarios: deinceps

Solerter.

ceps architectos, ac domorum opifices, ſimiliter & aliarum artium ſingulos. Ita factum eſt, vt propemodum ſocij ſurgerent omnes, Lacedæmoniorum verò nullus, eò quòd Lacedæmonijs, qui militiæ parantur, interdictum ſit, opificium aut artem ſedentariam, vel exercere, vel diſcere. Hoc facto riſit Ageſilaus: Videtis, inquit, ò viri quantò plures nos educimus quàm vos. Hoc ſtratagemate dux inclytus demonſtrauit, non perinde referre, quàm numeroſum militem educas in prælium, vt quàm fortem & exercitatum.

In pugna Leuctrica quum Lacedæmoniorum multi fugiſſent, iíque legibus pœnas dare deberent, Ephori reputantes ciuitatem viris deſertam, egere militibus, cupiebant eam ignominiam militibus remittere, ſimulq; ſeruare leges. Deligunt igitur Ageſilaum nouarum legum conditorem. Is prodiens in ſuggeſtum, Ego, inquit, alias leges haud quaquam laturus ſum. Neque enim his, quas habetis, aut additurus ſum aliquid, aut detracturus, neque quidam omnino mutaturus. Sed mihi rectum videtur, vt leges, quas habetis, à die craſtino robur habeant & autoritatem. Eo commento vir ſolers ſimul & præſenti ciuitatis neceſſitati conſuluit, & periculoſum mutandarum legum exemplum excluſit à repub. vno tantùm die legibus abrogatis. 68 Solerter.

Cùm pugnaretur apud Mantineam, admonuit Lacedæmonios, vt cæteris omiſſis omnibus in vnum Epaminondam intenderent vim prælij, dicens, ſolos cordatos eſſe viros fortes, hosq; ſolos eſſe autores victoriæ. Itaq; ſi hûc, 69 Prudenter.

 inquit,

inquit, ceperimus, facillimè cæteros in poteſtatem noſtram redigemus, vt vecordes nulliusque precij, quod & euenit. Nã inclinante ad Epaminondam victoria, quum nonnullorũ fuga fieret, adhortanti illi ſuos & à fuga reuocanti, Lacedæmonius quiſpiam lethale vulnus inflixit. Eo proſtrato qui erant cum Ageſilao à fuga reuerſi, iam ancipiti Marte cum hoſte depugnarunt, ſic tamen multò inferiores Thebani, multò præſtantiores Lacedęmonij viderentur. Hac arte prudentia ducis conſuluit incolumitati ſuorum, qui fuerant haud dubiè perituri. Simul illud docuit: in bello plus habere momenti vnum verè prudentem & cordatum, quam turbam imprudentium.

Piè in patriam.

70 Quum Spartanis pecuniæ deficerẽt ad bellum, eo quod alerent externum militem, Ageſilaus in Aegyptum profectus eſt, ab Thaco Aegypti rege accitus ſtipendio. Cæterùm Ageſilaus ob corpus ineultum ac veſtis vilitatem venit in contemptum eius gentis hominibus, qui ſperarant ſe viſuros Spartanum regem talem, qualis eſſet rex Perſarum, corpore decentiſſimè ornatum, perperam ſanè de regibus ſentiens, quos externo cultu putarint æſtimandos potiùs, quàm animi virtutibus. Nihil ille quidem de cultus ac victus ſimplicitate mutauit, ſed interim oſtendit maieſtatem dignitatemque regiam, non veſtium ſplendore, ſed prudẽtia ac fortitudine parari oportere. Quin eodem facto declarauit inſignem erga patriã pietatem, qui ob publicam vtilitatem non grauatus ſit in Aegyptum proficiſci: ne ætatis iam feræ ac vergentis ad annum octogeſimũ

excu-

excuſatione vti voluit, quò minus apud barbaros ſtipendium faceret, modò Reipublicæ ſubueniret. Athenæus hoc modo rem narrat: Ageſilaus in Aegyptum profectus Tacho regi laturus ſuppetias, quoniam corpore erat puſillo, his verbis à rege contemptus eſt: Parturijt mons, Iupiter metuit, at ille peperit murem. Id vt audiuit Ageſilaus. At ego, inquit, aliquādo tibi videbor leo. Nam poſt, quum illi non adeſſet Ageſilaus, regno pulſus confugit ad Perſas.

Cæterùm vbi quos educturus erat in aciem 75
conſpiceret ob imminens periculum formidoloſos partim propter hoſtium multitudinem, erant enim numero ducenta millia, partim ob ipſorum paucitatem, decreuit conflictum rē diuinam facere, veluti capturus auſpicium ab extis: itaque non conſcijs ceteris, leuæ manus volæ literis inuerſis victoriam inſcripſit; deinde iecur ab aruſpice acceptum, ſuppoſuit manui, quæ clam ſcripturam habebat, diuque tenuit fingens interim ſe deliberabundum ac dubitantis ſpeciem præ ſe ferens, donec literarum figuræ iecinori imprimerentur: moxq; militibus, quo in aciem educturus erat, oſtendit, dicens deos his literis certò portendere victoriam, illi verò exiſtimantes ſeſe certū habere ſignum futuræ victoriæ, vehementer animati ſunt ad pugnam. Hic dolus multo plus valuit, quàm oratio, quamuis prolixa ac meditata. Et hoc ſtratagema eſt, non apophtegma.

Cùm hoſtes Ageſilai exercitum foſſa cingerent, id quod facile poterant ob multitudinem 76

ac Nectabius, cui ſuppetitas ferebat, cenſeret erumpendum, & cum hoſte conferendas manus nè quod inſtituerent, perficerent, illæ negabat impediendos hoſtes, qui pares hoſtibus eſſe ſtuderent, non ſuperiores. Si quidem foſſa vtriuſque adimebat confligendi copiam.

Animosè. Porrò quum parum abeſſet, quin foſsa coiret, per hoc anguſtum interuallū inſtruxit, quod erat reliquum militum: ac inter partes commiſsa pugna vertit illos in fugam, hoſtiumque ingentem ſtragem edidit paucis militib. quos ſecum habebat, atque ex præda magnam pecuniarum vim miſit Spartam,

77 Deceſſit ab Aegypto patriam repetens, morbo implicius in portu qui Menalai dicitur. Moriens autem mandauit ijs, qui aderant, nequam fictilem, aut aliàs imitatam corpori ſui

Modeſtè. imaginem facerent: Si quod, inquit, præclarum facinus geſſi, hoc erit monumentum mei. Sin minus nè omnes quidem ſtatuę quum ſint vilium ac nullius rei opificum opera illuſtrabunt mei memoriam.

78 Crebrò ſolebat in concione admonere milites ſuos, nè captiuos vt facinoroſos cruciarent, ſed vt homines ſeruarent Infantib. etiam in bello captis prouidit, vt in vnum locum comportarentur, nè mutatis caſtris relicti perirent. Eandem curam impendit ſenibus ca-

Humaniter. ptiuis, nè quando ſequi non poſsent, à canib. lupisvè diſcerperentur: Hæc autem humanitas illi non ſolùm aliorum, verùm etiam captiuorum mirám beneuolentiam conciliauit.

EX

Digitized by Google

EX PROBO AEMILIO.

Apud Coroneam Athenienſes, ac Bęotios 79
cum ſuis ſocijs, Ageſilai iter impedire conatos graui prælio vicit. Et victoriæ per ſe magnificæ multum laudis appoſuit religionis exemplo. Multi è pręlio confugerant ad templum Mineruę. De his rogatus quid vellet fieri Ageſilaus, vetuit illos violari, quum in eo prælio vulnera aliquot accepiſset, videbaturque vehemẽter iratus omnibus, qui tum arma aduerſus ipſum tulerant, tamen plus apud illum valuit religio quàm ira. Neque hoc ſolum in Græcia fecit, vt templa Deorum haberet ſancta, verùm etiam apud barbaros ſumma religione ſimulacra, araſq; conſecrauit, quaſi in hæc nullum eſset ius belli. Itaque præclarè ſolitus eſt dicere, ſe vehementer admirari, eos non haberi ſacrilegorum in numero qui lęderẽt ipſis ſupplices, ac per Deos obteſtantes: nec grauiores ſumi pœnas de his qui religionem minuerent, quàm qui templa ſpoliarent.

Religioſ.

Accipe nunc exemplum fortitudinis clementia temperatæ. Poſtea quàm ingenti ſtrage fregiſset Corinthiorum vires, eoſq; intra męnia cõpuliſset, multis hortantibus, vt vrbẽ oppugnaret, negauit id ſuæ virtuti conuenire, qui peccantes ad officium cogeret, non qui nobiliſſimas Gręcię vrbes ſubuerteret. Vt hoc eſt eximiæ cuiuſdam moderationis, ita quod adiecit, admirabilem viri prudentiam arguebat: Si, inquit, eos extinguere voluerimus, qui nobiſcum aduerſus barbaros ſteterũt, ipſi nos 80

Moderat.

Prudentia.

expugnauerimus vel quieſcentibus hoſtibus, qui ſubuerſis ſocijs nullo negotio, quando volent, nos opprimerent.

81 Diuinitati cuiuſdam videtur quod adijciã. Quum adornaretur expeditio apud Leuctra, quę Lacedęmonijs fuit luctuoſiſſima, Ageſilaus quum à pleriſque vrgeretur, vt exiret, proficiſci noluit, perinde quaſi calamitatem irrecuperabilem animo præſentiret.

82 Rurſus accipe ſolertiæ Reipub. ſalutaris argumentum. Cum Epaminundas incredibili impetu Spartam vrbem inuaderet, ac ciuitas careret mœnibus, aliquot adoleſcentes hoſtium aduentu territi ſtatuerant ad Thebanos trãſfugere, iamque locum extra vrbem editum

Solerter. occuparant. Ageſilaus perpendens actum fore de ciuitatis incolumitate, ſi ſenſiſſet populus aliquos ad Thebano transfugere conari, diſſimulans cum ſuis ad adoleſcentum turmã peruenit: ac perinde quaſi id bono animo feciſſent, collaudauit conſilium, quod eum locum occupaſſent: ſibiq; in animo fuiſſe dixit idem facere. Sic adoleſcentulos ficta laudatione temperauit, & adiunctis ſuis comitibus locum tutum reddidit. Etenim qui transfugiẽdi conſilium clàm ceperant, videntes maiorem adiunctum numerum eorum qui eius conſilij fuerant expertes, non auſi ſunt ſeſe commouere: eoque libentius conuenerunt, quòd latere arbitrabantur, quæ cogitarant. Abſque dubio Sparta non erat futura Sparta, niſi tum Ageſilaus celeritate conſilij ſalutem attuliſſet. Eadem arte & iuuenili temeritati remedium adhibuit pro ſupplicio.

AGE-

AGESIPOLIS CLEOMBROTI.

Ageſilaus Clembroti filius quum quiſpiam 83
apud ipſum ſeu rem magnificam prędicaret, Clemēter.
quòd Philippus Macedonum rex intra paucu
los dies ſubuertiſſet Olynthum: At qui per
Deos, inquit, talem ciuitatem longè maiore
temporis ſpatio non extructurus eſt: Signifi-
cans multò regalius eſſe condere vrbes, quàm
conditas demoliri.

Cum alius quidam dixiſſet, ipſum, cũ rex 84
eſſet, cum ęqualibus ſuis fuiſſe obſidem, non li
beros aut vxores eorum, velut hoc eſſet regi
dedecorſuram dari in manus ac ius aliorum,
quum alij reges ſoleant vxoré ac liberos pro
ſe dare obſides: Et quidem iure, inquit, opti- Iuſtè.
mo: par eſt enim, vt nos noſtra ipſorum fera-
mus errata: Subindicans ſi quid calamitatis
accidit in bello aut in Repub. regum vitio ac-
cidere eoque iuſtum eſſe, vt hi potiſſimum pu
niantur, per quos venit calamitas.

Idem quum à Sparta iuſſiſſet mitti catulos 85
ac reſpondiſſet aliquis, non educari apud La-
cedæmonios catulos Ne viros quidē, inquit,
antea, atqui nunc fieri cœpit. Feſtiuiter indi- Argutè.
cabat in Repub bene inſtituta omnia profice
re in melius. Olim Lacedæmonij ęgrè ſua tue
bantur, poſt auſi ſunt reges ac gentes procul ſe
motas bello laceſsere. Quemadmodum au-
tem recta inſtitutio viros reddit bello & Rei-
pub. vtiles, ita canes ad venatum habiles red
dit educatio.

AGESIPOLIS PAVSANIAE.

Generosè.

86 Ageſipolis Pauſaniæ filius, quum Athenienſes querimoniarum, quas cum ipſo mutuas habebant, arbitrum delegiſſet Megarenſium ciuitatem, quæ controuerſiam inter eos componeret: Turpe, inquit, ſi Megarenſes melius norunt, quid iuſtum ſit, quàm hi qui ſe Græcorum duces ac rectores præſtiterint. Megarenſes apud Græcos malè audiebant, de quibus iactatum eſt, quod neque primi eſſent, neque ſecundi, neque tertij, neque quarti, neque vllo in numero, quum Athenienſes pleræq; parti Græciæ imperarint. Ab ipſis igitur quibuſcũ litem habebat rex, volebat finiri diſſidium, ſimul declarans, & quàm ſuæ fideret cauſæ, quàm aduerſarijs non diffideret, malens clariſſimæ ciuitatis iudicio vinci, quàm Megarenſium arbitrio vincere.

AGIS PRIMVS.

Proditio turpiter.

87 Agis Archidami filius, quum Ephori quodã tempore dicerent. Proficiſcere iuuentutem tecum ducens ad huius patriam: nam is ipſe te perducet in arcem: Et qui conuenit, inquit, ô Ephori, tot iuuenes ei credere, qui ſuam ipſius patriam prodidit? Grauiter admonens nihil illis tutò credi, qui in patriam perfidi fuerint.

Hoc ante dictum pagin. 24. ap. 49. & 50.

88 Interrogatus à quodam, quod diſciplinæ genus potiſſimùm exerceretur apud Spartanos: Scire inquit, & imperare, & ferre imperium. Athenis enim complures diſciplinæ colebantur,

tur, curioſæ magis quàm ad rectè gubernandam rempublicam neceſſariæ.

Fortiter & illud dixiſſe fertur, Lacedæmonios non oportere percunctari, quot ſint hoſtes, ſed vbi ſint: ſignificans non à militum numero pendere victoriam, ſed à fortitudine, reique gerendæ celeritate: Statim enim congredi vult, qui quærit vbi ſint hoſtes. 89 Animosè.

Apud Mantineam quibuſdam diſſuadentib. ne cum aduerſarijs, quòd numero plures eſſent, confligeret: Cum multis, inquit, pugnet oportet, qui multis velit imperare. 90 Animosè.

Cuidam ſciſcitanti, quot eſſent Lacedæmonij, Quot ſatis ſunt, inquit, ad propulſandos malos: oſtendens magis referre, quàm fortes viros habeat ciuitas, quàm quammultos. 91 Argutè.

Idem quum præteriret Corinthiorum mœnia, conſpiceretque vehementer excelſa munitaque, & in longum porrecta ſpatium: Quæ ſunt, inquit, mulieres hunc locum incolentes? innuens fortibus viris non eſſe opus mœnibus. 92 Salsè.

Cùm Sophiſta quiſpiam apud eum dixiſſet, orationem eſſe rerum omnium præſtantiſſimam, videlicet prędicans artem, quam profitebatur, Ergo, inquit Agis, tu quum taces, nullius es pretij, ſignificans multò præclarius eſſe res magnificas gerere, quàm habere linguam ad magnificè loquendum expeditam. 93 Salsè.

Vicerat Argiuos prælio, qui poſt redintegratis viribus ruſum ferociores illi occurrebant. Agis itaque conſpicatus multos è focijs turbari: Sitis, inquit, bono animo viri. Cum n. nos qui vicimus, trepidamus, quid facere cenſetis eos, qui à nobis victi ſunt? Eo dicto du- 94 Solerter.

cis ſolertia protinus reddidit animum ſuis.

95 Peculiaris erat Lacedæmonijs verborum paucitas, Vnde & ab ea regione breuiloquentia Laconiſmus dicitur. Cum igitur Abderitarum legatus apud Agidem multa loquutus vix tandem dicendi finem feciſset, rogaretq; quid ciuibus ſuis eſset renunciaturus: Agis, Illud inquit, renuncia, quantum temporis tibi fuit opus ad dicendum, tantum me ſilentem audiſse. Hoc dicto exprobrauit ſtolido oratori inanem loquacitatem, reſponſo indignam.

Loquacitas notatas.

96 Quibuſdam Eleos hoc nomine prædicantibus, quòd in certaminibus Olympiacis eſsent iuſtiſſimi: Quid, inquit, magni mirivè faciunt ſi intra quinque annos vno tantùm die ſe iuſtos prȩſtant? Non putabat vir ſapientiſſimus in eum competere iuſtitiæ laudem, niſi qui per omnem vitam, in omnibus actionibus iuſtitiam coleret.

Iuſtè.

97 Quum quidam apud illum dicerent eſse nō nullos alienæ familiæ, qui ipſi inuiderent: Geminam igitur, inquit, habebunt moleſtiam, quos & ſua ipſorum mala diſcruciabunt, atq; inſuper tum meis tum amicorum meorum bonis torquebuntur. Magnifica vox, declaras eos, quos habet inuidia, magis eſse miſericordia dignos quàm ira, propterea quod inuidus abundè dat pœnarum, etiā ſi nemo vlciſcatur.

Inuidia notata.

98 Cuidam conſulenti, vt hoſtibus fugientibus daret tranſitum: Sed quomodo, inquit, pugnabimus cum his, qui ob fortitudinem manent, ſi non pugnamus cum fugientibus? exiſtimabat vir animoſus, aduerſus hoſtes nullam prætereundam occaſionem.

Argutè.

Cùm

Cùm de Grecorum libertate quidam in medium adduxiſſet, magnifica quidem, ſed factu perquàm difficilia: Tua, inquit, verba hoſpes opus habent viribus & pecunia: perquàm ſcitè declarans fruſtra de his verba fieri, ad quę perficienda non ſuppetit facultas. In conſultationibus enim non ſolùm ſpectandum eſt, quid ſit factu pulcherrimum, ſed quid fieri poſſit. 99 ſimile Ageſilaus pag. 26. apo. 55.

Quodam dicente Philippum effecturum, nè Lacedæmonij pateat iter in Græciam. Nobis, inquit, ò hoſpes noſtra patria ſufficit ad illic viuendum. Pectus ad vtrumq; paratũ, & ad proferendum imperium, ſi contingat, & ad boni conſulendum fortunā licèt mediocrem. 100 Moderatè.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Perinthiorum orator in Lacedæmoniam miſſus, quum apud Agidem dixiſſet admodum prolixè, vbi peroraſſet rogauit eum, quid eſſet Perinthis renunciandum: Quid aliud, inquit, niſi quod tu vix dicendi finem feceris ego vero tacuerim? Hoc apophthegma ſimillimum eſt illi, quo ſuperius Abderitæ legati multiloquium taxarat. 1 Loquacitas.

Cum legationem ſuſcepiſſet, ſolus ad Philippum profectus eſt. Is vbi admirans dixiſſet, Quid hoc rei eſt? Solus veniſti; Agis, quid, ni, inquit, ad vnum? Grauiter taxauit aliorum principium ambitionem, qui ſumptuoſis ac ſplendidis legationibus exhauriunt ærarium, quum vnus vir cordatus poſſit totum hoc præſtare, quod Reipub intereſt. 2 Simpliciter.

Quum è ſenioribus quidam videns priſcas leges & inſtituta vetera aboleri, & alia praua ſuccedere, atque ob id res Spartanorum in verti: quæ ſumma fuerant in imum deiectis, 3

& con-

Lepidè. & conteri: hæc quum apud Agidem iam ſenem deploraret, ioco reſpondit: Si fit, inquit, quod narras, recto ordine res procedūt Siquidem ego puer à patre audiui, quod iam tum illis temporibus res inuerterentur. Itaque ſi rurſus inuertuntur, redierunt in locum priſtinum. Hoc quidem ille ludens. Cæterùm seriò dicebat ſe puerum hoc quoque accepiſſe à patre nihil eſſe mirum, ſi præſentibus ſuccedant deteriore ſed mirandum, ſi ſuccedāt meliora, aut ſimilia. Notauit peculiarem ſenibus querelam de rebus in deterius prolapſis, ſimulq; rerūm humanarum hanc eſſe naturam, vt vſque in peius degenerent.

4 Rogatus à quodam, quo pacto quis libertatem ſuam tueri poſſit: Si mortem inquit. contempſerit Hoc qui caret, poteſt vbiq; quod rectum eſt, ſequi, nec eſt, quod timeat improbos, qui vt extrema moliantur, nihil aliud poſſunt, quàm occidere.

Et hoc antea habetur pag. 21. apo. 39.

AGIS SECVNDVS.

5 Agis iunior, Demadi dicenti, quod enſes Laconici ob breuitatem à circulatorib. ac præſtigias imitantibus deuorarentur: Atqui, his, inquit, enſibus Lacedæmonij aſſequuntur hoſtes longioribus armatos gladijs: declarans non referre quo quid apparatu fiat, ſed quantum efficiatur. Siquidem hoc ſpecioſior victoris gloria, quò minus habuit præſidij præter virtutem.

Vrbanè.

6 Quemadmodum ad improbum ſubinde percunctanté, quis eſſet inter Spartiatas vir optimus

Liberè.

mus

mus: Qui tui, inquit, eſt diſſimillimus. Indignè tulit vir generoſus eum de virtutis præſtantia loqui, qui ipſe eſſet vitijs obſitus.

AGIS VLTIMVS.

Agis Laconicorum regum vltimus, per inſidias captus, ac præter meritum ab Ephoris condemnatus quum ad laqueum duceretur, conſpiceretq́ue quendam è lictoribus flentem ob indignitatem rei, cuius cogebatur eſſe miniſter. Deſine, inquit, ò homo vicem meam flere. Nam ſic moriens præter ius & æquum, melior, fœliciorq́ue ſum his, qui me occidunt. Hæc loquutus vltro collum laqueo induit. Quo nemo Stoicorum docuit quicquam fortius, hoc ille iuuenis non verbis, ſed re præſtitit, fœlicitatem omnem ſolo honeſto metiens, eoſq́ue iudicans infœliciores, qui faciunt iniuriam, quàm qui patiuntur. Fortiter.

Parentibus rogantibus, vt ſibi in re quapiã iniuſta adeſſet, recuſauit illis aliquamdiu. Cæterùm quum inſtarent, hunc in modum reſpõdit: Donec eſſem apud vos, nullam omnino tenebam iuſtitiæ ſcientiam: Verùm vbi me patriæ tradidiſtis, patriæque legibus, inſuper & iuſtitiam, & honeſta tam pro viribus docuiſtis conabor huic magis obtẽperare, quàm vobis. Et quando quidem hæc eſt veſtra voluntas, vt quæ ſunt optima, faciam: optima verò ſunt, quæ iuſta ſunt, quum homini priuato, tum præcipuè principatum gerenti: quæ vultis, faciam quæ dicitis, negabo. Narrant. Agidem puerum in ſummis delicijs fuiſſe educatum: Iuſtè. Grauiter.

ſed ſimulatq; adoleſcens etiamnum ad Reip. gubernacula admotus eſt, incredibili mutatione, reiectis priſtinæ vitæ voluptatibus huc totum animum adiecit, vt Spartam Barbarorũ ac Grecorum moribus corruptiſſimam ad priſtinam frugalitatem euocaret: quę res illi fuit exitij cauſa. Vtinam autem cæteri Principes, quorum prima ætas ferè luxu, delicijsq; corrumpitur, ſaltem cum Agide tum animum vertant ad bonam frugem, quum regni habenas accipiunt: atque hanc formam ſequantur, quã præſcripſit Agis, ſi quis quid petat ab ipſis, quod legibus & honeſto aduerſatur. Nec egregius iuuenis moroſa atque aſpera recuſatione contriſtauit parentum animos, ſed mira ciuilitate reſpondit, ſe magis hoc pacto obtemperare parentibus, ſi faceret, quod illorum perpetua voluntas optabat, quodque ſemper eſſent probaturi, quàm ſi pręſenti affectui indulſiſset.

9 Idem quum in carcere rogaretur ab Ephoro, num pœniteret eorum, quæ geſſiſset, impauidè reſpondit, ſe nulla tangi pœnitentia conſilij cum prudentia, honeſtoque, coniunctis, tametſi non ignoraret ſe mortem præproperè relaturum, ſciens ipſam virtutem abundè magnum eſse ſui præmium quicunque ſequatur euentus.

Ex Plutarchi viris. Cõſtanter.

10 Ageſilaus Ephorus, quum ipſius ſuaſu factum eſset, vt fieret omnium debitorum ſolutio, iamq; tabulis in forum clarium comportatis ignis eſset iniectus, ac flamma exurgeret, cæteris creditoribus mœſtis, inſultabat dicens ſe nunquam clarius lumen, aut ignem vidiſse purio-

Improbè.

puriorem. Debebat. n. ipſe plurimum,& erat agrorum prędiues, nihil tamen cuiquam ſoluere habebat in animo. Extrema improbitatis eſt linea etiam illudere quos afflixeris.

ALCAMENES.

Alcamenes Telecri filius, cuidam percunctanti, quo pacto quis optimè regnum ſeruare poſset: Si lucrum, inquit, non magni fecerit: longe, lateque diſsentiens à malis principib. qui non alia magis ratione principatum cōſtabilire ſtudent, quàm attenuandis ciuium, ſuis augendis opibus, quum iuſtitia & æquitas maximè reddant diuturnum imperium. 11 Grauiter.

Alio quodam rogante, cur à Meſsenijs oblata munera recuſaſset: Quoniam ſi recepiſsē, inquit, cum legibus pacem habere non poteram, O mentem regno dignam, quæ magno obuioq; lucro legum autoritatem antepoſuit. Et vbi ſunt interim, qui clamant, quòd principi placuit, legis vigorem habet, & principem dare quidem leges, at non teneri legibus? 12 Integrè.

Cum quidam illi obijceret, quòd parcè frugaliterq; viueret, quum facultates amplas poſſideret: Decet.n. inquit, eū qui multa poſſidet, pro ratione, non pro libidine viuere. Significans pernitioſas eſse diuitias, niſi adſit animus diuitijs ſuperior, qui poſſit earum vſum, non ex copia, ſed ex neceſſitate moderari. 13 Continenter.

ANAXANDRIDAS.

Anaxandridas Leontis filius, cuidam acerbè ferenti, quod cogeretur vrbe exulare: Ne, inquit, vir optimè exhorreſcas exulare ciuitate, ſed à iuſtitia exulare horrendum eſt Senſit non eſse miſeros, quibus præter meritum inco- 14 Sapienter.

incolumiq; innocentia accedit aliqua calami-tas, ſed eos verè deplorandos, qui ſua ſponte diſceſſerunt ab honeſto, etiam ſi nulla ſequatur calamitas.

15 Cum quidam Ephoris opportuna quidem loqueretur, ſed pluribus quàm ſat erat Anaxandridas, Hoſpes, inquit, tu neceſſaria in nõ neceſſario vteris: ſignificans quod per ſe rectum eſt & vtile, non egere prolixa oratione: quod ipſa cauſæ bonitas facilè ſeipſam commendet.

Loquacitas.

16 Percunctanti cuidam, cur Lacedæmonij Helotibus (ſic apud illos dicebantur, quorum cõditio media erat inter ſeruos & ingenuos) cõmitterent colendos agros, ac non ipſi potius eos colerent: Quoniam, inquit, non ipſorum cauſa, ſed noſtra Helotas nobis comparauimus: videlicet ſtultitiam eorum taxans, qui mancipia ad oſtentationem alunt otioſa, & ſeruos ſocios ac miniſtros voluptatum habere malunt, quàm frugiferis operis occupatos.

Argutè.

17 Alius quidam quum dixiſſet gloria ac celebre nomen nocere, eoq; fęlicem eſſe qui illud effugerit: Ergo, inquit Anaxandridas, ſi vera loqueris, qui nefaria perpetrant fęlices erunt. Nam quì fieri poteſt, vt qui ſacrilegium committit, aut aliud iniuſtum facinus perpetrat, gloriæ curã habeat? Notauit eos, qui ſic contemnunt laudem, vt interim per ignauiam nihil gerant laudabile, quum eximiam virtutem honeſta fama comitetur vltro, ac generoſis animis amor laudum veluti ſtimulus ad præclara facinora ſit innatus.

Salsè.

Alij cuipiam percunctanti, quam ob cauſam

ſam Spartani impauidè ſemet exponerent periculis: Quoniam, inquit, pro vita timere conſueſcimus, non aliorum more expaueſcere: Significans moderatam vitæ curam addere calcar ad fortiter agendum, immodicum mortis pauorem ab egregijs factis deterrere.

Cuidam ab ipſo ſciſcitanti, quam ob rem ſeniores apud Lacedæmonios plures dies ſumerent ad cognoſcẽdum in cauſis capitalibus, & ſi quis fuerit abſolutꝰ, nihilo minus obnoxius ſit legi: Ideo, inquit, pluribꝰ diebus cognoſcũt, quoniam ſi in capitis diſcrimine errauerint, non eſt corrigendi conſilij poteſtas; oportet autem à cauſa liberatum obnoxium manere legibus, quod fieri poteſt, vt ſecundùm eandem legem liceat aliquid rectius, de reo ſtatuere. Hoc temperamento prouiſum eſt, nè vel occidatur innocens, vel effugiat nocens: qui quãuis errore iudicum ſit abſolutus, poteſt eadẽ lege denuo conueniri, pœnaſque dare legibus. 28 Prudenter. Iuſtè.

ANAXANDER.

29 Anaxander Eurycratis filius roganti cuidam, cur Spartani non colligerent pecunias in ærarium publicum: Nè, inquit, corrumpantur qui facti fuerint illarum cuſtodes. Quàm male conſulunt integritati ſuæ, qui priuatim pecuniarum vim in arcam recondunt, ſi vir prudens ciuium ſuorum moribus timuit à pecunia publica, cuius tantùm erant cuſtodes futuri, non domini. Integrè.

ANAXILAS.

30 Cuidam admiranti quòd Ephori regibus non aſſurgerent, præſertim à regibus conſtituti: Ob hoc ipſum, inquit Anaxilas, quòd Moderatè.

Ephori ſunt. Magiſtratus eſt apud Lacedæmonios, quo qui funguntur, Ephori dicuntur. Eos priſci reges inſtituerunt, vt eſſent regum miniſtri. Quorum potentia poſteà eò creuit, vt ipſis etiam regibus imperarent demum, & occiderent. Vox animi moderatiſſimi teſtis, quod percunctator ille contumelioſum ac ſuperbum iudicabat, ille interpretatus eſt eſſe ius legitimum.

ANDROCLIDAS.

22 Androclidas quidam Lacon, crure claudicans, coniecit ſeſe in ordinem bellatorum: id prohibituri cum inſurrexiſſent quidam ob cruris vitium: ille. Imo, inquit, non fugientem, ſed manentem oportet bellare cum hoſtibus: perquam lepidè hoc ipſo vitio ob quod reijciebatur ſe colligens, vtiliorem prælio quàm eſſent cæteri pedibus integris.

Simile habetur ſuperius pag. 19 apo. 35.

ANTALCIDAS.

23 Antalcidas quum in Samothracia initiaretur, rogatus à Sacerdote, quid egregium patraſſet in vita: Si quid, inquit, mihi tale peractum eſt, ſciunt ipſi dij: exiſtimans ineptum commemoratione ſuorum geſtorum ſe dijs cõmendare, qui ſiue prædicaret ſiue ſileret nihilo minus nouerant. Nam apud ſacerdotem poterat eſſe falſa narrare. Sit hoc modeſtiæ exemplum, ac de Deo præclarè ſentientis.

Modeſtè.

24 Quum Athenienſis quidam Lacedæmonios appellaret indoctos: Soli igitur nos, inquit, nihil mali à vobis didicimus. Senſit artes, qui

Grauiter.

bus

Digitized by Google

bus ſe iactabant Athenienſes, magis ad oſtentationem, ocium, ac voluptatem accommodas, quàm ad Rempub gubernandam, ad quod nulla diſciplina deerat Lacedæmonijs.

Alteri cuidam Athenienſi ſic apud ipſum glориauit: veruntamen nos ſæpenumero vos à Cephiſo propulimus: Sed nos inquit, vos nunquàm ab Eurota ſummouimus: ſignificans hoc ipſum eſſe fortitudinis argumentum, quòd Lacedæmonij frequenter auſi fuiſſent vſque ad Cephiſum flumen Atticæ progredi, quum Athenienſes nunquàm ſuſtinuiſſent accedere ad Eurotam Spartæ fluuium. 25 Salsè.

Rogatus à quodam, quo pacto quis maximè placere poſſit hominibus: Si, inquit loquatur illis iucundiſſimè, præſtet autem vtiliſſima. Admonuit in colloquijs adhibendam ſermonis comitatem, in officijs præſtandis ſpectandam vtilitatem. Reprehendendi ſunt, qui quũ re ſint fideles, tamen officium orationis aſperitate corrumpunt: his peiores ſunt, qui ſermone benigni, re lædunt: peſſimi verò qui quum verbis moleſti ſunt tamen factis noxij. 26 Sapienter.

Cum Sophiſta quiſpiam appararet recitare librum, & Antalcidæ percontanti quod eſſet argumentũ, reſpõdiſſet, Herculis Encomiũ: Quis, inquit, illum vituperat: ſuperuacaneum exiſtimans in eo laudando ſumere operam, quem vno ore prædicarent omnes. Hercules autẽ apud Spartanos religioſiſſimè colebatur. 27 Salsè.

Ad Ageſilaum in pugna cum Thebanis vulneratum, Habes, inquit, doctrinæ tuę mercedẽ, qui eos pugnare docueris, cum antè pugnare nec ſcirent, nec vellent. Videbantur enim 28 Eſt ſuperius pag. 30 apo. 19.

Thebani crebris Ageſilai aduerſus ipſos expeditionibus euaſiſſe bellaces. Significabat inutile ſemper cum iiſdem bello confligere, ne vſu colligant bellandi peritiam.

29 Idem muros Spartæ, dicebat iuuenes eſſe Spartanos, fines autem Spartanæ ditionis, eſſe lancearum cuſpides, ſentiens ciuitatem non egere mœnibus, quæ iuuentutem alat bellis idoneam: & eo vſque porrigi ditionem Lacedæmoniorum, quouſque pertingerent armis: ſignificans virtute non dolis aut pecunia propagandum imperium.

Et hoc ante pag. 18. apo. 29. 30. & 33.

30 Quidam roganti quamobrem Lacones in bello, breuibus pugionibus vteban tur: Quoniam, inquit, cominus cum hoſte pugnamus: Lepidè torſit in argumentum fortitudinis, quo ille volebat eos videri minus vtiles bello.

Lepidè.

ANTIOCHVS.

31 Antiochus Ephorus cùm audiſſet, quod Philippus Meſſenijs dediſſet agros, percunctabatur, num vires quoque dediſſet, per quas aduerſus pugnantes pro agris, tueri poſſent quod erat datum.

Arguitè.

ARGEVS.

32 Argeus, quibuſdam non ſuas, ſed aliorum quorundam vxores prædicantibus: per Deos, inquit de bonis & honeſtis mulieribus nihil temerè loquendum eſt, ſed in totum quales ſint oportet ignorari præterquam ſolis maritis, quibus cum viuunt. Tam inſignis erat apud

Pudicitiæ iugum.

priſcos

priſcos virginum & vxorum pudicitia, vt eas ab alijs quàm à parentibus aut ſuis maritis cõſpici, gradus aliquis ad impudicitiam haberetur: tantaq́; cautione conſulebatur illarum famæ, vt parum pudica videretur, de qua rumor quamuis vanus oriri potuit: ſed ea demum ſumma matronalis pudicitiæ laus haberetur, ſi mulier adeò domi cõcluſa viueret, vt nullus eſſet, qui de ea vel bene, vel malè loqui poſſet: propterea quod hoc ipſum matrona verſari in fabulis, trahiq́ue per ora hominum, proſtitutionis genus putaretur. Etenim qui laudat alienam vxorem, videtur habere cognitam, cuius laudes prædicat, quòd ipſum aliquod detrahit pudori fœmineo. Quid igitur vir ille præclarus ſentiret de matronis, quæ ſine maritis intereſſe gaudent iuuenum conuiuijs, quę curſitant ad alienarum ciuitatum dies feſtos & emporia, quæ ducunt choreas ex viris ac fęminis alternè mixtas, quæ in balneis corpus nudum oſtendunt quorumlibet virorum oculis?

Quodam tempore faciens iter per Selinuntem, quum in monumento quodam hoc Elegiacum carmen vidiſſet inſcriptum, 35

Hoſce tyrannida dum extinguunt, Mors ſuſtulit atrox.

Ponè Selinuntis mœnia conciderent.

Iure perijſtis, inquit, qui tyrannidem ardentem conati ſitis extinguere: contra magis oportuit illam ſinere, donec tota deflagraſſet. Arripuit iocum ex occaſione verbi Extinguere. Extinguitur enim quod opprimitur, & extinguitur incendium.

34 Ariſto cuidam laudibus vehenti dictũ Cleomenis, qui rogatus, quid oportet bonum regem facere, reſpondit, Amicis benefacere, inimicis malè: At quanto præſtantius eſt, inquit, vir optime, amicis benefacere, & ex inimicis reddere amicos. Hanc ſententiam citra controuerſiam primus omnium Socrates prodidit, & ad illum autorem refertur.

Humaniter.

35 Alij cuipiam roganti: quot eſſent numero Spartiatæ. Quot, inquit, ad arcendos malos ſufficiunt.

36 Cum Athenienſis quidam apud illum recitaret funebrem orationem cõſcriptam in laudem eorum, qui fuerant à Lacedæmonijs in bello cæſi: Quales igitur, inquit, noſtros eſſe putas, qui iſtos vicerunt? Mos erat apud Atheniẽſes, vt qui in prælio occidiſſent, publicitus oratione laudarentur, quam illi vocant Epitaphium. In hac magno artificio amplificabantur & ciuitas Athenienſis, & populus poſtremò peculiariter hi, qui fortiter in bello mortẽ oppetiſſent. At vir generoſi animi, non inuidit arte exaggeratis Athenienſium laudibus, ſed eas in ſuæ gentis gloriam retorſit. Itaque recitator ille, magis illuſtrabat virtutem Lacedæmoniorum, quàm Athenienſium: Quando quidem hoc conſilio Homerus multis modis attollit virtutem Hectoris, vt Achillis victoriam reddat illuſtriorem.

Argutè.

37 Archelaus, regni ſocius Charilao, ſolitus eſt de illo dicere, quo pacto non ſit vir bonus Charilaus, qui ne ſceleratis quidem moleſtus

eſt. Fertur. n. Charilaus manſuetiſſimi fuiſſe ingenij. Hoc mox in Charilao commemoratur in diuerſam ſententiam, ac meo iudicio argutiorem. Et haud ſcio an in vita Lycurgi, ſuperſit ſyllaba οὐκ. Ad hæc neſcio an Charilaus & Charillus idem ſint.

ARCHIDAMIDAS.

Archidamidas cuidam in laudem Charilli 38
prædicanti, quòd pariter erga cunctos fuiſſet Iuſtè.
mitis ac manſuetus: Et qua fronte laudetur aliquis, inquit qui erga ſceleratos ſe mitem prębet? Perſpexit vir egregius manſuetudinem cum iuſtitia coniunctam eſſe oportere. Alioqui principis in facinoroſos lenitas, quid aliud eſt quàm in bonos crudelitas?

Idem cuidam qui vitio vertebat Hecatæo 39
rethori, quòd adhibitus ad ipſorum conuiuiũ nihil dixiſſet: Videris, inquit, mihi neſcire, quod is, qui dicendi nouit artem, etiam dicendi norit opportunitatẽ In Senatu, in foro, in concionibus, in legationibus, alijſque Reipublicæ negotijs locus eſt oratori: in conuiuijs temulentis: maiore cum laude ſilet eruditus, quàm loquitur. Sic periti bellatoris eſt, non minus ſcire fugiendi artem, quàm pugnandi.

ARCHIDAMVS.

Archidamus Xenxidami filius, roganti qui- 40
nam eſſent Spartanæ ciuitatis præfecti: Leges, inquit, ac legitimi magiſtratus.

Apud hunc quum quidam prædicaret ci- 41

tharœdum, eiusq́ue in canendo facultatem admiraretur: Heus, inquit, vir optime, quid honoris ac præmij abs te ferent boni viri, quum tantopere prædices citharędum? Rectè taxauit non vulgi modò, verùm & principum præpoſtera iudicia, qui plerumq; pluris faciunt Mimum aut Morionem, quàm ſapientem, fidiq́ue conſilij virum: citharędum verò, cuius ars non Reipub. ſed voluptati ſeruit, adeò non iudicauit prædicandum, vt nec inter bonos viros habendum duceret.

Artes inutiles.

42 Ad eum qui ipſi cantorem commendare volens, dixit, hic eſt bonus cantor: At apud nos, inquit, hic, eſt bonus condimentorum artifex: perinde quaſi nihil referret, vtrum quis muſicorum inſtrumentorum ſono, an obſonijs, & condimẽtis voluptatem adferret. Apud Athenienſes cantores erant in ſummo pretio, quũ coquis non haberetur idem honor: Lacedæmonijs verò nihil placebat artium, quod ciuium animos effœminaret magis quàm ad virtutem accenderent.

Ars inutilis.

43 Quodam illi pollicente vinum ſuaue: Quorſum, inquit, opus? Quandoquidem & plus abſumetur, & quæ fortes decent viros, ea reddet inutiliora. O verè maſculinum animum & omnium delitiarum contemptorem.

Continenter.

44 Cum Corinthiorum vrbem obſideret, vidit è ſolo mœnibus proximo exilire lepores, moxq́ue verſus ad commilitones. Hẽmus, inquit, hoſtes expugnatu faciles: quod fortuitò acciderat, velut in omen rapiens. Molles enim ac parum viros, Græci leporis vocabulo notare ſolent: argumento eſt illud è comœdia, Tutè

Solerter.

lepus

lepus es, & pulpamentum quæris.

A duobus inter ſe diſſidentibus delectus ar 45
biter, ambos duxit in lucum Mineruæ cognomento Chalciœcæ ſacrum, ibi exegit ab illis iuſiurandum, vt ſtarent arbitri iudicio, id vbi iuraſſent, Pronuncio, inquit, nè prius hunc lo- Solerter.
cum exeatis, quàm quod inter vos eſt diſſidij, deponatur, & inuicem reconciliemini. Reperit vir ingenioſus quo pacto fieret, vt nec ambos offenderet recuſato arbitrio, nec alterum è duobus alienaret, ſi pro altero contra alterum tuliſſet ſententiam. Apud Lacedæmonios autem nefas erat fallere, quicquid in Mineruæ templo promiſſum eſſet.

Cum Dionyſius Siciliæ tyrannus filiabus 46
Archidami veſtes ſplendidas, multiq; pretij dono miſiſſet, recuſauit accipere, dicens: Vereor nè hoc amictu puellę mihi turpes videātur. Seuerè.
Intellexit vir prudens virgines nullo cultu melius ornari, quàm ſimplici: porro ſerici, gemmis, & auro dehoneſtari magis quàm ornari: propterea quod veſtitum luxu arguit animum parum ſobrium, & intuentium animos ad libidinem ſolicitat citius, quàm ad honeſtam opinionem. Decet autem vt virgo tota & vndiq; virgo ſit, nec vlla ex parte det corruptæ mentis ſignificationem.

Conſpiciens filium ſuum, cum Athenienſi- 47
bus iuueniliter ac temerè congredientem. Aut Audacia periculoſa.
viribus, inquit, adde, aut animis adime. Docens periculoſam eſse audaciam, ſi vires non ſuppetant ſpiritibu .

AR-

48 Archidamus Ageſilai filius poſt conflictũ
Arrogãtia apud Cheroneam habitum, quum à Philippo rege Macedonum literas accepiſſet acerbius ſcriptas, hunc in modum reſcripſit: Si metieris vmbram tuam, haud quaquam reperies illam factam maiorem, quàm erat ante victoriã Grauiter admonens non eſſe prudentis ob fortunæ ſucceſſum intumeſcere, quum ipſe ſit nihilò maior. Aequum autem eſt, vt homo ſe ſuis ac proprijs bonis metiatur potius, quàm externis, quæ fortuna, cùm dat quum viſum eſt, eripit.

49 Hoc antè dictum pa. 18.apo.19. Percunctanti quàm ſpatioſam regionem obtinerent Spartiatæ: Quantam, inquit, haſtæ poſsũt aſſequi. Alluſit eſt autẽ ad menſores agrorũ, qui decem pedis aruorum mætiuntur.

50 Degeneratio. Periando, qui cùm eſſet arte medendi celebris, & in primis laudatus, carmina ſcriberet infelicia: Quid inquit, tibi accidit Periander, vt pro eleganti medico, malus poeta vocari concupiſcas? Notauit hominum mores, qui res honeſtas aggreſſi degenerant ad ſordidiora, quum conſultum ſit vnumquemque in ea ſe arte exercere, in qua valet plurimum.

51 In bello, quod gerebatur cum Philippo, quibuſdam ſuadentibus, vt procul à patria pugnaretur: Haud iſtud ſpectandum eſt, inquit, ſed bene pugnantes, hoſtibus erimus ſuperiores:
Fortiter. Significans non perinde referre vbi conflictans cum hoſte, vt quàm ſtrenuè ſe gerat dux aut miles in bello.

52 Cùm Arcadas bello ſuperaſſet, ob id laudatus

tus à quodam: Præſtantius erat, inquit, ſi illos prudentia quàm viribus ſuperaſſemus. Intellexit dux egregius, nullam eſſe ſpecioſiorem victoriam, quàm virtute vincere, quum viribus ſuperemur & à brutis animantibus. Victoria ſpecioſa.

53 Cùm irrupiſſet in Arcadiam, audito quòd hoſtibus Ellei ferrent auxilium: ſcripſit illis in hunc modum: Archidamus Eleis quies bona. Non potuit breuius, & ſuadere quod erat illis commodum, & minari malum, ſi quid perperam aggrederetur. Decet hæc breuiloquentia & Ducem, & Laconem. Breuiter.

54 In bello Peloponneſiaco, ſocijs rogantibus, quanta pecunia futura eſset ſatis, ac poſtulantibus, vt tributorum certum modum præſcriberet: Bellum, inquit, non quærit definita: Significans eos qui bellum ſuſceperunt, oportere per omnia ſeruire belli neceſſitatibus quarum nullus eſt certus modus, quòd variæ ſint bellorum præter expectationem occaſiones. Bella incerta.

55 Vbi vidiſſet iaculum catapulta mittendũ id temporis primum ex Sicilia aduectum: Exclamans, inquit, Hercules, perijt viri virtus. Quoties enim inſtrumentis bellum geritur, quæ miſſo telo, ſaxoue procul feriunt, minimum intereſt inter fortem virum & ignauum. Verùm vbi cominus res geritur tum apparet qui viri ſint, qui non. Fortiter.

56 Quum Græci nollent reſcindere pacta, quæ cum Antigono, & Cratero pepigerant, & amplecti libertaté quàm offerebat Archidamus, veriti nè grauiores eſsent habituri Lacedæmonios, quam Macedones: Ouis inquit, ſemper

eandem edit vocem. Cæterùm homo multas ac varias emittit voces, donec, quod decreuit, confecerit. Nullum autem eſt animal, cui tam varia vox ſit, quàm homo. Hoc apophthegma videri poſſit indignum Lacone, niſi poſt integritas eius gentis, barbarorum commercio degeneraſset. Dici poteſt honeſtus aliquis vſus eſse, veluti ſi quis ad moneat pro tempore, proq; re nata variandum eſse ſermonis habitum. Eſt vbi loquendum ſit ſeuerius, eſt vbi blandius, eſt vbi magnificentius, eſt vbi ſummiſſius, eſt vbi iucundius, eſt vbi durius. Id ſi fiat citra perfidiam, prudẽtia eſt. Porrò omni mores dicuntur hominum ſtupidorum, qui ſeſe neſciunt rebus ac perſonis accommodare. Græcorum igitur conſtantiam Archidamus ſtultitiæ tribuit, qui propoſita libertate nollent mutare vocem.

ASTYCRATIDAS.

57 Aſtycratidas poſteaquàm Agis ſuperatus eſt apud Megalopolim in prælio aduerſus Antigonum, cuidam dicenti: Quid nunc facturi eſtis Lacedæmonij? An Macedonibus ſeruituri? Quid tandem, inquit? Num Antigonus vetare poteſt quò minus in pugna pro patria mortẽ oppetamus? Generoſa vox, ſentiens libertatem vrbis eſse vita chariorem, nec turpiter occumbere, qui pro patria pugnans, moritur. Quoniam moriendi poteſtatem nullus hoſtis poteſt eripere quiſquis mortem contemnit, habet quo, quum vult, ſemet in libertatem aſſerat. Ea vox arguit egregiè fortem animum,

Generoſè.

sed

ſed cuius exemplum nulli bono ſit imitādum. Fortius eſt dutinam ſeruitutem quamuis duram perferre, quàm morte finire dolores. Multoque ſanctius eſt, quod docet Socrates non eſse fas animam de corporis præſidio decedere, iniuſsu Imperatoris.

BIAS LACEDAEMONIVS.

Bias Lacon inſidijs circūſeptus ab Iphicrate Athenienſium Duce, quum illius milites rogarent, quid in eo rerum ſtatu eſset faciendum: Quid aliud, inquit, niſi vt vos ſeruemini, ego pugnando moriar? Talis erat animus Catonis Vticenſis, qui cęteris ſuaſit, vt ſuæ ſaluti conſulerent, ipſe ſpontanea mortę turpem effugit ſeruitutem. 58

BRASIDAS.

Braſidas quum murem in caricis comprehendiſset, morſus ab eo dimiſit captū, moxq; ad eos qui aderant: Vt nullum inquit eſt animal tam minutum, quin ſeruari poſſit modò auſit vlciſci inuadentes. Hoc dicto fortis & animoſus dux ſui animum aduerſus hoſtes addidit. 59 Solerter.

In prælio quodam per clypeum vulneratus, duxit haſtam à vulnere, & eadem hoſtem interemit, qui vulnerauerat Pulcherrimum eſt inimicum ſuis ipſius armis opprimere. Hoc apophthegma non eſt. 60

Cuidam percunctanti quomodo vulnus accepiſset, per quam feſtiuiter reſpondit, Prodente 61 Lepidè.

dente meſcuto. Ita crebrò malum per illos ve nit,quorum præſidio credimus nos eſse tutos.

62 Egreſſus ad bellum hunc in modum ſcripſit Ephoris: Quicquid erit malorum in bello,aut profligabo, aut moriar: teſtatus animum fortiſſimo Duce dignum. Nam euentus, homini non eſt in manu. Cęterùm vbi cecidiſset in prælio, dum Græcos Aſiam incolentes liberat, & id nunciaturi oratores Lacedæmonem miſſi matrem eius Archileonidem adiſsent, il

Fortiter. la nihil prius rogauit, quàm an Braſidas hone ſtè occubuiſset. Thracibus illius virtutem col laudantibus,dicentibusque non eſse apud Lacedæmonios alium illi parem: Ignoratis inquit, hoſpites,quales ſint Lacedæmonij. Erat quidem vir bonus Braſidas, cæterùm Sparta multos habet illo præſtantiores. Vtrum in hac fœmina magis admirari conuenit, animi nè generoſitatem, quæ de filij morte,quòd ob tigiſset honeſta, gloriandum etiam putaret, tam tum abeſt, vt muliebriter defleuerit: an modeſtiam & in patriam affectum, quæ non paſsa ſit ita filium prædicari, vt reliquorum Spartanorum gloriæ decederet aliquid?

DAMONIDAS.

63 Damonidas quum à chori magiſtro poſtremum in choro locum accepiſset. Euge, inquit, Chorage reperiſti quo pacto, & hic locus quum per ſe ſit inhonoratus, fiat honorificus: Generoſus adoleſcentis animus, qui fiducia ſui nō metuit, nè locus abiectior eſset dedecori, ſed citius futurū arbitrabatur, vt per ipſum

Habetur antea ſimile pag. 9. apo. 8.

ſum locus fieret honoratior. Id.n. ſæpenumero factum legimus, vt hoīs virtus magiſtratui per ſe contēpto & humili dignitatē cōciliarit.

DAMIS.

64 Damis, quum Alexander Magnus per literas petiſset, vt Lacedæmoniorū decreto decernerentur ipſi diuini honores, & in deorū numero referretur Age, inquit, concedamus Alexādro, ſi velit appellari Deus. Vt deſpectim riſit ſtultam principis ambitionē, qui putarit ab ijs poſse creari Deos, qui ipſi nihil aliud eſſent quàm homines: aut ſi hoc non putauit, in ſigni ſtultitia falſi nominis vmbra gloriaretur. Ambitio notata.

DAMINDAS.

65 Damindas quum Philippus irrupiſset in Peloponneſum, & quidam ita loquerentur, periculum eſt, nè acerba patiantur Lacedæmonij, niſi Philippo reconcilientur: O ſemiuiri, inquit, quid nobis poterit acerbè accidere, qui mortem contemnimus? Mortis contemptus.

DERCILLIDAS.

66 Dercillidas orator miſsus ad Pyrrhum, qui iam exercitus duxerat in terram Spartanorū, vt cognoſceret quid ſibi vellet, quū Pyrrhus præſcriberet, vt regem ſuum Cleonymū reciperent, alioqui futurum vt intelligerent ſe nihilò cæteris eſse fortiores, hunc in modum reſpondit: Si Deus eſt Cleonymus, non metuimus eū, quippe qui nihil ſceleris cōmiſimus. Generosè.

ſin homo eſt: nihilò eſt nobis præſtantior. Hoc dilemmate taxauit ſuperbas regum minas.

DEMARATVS.

67 Demaratus poſtquàm cum ipſo colloquiũ Orontes habuiſset aſperius, cuidam dicenti. Aſperius tecum egit Orontes ò Demarate: Nihil, inquit in me peccauit. Siquidem qui ad gratiam colloquuntur, hi lædunt, non qui durius: cumque maleuolentia verba faciunt. Intellexit vir prudens nihil eſse nocentius blãdiloquio, quod vt non fallat, reddit hominẽ inſolentiorem. at qui ex odio durius loquitur, adeò non lædit, vt interdum proſit etiam, ei præſertim qui nouit ex inimico decerpere fructum aliquem.

Blandiloquium.

68 Cuidam percunctanti, quam ob cauſam apud Spartano, qui ſcutum abiecissent, notarentur ignominia, & infami vocabulo R hipſaſpides appellarentur; qui galeas aut thoraces, non item: Quoniam, inquit, hęc ſua ipſorum cauſa gerunt, ſcutum verò communis exercitus gratia: ſignificans vnicuique pluris eſse faciendam communem vtilitatem, quàm propriam. Qui galeam aut thoracem abijcit, ſeipſum prodit tantùm, & exarmat: qui ſcutum abijcit prodit vniuerſam phalangem. Nam obtentu clypeorum tota acies tuta eſt aduerſus hoſtium iacula.

Publica vtilitas.

69 Cum audiret cantorem quendam oſtentantem artem ſuam, nihil aliud laudis illi tribuit, tantùm ait. Mihi videtur non malè nugari. Tantus erat contemptus artium, quæ licet eſ-

Ars inutilis.

ſent

ſentoperoſæ:tamen ſolummodo delinirent au-
res, nullam ſeriam vtilitatem adferrent Rei-
publicæ.

In conſeſſu quodam rogatus, vtrum ob ſtul 70
titiam, an ob ſermonis inopiam ſileret: Atque
ſtultus inquit, ne poſſit quidem ſilere. Quidā
hoc præclarum exiſtimant, ſi nunquam ſileāt,
quum id ſit fatuitatis argumentum: vt contrà
ſilentium, vbi loquendi tempus non eſt, pru-
dentiæ ſignum eſt.

Silētium opportunum.

Cuidam percunctanti cur exularet Sparta, 71
quum eſſet rex, Quoniam, inquit, leges ſunt in
ea potentiores. ſignificans regem apud Lacedæ-
monios eſſe principem ciuitatis: at non legum
dominum: ſed his non minus obnoxium re-
gem quàm ciues. hoc ipſum laudabat in ſuæ
gentis inſtitutis, per quod cogebatur exulare.
Dedit interim inſigne moderationis ſpecimen
æquo animo ferens exilium autoritate legum
indictum, nec de patria malè loquens, nec de
legum iniquitate quærens.

Moderatè.

Perſa quidam à rege defecerat Is ſuaſu De- 73
marati mutatus, quum reuertiſſet ad ſuos, ten
taretque eum rex interficere: Turpe, inquit,
fuerit ò rex, ſi cum hoſtis fuerit, non poteris
ab eo defectionis pęnas ſumere, nunc amicum
factum velis occidere. Hoc prudentiſſimo di-
cto, & regis indignationē temperauit, & eius,
cui reditum perſuaſerat, incolumitati conſu-
luit. Vtrique conſultor vtilis, alteri, nè quid
indignum regia manſuetudine cōmitteret, al
teri, nè pęniteret ab errore reuocāti paruiſſe.

Clementer.

Ad eum verò qui apud regem Perſarum pa 74
raſitum agebat, ac ſubinde in Damarati exi-

Modeſtè. lium dicterijs ludebat: Non, inquit, amice tecum pugnaturus ſum. Nam vitæ aciem abſumpſi: Ludens ex ambiguitate vocis. τάξις enim Græcè, tum ordinem ſonat, tum aciem. Nullus autem ad pugnam inſtructus eſt, cui nulla ſupereſt acies: & ordinem vitæ abſumpſit, qui ex rege factus eſt exul.

EMBREPES.

75 Emerepes Ephorus, ex Phyrnidis muſici cithara, nouem habente chordas, duas incidit, Noli, inquiens, deprauare muſicam. Priſci cauſatores non nouerant niſi ſeptem chordas quibus aliquid addere, ac muſicam pro ſimplici reddere operoſiorem, iudicabat artis eſſe corruptelam. Adeò Lacedæmonijs nulla non in re placebat ſimplicitas ac frugalitas. Frugaliter.

APAENETVS.

76 Epænetus dicere ſolitus eſt, mendaces omnium ſcelerum & iniuriarum autores eſſe. Ea ſententia non diſſonat a literis Hebræorum, quæ narrant ſerpentis mendacia primùm fores apertas omni vitiorum generi. Mendaciũ autem nomine continentur, aſſentatores, calumniatores infidi conſiliarij, peruerſi educatores, qui fontes ſunt ferè malorum omnium, quibus ſurſum deorſumque turbatur vita mortalium. Mendacium.

EVBOIDAS.

77 Euboidas audiens à quibuſdam prædicari

vxores

vxores alienas, non approbauit id factum, dicens de moribus ingenioque vxorum apud exteros nullam omnino faciendam eſſe mentionem. Qui non tul t laudari coniuges aliorum, quid faceret vituperantibus? prima laus pudicitiæ matronalis eſt, nulli notam eſſe præterquàm ſuo viro, quicum cubat. Habetur pag. 48. apo. 32.

EVDAMIDAS.

Eudamidas Archidami filius, Agidis frater, quum audiſſet Xenocratem iam ſenem in Academia cum amicis diſputantem, percunctatus eſt, quis eſſet ille ſenex, Reſponderat aliquis illum eſſe virum ſapientem, & ex eorum numero, qui virtutem quærerent: Et quando, inquit, ea vſurus eſt, ſi adhuc quærit? Viſum eſt Laconi ineptum, per omnem vitam de virtute diſputare, veluti de re cõtrouerſa, quum oporteat à prima ſtatim adoleſcentia habere certiſſima decreta de honeſto, impreſſa animo, & ſecundùm virtutem exerceri, non quærere quemadmodum faciunt philoſophi, qui magna contentione inter ipſos de ſummo bono, ac malo digladiantur, ne in hoc quidem ſatis conſentientes, quid ſit virtus aut beatitudo. 78 Argutè.

Idem audito philoſopho qui diſſeruerat, ſolùm ſapientem eſſe bonum belli ducem: Sermo quidem, inquit, mirificus eſt; at qui eum dicit, fide caret, eo quòd illum nunquàm circunſonuit tuba. Probauit ſent ntiam, ſed indicauit neminem cum fide loqui de re, quam nullo modo ſit expertus. 79 Experientia.

Die quodam quum Xenocrates argumentũ, 80

quod tractabat, diſſerendo abſoluiſſet, iamque finem dicendi feciſſet, ſuperuenit Endamidas, cui quum comitum quiſpiam dixiſſet. Poſteaquam nos adſumus, tum ille deſijt dicere: Rectè, inquit, ſiquidem ea dixit, quæ voluit, Rurſus quum alter diceret, Bonũ erat audire, putans fore vt ſua cauſa iuberet Xeno-

Vrbanè. cratem eadem de integro diſſerere: Quid, inquid Eudamidas, ſi veniſſemus ad iam cęnatum, num poſtularemus vt cęnaret iterum? Ciuilitatis erat quòd philoſophum ad iterandam diſputationẽ perpellere noluit, quòd ea res non caruiſſet tædio dicentis. Laconicæ virtutis erat, quòd magis admirabatur præclara facinora deſignantes, quã de virtute diſſerẽtes.

81 Cuidam percunctanti, cur ciuibus bellum aduerſus Macedones ſuſcipere volentibus, ipſe autor eſſet quieſcendi: Quoniam, inquit, nolo illos mendacij arguere Rectè ſignificans Spartanos glorioſè magis quàm ſeriò bellum poſcere. Eos prodidiſſet Eudamidas. ſi ipſe quoque bellum approbaſset. Tum enim fore putabat, vt ciues bellum detrectarent. Nunc effecit, vt per ipſum ſtetiſse videretur, quo minus bellum ſuſceptum eſset, ac ciuibus fortitudinis gloriam reliquit integram, quaſi promptos haberent ad bellandum animos.

Ciuiliter.

82 Cùm quidam commemorando laudem, ac trophæa, quæ Lacedæmonij ex rebus cum Perſis præclarè geſtis retuliſsent, hortaretur ad bellum cum Macedonibus ſuſcipiẽdum: Ignorare mihi videris, inquit, illhuc idẽ eſse, ac ſi quis deuictis mille ouibus, pugnaret cũ quinquaginta lupis: ſignificans Perſas vt delicijs

Argutè.

effœ-

effœminatos, & ob id imbelles non fuiſse difficile vincere: ſed aliud eſse cùm Macedonib. bellaciſſima gente rem habere. Proinde qui ob victorias à Perſis reportatas cenſeret cum Macedonibus bellum item ſuſcipiendum, nihilo probabilius diceret, quàm ſi quis ei, qui vicit mille oues, diceret, aude cum quinquaginta lupis congredi, qui tot oues, deuiceris.

Rogatus de cantore quodam, qui fęliciter cecinerat, qualis ipſi videretur: Magnus, inquit, in re parua delinitor. Contempſit operoſam artem, cuius nullus erat fructus, præter inanem, ac temporariam delectatiunculam aurium. 83 Ars inutilis.

Cùm quiſpiã prędicaret laudes vrbis Athenarum: Quis, inquit, eam ciuitatẽ meritò laudet, quam nemo dilexit, factus ſeipſo melior? Non iudicauit eam vrbem eſse dignam vlla laude, quę ſic eſset corrupta delicijs ac vitijs, vt nullus in ea libẽter viuẽs, euaderet melior, ſed deteriores oẽs: tacitè præferens Spartam Athenis, in qua qui vixiſset, efficeret melior. 84 Integrè.

Argiuo cuidã dicenti Lacedęmonios peregrinationibus reddi deteriores, quòd interim degenerent à maiorum legib. & inſtitutis: At vos, inquit, quũ Spartã venitis, nõ deteriores, ſed meliores euaditis. Dictum retorſit in Argiuum: Nam hoc dicens magis ſuam gẽtem vituperauit, quàm Lacędemoniorum, ſimul indicauit quantopere ref. rat, inter quos viuas. 85 Argutè.

Cùm Alexander in Olympijs pręconio ius feciſset omnibus exulibus in ſuam cuique patriam redeundi, præterquàm Thebanis: Infor 86

Argutè, tunatum quidem, inquit, præconium, ſed vobis ò Thebani glorioſum, ſolos enim vos metuit Alexander. Ad conſolandos Thebanos ſic interpretatus eſt vir animi ſolertis. Etenim qui permittit exulibus reditum in ſuam patriam, non metuit, nè moliantur vindictam. A Thebanis igitur ſolis m tuebat.

87 Rogatus à quodam, quàm ob cauſam Lacedæmonij prius quam irent in prælium, Muſis immolarent, quum muſis nihil videretur cum Marte eſſe commercij: Vt rebus, inqui, fortiter geſtis contingat honeſta commemoratio. Bene gerendæ rei laudem ſibi tribuebant: vt autem egregia geſta ſplendidis verbis celebrarentur, hoc à Muſis eloquentiæ præſidibus petendum iudicarunt, eo quòd ipſi negligerent eloquentiæ ſtudium: ſimul admonebat non expetendam honorificam memoriam, niſi rectè factis promeritam.

Generoſè.

EVRYCRATIDAS.

88 Eurycratidas Anaxandridæ filius, percunctanti cur Ephori per ſingulos dies de conuentis & contractibus ius dicerent. Vt inter hoſtes etiam, inquit, mutuam fidem inueniamus. Maiore Reipub. diſcrimine pacta violantur in bellis; ſed illic quoque violantur ab his, qui domi conſueuerint fallere.

HERONDAS.

89 Herondas quum eſſet Athenis, audiſſetque quendam iudicum ſententia damnatum de cri

mine ocij, qui mœſtus incederet, & ab amicis mœſtis deduceretur, iuſſit ſibi commonſtrari eum, qui in cauſa liberali reus peragerentur. Lacedæmonij quicquid erat ſordidarum artium, non per ciues, ſed per Helotas mancipia exerceri volebant: eoque mirabatur Herondas, ob id quenquam vocari in ius quòd ſeruilia non exerceret ibique, pro crimine haberi quod Lacedæmone iudicaretur honeſtum ac liberale. Generoſè.

THEARIDAS.

90 Thearidas quum gladium cote acueret, rogatus à quopiam num eſſet acutus: Acutior, inquit, calumnia: grauiter innuens rem nocentiſſimam eſſe calumniam. Calumnia.

THEMISTEAS.

91 Themiſteas quũ eſset vates, prædixit Leonidæ reg. futuram apud Thermopylas internicionem tum ipſius, cum cõmilitonum eius. Itaque quum à Leonida Lacedæmonem mitteretur, hoc quidem titulo, vt renunciaret euentura, ſed re vera, nè ſimul cum alijs periret non ſuſtinuit ire, dicens: Vt pugnarem huc miſſus ſum, non vt ferrem nuncia. Quis non admiretur in vate tam præſentem animum? Præuidit exitum, nec euitare voluit, quum id liceret honeſto titulo. Admirabilis etiam fuit Leonidæ moderatio, qui vati triſtia nuncianti non tantum non ſuccenſuit, ſed & vitæ, & famæ illius conſultum voluit. Humaniter. Fortiter.

Digitized by Google

92 Theopompus interroganti quo pacto quis regnum tuto poſſit tueri: Si, inquit, amicis concedat iuſtam libertatem, pro viribus interim aduigilans, nè ſubditi afficiantur iniuria. Multis principibus exitio fuit, qui dum amicis nihil non permitterent, ciues iniuria effectos negligerent. His temperantia adhibenda eſt, vt princeps nec amicos alienet tyrannica ſæuitia, nec patiatur illos regia familiaritate abuti ad quiduis audendum præter ius aduerſus plebeios, qui nimium irritati ſæpe Reges ſuos excuſſerunt.

Moderatè.

93 Hoſpiti cuidam iactanti, quòd apud Theopompi ciues, philolacon, hoc eſt, Laconum amans diceretur. Preſtaret, inquit, ſi φιλοπολίτης id eſt, ciuiũ amans dicereris, potius quàm Laconum. Alter expectabat, vt ſibi pro ſtudio erga Lacones agerentur gratiæ. At ille notauit hoſpitem, qui alienæ ciuitatis ſtudioſus haberi mallet quàm ſuæ. Porrò quiſquis alienam rempubl. vehementer adamat, ſuam quodammodo vituperat.

Argutè.

94 Huic ſimile eſt illud: Cum legatus ab Helibe miſſus diceret ſibi ob id à ciuibus legationem commiſſam, quòd vnus Laconicam vitã admiraretur: rogauit hominem, vtrum meliorem duceret vitam, aliorum ciuium, an ſuam ipſius. Cum is reſpondiſſet ſuam ipſius: Qui poteſt, inquit, igitur iſta ciuitas ſeruari, in qua quum multi ſint, vnus tantùm bonus eſt? Salsè taxauit oratoris imprudentiam, qui Lacedæmonios, ac ſeſe laudari cum ſuorum ciuium vituperatione. Probabat Lacedæmoniorum

Argutè.

rum

rum mores, ſed ſolus Helidenſium: reſtabat igitur, vt apud Helidenſes non eſset niſi vnus vir bonus, cui placerent honeſta.

Dicente quodã ideo ſeruari Rempub. Spartanam, quòd reges ſcirent imperare, Imo potius, inquit, quòd ciues ſciant parere: inſigni modeſtia regum laudem in ciues transferens. Multum habet momenti principis integritas, ſed multò plus ciuium recta inſtitutio. 95 Grauiter.

Cum Pylij decretum edidiſsent, quo Theopompo tribuebantur ſummi honores, reſcripſit, Med ocres honores ipſum tempus auget, immodicos abolet. Hoc animo quid excellentius? quod alij ſibi aut vindicant arroganter, aut ambiunt ineptè, hoc vltro delatum reiecit, ſimul & ſuam declarans modeſtiam, & amicos admonens, in omni re modũ eſse optimum. Quin & illud acutè perſpexit, quæ ſubitò creſcunt in altum, non eſse diuturna, cuius generis ſunt betæ & cucurbitæ: cęterarum quæ paulatim augeſcunt, ea ferre ætatem, veluti quercum & buxum. 96 Modeſtè.

Cuidam oſtendenti ciuitatis ſuæ mænia, ac percunctanti, num valida & alta viderentur: Minimè, inquit, ſi quidem ſunt mulierum: ſentiens ciuitatem ſatis munitam eſse, ſi viros habeat: ſin minus, nihil prodeſse quamlibet operoſa munimenta. 97 Non eſt in Gręco, ſed Philelphus vertit.

Vxori oburganti, quòd regnum humilius ac minus eſset filijs traditurus quàm accepiſset: hactenus igitur, inquit, maius quod diuturnius? Ita Plutarchus in vita Lycurgi. Quę moderata ſunt in longum tempus durant, & hoc ipſo meliora ſunt. 98 Sapienter.

TE-

99 Thectamenes poſteaquàm Ephori capitis ſententiam in ipſum pronunciaſsent, abijt ridens: Rogantibus qui aderant, an etiam contemneret Spartanorum leges, Nequaquam inquit, quin gaudeo potius, quòd hæc mihi mulcta ſoluenda eſt, quum eam nec indixerim cuipiam, nec à quopiam mutuo acceperim. Vir innocens non accuſauit patriæ ſuæ leges, ſed hoc fęlicitatis eſse iudicabat, quòd mori iuberetur, qui neminem ad mortem adegiſset. nec cuiquam deberet vitam niſi ſibi. Facetè mortis pęnam vocauit mulctam, rem atrocem molliori vocabulo ſignans. Iure autem cogitur ſoluere pecuniam, qui eam vel extorſit ab alio. vel mutuo ſumpſit M. Tullio hoc apophthegma ſic vertit Tuſculan. quæſt. lib. 1. Cum Lacedæmonius quidam, cuius ne nomen quidem proditum eſt, mortem tantopere contempſerit, vt quum ad eam duceretur, damnatus ab Ephoris, & eſset vultu hilari atq; lęto, dixiſsetq; ei quidam inimicus, Contemnis ne leges Lycurgi? reſponderit, Ego verò illi maximā habeo gratiam, qui me ea pœna mulctauerit, quàm ſine mutatione & ſine verſura poſsem diſsoluere. O virum Sparta dignum, vt mihi quidem qui tam magno animo fuerit, innocēs damnatus eſse videatur: Pro διαιτήσαντα Cicero vertiſse videtur, verſuram Luſit autem contemptu, mortis Thectamenes, quaſi mors leuior eſset mulcta, quàm pecuniaria, quòd illam quiſque de ſuo poſset ſoluere, ob hanc multi cogantur vſuram aut verſuram facere.

Mors cō tempta.

TH E-

THERYCION.

Therycion à Delphis rediens quum videret 100
in Iſthmo anguſtias à Philippi copijs occupatas. Malos, inquit ò Corinthij portarum cuſtodes vos habet Peloponneſus. Alluſit eò, quòd grauiter animaduerti ſolet in ciues, qui bus vrbis portæ commiſsæ ſunt, ſi eas indiligenter cuſtodierint. Multo magis accuſari me rebantur Corinthij, qui totius Peloponneſi portas Philippo prodidiſsent.

HIPPODAMVS.

Hippodamus quo tempore Agis aduerſus 1
Archidamum aciem inſtructam habebat, ſimul cum Agide iuſsus eſt ire Spartam, curaturus illic ea, quibus erat opus. An non, inquit, honeſtius eſt, vt pro Sparta fortem bonumq; virum præſtans mortem oppetam? Ac poſt ſumptis armis, ſtanſq; regi ad dexteram, pugnando interijt. Conſultum volebant illius ſenectuti, quæ viribus defecta in bello non ita multum eſset habitura momenti, in patria futura nonnulli vſui: exceſserat enim annum octogeſimum, at ipſe ſibi non indulſit.

Mors contempta.

HIPPOCRATIDAS.

Hippocratidas acceptis literis à Cariæ ſatrapa, in quibus continebatur, Lacedæmoniũ 1
quendam quum fuiſset conſcius inſidiarum, quas quidam ipſi ſtruxerant, non indicaſse rẽ,

ſed ſilentio texiſſe, ſimulque rogabat ſatra-
Moderatè. pas, quid de illo facturus eſſet; reſpódit hunc
in modum: Si quo magno beneficio illũ affe-
ciſti, interfice; ſin minus, eijce è regione, vt ad
virtutem formidoloſum. Ingratitudinem er-
ga bene meritum cenſuit morte plectendam.
Cæterùm quod eſſet non per malitiam ſed per
formidoloſitatem commiſſum, ei ſatis ſuppli-
cij iudicabat exilium. Non enim ipſe ſtruxe-
rat inſidias, ſed ſibi metuens non prodidit.

3 Pudicè. Huic quum aliquando fuiſſet obuius adole
ſcens, quem amator ſequebatur, erubeſcenti
adoleſcentulo: Cum his, inquit, oportet ob-
ambulare, cum quibus conſpectus non mutes
colorem: Docuit ex improbis conuictoribus
nihil capi fructus, niſi probrum & ignominiã.

CALLICRATIDAS.

4 Iuſtè. Callicratidas claſſis præfectus, à Lyſandri
amicis ſollicitatus, vt vnum quendam ex inimi
corum numero permitteret ipſis interimere,
& acciperet talenta quinquaginta: tametſi ve
hementer opus haberet pecunijs ad ſoluen-
dum nautis ſtipendium, haud tamen cóceſſit.
At quum Cleander qui erat illi à conſilijs, di
xiſſet, Accepiſſem ſi fuiſſem Callicratidas:
Et ego, inquit, ſi fuiſſem Cleander. Mira ducis
integritas, qui nulla pecunia licèt neceſſaria,
vel in hoc corrumpi quiuerit, vt in vnum ho-
minem pateretur aliquid iniquũ fieri; ſimulq;
monuit in omni actione ſpectandum eſſe deco
rum perſonæ. Quod fortè decuiſſet Clean-
drum, non decuiſſet Callicratidem. Quod de-
ceret

ceret plebeium, non ſemper decet principem.

Idem profectus Sardeis ad Cyrum iuniorẽ, quo tum Lacedæmonij in bellicis ſocio vtebantur, petiturus pecunias rei nauali neceſſarias; primo ſtatim die iuſſit renunciari ſe cum Cyro velle colloqui. Quem vt audit bibere, Expectabo, inquit, donec biberit. Ac tum quidem abij, quoniam intellexit eo die non poſſe dari conueniendi regis copiam, nè parum ciuilis haberetur. Poſtero verò quum iterum audiſset illum bibere, nec ſe admitti ad colloquium, dixit ita curam habendam pecuniarum, vt ne quid tamen cõmitteretur Sparta indignum: moxque inde receſsit Epheſum, multa imprecatus mala ijs, qui primi à barbaris fuiſsent ludibrio habiti, eosque ſua patientia docuiſsent illos fiducia diuitiarum alijs illudere. Iurauitq; apud comites ſeſe, vt primũm Spartam rediſset, nihil non facturum vt Græcos inter ſe conciliaret, quò barbaris fierẽt magis formidabiles, deſinerentq́ illius regis viribus inter ſeſe pugnãtes egere. Quid nòn & faciunt & patiuntur homines, vbi pecuniarum vrget inopia? At generoſa Spartani mens maluit pecuniam negligere, quàm effœminati regis tertiò pati faſtidium, quum alij leuioribus de cauſis æquo animo ferant, ſi vel poſt totos ſex mẽſes admittãtur ad Regis colloquiũ. Deinde nihil imprecatus eſt ipſis barbaris aut regi, ſed ijs indignabatur, qui primi ſua tolerantia docuiſſet eos, ob opulentiã tantas criſtas ſumere. Nam ſi fuiſsent oẽs quales erant Spartani, opũ ac voluptatũ cõtẽptores, Animosè.

nunquam

nunquam ad tantam inſolentiam veniſſent barbari. Poſtremò ſingularis erat prudentiæ, quòd perſpexit Græcos non alia magis ratione poſſe barbaris reddi formidabiles, quàm ſi poſitis inteſtinis ſimultatibus mutuam inter ſe concordiam ſancirent.

Pruden-ter.

6 Interrogatus quod genus homines eſſent Iones liberi, inquit, mali. ſed ſerui boni: ſignificãs illos neſcire imperare ac libertate vti, ſed ſeruitutem æquo animo ferre, videlicet referendos ad ſecundum hominum genus iuxta diſtinctionem Heſiodi, qui per ſe quidem non ſapiunt, ſed parent rectè ſapienti.

Simile ante habetur pa. 36. apopht. 67.

7 Quum Cyrus ſtipendium miſiſset militib. Callicratidi ſeorſum xenia, amicitiæ monumenta: ſtipendium quidem accepit, xenia verò remiſit, negans ſibi cum ipſo priuatam habendam amicitiam, ſed quàm haberet publicam cum Lacedæmonij omnibus, eandem illi ſecum quoque intercedere. Quid hoc animo incorruptius, qui totus ad Reipubl. commoda ſpectabat?

8 Apud Arginuſas quum eſset nauali pugna conflicturus, atque Hermon Nauclerus diceret, bonũ eſse ab eo loco ſoluere, quòd Athenienſium triremes numero longè plures eſsent Quid, inquit, tum poſtea? Aeque fugere ignominioſum eſt Spartæ ac damnoſum; contrà, manentem aut mori, aut vincere honeſtiſſimum. Gloriam vitæ antepoſuit, ſed publicam gentis, non priuatam ſuam.

Mors cõtempta.

9 Ante conflictum peracto ſacrificio; quum aruſpex nunciaret ex incenſis, exercitui quidẽ portendi victoriam, ſed Imperatori mortem: nihil

Mors cõtempta.

nihil expaueſactus: Haud penes vnum, inquit, ſunt res Spartæ: Me ſiquidem mortuo nihilo deterius habitura eſt patria: ſed ſi ceſsero hoſtibus, aliquid decedet patriæ. Itaque quum Cleandrum pro ſe ducem deſignaſset, naualem pugnã aggreſsus eſt, ac pugnando interijt.

CLEARCHVS.

Clearchus militum auribus ſubinde ſolet inculcare, militi magis eſse metuendum Imperatorem quàm hoſtem: quæ vox mortem minabatur militi, qui parum gnauiter ſe geſiſset in prælio. Honeſtius autem eſt cum laude vitam impendere patriæ, quàm cum dedecore pœnæ. Hoc dictum non quis milites laturi ſint, ſed hi facilè ferebant, quibus matres domi ſolent edicere, vt aut victores cum armis redirent, aut mortui in armis referrentur. 10

CLEOMBROTVS.

Cleombrotus Pauſaniæ filius, cum hoſpes quidam controuerſiam haberet cum patre de virtute, Tantiſper, inquit, pater eſt te præſtantior, quo ad tu quoque genueris. Ciuiliter deterruit hominem à contentione, quòd pater, vel hoc homine ſuperior eſset, quòd filium dediſset patriæ, quum ille nondum pater eſset. 11 Vrbanè.

CLEOMENES.

Cleomenes Anaxandridæ filius, dicere ſolet Homerum eſse poetam ciuium Lacedæmoniorum 12 Argutè

niorum, Heſiodum verò Helotum, hoc eſt, ſeruorum; quòd ille docuiſſet quomodo gerendum ſit bellum; hic quomodo colendi agri: Nam, antè dictum eſt, Lacedæmonij tantùm ad bellicas res inſtituebantur, eoq; humiliores operas, & artes manuarias ſeruis committebant, quos illi vocant Helotes.

Idem cum Argiuis ſeptem dierum pactus inducias, quum obſeruans deprehendiſſet illos tertia nocte indulgere ſomno, fiducia videlicet induciarum, adortus eſt eos, & alios interfecit, alios abduxit captiuos. Cæterùm quum illi probro daretur violata iuſiurandi fides. De diebus, inquit, pactus ſum, noctes non additæ ſunt in iureiurando. Quanquam & alioqui quicquid mali quis fecerit hoſtibus, id & apud Deos & apud homines habetur iuſtitia præſtantius. Verùm huic magnificæ voci non reſpondit euentus. Nam & vrbe, cuius gratia violarat conuenta, fruſtratus eſt, eò quòd mulieres detractis è templis deorum armis illum vltæ ſunt: perinde quaſi dijs ipſis, quos contempſerat, pœnas de ipſo ſumentibus. Poſtremò verſus, pœnas de ipſo ſibi gladiolo quodam fodit & incidit corpus à talis vſque ad loca vitalia, itaq; vitam finijt, ridens & ore diducto. In hoc apophthegmate nihil habes imitatu dignum, vtile tamen exemplum ad vitandam iuriſiurandi violationem.

14 Animosè. Cum augur illum dehortaretur, nè exercitum educeret ad vrbem Argiuorum, alioqui reditum illinc fore turpem, poſteaquam admouiſſet ciuitati copias, ac portas videret clauſas, & mulieres in mœnibus, Hic, inquit, reditus

tus tibi turpis videtur, in quo viris mortuis,
vxores occluſere portas? Fortis animus, ſi
cum æquo bonoq; fuiſſet coniunctus.

Argiuis nonnullis illum conuitio laceſſenti 15
bus vt periurum & impium. Vobis, inquit, po Modeſtè.
teſtas eſt mihi maledicendi: at mihi poteſtas
eſt vobis faciendi malè. Admonet non eſſe tu-
tum eos maledictis irritare, quibus in manu
eſt, quum velint, re ipſa lædere; ad hæc non
oportere potentes humiliorum dictis admo-
dum commoueri. Satis enim vindictæ eſt quòd
licet, quum libet, vlciſci, quum illis nihil a-
liud reliquum ſit quàm malè loqui.

Venerunt ad Cleomenem Samiorum orato 16
res, hortaturi vt cum Polycrate tyranno bel-
lum ſuſciperet: id quũ feciſſent oratione plus
ęquo prolixa, reſpondit in hunc modum: Quę Loquacitas.
primo loco dixiſtis, non memini; & ob id nè
media quidem intelligo: quæ verè dixiſtis om
nium poſtrema, non probo. Admonet multilo
quium non ſolùm moleſtum eſſe auditori, ve-
rum etiam ad perſuadendum inutile, præſer-
tim apud Principes, tum varijs curis occupa-
tos, tum auribus faſtidioſis.

Pirata quidam populabundus diſcurrebat 17 Audacia.
per agros Lacedæmoniorum. Is vt captus eſt,
rogatus quus id auſus eſſet, Quoniam, inquit,
deerat mihi commeatus, quem militibus præ
berem, ad eos veni, qui & habebant, nec ſpon-
te dabant, vi erepturus. Ad id Cleomenes,
Compendioſa, inquit, malitia: Deteſtatus
prædonis nefarium ſcelus, probauit tamen
orationis expeditam breuitatem.

Cum improbus quidam ipſum cõuitijs in- 18

Moderatè. ceſſeret, Num ideo, inquit, tu maledicis omnibus, ne ſi velimus reſpõdere, otium habeamus viciſſim de tua dicendi malitia? Vt è ſublimi contempſit maledicum, nec vllo reſponſo, nec alia pęna dignum iudicauit hominem nullius rei, cui nihil eſſet præſidij præter maledicam linguam.

19 Vrbanè. Cum e ciu bus quiſpiam apud eum diceret, bonum regem omnino erga omnes mitem, & placidum eſſe oportet, Sed hactenus, inquit, nè ſit contemptui: ſignificans erga improbos manſuetudinem nimiam eſſe inutilem ciuitati, notanſq; quorundam mores qui principes vehementer bonos & clementes, quum imperiis amare debuerint, diſcunt habere contemptui. Eſt quidem præcipua virtus in principe comitas, ac manſuetudo, verum ob malorum ingenium hæc ita temperanda eſt. vt principi ſua conſtet autoritas.

20 Argutè. Cum diu inô morbo vexatus, expiatoribus à diuinis auſcultaret, ante non ſolitus idem facere, quodam id admirante. Quid miraris, inquit? Non enim idem ſum nunc, qui tunc eram. Cum autem non ſim idem, nec probo eadem. Eluſit ille quidem inconſtantiæ reprehenſionem, verum tamen eſt, non eadem placere ſeni, quæ iuueni placuerant.

21 Decorũ. Sophiſta quodam de fortitudine multa diſſerente riſit Cleomenes. At ſophiſtæ dicenti, quid rides Cleomenes audiens de fortitudine diſſerentem, præſertim quum ſis rex? Quoniã, inquit, ò amice ſi hirundo de fortitudine loqueretur, idem facerem quod nunc facio: ſin aquila, magno ſilentio auſcultarem. Viſum

eſt

eſt ineptum quenquàm de fortitudine magnifi cis vti verbis, qui ipſe nihil fortiter geſſiſſet vnquam, nec aliud poſſet quàm in hirundinis morem garrire.

Argiuis profitentibus ſe prioris conflictus 22 fortunam in qua victi fuerant, iterato prælio ſarcire velle: Demiror, inquit, ſi duarum ſyl- *Facetè.* labarum acceſſione facti eſtis meliores, quàm eratis prius. Huius apophthegmatis argutia Latinè reddi non poteſt Nā Græcis μάχεσθαι, pugnare eſt. ἀναμάχεσθαι redintegrare pugnam. Inter hæc duo verba nihil intereſt, niſi quòd poſterius ſuperat prius duabus ſyllabis ἀνα.

Quidam per conuicium illum dixerat deli- 23 tijs deditum. At hoc, inquit, ſatius eſt, quàm iniuſtum eſſe. At tu pecuniarum amore tene- *Bellè retortum.* ris, quum quod ſatis eſt, poſſideas. Argutè ſignificauit: neminem eſſe poſſe iuſtitiæ tenacem, qui ſupra quàm ſatis eſt congerendi ſtudio tenetur: ad hæc ſtultum eſſe qui alteri leuius exprobrat vitium, quum in ipſum illico grauius crimen poſſit retorqueri.

24 Quidam vt Cleomeni cantorem quendam *Habetur* commendaret, quum alijs multis nominibus *ante pa.* prædicabat hominem, tum illud in primis af- *53. ap. 48* firmabat, eum eſſe cantorem inter Græcos *Ars inutilis.* præſtantiſſimum. At Cleomenes oſtenſo quodam ex his, qui aderant, At per deos hic, inquit, apud me iuris condiendi artifex. Contempſit artem ad ſolam delectationem vtilē.

25 Mæander Samiorum tyrannus ob incurſio- *Integrè.* nem Perſarum profugerat Spartam, oſtendit- que quantam pecuniarum vim ſecū apportaſ- ſet, & quantum Cleomenes vellet largiri. At

nium κονίσιν Seueritas eſt, ſi quis à ſeipſo exigat victum duriorem, at inhumanitatis eſt hoſpitem eodem compellere.

CLEOMENES ALTER.

Cleomenes Cleombroti filius, cum quiſpiam illi donaret gallos gallinaceos pugnaces, ac munus ſuum ornans verbis, diceret illos ob victoriam pugnãdo interire: Da igitur, inquit, mihi aliquot ex his qui hos occidunt. Nam illi his ſunt præſtantiores. Vir militaris ad bellum torſit omnia. Quiſquis laudat victum, illuſtrabat victoris gloriam. 29 Lepidè.

LABOTVS.

Labotus cuidam apud ipſum prolixiore vtẽti ſermone, Quid mihi, inquit de re puſilla, longa texis procœmia? Quanta res eſt, tantam oportet & orationem eſſe qua vteris. Eſt hoc omnibus Spartanis peculiare, offendi ſermone, quàm cauſa poſtulat, longiore: adeò nuſquam non placebat frugalitas. 30 Loquacitas.

LEONTYCHIDAS PRIMVS.

Leontychidas huius nominis primus, cuidam obijcienti, quòd facilè mutaretur. Mutor, inquit, ſed pro temporum ratione, non vt vos proprio morbo. Prudentia eſt pro renata nouare conſilia. At ſine cauſa ſubinde alium fieri, inconſtantiæ vitium eſt. 31 Non habetur in Græco.

Idem rogatus à quodam quo pacto quis bona quæ adſunt tueri valeret, Si non omnia, inquit, fortunæ crediderit, in animi bona nullum ius habet fortuna. Tum externa bona reddemus nobis ſtabiliora, ſi quædam ſe poſuerimus, nec fortunæ volubili commiſerimus. At ſunt principes, qui proferẽdæ ditionis ſtudio, 32 Sapienter.

ſemet in periculum conijciunt, nè hoc ipſum quod habent Imperium, amittant: multi item diuites augendæ rei ſtudio quicquid habent, totum committunt nauibus.

33 Interrogatus quid potiſſimũ oporteret pueros ingenuos diſcere, Quæ illos, inquit, vbi ad virilem ætatem peruenerunt, vſui ſint futura.

Habetur ante pa. 29. Apo. 65. 34.

34 Percunctanti cuidam quamobrem Spartiatæ parciſſimè biberent, Nè, inquit, pro nobis alij, ſed nos potius pro alijs conſultemus. Salſiſſimè notans vinolos non eſſe ad conſultandum idoneos, ſed ſalubrium conſiliorum parens eſt ſobrietas.

35 Leontychidas vnus è ſeniorũ numero quos ferunt Lacedæmonijs fuiſſe viginti octo, cum Corinthi cænaret apud hoſpitem, rogauit num illic ligna quadrata naſcerentur: illo negante, Quid igitur, inquit, ſi quadrata naſcerentur, faceretis rotunda? Ita Plutarchus in vita Lycurgi. Quamquam hoc alibi refertur alterius nomine.

36 LEONTYCHIDAS ALTER.

Maledicentia.

Leontych das Ariſtone natus, cuidam ipſi dicenti quòd Demerati amici malè de eo loquerentur: Per Deos, inquit, nihil miror: quandoquidem nullus illorum de quodam bene loqui poſſet. Docuit contemnendum eſſe maledicentiam, quæ non a iudicio, ſed ab animi morbo proficiſcitur. Qui verò paſſim malè dicunt omnibus, eos palam eſt id naturæ vitio facere non ex eorum merito, quibus obtrectã.

37 Lepidè: Cùm portæ illi proximæ clauem draco circumuolutus eſſet complexus, idque augures affirmarent eſſe portentum: Mihi, inquit, ne-

quaquam

quaquam videtur: ſed ſi clauis fuiſſet circumplexa draconem portentum erat. Lepidè irriſit hominum ſuperſtitionem, qui terrētur his, quæ caſu, nec præter naturam accidunt. Hunc mortalis ingenij morbum alunt augures, arioli, aruſpices, ac diuinatores. Verùm vbi quis præter rectum, & honeſtum inſtituit nefaria conſilia, tum oportebat horrere portentum, & aliquid magni mali ſequuturum expectare.

Philippus quidam erat profitens Orphei myſteria, & his alios initiare ſolitus. Is quum eſſet extremæ paupertatis, tamen apud Leotichidam diceret, eos qui apud ipſum Orphei ſacris initiati eſſent, poſt obitum fore beatos: Quin igitur, inquit, o demens, quàm ociſſimè vitam abrumpis, vt deſinas infęlicitatem tuam ac inopiam deplorare? O animum ab omni ſuperſtitione liberum. Poſt hanc vitam fęlices erunt, qui hic piè iuſteq́ue vixerint. Hoc perſuaſum erat Lacedæmonijs, qui hic piè vixiſſent, eos ab obitu fieri diuos. 38 Superſtitio nulla

LEON.

Leon Eutycratidis filius interrogatus, in qua tandem vrbe aliquis poſſit tuto vitā agere: In ea, inquit, quàm qui incolunt, neq; plus poſſident, neque minus, & vbi iuſtitia viget, iniuſtitia imbecillis eſt. Grauiter admonuit æqualitatem eſſe pacis & tranquillitatis altricem, inæqualitatem ſeditionis eſſe ſeminariū, nec ibi locum eſse iuſtitiæ, vbi vt quiſque potentior eſt, ita licentius opprimit imbecilliorem. 39 Aequalitas.

Idem quum, videret in Olympijs curſores ſolicitos de cōmiſſione, vt aliquid lucri habe- 40

Iuſtè. rent ad occupandam victoriam. Quanto maior eſt, inquit, cura curſoribus de celeritate quàm de iuſtitia? Vir integræ mentis etiam in ludis volebat haberi rationem iuſtitiæ, nec tantum agendum, vt prior quis ad metam pertingeret, ſed vt iuſtè vinceret.

41 Cuidam de rebus haud quaquam inutilibus intempeſtiuè loquenti: O hoſpes, inquit, re opportuna non opportunè vteris.

Habetur ante ſimile pa. 47. ap. 15. 42

LEONIDAS.

42 Leonidas Anaxandridæ filius, frater Cleomenis, cuidam ad ipſum ita loquenti, Excepto regno, nulla re nobis præſtas: At, inquit, ni vobis fuiſſem melior, non eſſem rex. Moderatè. Moderatiſſimo dicto & refellit cōuitium, & ſuam dignitatem ſibi defendit. Etenim vbi reges non naſcuntur, ſed ciuium ſuffragijs eliguntur, hoc ipſo publicis calculis princeps iudicatus eſt cæteris melior, quòd ad regnum aſcitus eſt.

43 Cum ad Termopylas proficiſceretur, cum Perſis conflictaturus, vxori Gorgoni roganti, quid ipſi mandaret: Vt bonis, inquit, nubas, bonoſq; liberos parias. Grauiter. Hęc vox teſtabatur illum animo præſagiſſe interitum, nec hac pręſenſione deterritus eſt ab expeditione, pulcherrimum eſſe ducens pro patria pugnantem occumbere.

44 Argutè. Ephoris dicentibus quòd ad Thermopylas proficiſcens paucos ſecum educeret: Ad hoc inquit, negotiū, ad quod proficiſcimur? Iudicans ſatis multos educi ad moriendū in bello.

45 Mors cōtempta. Rurſus quū Ephori percūctarentur, ſi quid præterea rei facere ſtatuiſſet: Nihil aliud, inquit quàm verbo tenus impediturus barbarorum

rum tranſitum, ſed re vera pro Græcis moriturus. Egregium imperterriti pectoris documentum, in cauſa honeſta, piaq; nec certam mortem horreſcere.

Vbi peruenerat Thermopylas, ſic commilitones affatus eſt: Aiunt barbarum in propinquo eſſe, nos autem tempus terimus. Nunc enim peruenimus ad barbaros, quos aut vincamus oportet, aut victi moriamur. 46

Quodam ita dicente, præ iaculis barbarorum nec Solem videre licebit, An non, inquit, lepidum fuerit, ſi cum illis ſub vmbra pugnaturi ſumus? Quid hoc animo fortius? Ad mortem eunti etiam iocari libuit: ſed ludens interim metum exemit ſuorum animis. Hoc apophthegma refert M. Tull. Tuſc. quæſt lib. 1. velut de ignoto. E quibus, inquit, vnus quum Perſes hoſtis in colloquio dixiſſet glorians, ſolem præ iaculorum multitudine, & ſagittarum vmbra non videbimus, in vmbra igitur, inquit, pugnabimus. 47 Lepidè.

Cum alius quidam militum de hoſtibus dixiſſet, Sunt prope nos; Et nos, inquit, prope illos: ſignificans ob id non minus imminere diſcriminis hoſti, quàm ipſis. 48 Animosè.

Cuidam dicenti, Siccine cum paucis aduerſus multos belli fortunam experturus huc veniſti? Leonidas, Si putatis, inquit, me multitudine fretum huc veniſſe, ne Græcia quidē omnis ſatis ſit: Siquidem ea ad barbarum multitudinem collata, exigua portio eſt: ſin virtute, & hic numerus ſuffecerit. In bello iudicauit plus habere momenti quales ducas milites, quàm quam multos. 49 Fortiter.

Alteri

50 Alteri cuidam dicenti, quòd cum paucis aduerſus multos conflicturus iret, Imò multos, inquit, duco vt morituros. Hoc conuenit cum eo quod antè reſpondit Ephoris.

51 Xerxes Leonidæ ſcripſerat, Si deſinas θεομαχεῖν, idest cum dijs bellare, ſed meis te copijs adiũxeris, potes Græciæ fieri Monarcha. Huic ita reſpondit. Si nouiſſes quæ ſint in vita honeſta, abſtinuiſſes à concupiſcendis alienis, Mihi verò potius eſt pro Græcia mori, quàm in populares meos gerere Monarchiam. At hic prius duxit honeſtam mortem pro amicis liberandis oppetere, quàm Monarcha factus eos ſeruitute premere, à quibus venerat depulſurus ſeruitutem barbarorum.

Iuſtè.

52 Rurſus quum Xerxes ſcripſiſſet, Mitte arma, reſcripſit, Veni & cape. Maluit armis mori, quàm traditis armis turpiter de vita cum hoſte paciſci.

Animosè.

53 Cæterùm vbi iam adornaret cum hoſte confligere, belli ducis admonuerunt, expectaret reliquos ſocios: Non adſunt, inquit, qui pugnaturi ſunt? An neſcitis eos ſolos cum hoſtibus pugnare, qui reges verentur ac metuũt? Non putauit eos expectandos, qui ad præſcriptum ab Imperatore tempus non adeſſent. Reliquos etiam ſi adſint, non pugnare.

Grauiter.

54 Milites ſic adhortatus eſt, Ita prandete cõmilitones mei, tanquam apud inferos cęnaturi. Hæc vox ignauis ademiſſet animum, at viris fortibus addidit, admonens nè cibo vinoq; graues venirent ad prælium, aut certè pro patria fortiter occumberent.

Sapienter.

55 Idem percunctanti quàm ob cauſam fortes

viri glorioſam mortem in gloriæ vitæ antepo nant, Quoniam, inquit, alterum naturæ proprium, alterum peculiariter ſuum eſse ducũt. Nam naturæ beneficio viuunt & ignauiſſimi: at honeſtè mori non contingit niſi virtute præ ditis.

Cùm cuperet iuuenes cęlibes, quò forent incolumes, abeſse à belli periculo, ſciretque illos id minimè laturos, ſingulis illorum tradidit ſcytalas, ideſt epiſtolarum Laconicarum genus, cumque his miſit illos ad Ephoros: Cũ verò treis etiam ex his qui grandiores iã duxerant vxores, optaret ſaluos, ac ſimili prętextu ablegare conaretur in patriam, intellecto dolo non ſuſtinuerunt accipere ſcytalas. Quorum vnus ita ſe excuſauit. Non præco, ſed pugnator te ſequutus ſum. Alter verò Hic, inquit, manens ero melior. Tertius porro, Non poſtremus, inquit horum, ſed primus inibo pugnam. Vtrum hic potius admirari conuenit, ducis nè animum, qui de ſe nihil ſolicitus, eorum incolumitati proſpexit, quos adhuc viuere referebat patriæ, an in ætate florenti tantùm vitæ contemptum? 56 Humaniter. Animosè.

LOCHADVS.

Lochadus Polyęnedę filius, Sironis pater, nuncianti quòd è filijs ipſius alter interijſſet Olim ſciebam, inquit, illi moriendum eſse. Nihil illi viſum eſt nouę rei, ſi mortalis natus, moreretur, nec magni referre paulò ſerius an citius vita decederet, cui omnino breui foret decedendum, 57 Fortiter.

LYCVRGVS.

Lycurgus is qui Lacedæmonijs leges condidit, 58

Educatio. didit, quum conaretur ciues ſuos à moribus præſentibus ad temperantiorem viuendi rationem traducere, eoſque virtutis & honeſti ſtudioſos reddere: nam erant corrupti delicijs: duos educauit catulos, eodem patre eademque matre progenitos, quorum alterum paſſus eſt domi lautiorib. veſci cibis, alterum eductum venationib exercuit. Dein quum ambos produxiſſet in forum apud multitudinē, poſuit illic ſpinas, ſimul & eſcas aliquas delicatiores mox emiſit leporem. Quum vterque raperetur ad aſſueta, alter ad eſcas, alter leporem inuaderet, An non videtis, inquit, ciues duos catulos, quum eiuſdem ſint generis, tamen ob diuerſam educationem admodum diſſimiles inter ſeſe euaſiſſe, pluſq; ad honeſtatem momenti habere exercitationem, quā naturam; Sunt qui dicant ab illo productos catulos, non quidem ex iiſdem parētibus natos, ſed quorum alter eſſet ex ignobili canum genere, qui aluntur ad ædium cuſtodiam alter ex his, qui aluntur ad venandum Deinde qui erat ex ignobiliore gñe, exercuit ad venatū alterum qui erat ex præſtantiore gñe, tantū delitijs exercuit. Dein quū vterq; ferretur ad ea, quibus aſſueuerat, atq; hoc pacto palàm omnibus feciſſet Lycurgus, quantū inſtitutio valeret, tum ad meliora, tum ad deteriora, dixit: Proinde nè nobis quidem ò ciues nobilitas, quam miratur hominum vulgus, ductumque ab Hercule genus profuerit, niſi ea geſſerim⁹, per quæ ille mortalium omnium clariſſimus, ac generoſiſſimus extitit, ac per omnem vitam quæ honeſta ſunt & diſcamus, & exerceamus.

Repe-

Reperit vir ingenioſus viam, qua multitudini philoſophicis rationibus non ſatis idoneæ, virtutis imaginem ob oculos poneret: magis. n. mouent ac penetrant in animos quæ cernuntur, quàm quæ audiuntur. Quod autem ille fecit in ciuitate, hoc cuiq; patrifamiliàs in ſua domo, cuique moderatori in ſuo grege faciendum eſt. Res quidem efficax eſt natura, ſed potentior eſt inſtitutio, quæ malam naturam corrigit & vertit in bonam. Quales naſcantur liberi, nulli in manu eſt: at vt recta inſtitutione euadant boni, noſtræ poteſtatis eſt.

Quoniam intelligebat æqualitatem & ad frugalitatem & ad concordiam in primis conducere, fecerat nouam agrorum partitionem: & in ſingulos ciues æquam portionem diſtribuerat. Fertur itaq; quum dein ex peregrinatione rediens iter faceret per agrum recens demeſſum, conſpiceretq; manipulorum aceruos ordine poſitos & æquales, delectatum eo ſpectaculo cum riſu dixiſſe comitibus vt tota Lacedæmon videtur multorum eſse fratrum, qui nuper inter ſe diuiſerint hæreditatem. Bono principi, nihil iucundius eſt ciuium concordia, rurſum tyranno nihil formidabilius. 59 Aequalitas.

Idem quum inductis nouis tabulis debitores æris alieni liberaſſet, iam & ea quæ quiſque priuatim in ædibus habebat, ex æquo partiri tentauit, quò funditus è ciuitate tolleret diſcrimen opum & inęqualitatem: ſed quũ cerneret eos ægrè laturos manifeſtam rerum ablationem, idem occultiore via facere aggreſſus eſt. Monetã auream ſimul & argenteã 60 Diuitiarum contẽptus.

Digitized by Google

abrogauit, inſtituitq́; vt ciues ferreo dumtaxat numo vterentur, & ad huius permutationem, totius ſubiectæ modum præſcripſit. Hoc facto, omnis iniuſtitia exulabat ab Lacedæmone: neque enim iam furari, neq; largitionibus corrumpere corrumpive, neq; fraudare dolo, neq; rapere per vim quiſquam poterat, quod nec celari videret, nec patere magnificum eſſet, nec vti periculo vacaret, nec importare aut exportare tutum foret. Hac arte vir ſolertis ingenij, quibus diuitiarum contemptum perſuadere non potuit, diuitiarum vſum ſubtraxit, ac reponendi ſtudium negotiandiq́ue materiam ademit.

61 Ad hæc quicquid erat rerũ ſuperuacanearum, è ciuitate eijciendũ curauit, adeò vt nec negotiator, nec ſophiſta, nec vates, nec circulator, nec lautitiarum artifex Spartam ingrederetur. Neque enim paſsus eſt illic eſse pecuniam talibus vtile: tantùm ferream monetam cudit, quæ pondere Aeginetico æquabat minam valore æreos quatuor. His remedijs expugnauit auaritiam.

Artes ſuperuacuæ.

62 Cæterùm quum ſtatuiſset inuadere delitias luxumq́ue, & in his quoque tollere diuitiarũ admirationem, inſtituit ſyſſitia, hoc eſt, conuiuia publica. Percunctanti verò cur ea conſtituiſſet ſic, vt in ſingulis conuiuijs pauci cũ armis diſcumberẽt: Vt, inquit, expediti ſint ad parendum imperatis, & ſi quid tumultus inciderit, penes paucos ſit delictum, ſitq́ue inter omnes potus ac cibi æqua portio: deniq; non ſolùm in eſculentis ac poculentis, verùm ne in ſtratu quidem aut vaſis, aut alia re quacunque

Communitas.

plus

plus haberet diues quàm pauper. His rationibus quum diuitijs detraxiſſet admirationem, poſtea quàm nemo erat, qui vel vti poſſet illis vel oſtentare, dicebat amicis, Quàm præclarum eſt ò amici, ipſa re declaraſſe cuiuſmodi ſint diuitiæ, ſi quando cæcæ ſunt, carentq́; ſpectatoribus & admiratoribus. Interim obſeruabat, nè quis prius domi ſumpta cœna veniret ad publica conuiuia, expletus alijs cibis, aliouè potu. Quòd ſi quis cum cæteris non biberet, ederetvè, eum vituperabāt, vt qui alijs edulijs delinitus abhorteret à victu communi. Porrò qui palàm conuictus eſſet id feciſſe, ei mulcta dicebatur. Vnde Agis qui multo poſt Lycurgum tempore rex fuit, debellatis Athenienſibus domum reuerſus, quum vellet vnum diem cœnam capere cum vxore, miſſus à ſyſſitijs poſcenti, præfecti militiæ non miſerunt ea res quum poſtero die, innotuiſſet Ephoris, mulctam illi dixerunt. In eodem facto geminum exemplum nobis eſt proditum, primum frugalitatis, deinde ſeueritatis, quum in cauſa non graui leges nec regi pepercerint:

Τυφλός: ωλᾶτιν:

Sed Lycurgo euenit, quod ferè ſolet his qui cum corruptis populi moribus bellum ſuſcipiunt Diuites hoc genus inſtitutionis indignè ferebant, coortiq́; ſunt in illum, & non ſolùm conuitijs inſectabantur, verum etiam ſaxa in illum iaculabantur, conantes eum lapidare. At quum vrgerent perſequentes, illapſus eſt per forum, ac reliquos quidem fugiés anteuertit. Alcander autem pertinacius inſequens fuſte reſpicienti in tergum, extrudit oculum. Hunc 63

Alcan-

Moderatè. Alcandrum quum noxæ deditum publico decreto accepiſſet puniendum, nec vllo affecit incommodo, nec incuſauit: ſed quum illum ſui inſtituti ſocium haberet, effecit, vt & ipſum Lycurgum & vitæ rationē, quam cum eo egerat, prædicaret: nec victum modò, ſed vniuerſam ciuium educationem amaret quam Lycurgus induxerat. Porrò mali quod acciderat, monumentum locauit dicatum in templo Mineruæ, cui ab æreo delubro nomen Chalciæco, Deæq; cognomentum addidit vt Optiletis diceretur: nam Dores Lacedæmonem incolentes, oculos Optilos vocant, ab opto, quod Græcis ſonat video. Et hic habemus geminum exemplum: alterum admonens non abſque diſcrimine mores ciuitatis corruptæ vitijs, ad meliorem frugem reuocari: alterum inſignis tolerantiæ, quæ ex hoſte capitali reddidit amicum ac pugnatorem, quem etiam ſi necaſſet, vt ipſi licuit, nihilo tamen minus ipſe fuiſſet luſcus, & vno legum ſuarum defenſore minus habuiſſet.

64 Prudenter. Percunctanti quàm ob cauſam non vteretur legibus ſcriptis, Quoniam, inquit, eruditi qui ſunt, recteq; educati, probant, quid pro ratione temporis expediat: ſignificans ſcripturam non mutari, quum pro varietate occaſionum vir probus, & ſapiens ſæpenumero cogatur mutare conſilium. Ea res nominatim preſcribi non poteſt. Satis eſt ciues honeſtè fuiſſe inſtitutos. Hi ſua ſponte videbunt, quid pro tempore facto ſit opus.

65 Rurſum alijs percunctantibus quam ob rem ſtatuiſſet, vt ad ædium culmen imponendum

fabri

fabri ſecuri vterentur, ad fores verò addẽdas ſola ſerra, nec vllo alio inſtrumento: Vt, inquit, ciues mediocritatem ſeruent in omnib. quæ in ædes inferunt. neq; quicquam habeãt earum rerum, quæ apud alios ſunt admiratiõni. Videbatur enim indecorum, ſi per oſtium rude ac vile ſupellex inferretur exotica, pretio cara, arte operoſa. Id nè fieret, ipſæ quodam modo fores admonebant. Hinc aiunt accidiſſe, quod Leontychidas primus apud Lacones rex, quum cœnaret apud quendam, cerneretq; tectum domus ſumptuoſo apparatu factum, ac lacunaribus ornatum, rogabat hoſpitem num ligna apud eos quadrata naſcerentur: adeo luxum eſſe putabat naturam artificio corrumpere.

Frugaliter.

Habetur ante pa. 19.apop. 28.

Rogatus aliquando Lycurgus, quam ob rẽ vetuiſſet frequenter aduerſus eoſdem expeditiones agere: Nè, inquit, cum crebrò ſeſe defendunt: bellandi peritiam vſu colligant. Vnde Ageſilaus grauiter accuſatus eſt quod crebris in Bœotiam expeditionibus ac bellis, Thebanos Lacedæmoniorum hoſtes ad repugnandum induxiſſet: Nam cum Antalcidas vidiſſet illum ſaucium, exprobauit quòd Thebanos præliandi artem docuiſſet, quum ante nec ſcirent bellare, nec vellent: Præclaram, inquit, doctrinæ tuæ mercedem habes, qui Thebanos nec animatos ad bellandum, nec exercitatos, vel inuitos conſueſeceris, docueriſq; bellum gerere. Hoc ſtratagema latius etiam patet, videlicet nè ſæpius cum iiſdem litigemus, aut contendamus, nè tandem aſſueti vel contemnant nos, vel ſuperent. 65

Habetur ante pa. 28.apop. 65.

67 Alio quopiam percunctante, quam ob rem virginum corpora curſibus, luctis, diſcorum ac telorum iactibus fatigaret: Vt, inquit, fœtuum proſeminatio ab ipſa ſtatim radice, validum in validis corporibus initium ſumens, rectè germinet: Simul vt ipſæ in perferendis partubus, facilè ſimul & generosè certent aduerſus pariendi nixus doloresq́; : poſtremò ſi qua incidat neceſſitas, poſſint & pro ſe, & pro liberis, & pro patria pugnare. Intellexit vir prudens quanta rerum publicarum peſtis ſit ociũ atque ignauia. Contrà moderatos labores etiã corpora reddere tum firmiora, tum ſalubriora, vnde nec virginibus permiſit in ocio viuere, ſed has quoque maſculinis exercitijs quodammodo vertit in maſculos, quum in pleriſque ciuitatibus per delitias ac luxum maſculi transformarentur in fœminas.

Fœminę maſculę.

68 Cæterùm quũ eſſent, qui vitio darent, quòd virgines in pompis ac ludis ſolennibus nudas exhiberet oculis omnium, cauſamq́; cur id inſtituiſſet, requirerent: Vt iiſdem, inquit, cum maſculis rationibus inſtitutæ, nihilo ſint illis inferiorès vel robore, vel ſalubritate corporum, vel animorum virtute ac generoſitate, ſtudioq́; verę laudis, vulgarem autem gloriã contemnant. Vnde tale quiddam fertur de Gorgone Leonidæ vxore: Cùm quædam vt probabile eſt, extera mulier illi dixiſſet Solę Lacænę viris imperatis: reſpondit, Nimirum ſolæ viros parimus. Hoc exemplum nec in maſculis, nec in puellis imitandum cenſuerim: hactenus tamen conducit, vt ſtupidum pudorem, qui frequenter obſtat honeſtis actionib

Additũ ex alio loco per ſtudioſũ quẽpià.

ab

ab ætate tenera excutiamus, ſtatimq́; diſcant nihil eſſet verè pudendum præter turpitudinem. Innumeras verò reperias, quæ nudatæ vehementer erubeſcant, ſi quid præter honeſtum dixerint, fecerintve, non mutent co ore. Sunt item innumeræ, quibus amictus, vilior, cultusq́; ſimplicior genas rubore tingat, contrà glorioſum eſſe ducant ſi ſplendido veſtitu prodeant in publicum, negligentes earum rerum, quæ verum probrum, veramq́; laudem adferunt. Pudor p. poſter.

Cuidam percunctanti, quā ob cauſam lege cauiſſet, vt ſine dote virgines elocarentur: Vt, inquit neque propter inopiam vllæ relinquerentur inuptæ, neque ob diuitiàs expeterentur, ſed vt iuuenum quiſque ad puellæ mores reſpiciens ex virtute faceret electionem. Eadem de cauſa fucos & ornamenta quibus aliæ formam vel fingere, vel commendare ſolent, ex vrbe ſubmouit. Vt vbique vir egregius ſtuduit æqualitati. 70 Vxor eligenda.

Idem quum certum tempus præſcripſiſſet, quo puellæ nubere, iuuenes ducere deberent, interrogatus cur id ſtatuendum putarit: Vt, inquit, ſoboles ex adultis perfectæq́; ætatis parentibus nata, valida ſit & vegeta. Ex coitu præpropero non ſolùm læduntur corpora gignentium, verùm etiam proles naſcitur imbecilla. Tum qui ante tempus dant operam liberis, carent apud illos authoritate, quam ætas conciliat: rurſus qui vergente iam ætate, nec fruuntur liberis ſuis, nec eos poſſunt ad perfectam inſtitutionem perducere, morte ſenioq́; præuenti. 71

G 2 Altera

Altero quodam admirante, quã ob rem vetuiſſet ſponſum cum ſponſa ſimul dormire, ſed ſtatuiſſet, vt vterque cum ſuis æqualibus maximam diei partem verſaretur, cumq; his totas noctes quieſceret, cum ſponſa verò furtim ac verecundè congrederetur: Primùm, inquit, vt corporibus eſſent validi, ſi non vterentur congreſſu ad ſatietatem: dein vt illis amor mutuus ſemper maneret recens ac vigens: denique vt fetu ederent robuſtiores. Hoc demum eſt patriæ partem agere, nuſquam non aduigilare ad Reipublicæ vtilitatem, ciuiumque tum animis, tum corporibus vndequaque conſulere.

Coitus moderatus.

73 Quin & vnguenta eiecit à Republica tanquam olei corruptelam ac perniciem. Nam oleum odoribus vitiatum nullũ habet vſum, nec ad eſum, nec ad membrorum vnctionem: atque dum rem neceſſariam ad delitias corrumpunt, fit vt minor ſit copia.

Vnguẽta

74 Submouit & tingendi artificium, veluti ſenſus adulationem. Etenim dum color blanditur oculis, natura rei corrumpitur. In ſumma cunctis ornandorum lanicinio corporum artificibus Spartana vrbe interdixit, vt qui malis artibus bonas arteis corrumperent: propterea quod huiuſmodi delitijs ciues à ſalubribus ac ſerijs exercitamentis auocarentur.

Delitiæ.

75 Tanta porro erat illis temporibus vxorum pudicitia, tantumque aberant ab ea facilitate quæ poſt inuaſit, vt prius eſſet incredibile adulterij crimen apud Spartanas inueniri: Ferturque dictum cuiuſdam vetuſtiſſimi Spartani Geradæ, qui rogatus ab hoſpite quodam, quid pœna-

Adulterium.

pœnarum darent apud Spartanos adulteri, neque enim videre ſe quicquam ſuper hac re ſancitum à Lycurgo: Nullus, inquit, ò amice apud nos adulter eſt. Cum ille ſubieciſſet: Quid igitur ſi exiſtat? Dabit inquit, bouem tantum vt porrecto vltra Taygetum montem collo, bibat ex Eurota: cumq; ille ridens dixiſſet, fieri non poteſt vt tantus bos inueniatur: Et quo pacto, inquit, Geradas, Spartæ exiſtat adulter, in qua diuitiæ, delitiæ, & corporis aſcititius cultus probro habentur: contrà verecundia, modeſtia, ac obedientiæ magiſtratibus debitæ obſeruatio, decori laudique donantur? Prudenter intellexit Geradas ibi non poſſe naſci, vbi non admittuntur vitiorum ſeminaria, eaque vbique iacere, quibus pro honore tribuitur ignominia. Atque hęc eſt clementiſſima ratio medendi prauis moribus, excitandique virtutis ſtudium.

Cuidam poſtulanti vt in ciuitate pro ariſtocratia, id eſt, optimatum gubernatione conſtitueret, democratiam, hoc eſt, popularem gubernationem: Tu fac, inquit, prius domi tuę democratiam inſtituas. Compendio docuit eam Reipublicæ ſpeciem non vtilem ciuitati, quam nemo vellet eſſe in ſua familia. Ciuitas autem nihil aliud eſt quàm magna domus. 76 Argutè.

Percunctanti cur inſtituiſſet, vt minutis ac vtilibus rebus ſacrificaretur. Nè vnquam, inquit. Lycurgus deficiat nos, quo numen honoremus. 77 Sacrificia fruga lia.

E certaminibus ea ſola conceſſerat exercere, in quibus manus non extenderetur in altũ: Eius conſtitutionis cauſam percunctanti: Nè Exercitatio.

quis, inquit, laborando conſueſcat defatigari. Siquidem exercitia ad confirmandum corporis robur adhibentur, non ad exhauriendas vires. Qui verò ſubinde delaſſantur in exercitamentis, quoniam imbecilliores veniunt ad labores neceſſariò, facilius deficiunt.

Aſtutè. Cuidam percunctanti quam ob rem crebrò mutari caſtra iuberet. Vt magis, inquit, lædamus hoſtem. Lacedæmonij quoniam erant expediti, non magno negotio transferebant exercitum; verùm idem facere non perinde commodum erat hoſtibus, magnam ſarcinarum & impedimentorum vim ſecum trahentibus, præſertim qui caſtra ferè foſſis, aggeribus, ac vallis ſolent communire.

80 Roganti qua de cauſa vetuiſſet oppugnari turres: Nè, inquit, à fœmina, puerove, aut ab alio quopiam homine puero ac fœminæ non diſſimili viri præſtantiores occidantur. Non probauit prælij genus, in quo virtuti locus non eſſet. E turribus verò puer aut mulier deiectu ſaxorum poteſt virum quantumvis fortem interimere. Stratagema.

81 Cum Thebani conſulerent Lycurgum de ſacrificio luctuque quem illi Leucotheæ ſolent facere: Si, inquit, deam eſſe creditis, ne lugeatis: ſin hominem, ne vt deæ rem diuinam faciatis. Mirè taxauit Thebanorum ritus ſecum pugnantes. Non enim conuenit ſimul lugere & ſacrificare, hoc eſt, ab ea petere opem, quæ ipſa ſit in calamitate, ac lugenda. Argutè.

82 Ciuibus quibuſdam interrogantibus, quo modo liceret hoſtium inſultum effugere: Si, inquit, pauperes fueritis, nec alius alio plus requirat. Paupertas expedita.

quirat. Ad opulentos & onuſtos prædæ ſpes inuitat hoſtem, nec facilè poteſt elabi, qui ſarcinis & impedimentis retardatur. Ad hæc tutiores ſunt ab hoſtium incurſu, inter quos eſt æqualitas, & ex æqualitate concordia.

Iiſdem percunctantibus cur prohibuiſſet vr- 83
bem cingi muris: Quoniam, inquit, non caret Fortitas.
mœnibus ciuitas, quę non lateribus, ſed viris cincta eſt. Indicauit id genus munimenta magis arguere ciuium ignauiam quam fortitudinem.

Spartanis ſtudio eſt alere comam, & ſuper 84
ea quoque re narrant Lycurgum reddidiſſe rationem; Quoniam, inquit, coma, formoſis addit decorem deformes verò reddit hoſtibus terribiliores. Vt enim decet coma ſpecioſos, Coma.
ita minus fęlici ſpecie præditis horrorem, ac ferinum quiddam conciliat. Capillitium naturalis eſt ornatus, minimóq; conſtans: hoc genus non damnauit Lycurgus, vt quod nec operoſis artibus conſtaret, nec pro frugalitate luxum induceret.

Præcipere ſolebat, vt poſtea qui in bello 85
hoſtem vertiſſent in fugam, ac ſuperaſſent, tā- Moderatio victoriæ.
diu fugientes inſequerentur, donec certa eſſet victoria, moxq; retrocederent. Neque enim Græcorum conuenire moribus, eos trucidare qui ceſſiſſent: idq; non ſolùm honeſtius, verum etiam vtilius eſſe dicebat, Siquidem hoſtes, quibus cum res eſt, vbi cognorint Lacedæmonios parcere cedentibus, occidere verò qui loco non cedunt, ſibi conducibilius exiſtimabunt fugere quàm perſiſtere. Frequenter enim deſperatio magnum robur addit animo,

Digitized by Google

non minus quàm ſpes victoriæ. Decet autem Græcos legibus, ac diſciplinis imburos etiam in bellis meminiſse clementiæ. Barbaricæ feritatis eſt ſæuire in proſtratos. Sed rurſus ita tẽperanda eſt clementia, nè nobis ſit exitio. Fit enim non rarò, vt hoſtis fugam ſimulet, vt redintegratis viribus acrior inſurgat in victorẽ.

86 Percunctanti quamobrem hoſtium cæſorum cadauera ſpoliare vetuiſset: Nè, inquit, dum ſpolijs incumbunt, pugnam negligant, ſed paupertatem, vnà cum ordine ſeruent, Vt vir ille ſapiens vbiq; ciuibus ſuis metuit à diuitijs tanquam à fonte plurimorum malorum, quum apud hominũ vulgus nihil expectatur auidius quaſi in his ſint præcipua felicitatis humanæ præſidia.

Stratagema.

LYSANDER.

88 Lyſander precioſas veſtes, quas Dionyſius ad filias ipſius miſerat, non accepit dicens, Vereor; nè his amictæ turpes videantur.

89 Is quum egregius ſimulandi artifex euaſiſſet, ac pleraque quæ crudeliter & auarè gerebat, callidis fucis ornaret, iuſtum non alia re quàm vtilitate, & honeſtum commodo metiens, fatebatur quidem veritatem mendacio præſtantiorem eſse, ſed vtriuſque dignitatem ac precium vtilitate æſtimandum. Inuertit vir improbus philoſophorum dogma, qui quod honeſtum eſt, idem eſse volunt vtile: hic quicquid eſset vtile, idem ducebat honeſtum.

Vtilitas virtute potentior.

90 Ad eos verò, qui ipſi probro dabant, quòd pleraque dolo ac fraude gereret, nõ palàm vir-

tute

tute conficeret, hac parte Hercule generis autore indignus, ridens dixit: vbi quod vellet, Vafrè.
non aſſequeretur leonis exuuium, ibi vulpinum applicandum eſse: ſentiens, quòd honeſtis rationibus non poſset effici, id fraudem, doliſq; perficiendum.

91 Perfidiosè.
Rurſus alijs illi vitio vertentibus, quod fœdera quæ cum iureiurando feciſset, in Mileto violaſset, ait pueros talis eſse fallendos, viros iureiurando, quaſi hoc ipſum eſset viro dignum, periurio fallere.

92 Gloriosè.
Cùm Athenienſes non virtute, sed inſidijs viciſset iuxta flumen, cui nomen Aegis, eiſq; fame preſſis vrbem in fidem ſuam accepiſset, ſcripſit Ephoris: Captæ ſunt Athenæ, perinde quaſi vi rem geſſiſset, gloriam aucupans mendacio.

93 Violenter.
Cùm Argiui de ditionis finibus ambigerent cum Lacedæmonijs, aſſeuerarentq; ſe iuſtiorem habere cauſam, Lyſander ſtricto enſe: Qui hoc, inquit: ſuperior eſt, is optimè de finibus diſputat. Ab æquo & bono vir inſolens ad vim prouolauit.

94 Animosè.
Ad Bęotos ancipites, nec huic nec illi parti addictos, quum per illorum confinia faceret iter, legatos miſit, qui percunctarentur, vtrum rectis an inflexis haſtis per illorum agros proficiſci deberet, ſignificans ſiue amici eſsent Bœotij, ſiue inimici nihilo minus ſe cœptum iter peracturum, niſi quòd per hoſtium agros iturus eſset erectis haſtis, ad propulſandum, ſi quis obſiſteret: per amicorum inuerſis, veluti nemini nociturus. Hoc dictũ nonnihil reſipit indolis Laconicæ, qui nec

inimi-

inimicis ſupplex eſſe vellet, ne amicis grauis.

95 Libertas in dicendo. Megarenſi cuidam in publico conuentu liberius aduerſus ipſum loquenti: Tua verba, inquit, amice opus habent ciuitate: ſignificans in ciuili conſeſſu cuique liberum eſſe, quæque videntur, dicere, in bello non eſſe eandem libertatem.

96 Habetur ante ſimile pag. 51 apo. 44. Solerter. Cum ad Corinthiorum, qui defecerant, muros perueniſſet, videns Lacedæmonios cunctanter aggredi, ac fortè accidiſſet, vt lepus conſpiceretur excitatus tranſilire foſſam: Non pudet, inquit, o Spartani huiuſmodi formidare hoſtes, quorum mœnibus ob ipſorum ignauiã lepores indormiunt? Caſum fortuitum ſolertia ducis torſit ad animum addendum militibus.

97 Simile dictum eſt pag. 18. apo. 18. Eidem in Samothrace oraculum conſulenti ſacerdos iuſſit, vt quod in vita maximè ſceleratum commiſiſſet, diceret. Ille ſacerdotem rogauit, Vtrum hoc ſuo, an Deorum iuſſu facere oporteret? quum ſacerdos reſpondiſſet, Deorum iuſſu: Tu igitur hinc diſcede, ac dijs dicam, ſi percunctentur. Mos erat Lacedæmonijs nihil aggredi nouæ rei, niſi conſultis oraculis. At Lyſander cùm nulla religione teneretur, nihilo ſecius hinc quoq; ſolitus eſt ſuis vitijs honeſti ſpeciem prætendere, tametſi parum ſucceſſit.

98 Interroganti Perſæ, quam Rempubl. maximè probaret: Eam inquit, in qua fortibus viris ac meticuloſis, congrua viriſq; redduntur. Senſit virtutem inuitari præmijs, ignauos excitari ignominia. Nimirum hoc eſt, quod apud Homerum ſtomachatur Achilles, idem hono-

ris haberi ignauis ac fortibus. Ea ſententia non ſolùm habet locum in Republica verum etiam in priuatis familijs. Sunt enim hęc duo præcipua ad conſeruandam cuiuslibet gregis diſciplinam. Honos enim nõ ſolùm alit artes, vt habet prouerbium, verum etiam virtutem. Nec tam refert Monarchia ſit, an Ariſtocratia, an Democratia, an aliqua Reipublicæ forma ex his temperata, quàm vt in quacunque gubernatione diſcrimen habeatur publicum inter viros vtiles Reipub. & ſuo viuentes homini. Præmia virtutis.

Cuidam apud Lyſandrum iactanti, quod ipſum & laudibus eueheret, & aduerſus obtrectantes tueretur: Duo inquit, mihi ſunt boues ruri, tacentibus ambobus, tamen certò noui, vter ſit ignauus, vter ad laborem ſtrenuus. Senſit veram virtutem non egere laudibus humanis, quum ipſa ſecum ducat ſuam laudem ac decus. Cæterùm qui nihil gerunt præclari, his opus eſt præconibus. 99 Laus ab hoībus.

Ad quendam à quo conuitijs impetebatur: Dic, inquit, aſſiduè ò amicu'e, dic, nihil omittas, ſi qua tuum animum malis, quibus videris plenus, valeat exonerare. Ingentis animi argumentum, ne ira quidem dignum arbitrari maledicum, quum in promptu eſſet vltio. 100 Moderatè.

Aliquanto poſt defuncto iam Lyſandro quũ de ſocietate belli nata eſſet controuerſia, Ageſilaus adijt Lyſandri domum inquiſiturus ſuper hac re literas, quas Lyſander apud ſe detinuerat. Reperit autem prætereà librum. Lyſandro conſcriptum de nouando Reipub. ſtatu, quod oporteet regnum ab Eurytiontidis & 1 Hoc antè habetur in Ageſilao, licet aliter narratũ, pag. 24. Apophth. 11.

Agide

Agide ablatum (nam ex his tantum familijs fas erat creare reges) in commune ponere, ac regem eligi ex optimis: quò videlicet hoc honoris diſcerneretur, non his qui genus duxiſſent ab Hercule, ſed ijs qui tales eſsent virtute, qualis fuiſset Hercules: quando quidem virtute, non generis commendatione & ille ad diuinos honores ſubuectus eſt. Hanc orationem Ageſilaus nitebatur apud ciues euulgare, cupiens per eam oſtendere, qualis ciuis clanculum fuiſset Lyſander, non ſine calumnia eorum qui Lyſandro fauerant. Sed ferunt Cratidem, qui tum inter Ephoros primas tenebat, veritum nè lecta oratio perſuaderet, reuocaſſe ab eo conſilio Ageſilaum, ac dixiſse, non ſolùm non eſse refodiendum Lyſandrum, ſed ipſam potius orationem cum illo defodiendam, quod callidè & ad perſuadendum accomodatè compoſita videretur. Hoc factum declarat Lyſandri peruerſam ambitionem, qui nihil intentatum reliqueret ad regnum adipiſcendũ: ſed idem arguit Ageſilai moderationem, qui priuatam ſimultatem poſthabuit vtilitati Rei publicæ.

2 Cæterùm qui filiarum illius nuptias prius ambierat, mox poſt obitum eius, quod repertus eſset pauper, eas recuſabant ijs Ephori dixere mulctam, eò quòd quem diuitem eſse credentes coluerant, eundem iuſtum ac probum ex paupertate agnitum, contemnerent. Hoc vt apophtegma non eſt, ita ſalubre eſt exemplũ ſeueritatis, quòd admoneat in conciliandis matrimonijs magis ſpectandam virtutem, quàm cenſum; eosque perfidos & inconſtan-

Seuerè.

tes

tes eſſe amico, qui amicitiam commodo metiuntur, cuius ſpe adempta, protinus recedunt ab amicitia. Quin & illud nos admonet, honeſtius eſſe fama, quàm pecunia diteſcere.

NAMERTES.

Namertes quum legatione fungens à quodam eius gentis, ad quam erat miſſus, beatus prædicaretur, eo quod multos haberet amicos, interrogauit quomodo qui multos haberet amicos periculum faceret, an amicum haberet ſyncerum ac probum. Id quod alter faſſus ſe neſcire, cuperet diſcere: Per aduerſam, inquit, fortunam. 3 Videtur adiectũ. Amici exploratio.

NICANDER.

Nicander cuidam dicenti, quòd Argiui malè de ipſo loquerentur: Num igitur, inquit, dant pœnas qui de bonis loquuntur malè? ſignificans rempub. malè moratam, vbi liceret impunè malè dicere, nihil mali commereri. 5 Simile pag. 63. apopht. 63.

Idem percunctanti quare Lacedæmonij comam ac barbam alerent: Quoniam, inquit, hic ornatus quũ ſit homini omnium pulcherrimus ac proprius, nullo conſtat impendio. 6

Cum Athenienſis quidam dixiſſet, nimiũ ò Nicander amplectimini ocium: Verũ, inquit, prædicas, ſed non quemadmodum vos, quocunq; modo nobis parare ſtudemus. Senſit ocium honeſtis rationibus partum non eſſe reprehendendum; ſed eos vituperio dignos, qui per fas nefaſque ſectarentur ocium. Ocium autem Athenienſis dixit, non exercere ſordidas artes.

ZEVXIDAMVS.

Zeuxidamus cuidam percunctanti, quam 7 cauſam

ob cauſam Lacedæmonij leges de fortitudine citra ſcriptum ſeruarent, ac non potius deſcriptas traderent iuuenibus legendas: Quoniam inquit, aſsuefaciendi ſunt, vt præclaris geſtis potius quàm ſcriptis intendant.

8 Aetolo quodam dicente, quòd qui ſtuderét probitatem cum fortitudine coniungere, ijs bellum eſset potius pace: Non per Deos, inquit, ſed his mors vita potior eſse debet. Correxit Lacon dictum Aetoli. Non enim optandum bellum, ſed nec in bello nec in pace libertatem tueri licet, niſi mortis terrorem abieceris.

PANTHOIDAS.

9 Panthoidas legatus miſsus in Aſiam, oſtendentibus ipſi murum probè munitum: Per deos, inquit, ò hoſpes, bellum conclaue mulierum

Habetur antesimile pa.66. apo. 97.

10 Idem quum in academia philoſophos audiſset multa de virtute diſserentes, interrogatus cuiuſmodi viderentur eiuſmodi ſermones: Quid aliud, inquit, quàm probri, ſed prorſus inutiles vobis, qui illis non vtimini. Salsè tetigit mores Athenienſium, qui virtutem haberent in labris, non in factis.

Salsè.

PAVSANIAS.

11 Pauſanias Cleombroti filius, quum Delij de inſula cum Athenienſibus haberent controuerſiam, atque inter cætera dicerent quod ex more regionis, neque mulieres in inſula parerent, neque mortui ſepelirentur: Quomodo igitur, inquit, hæc inſula erit vobis patria, in qua neque fuit quiſquam veſtrum, nec futurus eſt? Argutè notauit ineptam Deliorum

Argutè.

con-

conſuetudinem, qui ſuos in patria, neque naſci ſinerent viuos, nec humari mortuos, quum vt mulier, ita nec regio mater ſit, niſi gignat. Alienum autem ſit à materna pietate nolle ſepeliri, quos genuit.

Cum Ath n enſium exules hortarentur illum, vt aduerſus Athenienſes moueret exercitum, diceretque, quòd quum in Olympijs pręconis voce pronunciaretur victor, ſoli Athenienſes ipſum exſibilaſsent: Cùm hoc, inquit, fecerint in bene meritum, quid facturos creditis, ſi illis malefecero? Inſigne moderationis exemplum, nihil tam atroci commoueri contumelia: at idem ingenij mirè ſolertis argumentum, quòd adferebatur, velut inſtigaturum Pauſaniæ animum ad ſuſcipiendum bellum, id in partem diuerſam retorquere. 12 Moderatè.

Percunctanti cur Tyrreum poetam Spartę ciuem feciſsent: Nè quis inquit, externus nobis dux fuiſse videatur. Poetæ apud Lacedæmonios non erant in pretio, nec hoc nomine Tirtęus meruit apud illos honorem, ſed quoniam ſtrenuum ſe ducem in bello præſtiterat, putarunt eam laudem patrię vindicandam. 13 Argutè.

Ad quendam imbecilli corpore, tamen hortantem vt eum contra hoſtes terra mariq; experirentur: Vis, inquit, igitur poſitis veſtibus te ipſum oſtendere, qualis ſis, qui nobis bellandi es autor? Salsè riſit ad id hortantem alios, in quo ipſe nihil opis adferre poſset. 14 Salsè.

Quibuſdam in ſpolijs barbarorum demirãtibus pretioſas veſtes: Præſtiterat, inquit, ipſos eſse multi pretij, quàm poſſidere pretioſa. Correxit ſuorum admirationem, eosque 15 Sapienter.

ad verorum bonorum admirationem reuocauit.

16 Poſt victoriam à Medis apud Plateas reportatam, præcepit ſuis, vt apponerent cœnam Perſicam, quam ſibi barbari priùs apparauerant. Ea quum eſset opipara ac ſumptuoſa: Lurco inquit, erras ò Perſa, qui quum tantas haberes delicias, ad noſtram veneris mazam: id erat panis genus contemptum ac vulgare. Admonuit ſtultiſſimum eſse locupletes pugnare cum his, quibus non multum eſt quod eripiatur. Etenim ſi fœliciter cadat Martis alea, exile lucrum eſt, ſin ſecus, ingens eſt damnũ. Dicti verò argutia in hoc eſt, quòd faſtidioſè delicatus videtur, qui inter varias delicias, appetit cibum vilem ac plebeium. Nam id ſolent interdum diuites, quibus aſsidua copia lauticiarum parit nauſeam.

Lepidè.

PAVSANIAS ALTER.

17 Pauſanias Pliſtonactis filius, cuidam roganti, quam ob rem apud Spartanos nefas eſset, vllam priſcarum nouare legum: Quoniam, inquit, legibus conuenit autoritas in homines, non hominibus in leges.

Legũ autoritas.

18 E patria profugus, quum Tegeæ laudaret Lacedæmonios, cuidam dicenti, Quin igitur manſiſti Spartæ, ſed fugere maluiſti? Quoniá inquit, nec medici apud ſanos, ſed apud ægrotos verſari ſolent. Salſiſſimè conuitium exilij extorſit in Tegeaten, quòd eius gentis corrupti mores egerent Spartana diſciplina.

Salsè.

19 Alteri percunctanti, quo pacto poſsent debellari Thraces: Si, inquit, qui vir optimus eſt, eum belli ducem delegerimus. Admonens pluri-

Dux bonus.

plurimum ad victoriam momenti eſse in Imperatore. Quemadmodum in omni negotio magni refert, quales ſint quibus gerendæ rei creditur autoritas.

Medicus qui inuiſebat Pauſaniam, dicebat, Nihil habes mali: Non enim inquit, te medico vtor. Hoc ipſum quod nihil habebat mali, adeò non acceptum ferebat medicis, vt eos ſolos iudicaret proſpera eſse valetudine, qui medicis non vterentur. Id vt perpetuò verum non ſit, tamen extra controuerſiam eſt, maximam malorum partem à medicis proficiſci, vel quia ſint imperiti, vel quia negligentes, vel quia ambitione, quęſtuvé corrupti. 20 Medicina contempta.

Cùm ab amico argueretur, quòd de medico quodam malè loqueretur, à quo nec vlla re læſus, nec eſſet cuius feciſset periculum: Si feciſsem, inquit, periculum, nequaquam viuerem. 21 Medicorũ oſor.

Medico cuidam dicenti Pauſaniæ, Ad ſenectutem perueniſti: Ob id, inquit, quòd te medico non ſum vſus. Medicus exiſtimabat arti ſuæ deberi, ſi contigiſset ſenecta at ille credebat vix vnquam ad ſenectutem pertingere qui medicis vtuntur. 22 Medicorũ oſor.

Eum verò medicum cenſebat optimum, qui non ſineret ægrotos extabeſcere, ſed quam primùm ſepeliret. Inhumanior quidem videtur hæc ſententia, ſed tamen à Socratis opinione non multum abhorrens, qui vult admodum valetudinarios, nec vlla iam ex parte vtiles Reipub. æquo animo debere è vita decedere, ſic tamen, vt nemo ſibi vim adferat, ſed honeſtis actionib. immoriatur. Certè nõ apparet, quid 23 Medicus optimus quis:

magni ſaciant, quum quatuordecim medici multo tempore immodicis impendijs adnituntur, vt annui iam præmortuæ vitam in vnum, alterumve menſem proferant. Quid enim aliud agunt, niſi quòd arte ſua mortem reddunt longiorem, quaſi hoc cuiquam ſano ſit optabile, diu mori. At viri ſapientes mortem inopinatam, ac breuem iudicarunt optimam.

PAEDARETVS.

24 Pædaretus cuidam dicenti magnum eſſe numerum hoſtium: Atquì, inquit, plus gloriæ referemus, quoniam plures interficiemus. Quod alter adferebat ad perſuadendam ignauiam, ille vertit in calcar fortius agendi: Eodem telo repelli poſſunt, quicunque difficultatis cauſatione dehortantur ab honeſto.

Fortiter

25 Idem cõſpecto quodam, qui natura mollis, tamẽ ob humanitatem laudabatur, à ciuibus, dixit, nec viros, qui mulierum ſimiles ſint, oportere laudare, nec mulieres, quæ virorum ſint ſimiles, niſi ſi qua mulierem vrgeat, neceſſitas. Senſit aliud decere bonum virum, aliud bonam mulierem: ac pro muliere in virum transfigurata, accipit neceſſitatis excuſationem: in viro degenerante in mulierem nullam recipit excuſationem. Ita non eadem laus decora principi eſt, quæ plebeio, non eadem magiſtratui, quæ priuato.

Decorũ.

26 Cum in trecentorum virorum ordinem non eſſet aſcriptus, qui honos apud Spartanos primam dignitatem obtinebat, repulſus diſceſſit hilaris ac ridens: reuocantibus autem Ephoris, quidq; rideret percunctantibus: Gratulor, inquit, huic Reipublicæ quæ trecentos habeat

Candor.

beat ciues multò meliores. Quid hoc pectore magis philoſophicum? Nec moleſtè tulit repulſam, nec queſtus eſt de Ephororum iudicio, ſed plus voluptatis capiebat ex publico Reipublicæ bono, quàm ſenſurus erat ex honore impetrato.

PLISTARCHVS.

27 Pliſtarchus Leonidæ filius cuidam interroganti, quam ob cauſam reges Lacedæmoniorũ non à priſcis regibus cognomen ſortirentur: Quoniam, inquit, illi ducere quàm regnare maluerunt, poſteriores illis nequaquam. Primus omnium regũm Lacedæmoniorum Agis dictus eſt, & hoc nomen in aliquot poſteriores demanauit. Agis autem dictum eſt à ducendo, quoniam clementer imperabant, & regum eſt imperare potius, quàm perſuadere. Pliſtarchus autem ſonat, plurimis imperantem. Moderatè.

28 Cùm patronus quidam ridicula loqueretur in cauſa, Pliſtarchus interpellans illum dixit, Non tu cauebis amice perpetuo riſu digna dicere, nè quemadmodum, qui aſſiduò palæſtricam exercent, palæſtricæ fiunt, ita tu fias ridiculus? Senſit vir egregius rarὶs lapſibus dandam eſſe veniam: cæterùm quum error tranſit in habitum & conſuetudinem, fit malum immedicabile. Expedit autem hac Pliſtarchi interpellatione amicos crebrius peccantes reuocare, nè peccandi colligant vſum, & vitium tranſeat in naturam. Stultiloquium.

29 Cuidam referenti ipſum à maledico quodam laudari, Demiror, inquit ſi quis illi dixit me mortuum eſſe. Nam ille de viuo bene loqui poſſit nemine. Non delectatus eſt vir ge-

nerosus laude, quæ à viro illaudato proficiscebatur.

PLISTONAX.

30 Habetur pa.46.apoph.24 Pliſtonax Pauſaniæ filius, quum rethor quidam Atticus Lacedæmonios dixiſſet indoctos: Non enim, inquit, Græcorum ſoli nihil à vobis didicimus mali. Lacedæmonij malum exiſtimabant, quicquid non faceret ad efficiendam ciuitatem meliorem.

POLYDORVS.

31 Genero ſè. Polydorus Alcamenis filius, in eum qui non ceſſabat minitari hoſtibus: Non intelligis, inquit, te maximam vindictæ partem fruſtra conſumere: Qui ſtatuit inimicum vlciſci, minis nihil aliud efficit, niſi vt præmonito inimico ſibi minuat lędendi facultatem. Fortium autem virorum eſt malefacere ijs, qui malo digni ſunt, non maledicere.

32 Diſſimulanter. Cùm in Meſſenenſium regionem eduxiſſet copias, roganti cuipiam, num aduerſus fratres eſſent pugnaturi: Non, inquit, ſed in eam agrorum partem proficiſcimur, quæ nondum ſortitò diuiſa eſt. Eluſit percunctatorem, diſſimulans conſilium ſuum. Sit hoc quoque exemplum celandi propoſitum, ſi quem cupias lædere.

33 Moderatè. Cùm Argiui poſt illam trecentorum pugnā rurſus eſſent prælio ſuperati, ſocij Polydorum adhortabantur, nè eam opportunitatem præteriret, ſed aggreſſus hoſtium muros ciuitatē illorum caperet. Id enim factu fore facillimum, quum interfectis viris ſolæ mulieres eſſent reliquę. Hi in hunc reſpondit modum: Mihi pari Martis alea rebellantes deuincere

honeſtum

honeſtum eſt, cæterùm quũ pro agris pugnarim, vrbem velle capere, non arbitror eſſe iuſtum. Si quidem huc veni, agros recepturus, non vrbem occupaturus. Vir excellentis animi ne cum hoſtibus quidem putauit agendum ſecus quàm poſtulabat æquitas, quum hominum vulgus ſibi in hoſtem putet licere omnia, in tantum vt ſi de frigido oppidulo fuerit concertatio, victor exiſtimet ſibi ius eſſe, regnum vniuerſum victi occupare. Ille etiam turpe ſibi iudicabat bellare cum his, quibus deerant paria ad bellum præſidia. Talis enim victoria nullam habet virtutis laudem, ſed crudelitatis crimen.

Percunctanti quid eſſet in cauſa quod Spartani in bello fortiter ſeſe periculis obijcerent: Quoniam, inquit, duces reuereri didicerunt potius quàm timere. Reuerentia cum amore coniuncta eſt: metuimus autem illos maximè, quos odimus. Rectius autem ſuo fungitur officio, qui ex animo facit, quàm qui metu mali. 34 Sapienter.

POLYCRATIDAS.

Polycratidas vnus cum cæteris miſſus orator ad duces regios, quum ab his interrogaretur, vtrum priuatim veniſsent, an publicè miſſi: Si impetramus, inquit publicè: ſin minus, priuatim. Vox pij candoris in patriam index. Si ceſſiſſet ex ſententia legatio, gloriam volebat Reipublicæ cedere, ſin minus, ignominiam repulſæ ad patriam non pertinere. 35 Patriæ ſtudium.

SOEBIDAS.

Soebidas cùm eſſent Lacedęmonij in pugna Leuctrica Martis aleã experturi, cuidam dicẽ-

ri, Hic dies declarabit virum bonum: Præclarus, inquit, dies, qui poſſit declarare virum bonum incolumem: præſagiens in eo prælio plurimos egregios viros fortiter occubituros, quos ipſæ patriæ maluiſſet incolumes.

37 Idem cùm eſset in loco quo, præterea nullam habente aquam, obſeſſus ab hoſtibus, dicitur pactus cum hoſtibus, vt ipſis terram bello partam crederent, ſi milites vnà cum ipſo è vicino fonte bibiſſent. Nam cum hoſtes obſederant, icto fœdere congregatis ad ſe omnibus pollicitus eſt ſe daturum eius regionis Imperium ei, qui non bibiſſet. Porrò quum nemo ſibi temperaret, ſed bibiſſent omnes, ipſe poſt omnes deſcendit in fontem: & aqua conſperſus, hoſtibus etiamnum præſentibus, abijt, regionem occupauit, vt qui non bibiſſet. Eodem ſtratagemate & exercitum à ſitis periculo liberauit & hoſtem eluſit, & regnum ſibi vindicauit tolerantia. Non erat obſtrictum inimicis ex fędere, quia non omnes cum ipſo biberant: nec milites fefellit, quia nemo præter ipſum à potu abſtinuit. Quòd ſi hoſtes voluiſſent ad arma currere, iam nactus locum pugnæ commodiorem, ac fonte potitus, facili poterat illis eſſe par.

Callidè.

TELECRVS.

38 Telecrus ipſi nunciãti patrem de eo malè loqui: Niſi, inquit, illi dicendum eſſet, haudquaquam diceret. Maluit in ſe transferre culpam, quàm committere, vt pater quicquam temerè loqui videretur. Habes & pietatis ſimul & modeſtiæ exemplum.

Piè in patrem.

39 Iam fratri ſuo quærenti, quòd ciues erga ſe

non

non perinde afficerétur atque ergà illum, ſed inhumanius tractarent, quòd nondum ab illis eſſet creatus Ephorus: Tu, inquit, iniuriam fer re neſcis, ego ſcio: Significans ei, qui velit vti fauentibus ciuibus, ad multas iniurias eſſe conniuendum. Comiter.

40 Percunctanti quare mos eſſet apud Spartanos, vt iuuenes aſſurgant ſenioribus, Vt, inquit, aſſueti honorem habere nulla propinquitate iunctis, magis honorent parentes. Optima ratio conſuefaciendi ad debitum officium, ſi vltrà quàm debetur, doceamus præſtandum. Veluti ſi quis aſſueſcat cum vxore verecundè, caſteq; conuiuere, multò minus improbus erit apud alienas. Grauiter.

41 Percunctanti quantum poſſideret facultatum: Non plus, inquit, quàm ſat eſt. Diuitias non cupiditate, ſed vſu metiebatur.

CHARILLVS, SIVE CHARILAVS.

42 Charillus interroganti, quam ob cauſam Lycurgus tam paucas leges tuliſſet Lacedæmonijs: Quoniam, inquit, pauca loquentibus, paucis etiam legibus eſt opus; Senſit nimirum pleraq; mala ex multiloquio naſci. Laconibus autem peculiaris erat breuiloquentia. Loquacitas.

43 Alteri percunctanti, quam ob rem Lacedæmonij virgines nudas producerent in publicum, vxores verò tectas: Quoniam, inquit, virginibus mariti ſunt inueniendi, vxores verò ſeruandæ ijs, qui eas nacti ſunt Huc ſpectabat ea conſuetudo, vt nec puellis deeſſent mariti, nec contaminarentur matrimonia præter aliarum gentium conſuetudinem.

44 Seruo cuidam audacius agenti cum ipſo:

Modera-tè. Ni iratus eſſem, inquit, occiderem te, Adeò putabat nihil rectè dici fierive ab irato, vt ne in ſeruum quidem animaduertere voluerit commotior.

45 Sapienter. Interroganti quam arbitraretur optimam Rempublicam: In qua, inquit, plurimi ciues de virtute inter ſeſe decertant, citra ſeditionem. In pleriſque ciuitatibus certamen eſt de opibus & honoribus: de virtute qui certent, pænè nulli. Quamquam hoc quoque certamē de honeſto debet hactenus feruere, nè prorumpat in ſeditionem. Iam enim non eſt concertatio virtutis, ſed ambitionis. Qui vera virtute præditus eſt, nihil ſpectat, niſi vt proſit Reipublicæ. At ſeditio præſens venenum eſt ciuitatis.

46 Otium. Percunctanti cuidam, quam ob rem omnium Deorum ſtatuæ apud Lacedæmonios ponerentur armatæ: Nè inquit, probra quæ ob ignauiam iaciuntur in homines ad Deos referamus, neve iuuenes niſi armati Deos comprecentur; Eo commento ciuium animis hanc opinionem infigere ſtudebant, Dijs gratam eſſe fortitudinem, inuiſam ignauiam.

LIBER SECVNDVS.

LACONVM ALIQVOT

ΑΝΩΝΥΜΩΝ

Apophthegmata.

SAMIORVM legatis prolixiore vtêtibus oratione dixerunt Spartani, Prima ſumus obliti, poſtrema non intelleximus, quia prima non meminimus. 1 Habetur pag. 73. apop. 16.

Ad Thebanos item, qui de quibuſdam pertinacius contradicebant: Oportet, inquiunt, aut minus habere ſpirituum, aut plus virium. 2 Habetur pag. 39. apop. 99

Lacon quidam ſenex interrogatus cur barbam geſtaret ſyluoſam ac prolixam: Vt inquit, intuens canos pilos nihil committam illis indignum. Vir bonus vndecunque venatur ſtimulos ad virtutem. 3 Canicies

Alius cuidam laudibus immodicis efferenti bellatores optimos: Apud Troiam, inquit: Significans tales olim fuiſſe, ſed hoc genus hominum iam olim deſiſse inueniri. 4 Argutè

Alius quidam Lacon quum audiſset, quoſ- 5

dam

Bibacitas. dam à cœna cogi ad bibendum: Num, inquit, coguntur etiam ad edendum? Notauit Græcorum morem in conuiuijs compellentium ad certum cyathorum modum, quum id re vera nihilo abſurdius ſit, quàm hominem qui non eſuriat, ad certum eſcarum modum compellere.

6 Liberè. Recitato quod ſcripſit Pindarus, Græciæ fulcimentum eſſe Athenas, Lacon dixit ruituram Græciã, ſi tali fulcitura niteretur. Taxauit Athenienſium molliciem, quæ poetæ elogio non reſponderet, aut certè poetæ vanitatem, qui tali præconio celebraſſet indignos.

7 Salsè. Quidam conſpecta tabula, quæ picturam habebat, quomodo Lacedæmonij trucidarentur ab Athenienſibus, dixit, Fortes Athenienſes. Id Lacon audiens ſubiecit, In tabula: ſignificans ridiculum eſse pictura gloriari, quòd ea non minus mentiri ſoleat quàm poetę.

8 Maledici. Ad eum qui maledicta in alios per calumniam iactata, ſolet facilè admittere, Lacon, Deſine, inquit, aduerſum me præbere aures. Senſit non ſolum eos vituperio dignos, qui calumniarentur alios, verum etiam qui calumniantibus accommodarent aures: Et iniurię genus eſt aduerſus nihil malè meritũ audire maledicam linguam. Non enim eſſent maledici, ſi nullum inuenirent auſcultatorem. Proinde Lacon expoſtulauit etiam cum illo, qui præbuerat aures de ipſo malè loquenti.

9 Aſtutè. Quidam ſeruo, qui dum puniretur dicebat, non volens erraui: Non volens igitur, inquit, pęnas dato. Vulgaris quidem, ſed frigida excuſatio eſt: Inſciens feci: vigilandum erat, ne quid

quid committeret imprudens.

Alius quum in peregrinatione vidiſſet homines in ſellis currulibus ſedentes: Abſit, inquit, vt in talibus ſedeam ſellis, vnde non liceat aſſurgere ſeniori. In his enim ſedebant delicati porrectis cruribus, ac cœlum imminens capiti proh bebat exurgere. Apud Lacedæmonios verò ſcelus erat iuuenem non aſſurrexiſſe ſeni. 10 Senect.

Chij quondam Spartæ peregrinantes à cęna vomuerant in Ephororum curiam, dein etiam in ſedes, in quibus ſedere ſolent Ephori, ventris onus deiecerant. Ac primùm quidem acris inquiſitio facta eſt, qui nam hoc deſignaſſent, nè fortè ciues eſſent. Vt verò compertum eſt fuiſſe Chæios, edixerunt ſe Chijs permittere, vt agant intemperantius. Excellentium virorum eſt negligere contumeliam, quę à palam improbis proficiſcitur, à quibus etiam laudari turpe eſt. 11 Licentia

Alius quidam Lacon quum duas amygdalas duras duplo vendi conſpiceret: Sunt ne hîc, inquit, rari lapides? Quaſi nihil intereſſet inter ſilicem & duram Amygdalam. Adeò Lacon delitiarum erat rudis, vt neſciret ſub cortice latere nucleum. Et apparet hoc genus arboris non quibuslibet regionibus fuiſſe notum, quando Plinius dubitat, an ætate Catonis fuerit in Italia. 12 Lepidè.

Alius quum in luſcinia plumis reuulſis minimum reperiſſet carnium: Vox, inquit, tu es, prætereà nihil. In eos dici poteſt, qui præter garrulam linguam, ac magnifica verba nihil habent, 13 Loquacitas.

Alius

14 Alius quidam quum videret Diogenem co-
Arguté. gnomento canem, in vehementi frigore ſta-
tuam æream amplectentem, rogauit num al-
geret: illo negante: Quid igitur, inquit Lacō,
magni facis? Philoſophus gloriæ mancipium
hoc ipſum exiſtimabat magnificum, quod ſic
haberet corpus ad omnes iniurias duratum, vt
in rigore frigidæ ſtatuæ cōplexum ferre poſ-
ſet, abſq; dolore. Id Laconi nihilo pulchrius
videbatur, quàm ſi quis in æſtate ſimile quip-
piam amplecteretur nullo ſuo incommodo.

15 Quidam Metapontibus Laconi objicienti
ignauiam: Atqui, inquit, non parum alienæ
Arguté. regionis poſſidemus: Ergo, inquit, Lacon,
non ſolùm ignaui eſtis, verum etiam iniuſti:
Significans non poſse fieri, vt quis meticulo-
ſus & imbellis multum teneat alienę ditionis,
niſi fraude partum.

16 Hoſpes quidam apud Lacedæmonios, quū
Ridiculé ipſi ſtanti interim altero pede, crepida in al-
terum indueretur, dixit cuidam, Non arbi-
tror te Lacon tantum temporis vni pedi poſse
inſiſtere, quantum ego poſsum Lacedęmonius
expediens: Fateor, inquit, attamen nullus eſt
anſerum, qui iſthuc non poſſit. Iure deriſit ho-
minem qui longo vſu didiciſſet artem, quæ ni
hil vtilitatis adfert Reipublicæ Huiuſmodi
ſunt artes præſtigiatorum, funambulorum, &
ſimilium.

17 Cuidam iactanti de arte Theorica: At per
Grauiter. Geminos, inquit Lacon, ars niſi verum attige-
rit, nec eſt, nec vnquam erit. Notauit rheto-
res, qui ſe profitentur veriſimilia dicere, licèt
vera non ſint.

Argiuo

Argiuo quodam dicente, multa Spartanorũ ſepulchra apud nos ſunt. Lacon excipiens: Atqui Argiuorum apud nos nullũ eſt ſepulchrum: innuens quòd Spartani ſemper inuaſiſsent Argo, Argiui verò Spartanos nunquã. Solerter Lacon, quod ille dixerat in gentis ſuæ laudem, retorſit in ignominiam. 18 Argut.

19 Lacon in bello captus cum ſub haſta veniret, ac præco diceret, Laconem vendo, obruauit illi os: Captiuum, inquit, prædica te vendere. Suam conditionem æquo animo tulit, patriæ ignominiam ferre non potuit in auctione traducendæ.

20 Ex his militibus, qui ſub Lyſimacho ſtipendium faciebant, quidã quum ab eo rogaretur, num eſset quiſpiam ex helotum id eſt, ſeruorum Laconicorum numero: Tunc, inquit existimas Laconem ad te venturum, vt abs te ferar quatuor obolos? Maluit ſe fateri ſeruum, quàm hoc probri admittere in nomen Lacedæmonicum.

21 Cùm Thebani deuictis apud Leuctra Lacedæmonijs, ad ipſum ven ſsent Eurotam, & quidam gloriabundus dixiſset, Vbi nũc Lacones? Spartanus quidam ab illis captus: Non adſunt inquit, aliqui, vos huc non veniſsetis, Ne victus quidem, & captiuus potuit obliuiſci indolis Laconicæ, nec tulit victoris iactantiam.

22 Athenienſibus quum tradita ciuitate poſtularent, vt Samum tantùm ipſis relinquerent, ita reſponderunt Lacones: Hoc tempore, quo veſtri non eſtis, alios habere poſtulatis: Vnde natum eſt prouerbium.

Qui

Qui ſemetipſum non habet, Samum petit.

23 Cum Lacones ciuitatem quandam armis cæpiſſent, Ephori dixerunt, Perijt iuuentutis luctam in. Non enim poſthac habebunt aduerſarios. Gaudebant quidem de victoria, ſed iuuenibus exercendæ virtutis materiam ereptam dolebant.

Habetur ante pa. 17. ap. 26

24 Cum Lacedæmoniorum rex polliceretur ſe funditus euerſurum alteram quandam ciuitatem, quæ ſæpenumero Lacedæmonijs exhibuerat negotium, non permiſerunt Ephori, dicentes Nequaquam abolebis, neque ſubuertes iuuenum cotem. Vrbem infeſtam appellabant cotem iuuentutis, quòd per eam iuuentus acueretur ad bellandi peritiam.

Generoſè.

25 Lacedæmonij nó præficiebant pædotribas, qui pueros ad luctam exercerent, vt virtutis eſſet certamen, non artis. Vnde, & Lyſander interrogatus, quo pacto à Charonte victus eſſet, reſpondit vario artificio. Nam exiſtimabat ea gens, in quauis re ſpecioſam eſſe victoriam, quæ callidis conſilijs contigiſſet potius, quàm animi, corporiſq; robore. Ars autem omnis, vt à naturali ſimplicitate recedit, ita dolo affinis eſt.

26 Philippo quum perueniſſet in agros Lacedæmoniorum, ſcripſiſſetq; , vtrum vellent ipſum venire hoſtem an amicum, reſponderunt, Neutrum. Vnico verbo abſoluerunt ſententiam, quod erat Laconum, ac ſimpliciter negantes regi tranſitum, quod erat virorum fortium.

Liberè.

27 Lacones legatum, quem ad Antigonum Demetrij filium miſerant, quoniam acceperant, quòd

Factum.

quòd Antigonum appellaſset regem, mulſta-runt, quamuis in annonæ penuria, medimnum frumenti in ſingulos ab ipſo reportaret. Tantus erat apud illos legum rigor, vt nec tanto beneficio ſubleuata inopia ab illis veniam impetraret, vt vnius voculæ gratiam facerent proſperè legatione perfunſto.

Cum improbus quidam ſententiam dixiſſet optimam, ipſam quidem ſententiam adprobarunt, ſed eo qui dixerat amoto, alteri cuidam in culpatis moribus eandem ſententiam tribuerunt: adeò in Rempublicâ nihil honoris habendum putarunt his, qui flagitioſè vixerent. Autorem mutarunt, ne eſset dedecori Reipublicæ: conſilium non reiecerunt, ne ob priuatam ignominiam publicam vtilitatem neglexiſſe viderentur. Meminit huius & A. Gellius. 28 Factum.

Cùm duo fratres inter ſe diſſidium haberent; Lacedæmonij mulſtam dixere patri, quòd filiorum diſcordiam diſſimulaſset. Iuuenibus ignoſcendum putarunt, ſed quicquid illi per calorem ætatis peccaſsent, parenti imputabant, cuius autoritas prouidere debuerat, nè quid inter filios oriretur ſimulatis. 29 Factum. Pater pro filio punitus.

Cantori apud Spartanos peregrinanti, dixere mulſtam, quòd citharam digitis pulſaret, non ebore. Adeò non patiebantur innouari publico vſu recepta. Hoc ſtudio cuidam alteri ex nouem chordis duas incidit Lacedæmonius ille. 30 Factum ſeuerè.

Duo pueri inter ſe pugnabãt, quorum vnus alteri lethale vulnus inflixit. Puerorum autẽ ſodales, quum ſaucius ille moriturus eſset, 31

polli-

polliciti ſunt illi vindictam, ſeq; vulneris autorem interfecturos: At ille: Nequaquam, inquit per deos, Non enim æquum eſt: quandoquidem & ipſe hoc facturus eram, ſi anteuertiſſem, ſique ſtrenuus fuiſſem. Indolem verè Laconicam, qui victus ac moriens iuſto tamen victori fauebat, quòd virtute, non dolo ſuperaſſet aduerſarium. Quid talibus ingenijs fęlicius, ſi à teneris ad veram virtutem fuiſſent inſtituta potius, quàm ad militarem duritiē?

Genero-ſè.

32 Alter quidam puer illo tempore, quo mos erat apud Spartanos, vt pueris ingenuis fas eſſet, quod quiſque poſſet ſuffurari, ſed hactenus vt deprehendi turpe eſſe, quum viuam vulpeculam, quam ſodales erant furati ſibi ab eis traditam ſeruaret, veniſſentque qui eam perdiderant inquirendi gratia, vulpeculam ſub veſte abditam tenebat. Cæterùm cū efferata beſtia latus pueri vſque ad inteſtina eroderet, diſſimulauit tacitus, ne proderetur furtum. Mox vero quum digreſſis illis pueri vidiſſent, quod acciderat, obiurgabant illum dicentes. Præſtiterat apperire vulpeculam, quā ad mortem vſque celare: Nequaquam, inquit. imò præſtat doloribus immori, quam hac nota traduci, vt ob molliciem dicar lucrifeciſſe vitam ignominioſam. Quid abſolutius, ſi tam fęliciter natis ingenijs acceſſiſſet philoſophia?

Fortiter

33 Cùm quidam fortè obuij Laconibus dixiſſent, fortunati eſtis ô Lacones: nam modò hinc abiere latrones. Non nos inquiunt. per Enyalium (ſic enim illi Martem vocant) ſed illi potius fortunati ſunt, qui in nos non inciderint.

Animo-ſè.

derint.

derint. Adeò gens ea gerebat animos ad omnia impauidos, quæ vulgus hominum formidat.

Lacon quidam interrogatus, quid artis ſciret: Liber, inquit, eſse. Ea gens nec diſciplinis philoſophorum, nec officijs exercebatur. Tantum inuictis animis libertatem tuebatur, nec hominibus, nec vitijs ſeruire docilis. 34 Generoſè.

Puer Spartanus captus ab Antigono rege, ac ſub haſta venditus, in cæteris omnibus, quęcunq; putabat ab ingenuo decenter fieri poſſe, obſequens erat ei, qui ipſum fuerat mercatus. Cæterùm iuſsus adferre matulā, haud ſuſtinuit, dicens, Non ſeruiam. At quum inſtaret herus, puer conſcenſo tecto dixit, Senties cuiuſmodi mercatum feceris: moxq; ſeſe è ſublimi præcipitem dedit, ac perijt. Captiuus eſse poterat, ſeruilia facere non poterat. 35 Generoſè. Fortiter.

Alter quum venderetur rogatus à licitatore. Eris ne frugi, ſi fuero mercatus? Etiam ſi non fueris mercatus. Ne fortuna quidem ſeruilis docere potuit illum ſerui ia loqui. Qui enim natura probus eſt, vbique & apud omnes probus eſt. 36

Alter quidam captiuus quum venderetur, ac præco diceret ſe mancipium vendere: Sceleſte, inquit, non tu dices captiuum? non puduit duræ conditionis, ſed puduit tituli ſeruilis. Tantus erat libertatis amor. 37 Simile ante pa. 112. apo. 19.

Lacon quidam in clypeo pro inſigni gerens muſcam, eamq; non maiorem vera quibuſdam irridentibus, dicentibusque, quod id ſtudio feciſset: quòd lateret, Imo, inquit, vt ſim conſpicuus. Tam enim propè accedo ad ho- 38 Salsè.

ſtes, vt ab ipſis inſigne cuiuſmodi ſit videri poſſit. Salſiſſimè conuitium ignauiæ vertit in argumentum fortitudinis.

39 *Seuerè.* Lacedæmonius alter, quum ſuper conuiuium eſſet illata lyra: Non eſt, inquit, Laconicorum nugari, longè diſſentientes à cæteris Græcis, quibus nullum conuiuium ſuaue videbatur abſq; muſica. Id Laconi nugatorium videbatur, qui lautius exiſtimabat, honeſtis ac feſtiuis fabulis cōdire compotationem, quàm inani liræ ſtrepitu.

40 *Argutè.* Spartanus interrogatus, num tutum eſſet ad Spartam iter: Refert, inquit, qualis eò deſcendas. Nam leones illuc euntes plorant, lepores autem in vmbraculis venamur: ſignificauit, nec ferocibus ac violentis eſſe tutum proficiſci Spartam, nec mollibus & effœminatis, quòd hoſtili animo illud proficiſcentes malè acciperentur à fortioribus, delicatos homines illic non ſinerent laſciuire in tenebris.

41 *Argutè.* In luctandi genere quod illi Chirapſiam appellant, quum is qui collum alterius vrgebat fruſtra, prętereà; legem palęſtræ pulſaret vndique, & in terram detraheret, poſteà quàm corporis viribus deſtitueretur, qui inhærenti cedere cogebatur, brachium vrgentis momordit, cumq; alter diceret, Mordes ò Lacon, fęminarum more: Non inquit ſed more leonum. Vt ſolerter obiectam ignauiam detorſit in laudem fortitudinis. Nullum enim probrū apud illos deteſtabilius, quàm muliebribus imbecilitatis argui. Iure autē ſe morſu

ſu liberauit, qui præter ius certaminis vrgebatur à victo.

Claudus ad bellũ proficiſcẽs quum ab alijs rideretur. Non opus eſt fugientibus, inquit, ſed qui ſubſiſtant, locumq; in acie tueantur. 42

Alius ſagitta percuſſus cùm animam ageret, dicebat, Non me mouet, quòd morior, ſed partim, quod ab imbelli ſaggittario ac mulierculæ ſimili, partim quod nullo facinore edito morior. Victis ſolèt eſſe ſolatio, virtute præſtantis viri dextra cadere: Lacedæmonij verò quoniã enſibus pugnare ſolent cominus, non putabant eſſe virtutis procul miſſa ſagitta quempiam interficere, quod idem poſſunt & fœminę. Tum ęquiore animo decedunt è vita, qui rectè factorum poſt ſe relinquunt memoriam. 43 Generoſè

Quidam ingreſſus diuerſorium cauponi dedit obſonium, vt appararet: quum ille poſceret caſeum & oleum: Quid inquit Lacon, ſi caſeum haberem, iam non egerem obſonio. Caupo caſeum & oleum petebat ad condiendum piſcem: at Lacon cui ſufficiebat victus ſimplicitas, ſuperuacuum exiſtimabat, cibum cibo miſcere, quum alter per ſe ſatis eſſe poſſet. Quantùm abſunt ab huius Laconis animo, qui centum rerum ſpecies in vnum miſcent diſcum? 44 Frugaliter.

Cuidam Lampen. Aeginetam efferenti ac fęlicem prædicãti, quòd prædiues videbatur, multorum nauigiorum dominus: Lacon. Nihil, inquit, moror fęlicitatem de funibus pendentem. Quum omnes diuitiæ ſunt in manu fortunæ, tum eæ præcipuè, quas negociato- 45 Argutè.

res commiſere nauibus: ruptis funibus ſequi-tur naufragium, & hinc mercium omniũ interitus. Vnde philoſophus quidam interrogatus, vtrum putaret maiorem eſſe numerum viuorum an mortuorum, viciſſim rogauit vtro loco haberet nauigantes, quòd hi verſantes in ſummo vitæ diſcrimine vix eſſent habendi pro viuis.

46 Quidam Laconi dixit, Mentiris, ille cõtrà, *Argute.* Nimirũ inquit, liberi ſumus, alij verò niſi vera dixerint, vapulant. Nihil commotus eſt Lacedæmonius, ſed attrox conuitiũ eluſit ioco, obiter taxans maledicũ, quòd ipſe nõ eſſet Lacedæmonius, atq; ob id nec liber. Porrò ſerui ſi quid fallant mendacio, loris emendantur.

47 Alius quum vellet cadauer ſtatuere rectum nec id poſſet efficere, quum nihil non feciſſet: Per Iouem, inquit, aliquid intus ſit oportet. Suſpicatus eſt Lacon aut animã, aut genium malum latere in cadauere Solent enim cadauera in rogo erecta poni.

48 Tynnichus Thraſybuli filij mortem per *Fortiter.* quàm forti animo tulit. In hunc hoc factum eſt epigramma.

Exanimis Pitanem clypeo Thraſybile rediſti.
Septem ex Argiuis vulnera ſæua geren[s],
Aduerſa oſtendis tamen omnia ſanguinolenta
Mẽbra rogo imponẽs Tynnichus hoc ſenior.
Plorantur timidi, mi infletus humabere fili,
Qui & patre hoc verè dignus es & patria.

49 Quum Alcibiadi Athenienſi balneator plu *Salsè.* rimum adminiſtraret aquæ, Lacon id videns: Quid hoc rei eſt, inquit; Plus aquæ infundit, quaſi non puro, ſed vehementer ſordido: Hoc

ſchem-

ſchemmate notauit Alcibiadis vitam multa infamia contaminatam.

Philippo Regi Macedonum quædam per literas imperanti, reſcripſerunt Lacedæmonij, De quibus nobis ſcripſiſti, non. Ad prolixam regis epiſtolam vnica ſyllaba reſponderunt, quàm grandibus literis pinxerant, vt expleret iuſtum epiſtolæ ſpatium, ſimul & gentilis breuiloquentiæ memores, & ſolitæ fortitudinis. 50

Non eſt in Græco nro, ſed i Philelpho.

Rurſum quum Philippus in agros Lacedæmoniorum duxiſſet exercitum, resq́; in eo eſſet ſtatu, vt probabile eſſet eos ad vnum omnes interituros, rex dixit cuidam Spartiatæ, Quid nunc facietis Lacedæmonij? At ille, Quid, inquit, aliud, niſi quòd fortiter moriemur, quando nos ſoli Græcorũ liberi eſſe, non alijs parere didicimus. Nemo ſeruire cogitur, qui mori paratus eſt. Quàm dulce bonum eſt libertas, quæ morte emitur: quàm miſera res ſeruitus, cui mors anteponitur. Quid igitur mentis dicemus his eſſe, qui ſe ſponte dedunt in eã ſeruitutẽ, vnde nec dato peculio poſſunt redimi, nec gratuita manumiſſione liberari? 51

Fortiter.

Poſt Agin bello ſuperatum, Antipatro poſtulanti obſides pueros quinquaginta: Eteocle, qui tum Ephorum agebat, reſpondit, ſe pueros non daturum: nè ſi licenter vixiſſent, fierent indociles patriæ diſciplinæ, itaque ne ciues quidem eſſent. Cæterùm ſenes ac mulieres ſe duplo numero daturum. Verùm Antipatro dira minitanti vt acciperet poſtulata, populus vna voce reſpondit, Si imperas acerbiora morte, facilius moriemur. Hunc animũ in vno alterove ciuium reperire fortaſſe non ita 52

Liberè.

magni miraculi eſſe videatur; in vniuerſo populo tantum eſse conſenſum, prodigioſum eſt! Hoc exemplo ſimul admonemur, quanta ſolicitudo debeatur ætati teneræ ad probitatem educandæ, quando licenter educatos iuuenes illi non putarunt habendos pro ciuibus, perinde quaſi mater abdicet filium ex ſe natum, niſi probitate morũ maioribus ſuis reſpõdeat.

53 Senex in Olympijs cupidus erat ſpectandi certaminis, quod agebatur, ſed quum nulla vacaret ſedes, ad varia loca ſeſe conferens, ludibrio erat, ac ſcommatis petebatur, quòd nullus eum exciperet. Vt verò peruenit ad Lacedæmonios, nõ ſolùm pueri omnes aſſurrexerunt, verum etiam viri multi ceſſerunt illi locum. Id factum quum cæteri Gręci quotquot aderant, plauſu cõprobaſſent, patriumq; morem ſupra modũ collaudaſſent, Senex concutiens canas genas, & tempora cana, ac fuſis lachrymis, Heu miſeriam, inquit, vt omnes Græci norunt, quid ſit honeſtum, ſed eo ſoli vtuntur Lacedæmonij.

Salsè.

54 Sunt qui narrent hoc idem accidiſse Athenis: Cum enim agerentur panathenæa, Attici ſenem ludibrio habuerunt, inuitantes tanquam admiſſuri, cæterùm vbi veniſset non admittentes. Verùm iam perambulatis ferè omnibus, tandem ad Lacedæmonios ſpectatores quum veniſset, omnes è ſedilibus aſsurgentes locũ illi ceſserunt. Eo facto delectaturus populus, plauſu multaq; geſtuum ſignificatione comprobauit. Inter hæc è Spartanis quidam dixit: Per Geminos, norunt Athenienſes, quę ſint honeſta, at non ea faciunt. Apud Athe-

nienſes

nienſes maxime florebat philoſophia, quæ docet quid turpe, quid honeſtum: Spartani nõ recipiebant eiuſmodi diſciplinas, ſed ex inſtitutione maiorum virtutem factis ac moribus præſtabant. Ita factum eſt, vt apud Athenienſes eſsent verba philoſophiæ, apud Lacones ipſa res. Admonet apophthegma turpiſſimũ eſse ſcire quid deceat, & tamen diuerſa ſequi.

Mendicus quidam petijt aliquid à Lacone. 55 At ille, Si quid, inquit, dedero magis es futurus mẽdicus. Verùm iſtius probroſæ vitæ tuæ fuit autor, qui tibi primus dedit, teq́ue fecit inertem. Apud Lacedęmonios probro dabatur mendicitas, quòd & ocium odiſsent, & minimo eſsent contenti. Argutè.

Lacedęmonius videns quendam dijs corrogantem: Nihil, inquit, moror deos, qui me ſint pauperiores. 56

Alius quidam quum adulterũ apud deformem vxorem deprehendiſset. Miſer inquit, quæ tibi fuit neceſſitas? Primùm hic editũ eſt nobis moderationis exemplũ. Quis ſibi temperet in adulterum deprehenſum? Hic potius videtur miſertus hominis qui graui quapiam neceſſitate videretur huc compulſus, vt cum deformi rem haberet. Neque enim veriſimile erat adulterum voluptatis gratia ſeſe in hoc diſcrimen coniecisſe. 57 Moderatè.

Alius quum audiret Rhetorem magnos ſermonis circuitus connectentem. Per Geminos, inquit, fortis ſanè homo, qui quum nullum habeat argumentũ, tamen egregiè voluit linguam. Lacedæmonijs nulla placebat oratio, niſi breuis & vera, & ad rem ſeriam pertinens. 58 Loquacitas.

Proinde ridiculum exiſtimabat, quòd orator in ficto thęmate tantam verborum copiam profunderet.

59 Quidam profectus in Lacedæmonē, quum vidiſſet honorem quem iuniores præſtant ſenioribus, in ſola, inquit, Sparta expedit ſeneſcere. Paupertas onus eſt & miſerū, & graue, vt ait Comicus: ſed in hac moleſtiarum maxima pars eſt, quòd homines facit etiam ridiculos, vt ait Satyricus: Sic inter incommoda quæ fert ætas ingraueſcens, non minima pars eſt, quòd ſenes ferè contemptui ſunt ac ludibrio: Proinde Sparta viſa eſt multis honeſtiſſimum virtutis domicilium.

Senectus honorata.

60 Lacedæmonius percunctanti, quid ipſi videretur Tyrſæus poeta: Bonus, inquit, ad deprauandos iuuenum animos. Quemadmodum Plato iudicabat Homeri poeſim inutilem eſſe Reipub qualem inſtitui volebat, ita Lacedæmonij non recipiebant poetas, qui blanda ſcriberent potius quàm ſalubria.

Ars inutilia.

61 Cuidam qui laborans ab oculis exierat in bellum, quum nonnulli dicerent. Quò vadis ad iſtum affectus modum, aut quid tacturus? Vt nihil, inquit, aliud, certè hoſtis gladium hebetabo. Hoc dictum ſalſius ne ſit an fortius nondum ſtatui

Fortiter.

62 Buris & Spartis Lacedęmonij ſponte profecti ſunt ad Xerſem Regem Perſarum, daturi pœnas, quas Lacedęmonij iuxta oraculū pendere debebant, eò quòd oratores à Perſa miſſos occidiſſent. Hi quum veniſſent ad Xerxē, iuſſerunt vt ipſos quocunq modo videretur, interficeret pro Lacedæmonijs. Cumq́ue rex admira-

Pietas in patriam.

admiratus & pietatem in patriam, & animorũ fortitudinẽ, liberaſſet illos à pœna, peteretq́; vt apud ſe maneret: Qui poſſumus, inquiunt, hic viuere relicta patria patrijsq́ue legibus, ac viris, quorum gratia tantum iter ſuſcepe-rimus morituri? Cæterũ quum Indarnus exer citus regij dux, rogans inſtaret, diceretq́ue, fore, vt in pari honore haberentur cũ his, qui inter regis amicos primas tenebant, hunc in modum reſponderunt: Videre nobis ignorare quàm ingens bonum ſit libertas, quam nemo ſanus vel cum Perſarum regno commutaret. In eodem facto nobis propoſitũ eſt exemplum pietatis erga patriam, & cõſtanter adamatę libertatis, & animi mortis terrore vacui.

Laconem hoſpes quem pridie declinauerat, poſtridie ſtragulis commodato ſumptis ſplendidè excepit: at ille ſtragulis conculcatis dixit, Propter has heri ne ſtorijs quidem indormire licuit. Lepidè riſit illorum morem, qui quum ſint tenues, tamen affectant videri diuites, corrogata aut conducta ſupellectile, quod maximè ſolent in excipiendis hoſpitibus, in nuptijs, aut alioqui ſolennibus epulis. Porrò quum ineptum ſit oſtentare tuas diuitias, quanto magis ridiculum eſt oſtentare ſupellectilem alienam, interdum ab vſurarijs ſumptam; At Lacedæmonij non ſolùm oratores regum, verùm ipſo etiam reges ad ſua phiditia inuitabant, eam frugalitatem ſibi magno etiam honori futuram exiſtimantes. 63 Lepidè.

Alius quidam quum veniſſet Athenas, vidiſſetq́ue ille præcones qui muriam promitterent, Licẽtia.

terent, qui obſonium, qui publicanos, & lenones, aliasq; parū honeſtas functiones profiterentur, neque quicquam ſibi turpe ducerent. vbi reuerſus eſt in patriam, ciuibus percunctantibus quomodo ſe res haberent Athenis, Omnia, inquit, honeſta, per ironiam innuens, Athenis omnia haberi honeſta, turpe nihil. Argutia dicti eſt in ambiguo ſermonis.

65 Alter interrogatus de re quapiam, reſpondit, Non. Verùm vbi percunctator dixiſset illū mentiri: Non vides igitur, inquit Lacon, te ſtultum eſse, qui ſciſciteris de his, quæ noueris? Salsè taxauit in illo vitium garrulitatis, qui de nihilo quæſierit fabulandi materiā.

66 Venerunt aliquādo Lacedæmonij ad Lygdamin tyrannū legatione fungentes: ſed cum ille varijs cauſationibus frequenter diſtuliſset colloquendi copiam, tandem poſt omnes excuſationes dictum eſt, illum parum firma eſse valetudine, ſed languere nonnihil. Legati reſponderunt. Per Iouem nō venimus huc cum illo luſtraturi, ſed colloquuturi. Belle taxarunt barbari regis faſtū ac delitias, qui, quāuis friuola de cauſa, res ſerias omitteret.

67 Quidam ſacris initiaturus Laconem, rogauit quid ſibi conſciret maximè impiè factum per oēm vitam; At ille hoc, inquit, dij ſciunt. Quum initiator magis vrgeret, diceretque, omnino proferas. neceſse eſt, Lacon viciſſim rogauit, Vtrum, inquiens, oportet me tibi dicere an Deo, quum ille reſpondiſset, Deo. Tu ergo, inquit, hinc ſecede, vt illi dicam.

Habetur ante pagi.100 a pag.8.

68 Alius Lacon quidam noctu præteriens monumentum, quum ſibi viſus eſset videre ſpectrum,

Superſti.

ſtrum, accurit, lancea traiecturus, & in hoc nitens, Quò me fugis, inquit, anima bis moritura. O mentem verè liberam omni formidine, quæ nec laruarum ac lemurum occurſu terreri potuerit. tio nulla.

Lacon alius quũ voto ſe obſtrinxiſset, quòd ſe de Leucate præcipitẽ daret, cõſcendit montem, & conſpecta altitudine ſeſe auertit. id quum illi probri gratia obijceretur. Non putaram, inquit, illi voto maiore voto opus eſſe, loco eluſit inconſtantiæ formidinisque crimen. Etenim qui facinus arduũ concipit animo, prius à dijs optare debet animum facinori parem. 69 Lepidè.

Quidam in acie quum ſtrictum iam enſem in hoſtem eſset infixurus? quoniã interim ſignum datũ eſt receptui canens, non infixit. Roganti vero cuidam quur hoſtem quem in poteſtate habebat, non occidiſset: Quoniam, inquit, melius eſt parere Imperatori, quàm hoſtem occidere. Exemplum diſciplinæ militaris, à qua immane quantum receſserunt, qui ſub belli titulo mera exercent latrocinia. Olim non licebat ferire hoſtem, niſi tuba dediſſet ſignũ Eadem ſimul atq; cecinerat receptui, homicidij crimen erat hoſtem interemiſse. 70 Belli diſciplina.

Quidã Laconi in Olympico certamine ſuperato dixit. Aduerſarius tuus ò Lacon te fuit potentior: Imò, inquit, ad deijciendũ accommodatior. Quoniã certamen artis erat magis quàm virtutis. Lacedæmonius nõ putabat ſe ob id deteriorem, quòd victus eſset. Dicti argutia ſita eſt in ancipiti voce; nam κρείττων & meliorem ſignificat, & potentiorem, ſiue ſuperio- 71 Argutè.

periorem, aut præſtantiorem. Is verè inferior eſt, qui honeſto vincitur.

72 Aetoli quondā ingreſſi regionē Laconicam, abduxerunt quinquaginta ſeruorum millia. Vnde Lacon quiſpiam ſenior feſtiuiter dixiſſe fertur: Magno bono fuerunt hoſtes Laconiæ, quam tanta turba leuarunt.

73 Mos erat apud Lacedæmonios, vt rex hoſtes aggrederetur, præcedente quopiam geſtāte coronam, qui in certamine victor aliquando tuliſſet coronam. Cum igitur Lacon quidam in Olympijs magnam pecuniæ vim reſpuiſſet, ſed multo cum ſudore deiecto aduerſario coronam tuliſſet, cuidam dicenti, Quid emolumenti tibi adfert victoria ò Lacon? ille ridens & alacer reſpōdit, Ante regem inquit, coronatus incedens, pugnabo cum hoſtibus. Generoſæ mentis eſt, laudis amore teneri potius quàm pecuniæ.

74 Miles quidam Lacedemonius quum proſtrato hoſtis inſideret tergo occiſurus, rogatus, vt ſe verteret, & in pectus potius ſtringeret enſem: rogatus quid ita, Ne amaſius, inquit, meus erubeſcat, ſi viderit auerſis confoſſum vulneribus.

75 Lacon quidam ad Rhodium Diagoram, qui in Olympijs & filios, & ex filio filiaque nepotes vidiſſet coronari: Morere, inquit, Diagora, non in Olympum aſcendes? Sentiens tum optimū exire de vita, quum res ſunt proſperrimæ. Ita Plutarchus in Vitis: Meminit & Cicero in Tuſc. quæſt lib. I.

76 Lacon quidam pędagogus pueri cura ſuſcepta quum interrogaretur, quid eſſet illum docturus,

ſturus, Efficiam, inquit, vt honeſtis delecte-tur, turpibus offendatur. Nihil efficacius ad veram fęlicitatem, quàm amare virtutē propter ſe, odiſſe vitium propter ſe.

Spartanus quidam interrogatus, quid con ferrēt vtilitatis pueris adhibiti pedagogi: Efficiunt, inquit, vt quæ ſunt honeſta, eadem pueris fiant etiam iucunda. 77

Ageſilaus dicebat ſic iucundum eſſe laudari ab his, qui non vererentur & vituperare, ſi quid diſplicuiſſet. Tales enim ſi quid laudant, iudicio laudant, non metu, ut adulatione. 78

Demonides amiſſis furto crepidis, precatus eſt, vt eius qui ſuſtulerat, pedibus conuenirent. Viſus eſt bene precari, quum illi magnum precaretur malum, videlicet pedes diſtortos, quales habebat Demonides. 79

Lacedęmonij quū Smyrneis egentibus commeatum miſiſſent, atque illi beneficium verbis attollerent, Lacedæmonij ſermonē interrumpentes, Nil magni eſt, inquiunt; Hæc enim colligimus vnius diei prandio nobis & iumentis detracto. Gratius eſt beneficium, quod extenuatur, ab eo qui confert. Nam qui quod largiuntur exagerant, qui pleriſque mos eſt, bonam gratiæ partem amittunt. 80

Lacydes Arceſilai familiaris Cephiſicrati crimen læſæ maieſtatis deprecanti, vnà cum reliquis amicis aderat. Attamen accuſator annulum exhiberi flagitaret, per quem coargui poterat, iſque clàm in terram demiſiſset, Lacydes ſentiens pede impoſito texit. Inficiatus eſt igitur Cephiſicrates & abſolutus. Mox reo iudicibus, vt mos eſt, agenti gratias, 81

quidam

quidam è iudicum numero qui viderat, iuſſit vt Lacydi quoque gratias ageret.

82 Arceſilaus quum arderet podagræ doloribus, dumq; Carneades inuiſiſset, atque exiret triſtis: Mane,inquit, Carneade, nihil enim illinc hùc peruenit. oſtenſis pedibus & pectore: Sentiens pedes quidem dolere, ſed animum dolore vacuum eſse.

PRISCA LACEDAEmoniorum inſtituta.

1 Ad publica cõuiuia ingredientibus, qui natu erat maximus, ſingulis oſtendebat fores, dicens. Per has nullus egreditur ſermo: admonens nihil effutiendum, ſi quid liberius dictum eſset in conuiuio. Hunc morem inſtituit Lycurgus.

Silentiũ.

2 Quoniam apud Lacedæmonios in ſummo pretio erat ius, quod illi nigrum appellant, adeò vt ſeniores hoc contenti non deſiderarent carnes, ſed eas iuuenibus cederent, Dionyſius Siciliæ tyrãnus dicitur huius gratia coquum emiſse Laconicum, eiq; mandaſse vt ſibi hoc ius appararet, nullis parcens, impendijs. Quod vbi rex guſtaſset ac diſplicuiſset, expuit. Tum coquus, Hoc, inquit, ius ò rex ſumendum eſt, poſtea quàm te Laconum more exercueri, & in Eurota laueris. Feſtiuius hoc narratur à M Tullio Tuſcul. quæſt. lib 5. in hoc varians à Plutarcho, qui ſcribit illum, Spartę in phiditijs cœnauiſse & à cœna negaſſe ſibi nigrum illud ius,quod cœnę caput erat, placuiſ-

Exercitatio,p cõdimẽto.

placuiſse: tum qui illud coxerat reſpondiſse, minimè mirum, ſi diſplicuiſset, condimenta enim deeſse: ac Dionyſio rogante, quæ tandē illa? Labor, inquit, in venatu, ſudor, curſus ab Eurota, fames, ſitis his enim rebus Lacedæmoniorum epulas condiri.

Lacedæmonij poſteaquàm moderatè biberunt in conuiuijs publicis, diſcedunt abſq; tęda: non enim fas eſt illis ad lumen incedere, nec hac via nec illa, quo conſueſcant in tenebris noctuq; confidenter & intrepidè ire. Id interdum in bellis vſu venit, vt neceſse ſit. 3 Tenebris aſſueſcere.

Ijdem literas quidem diſcebant ad vſum, cæteras verò diſciplinas exoticas eijciebant, nec minus homines harum profeſsores quàm ipſos libros. Hæc autem erat illorum eruditio, bene parere magiſtratibus, patientem eſse laborum, & in prælio aut vincere, aut mori. Hoc animo fuerunt olim & Romanorum quidam, qui philoſophos Græcos vrbe pepulere, quòd curioſis diſciplinis auerterent iuuentutem ad ocium & ignauiam, redderentq; ad diſserendum quidem inſtructos, ad gerenda verò Reipub. munia inutiles. 4 Philoſophica ruſticana.

Perſeruabant abſque tunicis veſtem vnicam accipiētes corporibus ſqualidi, quippe à balneis & vnguentis ferè in totum abſtinentes. Nemo tales facilè inuadit tum inopes, tū duros; nec malis artibus cogebantur rem quærere, qui tam paruo contenti ſunt. Hæc Lacedæmonij, qui nec philoſophorum dogmata, nec Chriſtum nouerant, & non pudet nos delitiarum noſtrarum? 5 Frugaliter.

Iuuenes verò gregatim ac turmatim dor- 6

miebant

Frugaliter. miebant ſupra ſtibadas, herbæ genus, quas ipſi ſibi congerebant ex arundine apud Eurotam naſcente, cuius ſumma non ferro, ſed manibus defringebant: Per hyemem verò ſuſtinebant ſibi, quos vocant Lycophones ac ſtibadis commiſcebant, quod ea materia caloris quiddam habere videretur. Vbi ſunt nunc qui toto corpore plumis anſerinis indormiétes queręntur ob duriciem ſibi dolere latera?

7 Amor animi. Amare puerorum indolem, qui probo ingenio videbantur, permiſſum illis erat, cæterùm abuti illis turpiſſimum habebatur, quaſi corpus adamaretur potius quàm animus. Quòd ſi quis accuſatus eſset, quòd parum honeſtam cum illis habuiſſet cõſuetudinem, is per omnem vitam infamis erat, & à publicis honoribus ſubmouebatur. Hoc non ſolùm in pueris, quorum ætati cõſulens lex permiſit grandioribus amare, ſed citra turpitudinem, locum habet, verùm etiam in coniugibus.

8 Sapiẽter. Mos erat vt adoleſcentes quopiam abituri, à ſenioribus interrogarentur, quò irent, & ad quid: obiurgabatur autẽ, qui vel non reſponderet percunctanti, aut friuolas cauſas recitaret. Senior qui non obiurgarat adoleſcentem ipſo pręſente delinquentem, eidem pœnę erat obnoxius, quam daturus erat ſi peccaſset ipſe. Cęterùm qui obiurgationem moleſtè ferebat, in magno erat probro. Meritò puerorum errata imputan ur ijs, quorum partes erant ea vel arcere, vel corrigere. Simul autem magna neceſſitas habebat ſeniores, nè quid teſtibus adoleſcentibus præter decorum committerent. Nam qua fronte obiurgarent iuniores,

niores, ſi ipſi ſenes eſſent obiurgandi?

Si quis in peccato deprehenſus fuiſſet, is co- 9
gebatur aram quandam, quæ erat in vrbe, cir-
cumire ac vituperationem interim in ipſum
compoſitam canere, quod nihil aliud erat, quã Caſtigatio.
ſeipſum ſua voce obiurgare. Ingenui pudore
& laudis amore melius ducuntur ad honeſta.
Virgis aut flagris cædi ſerui'e eſt.

Quin & ille mos erat, vt iuuenes non ſolùm 10
ſuos quiſq; parentes reuererentur, hiſq; dicto
audientes eſſent, verùm etiam vt omnes ſenio-
res vererentur, tum de via cedentes, tum è ſe- Communitas.
dibus aſſurgentes, ac prætereuntibus illis ta-
citi quietiq;. Quare factum eſt, vt quiſq; non
quemadmodum fit in alijs ciuitatibus, in pro-
prios modò liberos, ſeruos ac poſſeſſiones au-
thoritatem haberet: verum etiam in amicorũ
vicinorũ liberos ac poſſeſſiones perinde ius ha-
beret atq; in ſua propria: vt omnia quàm ma-
xime inter ſe cummuniter haberent, ac aliena
quiſq; nõ aliter quàm ſua curaret. Intellexe-
runt illi quantam vtilitatem haberet cõmu-
nitas, non adacta, ſed ex mutua beneuolentia
proficiſcens. Quod enim à Pythagora prodi-
tum eſt amicorum cõmunia eſſe omnia, id il-
li volebant in Repub. ſua quàm latiſſime pate-
re. Omnes enim ciues inter ſe amici ſunt mul
to magis omnes eandem profeſſi religionem.
Poſtremò inter omnes homines ob hoc ipſum
quòd homines ſunt, intercedere deberet mu-
tua beneuolentia.

Cæterùm puer ab quopiam caſtigatus, ſi 11
querelam ad patrem detuliſſet, turpe erat pa- Diſciplina pue.
tri, ſi hoc audito non iterum filium emendaſ-
ſet.

torum. ſet. Si quidem ex inſtitutione maiorum habebant hanc de ſe mutuo fiduciam, vt crederent neminem eſſe, qui cuiuſquã liberis, quos quiſque pro ſuis habebat, quicquã imperaret inhoneſtum. Prima ætas, quoniã nondum ſentit quid turpe, quid honeſtum, verberibus eget. Solent autem pueri à præceptoribus cæſi apud parentes quæri de crudelitate eorum, à quibus caſtigati ſunt. Ea res quoniam minuebat aliorum ſeniorum authoritatem, hanc feneſtram occluſerunt liberis ſuis, vt omnium ſeniorum eadẽ eſſet in pueros authoritas, quę patribus.

12 Furantur illic pueri etiã ex eſculentis quicquid poſſunt diſcentes dextrè imponere vel dormientibus, vel indulgentius ſua ſeruantibus. Deprehenſo pœna erat vapulare & eſurire. Datur enim illis cœna per quàm tenuis, quò dum ſuopte ingenio depellunt inopiam, cogãtur audaces eſſe & callidi. Hoc erat quur cibi inopia præmerentur: quin ob id et â dabatur illis victus exiguus, vti cõſueſcerẽt nunquam expleri ad ſatietatẽ vſque, ſed famem tolerare poſſent. Si quidem hac ratione exiſtimabant illos & ad bellum vtiliores euaſuros, ſi valerent, & poſt toleratã inediam perdurare in laboribus: quin & tẽperatiores vilibuſq; contentos fore, ſi longo tempore minimis impendijs degerent. Inſuper citra obſonium aſſueſcerent viuere, & quemuis cibum appoſitum boni conſulere, exiſtimabant corpora fore tum ſalubriora, tum maiora: quòd ſubtracta cibi copia cõferret ad proceritatem, dum nõ depreſſa corpora tolluntur in altum potius quàm in latum, redduntúrq; etiã pulchriora.

Furandi ars.

Non eſt ſtyl' Plutarchi. Sentẽtia eſt apud Xenoph. tem.

chriora. Tenuis enim & gracilis corporũ habitudo obſequitur artuum momento: obeſitas verò ex cibi copia collecta, propter grauitatẽ obſiſtit. Vt ea gens nihil dabat voluptati delitijsve, ſed in omnibus ſpectabat Reipu. commoda, longè lateq; diſsentiens à plurimorum ſentẽtia, qui ſibi perſuadent, nihil eſse vtilius quàm pueros immodico cibo potuq; ſaginare: quum ea res nõ modo pigros reddat & laboribus inutiles, verumetiam tum corpora reddat deformiora, tum ingenia craſſiora.

Nec minor illis cura fuit de genere muſices, modorum, & cantionum, quàm de victu, 13 cultu, & cæteris quæ cõmemorauimus. Hæc autem talis erat, vt animi vim ac ſpiritus excitare: & impetum diuino afflatui ſimilem; adque res gerendas accommodum induceret, quum reliquis Græciæ ciuitatibus magis placeret muſica demulcens & ad voluptatẽ molitiemq; effœminans animos. Nam Plato magni referre putat, quo genere muſices vtantur ciues.

Muſica virilis.

Quin & orationis genus ſimplex & inaffectatum, nihil habens molle ac delicatum, nec 14 in alijs verſabatur argumẽtis quàm vel in laudibus eorum, qui fortiter ac generosè vitam exegiſsent, quiq; pro Sparta occubuiſsent, & ob id ab omnibus vt beati celebrabantur, vel in vituperandis his qui metu periculorum nihil egregij geſſiſsent, & qui ob ignauiã à morte cruciabilem, infelicemq; vitam viuerent: vel in pollicatione per gloriç ſtudium accedente animos ad virtutem, ad cuiuſq; ætatem accommodare. Itaq; tres erant apud illos chori

Chori tres.

iuxta triplex ætatũ diſcrimen, quibus in feſtis ſimul cõſtitutis, ſenũ chorus incipiẽs canebat:

Nos fuimus olim ſtrenui iuuenculi.

Secundus, in quo erant viri robuſtæ ætatis, ita reſpondebat:

At nos ſumus, ſi vis, facito periculum.

Porrò tertius qui erat puerorum, ita canebat:

Præſtantiores nos futuri olim ſumus.

15 Quin inſuper apud illos erant numeri, ad quos temperarent inceſſum cõcitandis animis ad fortitudinem, audaciam mortiſq; contemptu accõmodi, quibus vtebantur tum in choris, tum ad tibiam tendentes in hoſtes: Siquidem Lycurgus rei bellicæ ſtudium cum muſices ſtudio copulauit, quò nimirum nimis bellandi ardor modulatione temperatus cõſonantiam aptumq; concentum haberet. Vnde mos erat, vt in bellis Rex priuſqaam iniret præliũ, muſis ſacrificaret, quò pugnãtes facinora ederent digna, quæ ſcriptis honeſtaque memoria celebrarentur. Nec permittebant, vt quiſquã aliquid de veteri muſica mutaret, adeò vt Terpandrum quum eſſet antiquiſſimus, & omnium eius ęui citharœdorum præſtantiſſimus, egregiuſque geſtorum heroicorum celebrator, tamen Ephori mulctauerint, eiuſque citharam arreptam taxillo affixerint, quòd vnam tantũ chordam in ea præter neceſſitatẽ intendiſſet, ob vocis varietatẽ. Non enim probabant modos niſi ſimpliciſſimos. Ac Timotheum certantem in Carneis (id feſtum erat in honorem Carni cuiuſdam vatis inſtitutum: Pauſanias autem iudicat apud illos Apollinem dici Carnion) ex Ephoris quidam arrepto enſe in-

Muſicæ genus.

terroga-

terrogaret, ex vtra citharæ parte incidi vellet cordas quæ acceſſerant vltra ſeptem. Et vbique gens illa frugalitatem colebat, luxum horrebat, metuens à maiorum inſtitutis recedere, quòd ex his fontibus naſci ſoleat omnis rerum publicarum pernicies.

Quin & ſepulchrorum vniuerſam ſuperſtitionem ſuſtulit Lycurgus, permittens vt non ſolùm intra ciuitatem humarentur cadauera, verum etiã vt monumenta templis vicina haberentur. Submouit & funebres expiationes, nec conceſſit, vt quicquam vnà cum cadauere ſepeliretur. Nam aliæ nationis ſi quid fuiſſet viuo chariſſimum, id mortuo addebant in ſepulchro: ſed in puniceo amictu, & oleæ folijs ex æquo omnes ſepeliti iuſſit. Vetuit etiam titulos & inſcriptiones addi monumentis, præterquàm eorum qui in bello cecidiſſent. Suſtulit autem & luctus & funebres exequias, quas reliquorum hominũ vulgus, incredibili ſumptu & apparatu, etiã per conductos ploratores, celebrare conſueuit. 16

Peregrinari illis conceſſum non erat, nè morum peregrinorum vitæq; incompoſitæ contagium attraherent. Quin & peregrinos vrbe exigebant, nè paulatim inundantes mali cuiuſpiam ciuibus exiſterent magiſtri. Quiſquis autem ciuium non tuliſſet liberorum ſuorum iuxta patrios ritus inſtitutionem, iure ciuium priuabatur. Rurſus narrant quidam, quicunq; peregrinus Spartanæ ciuitatis inſtitutis ſuſtineret exerceri, eum ex Lycurgi ſententia, admitti in eam ciuilitatis portionem, quæ fuerat à priſcis ordinata. Cæterũ vendere ius ciuita- 17

Peregrini mores

tis nulli fas erat. Perſpexerat vir ille prudentiſſimus, commercijs exterorum ac negotiatorum, ciuitates quamuis bene inſtitutas corrumpi, quod ad nequitiam omnes ſunt magis dociles, quàm ad virtutem. Sed nulla mixtura pernicioſior, quàm quæ per imperij tranſlationem prolationemve inuehitur. Sic influxu Grecarum nationum effęminata eſt Roma. Sic barbarorum commercio tandem & Sparta ex ſanctiſſima facta eſt corruptiſſima. Sic aliarum nationum admixtu effœminata eſt Gallia; non nihil etiam Germania.

16 Communitas. Vicinorum famulis perinde vt ſuis vti mos erat, ſi quando quis opus haberet itidem & canibus & equis, niſi forſitan his tum opus eſſet hero. Quin & ruri ſi qua re quis egeret, apertis foribus, & ablatis ab eo qui habebat ad vſum preſentem accommodis, obſignabat locũ, vnde abſtulerat, atq; abibat. Inter huiuſmodi mores, vbi locum inuenerit inſatiabilis auaritia? Vbi rapacitas alienæ pro ſuis vindicantiũ. Vbi ſupercilium è diuinis ſumptum? Vbi latronum immanitas ob aliquantulum nummoſum viatorem ignotum & innocuum iugulantium? Diceres hoc Germane Chriſtianos, ſi pro Lycurgo Chriſtum nacti fuiſſent legumlatorem.

17 Callidè. In bellis vtebantur Puniceis tunicis, ſiue ꝙ hic color videbatur illis aliquid habere virile: ſiue quòd ſanguineus coloris rubor plus terroris incuteret bellorum imperitis: ſiue nè protinus conſpicuum eſſet hoſtibus ſi quis vulnus accepiſſet, ſed vtiliter laterent, ob veſtem ſanguini concolorem.

Si quando ſtratagemate hoc eſt, callido cōſilio ſuperaſſent hoſtem, Marti bouem immolabant: ſin aperto prælio, gallum: hoc pacto conſuefacientes belli duces, vt non ſolùm fortes eſſent ad prælium, verum etiā callidis cōſilijs aduerſus hoſtem inſtructi. Præclarius.n. exiſtimabāt hoſtē ingenio citra ſanguinē deijcere, quàm pugna plerumq; vtrunq; cruenta. 20 Conſilia in bellis.

Cùm Deos cōprecantur, hoc votis addunt: vt poſſint iniuriam pati: quòd neminem iudicarent ad gerendū imperium, aut alioqui magnas res obeundas idoneum, qui quauis iniuria commoueretur. 21 Tolerantia.

Summa comprecationis hæc erat, vt dij bonis adderēt honeſta, præterea nihil. Non aliud petebant virtutis præmium quam honeſtam famam. 22 Vota.

Venerem quam illi vocant μορφὼ, armatam colunt, quin omnes etiam deos deaſq; hac figura fingunt, vt lanceam teneant, hac imagine ſignificantes omnes eſſe bellica virtute præditos. Quoniam nihil ducebant turpius ignauia, nihil bellica virtute pulchrius, tali ſpecie proponebant Deos ſuos, quales cupiebant eſſe ciues. At cæterorum Græcorum ſuperſtitio faciebat Deos ocioſos, & quietos, eoque fingebant illos geſtu recumbentium. 23 Armati dij.

Iam & prouerbio celebratū eſt apud illos, admota manu fortunam eſſe inuocandam: quò ſignificabant ſic eſſe inuocandos Deos, vt ſimul & manū apponamus, & noſtram addamus operam, alioqui fruſtra inuocari. Verom eſt, numini acceptum ferri oportere, ſi quid in actionibus hominum proſperè cedit, ſed non fauet 24 Induſtria.

numen ocioſis ac pigris. Vult ſua munera ad noſtram venire induſtriam, nè ſtultum videatur, ſi faueat ipſius dona contemnentibus.

25 Pueris oſtendebant ſeruos, qui vino eſſent temulenti, quò magis abominarentur ebrietatem, videntes quàm deforme ſpectaculum ſit homo immodico madens vino, quamque dementi ſimilis. Imò cogebant helotes quàm plurimum bibere, deinde ſaltationes ineptas ſalire, & carmina quædam ridicula canere. Ita quod alij prolixo ſermone vix perſuadent, ſobrietatem eſſe rem honeſtiſſimã, ebrietate nihil eſſe homine indignius: illi compendio ponebant ob oculos, ſed in mancipijs, ad quorũ mores degenerare ingenuis turpiſſimum eſt.

Temulẽtia.

26 Mos erat apud illos, nõ pulſare fores atriorum, ſed voce foras euocare, ſi quid vellent. Adeò nihil clam geri volebant, ſed pro palam omnia.

27 Strigibilibus quibus ſudor abſtergeretur nõ ferreis, ſed arundineis vtebantur in balneis, vt minus operoſis, paruoq; parabilibus nũſquã non memores frugalitatis ac parſimoniæ.

Parſimonia.

28 Comœdias & tragœdias non audiebant, vt nec ſerio, nec ioco quicquam audirent repugnans legibus. Leges enim prohibent ſtupra, inceſtum, & adulteria: prohibent dolos, iniurias, furta, cæteraq; flagitia: at in fabulis; talia poetę dijs affingunt Nec placuit illis quorundam excuſatio, fabulas ad voluptatem fingi, non ad fidem veri. Voluptas ea corrumpit imbecillium animos. Hanc ob cauſam Archilochum poetam quum veniſſet in Lacedæmonem, eadem hora expulerunt, quòd intellexerant,

rant, ab illo ſcriptum, ſatius eſſe abijcere arma, quàm mori: Carmen ſic habet:

Scuto aliquis gaudet Saiorum, quod bene pulchri,
Deſerui nolens inter opaca rubri.
Ille quidem clypeus valeat, quoniam mihi poſthac
Illo haud deterior forſitan obueniet.

Virginibus ac pueris ſacra erant communia, quo vel ſic puellæ ad maſculinum robur proficerent. 29

Sciraperhidam mulctarunt Ephori, quòd à multis erat iniuria affectus. Interpretabantur enim illius ignauiam eſſe in cauſa, quòd complures auderent eundem lædere. Nam qui veterem impunè fert iniuriam, inuitat nouam. Si qui primus læſerat delatus dediſſet pœnas legibus, cæteri temperaſſent ab iniuria. 30 Lenitas praua.

Scutiferum militem interimere, quòd ſcuto nonnihil purpurei panni intertexuiſſet. Intantum horrebant exemplum peregrinæ luxuriæ, non ignari ex minimis initijs, immedicabilem vitiorum colluuiem inundare, eoq; tutiſſimum eſſe iudicantes principijs obſtare. Ob id in primos authores ſeueriſſimè animaduertebant. Plurimum nocuit Reipu. quiſquis feneſtram vitijs aperuit. 31 Seueritas.

Adoleſcentulum ex eorũ numero, qui exercebantur, increpuerunt, quòd viam noſſet, quę ducit in Pyleam: adeò ſtudebant ſuos à peregrinationibus ac rerum exoticarum cognitione ſeruare alienos, nè per occaſionẽ à patrijs inſtitutis degenerarent: præſertim quum Arcadia, cuius eſt Pylea, luxu, delitijsq; barbaricis eſſet corrupta. 32 Peregrini mores.

Creſiphontem eiecerunt, qui ſe profitebatur

Loquacitas. tûr de re quauis totum diem poſſe dicere, dicentes boni oratorie eſſe, ſermonē habere rebus parem. Nulla in re iuſtius putarunt adhibendam frugalitatem, quam in oratione, quā Heſiodus non aliter quàm pretioſum theſaurū parciſſimè cenſet eſſe depromendā ad vſum, non oſtentationem.

34 Pueritiæ dura. Pueri apud illos in aram Dianę, cui ab indicibili virtute cognomen orthia, flagellis ex more totum diem cęduntur: itaq; frequenter durant ad mortem vſq; hilares ac læti. concertātes inter ſeſe de victoria quis ipſorū diutiſſimè, fortiſſimeq; toleret verbera, victor cū primis celebris habetur. Hoc certaminis genus appellant διαμαστίγωσιν. Renouatur autem quotannis. Huius conſuetudinis originem indicat Plutar. in vita Ariſtidis. Cum Pauſanias pauliſper ſemotus à ſtatione militum rem diuinam faceret, Lydi aliquot incurſione facta, ſacrificiorum apparatū diripuerunt: quos ipſe cum comitibus ſuis, comprehenſos, quoniā inermes erant loris cecidit. In huius facti memoriam fieri cœptum eſt Spartę, quod retulimus. Pauſanias in Laconicis diuerſam adfert huius cōſuetudinis cauſam. Quum Limnates, Cynoſurenſes, Meſoani, & Pitanenſes Dianæ ſacrificarent, in diſſidiū venerunt, ex diſſidio ad pugnā, adeò vt multis cadaueribus ara cōpleretur. Reliquos peſtilentia conſumpſit. Hinc proditum eſt oraculum, aram Dianæ humano ſanguine expiandā eſſe. Cum igitur immolarent, cuicunq; ſors obueniſſet, Lycurgus eam mactationem vertit in flagellationē adoleſcentulorum. Ita factum eſt, vt citra necem

homi-

hominum ara ſanguine humano expiaretur. Hoc exemplum vt imitari ſit ineptum, ita nobis exprobrat immodicam indulgentiam erga pueros, qui ſic in delitijs eos educamus, vt ad ſtudiorũ quoq; laborem ſint inutiles, & omnis increpationis quamuis blandæ impatientes.

35 Hæc vtcunq; æſtimētur, vnum tamen quiddam ad honeſtatem ac beatitudinem conducēs ciuibus ſuis præſtitiſſe videtur Lycurgus. Quid hoc? Affatim ocij, propterea quòd ſedentarias artes in totũ attingere fas non erat. Neq; prorſus opus erat vllo opificio operoſoque ad quæſtum, poſteaquàm diuitijs in totũ, tum admirationem tum honorem ademerat. Sed Helotes, hoc eſt, mancipia colebant illis agros, fructumq; reddebant à maioribus præfinitum. Sunt & hodie, qui hoc exemplũ imitentur, per ſeruos aut cōductitias operas, aut per eos quos ex liberis ſeruos faciunt pleraq; facientes, non vt ipſis interim vacet meditari meliora, ſed vt ocium habeant bibendi, aut ludendi aleam. Ocium liberale.

36 Erat autem deteſtabile, ſi quis alicui pluris locaſſet agrum, quàm erat præſcriptũ, quò ſimul & mancipia lucri gratia libentius inſeruirent, nec ciues plus ſolito quærerēt. Quanto conſilio ea gens omnium vitiorum materiã in mancipia reijciebat, ab ingenuis arcebat: contrà quàm reliquæ faciebant nationes, quæ liberis luxus, libidinis, auaritiæ, temulentiæque ſeminaria vindicant, ſeruos ad paupertatem & frugalitatem adigunt.

37 Interdictum erat illis nauticam exercere, ac naualibus vti pugnis, tametſi poſt naualibus

prælijs

prælijs mare potiti rurſus abſtinuerunt, quod perſpicerent ciuium mores corrũpi. Sed denuo ab hac ſenten ia mutati ſunt, quemadmodum in cæteris omnibus. Vbi pecuniæ ſunt in Lacedæmoniorum regionem coniectæ, qui eas importarent, morte damnati ſunt. Siquidem Alcameni, ac Theopompo regibus hoc oraculum erat redditum. Pecuniarum amor Spartam perdet. Nihilo ſecius tamẽ Lyſander deuictis Athenienſibus, magnam auri argentiq; vim inuexit, nec ſolùm pecunias receperunt, verumetiam ipſi viro honos eſt habitus. Proinde Sparta donec Lycurgi legibus vteretur, nec à iureiurando recederet, ſexcentis annis in Græcia primas tenuit & legum æquitate & gloria. Cæterùm quum ab his paulatim defluerent, inundaretq; obiter diuitiarum amor, & auaritiæ malum: non ſolùm ob hæc decreuit illorum potentia, verumetiam quibus antea socijs & amicis in bello fuerant vſi, eos inimicos habere cœperunt. Porrò quum ita ſe gererẽt, tamen poſt Philippi Macedonis in Cheronea victoriam, quãquàm Græci cæteri omnes illum Imperatorem terra pariter ac mari declaraſſent, ac poſt hunc Alexandrũ filium, euerſis Thebanis, ſoli Lacedæmonij tametſi ciuitatem haberent nullis cinctam muris, eſſentque non modò perpauci propter aſſiduã bella, ſed multo quàm antea imbecilliores captu faciles eſſent, facti, quoniam adhuc ſeruabant admodum exiguas quaſdam Lycurgicarum legum ſcintillas, non ſe præbuerunt belli ſocios, neque cæteris Græcis, neq; poſt Macedonicis regibus, neque in commune cum

Pecunia peſtifera res.

illis concilium venerunt, neq; tributum pendere coacti ſunt: donec per omnia cõtemptis Lycurgi legibus, à proprijs ciuibus tyrannide oppreſſi ſunt, ita vt nihil iam reliquum eſſet patriæ inſtitutionis, ſed reliquorũ ſimiles effecti, & gloria, & libertate, quam prius obtinuerant, exuti ſunt,& in ſeruitutem traducti. Graue documentum vniuerſis, imperia virtute parari, auaritia, luxu, delicijsq; vel perire, vel verti in tyrannidem. Degeneratio.

APOPHTHEGMATA Lacænarum.

1 Archileonis Braſidæ mater, poſt obitum filij quum Amphipolitę quidam veniſſent Spartam, eamque inuiſerent, percunctata eſt num honeſtè, & vt Spartano dignũ erat, occubuiſſet: illis iuuenis virtutem amplificantibus ac dicentibus eum in bellicis negocijs Lacedæmoniorum omnium eſſe præſtantiſſimum, reſpondit: O hoſpes, honeſtus quidem ac ſtrenuus erat filius meus, ſed multos illo præſtantiores habet Lacedæmon. Habetur pa 56. a. po.62.

2 Gorgo Cleomenis regis filia, quum Ariſtagoras Mileſius Cleomenem ad bellum pro Ionibus aduerſus Regem Perſarum ſuſcipiendũ hortaretur, magnam pecuniarum vim pollicens, quantoq; magis ille recuſabat, tãto plus adderet promiſsæ ſummæ. Pater, inquit, corrumpet te hic peregrinulus, ni ocyus eum edibus extruſeris. Vbi nunc ſunt, qui dicant, aua- Pecunia contempta.

rum mulierum genus, quum Gorgo pro hortatrice patri fuerit dehortatrix?

3 Eidem quum pater aliquãdo mandaſset, vt cuidam mercedis nomine daret frumentum, & elogium addidiſset: docuit enim me vinũ reddere ſuauius. Ergo inquit, ò pater, & vini plus bibetur, & qui bibent, delicatiores decrerioresq; reddentur. Quis ſatis prædicet hanc puellam & ſene, & viro ſeniorem? Atqui ſolet hic ſexus maximè capi rebus ſuauibus.

Simile habetur antea pagi 53. ap. 43.

4 Eadem quum videret Ariſtagorã à quopiã è famulis calceari: Quid, inquit, pater? Hoſpes iſte manus non habet? Exiſtimabat non ferendas viri delitias, qui in eo abutebatur famuli opera, quod ipſe ſuis manibus facere ſibi poterat. Et non pudet quoſdam quibus veſtiendis comendisque vix decem famuli ſufficiunt? Opus eſt famulo qui ventrẽ exoneraturo ſoluat ligulas, qui fœnum aut lanã porrigat exterſuro, ac minimo minus qui abſtergat.

Seuerè.

5 Cùm hoſpes quiſpiã molliter veſtem prælongam duceret, protruſit hominem, dicens: Non tu hinc abis, qui nec ea poſſis, quæ ſunt fœminarum? Mulierum eſt laciniosis & in humum defluentibus vti veſtibus, quin & caudas admodum longas interdum trahunt, nec tamen grauantur onere aut ſuccingunt.

Seuerè.

6 Gyrtias quum Acrotarus, qui illi erat ex filia nepos, e quadam puerorum pugna multis acceptis plagis domũ pro exanimi relatus eſſet, plorantibus cæteris familiaribus ac notis: Non tacebitis, inquit; Declarauit cuius eſset ſanguinis. Addidit fortes non eſſe complorandos, ſed ſanandos.

Pudicè.

Cùm

Cùm illi è Creta nuncius eſset allatus de 7
morte Acrotari : Cùm ad hoſtes, inquit, pro-
ficiſceretur, non ne futurum erat, vt aut ipſe
moreretur, aut illos occideret? Iucundius au- Fortiter.
tem eſt audire quòd mortuus eſt, vt & ipſo, &
ciuitate, & progenitoribus dignum erat, quàm
ſi iners & imbellis per omne æuum viueret.
Solent auiæ tenerius & impotẽtius amare ne- Prudenter.
potes ſuos, quàm ipſæ matres. Et vbi nunc
ſunt, quæ in morte liberorum confugiunt ad
laqueum, quum Gyrtias nepotem & ſemine-
cem lugeri vetuerit, nec eundem flendum pu-
tarit, quòd fortiter pugnans interiſset?

Damatria quũ accepiſset ſi liũ ita ſe gerere 8
in bello, vt tali matre videret indignus, domũ
redeuntẽ interemit. Qua de re hoc fert̃ epigr.

Tranſgreſſum leges mater Damatria natum Fortiter.
Ipſa Lucæna necat, non Lacedæmonium.

Hoc facinus propius accedit ad barbaricã im-
manitatem, quàm ad fortitudinem. Vtile ta-
men exemplum eſt ad exprobrandã vulgò ma-
trum nimiam in liberos indulgentia, quæ ob
hoc ipſum ſæpe impotentius amant eos, quòd
ſint nequitia corruptiſſimi.

Altera quædam Lacæna filium qui deſerto 9
in acie loco fugerat, vt patria indignũ intere-
mit, dicens: Haud meum eſt hoc germen, in
quem hoc extat epigramma:

Germen iners abeas ad tartara, teq; prorſus. Fortiter.
Eurotas ceruis nec det aquam timidis.
Ignauus catulus, mala ſors hinc, vade ſub Orcum.
I Sparta indignus, quem nec ego peperi.

Alia quædam quum filium audiſset fortiter
in acie cecidiſſe, ait.

Plorentur

Plorentur timidi, mi infletus humabere nate,
Et matre hac verè dignus es, & patria.

Habetur pag. 119 apo. 48. Hæc ante tributum eſt Tynnico, quod tamen Philciphus ſeparatim commemorat.

10 Animoſè. Alia quædam vel audierat filium incolumem, ſed fugiſſe ab hoſtibus, ſcripſit illi: Malus, rumor de te ſparſus eſt, aut hunc dilue, aut ne ſis. Præſtabilius iudicauit mori, quàm cum ignominia viuere.

11 Ruſticè. Alia rurſus quum filij, qui è prælio fugerãt, ad ipſam venirent: Quò, inquit, citis, ignaua & fugitiua mancipia? & oſtenſo ventre. Num hac inquit, denuo ſubituri, vnde emerſiſtis? Hoc apophtegma Cynica dignum eſt.

12 Fortiter. Quædam filium ad ſe venientem conſpicata, percunctata eſt, quid ageret patria: is quũ reſpondiſset, perire omnes, laterem coniecit in illum, occiditque, dicens: Te igitur nobis miſere mali nuncium? Vita putauit indignũ, qui cum ſuis perire non ſuſtinuiſset.

13 Animoſè. Cuidam qui matri narraſset quàm generoſe frater occubuiſset: Proinde non turpe eſt, inquit, tibi non contigiſse illi eſse comitem?

14 Fortiter. Quædam filios habebat quinq; , poſteaquã in bellum emiſerat, ante ſuburbanum ſtabat expectans quis eſset belli exitus. Vt acceſſit quiſpiã nuncians filios illius omnes occubuiſſe: Non iſtud percunctabar, inquit, ignauum mancipium, ſed quid ageret patria. Is cum reſpondiſset, à patria ſteiſse victoriam: Libenter igitur, inquit, accipio filiorum interitum. Egregia mulier priuatum in liberos affectum, publicæ in patriam pietati poſthabuit.

15 Quædam ſepeliebat filium, ad eam quum

Vilis

filis anicula quædam acceſſiſset, dicens: Heu Fortiter.
fortunam ò mulier: illa ſubiecit: Per Geminos, inquit, bonam equidem arbitror. Siquidem cuius gratia filium peperi, videlicet vt pro Sparta moreretur: id mihi contigit. Fortiſſima mulier aniculæ deplorationem vertit in gratulationem. Huius meminit M. Tullius Tuſculanarum quæſtionum lib. 1.

31. Quum mulier quędam Ionica de texto quodam ſuo, vt pretioſo gloriaretur, Lacęna oſtenſis quatuor filijs, quos habebat moribus compoſitiſſimis. Huiuſmodi, inquit, decet eſse honeſtæ, probæque mulieris opera, deq; his tollere animos & gloriari. Lationes operoſis texturis vacant, quæ variá picturarum habent argumenta. At Spartana docuit nullum opus eſse præclarius quàm ſi filios honeſtis moribus inſtituat. His enim melius ornari patriam, quàm auleis, aut veſtibus Ionicis. 16 Grauiter.

Alia quum accepiſset, quod filius peregrè agens inhoneſtè ſe gereret, ſcripſit illi. Malus rumor de te ſparſus eſt, hunc tollito, aut ne eſto. 17

Similiter quum Chij exules veniſsent Spartam, multis nominibus incuſabant Pędaretū, eos mater Teleutia ad ſe accerſit: ex his vbi cognouiſset, quæ filio obijcerent, videreturque filius in culpa eſse, ſcripſit illi in hunc modum: Mater Pædareto, vt aut melius viueret, aut illic maneret, deſperans ſe Spartæ eſse incolumen. Virago mortem minata eſt filio, ni mores corrigeret ſuos. 18 Seuerè.

Altera filio iniuriarum poſtulato: Aut crimine, inquit, fili, aut vita teipſum libera. Ma- 19 Seuerè.

ter in filium ſeuerior, quàm iudex, quæ extinctum malebat, quàm cum ignominia viuum.

20 Alia filium claudum in aciem proficiſcentē
Claudi⁹. deducens, Fili, inquit, ſingulo quoque gradu fac virtutis memineris. Aliis claudicationis vitium ſolet formidinem incutere: at hæc monuit, vt ex ipſo vitio ſumeret animos ad rem fortiter gerendam: ita cogitans: nihil eſſe in fuga præſidij claudo aut vincendum eſt, aut moriendum.

21 Alia quum illi filius rediiſſet ex acie, atque
Fortiter. ex vulnere pedis vehementer doleret: Si virtutis, inquit, memineris ò fili, non ſolùm non dolebis, verumetiam bono futurus es animo. At vulgus matrum ſolet filiorum dolorem ſuis quærimoniis & lachrymis exaſperare, hæc animauit ad doloris tolerantiam.

22 Lacedæmonius quidam ſic in bello vulnera
Fortiter. tus, vt ingredi non poſſet, ſed quadrupedum more ambularet, quum ob id deriſus erubeſceret, à matre reprehenſus eſt his verbis. Quanto præſtabat fili de fortitudine gaudere, quàm de ſtulto riſu pudeſcere; Simile narrat Cicero de matre Sp. Caluidij, verba mulieris ſumens ex apophthegmate quod paulò ante præceſſit.

23 Alia clypeum imponens filio ſic illum ad-
Fortiter. hortata eſt: Fili, aut hunc, aut ſuper hunc: Laconica breuitate ſentiens ſic rem gerendam in bello, aut vt victor clypeum referret, aut mortuus in eo domum reportaretur.

24 Alia rurſus alio ad bellum proficiſcenti cly-
Fortiter. peum imponens: Hunc, inquit, tibi pater ſemper ſeruauit, proinde tu fac ſerues eundem, aut ne ſis.

Alia

Alia filio dicenti, quòd breuem haberet gladium: Tu, inquit, adde gradum: ſignificans nihil obſuturam gladij breuitatem, ſi propius ad hoſtem accederet. 25 Argutè.

Alia quum audiſſet, quòd filius fortiter in prælio ſe gerês occubuiſſet: Nimirum, inquit, meus erat. Non deplorauit mortem filij, ſed de virtute ſibi gratulata eſt. Contrà quum de altero audiſſet, quòd ob timiditatem prælium detrectans ſaluus eſſet: Nimirum, inquit, non erat meus: ſentiens non eſſe habendos pro liberis, qui à parentum inſtitutione degeneraſſent. 26 Fortiter.

Alia quum audiſſet filium in prælio cæſum: Deponite illum, inquit, vt erat in ordine locatus, eiuſq́; locum expleat frater. Tale robur animi, quàm in paucis reperias viris. Non metuit orbitatem, modò vita patriæ impenderetur. 27 Fortiter.

Alia quum in publica, ſolenniq́; pompa audiſſet filium in prælio quidem tuliſſe victoriã, ſed ex vulnerum multitudine mori, coronam non depoſuit, ſed glorians comitibus dixit: Quanto pulchrius eſt amicæ, in acie victorem occumbere, quàm in Olympijs parta victoria viuere. Quantum hæc virago diſſenſit à cęteris mortalibus, quibus perſuaſum erat, dijs proximum eſſe in Olympijs, ferre palmam, quum ibi non ageretur certamen virtutis, ſed artis & impendiorum: tum nihil eſſe terribilius morte, neque quicquam eſſe tanti, quod vitæ iactura ſit emendum? Hæc nullam exiſtimauit victoriam ſpecioſiorem, quàm quæ patriæ quæreretur, nec vllam mortem optabiliorẽ, quàm quæ cum hac laude contigiſſet. 28 Fortiter.

29 Quum quidam ſorori ſuæ narraret, quàm fortiter ipſius filius in prœlio occubuiſſe: Quãtum, inquit illa, de filio cepi voluptatis tantum tuam doleo vicem, qui à tam honeſta ſocieta e defeceris.

Similẽ tea pag. 144. apo. 33.

30 Quidam Lacęnam miſſo nuncio ſolicitauit, num aſſentiretur vt ipſi ſui faceret copiam. Cui illa reſpondit: Quum eſſem puella parenti obedire didici, idque feci; mulier autem facta, viro. Itaq; ſi me inuitat ad honeſta, viro meo primùm rem aperiat.

Pudicè.

31 Virgo quædam paupercula roganti, quam ſponſo dotem eſſet allatura: Pudicitiam, inquit, à maioribus traditam. Genero è profeſſa eſt eam eſſe pulchrè dotatam, quæ mores incorruptos adferret ad nuptias.

Pudicè.

32 Lacęna rogata num ad virum acceſſiſſet, Non, inquit, ſed ille ad me: Significans ſeſe non libidinis cauſa commercium habere cum viro, ſed parentibus ac legibus obtemperantem. Turpiſſimum enim eſt fœminæ, ſi virum ad coitum ſolicitet.

Pudicè.

33 Virgo quædam clanculum corrupta, fœtum extinxit, tam interim patiens dolorem, vt nullam ederet vocem, adeò vt parturiens, & patrem, & alios qui aderant, falleret. Nam magnitudinem cruciatus turpitudo cum honeſtate coniuncta ſuperauit: Generoſi animi erat, quòd ignominiam pati non poſſet: factum ipſum habebat turpitudinem, quam vt effugeret, nixus, in quibus aliæ mulieres ſolent miſeras voces edere, ſilentio perpeſſa eſt.

Fortiter.

34 Alia quum venderetur, interrogata quid ſciret: Fidelis inquit, eſſe. Exiſtimabat fidem

Generoſè.

In famula quouis opifico eſse melius?

Alia ſimiliter captiua quum interrogaretur 35
quid ſciret: Probè, inquit, regere domum.
Et hæc non vulgaris ars eſt in muliere.

Quædam à licitatore interrogata num eſ-
ſet futura proba ſi ipſam emeret: Etiam, in-
quit, ſi me non emeris.

Alia quum in auctione præco rogaret illā, 36
quid ſciret: Libera inquit, eſse: ſignificans ſe-
ſe captiuam quidem eſse, cæterùm ad illibe-
ralia iuſſa non pari uram. Itaque quum em-
ptor imperaſſet, quædam non conuenientia li
beræ, Plorabis, inquit, qui tibi ipſi talē inuide-
ris poſſeſſionē; moxque ſibi necem conſciuit.

Habetur antè de viro pag. 116. apo. 36.37. Simile habetur de viro pagin. 116. apo. 34. 38.

Ageſiſtrata quum Agidem filium exanimem 37
iacentem videret, exoſculata faciem dixit, Ni
mia tua ò fili bonitas, nimia manſuetudo & hu
manitas te ſimul & nos perdidit.

Moliebatur enim Agis facinus ſanè præcla 38
rum, ſed inuidioſum nimirum vt degeneran-
tes Lacedæmoniorum mores ad priſcam illam
ſeueritatem reuocaret. Interim dum ſtudet
offendere neminem, & gratificari omnibus, ſe-
met ipſum in exitium coniecit.

Eadem laqueo guttur ingerens: In hoc tan- 39
tum, inquit, Spartæ vtilis fui. Doluit genero-
ſa fœminæ, quòd filio non licuit de patria
quemadmodum voluit, bene mereri.

Pietas in patriam.

Cum Thebani irrupiſſent in Laconicam & 40
inter captiuos, captiuasq; multos etiam abdu
xiſſent helotas, iuſſerunt illos Terpandri, Alc
manis, ac Spendonis Laconica carmina cane-
re: illi recuſarūt, dicētes id nolle filias heriles:
adeò plus apud illos valuit concaptiuarū puel

Sermonis turba.

29 Quum quidam ſorori ſuæ narraret, quàm fortiter ipſius filius in prœlio occubuiſſe: Quantum, inquit illa, de filio cępi voluptatis, tantum tuam doleo vicem, qui à tam honeſta ſocieta e defeceris.

Similē antea pag. 144. apo. 83.

30 Quidam Lacęnam miſſo nuncio ſolicitauit, num aſſentiretur vt ipſi ſui faceret copiam. Cui illa reſpondit: Quum eſſem puella parenti obedire didici, idque feci; mulier autem facta, viro. Itaq; ſi me inuitat ad honeſta, viro meo primùm rem aperiat.

Pudicè

31 Virgo quædam paupercula roganti, quam ſponſo dotem eſſet allatura: Pudicitiam, inquit, à maioribus traditam. Genero è profeſſa eſt eam eſſe pulchrè dotatam, quæ mores incorruptos adferret ad nuptias.

Pudicè.

32 Lacęna rogata num ad virum acceſſiſſet, Non, inquit, ſed ille ad me: Significans ſeſe non libidinis cauſa commercium habere cum viro, ſed parentibus ac legibus obtemperantem. Turpiſſimum enim eſt fœminæ, ſi virum ad coitum ſolicitet.

Pudicè.

33 Virgo quædam clanculum corrupta, fœtum extinxit, tam interim patiens dolorem, vt nullam ederet vocem, adeò vt parturiens, & patrem, & alios qui aderant, falleret. Nam magnitudinem cruciatus turpitudo cum honeſtate coniuncta ſuperauit: Generoſi animi erat, quòd ignominiam pati non poſſet: factum ipſum habebat turpitudinem, quam vt effugeret, nixus, in quibus aliæ mulieres ſolent miſeras voces edere, ſilentio perpeſſa eſt.

Fortiter.

34 Alia quum venderetur, interrogata quid ſciret: Fidelis inquit, eſſe. Exiſtimabat fidem

Generoſè

in

in famula quouis opifico eſse melius.

Alia ſimiliter captiua quum interrogaretur 35
quid ſciret: Probè, inquit, regere domum. Et hæc non vulgaris ars eſt in muliere.

Quædam à licitatore interrogata num eſſet futura proba ſi ipſam emeret: Etiam, inquit, ſi me non emeris.

Alia quum in auctione præco rogaret illã, 36
quid ſciret: Libera inquit, eſse: ſignificans ſeſe captiuam quidem eſse, cæterùm ad illiberalia iuſſa non pariturã. Itaque quum emptor imperaſſet, quædam non conuenientia liberæ. Plorabis, inquit, qui tibi ipſi talẽ inuideris poſſeſſionẽ; moxque ſibi necem conſciuit.

Habetur antè de viro pag. 116. apo. 36.37. Simile habetur de viro pagin. 116. apo. 36. 38.

Ageſiſtrata quum Agidem filium exanimem 37
iacentem videret, exoſculata faciem dixit, Nimia tua ò fili bonitas, nimia manſuetudo & humanitas te ſimul & nos perdidit.

Moliebatur enim Agis facinus ſanè præclarum, ſed inuidioſum nimirum vt degenerantes Lacedæmoniorum mores ad priſcam illam ſeueritatem reuocaret. Interim dum ſtudet offendere neminem, & gratificari omnibus, ſemet ipſum in exitium coniecit. 38

Eadem laqueo guttur ingerens: In hoc tantum, inquit, Spartæ vtilis fui. Doluit generoſa fœminæ, quòd filio non licuit de patria, quemadmodum voluit, bene mereri. 39

Pietas in patriam.

Cum Thebani irrupiſſent in Laconicam & 40
inter captiuos, captiuasq; multos etiam abduxiſſent helotas, iuſſerunt illos Terpandri, Alemanis, ac Spendonis Laconica carmina canere: illi recuſarũt, dicẽtes id nolle filias heriles: adeò plus apud illos valuit concaptiuarũ puellarum

Seruorũ turba.

larum autoritas, quàm iuſſa victoris. Hinc probarunt quidam eſse verum, quod vulgò diceretur: liberum Spartæ maximè liberum eſse, contrà maximè ſeruum. Ita Plutarchus in vita Lycurgi.

41 Theano veſtem induens caſu brachium nudauit, cuidam autem dicenti, ò pulchrum brachium: At non publicum, inquit. Admonens vni pulchrum eſse, non ciuibus & laudibus illius intemperantiam notans, qui alieni corporis nimium curioſus ſpectator eſset.

APOPHTHEGMATA, Chilonis Laconis.

1 Non dubiū eſt, quin Chilo Lacedæmonius, qui fertur vnus de numero ſeptem Græciæ ſapientum in apophthegmatis Laconicam indolem retulerit, quanquam ſcriptorum, vt opinor, vitio, non habent eandem gratiam, quæ illi tribuūtur. Diogenes Laertius hæc illi aſcribit: Fratri querenti, quòd Ephorus ipſe non crearetur, quum ille eſset: Ego inquit, iniuriā ferre noui, tu non, ſignificans neminem eſse idoneum magiſtratui, qui non poſſit diſſimulare multa præter æquum & bonum facta, iuxta illud, ἄρχον ἄκουσον καὶ δικαίως κἀδίκως, i. Princeps æqua & iniqua pariter audias.

Idem tribuitur alteri. Moderatè.

2 Ab Aeſopo interrogatus, quid ageret Iupiter reſpondit, Excelſa deprimit, depreſsa extollit: indicans arbitrio numinis res hominum ſurſum & deorſum volui, reuoluique.

Viciſſitudo rerū.

Inter-

Interrogatus qua re docti precellerent indoctos: Bona: inquit, ſpe. Doctos autem appellabat, honeſtis legibus ac moribus inſtitutos, & iuxta rectam inſtitutionem vitam agentes. Hi cæteris rebus pares hoc vno ſuperant improbos, quòd poſt hanc vitam ſperant rectè factorum præmia. Nam Lacones exiſtimabant egregios viros poſt obitum in vitam beatam tranſlatos fieri diuos. *Virtutis pręmia.*

4 *Auri index.* Dicere ſolet, quid Lydius lapis eſt auro, id aurum eſse homini. Lapis enim index affrictu prodit quale ſit aurum, ipſum autem aurum arguit, quale ſit hominis ingenium. iuxta illud, Magiſtratus virum arguit.

5 *Conſciẽtię puritas.* Iam grandæuus dicebat ſe ſibi nullius facti conſcium eſse, cuius pœniteret, vno excepto, quod quum eſset aſcitus arbiter, vt inter duos amicos finiret controuerſiam, nec quicquam vellet aduerſus leges facere, perſuaſit alteri amico, vt ad alios deferret arbitrium. Hoc pacto & legem ſeruauit & amicum. Hic ſcrupulus non nihil mouebat ſenis animum, quod perfectę virtutis fuiſset, nullo metu à regula legũ deflectere, nec illius amicitiam magnifacere, qui ob ſententiam ſecundùm leges, non ſecundùm ipſum datam, deſineret amicus eſse.

6 *Moderatè.* Quidam quorum eſt A. Gellius, huic tribuunt & illud. Sic ama tanquam oſurus, ſic oderis tanquam amaturus. Hoc dicto admonuit nec ſimultates tam acriter exercendas, vt præcludatur omni gratiæ reditus, nec amicis adeò fidendum, vt illis committas, quo ſi fiant inimici, poſſint te perdere.

Maledicentia.

7 Docebat neminem conuitijs laceſſendum: ne ſi dixerimus, quæ lubet, audiamus viciſſim quæ dolent. Habet enim & maledicendi morbus ſuam voluptatem, ſed quæ plerumque malè audiendi ſummo dolore penſatur. Huc alluſit M. Tullius, Saluſtio comminans fore, vt ſi quam voluptatem malè dicendo cœpiſſet, eam malè audiendo perderet.

Lingua præceps.

8 Dicebat, non committendum vt lingua præcurreret animum: admonens prius cogitandum quid loquaris, quàm lingua prorumpat in verba. Neſcit enim vox miſſa reuerti. Cogitatio prior poteſt corrigi poſteriore meliore, vt habet prouerbium, vox non item.

Lucrum turpe.

9 Damnum aiebat turpi lucro præferendum. Nam illud ſemel dolere, hoc ſemper. iactura rei facilè ſarciri poteſt, fama contaminata vix vnquam diluitur. Res amiſſa exiguo tempore dolet, ſceleris conſcientia ſemper cruciat animum. Itaque lucrum ſcelere partum, damnum eſt, non lucrum.

10 Non eſſe tentanda quæ fieri non poſſunt. Quædam honeſta ſunt ac magnifica, ſed magno Reip. malo tentātur, ſi nequeas perficere. Atque hæc eſt præcipua pars boni conſultoris, diſpicere nō ſolùm, quid per ſe optimū ſit, ſed quid pro temporū ratione poſſit obtineri.

Silentiū

11 Rogatus, quid eſſet difficile: Arcanum, inquit, reticere. Tanta eſt linguæ omnium maximè volubilis incontinentia, quum alioqui nihil videatur facilius quàm ſilere.

Loquacitas in cōuiuio.

12 Idem præcipiebat, linguam quum alias ſemper, tum præcipuè in conuiuio continendam, quòd illic cibus & potius inuitet ad intempe-

ran-

rantiam. Porrò vbi plus eſt periculi, ibi maior eſt adhibenda cautio.

Nulli minandum eſſe, non ſolùm quòd id mulierum videatur eſſe potius quàm virorũ, verum etiam quòd minitari ei, cui velis nocere, eſt inimicum admonere, vt ſibi caueat, tibique ipſi lædendi facultatem adimere. Amicis autem minari parum eſt humanum: Rectè tamen minamur, quoties aliquem hoc remedio correctum eſſe cupimus, & hac pæna decreuimus eſſe contenti. 13 Minaintilis.

Promptius ad amicorum aduerſam fortunam, quàm ad res ſecundas accurrendum. Rebus proſperis aduolant quilibet etiam minus amici: qui adſunt reflante fortuna, hi verè ſunt amici. 14 Amicus verus.

Vxorem humilem modico apparatu ducendam, nè pro coniuge dominam accerſas domum: Sat enim dotata venit puella, quæ pudicitiam & honeſtos mores ſecum adfert. Proinde hoc erat vnum ex Laconicis inſtitutis, vt virgines ſine dote nuptum irent. 15 Vxor humilis.

Vetabatur de mortuis malè loqui, quod ignauum videretur eos inceſſere lingua, qui reſpondere non poſſunt, ac turpe eſſet cum vmbris ac laruis luctari. Nam id eſt quodammodo ſepultum refodere. 16 Mortuis parcendum.

Docebat honorem à iunioribus habendum ſenectuti, vt ipſi facti ſenes ab alijs habeantur in precio. Ea res geminam habebat vtilitatem. Si quidem, vt ſenum autoritas ac reuerentia temperabat ætatem laſciuam à peccando: ita ſenes cauebant, ne quid committerent, quo iuuenibus, vel ob ineptam ludibrio poſſet eſſe, 17 Senectus honoranda.

vel

vel ob turpitudinem pernicioſi : ſed inter omnes iuuenes, omnéſq; ſenes ea eſset reuerentia, quæ inter parentes, ac liberos.

18 Admonebat ſecundis rebus elato non ap-
Inſolentia. plaudendum nec arridendum. Infelix fęlicitas eſt, quę hominem reddit inſolentiorem eoque non plauſum meretur, ſed lachrymas: grauiuſque peccant, qui docent inſolentiam, quàm qui vtuntur. Sæpe populus clamat in auaritiam ac tyrannidem principum, quum ipſe doceat illos hæc vitia. Quidam codex Græcus habebat ἀτυχοῦντι μὴ ἐπιγελᾶν. infęlicem non eſse irridendum, ſiue infęlici non inſultandum: id enim extremæ eſt inhumanitatis.

19 Docuit potentiæ adiungendam manſuetudi-
Moderatio. nem, vt à ſuis non tam metum extorqueat; quàm impetret reuerentiam. Reuerentiæ comes eſt amor, metus, odium. Amari autem non ſolùm honeſtius eſt, verumetiam tutius.

20 Admonebat vt ſuę quiſq; domui bene præeſset. Primam enim curam debemus familiaribus: nec idoneus videtur adminiſtrandæ Reipub. qui priuatam rectè gubernare neſcit. Domus enim nihil aliud eſt, quàm parua ciuitas.

21 Vincendam iram: quòd is affectus ſit cæte-
Ira. ris potentior, quem ſuperare fortius eſt, quàm hoſtem armatum deijcere: nec minus exitij mortalibus fit ab ira, quàm ab hoſte.

22 Diuinationem non eſse deteſtandam, quod
Diuinatio. hanc deorum munus eſse crederet, quę ratione percipi poſſit ab homine inſigni virtute prędito. Nam ipſe prædixiſse fertur, futurum, vt ex inſula Cythera ſummum malum oriretur Lacedæmonijs, cuius ſitum, naturamque cùm didi-

didiciſset: Vtinam, inquit, hæc aut nunquam fuiſset, aut ſimul vt nata fuit, ſubuerſa fuiſſet. Nam Demaratus Lacedæmone profugus Xerxi ſuaſit, vt in ea inſula claſsem haberet: ac planè Græciam ſubegiſset Xerxes, ſi Demarati conſilium fuiſset ſequutus. Poſt Nicias ea potitus ſtatuit illic præſidium Athenienſium, & Lacedæmonios multis cladibus afflixit.

Fertur & hoc illius nomine, in via non properandum. Ex inceſsu colligitur animus, præceps arguit præcipitem, nimium, lentus ignauum. Decet autem in publico compoſitis eſse moribus. Fortaſse deterruit à præcipiti conſilio. 23 Mores in publico.

Huic ſimilium eſt, inter loquendum non eſſe mouendam manum. Id enim eſſe vecordium. Vnde & in Hebræorum prouerbijs eſt, Stultum digito loqui. 24

Monuit obtemperandum legibus: hoc ad principes præcipuè pertinet, qui ſe credunt non teneri legibus. Nec aliunde magis florent Reſpub. quàm ſi legum vigeat autoritas. Nec ibi tyrannis oriri poteſt, vbi ex arbitrio priſcarum legum geruntur omnia. 25 Legũ autoritas.

Dicebat adamandam eſse quietem, quoties datur honeſtum ocium, iuxta illud, ἁσυχία καλόν. Nihil enim vel tutius, vel iucundius. Nullum autem negotium periculoſius, quàm bellum. 26 Ocium.

Quin & illud huic aſcribitur, Caue tibi ipſi. Fortaſse legendum, caue teipſum, ſiue a teipſo, ſiue obſerua teipſum: Nam Græcè eſt, φυλάττειν ἑαυτόν: vt admoneant ſibi quemque debere ſuſpectum eſse. Omnes ſibi cauent ab 27 Cautio ſuis.

alijs,

mineris te moriturum, vt abſtineas à vitijs, curiſque ſuperuacaneis: ſed interim perinde quaſi diu victurus ſis ea cures, quæ ad honeſtam, beatamq; vitam pertinerent. Multos mortis conſideratio deterret ab honeſtis actionibus: contrà, mortis obliuio multos inuitat ad licentius peccandum. Poteſt & ſic intelligi: Ne ſic metuas mortem, vt viuas ânxius ac triſtis, ſed vitæ ſpes mortis honorem temperet. Hunc ſenſũ indicat carmẽ quòd ſequitur.

Triſtitia cuncta exuperans aut animo, aut amico.

Hæc vita præterquàm quod multis miſerijs expoſita eſt, nihil habet triſtius quàm quod mortem habemus certiſſimam, diẽ mortis incertiſſimum. Sed omnia ſuperanda ſunt aut animi fortitudine, aut amicorum alloquijs. Nullum enim in dolore remedium præſentius quàm curas, æſtusq; animi in amicorum ſinum effundere, quorum & conſolatio, & communis dolor maximam mali partem tollit. Amicus conſolator.

30 Beneficij dati obliuiſci decet, accepti meminiſse. Vulgus hominum contrà facit. Si quid cui beneſecerunt, id ſine fine prædicant, & ſine modo exaggerant: ſi quid in ipſos collocatum fuerit officij, mox aut obliuiſcuntur, aut diſſimulant, aut eleuant. Carmen Auſonij ſic habet. Gratitudo.

Tu bene ſi quid facias, non meminiſſe fas eſt.

31 Idem hanc tribuit ſententiam, optabilem eſſe ſenectutem iuuenilem, moleſtam eſſe iuuentutem ſenilem. Maxima malorum pars ob quæ male audit ſenectus, à vitijs hominum proficiſcitur. Habet autem ex ſeſe nonnulla cõmoda plurimum rerum vſum ac memoriam, Senectus iuuenilis.

 conſu-

conſulendi facultatem, reuerentiam, authoritatem: hæc ſi adſint commoda, abſintq́; incommoda, ea ſenectus optabilior eſt multorum iuuentute, vitijs & inertia marceſcente. Videas tamẽ in nonnullis iuuenib. ſenilem imbecillitatem, ſenilem ſomnolentiam, ſenilem ignauiam, ſenilem moroſitatem, horum iuuentus peior eſt ſenectute. Nam cùm ſenecta careant, ſenio tamen abundant. Auſoniani verſus ſic habent:

Grata ſenectus homini, quæ parilis iuuentæ.
Illa iuuentus grauior, quæ ſimilis ſenectæ.

32 Plinius & illud oraculi vice celebratum aſcribit Chiloni, ἐγγύα, παρὰ δ' ἄτη, ſponde, ſex noxa præſtò eſt.

33 Aulus Gellius Noctium Atticarum lib. 1. c. 3. aſcribit illi, quod dicam, idq́; autore Plutarcho in libro de animo: quendam prædicantem ſibi nullum eſſe inimicum, rogauit, an vllum etiam haberet amicum: ſentiens amicitias & inimicitias inuicem ſeſe conſequi, nec fieri poſſe, quin qui multos habet amicos, complures habeat & inimicos. Sit hic huius conuiuij ſecundus miſſus, ſi videtur, cui ſub jiciemus philoſophos non omnes, ne nullus ſit finis, ſed aliquod eximios, vt varietas excludat lectionis tædium. Quòd ſi quem huius patinæ maior auiditas tenet, huic Diogenes Laertius facilè ſtomachum explebit, ſi modò non habeat nimis faſtidio.

Amicitia iũcta inimicitiæ.

LIBER

LIBER TERTIVS.

SOCRATICA.

AD Laconicam indolem mihi proximè videtur accedere Socrates, non tantùm integritate morum, decretis ac dictorum ſale, verumetiam tolerantia, vt dicas patria quidem Athenienſem, ingenio verò Spartanũ, niſi quod Laconicam breuiloquentiam non affectauit, magis ſtudens virtutem perſuadere, quàm præcipere. Ad id potiſſimùm vtebatur ſimilibus, & inductionibus, quas Græci vocant ἐπαγωγάς, cui generi non conuenit illa Laconica breuitas. Vt autem hac parte vincitur à Lacedæmonijs, ita ſanctitate dictorum ſuperat illos quorum aliquot recenſere non ab re fuerit.

Dicebat, Deos omnium optimos ac fęliciſſimos, ad horum ſimilitudinem quo quiſq; pro pius accederet, hoc & meliorem eſse & beatiorem. 1 Deus imitandus.

A dijs nihil petendum, niſi bona ſimpliciter, quum vulgus petat bene dotatam vxorẽ, opes, honores, regnum, longam vitam, quaſi præſcribentes numini quid oporteat facere. At Deus optimè nouit, quid nobis bonum ſit, quid non. 2 Vota qualia.

Sacrificia volebat quàm minimis impendijs 3

con-

Sacrificia minimi ſumptus.

conſtare, quòd dijs, vt non egent rebus hominum, ita magis ſpectant affectus immolantiū, quàm diuitias. Al oqui quum improbiſſimi quique maximè abundent diuitijs, actum eſset de rebus humanis, ſi malorum potius, quàm bonorum victimis delectarentur. Eoque verſum hunc magnopere probare conſueuit, καδδύναμιν δ' ἔρδειν ἱερ' ἀθανάτοισι θεοῖσι. Quod dictum multis accommodari non incommodè poteſt negotijs, in quibus ſuperabundans luxuries laudatam admodum frugalitatem (quàm magnum appellat Tullius vectigal) euertit: quæ Spartanam maximè commendatam reddidit Rempublicam ex qua non minus laudis quàm bellica ſibi diſciplina & fortitudine tam animi quàm corporis pepererе. Eandem frugalitatem adhibendam docuit in excipiendis hoſpitibus eodem vtens verſiculo: καδδύναμιν δ' ἔρδειν.

Argutè.

4 Quum admoneretur ab amico, quod accepturus hoſpites, admodum tenuem fecisset apparatum: Si boni ſunt, inquit, ſatis erit: ſin minus, plus, ſatis.

Frugalitas.

5 Docuit abſtinendum à cibis, qui non eſurientem incitarent ad edendum; & à potu, non ſitientem inuitaret ad bibendum. His enim rebus non eſt vtendum, niſi quatenus corporis neceſſitas exigit.

Frugalitas.

6 Dicebat optimum condimentum eſſe famem, quod & optimè edulcaret omnia, & nullius eſset impendij. Vnde ipſe ſemper iucundè edebat ac bibebat, quia neutrum faciebat, niſi eſuriens ac ſitiens.

Affectus cohibiti

7 Quin & ad famem ac ſitim tolerandā exercuerat ſeſe: poſt ſudorē enim è palæſtra collectum,

ctum, quum alij potum vehementer appetunt, nunquam bibebat de primo cratere: rogatus, quam ob rem id faceret: Ne conſueſcam, inquit, obſequi affectibus. Interdum enim licet ſitias, noxium eſt bibere. Hinc quum ratio ſuadet abſtinentiam, affectus hortatur, vt bibas, magis obtemperandum eſt rationi.

Dicebat, eos qui ſe ad continentiam ac frugalitatem exercuiſsent, & longè plus habere voluptatis, ac minus dolorum, quàm qui ſumma cura vndiq; pararent oblectamenta: quòd voluptates intemperantium, præter animi ſibi malè conſcij cruciatum, præter infamiam ac paupertatem, frequenter ipſi etiam corporis plus adferant moleſtiæ, quàm delectationis. Contrà, quæ ſunt optima, eadem fiunt iucundiſſima, ſi quis aſsueſcit. 8 Voluptas ex virtute.

Aiebat eſse turpe, ſi quis ſua ſponte ſeruiés voluptatibus, talem ſe faceret, quales nemo domi ſuæ vellet habere ſeruos. Talibus autem nullam ſalutis ſpem reliquam eſse, niſi ſi pro eis deos comprecarentur alij, vt bonos duos nanciſci poſsent, quando prorſus decretum erat ſeruire, exiſtimabat autem nullos fœdiorem, miſeriorémq; ſeruire ſeruitutem, quàm qui & animo & corpore ſeruirent voluptatibus. 9 Seruire voluptatibus.

Interrogatus quamobrem ipſe non adminiſtraret Rempublicã quum adminiſtrandi rationem optimè ſciret: reſpondit, eo vtiliorem eſse ciuitati, qui multos efficeret idoneos gubernandæ Reipub quàm qui ipſe rectè gubernaret. Idẽ reſpondit Nicolaus Leonicenus Ferrariæ, demiranti cur artem medicandi, quàm 10 Prodeſſe pluribus

profitebatur, ipſe non exerceret: Plus, inquit, ago docens omnes medicos.

11 Rogatus quo pacto, quis poſſet honeſtam aſſequi famam: Si talis, inquit eſſe ſtudeas, qualis haberi velis. Veluti ſi quis bonus tibicen haberi cupiat, ea præſtet oportet, quæ à probatis tibicinibus fieri viderit. Quemadmodũ qui medendi eſt imperitus, non ideo medicus eſt, quod pro medico aſcitus eſt, & vulgo medicus appellatur.

Fama quõ paranda.

12 Dicebat, vehementer abſurdum eſſe, quum artes ſedentarias nemo profiteatur abſque dedecore, qui eas non didicerit, neque quiſquã ſcrinium faciundum locet ei, qui rudis ſit eius opificij: ad publicos magiſtratus admittit, qui nunquàm dederunt operam diſciplinis, ſine quibus nemo poteſt rectè magiſtratum gerere: cumq́ue nemo nõ deteſtaturus ſit eum qui clauo aſſideret ignarus artis nauticeæ, multò magis deteſtandos, qui remp. capeſſerent ignari politicæ philoſophiæ. Neque eum putabat appellandum impoſtorem, qui à perſuaſo quopiam aut vaſculum acciperet, quod non poſſet reddere: ſed illos magis impoſtores habendos dicebat, qui dolo perſuaderent ſe idoneos gubernandæ Reipublicæ, quum ſint homines nihili.

13 Dicere ſolitus eſt, nullam eſſe poſſeſſionem pretioſiorem vero, bonoq; amico, nec aliunde plus fructus aut voluptatis capitur. Itaq; præpoſterè facere multos, qui pecuniæ diſpendiũ grauius ferunt, quàm amici iacturam, quiq́ue ſe beneficium perdidiſse clamant gratis collocatum, qui eo ſibi conciliarent amicum quouis

Amicus ſincerus

tis lucio potiorem.

Vt illis committimus ſtatuas faciendas, à quibus videmus aliquot ſtatuas eleganter factas: ita non ſunt admittendi in amicitiam, ni ſi quos cognouerimus erga alios præſtitiſſe fidos & vtiles amicos. 14 E factis iudiciū.

Quendam acrius caſtigantem ſeruum percunctabatur, quamobrem ita ſæuiret. Quoniam, inquit, quum ſit obſoniorum voraciſſimus, tamen ignauiſſimus eſt, quumq; ſit auidiſſimus, tamen deſidioſiſſimus eſt, Tum Socrates: Nunquam ne, inquit, conſideraſti, vter veſtrum pluribus egeat verberibus, tu ne an famulus? Vtinam ſibi quiſque dicat, quod illi Socrates, quoties hoc in alijs reprehendit, punitque idem, quod ſibi ignoſcit: aut ſi non idem, crebrò deterius. 15 Punire in alijs, quæ ipſi committim⁹.

Cuidam cupienti quidem ire ad Olympia, ſed itineris labore deterrito: Quum, inquit, domi ſępenumero totum propè diem ambules ante prandium, rurſus ante cęnam: ſi domeſticas ambulationes proferas ad quinque ſexve dies, facile peruenies Olympiam. Docuit vir ingenioſus id quod terret in adeundis laboribus, imaginationē eſse potius quàm ipſum laborem. Si quid honeſtæ rei gratia, periculi, diſpendij, aut laboris, ſuſcipiendum eſt, excuſamus, detrectamus, horremus, quum frequenter vltro in rebus nihili, non enim dicam turpibus, plus impendamus Ita quidam inuitati ad ſtudia literarum, excuſant valetudinem, inſomnium, impendia librorum, quum interim totam noctem ludant aleam, potatione contrahant febrim, podagram, hydropem, 16 Spōtanĕ laboris.

 & lip-

& lippitudinem, ſcortatione paralyſim, aut ſcabiem nouam, quàm Gallicam appellant.

Seruus domino melior.

17 Quendam conquerentem ſe defatigatum longo itinere, rogauit, num puer ipſum potuerit conſequi Ait. Rogauit vacuus ne an aliquid ferens oneris: Portauit inquit, nonnihil ſarcinarum Quid, inquit, quæritur ne ille ſe defeſſum? Quum negaret: An non pudet, inquit, ne molliciei, qui vacuus ambulans defeſſus fueris, quum ille geſtans ſarcinam non quæratur ſe fatigatum? Oſtendebat Soctates ſeruum in hoc fœliciorem domino, quòd ad labores exercitatior minus ſentiret moleſtiæ.

Sobrietas in edulijs.

18 Admonere ſolet, quod apud alios diceretur edere, aut conuiuari, apud Athenienſes dici εὐωχεῖσθαι qua voce dicebat nos admoneri, eo temperamento ſumendum cibum, vt nec corpus: nec animus oneretur, huc opinor alludens, quod ὀχεῖσθαι ſonet vehi, vnde ὀχεῖον vehiculum, quanquam ὀχὴ dicatur & cibus eoq́; additum εὖ, ne ſarcina iuſta grauior, imponeretur corpori.

19 Dicebat; optimè natis, ingenuisq́; potiſſimum adhibendam rectam inſtitutionem: Idem enim in his vſu venire, quod in equis, in queis qui feroces ſunt ac generoſæ indolis, ſi ſtatim à primis annis rectè inſtituantur, egregij & ad omnem vſum accommodi euadunt: ſin minus, efferati intractabiles & ad nihil vtiles. Eoque fit, vt fœliciſſima quæque ingenia corrumpantur inſcitia inſtituentium, qui mox equos vertunt in aſinos, quod erectis ac liberis animis imperare neſciant.

Dicta-

Dictabat illum impudenter facere, qui quũ 20
boues efficeret pauciores, poſtularet tamen ha- Indoles
beri bonus bubulcus: ſed multo abſurdius eſ- erecta.
ſe ſi quis haberi velit bonus Reip. guberna-
tor, quum ciuium numerum imminuat. Hoc
dictum torſit in Critiam & Chariclem, qui
multos ciuium trucidarant. Nec illos id la-
tuit: Critias enim illi minatus eſt, ni ſileret,
fore vt ipſe quoq; faceret boues pauciores: &
quod minatus eſt verbo, re præſtitit. Nam hu-
ius opera Socrates perijt.

E priſcis autoribus ſelegerat verſiculos ali- 21
quot, quos prouerbiorum vice frequenter vſur-
pabat, quorum eſt ille Heſiodius.

Ἔργον δ' οὐδὲν ὄνειδος, ἀεργίη δέ τ' ὄνειδος. Otiũ turpe.

Non probrum eſt operari, eſt ceſſatio probrum.

Quo dehortabatur iuuenes, nõ ſolùm ab otio, verumetiam ab actionibus infrugiferis. Siquidem eos appellabat otioſos, qui alea, compotationibus, & ſcortis ætatem abſumerent.

Item illud Homeri, vt indicat Gellius, ac Laertius. Id eſt,

Ὅττι τοι ἐν μεγάροισι κακόν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται.

Aedibus in noſtris quæ praua aut recta geruntur.

Eo non ſolùm reuocauit auditorem à curio- 22 Curioſitas.
ſitate rerum alienarum, verumetiam à diſci-
plinis non neceſſarijs, velut ab exacta cogni-
tione aſtrologiæ, aut geometriæ, aut cauſa-
rum naturalium, aut rerum vltra mundana-
rum, ad cognitionem Ethices, cuius ſcientia
præſtat, vt nobis ipſi noti ſimus, vtque rem do-
meſticam aut publicã vtiliter adminiſtremus. 23

Eodem ſpectat & illud, quod illi aſcribitur, Curioſi.
& in primis celebratur, Quæ ſupra nos, nihil ad

ad nos. Sic enim reſpondere ſolet admirantibus, quòd de moribus ſemper de aſtris deque meteorologis nunquam diſputaret.

24 Quum in via quidam illi per laſciuiam calcem impegiſſet, admirantibus quod id pateretur: Quid facerem, inquit? Illis hortantibus, vt vocaret hominem in ius: Ridiculum, inquit, ſi quis aſinus me calce percuſſiſſet, diceretis mihi, voca illum in ius? Nihil putabat intereſſe inter aſinum & hominem brutum, nullaq́; virtute præditum, ac vehementer abſurdum videri, non pati ab homine, quod ab animante bruto paſſurus ſis.

Patiēter.

25 Quidam ab eo ſalutatus non reſalutauit, nec id moleſtè tulit Socrates: amicis autem admirantibus, & ob hominis inciuilitatem indignantibus dixit, Si quis nos præteriret peius affectus corpore, quàm nos ſumus, nequaquā illi ſuccenſeremus, cur igitur illi ſuccenſeam, qui peius affectus eſt animo quàm nos ſumus?

Moderatè.

26 Euripides obtulit Socrati librum ab Heraclito conſcriptum, eo lecto, rogauit, quid illi videretur: Per Iouem, inquit, quæ intellexi, mihi præclara videntur, qualia puto & ea, quę non intellexi, ſed opus eſt Delio quopiam natatore. Notauit per quàm ſalsè affectatam eius ſcriptoris obſcuritatem, vnde & σκοτεινὸς cognomen inditum eſt, De Delio natatore diximus in Chiliadibus.

Salsè.

27 Quum Alcibiades illi ſpatioſam aream offerret dono, in qua ſibi domum ædificaret. Quid, inquit, ſi mihi calceis opus eſſet, num corium dares, vnde mihi calceos conficerem? Et ſi dares, an non ipſe ridiculus eſſem, ſi accipe-

Munus inutile.

ciperem Hac ſimilitudine munus inutile recuſauit.

Per forum obambulans cum aſpiceret mercium copiam, quæ illic vendebantur, ita ſecũ loqui conſueuit, Quàm multis rebus ego non egeo Aſt alij cruciantur animo ita cogitantes, quàm multa mihi deſunt. Socrates ſibi gratulabatur, quòd iuxta naturam viuens, ac paucis aſsuetus, aurum, purpuram, gemmas, ac ebur, aulæa, reliquaſq; diuitum delitias, nec cuperet, nec egeret, quas dicere ſolet magis neceſsarias agendas tragædijs, quàm ad vſum vitæ. In hanc ſententiam vſurpabat verſus Iambicos poetæ neſcio cuius. 28 Frugalitas.

τὰ δ' ἀργυρώματ' ἐστὶν, ἥ τε πορφύρα
Εἰς τοὺς τραγῳδοὺς χρήσιμ' οὐκ εἰς τὸν βίον.
Argentea iſthæc vaſa ſimul ac purpura.
Tragædiorum accommoda hiſtrionibus
Sunt, ad beatam conferunt vitam nihil.

Dicere ſolitus eſt, eum eſſe dijs ſimillimum qui quàm pauciſſimis egeret, quum dij omnino nullius egeant rei. At vulgus diuites dijs proximos exiſtimant, quorum delitijs nihil ſatis eſt. De his enim dictum eſt in comœdia Terentiana: Quàm vos facillimè agitis. Hoc autem Homerus dijs tribuit, quos appellat ῥεῖα ζώοντας. i. facillimè viuentes: facillimè autem viuit, qui pauciſſimis contentus eſt. 29 Frugalitas.

Dicebat, qui ſuauiter ederet panem, huic non eſſe opus obſonio, & qui ſuauiter biberet quemlibet potum, hunc non deſiderare poculum præter id quod abeſt. Fames enim & ſitis optimè condit omnia. 30 Frugalitas.

Dicebat, cuius eſſe promptum, ſi quid rerũ 31

Amicus ſyncerus insignium haberet proloqui, quum difficillimum eſſet nominare, quos poſſideret amicos, quum hac poſſeſſione nulla ſit charior. Hoc dicto taxabat præpoſterum vulgi de rebus iudicium, qui hoc negligentiſſimè haberet, quod omnium plurimi faciendum erat. Ditior ſibi videtur, cui pecuniæ nonnihil obtigit & damnum deplorat, cui perijt: at qui ſibi parauit bonum amicum, non videtur ſibi factus beatior, nec iacturam deflet, qui perdidit.

32 Senſus cõmunis. Euclidi contentioſarum argutationum admodum ſtudioſo: Sophiſtis, inquit, ô Euclides vti poteris hominibus non poteris: Indicans Sophiſticen inutilem ad publicas functiones, quas qui affectat, eum non oportet gryphis quod inanibus argutijs ludere, ſed hominum moribus ſemet accommodare.

33 Scientiam dicebat vnicum eſſe bonum, contra vnicum malum ignorantiam: quod quicunque committunt rem iniuſtam, hoc peccant, quod ignorant quid cuique ſit tribuendum: & qui fortes ſunt, non alia re fortes ſunt, niſi quòd ſciunt ea expetenda, quæ vulgus exiſtimat horrenda & qui intemperantes ſunt, hoc errant, quòd ea putant ſuauia aut decora, quę minimè ſunt.

34 Cuidam dicenti, Antiſthenem philoſophũ matre Thericia prognatum eſſe, velut hoc probrum impingenti viro, quod hybrida eſſet patre quidẽ Athenienſi, ſed matre barbara: Quid, inquit, an tu putas virum adeò præclarum ex vtroque parente Athenienſi naſci potuiſſe? Notans corruptiſſimos Athenienſium mores, vt citius è Thrace, Scythave naſci poſſet vir probus,

Facetè.

bus, quàm ex Athenienſi & hoc quod habebat probitatis Antiſthenes, matri tribuendum putauit.

35 Ocii honeſtum.
Dicebat ocium poſſeſſionum omnium optimum. Ocium autem ſenſit non ignauiam, ſed à tumultuoſis negotiis, & à cupiditatibus animi tranquillitatem vitiantibus, eſſe quietum.

36 Modeſt.
Illud omnium maximum celebratur, quod dicebat, ſe nihil ſcire, niſi hoc vnum, quod nihil ſciret: inquirebat enim de ſingulis, tanquã ambigens, non quod reuera nihil haberet certò cognitum: ſed hac ironia & ſuam declarabat modeſtiam, & aliorum redarguebat arrogantiam, qui ſe profitebantur nihil neſcire, quum re vera nihil ſcirent. Sophiſtę quiddam publicè profitebantur ſeſe ex tempore reſponſuros ad omnem propoſitam materiam. Horũ arrogantem inſcitiam ſæpenumero confutabat Socrates. Atque ob hoc ipſum vt ipſe quidem interpretatur, ab Apolline iudicatus eſt ſapiens, quòd quamuis omnium rerum ignorantiam cum cæteris haberet communem, eo nomine tamen illos ſuperaret, quòd ſuam inſcitiam agnoſceret, quum illi hoc quoque neſcirent, ſe nihil ſcire.

37 cũctatio mala.
Laertius & hoc illi tribuit, Cœpiſſe, dimidium facti eſſe, dicebat enim dimidium operis peractum ei, qui iam eſſet aggreſſus. Sunt enim qui cunctando, ac deliberando vitam omnem abſumant. Eſt autem hemiſtichium Heſiodium, Ἀρχὴ ἥμισυ παντός.

38 Feſtinatio.
Qui res præcoces magno emerent, eos alebat deſperare quòd ad tẽpus maturitatis eſſet

peruen-

peruenturi. Alioqui ſtultum eſt, & pluris & deterius emere, quum paulò poſt liceat & minoris & meliores. Ita nuſquam non reuocabat hominum cupiditates rationis expertes ad ſobrium iudicium.

39 Quodam tempore tum Euripides ita de virtute diſſerret, vt diceret.

Κράτιϛον εικῆ ταῦ τα ἐμοῦ ἀνείμενα. ideſt,

Virtus q̃renda.

Hæc miſſa timerè eſt optimum relinquere.

Quaſi virtus inueniri vix poſſet, ſurrexit Socrates, dicens ridiculum eſſe, quum mancipiũ ſi non protinus inueniatur, operæprecium exiſtimemus inueſtigare, virtutem nulla inueſtigatione dignam iudicare, ſi non protinus contingat homini.

Matrimonium

40 Rogatus ab adoleſcente quodam vtrum melius cenſeret vxorem ducere, an non ducere: Vtrumcunque, inquit, feceris pœnitebit: indicans & cœlibatum & coniugium habere ſuas moleſtias, ad quas perferendas eſſet præparandus animus Cælibatum comitatur ſolitudo, orbitas, generis interitus, hæres alienus. Matrimonium perpetua ſolicitudo, iuges querelæ, dotis exprobratio, affinium graue ſupercilium, garrula ſocrus, lingua, ſubſeſſor alieni matrimonij, incertus liberorum euentus, aliaque innumera incommoda Proinde non hic eſt electio, qualis eſt inter bonum & malum; ſed qualis inter leuiora & grauiora incommoda.

Frugalitas.

41 Quendam ex amicis conquerentem, quòd Athenis omnia magno venirent: vnum enim Chiummina, purpuram tribus minis conſtare, mellis heminam quinque drachimis: manu illius prehenſa duxit in penum farinariã, obo

lo inquiens ſemiſextarius venit, vilis igitur annona eſt. Hinc ad oleariam deducens: duobus, inquit, æreis ſextarius. Non magno igitur in vrbe veneunt omnia. Qui paucis ac neceſſarijs contentus eſt, ſibi facit vilem annonam.

Archelaus rex Socratem ad ſe vocarat, multa pollicens, Socrates reſpondit, ſe nolle ad eum venire, à quo acciperet beneficia, quum illi reddere paria non poſſet. Hoc dictum in probat Seneca, quòd philoſophus perſuadens auri, argentique contemptum, plus dat, quàm ſi det aurum & argentum. 42 Munera contempta.

Quodam tempore reuerſus è foro, inter amicos dixit, Emiſſem pallium, ſi nummos habuiſſem. Nihil poſtulauit, tantum verecundè admonuit egeſtatis. Mox inter amicos ambitus erat, à quo Socrates acciperet. Et tamen poſt eam vocem quiſquis properauit, vt ait Seneca, ſerò dedit. 43 vltronea beneficientia.

Cuidam quærenti, quòd peregrinationes ſibi nihil profuiſſent: Non immerito, inquit, tibi iſtud euenit. Tecum enim peregrinabaris. Multi putant longinquis peregrinationib. colligi prudentiam, quum Horatius clamet, Cœlum non animum mutat, qui tranſmare currit: congreſsus ſapientum confert prudentiam, non montes, aut maria. 44 Peregrinatio inutilis.

Colapho percuſsus à quodam in via, nihil aliud reſpondit, quàm quòd homines neſcirent quando prodire deberent cum galea. Simile quiddam Laterius adſcribit Diogeni. 45 Patiēter.

Aiebat ſe mirari, quòd quum ſtatuarum artifices id ſummo ſtudio conniterentur, vt lapis quàm ſimillimus homini redderetur, non pari- 46 Lepidè.

ter

ter hoc curarent, nè ipſi lapidibus ſimiles & viderentur & eſſent. Sunt autem qui putent Socratem prius quàm ad ocium philoſophiæ ſeſe conferret, ſtatuarum opificem fuiſſe.

47 Cultus animi. Abhortabatur iuuenes, vt ſe ſubinde ad ſpeculum contuerentur, quo ſi eſsent egregia corporis forma, cauerent nè quid ea indignũ committerent: ſin minus, quod corpori deeſſet, id ingenij cultu, morumq; honeſtate penſarent. Adeò vir ille vndecunq; rapiebat occaſionem ad virtutis ſtudium adhortandi.

48 Simile antè. Frugalitas. Aduocarat diuites aliquot ad cœnam: ob id ſollicita Xãthippæ, quòd apparatus eſset perquàm exiguus, Bono animo ſis, inquit: Nam ſi frugi, temperantesq́ ſunt, boni conſulent. ſin minus, nulla nobis horum cura debet eſse Hoc dilemma nobis meritò excuteret operoſam & ſumptuoſã ambitionẽ in excipiendis conuiuis.

Dicebat, multos in hoc viuere, vt ederent,
49 Luxus. biberentq́; ſe contra, ob id edere ac bibere, vt viueret: quòd his rebus non ad voluptatem, ſed ad naturæ neceſſitatem vteretur. Hanc ſententiam retulit Satyricus:

Non viuas, vt edas: ſed edas, vt viuere poſsis.

Eos, qui multitudini imperitæ fidem habe-
50 Pecunia qualis. bant, aiebat perinde facere, ac ſi quis tetradrachmum vnum contemnens reijceret, & aceruũ è ſimilibus congeſtum probaret, reciperetque. Cui non fideres ſoli, ei nihilo magis fidendum eſt in turba ſimilium. Nec enim refert, quàm multi ſint, ſed quàm graues. Nummus adulterinus, etiam in quamuis magno aceruo adulterinus eſt. Hoc aduerſus turbam teſtium, & indocti vulgi iudicia.

Cùm

Cùm Aeſchines ambiret eſſe de numero diſcipulorum Socratis, excuſaretque verecundè paupertatem ſuam, ac moleſtè ferret: quod quum cæteri Socratis amici diuites multa largirentur, ſibi nihil eſset, quod daret præter ſeipſum: An non intelligis, inquit, quàm magnum munus mihi dederis, niſi fortè teipſum paruo æſtimas? Itaque mihi curæ erit, vt te tibi reddam meliorem quàm accepi. Alij Sophiſtæ quum meras nugas docerent, nullum admittebant diſcipulum niſi magna mercede, Socrates nihilo minus libenter recepit inopes quàm opulentos. 51 Comiter.

Cùm quidam illi diceret, Athenienſes te morti adiudicarunt: Et illos inquit, natura. Sentiens non eſse magnum malum, ſi quis adigatur ad mortem, paulò poſt moriturus etiã ſi nemo interficiat. Quanquam hoc dictum quidam ad Anaxagoram referunt. 52 Mors in euitabilis.

Vxori muliebriter comploranti, dicentiq; Mi vir, innocens morieris: Quid, inquit vxor num me nocentem mori malles? Mors honorũ ob hoc ipſum minus deflenda eſt, quod præter meritum occiduntur: his verò deplorãdi ſunt, qui ob malefacta dant pœnas, ſed longè miſerius eſt, meruiſse pœnas quàm dediſse. 53 Mors nõ deflẽda.

Eo die quo Socrates bibiturus erat venenũ, Apollodorus ei pallium mulierum preti ad ſolatium obtulit, vt eo indutus moreretur. At ille recuſans donum: Quid, inquit, hoc meum pallium, quod viuenti conuenit, mortuo non conueniet? Damnans quorundam ambitionem, hoc miro ſtudio prouidentium, vt quàm honorificentiſſimè efferantur, ac ſepeliantur. 54 Funeris cura.

Nun-

55 Nunciauti, quòd quidam de ipſo male loqueretur? Nimirum, inquit, non didicit bene loqui: Linguę morbum non malitiæ tribuens, ſed inſcitiæ: nec ad ſe iudicauit pertinere, quid de ſe dicerent, qui morbo animi, non iudicio loquuntur.

Moderatè.

56 Cùm Antiſthenes Cynicus pallium haberet pertuſum, idq́; obuertens fiſſuram omnibus daret inſpiciendam: Per fiſſuram, inquit Socrates pallij tui video tuam inanitatem: eleganter notans, turpiorem eſſe ambitionem: è vilitate cultus, quàm ex amictu ſplendido.

Sordes glorioſę.

57 Cuidam admiranti, quod nihil in eum commoueretur, à quo conuitijs inceſſebatur: Mihi, inquit, non maledicit, quandoquidem ea, quæ dicit, mihi non adſunt, nec in me hærent. Atqui ob hanc cauſam hominum vulgus magis commouetur, ſi quid dicitur in immerentem. Boni quum male audiunt, ſibi gratulantur, quod puri ſint ab his malis, quæ ipſis impinguntur, nec in ſe dici interpretentur: nihilo magis, quàm ſi quis oculorum errore Platonem appellet Socratem, & in Socratem congerat maledictas, is non maledicit Platoni, ſed ei, quem exiſtimabat eſse Platonem.

Moderatè.

58 Vetus comœdia ſolet nominatim in ciues dicteria iacere. Horum libertatem quum plerique metuerent, Socrates dicebat expedire vt quis ſemet illis ſciens, ac volens obijceret. Nam ſi quid, inquit, dixerint in nos, meritò reprehendendum, admoniti corrigemus, & profuerint: ſin falſum conuicium in nos iaculabuntur, nihil ad nos.

Maledicus prodeſt.

59 Socrates quum Xanthippen diu rixātem tu

liſset

liſſet in ædibus, ac tandem feſſus conſediſset
ante fores, illa magis irritata quiete viri, de fe-
neſtra perfudit eum lotio. Ridentibus, qui præ-
teribant, & ipſe Socrates arridebat, dicens: fa-
cilè diuinabam, poſt tantum tonitru ſequutu-
ram pluuiam.

Lepidè & leniter.

Alcibiadi demiranti, quod Xanthippem ſu- 60
pramodum rixoſam domi perpeteretur. Ego,
inquit, iam pridem his ſic aſſueui, vt non ma-
gis offendar, quàm ſi rotæ, quæ aquam educit
è Puteo ſtridorem audiam. Nam is ſtridor mo-
leſtiſſimus eſt inſuetis: eundem, qui quotidie
audit, adeò moleſtè nō fert, vt ſe audire neſciat.

Aſſuetudo mitigat.

Eidem ſimile quidam dicenti: At tu, inquit 61
Socrates, non ne domui tuę toleras gallinarum
glarientium ſtrepitum? Tolero, inquit Alci-
biades, ſed gallinæ mihi pariunt oua, pulloſ-
que. Et mihi ait Socrates, mea Xanthippe pa-
rit liberos.

Vxor quare ferenda.

Sunt qui putent Socratem ſimul aluiſse do- 62
mi duas vxores, Myrtò, & Xanthippen. Proin-
de demiranti cuidam in quem tandem vſum
aleret duas mulieres, præſertim rixoſas, nec
eas domo exigeret: Hæ, inquit, me domi do-
cent tolerantiam, qua mihi in publico vtendū
eſt, harum moribus exercitatus, commodior
ero ad aliorum conſuetudinem. Hunc percun-
ctatorem A. Gellius facit Alcibiadem.

Lenitas.

Cùm Xanthippe in publico pallium marito 63
dextraxiſset, ac familiares admonerent, vt tan-
tam iniuriam manu vlciſceretur: Pulchrè, in-
quit, nimirùm vt nobis colluctantibus, nobis
acclametis, alius Eia Socrates, alius Eia Xan-
thippe. Nam huiuſmodi vocibus ſpectatores

Lenitas.

animant duos inter ſe commiſſos. Maluit autem vir ſapiens, tolerantiæ exemplum de ſe præbere, quàm ridiculum exhibere ſpectaculum viri cum vxore concertantis.

64 Percunctanti cur Xanthippen moribus in
Lenitas. commodiſſimis fœminam haberet domi dicebat, ſic habendam conſuetudinem cum moroſis vxoribus, quemadmodum qui ſe ad ſtudiũ equeſtre exercerent parant equos ingenij ferociores: quos ſi ſubegerint, ac perpeti poſſint cęteri, vtuntur commodius: ita qui moroſæ coniugis mores ferre didicerit, multum facilius cum quibuslibet habebit conſuetudinem.

65 Cùm Socrati Lyſias orationem quã in eius
Decorũ perſonæ. defenſionem compoſuerat, recitaſſet: Præclara, inquit, & elegans oratio eſt, ſed non conuenit Socrati: Erat enim forenſi inſtituto aptior, quàm philoſopho, ac tali philoſopho. Rurſus Lyſiæ percunctanti, cur ſi bonam iudicaret orationem putaret ſibi non conuenire: Nonne, inquit, fieri poteſt, vt amictus aut calceus elegãs ſit ac pulcher, qui tamen alicui non conueniant? Hoc ipſum Valerius Maximus narrat odioſius, minusq́ue Socraticè. Sic enim Lyſię reſpondiſſe memorat: Aufer, quæſo, iſtam. Nam ego ſi adduci poſſem, vt eam in vltima Scythiæ ſolitudine perorarem tum meipſum morte mulctandum concederem.

66 Cùm Iudices inter ſe diſceptarent, qua pœ-
Fiducia benè factorum. na dignus eſſet Socrates: Ego, inquit, ob ea quæ feci, dignum me cenſeo, qui publicitus alar in Prytaneo. Nam hoc honoris haberi ſolet, qui præclarè de Repub. fuiſſent meriti.

67 Xenophontem in angi portu quodam Socra-

tes

tes habuit obuium, quumq; videret adoleſcentem rara indole, porrecto baculo, vetuit nè præteriret: vbi conſtiterat, rogauit, vbi fierēt, venderenturq; variæ merces, quibus vulgo vtuntur homines, ad id quum prompte reſpondiſſet Xenophon, percunctatus eſt, vbi homines fierent boni, cum adoleſcens reſpondiſſet, ſe id neſcire: Me igitur ſequere, inquit, vt hoc diſcas. Ex eo Xenophon cœpit eſſe Socratis auditor. Abſurdum eſt ſcire vbi parare queas honeſtam veſtem, aut poculum, & ignorare vnde tibi comparare poſſis animi cultum.

Quondam pro foribus deambulanti contētius vſque ad veſperam, quum prætereuntium quiſpiam dixiſſet Quid agis Socrates: Obſonium, inquit, mihi comparo in cœnam: de fame ſentiens, quam agitatione corporis excitabat. M. Tullius ſic explicat, Quo melius cænem accelero ambulando famem. 68 Frugalitas. Tuſcul. q. lib. 5.

69 Aiebat vnguenta relinquenda fœminis, in iuuenibus nullum vnguentum melius olere, quàm oleum, quo inter exercendum vtebātur. Nam amaracino, aut foliato, protinus idem olent ſeruus & ingenuus. Rogatus, quid ſenes olere deceat, probitatem, inquit, Rogatus, vbi hoc vnguentum venderetur, recitauit Theognidis carmen.

Εσθῶν μὲν γὰρ ἄπ' ἐσθλὰ διδάξεαι. Id eſt.
Qui bonus eſt, ab eo bona diſcito
Huius generis, quædam congerit Xenophon in conuiuio.

Cùm diues quidam filium adoleſcentulum ad Socratem miſiſſet, vt indolem illius inſpiceret, ac pædagogus diceret, Pater ad te o So- 70

Oro ſpeculum animi. crates miſit filium, vt eum videres: tum Socrates ad puerum, Loquere igitur, inquit, adoleſcens, vt te videam: ſignificans ingenium hominis non tam in vultu, relucere, quàm in oratione, quod hoc ſit certiſſimum minimeq́ue mendax animi ſpeculum.

71 Femineus ſexus ad omnia docilis. Dicebat mulierum ſexum non minus eſſe docilem & ad diſciplinas, & ad omnem virtutem, etiam fortitudinem, quę tanquam viris propria Græcis à viro dicitur ἀνδρία, ſi diligenter inſtituatur. Id collegit ex puella ſaltricula, quæ inducta in conuiuium, mira arte trochos duodecim in altum proiectos excipiebat, ita temperato altitudinis ſpatio, numeris pedum vt nunquam falleret: eadem inter acutiſſimos gladios, non ſine horrore ſpectantium impauida ſaltaret.

72 Cum iret ab Agathone vocatus ad conuiuium ſoleatus & vnctus, idq́; præter morem, & ab amico quodam obuio rogaretur, cur eſſet ſolito nitidior, ludens dixit, Vt pulcher eam ad pulchram, quum nullus eſſet ab huiuſmodi affectibus alienior.

73 Voluptas doloris comes. Eo die quo bibiturus eſſet venenum, quum tractis compedibus ex frictu ſenſiſſet voluptatem dicebat amicis: Quàm mirè, hoc natura comparatum eſt vt hæ duæ res ſeſe inuicem comitentur, voluptas ac dolor: niſi enim præceſſiſſet moleſtia, non ſentirem hanc voluptatem.

74 Hilaritas in re triſti. Carceris miniſtrum porrigentem in poculo cicutam interrogauit, quomodo ſumendum eſſet hoc pharmacum, quod eius artis eſſet peritus: alludens ad ægrotos qui à medicis diſcũt, quan-

quādo & quomodo oporteat ſumere, q ab illis temperatum eſt: quumq; puer reſpondiſſet, ſemel totum hauriendum ſi poſſet, deinde tantiſper inambulandum, donec ſentiret grauedinem in cruribus, poſt in lecto decumbendum ſupino corpore: ibi pharmacum effecturū quod ſolet: Socrates rogauit liceret ne inde aliquid libare, quod in conuiuijs mos ſit, effuſa vini portiuncula, nominatum alicui Deo libare, miniſter reſpondit ſe tantùm miſcuiſſe, quantum opus eſſet: hoc ſermone innuens, nihil eſſe quod effunderetur. Tum Socrates, Sed & fas eſt, & oportet orare Deos, vt fęlix fauſtaque ſit hæc mea migratio.

Quum puer illum detexiſſet, quod illi iam frigerent præcordia: Debemus, inquit, ò Crito, Gallum Aeſculapio, quem perſoluere neglexeris: perinde quaſi ſumpta potione medica conualuiſſet. Nam Crito hoc ſummis viribus egerat, vt Socrates vitæ ſuæ conſuleret. Adeo inerat illi viro natiua quædam vis vrbanitatis vt moriens etiam iocaretur. Nam hanc ferunt illi fuiſſe ſupremam vocem. 75 Hilaritas in morte

Docuit animorum formam magis amandā quàm corporum, eamq́ue voluptatem quam in nobis gignit conſpecta formoſa facies ad longè pulchriorem, ſed latentem animi ſpeciem eſſe transferendam. Verùm vt hanc videamus, philoſophicis oculis opus eſſe. Notabat φιλεῖσθαι, Græcā vocem ancipitem eſſe ad oſculandum & ad amādum, quorum prius eſt corpus amantium, alterum mentem. 76 Amor caſtus.

Critoni vehementi ſtudio ſuadenti, vt ſi vitam ipſe ſuam negligeret, certè liberis etiam- 77 Mors ſancta.

num paruulis, & amicis ab ipſo pendentibus ſe ſeruaret incolumem, Liberi, inquit, Deo, qui mihi eos dedit curæ erunt: amicos hinc diſcedens iuueniam vobis aut ſimiles, aut etiam meliores, ne veſtra quidem conſuetudine diu cariturus, quando quidem vos breui eodem eſtis commigraturi.

78 Amor caſtus. Eos qui corpus tantùm amarent, ſimiles eſſe aiebat medicis, qui ſemper egerent, ſemper inſtarent aliquid flagitantes: rurſus qui amici eſſent potius quàm amatores, ſimiles eſſe his qui proprium fundum poſſiderent, quem ſemper ſtudent reddere meliorem. Amator ſuam quærit explere voluptatem, amicus haud quaquam ad ſe ſpectans, hoc ſe putat ditiorem, quò meliorem reddiderit amicum.

79 Lenocinium. In conuiuio apud Xenophontem ſingulis dicere iuſſis, quo artificio, quove bono ſibi præcipuè placeret, quum ordo veniſſet ad Socratem, ioco dixit, ſe maximè gloriari de lenocinio: ſentiens ſe tradere veram virtutem, quæ potiſſimum commendat habentem, quæque tum priuatim, tum publicè conciliat homini beneuolentiam & amorem.

80 Philoſophia naturam mutat. Phyſiognomon qui ſe profitebatur ex habitu corporis, & oris lineamentis poſſe hominis ingenium certò depræhendere, inſpecto Socrate pronunciauit, illum eſſe hominem bardum ac ſtupidum, tum mulieroſum, ac puerorum amoribus impurum, vinolentum, & intemperantem. Cum amici vehementer indignati minarentur homini. Socrates illos cohibuit dicens: Nihil, inquit, mentitus eſt, omnino talis eram futurus, niſi me philoſophiæ guberan-

bernandum tradidiſſem.

Quum Ariſtippus Socratis diſcipulus ex 81
quæſtu, quem Socraticorum primus facere in Pecuniæ
ſtituit, præceptori miſiſſet viginti minas, re- contem-
miſit illico Socrates ad il'um pecuniam, dicés ptus.
ipſius genium hoc nequaquam permi tere.
Dicebat enim Socrates ſibi peculiarem eſſe dę monem, à quo prohiberetur arcano ſigno, ſi quid tentaret parum honeſtum. Genium autem illum opinor fuiſſe rationem. Atque interim ciuiliter indicauit Ariſtippo, ſibi non probari, quòd philoſophiam doceret mercede, eoque donum ſicut ſacrilegio partum reiecit.

Socrates è paleſtra redeũtem Euty demum 82
caſu factus obuius duxit ad cœnam. Illis autē Patiētia.
inter ſe multa commentantibus, Xanthippe irata ſurrexit, multaque in maritum dixit cō uitia: quibus quum ille nihil commoueretur, tandem & menſam ſubuertit. Cum autem Euthydemus valde perturbatus ſurgens abire cępiſſet: Quid habes, inquit Socrates, non ne nuper hoc idem accidit domi tuæ, vt gallina ſub uolans euerterit, quæ erant in menſa? Nos tamen ob id nōn indignabamur.

Quum in Ariſtophanis comœdia, cui titu- 83
lus Nebulæ, multis & acerbis conuitijs pro- Comę-
ſcinderetur, & adſtãtium quidam diceret, Nō diæ liber-
hæc iniquo fers animo Socrates? Non per Io- tas.
uem, inquit ægrè fero, ſi in theatro, perinde vt in magno conuiuio ſalibus mordeor. Mos hic etiamnum durat apud quoſdam Germanos, vt in celebrib. cõuiuijs adhibeatur dicax aliquis, qui in conuiuijs faciat ſcommata, qui-

bus commoueri vehementer inciuile habetur.

34 Dicere ſolitus eſt ſaltatione mouenti corpus, ſpatioſa domo opus eſſe, ad exercendum ſeſe: at qui cantu, aut oratione ſeſe exerceat huic vel ſtanti vel accumbenti quemuis locum ſufficere. Hoc dicto probabat moderatas exercitationes, præſertim à cibo ſumpto, turbulentiores improbabat.

85 Salsè. Socrati acrius obiurganti familiarem quempiam in conuiuio, Plato dixit, Non ne ſatius erat hæc illi dixiſſe ſeorſum? Cui Socrates. Et non tu quoque rectius feciſſes, ſi hæc mihi ſeorſum dixiſſes? Salſiſſimè taxauit hoc ipſum reprehendendo committentem, quod committebat.

86 Deliciæ. Socrates in conuiuio videns adoleſcentem auidius veſcentem obſonio, ac ſubinde panem in ius immergentem: O conuiuæ, inquit, quis veſtrum pane vtitur pro obſonio, obſonio pro pane? Hinc orta inter conuiuas diſputatione: ſenſit iuuenis, & erubuit, cœpitq; moderatius obſonio veſci.

87 Modus. Rogatus quæ eſſet præcipua iuuenum virtus. Vt, inquit, ne quid nimium tentent. Nam calor ætatis vix ſinit illos ſeruare modum. Hic Terentius ſpectauit in iuuene Pamphilo.

88 Memoria. Literas quas vulgus putat repertas iuuandæ memoriæ, dixit vehementer officere memoriç. Olim.ni homines ſi quid audiſſent dignum cognitu, non libris, ſed animo inſcribebant: hac exercitatione confirmata memoria facilè tenebant, quicquid volebant: & quod quiſque ſciebat, habebat in promptu Poſt reperto literarum vſu, dum libris fidunt, non perinde ſtuduerunt

runt animo infigere, quod didicerant. Ita factum eſt vt neglecto memoriæ cultu, minus viuida eſſet rerum cognitio, & pauciora quiſque ſciret, quandoquidem tantum ſcimus, quantum memoria tenemus.

Quum iam tempus vrgeret moriendi, rogatus à Critone, quomodo ſepeliri vellet, Multam inquit, ò amici operam fruſtra conſumpſi: Critoni enim noſtro nondum perſuaſi, me hinc auolaturum, neque quicquam mei relicturum. Verumtamen ò Crito, ſi me aſſequi poteris, aut ſic vbi nactus eris, vtcunque tibi videtur, ſepelito. Sed mihi crede, nemo me veſtrum quũ hinc exceſſero, conſequetur. Sentit Socrates, animum eſſe hominem, corpus nihil aliud eſſe, quàm animi vel organum, vel domicilium. 89 Aĩa immortalis

Idem dicere ſolet mortem eſſe ſimilem profundo ſomno, aut diutinæ peregrinationi. Sõnus profundior adimit omnem ſenſum, & animus à corpore digreſsus, aliquando in ſuum domicilium redditurus eſt. 90 Mors eſt ſomnus.

Idem dicere ſolet, vt omnes omnium hominum calamitate in vnum conferrentur, moxq́; ſingulis ex eo aceruo portiones æquè diſtribuerentur: Ita foret, vt ſuas quiſque calamitates recipere malit, quàm æquam è comportionem. Hoc aduerſus vulgares hominum mores, qui alienæ inuident, ſuam deplorant ſortem. 91 Sua cuiq́; ſors diſplicet.

Didicit fidibus canere iam natu grandior inter pueros: id admirantibus velut abſurdum, negauit abſurdum eſſe, quę quis neſciret ea diſcere. Nulli enim vitio vertitur, ea ſibi para- 92

re, quibus opus eſt, ſi deſint: nec hic ſpectanda eſt ætas, ſed egeſtas.

93 Dicebat bene incipere, non eſſe puſillum ſed iuxta puſillum. Græca ſic habent: ευ ἄρχεσθαι, μικρὸν μὲν μὴ εἶναι, παρὰ μικρὸν δε quòd Laertij interpres ita reddidit, Bene incipere parum non eſſe, ſed maximum. Quamquam aliud exprimunt verba Socratis, ſed ſentit, ni fallor, bene incipere non eſſe quidem paruum ſed parui fieri. aut, rectè incipere non eſſe puſillum, ſed iuxta puſillum. Paulatim enim incipiendum, eò quòd qui in initio præproperi ſunt, ſerius perueniant ad finem, vt alludat ad Heſiodum iubentem, vt puſillum puſillio addamus. Dicti argutia eſt in Græcis vocibus, eaq; Latinè reddi non poteſt.

94 Admonebat eſſe dādam operam geometriæ, donec quis poſſit menſura terram & accipere & tradere. Græca ſic habent: ἐφασκε δεῖν γεωμετρεῖν μέχρι ἄν τις μέτρῳ δύνηται γῆν παραβαλεῖν τε καὶ παραδοῦναι. Opinor eum ſenſiſſe, moderatos agros eſse parandos, quos & tibi commodum ſit à maioribus accipere, & hæredibus tuis tradere. Nam immodicæ poſſeſſiones, vt non ſine negotio parantur, ita non abſque lite perueniunt ad hæredes. Dicti argutia eſt in verbo γεωμετρεῖν quod anceps eſt, ad artem geometricam, & ad agrorum menſores.

95 Cuidam moleſtè ferenti, quod negligeretur quo tempore triginta tyranni Rempub. occuparant, Nunquid eſt, inquit, cuius te pœniteat? Sentiens non eſse moleſtè ferendum, ſi quis cō temnatur ab improbis, nec hoc nomine ſibi quemquam oportere diſplicere, ſed ſi quid cō miſit

miſit ob quòd meritò & ſibi, & alijs bonis diſpliceat. Malis enim diſplicere, laudi eſt.

Quum in ſomnis quidam ipſi viſus eſſet dicere: 96

Ἤματι μὲν τριτάτῳ φθίην ἐρίβωλον ἵκοιο.

Ad Phthiam venias ſimul ac lux tertia ſurget.

Aeſchini, dixit tertio die moriar, verſum Homericum pro oraculo interpretans: idq́; euenit Phthia erat patria Achillis, & amici conati ſunt perſuadere Socrati, vt in Theſſaliam fugeret, quòd illic haberet bonos amicos.

Dicebat viros oportere ciuitatis parere legibus, vxores autem maritorum quibuſcum viuunt moribus. Norma coniugis vir eſt, quæ recte viuit, ſi ille publicis legibus obtemperet; 97

Admonebat voluptates non aliter quàm Sirenas eſſe prætereundas ei qui properat, vt virtutem veluti patriam conſpiciat. Alluſit ad Vlyſſem, qui cera obturatis auribus prænauigauit Sirenas, vt Itacæ fumum ſubſilientem cerneret. 98

Quum audiret recitare Lyſidem Platonis, Deum inquit, immortalem, quàm multa de me mentitur adoleſcens, ſiue quòd ob modeſtiam non agnoſceret laudes quas ipſi tribuebat Plato, ſiue quod in dialogo multa de Socrate fingeret. 99

Aeſchinem qui premebatur inopia, ſolebat admonere, vt à ſeipſo ſumeret mutuum ſiue vſuram: παρ' ἑαυτοῦ δανείζεσθαι, & addidit modum, ſibi ipſi ſubtrahendo cibaria. Iuxta illud, Magnum vectigal parſimonia. Expeditiſſima ratio eſt augendi cenſus, detrahere ſumptibus. 100

ARI-

Arbitror conuenire, vt diſcipulum & ætate & autoritate primùm præceptori iungamus, quo nemo fuit inter philoſophus, vel ingenij dexterioris, & ad omnem vitę habitum accommodatioris, vel in dicti urbanior aut feſtiuior, tametſi non præſtitiſse videtur eam morum ſanctimoniam, quam in Socrate mirantur omnes.

1 Libertas Inter hunc & Diogenem Cynicum nonnulla fuit æmulatio ob diuerſum vitæ inſtitutum: Diogenes Ariſtippum appellabat canem Regium, quòd Dionyſium Siciliæ tyrannum coleret. In quem viciſſim Ariſtippus. Si Diogenes ſciret vti Regibus, non veſceretur crudis oleribus. Contrà Diogenes, Si Ariſtippus didiciſſet eſse contentus crudis oleribus, non eſset canis Regius.

2 Argutè. Quum aliquando perdicem quinquaginta drachmis iuſſiſset emi, cuidam deteſtanti luxum in philoſopho; Et tu, inquit Ariſtippus, ſi obolo venalis eſset, non emeris? Quum is reſpondiſset ſe empturum, Et mihi, inquit, tanti ſunt quinquaginta drachmæ. Quod ille luxus nomine damnabat, hic dicto fit ad laudem contemptæ pecuniæ, Siquidem qui pretij magnitudine deterretur ab emendo, is non contemnit cibum, ſed pluris facit pecuniam. At philoſopho nihilo pluris æſtimabantur quinquaginta drachmæ, quàm illi obolus Ariſtippus itaque obſonij cupiditate, par, ſuperior erat deſpectu nummorum.

3 Quum Dionyſius illi tres venuſtas meretri-

ces

ces obtuliſset admonens, vt ex iis quam vellet eligeret, omnes apprehendit dicens, ne Paridi quidem fuiſse tutum, vnam cęteris prętuliſse: ac puellas deduxit ad aulæ veſtibulum, dimiſitq́; , non minus in contemnendo facilis, quàm in amplectendo. Lepidè.

Strato, ſiue, vt alij tradunt, Plato, dixit Ariſtippo, Tibium & clamydem, & pannum ferre datum eſt, Chlamys veſtis eſt Straparum, pannus mendicorum. Id notauit Horatius quum ait: Omnis Ariſtippum decuit color. Apud Dionyſium ſaltauit in purpura, interdum vili pallio vtebatur, ſemper tamen decori memor. 4

Conſputus à Dionyſio, æquo animo tulit: ob eam contumeliam alij indignantibus, Piſcatores, inquit, vt gobionem capiant, aqua marina ſe patiuntur aſpergi, ego vt balenam capiam, non patiar me aſpergi ſaliua? Balenę vocabulo regem ſignans, quem ſua patientia conabatur ad philoſophiæ ſtudium allicere. Plurimum autem vtilitatis ex principum ſapientia naſcitur. 5

Rogatus quid fructus cępiſſet ex philoſophiæ ſtudio. Quod cum quibuslibet, inquit, librè loqui poſſim Nec enim metuebat potentes, nec faſtidiebat humiles. Quoniam animum habebat ſpe pariter ac metu liberum, nemini ſeruiebat, neque cuiquam aſsentabatur præter animi ſententiam. 6 Libertas

Quum quidam illi probro darent, quòd ſplendidè exquiſiteq́ue viueret philoſophus, Id, inquit, ſi vitium eſset, in celebritatibus deorum nequaquam fieret. In his enim & magnificè veſtiri, & lautiſſimo ciborum apparatu ſolent 7 Argutè.

lent

lent vti. Porrò quum dij ſint infenſi vitijs, non placarentur, ſed irritarentur eiuſmodi magnificentia, ſi ea cum vitio eſset coniuncta. Sic ille quidem eluſit conuitium, non oſtendit, quid eſset optimum.

8 Percunctanti Dionyſio. quid eximium haberent philoſophi præ cęteris hominibus, Vt, inquit, etiam ſi omnes leges aboleantur, tamé æquabiliter victuri ſimus. Vulgus legum præſcriptis arcetur à peccando, philoſophus rationem habet pro legibus, non ideo quod rectum eſt faciens, quia lex iuſſit, nec à ſcelere temperans quia lex vetuit, ſed quia nouit illud per ſe rectum eſse, hoc per ſe turpe.

Philoſophiæ fructus.

9 Vterque Dionyſium coluit. Ariſtippus & Plato: ſed Ariſtippus à delitijs aulicis quum adeſsent, non abſtinebat. Plato etiam inter regalem luxum frugalitatem ſeruare nitebatur. Itaque quum Plato reprehenderet Ariſtippũ, quòd adeò lauticijs indulgeret: rogauit, quid ſentiret de Dionyſio, num vir bonus videretur. Quum reſpondiſset videri bonum, Atqui ille, inquit, me multò viuit lautius. Proinde nihil vetabat eundem, & lautè viuere, & bene viuere.

Lepidè.

10 Percunctanti Dionyſio qui fieret, vt philoſophi diuitũ limina tenerent, non contra Quoniam, inquit, philoſophi norunt, quibus regeant, illi neſciunt Philoſophi ſciunt abſque pecunia viui non poſse. itaque petunt eos, qui quod opus eſt dare poſsunt. Quod ſi diuites æquè intelligerent ſe egere ſapientia, multo magis tererent philoſophorum limina. Miſerior enim eſt egeſtas animi quàm corporis, atque

Philoſophiæ neceſſaria.

que

que hoc miſerius egenis ſunt diuites, quòd non intelligant, quàm prætioſa quamq́ue neceſsaria re careant.

Rogatus quo different docti ab indoctis, Quo, inquit, equi domiti ab indomitis. Quemadmodum equus indomitus ad omnem vſum incommodus eſt ob inſcitiam ac ferociam: ita qui rapitur affectibus, quos ſola domat philoſophia, ad omnem vitæ conſuetudinem inutilis eſt. 11 Philoſophiæ fructus.

Quum aliquando adiretſcortum, ſenſit quendam ex adoleſcentulis, qui aderant erubeſcere, quaſi turpe eſset philoſophum ingredi fornicem: ad hunc verſus, Huc, inquit, ingredi turpe non eſt adoleſcens, ſed egredi non poſse turpe. Senſit ignoſcẽdum ſi quis moderatè vtatur licita venere, non ignoſcendum ſi quis addictus voluptati ſeruiat. Hoc dictum illo ſeculo probari poterat, quo nulla lex vetabat cum ſcorto congredi, nunc præter argutiam nihil habet laudabile. 12 Venus moderata.

Cuidam qui propoſuerat ænigma, vehemẽter inſtanti, vt ſolueret Qui, ò ſtolide, inquit, vis ſoluam, quod nobis etiam ligatum exhibet negotium? Luſit ex ambiguo, Soluit enim quæſtio, & ſoluitur homo, aut belua vincta. Stultum autem ſit furioſum hominem aut noxiam beſtiam ſoluere, magis nocituram. 13 Lepidè.

Dicebat ſatius eſse fieri mendicum quàm indoctum, quod ille tantũ pecunijs egeat, hic humanitate. Nihilo minus homo eſt, cui deeſt pecunia: at homo non eſt, cui deeſt eruditio. Et tamen cui deeſt pecunia, petit ab obuijs: cui deeſt ſapientia, nullum ſolicitat, vt accipiat. 14 Eruditio vtilis.

Quum

15 Quum à quodam conuicijs inceſſeretur, tacitus abijt: at quum maledicus inſequeretur abeuntem dicens: Quur fugis? Quoniam, inquit, tibi quidem poteſtas eſt male loquendi, mihi verò non audiendi. Salſiſſimè notauit hominis impudentiam, qui quum ſibi ius daret malè loquendi, non ſaltem hoc iuris concederet alteri, vt ſubduceret ſeſe, deſineretque male audire. Nam vox hæc, cur fugis? erat velut expoſtulantis de iniuria.

Maledico cedendum.

16 Quidam multa deſtomachans in philoſophos, etiam hoc adijcit, quod conſpiceret illos ſemper obſiſtere fores diuitum. cui Ariſtippus, Et medici, inquit, ægrotantium domos frequentant: nemo tamen ægrotus eſſe mallet, quàm medicus. Scitè retorſit in diuerſum conuitium. Philoſophi prædicant fęlicitatē, quam vni ſapienti vindicant, & tamen aſſiduè verſantur apud diuites aliquid venantes ab illis. Vnde colligebat diuites eſſe beatiores quàm Philoſophos. Sed ille interpretatus eſt, Philoſophos ideo potiſſimùm colere diuites, quod ob luxum ac delicias cæteris mortalibus & ſtultiores & corruptiores, magis egerent præceptis ſapientiæ, philoſophus autem animorum malè habentium medicus eſt. Porrò beatius eſt eſſe medicum, quàm ægrotum.

Philoſophia medicina animorū.

17 Quum aliquando Corinthum nauigaſſet, & orta tempeſtas naufragium minaretur, expalluit Ariſtippus: id animaduertens è vectorib. craſſus quiſpiam militaris ac philoſophorum oſor, ſedata tempeſtate cępit inſultare: Cur inquit, vos philoſophi, qui prædicatis mortem non eſſe formidandam, expalleſcitis

Mortis metus.

in

in diſcrimine, nos indocti non timemus? Quoniam, inquit Ariſtippus non de pari anima tibi mihiq; cura ac metus eſt. A. Gellius hoc addit, Ego timeo animæ Ariſtippi, tu non times animæ nebulonis: quod tamen amarulentius dictum eſt, quàm vt Ariſtippo conueniat, cuius vrbanitas non tantùm habet nigri ſalis. Rebus viliſſimis minimè timemus, vnde prouerbium Hydria in foribus. Hinc luſit Ariſtippus illum non expalluiſse, non quòd eſset fortior, ſed quod quum eſset homo nihili, haberetq; animum omni virtute vacuum, minimũ erat detrimenti, ſi periſset Vir eruditus ac ſapientia præditus non perit niſi graui Reipublicæ diſpendio.

Cuidam iactanti ſe quòd eſset πολυμαθὴς, 18 hoc eſt multiplicis eruditionis, quaſi nihil nõ didiciſset: Quemadmodum, inquit, non hi qui plurimùm edunt, excernuntq;, melius valent his, qui ſumunt quantum opus eſt: ita non qui plurima, ſed qui vtilia legerunt, ſtudioſi & eruditi ſunt habendi. Grauiter taxauit eos qui tumultuaria immodicaq; lectione ſemet ingurgitant, nec ea quæ legunt, traijciunt in animum, ſed tantum reponunt in memoria quare nec doctiores euadunt nec meliores.

Varia lectio.

Orator quidam Ariſtippum reum defendit 19 in iudicio vicitque litem. Is quum velut artem ſuam præferẽs philoſophiæ diceret, quid tibi profuit Socrates Ariſtippe? Hoc, inquit, quod oratio, quam pro me dixiſti, vera fuit. Defenderat vt virum bonum & innocentem. Vt autem talis eſset, qualis ab oratore prædicabatur, Socrates præſtiterat, à quo philoſophiam

Philoſophia oratoria præſentiã.

phiam didicit. Orator non hoc efficit, vt quis ſit vir bonus, ſed vt talis videatur iudicibus, etiam ſi non ſit. Præſtantius igitur eſt, quod præſtat philoſophus, quam quod orator.

20 Modus. Aretam filiam ſalubribus præceptis inſtituebat, conſuefaciens vt vbique quod immodicum eſſet, contemneret, quòd mediocritas in omni re ſit optima, & in fœmina maximæ virtutis ſit temperare cupiditatibus.

21 Eruditio vtilis Cuidam percunctanti, quare eſſet melior euaſurus filius, ſi eum curaret literis erudiendum: Vt nihil aliud, inquit, certè in theatro non ſedebit lapis ſuper lapidem. Amphitheatra gradus habebant marmoreos, in quibus ſedens populus ſpectabat. Lapidem aũt vulgo dicebant hominem indoctum & elinguem.

22 Inſtitutio recta Quidam cum Ariſtippo agebat, vt filium ſuum ſuſciperet erudiendum: ſed quum philoſoph. pro mercede peteret quingẽtas drachmas, alter deterritus magnitudine pretij, Minoris inquit, emerem mancipium. At hic, inquit, habebis duo. Senſit eadem pecunia illum ſibi paraturum: & Philoſophum vti'em, & filium obſequentem. Lepidè taxauit vulgi iudicium, qui nuſquam parcior eſt quàm in rectè inſtituendis liberis, pluſq; ſumptus impendit curandis equis, quàm filijs.

23 Diuitiarũ vſus Reprehenſus, quòd pecunias acciperet ab amicis, ait ſe non ideo accipere, vt vteretur ipſe, ſed vt illi diſcerent, ad quas res vtendũ ſit pecunijs. Vulgus enim diuitum, aut in equos, aut in operoſas ſtructuras, aut in luxum perdit pecuniam, quũ ea bonis viris ſi egeant, ſit eroganda. Quin & aliter intelligas licebit.

Ariſtip-

Ariſtippus non niſi ad vitæ neceſſaria pecunijs vtebatur, ideoq; à diuitibus accipiebat, vt eis demonſtraret bene vtendi rationem: id non poterat, niſi illi materiam ſubminiſtraſſent. Veluti qui cupit artem ſcribendi diſcere; chartam & calamum porrigit docturo.

Cuidam exprobanti, quòd in propria cauſa oratore conductitio fuiſſet vſus, Nil mirum, inquit, & cœnam apparaturus coquum conduco. Alter videri volebat ob hoc oratorem præſtantiorem philoſopho, quod eius operam conduceret: ille retorſit in diuerſum, innuens, inferiorem eſſe qui conducitur. Oratoris enim munus inferius eſt quam vt philoſopho conueniat. 24 Philoſophus oratore præſtantior.

Iuſſus eſt aliquando è ſua philoſophia non nihil dicere, quumque detrectantem vrgeret Dionyſius: Ridiculum, inquit, ſi quidem me, vt de philoſophia loquar, rogas, & quando oporteat loqui ipſe me doces. Senſit hoc ipſum eſſe philoſophi ſcire quando loquendum ſit, quando tacendum: atqui petit, vt audiat aliquid ex philoſophia, declarat ſe philoſophiã à philoſopho velle diſcere: rurſus qui cogit ad loquendum is videtur ipſo philoſopho doctior, vt qui melius norit loquendi tempus quàm philoſophus ipſe. Ob hoc Ariſtippi reſponſum indignatus rex iuſſit illum in conuiuio infimum omnium accumbere: hic Ariſtippus nihil offenſus, Hunc, inquit, locum ò rex illuſtrare vis ac honorificum reddere: ſignificans non locum reddere hominem viliorem, ſed ex dignitate hominis honorem addi loco. 25 Liberè. Locũ ornat homo.

26 Quendam ſibi vehementer placentem de natandi peritia, non tulit Ariſtippus. Et non te pudet, inquit, tam inſolenter his de rebus iactare te, quæ Delphinorũ ſunt propria? Lepidius erat, ſi dixiſſet, ranarum: Decet hominem gloriari ſuper his, quæ ſunt hominis propria. Nihil autem magis conuenit homini quàm ratione pollere. Nullus tam peritus natator eſt, quin hic à Delphinis ſuperetur.

27 Percunctanti qua re differt ſapiens ab indocto: Mitte inquit, ambos nudos ad homines ignotos, & videbis. Significauit ſapientem ſecum in pectore circunferre, quo ſe commendet quibuslibet. Proinde ſi doctum & indoctũ, pariter nudos mittas in regionem peregrinã, vbi ambo ſint æque ignoti, ſapiens proferens opes ſuas protinus & rem & amicos inueniet, nudus alter pro inſano ridetur, & fame pericli tabitur.

Eruditio vtilis.

28 Iactanti cuidam, quòd multum biberet, nec inebriaretur, Quid, inquit, magni narras, quũ idem faciat mulus?

Bibacitas.

29 Quidam Ariſtippo vitio dabat, quòd cũ meretrice haberet conſuetudinem. Hunc Socratica iſagoge ſic confutauit, Age dic mihi, nũ referre putas, vtrum quis accipiat domum, quam multi inhabitarint, aut quam nemo? Cum negaſſet referre, Quid, inquit, refert ne vtrum veharis naui quæ multos vexerit, an quæ nullos? Cum negaſſet & hoc, Quid igitur intereſt, inquit, vtrum conſuetudinem habeas cum muliere quę multis ſui fecerit copiam, an quæ nulli?

30 Reprehenſus à quodam, quòd Socratis diſci pulus

pulus contra Socratis morem pecuniam acciperet: Meritò, inquit, hoc facio: nam Socrati plurimi diuites amici mittebant triticum & vinum, è quibus pauca in vſus neceſſarios reſeruans remittebat reliquum. Nimirum habebat ille diſpenſatores Athenienſium primores; ego verò Eutychidem ſeruum meum empritium. Significabat ſe nihilo minus contemnere pecuniam quàm Socratem, ſed illi fuiſſe largiores amicos. Hoc colore ſe poſſent & hodie quidam excuſare profitentes ſummum pecuniæ contemptum, quum apud amicos habeant depoſitam pecuniam, quod olim habebant benignos peni curatores, nunc eſurituros ſatis, ſi nihil ſit alicubi repoſitum nummorū. Prouiſio neceſſariorum.

Habuiſſe dicitur conſuetudinem cum Laide nobili ſcorto. Quo nomine quum vulgò male audiret, cuidam obijcienti quòd philoſophus haberetur a Laidè: Imo Lais, inquit, habetur à me, non ego à Laide: ſignificans non eſſe turpe vti conceſſa voluptate, ſed ei ſeruire deditumq́; eſſe, in turpibus habendum. 31

Rurſum obijcienti quod cibis lautioribus vteretur, hac ratione occluſit os: Tu, inquit, hos cibos triobolo non emeres? cumque is qui volebat lautitiarum videri contemptor, annuiſſet: Ergo, inquit, non tam ego voluptati ſtudeo quam tu auaritiæ. Siquidem vſurus erat & ille lautitijs, ſi gratis aut minimo contigiſſent. 32 Lautitiæ

Dionyſij quæſtor, nomine Simus, natione Phryx, oſtendit Ariſtippo ſuas ædes vndequaque ſplendidas, etiam pauimento pretioſis teſſelis conſtrato; omnibus circunſpectis Ariſtip- 33 Liberè

pus ſputum oris reiecit in barbam Simi. & ob id indignanti hoc colore ſe excuſauit, quòd in tota domo nihil videret ad excipiendum oris recrementum opportunius: innuens in tota domo nihil eſſe fœdius aut immundius barbari facie, quum eam hominis partem oporteret eſſe mundiſſimam. Quanquam hoc dictum magis quadrat in Cynicum aliquem, quàm in Ariſtippum, vtcumque illi aſcribitur.

34 Delectatus aliquando inſigni vnguento, Male ſit, inquit, malis cinædis, qui rem tam bellam infamarunt. Sentiens multa per ſe bona reijci culpa vtentium male.

35 Interrogatus quomodo Socrates obiſſet diē, Vt ego inquit, optarim: ſignificans talem mortem quauis vita optabiliorem. nec potuit breuius fœlicem obitum deſcribere. Dicti tamen argutia in hoc eſt, quòd philoſophus aliud reſponderit, quàm expectabat percunctator. Ille quærebat de genere mortis, morbo periſſet, gladio, veneno an præcipitio: ille putans id nihil referre, reſpondit, illum fœliciter eſſe mortuum.

36 Sophiſta Polyenus ingreſſus ædes Ariſtippi quum videret illic mulieres pulchrè ornatas, ac magnificè inſtructum conuiuium, cæpit reprehendere tantum in philoſopho luxum. Ariſtippus diſſimulata obiurgatione aliquanto poſt: Potes ne inquit hodie nobiſcum, eſſe? Cum ille non recuſaſſet, Quid igitur, inquit, incuſas? Videris enim non lautiorem menſam reprehendere, ſed impendium. Nam ſi conuiuium ob hoc ipſum diſplicuiſſet, quòd eſſet lautius, recuſaſſes eſſe conuiua. Porrò proba-

Argutè.

ſe quidem apparatum, ſed offendi ſumptu,
non frugalis, ſed auari hominis eſſe videtur.

Vix credibile eſt quod de illo refert Bion, 37 Philoſophiæ ſtudium.
cum famulus in itinere geſtans pecuniam one
re premeretur: Abijce, inquit, quod nimium
eſt, & fer quod potes.

Quodam tempore nauigãs, vt intellexit na- 38 Ingenioſè.
uim eſſe piraticam, deprõpſit aurum ac nũme
rare cœpit, moxque abiecit in mare, & graui-
ter ingemuit, fingens ſibi imprudenti & inuito
excidiſſe. Hoc ingenio vitæ ſuæ conſuluit,
adempta piratis occidendi vinciendive mate-
ria. Sunt qui narrent illum & hæc dixiſſe: Sa-
tius eſt, vt hæc per Ariſtippum, quàm pro-
pter hæc pereat Ariſtippus.

Percunctanti Dionyſio cur Ariſtippus ve- 39 Liberè
niſſet in Siciliam relicto Socrate: Vt inquit,
quæ habeo, impartiam: quæ non habeo, acci-
piam. Sunt qui narrent illum ſic reſpondiſſe:
Quum egerem ſapientia, adij Socratem: nunc
quoniam egeo pecunia, ad te veni.

Ariſtippus Platoni obiurganti, quòd multos 40 Argutè
piſces emiſſet, reſpondit, ſe illos emiſſe obolo.
quumque Plato dixiſſet, tãti & ipſe empturus
eram: Vides, inquit, igitur, ô Plato, me non eſ-
ſe obſoniorum auidum, ſed te pecuniæ aman-
tẽ. Similia quædam ante commemorata ſunt.

Idem Æginæ in Neptunalibus conſuetudi- 41 Cãdidè
nem habuit cum Phryne: cumque illi quiſpiã
obieciſſet, quòd tantum pecuniæ impenderet
mulieri, quæ Diogenem Cynicum gratis ad-
mitteret: Ego inquit, illi multa ſuppedito, vt
ipſe ea fruar, non me quis alius. Traditum eſt
hoc de Phryne, quod quũ eſſet formoſiſſima

quibuslibet tamen ſui copiam facere ſoleret, nullo delectu perſonarum, ſeu diuites eſſent, ſeu pauperes, in neminem faſtidioſa. Itaque turbam amatorum habuit. Huc reſpexit Horatius.

Me libertina, nec vno
Contenta, Phryne macerat.

42 Candidè. Ariſtippum cum Phryne conſuetudinem habentem ſic obiurgauit Diogenes, Cum publica, inquit, muliere tibi res eſt Ariſtippe: aut igitur canem agas quemadmodum ego, aut deſinas. Hunc inductione ſic repulit Ariſtippus, Num abſurdum tibi videtur Diogenes inhabitare domum in qua prius habitarunt alij? Quum negaſſet ille. Quid inquit? num vehi naui, quæ multos antea vexerit? Quum hoc quoque negaſſet abſurdum eſſe: Cur igitur, inquit, abſurdum putas congredi cum muliere, qua plures ſunt vſi? Hoc ante commemoratum eſt, niſi quòd Athenæus hunc in modum retulit.

43 Relictis gaudendum. Quum prædium amenißimum perdidiſſet, cuidam deploranti tam miſerabilem illius caſum, Quid, inquit, an neſcis tibi vnicum eſſe prædiolum, mihi verò tres agros ſupereſſe? Quum annuiſſet. Quin igitur tuam potius vicem deploramus: Sentiens inſipientis eſſe, dolere amiſſis potius quàm gaudere relictis.

44 Lepidè. Cuidam interroganti, Num tu es vbique? ridens: Naulum, inquit, non perdo, ſi ſum vbique. Eluſit Ariſtippus ſophiſticam quæſtionem, an idem corpus poſſit eſſe diuerſis in locis, dum reſpondit non eſſe periculum, nè perdat naulum. Perdit enim naulum, qui dato

pretio

pretio non peruehitur eò, quò vult.

Confutatus in diſputatione à quodam homine audaci, ſed eodem furioſo ac ſtolido, quum illum videret geſtientem, inflatumq́ue victoria; Ego quidem inquit, redargutus ab eo, ſed ſuauius dormiturus te qui redarguiſti. 45 Modeſtè.

Helicon Cyzicenus vnus ex Platonis æqualibus Solis defectum prædixerat. Qui poſtea quàm accidit, quèadmodum ille prædixerat, à Dionyſio argenti talento donatus eſt. Tum Ariſtippus ad reliquos philoſophos, Et ego rem miram habeo, quam poſſim prædicere, orantibus vt proferret. Prædico, inquit, breui inter Platonem ac Dionyſium futuram ſimultatem. Senſerat enim regem animum ſuum jam dudum diſſimulare. 46

Illud cum primis damnabat in hominum moribus, quòd in auctionibus vaſa diligenter inſpicerent prius, quàm emerent; vitam eorũ non inſpicerent, quos ſibi in amicitiam adiungerent. At maior vtilitas eſt à fidis amicis, quàm à vaſis, & plus damni eſt, niſi deligas. 47 Amicus deligendus.

Cum Dionyſius in conuiuio iuſſiſſet vt ſinguli in veſte purpurea ſaltarent: purpura verò tum Regum erat geſtamen nunc ſutoribus etiam communis. Id Plato facere recuſauit, his trimetris è fabula quapiam: 48

Οὐκ ἂν δυναίμην θῆλυν ἐνδῦναι στολήν:

Ἄρρην πεφυκὼς, καὶ γένους ἐξ ἄρρενος. Id eſt, Comites

Muliebri ego haud quaquam indui quàm ſtola,

Vir natus ipſo & ex virili germine.

Ariſtippus verò non recuſauit, ſed indutus purpura ſaltaturus, hos verſus recitauit ex tempore

Καὶ γὰρ ἐν σώφρων ὢ χεύμασιν Id eſt,
Οὖσ' ὁ σώφρων οὐ διαφθερήσεται.
Nam in Liberi patris ſacris
Mens, quæ pudica eſt, neſciret corrumpier.

49 Dum aliquando Dionyſium interpellaret pro amico, nec ille preces admitteret, proſtratus cœpit amplecti pedes Regis, & impetrauit. Id factum quum quidam velut abiectius, quàm vt philoſophum deceret, reprehenderent: Nô ego, inquit, ſum in culpa, ſed Dionyſius, qui aures habet in pedibus. Ingenium iuxtà promptum, & ad fauendum, & ad excuſandum quidlibet.

Preces abiectæ.

50 In Aſia comprehenſus eſt ab Artapherne Satrapa. Id temporis quum quidam eum interrogaret, num & illic haberet ſolitam animi fiduciam: Inepte, inquit, quaſi vnquam fuerim fidentiori animo, quàm nunc alloquuturus Artaphernem. Nimirum hoc illi præſtabat philoſophia, nè quem hominem metueret, ſed cum omnibus liberè ageret.

Animus metu liber.

51 Eos qui liberalibus imbuti diſciplinis philoſophiam negligerēt, dicebat eſſe ſimiles procis Penelopes, quod hi cum Melanthone & Polydora ancillis rem habuerint, & omnia potius ſe habituros ſperauerint, quàm dominæ nuptias. Senſit liberales diſciplinas eſſe velut pediſſequas. Philoſophiæ moralis, quæ cum primis ſit adhibenda, & cuius gratia reliqua diſcuntur omnia. Simile quidam dixiſſe fertur & Ariſto de Vlyſſe, qui quum deſcēdiſſet ad inferos, ait illum cum omnibus ferè Manibus fuiſſe collocutum, quum ipſam reginam ne videre quidem potuerit.

Philoſophia regina.

Per-

Percunctanti, quæ potiſſimùm adoleſcenti- 52
bus eſsent diſcenda. Quæ viris, inquit, vſui fu- Optima
tura ſunt. Hoc dictum & alijs aſcribitur. Opti primum.
ma ſtatim diſcẽda ſunt, hæc rudis ętas, quæ ma-
ximè docilis eſt, ſuperuacaneis eſt occupãda.

Poſteaquam Ariſtippus magnam pecunia- 53
rum vim ſibi comparaſset, & admiratus So- Philoſo-
crates diceret, Vnde tibi tam multa? Vnde, phus di-
inquit, tibi tam pauca? Non enim minus ad mi ues.
randum arbitrabatur, quòd Socrates tantus
philoſophus, & qui tantos haberet amicos,
pauper eſse, quàm quòd ipſe diues.

Scorto cuidam dicenti, Sum ex te grauida 54
Ariſtippe: Iſthuc, inquit, nihilo magis ſcire Lepidè.
poſſis, quàm per denſiſſimas ſpinas ambulans
dicere, Hæc me ſpina pupugit.

Incuſante quodam, quòd filium ſic abijce- 55
ret, negligeretq́; quaſi ex ipſo natus non eſset: Liberi
An non, inquit, & pituitam & pediculos è no degene-
bis natos velut inutiles procul à nobis abijci- res.
mus? nam Senſit eos non habendos pro filijs,
qui nihil haberent alioqui quo ſe parentum
affectui commendent, niſi quòd ab ipſis proge
niti ſint. Ita ſenex in comœdia. Tantiſper te
volo meum, dum id quod te dignum eſt facis.

Cùm Ariſtippus à Dionyſio pecunia dona- 56
tus eſset, Plato libris, atque ob id à quodam Auaritiæ
carperetur quaſi ad rem attentior eſset quàm non pe-
Plato: Quid refert? inquit, mihi pecunijs e- cunię tã
rat opus, Platoni libris: ſentiens neutrum ac tum eſt.
cuſandum.

Interrogatus quam ob cauſam ſic ipſum ar- 57
gueret Dionyſius, Ob eandem, inquit ob quã Veritas
cæteri, ſignificans philoſophi libertatem om- odioſa.

nibus

nibus eſſe moleſtiam, non igitur mirandum ſi Regi, ſimul illud innuens, Regis iudicium nihil à vulgari differre, quòd fortuna non addat ſapientiam.

58 Quondam petijt talentum à Dionyſio, quūque Rex redarguendi nactus occaſionem, diceret, Nonne tu prædicabas philoſophum non egere? Da, inquit, & poſtea de hoc diſputabimus. Cùm accepiſſet pecuniam, An non, inquit, rectè dixi philoſophum non egere? Non eget qui quum opus eſt, habet vnde accipiat.

Philoſo- lihus nul pus eget.

59 Dionyſio recitanti verſiculum ex Sophoclis tragœdia:

Πρὸς τὸν τύραννον ὅς τις ἐμπορεύεται,
Κεῖν᾽ ἐστὶ δοῦλος, κἂν ἐλεύθερος μόλῃ. Id eſt,
Quis quis tyranni ad tecta ſeſe contulit,
Fit ſeruus illi, liber etſi venerit.

Ariſtippus correcto poſteriore verſiculo reſpondit

Οὐκ ἔστι δοῦλος ἂν ἐλεύθερος μόλῃ. Id eſt,
Haud ſeruus eſt, ſi liber illuc venerit.

Libertas vera.

Significans non eſſe verum liberum, niſi cuius animum ſpe metuque liberauit philoſophia. Neque enim verè liber eſt, quiſquis ingenuus natus eſt. Quidam hoc dictum aſcribunt Platoni.

60 Cùm inter Ariſtippum & Aeſchinem incidiſſet ſimultas, quidam autem diceret, Vbi nunc illa veſtra amicitia? Dormit, inquit, ſed eam excitabo. Itaque ſimultatem Ariſtippus commoda liberaq; appellatione facilè ſuſtulit. Nè ſilentio malum, vt ſolet, incrudeſceret, vltrò adijt Aeſchinem, Non, inquit, quàm primum redibimus in gratiam, ac nugari deſinemus?

Reconciliatio.

nemus? An potius expectabimus, vt ſcurris inter pocula de nobis loquendi materiam præbeamus? Cui quum Aeſchines reſpondiſſet, ſe lubenti animo rediturum in gratiam: Memento igitur, inquit Ariſtippus, quòd quum eſſem natu maior, prior ad te venerim. Tum Aeſchines, Ne tu profectò vir me longè melior es. Siquidem à me ſimultatis, abs te ſarciendæ gratiæ, fuit initium. Hoc pacto redintegrata eſt inter illos amicitia.

Quodam tempore cum ciuibus aliquot ſuis nauigans naufragio eiectus eſt. Quum in litto re vidiſſet figuras mathematicas in arena depictas: Salua, inquit, res eſt amici, hominum veſtigia conſpicio. & ingreſſus ciuitatem proximam inueſtigauit, quinam eſſent illic diſciplinarum ſtudioſi, cum his vbi congreſſus eſt, ſumma cum humanitate tractarunt, non ipſum modò, verùm & comites illius, atque etiam viatica ad reditum ſubminiſtrarunt. Tandem quum hi qui cum Ariſtippo venerãt, pararent reditum in patriam, rogarentq́; illum, ecquid vellet ſuis ciuibus renunciari: Vt, inquit, ſtudeant ſibi huiuſmodi parare opes, quæ naufragio non pereunt, ſed ſimul cum poſſidente enatant. 61 Vera bona animi

Quum Socrates taxaret vnguentis delibutos. & Charondas, ſiue vt alijs placet, Phedon percõctaretur, quis eſſet ille vnguentis delibutus: Ego, inquit, infælix, & me infœlicior Perſarum rex. At vide, inquit, vt quemadmodum hac parte nullo cæterorum animalium eſt ſuperior, ita nec hominum vllo præſtantior. 62 Liberè.

Non inconcinus, vt arbitror, ordo videbitur: ſi poſt facetam Socratis ſanctimoniam, poſt hilarem Ariſtippi libertatem, Diogenem Sinopenſem commemoremus, qui dictorum omni iugi gratia longè ſuperauit cęteros: quàquam omnes hos tres diuerſis quidem virtutibus, ex æquo tamen ſuſcipiendos iudico, vt licèt diſſimillimi fuerint, æquales tamen fuiſſe dicas.

1 Studiũ ſapiẽtia. Primùm Athenas profectus ad Antiſthenem ſe contulit, à quo ſæpe repulſus (nullum enim diſcipulum recipiebat Antiſthenes) non deſtitit tamen hærere: adeò vt quum aliquando baculum intentaret Antiſthenes, vltrò baculo caput ſubiecerit, dicens: Cæde ſi vis: at nullum inuenies baculum tam durum, quo me abs te abigas, dum aliquid dixeris. Inſigne exemplum adamatæ ſapientiæ.

2 Libertas Cùm murem fortè conſpiceret in Megarico diſcurrentem, qui neque cauum quæreret, neque tenebris terreretur, neque cibum appeteret: Bellum, inquit, libertatis exemplum. moxque contemptis omnibus cæpit in dolio habitare.

3 Facetè. Demirantibus quod nullas haberet ædiculas, vbi cibum capere poſset, oſtendit Iouis porticum, aitq; Athenienſes ipſi magnificam extruxiſse, aulam, vbi veſceretur. Quod publicũ erat ſibi quoq; paratũ interpretabatur. Neque potuit optare cœnationem ſplendidiorem.

4 Artis ſu Euclidis ſcholam, quòd arguta quidem, ſed ad rectè viuendum inutilia docere videretur,

χολὴν,

χολὴν, id eſt, bilem ac moleſtiam appellabat, quum ſchola Græcis ſonet otium, & Platonis διατριβὴν, i. exercitationem κατατριβὴν, id eſt, contritionem voce deprauata vocabat; quòd à communi vita ſemotus diſputationibus inſeneſceret, quum Diogenes in publico viuens mallet philoſophicè viuere, quàm diſputare. pernam nea.

Dionyſiaca certamina, quæ Athenis in honorem Bacchi, magnis impendijs pompaque celebrabantur, appellabat magna ſtultorũ miracula, quod in his nihil nõ ridiculũ ageretur. 5 Pōpa inepta.

Oratores qui ſummo in pretio habebant Athenis, dicebat turbæ miniſtros, quod ad gratiam loqui cogerentur, ac ſeruiliter adulari ſtolidæ multitudini. Coronas autem dicebat eſſe gloriæ puſtulas, ἐξανθήματα, qualia nonnullis progerminant in naſo vultuque ex bile. 6 Oratores.

Quoties conſiderabat in hominum vita, ciuitatum gubernatores, medicos, ac philoſophos, dicebat nullum animal homine ſapientius. Idem contemplans ſomniorum interpretes, coniectores, diuinos, & huius generis cæteros, aut qui gloriæ diuitijsq; ſeruirent, aiebat ſibi nihil homine videri ſtultius: indicans hominis ingenium ad res optimas accommodum ſi exerceatur: ſin ad vitia degeneret, longè eſſe infra mutas pecudes. 7 Homo animal ſtultiſſimum.

Dicere ſolitus eſt ſæpius in vita parandum λόγον ἢ βρόχον, id eſt ſermonem quàm laqueũ. Qui deſponderunt animum, ad laqueum confugiunt, quum ad conſolatorium ſermonem potius ſit confugiendum. Nam animo ægrotanti medicus eſt oratio. Nec abſurdus fuerit ſenſus, ſi λόγον accipias pro ratione. 8 Nota.

Quum

9 Quum in opiparo conuiuio videret Platonem nihil attingentem lautitiarum, ſed oleis duntaxat veſcentem: Quid accidit, inquit vir ſapientiſſimè, vt quum ob huiuſmodi menſas in Siciliam profectus ſis, hic à paratis abſtineas? Ad hæc Plato, At hercle, Diogenes, & in Sicilia huiuſmodi ferè cibo contentus eram. Quid igitur, inquit, Diogenes, neceſse erat Syracuſas nauigare? An tum Attica non ferebat oleas? Hoc dictum quidam aſcribunt Ariſtippo.

Philoſophus aulicus.

10 Diogenes aliquando Platoni occurrit, caricas ædens eique offerens dixit, Licet participem eſse: cum acceptas ediſset, Participem eſse dixi, inquit, non deuorare, μετασχεῖν ὦ καὶ οὐ καταφαγεῖν. Hic locus ad rem ſeriam poteſt accommodari, videlicet in eos, qui principis, præceptoris, aut parentum permiſſu abutuntur ad inconceſsa, Veluti ſi quis admonitus non eſse inutile deguſtare dialecticam, totam vitam ei impendat ſtudio. dictum ita refertur à Laertio, vt dubites vter alteri obtulerit caricas.

Cōceſſis abuti.

11 Plato frugalis quidem erat, ſed tamen amās mundiciei, contra Diogenes ſordidus. Itaque calcans Platonis culcitiā præſentibus aliquot Dionyſij amicis quos Plato inuitarat ad conuiuium, dixit, Calco Platonis ambitionem. Mox Plato, At, quanta ſuperbia tumes ipſe Diogenes, dum alienam ſuperbiam te calcare putas. Hoc ipſum ab alijs narratur lepidius. Diogeni dicenti, Calco faſtum Platonis, Calcas, inquit, Plato ſed alio faſtu. Nam hoc ipſum faſtus erat, quod iactabat mundiciei contemptum:

Gloriatē ſta.

& qui

& qui ſordibus gloriantur, non minus ambitioſi ſunt, quàm qui ſplendidè veſtiuntur, ſed aliter. Turpior eſt autem ambitio ex fuco virtutis laudem captans. Photion tamen hoc non aſcribit Diogeni, ſed Platoni Cynico.

Diogenes à Platone petierat vini paululum, tunc, & caricas. Plato miſit lagænam. Cui Cynicus hunc in modum gratias egit, Quum interrogaris quot ſint duo, & duo, reſpondens, viginti: ita nec ſecundùm ea quæ rogaris, das: nec ad ea, quæ interrogaris, reſpondes: Notauit Platonem, vt immodicè loquatem: quod idem in illius ſcriptis notauit Ariſtoteles. 12 Liberalitas nimia

Percunctanti in qua parte Græciæ vidiſset bonos viros: Viros, ait, nuſquam, ſed Lacedæmone vidi pueros. Notans totius Græciæ corruptiſſimos mores, adeò vt apud Lacedæmonios, gentem incorruptiſſimam, tantùm in pueris reſideret priſca integritas. Simul illud innuit, in reliqua Græcia ne pueros quidem eſſe bonos: tùm & illud, viros eſse pueros eſse pueris deteriores, quum ab his oporteat pueros ad probitatem inſtitui. 13 Pauci boni.

Quum aliquando de re ſeria diſserens, nullum haberet auſcultatorem attendentem cœpit ineptam cantionem canere veluti ſaltatoris. Vbi iam plurimi concurriſsent, obiurgauit illos, quod ad ſtulta & inepta frequentes, & alacres accurrerent: ad ſeria verò & bene ad viuendum vtilia, nec alacriter conuenirent, nec diligenter auſcultarent. Huic ſimillimum eſt, quod Demoſtheni quidam aſcribunt de vmbra aſini. 14 Ridicula preferuntur ſalutaribus.

Reprehendebat homines, quod lucta, cal- 15

citran-

Prępoſtera ſtudia. citrando, alijsq; his ſimilibus ſemet exercerent, vt periti euadant: nullos autem in hoc incumbere, vt probi & honeſti euaderent.

16 A nullo denique hominum genere linguæ dicacitatem temperabat. Grammaticos aiebat ſe demirari, qui tanto ſtudio mala Vlyſſis perquirerent, ſua ipſorum mala ignorarent. Olim Grammatici potiſſimùm verſabantur in Homeri rhapſodijs: at is in Odyſsea commemorat varios Vlyſſis errores. Muſicos item accuſabat, quòd in cythara diligenter aptarent chordas ad concentus, mores haberent inconcinnos. Reprehēdebat & Mathematicos, quod Solem, Lunam, ac ſtellas intuerentur, non videntes ea quæ eſsent, ante pedes. Oratores carpebat, quòd ſtuderent iuſta dicere, ſed eadem facere negligerent. Auaros obiurgabat, quòd pecuniam verbis vituperarent, quum eā animo plurimi facerent. Eſt enim hoc auaris peculiare, quòd nulli magis deteſtantur auaritiam, quàm ipſi.

Prępoſtera ſtudia.

17 Taxabat hominum vulgus, quòd bonos viros hoc nomine laudarent, quia pecunias contemnerent, nec interim imitarentur, quos laudibus extollerent vehementer, ſed pecunioſos magis ſequerentur, quos vituperabant. Deſtomachabatur in eos, qui pro bona valetudine ſacrificarent, & in ipſo ſacro epulis immodicis ſemet ingurgitantes, facerent bonæ valetudini contraria. Dicebat ſe mirari ſeruos, qui quum viderent dominos plus æquo voraces, non illis eriperent cibos. Nam hoc eſset dominorum valetudini conſulere, & ſeruis magis conuenit edacitas.

Haſte-

Hactenus dictum eſt, quos quibus nominibus reprehenderit, nunc audi, quos laudarit: Probabat eos, qui vxores ducturi non ducerēt, qui nauigaturi non nauigarent, qui pueros alturi non alerent, qui ad Rempub acceſſuri nō accederent, qui ſe ad conuiuendum præpotentibus componerent, nec tamen accederent, ſignificans ab his omnibus abſtinendum, eosque prudentes videri, qui ad ea ſolicitati, tempeſtiuè vertiſsent ſententiam, quod ſemel agreſſis non ſit integrum mutare conſilium, etiam ſi pœniteant inſtituti. Qui duxit vxorem, iam ſui iuris non eſt, qui ſe mari commiſit, ventorum arbitrio feratur oportet: qui ſemel acceſſit ad Rempublicam, ſcenę ſeruiat oportet, & vt cupiat, tutum non eſt ad priuatam redire vitam. 18 Quę in vita fugienda.

Illi tribuitur & hoc ęnigma, manus non eſſe porrigendas amicis complicatis digitis: innuens non ſatis eſse ſi comites non præbeamus amicis, ſed comitati comitem adiungendam benignitatem. Qui comiter tractant amicos, dicuntur δεξιοῦσθαι, quaſi dicas dextrare. 19 Benignitas.

Quum captus venderetur in Creta, præconi roganti, quid ſciret, & quo titulo eum commendaret emptori: Dic, inquit, re vendere hominem, quàm ſciat imperare liberis. Quidam Xeniades Corinthius admiratus præconij nouitatem, adijt Diogenem percunctans nū ſciret, quod profiteretur? vbi ex ſermone hominis comperit eſse ſapientem ac doctū, mercatus duxit domum, eiq; ſuos liberos erudiendos tradidit: quos ille ſuſceptos liberaliter inſtituit, primumq; tradidit artes liberales, 20 Educatio frugalis.

mox docuit equitare, arcum tendere, fundam rotare, iaculari telum. In palæſtra verò non permittebat, vt pædotriba illos grauioribus laboribus in morem athletarum exerceret: ſed hactenus quantum ad ruborem, bonamq́; corporis valetudinem conduceret. Curauit vt ex poetis, alijsq́; ſcriptoribus optima quæque ediſcerent, quod ea modò verè ſcimus, quæ memoria tenemus; breuiter totius doctrinæ ſummam illis redegit in compendium, quò & citius perciperent, & fidelius memoria complecterentur. Eoſdem inſtituit domi miniſtrare parentibus, cibo leui, viliq́;, & aquæ potu contentos eſse: quumq́; cæteri cæſariem alẽt ad formæ commendationem, ille iuſſit illos radere comam, & ſi quando prodeundum eſset in publicum, incomptos producebat abſquè tunicis, incalceatos, ac tacitos. Quin & ad venatum illos inſtituebat, Lacedæmonios imitatus. Hic rebus factum eſt, vt à pueris obſeruaretur, perque illos parenti commendaretur. Alij narrant præconem. Diogenis iuſsu ita prædicaſse: eſt ne quiſpiam, qui velit emere dominum.

21 Quum ſederet in auctione, vetitus eſt ſedere, ac iuſsus eſt ſtare ob id opinor, vt facilius inſpiceret emptor quid emeret. At Diogenes: Quid, inquit, refert, quando piſces quocunq; modo iaceant emuntur: notans vulgi ſtultitiã, qui emptori ſeruum cauent, nè quod corporis vitium fallat, nec ſimili cautione explorant mentis habitum. Is autem deprehenditur ex oratione.

22 Aiebat ſibi videri mirum quod quum vllã

aut

aut operculum non emerent homines, niſi pulſu ac tinnitu exploratum, in emendo homine ſolo aſpectu eſſent contenti: ſignificans hominem nulla ex re melius cognoſci, quàm ex oratione. Vt igitur, qui vas fictile teruncio parant emere, digito pulſant atque ex tinnitu reddito dignoſcunt, ſit ne integrum, probæ argillæ, ac bene coctum: ita priuſquam minis aliquot emat hominem, oportebat ad dicendum prouocare, atq; ex oratione deprehendere qualis ſit. Eodem pertinet dictum ſuperius, piſcis mutus eſt, nec refert quomodo iaceat, quum nihil aliud ſit quàm piſcis: ita non refert quo corporis habitu emas hominem, ſi ſilentem emas. 12 Venus moderata.

Xeniadæ, à quo fuerat emptus, dicebat, Mihi licèt ſeruo obtemperes neceſſe eſt, propterea quòd qui nauclerum aut medicum habet ſeruum, ei tamen parere cogitur, ſi velit ex eo capere vtilitatem. 23 Seruo prudēti obtēperandum.

Apud hunc Xeniadem fertur conſenuiſſe, & à ſuis diſcipulis ſepultus eſſe. Rogatus à Xeniade, quomodo ſepeliri vellet, in faciem, inquit. Percūctanti cauſam: Quoniam, inquit, paulò poſt futurum eſt, vt inferiora fiant ſuperiora, huc allud ens, quod id temporis Macedones rerum potirentur, atque ex humilibus fierent excelſi: quòd ſi inuerterentur omnia, fore vt cadauer etiam ex prono fieret ſupinum. Fortaſſis illud ſenſit, nihil referre quo ſtatu corpus exanime ſepeliatur, qua in re magna erat vulgi ſuperſtitio: porrectis in portam pedibus efferebantur, ſtantes cremabantur, & hodie ſtantes, vt audio ſepeliuntur Iudæi, certè ſu- 24 Sepultura.

pini ſepeliuntur omnes Chriſtiani.

25 In foro quondam ſtans clamabat, Adeſte homines; veluti concionaturus apud populum: quumq; tam frequentes conueniſsent, nec ille deſineret clamare, Adeſte homines, quidã indignati, Eñ adſumus dic aliquid. Tum Diogenes baculo illos abigens, Homines, inquit, adeſse iuſſi, non ſterquilinia. Non putauit hominis cognomen competere eis qui non viuerent iuxta rationem, ſed brutorum in morem agerentur affectibus.

Homines pecudum ſimiles.

26 Alexãder Magnus quũ eſset Corinthi, adijt Diog. pro dolio ſedenté, cumq; eo multa collocutus eſt: à quo digreſsus indignantib. amicis quod Rex illi cani tantũ habuiſset honoris, qui tanto Principi nec aſsurgere dignaretur: Imo, inquit, ni Alexander eſsem, Diog. eſse vellé. Adeo demiratus eſt animum illum liberum ac rebus humanis omnibus ſuperiorem, vt nihil regno ſimilius eſse iudicaret. Præcipua Regũ fœlicitas eſt quòd nulli ſeruiunt: ſed quicquid volunt, facilè efficiunt, tum quòd nullius egeant: atqui hoc ipſum homini præſtat philoſophia multò verius, quàm regnum monarchis. Quanquàm Alexandrum eſse, Alexãder maius quiddã exiſtimabat quàm regem eſse.

27 Negabat illos debiles ac mancos appellandos, qui ſurdi eſsent, aut cęci, ſed qui peram non haberent. Luſit autem affinitate vocum: Nam ἀνάπηρος Græcis dicitur mancus, aut mutilus, ἄπηρος qui pera caret: innuens, opinor, hominem ad omnem vitæ functionem inutilem eſse, qui expers ſit philoſophiæ. Pera enim Cynicorum penus erat.

Philoſophia.

Ingreſ-

Ingreſsus aliquando iuuenum cõuiuium ca- 28 pite ſemitonſo, non ſolùm non comiter exceptus eſt, ſed multis plagis onuſtus dimiſsus eſt. Quos ille hac ratione eſt vltus: Nomina iuuenum, à quibus fuerat cæſus, albo inſcripſit, itaque obambulabat ſoluto pallio: plagarum notæ loquebantur quid eſset paſſus, & album prodebat autores. Hoc pacto iuuenes inhumanos omnibus obiurgandos ac reprehendendos expoſuit. Vindicta ciuilis.

Quoniam Cynicus erat, canis dictus eſt, & 29 hoc vitæ genus à multis laudabatur, nemo tamen imitabatur. Itaque dicere ſolitus eſt, ſe canem eſſe laudantium, ſed laudatorum neminem cum laudato cane audere venatum ire. Virtus laudata tantum.

Iactante ſe quopiam ac dicente, Viros ſupe- 30 ro in Pythijs. Equidem, inquit, viros, tu verò mancipia. Luſit rurſus affinitate vocum, quæ eſt inter ἄνδρας & ἀνδράποδα. Mancipia autem appellabat quicunque ſeruirent cupiditatibus. Has philoſophia vincere pulchrius eſt quàm in Pythijs ludis vincere viros. Seruire mancipia.

Cuidam admonenti, vt iam ſenex quieſce- 31 ret à laboribus. Quid, inquit, ſi in ſtadio currerem, vtrum oporteret iam metæ vicinum curſum remittere, an magis intendere? Rectè ſenſit virtutis ſtudium hoc magis intendendũ, quo minus ſupereſt vitæ, quòd turpe ſit tum ab honeſto inſtituto refrigeſcere. Intendẽdũ honeſti ſtudium.

Aliquando vocatus ad cœnam, negauit ſe 32 venturum. Roganti cauſam, Quoniam, inquit, heri mihi non ſunt actæ gratiæ. Vulgus hominum poſtulat ſibi veluti pro magno beneficio gratias agi, ſi quem admiſerint ad conuiuiũ.

32 At Diogenes licèt pauper, exiſtimabat ſibi deberi gratiam, quod non grauaretur intereſſe conuiuio, quia nuſquam iret a ſymbolus, ſed lautius philoſophiæ ſermonibus paſceret conuiuatores & conuiuarum animos quàm ille corpus epulis.

33 Demoſthenem aliquando in publico diuerſorio prandentem deprehendit, quumque ille conſpecto Diogene ſeſe ſubduceret, Tanto magis, inquit, in diuerſorio futurus es, ſignificās hoc illum magis fore conuiuarum fabulam, quòd non ſolùm ibi verſaretur, ſed etiam tanquam in re nefaria deprehenſus, ſeſe ſubduxiſſet. Hoc enim memorabilius, quàm quòd illic potaret. Alij narrant hoc cuidam adoleſcēti dictum. Is potuit & Demoſthenes eſſe: ſimplicior autem ſenſus eſt, vt accipiamus adoleſcentulum admonitum, nè intro fugeret, ſed foras. Nam quò interius ſeſe abdebat in popinam, hòc magis erat in popina.

34 Hoſpitibus quibuſdam celebrem illum Demoſthenem videre cupientibus, porrecto medio digito, hic eſt, inquit, ille Demoſthenes Athenienſium orator. Digitus pollici proximus index dicitur, quòd hunc intendentes ſolemus aliquid commonſtrare. Digitus autem medius apud priſcos infamis habebatur, ob cauſam hic non referendam. Porrò Demoſthenes vulgo malè audiebat, quaſi parum vir eſſet. Id ſignificans Diogenes maluit illum medio quàm indice demonſtrare.

Hic eſt ille.

35 Cuidam exciderat panis, eumq́; reliquit, quod puderet recipere. Hunc caſtigare volens Diogenes iniecto fune collo traxit vrceū,

Pudor inutilis.

per

per ceramicum, hoc faciens in populo, quod ille in pane facere erubeſcebat.

Cum multis videretur immodicè philoſophus, reſpondit ſeſe imitari chori magiſtros. qui tonum legitimum excedere ſolent, vt alij congruum arriperent Quod enim excedit modum, tametſi vitioſum eſt, tamen ad excitandam aliorum ſocordiam conducibile eſt. Ità pallium ac dolium Diogenis, diuitibus ſuas delitias exprobrabant. 36 Exēpla inſignia.

Dicebat plurimos inſanire præter digitum: Num ſi quis aſſiduè medium digitum intendat vice indicis, vulgò habeatur inſanus: ſi quis indicem, ſanus videtur: At plurimi ſunt homines, qui grauius inſaniunt in rebus ſerijs, quā ſi digitum pro digito porrigant, & tamen hi vulgo non habentur inſani. Quemadmodum & hodie, parentes in liberis pro graui peccato caſtigant, ſi læua pro dextra vtantur. Atqui non itidem caſtigant eos, quum turpia pro honeſtis eligunt. 37 Inſania genera.

Taxabat & in hoc hominum inſaniam quod res pretioſas minimò emerent, venderentque viliſſimas plurimò. Statuam enim tribus nummum milibus emi, quum farinæ chęnix duob. æreis veniret At ſtatua nihil opus ad vitam, ſine farina viuere non licet. Conueniebat igitur farinam multò ſtatuis eſſe chariorem, Philoſophus precia rerum æſtimabat vſu naturali, vulgus æſtimabat ſtulta perſuaſione. 38 Aeſtimatio præpoſtera.

Quod ſuprà retulimus de Xeniade, quidam ita narrant Quum eſſet emptus Diogenes perinde quaſi ipſe Xeniadem emiſſet, dixit illi: Vide vt iuſſis meis pareas: quūq; ille diceret, 39 Seruus prudentior hero.

Digitized by Google

ἀνωποταμῶν, ſignificans rem præpoſterè agi ſi ſeruus imperet hero: Si medicum, inquit Diogenes, emiſſes, æger non illi præſcribenti obtẽperares, an diceres ἀνωποταμῶν? Si herus corpore malè affectus auſcultat ſeruo rei medicæ perito, multò magis decet animo ægrũ auſcultare ſeruo philoſophiæ perito, quod enim ars medica præſtat corpori, hoc philoſophia præſtat animo. Illa medetur febri, hęc prauis cupiditatibus. Quanto autem animus prętat corpori, hoc illius morbi ſunt quàm huius grauiores: Laertius addit, quum à præcone rogaretur, quo titulo vellet prædicari, isq́ue reſpondiſſet, ſe ſcire imperare liberis, vbi vidiſſet prætereuntem quendã bene cultum, Huic,

40 inquit, me vende: nam is eget domino. Cuidam ambienti à Diogene in philoſophiæ diſciplinam recipi, admiſſo explorandi gratia pernam in via ferendam dedit, ſeq́; iuſſit ſequi. Ille præ pudore, abiecto quod geſtabat furtim ſe ſubduxit. Aliquanto poſt, fortè fortuna illi factus obuius, ridens: Tuam, inquit, ac meam amicitiam perna diremit: indicans illum non eſſe idoneum philoſophiæ diſcipulum, qui ſtultum pudorem non poſſet contemnere. Neque enim turpe eſt geſtare pernam; ſed ab honeſto recedere, turpe eſt: Diocles hoc ipſum paulò ſecus narrat. Quum quidam ambiens eſſe Diogenis diſcipulus, dixiſſet illi, Impera mihi Diogenes, admiſſo in famulitium caſei fruſtum portandum dedit. Id quum ille ob pudorem recuſaret: Noſtram, inquit Diogenes, amicitiam pau'ulum caſei diremit.

Pudor inutilis.

Quum

Quum aliquando vidiſſet puerum caua manu bibentem, Hic puer, inquit me frugalitate ſuperat, qui ſupellectilem ſuperfluam mecum circumferam: & eductum è pera poculum ligneum abiecit: Neſciebam, inquiens, & in hoc nobis prouidiſſe naturam. Quum alterum puerum vidiſſet vaſculo fracto, cauo panis excipere lenticulam, abiecit & catinum ligneum, vt ſuperuacaneum. Hæc patiar videri ridicula, modò fateamur immodicum ſimplicitatis exemplum in hoc vtile, vt nos noſtri luxus pudeat. 41 Frugalitas.

Sapienti nihil deeſſe colligebat de hoc ſyllogiſmo, Deorum omnia ſunt, Deorum autem amici ſunt ſapientes, & amicorum communia ſunt omnia: ſapientum igitur ſunt omnia. Sed eodem ſyllogiſmo reijci poterat petens aliquid, Cur petis habens omnia? 42 Sapiēs diues.

Quum vidiſſet fœminam dijs procumbentem, ita curuato corpore, vt à tergo quædam apparerent, quæ nudari non decet oculis hominum, adijt illam dicens: Non vereris, mulier ne ſtante poſt tergum tuum Deo: nam illius plena ſunt omnia: parum decenter te geras? Aeſculapio percuſſorem conſecraſſe dicitur, qui accurrens procidentes in faciem contereret. 43 Decorū vbique ſeruandum.

Solitus eſt ioco dicere, ſibi tragicas execrationes occurriſſe, quod eſſet; Ἀνέστιος ἄπολις ἄπατρις, πτωχὸς, ἀλήτης καὶ ἡμερόβιος. Id eſt, Domo, ciuitate, patriaque carens, pauper & erro: Alludens ad locum aliquem è tragœdijs. 44 Paupertas tragica.

Quin & illud dixiſſe fertur, quod fortunæ opponeret animi fiduciam, legi naturam, affe- 45 Philoſophi vita.

ctibus

ctibus rationem, eò quod his tribus paratur ac ſeruatur hominum tranquillitas. Aduerſus fortunæ procellas tuetur ſapientem animus impauidus: naturam pro lege ſequitur, cui ſi repugnet lex, contemnit eam. Porrò cupiditatum tumultus ratione compeſcit.

46 Quum Alexander Magnus inuiſeret Diogenem, reperit, eum in cranio ſedentem pro dolio, ac laceras ſchedas glutino committentem poſtea quàm Rex multa cum illo colloquutus pararet abire, diceretq́;, Cogita Diogenes, quid à me velis petere: nam quicquid optaris, feres: Mox, inquit, de alii, interim ſecede pauliſper. Cùm Rex ſeceſſiſſet, putans illum velle deliberare, diutius ſilenti repetijt, Pete quod vis Diogenes. Hoc, inquit, volebam nam prius arcebas mihi Solem, ad id quod ago neceſſarium. Alij narrant illum dixiſſe, Ne mihi feceris vmbram, quod vellet apricari.

47 Philoſophus paucis eget. Memoratur & illud Alexandrum ita fuiſſe loquutum, adſum ò Diogenes tibi ſubuenturus, quandoquidem video te multis egentem, cui Diogenes. Vter noſtrum pluribus eget, ego qui vltro peram & pallium nihil deſydero: an tu qui non contentus patrio regno, periculis temet obijcis, vt latius imperes, adeo vt vix totus Orbis tuæ cupiditati videatur ſatis futurus.

48 Lepidè. Quodam tempore, quum diutiſſimè legens tandem eò veniſſet, vt videret chartam vacuam: Bono inquit, animo eſtote viri, terram video. Alludens ad longa nauigatione feſſos, qui recreantur animo, quum ipſis procul apparet portus.

Cui-

Cuidam ſophiſticis argumentationibus col 49
ligenti, quòd Diogenes haberet cornua, fron- Argutia
tem ac tempora manu contrectans. Atqui, in- friuola.
quit, ego non video. Irridere maluit friuolum
enthymema quàm ſoluere.

Quum Zenon in ſcholis diſſerẽs acutiſſimis 50
rationibus probaret nullum eſſe motum, nec
eſſe poſſe. Diogenes ſurgens cœpit inambula-
re. Id admiratus Zenon. Quid, inquit, agis
Diogenes? Confuto inquit, tuas rationes. Ta-
xans interim inanem ingenij oſtentationem.

Sophiſta quidam volens apud Diogenem 51
oſtentare acumen ingenij, hunc in modum ra-
tiocinatus eſt. Quòd ego ſum, tu non es. Cum
annuiſſet Diogenes. Ego, inquit, ſum homo, Argutia
igitur tu non es homo. Tum Diogenes. A friuola.
me inquit, incipe, & rectè collegeris. Non di-
gnatus eſt aperire, quid haberet vitij ratioci-
natio, ſed maluit irridere de tam friuolis nu-
gis ſibi placentem. Si ſic ſumpſiſſet, tu es ho-
mo. ſequebatur ſophiſtam non eſſe hominem.

Cuidam ad oſtentationem ingenij multa de 52
rebus cœleſtibus diſſerenti: Quam nuper in- Ignota
quit, de cœlo veniſti? Socratem in hoc retu- loqui.
lit, cuius eſt illud, Quę ſupra nos, nihil ad nos.

Eunuchus quiſpiam contaminatæ famæ in 53
ſcripſerat ædib. ſuis μηδὲν εἰσίτω κακὸν, ne quid Mala ve
ingrediatur mali. Id videns Diogenes; Ae- ra.
dium, inquit, dominus, qua ingreditur? Eu-
nuchus boni omnis gratia poſuerat titulum,
nè quid infœlicitatis attingeret domum. Id
Diogenes detorſit ad mala animi, quę ſola vè-
rè mala ſunt.

Nactus vnguentum, eo pedes inunxit pręter 54
morem

Ridiculum. morem publicum. Id demirantibus dixit. Quoniam vnguentum capiti infuſum exhalatur in aerem, à pedibus autem aſcendit ad nares. Similiter alius reprehendit publicam conſuetudinem, qua coronas capiti imponunt, quum magis conueniat infra nares ponere, quòd fragrantiæ vapor non tam deſcendat, quàm aſcendat.

55 Imitari non eſt ſatis. Athenienſes hortabantur Diogenem, vt myſterijs initiaretur, addentes quod initiati apud inferos principatum tenerent. Ad quæ Diogenes: Perquam ridiculum eſt, inquit, ſi Ageſilaus & Epaminondas in cœno degunt, & Pateetion fur ac vtiliſſimi quique homines, quod initiati ſint, in beatorum inſulis erunt.

56 Cùm primùm cœpiſſet philoſophari, quum in dolio ſicco mucidoq; pane veſcens ſolus, audiret totam vrbem lætitia perſtrepentem, erat enim dies feſtus, ſenſit animo nonnihil tædij, diuque ſecum de relinquendo vitæ inſtituto cogitauit. Sed quum tandem mures videret adrepentes paniſque micas edere Quid tibi diſplices, inquit Diogenes, ſat magnificus es, ecce etiam paraſitos alis.

57 Conuitium. Platoni ipſum ob vitæ ſordes canem appellanti: Sanè, inquit: nam ad eos qui me vendiderant recurri. Solent enim canes ſi vendantur ad veteres dominos recurrere. Non offenſus eſt conuitio, ſed commodè interpretatus eſt. quum Aeginam nauigans, interceptus eſſet à piratis, atque in Cretam perductus, ibique venditus. Eos piratas puto Corinthios aut Athenienſes, aut certè Aeginetas.

58 Quum è balneis redeuntem quidam rogaſſent,

ſent, num illic eſſe multum hominum, negauit eſſe Rurſus percunctatus, an illic eſset multa turba, annuit: ſignificans hominis vocabulum pauciś competere. Homines non homines.

59 Narratur & illud vix credibile: Plato ſic de finierat hominem: Homo eſt animal bipes abſque pennis, ei diffinitioni quum diſcipuli Platonis applauderent, Diogenes gallum gallinaceum pennis ac plumis nudatum produxit in ſcholam. En, inquiens, hic eſt homo Platonis. Itaque diffinitioni adiectum eſt, latis vnguibus, quòd aues eiuſmodi non habent. Ridiculum.

60 Percunctanti qua quis hora prandere debeat: Si diues eſt, inquit, quum vult: ſi pauper, quum poteſt. Feſtiuũ.

61 Apud Megarenſes quum viderat arietes pellibus tectos aduerſus frigoris iniuriam, ipſorum autem filios nudos; Satius eſt, inquit, Megarenſis eſſe arietem quàm filium. Traditum eſt de Megarenſibus, quòd indiligenter habent filios ſuos. Educatio.

62 Quidam in publico geſtans longam trabem, per imprudentiam percuſſerat Diogenẽ, moxque ex more dixit, Caue. At Diogenes: Num, inquit, me vis iterum percutere? Alij ſic narrant: Dicenti Caue? baculum impegit in caput, & poſt ictum adiecit, Caue: par pari referens. Nam ante lęſionem dicendum erat, Caue. Sera monitio.

63 Quodam tempore lucernam accenſam geſtans obambulabat in foro clariſſima luce. quæ renti ſimilis; Rogantibus quid ageret: Hominem, inquit, quæro: notans publicos ciuitatis mores, vix homine dignos. Homo rarus inuẽtu.

Cùm

64 Cùm aliquando perfuſus eſſet aqua, ſtaretq́; toto diſtillans corpore, circunſtantes aliquot, vt fit, commiſerabantur hominē indigna paſſum. Quibus Plato, nam & is fortè tum aderat: Si vultis, inquit, commiſerari Diogenē, abite: notans in philoſopho gloriæ cupiditatem. Hoc igitur ſpectaculo quoniam delectabatur fœlix erat potius quàm miſerandus: at ſi nullo teſte perfuſus fuiſset, tum verè fuiſſet miſerabilis.

Gloria tecta.

65 Colaphum impingenti: Profectò, inquit, neſciebam me capite galeato ambulare. Ludens manum pronam galeam dixit. Nec aliter vltus eſt percuſsorem. Niſi fortè legendum eſt. Neſciebam capite galea tecto incendendum eſſe.

Moderatè.

66 At non eadem patientia tulit Midiam, qui impacto illi colapho dixerat, Tria millia tibi in menſa ſunt poſita: per ludibrium illi gratulans, quòd pro colapho tãtum nummorum ex mulcta ad ipſum eſset rediturum, ſi lege ageret. At Diogenes poſtridie ſumpto pugillum loro, eoque impacto Midiæ totidem verbis dixit, Tria millia tibi in menſa ſunt poſita. A. Gellius narrat de quodam, qui pro delectamento habebat manu depalmari homines, moxq́; è crumena, quam in hoc circunferebat, iuſſit numerari mulctam. At Diogenes declarauit non omnes eſse ea patientia, vt mulcta contenti ſint.

Par pari.

67 Philoſophi vulgò hoc nomine malè audiebant, quod Deos aut non crederēt eſse, aut cõtemnerent. Hoc innuens Lyſias interrogabat Diogenem, crederet ne eſse Deos? Cui Diogenes:

nes: Qui conuenit, inquit, vt non credam, quũ perſuaſum habeam, te Dijs inuiſum e ſe; Hoc dictum quidam attribuunt Theodoro Non reſpondit ad quæſtionem, ſed in contumelioſè interrogantem.

Conſpicatus queadam ſe religionis cauſa aſpergentem aquis fluuialibus: Nam hoc ritu, priſci ſolent purificari, ſi quid piaculi commiſsum crederent: Infælix, inquit, quum erras in Grammatica, non abſolueris aſperſus: multò minus aſperſio te liberabit à vitæ criminibus. 68 Superſtitio.

Eos ſummouere reprehendebat, qui ſi quid ſecus euenißet, fortunam incuſarent, id quod vulgus hominum ſolet, dicens ipſos homines tã potius incuſandos, qui poſtularent à fortuna, non quæ verè bona eſsent, ſed quæ ipſis bona viderentur. Nam ſi permitterent Dijs, quæ ipſi iudicant optima dare, darent, nunc non acceptis his quæ flagitarunt, impudenter incuſant Deos. 69 Vita ſtul ta.

Superſtitionem hominũ qui in ſomnijs terrentur hoc pacto deridebat: Quæ vigilantes, inquit, agitis, ea non curatis: quæ verò dormientes ſomniatis, ſollicitè perquiritis. Ad fœlicitatem enim aut infœlicitatem homines non tam refert, quid patiatur in ſomnis, quid agat vigilans. Ibi quoties aliquid turpe committi, oportebat metuere Deorum iram, ac triſtem euentum, non ſi quid dormientibus ſit viſum. 70 Voluptas.

In Olympijs præconem ita pronunciantẽ, Doxippus viros vicit: correxit Diogenes: Hic inquiens mancipia, ſed ego viros; ſignificans pulchra- 71 Victoria

minibus vitam, cęterum hanc ignorari ab his, qui quærunt dulciora, vnguenta, aliasq́; hoc genus delicias. His enim qui fruuntur, credunt ſe viuere, quum veram vitam tranquillam ac ſuauem ſola præſtet ſapientia. Non igitur Dij ſunt inculandi, ſed homines, qui per ſtultitiã non poſtulant ab illis vitam, ſed voluptates.

Conſpiciens delicatum quendam à ſeruo calceari: Nondum, inquit, ſat beatus es, niſi te etiam abſtergat, id erit, ſi mancus fueris. Viſum eſt Diogeni non multo minus abſurdum in calceatu abuti opera famuli, ſi quis ipſe ſibi hoc præſtare valeat, quàm ſi poſt exoneratam aluum adhibeat famulum abſtergendo podici. Quamquam intelligi po eſt & de abſtergendo naſo. Philoſopho ethnico prodigioſæ delitiæ videbantur, ethnicum calceari a famulo. 76 Delicia.

Conſpicatus duci quendam, qui phialam ex ærario furatus ſuſtulerat: ducebatur autem à magiſtratibus, quos illi ἱηρομνήμονας appellant: Manni, inquit, Diogenes fures paruum ducunt. 77

Videns adoleſcentem lapides iacientem, in crucem, Euge, inquit, ſcopum attinges. Innuens fore, vt aliquando in crucem ageretur. 78 Salsè.

Cùm adoleſcentuli circunſtantes Diogenem acclamaſsent, Canis, canis, ac mox territi fugere cœpiſsent, rogatiq́ue cur fugerent, dixiſſent, nè mordeas nos canis: Bono, inquit, animo ſitis filioli, canis non edit betulam. Tectè illis exprobrans molliciem. 79 Salsè.

Cuidam ſibi placenti, quòd leonis exuuio 80

Hypocrisis. tectus incederet: Non tu deſines, inquit, virtutis ſtragulas pudefacere? Indecorum eſse cenſuit, quod homo mollis Herculis amictum ſibi vendicaret.

81 Prædicantibus beatum Calliſthenem philoſophum, quòd apud Alexandrum apparatu ſplendido exciperetur: Imò, inquit, infælix eſt, quod illi prandendum, cœnandumque ſit, cùm Alexandro viſum fuerit: ſentiens nihil eſse beatum, ſi abſit libertas. Hic eſt Calliſthenes Ariſtotelis diſcipulus, quem Alexander tãdem coniecit in carcerem, vbi & perijt. Quidam pro Calliſthene ſupponunt ipſum Ariſtotelem, cuius fœlicitatem prædicantibus, quod cum Regis filio viueret: Ariſtoteles, inquit, prandet quum vult Alexander, Diogenes cum vult Diogenes.

82 Benignitas. Si quando egebat pecunijs, eas ab amicis accipiebat: at ſuggillantibus eum, quod præter philoſophi dignitatem peteret: quòd eſset mẽdicorum: Imò, inquit, non peto, ſed repeto, οὐχ αἰτῶ ἀλλ' ἀπαιτῶ: Repetimus enim mutuum, aut depoſitum. Amicus autem egenti amico dans non donat, ſed reddit quod debebat. Quiſquis enim in tali caſu pecuniam ſeruat, rem alienam detinet.

83 Mollicies. Quum adoleſcens quidam comptior Diogeni propoſuiſset quæſtiunculã. Non tibi prius, inquit, reſponſurus ſum, quàm ſublatis veſtibus oſtenderis vtrum maſculus ſis, an fœmina. Ex cultu parum virili notauit illius mollicię.

84 Ars inhoneſta. Alteri cuidam adoleſcenti, luſum quendã amatorium eleganter in balneis exhibenti, quod Græci vocant κοτταβίζειν, Diogenes quò

melius,

melius, inquit, hoc deterius, damnans improbatam artem, qualis eſt & alea, cuius quo quiſque eſt artifex melior, hoc vir eſt deterior.

Quum Diogenes adeſset conuiuio, qui accumbebant appellantes illum canem, oſsa illi proijciebant, quod id canibus fieri conſueuit: at ille diſcedens à tergo commingebat accumbentes: ſignificans & hoc eſse canum. 85 Canini mores.

Oratores ac cæteros omnia ad gloriam facientes appellabat τριανθρώπους, ideſt, ter homines ancipiti dicto. Nam vt vulgus hominem eſse negat, qui nec doctus, nec humanus, ita philoſophus hominem vocabat miſerum, qui nihil haberet ſupra hominem. Siquidem, iuxta Homerum, nullum animal homine miſerius. Proinde ter homines dixit, ter miſeros, qui ſua ſtudia omnia conferrent ad rem ignauiſſimam, ac populari multitudini, multorum capitum beluæ ſeruirent ſeruitutem. 86 Ter homines.

Diuitem quendam indoctum, ſed ſplendidè veſtitum appellabat, hoc eſt, ouem aureo vellere. Nam tales fuiſse proditum eſt à poetis: qui minimum valerent ingenio, ouillis moribus etiam prouerbio dicebantur. 87

Præteriens prodigi cuiuſdam ædes inſcriptionem habentes, venales: Facilè, inquit, diuinabam fore vt præ immodica crapula domum euomeres, iam enim domum abſumpſerat, ante quàm venalem proſcriberet. Vomitus igitur erat ille verius quàm venditio. 88 Profuſio

Adoleſcenti conquerenti, quòd à multis perturbaretur. Deſine, inquit, tu & perturbationis indicia præ te ferre: ſignificans nulla re melius improbitatem lædentiũ finiri, quàm 89 Dolor diſſimulatus.

ipſi minanti: dicentique. Vnico ictu tibi perfringam caput: At ego, inquit ſi id feceris, tibi ſiniſter aſtans vt contremiſcas, efficiam: Significans ſe mortuum etiam illum terrere poſse, à quo viuus contemnebatur. Hic tamen affectus & hodie plurimos habet, qui cum ſint aduerſus viuos feroces, aduerſus vmbras ſunt formidoloſiſſimi. Superſtitio.

Ab Hegeſia rogatus, vt ipſi libros aliquot commodato daret: Non ſapis, inquit, Hegeſia, qui quum caricas non pictas, ſed veras eligas, vera exercitatione neglecta ad ſcriptam te conferas. Hoc dicto notauit eos, qui per omnem vitam nihil aliud legunt quàm philoſophorum libros, rectè viuendi præcepta continentes, quum virtus magis vſu diſcatur quã lectione. γράφειν Græcis anceps vox eſt ad ſcribere & ad pingere. Itaque virtus libris expreſſa quodam modo picta virtus eſt. Abſurdum autem videtur, in caricis habere delectum, in virtute non item. 94 Lectio mortua.

Cuidam illi probro objicienti, quòd exularet à patria. Miſer, inquit, iſtius rei cauſa philoſophatus ſum: ſiue quòd exilium compuliſset Diogenem ad philoſophandum, ſiue quod ideò didiciſset philoſophiam, vt exilium ſimileſque caſus æquo animo perpeti poſset. 95 Exilium vtile.

Alteri cuipiam per conuitium dicenti: Sinopenſes exilio te damnant: At, ego, inquit, illos, manſione: ſignificans ſe quod ſolum vertere iuberetur, nihilo infœliciorẽ eſse his, qui in patria manerent, nec exilium æquo animo pati poſsent. Tam. n. miſerũ eſt manere coactum, 96

ret. Vt conſueſcam, inquit, non commoueri, ſi quando ab hominibus non impetro, quod peto.

Poſteaquàm inopia compulſus cœpiſſet mendicare, his verbis ſolet aggredi: Si cui alteri dediſti, da & mihi: ſin nemini, à me incipe. Significabat ſe, non inferiorem cæteris mendicis: itaq; par eſſe vt cui daret, & Diogeni: qui verò tam parcus eſſet, vt nemini quicquam dare, hunc tempus eſſe, vt aliquando dare incipiat. 100 Mendicitas.

Interrogatus aliquando à tyranno, è cuiuſmodi ære potiſſimum oporteret fieri ſtatuas: Ex eo, inquit, ex quo fuſi ſunt Harmodius & Ariſtogiton: innuens illum eſſe tollendum, quod illi tyrannicidæ fuerint. 1 Liberè.

Percunctanti quo pacto Dionyſius vteretur amicis. Vt vtribus, inquit, plenos ſuſpendit, inanes abijcit: ſignificans à tyranno diuites occidi: pauperes negligi. 2 Salsè.

Quidam glorioſum titulum inſcripſerat ædibus ſuis, Iouis filius Callinicus Hercules hic habitat, nè quid introeat mali. Diogenes ex inſcriptione ſtultitiam hominis deprehendes, adiecit, μετὰ πόλεμον ἡ συμμαχία. Id eſt, Poſt bellum auxilium: indicans ſeruam eſſe malorum omnium deprecationem, poſteà quàm talis immigraſset. Colebatur enim Hercules ἀλεξίκακος, malorum depulſor. Eum oportuit in ædes immigrare, priuſquam immigraſſet dominus ædium, qui ipſe erat magnum malum. 3 Seuerè.

Luxurioſum quempiam in diuerſorio conſpiciens veſcentem oleis. Si ſic prandiſſes, inquit, non ita cœnares: ſentiens non eſſe fru- 4 Luxus.

terior eſt? Notans pictoris imperitiam, quaſi dubitaret vter eſset deterius pictus, Vſus eſt autem voce ambigua, nam χείρων, & peior dicitur, & in pugna inferior.

Orationem blandam non ex animo proficiſcentem, ſed ad gratiam compoſitam, dicere ſolet, melleum laqueum, quod blande amplectens hominem iugulet. 11 Blandiloquium.

Luxurioſorum ventrem, vitæ charybdin appellabat, quòd omnia deuoraret, nec ſatiaretur vnquam, Charybdis tantum ea ſorbet, quę mari vehuntur, & reuomit tandem, quòd abſorbuit: at lurconum ventribus nec aer, nec terra, nec flumina, nec maria ſufficiunt, quin domos & agros totos abſorbent, nec reuomunt. 12 Vèter omnia deuorans.

Cùm quidam Diogeni referrent, Dydimonem mœchum comprehenſum: Dignus eſt, inquit, ex ipſo nomine ſuſpendi. Porrò Didymi Græcis teſticuli dicuntur: ab his igitur vnde nomen habebat, & quibus peccauerat, vult eum ſuſpendi. 13 Adulterium.

Phyſicus quidam interrogauit Diogenem, quàm ob cauſam aurum palleret: Quoniam, inquit, plurimos habet ſibi inſidiantes. Pallent autem, qui metuunt. 14 Auri amor.

Cum videret mulierem in lectica, dixit: Caueam non conuenire feræ: notans tam effœrum ac noxium animal ferrea cauea coercendum. Lectica verò ſellæ genus eſt cancellatæ, vt aliquam caueæ ſpeciem præbeat: in hac diuites ac delicatæ ſedere, atq; ét geſtari ſolent. 15 Deliciæ.

Seruum fugitiuum videns ad puerum ſedentem: Vide, inquit, adoleſcens, ne excidas: ambiguo verbo ludens. Nam excidit, qui in pu- 16 Ambiguè.

teum

Ἤ τινα συλήσων νεκύων κατατεθνειώτων. Id eſt, Sacrilegium.
Quid tu huc veniſti, vir præſtantiſsime, num fors,
Vt ſpolies aliquem horum, quos mors occupat atra?

Interrogatus num ſeruum, ancillamve haberet, negauit. Cumque percunctator adiecisſet, Quis igitur te efferet, ſi moriaris? qui domo, inquit, erit opus. Multi ſuperſtitiosè ſoliciti ſunt, quomodo, & per quos efferantur. Hac cura prorſus vacabat Diogenes, non dubitans quin futurus eſſet aliquis, qui cadauer eijceret, vel ob id, quò domum faceret vacuam. Quanquam illi contigit honorifica ſepultura. 20 Sepultura.

Conſpiciens adoleſcentem quendam neglectius dormientem, baculo pungens illum, dixit Carmen Homeri. 22

Ἔγρεο, μή τίς τοι εὕδοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξῃ. Id eſt,
Surge. Ne quis, dum dormis, à tergo infixerit haſtam.

Ad eum qui obſonijs ac luxui plus æquo indulgebat, illud Homericum accommodabat. 23
Ὠκύμορος δή μοι, τέκος, ἔσσεαι, id eſt,
Nate mihi fueris breuis æui. ſignificans illum ſibi luxu mortem acceleraſſe.

Platonis ideas, id eſt, formas riſit & Ariſtoteles. Quodam igitur tempore quum Plato multa de ideis diſſereret, & rem confictam confictis vocabulis explicare conaretur, ſubinde in ore habens, menſeitates, & cyathitates, per quas voces intelligebat ſpecies menſæ & cyathi: Diogenes irridens ſubtiles nugas: Menſam, inquit, ac cyathum video, menſeitatem & 24 Argutiæ nugatoriæ.

cya-

ſuum commiſiſſet, alter non perdidiſſet, ſignificans vtrumq; dignum exitio. Argutia dicti in hoc eſt qui furatur, lucrifacit aliquid: is verò cui res furto tollitur damno afficitur. At hic abſurdum quiddam acciderat alter alterius rem furatus erat, nec tamen is cui furtum eſt factum perdidit, quòd hoc ipſe furatus eſſet, quod alter ſuſtulit.

Percunctanti quod vinum libentius biberet: Alienum, inquit: & hic ἀμπροσδόκητον addit gratia dicto. Aliud enim expectabat percunctator, videlicet de genere vini ſentiens. 30 Aliena dulciora

Cuidam ipſi dicenti, Plurimi te derident: At ego, inquit, non derideor. Id autē videtur ἀδύνατον, vt aliquis te percutiat, tu tamen non percutiaris ſed Diogenes negauit ſe derideri ſiue quòd non eſset deridiculus: ſiue quod exiſtimaret hominum irriſionem nihil ad ſe pertinere. 31 Neglectus iniuriarum.

Dicenti miſerum eſſe viuere: Non, inquit viuere miſerum eſt, ſed male viuere miſerum eſt. Vulgus miſeram appellat vitam, laborib. doloribus, morbis, damnis, exilijs, multiſque hoc genus incommodis obnoxiam. At philoſophus nihil malum aut miſerum eſſe ducebat, niſi quod cum turpitudine coniunctum eſſet. 32 Vita miſera.

Erat Diogeni ſeruus nomine Manes; is cum profugiſſet à domino, admonuerunt amici, vt fugitiuum inueſtigaret: At ridiculum, inquit Diogenes, ſi Manes abſque Diogene viuat, Diogenes abſque Mane viuere non poſſit. At multi ſeruos inſequuntur, vt vlciſcātur, Diogenes ſpectabat vſum. Melior autem philoſophus 33 Frugalitas.

eſt,

ſe ſcire quid eſset: ali js erat placenta, Diogeni panis erat, qui nō edebat voluptatis gratia.

Percunctanti, cur cæteris mendicis benignè largirentur homines, philoſophis non item: Quoniam, inquit, credunt citius futurum vt claudi cæciue fiant, quàm philoſophi. Qui miſerentur afflictorum, quales ferè ſunt mendici, faciunt hoc contemplatione communis hominum ſortis, ita cæco opitulantur, cogitantes, hoc ipſum mihi poterit accidere: de philoſopho non item cogitant. Dictum feſtiuius eſt, ob abuſum verbi, ſperant: vt philoſophus fias ſperari poteſt; cæcitatem, aut claudicationem nemo ſperat. 38 Salsè

Diogenes poſcebat aliquid ab homine auaro: quem vbi videret cunctantem ac negaturo ſimilem: O homo, inquit ad cibum te poſtulo, non ad cyppum: vt qua licèt, Græcarum vocum affinitatem reddam. Græcis enim & τροφη' cibus eſt, & ταφη' ſepulturæ. 39 Cunctanter daret

Cuidam obijcienti, quòd aliquando falsò ſignaſset monetam: Nam hanc ob rem, vt dictū eſt, iuſsus eſt exulare: Fateor, inquit, fuiſse tempus, quo talis eram, qualis tu nunc es: qualis autem ego nunc ſum, tu nunquam futurus es. Notabat eos, qui iuuentutis errores in alios reprehendunt, quum ipſi ne in ſenectute quidem corrigant ſuos. 40 Error correct*.*

Alteri cuidam hoc ipſum opprobranti, crimen iuuentutis obtentu defendit: dicens, Tum celerius reddebam lotium, nunc non item. Cynica circuitione notauit iuuenilem ætatem, quæ facilius reddit humorem veſicæ, quum ſenibus moleſta ſit dyſuria. 41 Error iuuenilis.

Myn-

42 Myndum aliquando profectus, quum vide-
Ridiculum. ret portas amplas ac magnificè extructas, quũ oppidum eſſet exiguum: Viri, inquit, Myndii, claudite portas, nè ciuitas veſtra egrediatur: notans oppidum tam eſſe puſillum vt per portas egredi poſſet.

43 Conſpiciens furem purpuræ comprehen-
Facetè. ſum, Homericum carmen in eum detorſit:

Ελλάβε, inquit, te πορφύρεος θάνατος, καὶ μοῖρα κρατιὴ. Id eſt.

Te *mors purpurea apprehendit violentaq; Parca.*

44 Craterus Alexandri Magni præfectus, ho-
Libertas mo prædiues, inuitarat Diogenem vt ad ſe commigraret, cui reſpondit: Malo Athenis ſalem lingere, quàm apud Craterum opipara frui menſa: Sentiens libertatem quamuis inopem omnibus diuitum delitijs præferendam, vbi minuitur libertas.

45 Anaximenes rhetor obeſo aqualiculo erat
Obeſitas onuſtus: hunc adiens Diogenes ita loquutus eſt: Impartire nobis tenuibus, & ventrem. Nam & ipſe leuaberis onere, & nobis commodabis.

46 Cùm oraret aliquando Anaximenes, Dioge-
Ridiculũ nes prætendens pernam, auditores in ſe conuertit: ob id indignatus Anax. obticuit, ab auditorio deſtitutus. Tum Diogenes, Anaximenis, inquit, diſputationem oboli precium diſſoluit: ſignificans illum de rebus friuolis diſſeruiſſe, quæ non admodum attentos haberent auditores.

47 Quibuſdam obijcientibus, quod in foro ci-

bum

bum caperet: Quid mirum, inquit? In foro Veſci in
eſurio: ratiocinatus a relatiuè oppoſitis. Si fa publico.
mes non vrgeret hominem in foro, fortaſſis ab-
ſurdum eſſet in foro veſci. Sed eodem colore
ſe tueri poterat in foro deijciens aluum: aut
vrinam reddens.

Sunt qui & illud aſcribant Diogeni: Plato 49
offendens illum lauantem olera, dixit illi ad Libertas
aurem: Si Dionyſio morem geſſiſſes, profectò
non lauares olera. Diogenes viciſſim Platoni
in aurem dixit; Si tu lauares olera, Dionyſio
non inſeruiſſes. Verùm hoc videtur effictum
ad ſimilitudinem illius, quod ante retulimus
de Ariſtippo, quemadmodum & hoc quod ſu-
bijciam.

Cuidam dicenti, Multi te deridẽt ô Dioge- 49
nes: Et illos inquit. fortaſſis Aſini. Alterò ſu- Irriſio
bijciente, Sed illi non curant Aſinos. Nihilo contem-
magis, inquit, ego ipſos. Aſinis irriſionem tri- pta.
buit, quod ſubinde nudatis dentibus irriſionis
ſpeciem præbeant. Quid & deridentes quem-
piam, mota ab aure manu imitantur Aſininas
auriculas. Videtur igitur & Aſinus motis auri-
culis irridere homines, nemo tamen offen-
ditur.

Conſpicatus adoleſcentulum philoſophiæ 50
dantem operam: Euge, inquit, corporeæ for- Animi
mæ amatores ad animi pulchritudinem auo- cultus.
cas: Sentiens illum hoc agentem: vt animum
virtutibus & honeſtis diſciplinis exornaret,
hoc conſequuturum, vt longè meliores ami-
cos ſit habiturus. Nihil enim ſapientia pul-
chrius, nihil virtute amabilius.

Adoleſcenti formoſo ad conuiuium eunti, 51

Cõuict. improb. deterior, inquit, redibis. Reuerſus à conuiuiò adoleſcens quum Diogeni dixiſſet, lui nec redij deterior, inquit χείρων μὲν οὖν, id eſt, deterior igitur: indicans fieri non poſſe, quin adoleſcẽs è luxurioſo temulentoque conuiuio redeat deterior.

53 Diogenes ab Eurytio petijt quiddam magni: qui quum ex more his verbis negaret, Faciam ſi mihi perſuadere poſſis: Si poſſim,
Liberè. inquit, Diogenes, iam pridem tibi ſuaſiſſem, vt te ſuſpenderes. Hic præter Cynicam libertatem nihil eſt quod mireris.

54 Inuiſerat Lacedæmonem: inde Athenas reuerſum percunctabatur, vt fit, quò iret, & vnde
Delitię. veniret, A viris, inquit, ad fœminas: notans Athenienſium delitijs effœminatos mores, quũ Lacedæmonij durè inſtituerentur.

55 Redeuntem ex Olympijs quidam interrogabant, vidiſſet ne illic multam turbam: Tur-
Homines pauci. bam, inquit, plurimam, ſed homines perpaucos. Et hoc imitatum apparet ex eo, quod ſuprà dictum eſt de balneo.

56 Eos qui per luxum in coquos, nepotes, ſcorta & adulatores facultates ſuas profunderent,
Profuſio ſimiles dicebat arboribus per præcipitia naſcentibus, quarum fructus homo guſtaret, ed à coruis & vulturibus ederentur: Sentiens eos qui gulæ ventrique ſeruiunt, non eſſe homines.

57 Græci ſi cui precantur exitium, iubent abire ad coruos, ἐς κόρακας. At Diogenes dicere
Adulatio. ſolet, multò periculoſius eſſe incidere in aſſentatores, quàm in coruos. Dicti iucunditas perit nobis, quæ eſt in Græcarum vocum affinitate.

cate. Nam illi κόρακας appellant coruos, & ea literula mutata κόλακας dicunt adulatores. Hoc dictum tribuitur & Antiſtheni.

Phryne meretrix Delphis Venerem aureã dicauit. Eam videns Diogenes, aſcripſit elogium, Ex Græcorum intemperantiæ. Arguebat enim Græcos ſupra modum libidini deditos eſſe, quod ſcortum è turpi quæſtu tantum auri collegiſſet. 58

Sunt qui & illud illi attribuant. Cum Alexander Magnus ad Diogenem veniſſet, eumq́; ſalutaſſet, percunctatus eſt Diogenes quis eſſet: quumq́; ille reſpondiſſet, Ego ſum Alexander ille rex: At ego, inquit, ſum Diogenes ille canis: non minus ſuperbiens ſua libertate, quã Alexander ſuo regno. Interrogatus ob quæ facta canis nomen vulgò ſortitus eſſet. Quoniam dantibus blandior, inquit, non dantibus oblatro, malos etiam mordeo. 59 Libertas.

E ficu quadam fructus decerpenti Diogeni quum horti cuſtos dixiſſet, Ex iſta arbore ante paucos dies homo quidam ſe ſuſpendit: At ego, inquit illam purgabo. Arbitrabatur ille fore, vt Diogenes admonitus abſtineret à funeſta arbore, quæ geſtaſſet cadauer: at ille liber ab omni ſuperſtitione, nihilo impuriores fructus arbitrabatur. 60 Superſtitio nulla.

Animaduertens Olympionicem quendam oculos defigere in ſcortum, adeò vt præteritũ capite reflexo intueretur: Ecce, vt inquit, aries Martius à puella publica, obtorto collo vinctus abducitur. Ridiculum exiſtimabat, certare cum electis viris, & à vili puella veluti captiuum trahi ſine funibus. 61 Voluptas.

62 Formoſa ſcorta ſimilia dicebat mulſo letalibus venenis temperato, quòd adferrent quidem initio voluptatem, ſed quàm perpetuus dolor conſequeretur.

Scortum

63 Quum in publica via pranderet, multíque cingerent illum ob ſpectaculi nouitatem ac ſubinde acclamarent, Canis canis: Imò, inquit, vos potius eſtis canes, qui prandentem circumſtatis. Nam id canibus cùm primis familiare.

Liberè.

64 Cum mentio fieret de puero ſtuprato, Diogenes interrogatus cuius eſset, luſit ex ambiguo dicens. Tegeates. Nam Tegeo ciuitas eſt Arcadiæ. Tegeos autem interdum id quod lupanar, vnde Tegeatem dixit philoſophus ſcortum publicum.

Ambiguè.

65 Videns quendam iam artem medendi profitentem, qui prius fuerat paleſtrites, ſed ignauus, dixit, illi, An eos qui te hactenus deiecerunt, nunc viciſſim deijcies? Deijcit luctator quem ſuperat: & deijcit medicus, quos in lectum conijcit, aut etiam in ſepulchrum. Senſit autem Diogenes illum tam malum eſse medicum, quàm fuerat ignauus paleſtrites. Similis iocus eſt apud Martialem, de eo qui ex medico factus hoplomachus, non aliud faceret hoplomachus, quàm quod fecerat medicus.

Medicus malus.

66 Ad puerum ſpurium ex meretrice natum, lapillos iacientem in populum: Caue, inquit, nè patrem ferias. Erat enim è ſcorto natus, atque ob id incerto patre.

67 Quibuſdam prædicantibus eius benignitatem, qui Diogeni quiddam donaret, Quin & me, inquit, laudatis, qui accipere merui? Plus

Beneficium meritum.

enim

enim eſt meruiſse beneficium, quàm dediſse, iuxta illud Publij Mimi, Beneficium dando accepit, qui digno dedit.

Ei qui pallium à Diogene repetebat, lepidiſſimè reſpondit, Si donaſti, habeo: ſi commodaſti, vtor: ſignificans ſibi non eſse in animo reddere, ſiue dono ſiue commodato accepiſset. Turpe eſt repoſcere, quod dono dederis: & inhumanum eſt eripere, quo vtenti eſt opus. 68

Cùm ſuppoſititius quidam de Diogene dixiſset, Aurum habet in pallio, rectè regeſſit in illum conuitium: Ideò, inquiens, ſuppoſito indormio. Suppoſititij partus dicuntur, qui ſimulantur eſse nati ex vtero, vnde prodierunt. Indormimus theſauro ſeruandi gratia & indormimus ei, quod negligimus. Diogenes autem pallium habebat noctu proculcitra. 69

Percunctanti quid lucri caperet ex philoſophia, Vt nihil, inquit, aliud, certè hoc quod ad omnem fortunam paratus ſum. Hoc dictum vix ſapit Diogenem. quanquàm illi adſcribatur. 70 Philoſophus.

Interrogatus à quopiam, cuias eſset reſpondit κοσμοπολίτης, id eſt, ciuis mundi, ſignificans philoſophum vbicunque locorum agat, in ſua patria viuere. 71 Oē ſolū forti patria eſt.

Cum aliquando ſtipem poſceret, ita ἐρανάρχην, id eſt, qui ſtipibus erogandis erat præfectus. Homerico carmine compellauit: 72 Facetè.

Τοὺς ἄλλους ἐνάριζ᾽ ἀπὸ δ᾽ ἕκτορος ἴσχεο χεῖρας,

id eſt,

Deſpolia reliquos, teneat ſed ab Hectore dextram.

Dicti feſtiuitas in hoc eſt, quod Pro ἐνάριζε, di-

xit ἐνάριζε quorum prius eſt, da ſtipem, alte-rum, armis ſpolia: ſe Hectoris nomine ſignans. Spoliat autem, qui negat egenti. Et ſolet hoc hominum genus eſſe furax.

Scortum imperioſum.

73 Scorta dicebat eſſe regum, reginas, quod ab his quicquid collibuiſſet peterent, & impetrarent: Nam ideo regnum reginas appellabat, non quod eſſent pares vxoribus, ſed quod in ipſos reges regnum exercerent. Reges à populo non ſemper obtinent, quod exigunt, at ſcorto nihil negatur. Tales opinor olim fuiſſe reges barbaros.

74 Athenienſes per adulationem decreuerunt, vt Alexander pro Libero patre haberetur & coleretur. Hunc honorem irridens Diogenes: Et me, inquit, Serapin facite. Vt enim Bacchus inter Satyros eſt, ita Serapis ab Aegyptijs ſpecie bouis colitur.

Loc' nõ contaminat.

75 Obiurgatus quòd intraret loca ſpurca ac parum honeſta: Et ſol inquit, ſubit latrinas, nec tamen inquinatur. Senſit probum virum non fieri deteriorem ob loci infamiam.

Pura ſacra.

76 Cum in fano cænaret, eique panes ſordidi eſſent appoſiti, abiecit illos è fano, dicens in templum nihil oportere ingredi ſordidum.

Philoſophiæ ſimulatio.

77 Cuidam procaciret interroganti, cur quum nihil ſciret, ſe philoſophum profiteretur: Si philoſophum, inquit, ſimulo, hoc ipſum eſt philoſophari: Subnotans philoſophiam rem eſſe vſque adeo difficilem, vt eam vel ſimulare magna ſit philoſophię pars. Quemadmodum multum regis habet qui ſcite regis perſonam poſſit gerere. Et qui ſimulat, imitatur: ac imitari philoſophos, eſt philoſophari, hoc

eſt,

eſt, philoſophiæ ſtudioſum eſſe.

Quidam adduxit puerum ad Diogenem, vt 78
illius doctrinæ fieret particeps: vt autem illũ
philoſopho commendaret, dixit eum excellẽ-
ti ingenio optimiſq; moribus præditum eſſe.
Hic Diogenes, Quid igitur eget mei? Notauit Laus im-
immodicum laudatorem, qui hoc tribueret a- modica.
doleſcenti, cuius adipiſcendi gratia ſolent pue
ri tradi philoſophis. Satis erat probam indo-
lem, bonamque ſpem in puero prædicare.

Qui de virtute loquerentur, nec rectè v ue- 79
rent, eos dicebat citharæ ſimiles, quę ſono pro Doctri-
deſſet alijs, ipſa nec ſentiret, nec audiret quic na ſine
quam. Hoc dictum non multum abludit à di- moribus
cto beati Pauli de cimbalo tinniente.

Quodam die quum populus theatrum egre 80
deretur: ipſe aduerſus populum nitens ingre- Vulgo ni
diebatur, interrogatus cur id faceret. Hoc, hil recte
inquit, in omni vita facere ſtudeo: Sentiens placet.
hoc eſſe philoſophari, in omnibus actionibus,
quàm maximè à multitudine diſſidere, propte
rea quòd vulgus hominum cupiditatibus agi-
tur, non ratione.

Conſpecto adoleſcentulo, cultu geſtuq; pa- 81
rum virili. Non te pudet, inquit, qui peius ti Degene-
bi velis, quàm ipſa natura voluit? Si quidem ratio.
illa te virum fecit, tu teipſum refingis in fœmĩ
nam. Id in pleroſque dici poteſt, quos quum
natura crearit homines, ipſi ſua ſponte degene
rant in pecudes.

Cum videret cantorem quendam vecordem, 82
ac moribus incompoſitis aptare pſalterium: Optima
Non te tui pudet, inquit, qui ſonos ligno apta negligi-
re noris, vitam ad rectam rationem compo- mus.

nere neſcias? Et hoc apophthegma ex ſuperioribus videtur effectum.

Vita ſine literis mors.

83 Dicenti cuidam, quem ad ſapientiæ ſtudiū hortabatur, Non ſum idoneus philoſophiæ: Quid igitur viuis, inquit, ſi tibi nulla rectè viuendi cura eſt? Non enim in hoc viuit homo, vt viuat tantùm, ſed vt diſcat rectè viuere. Natura dat viuere, philoſophia dat rectè viuere. Natura gignit ad virtutem dociles, doctos non gignit.

Impietas.

84 Ad eum qui patrem deſpiciebat: Non te pudet, inquit, eum contemnere, cui debes hoc ipſum, quod tibi places? Dicti gratia ſita eſt in alluſione contrariorum. Pugnant inter ſe ſe, deſpectui eſſe, & ſibi placere.

Turpiloquium.

85 Audiens adoleſcentem honeſtà ſpecie, verbis parum honeſtis vtentem: Non te pudet, inquit, qui ex eburnea vagina, plumbeum educas gladium? Ebur olim in ſummo erat precio. Animus corpore tegitur, is in oratione relucet.

Veſci quouis loco.

86 Cum illi quiſpiam probri vice obiecìſſet, quòd in caupona biberet: Et in tōſtrina, inquit, tondeor: ſignificans nihilo minus honeſtum bibere, quàm tonderi aut radi. Quemadmodum nemo reprehendit in tonſtrina radi, quòd is locus ei rei paratus ſit: ita turpe videri non debet, ſi quis bibat in caupona, modò bibat modicè. Nam immodicè bibere, quouis loco turpe eſt.

Munera regum.

87 Opprobranti, quòd à Philippo rege pallium accepiſſet, Homerico verſiculo reſpōdit: Οὔτοι ἀπόβλητ' ἐστὶ θεῶν ἐρικυδέα δῶρα. Id eſt, *Non ſunt reijcienda inſignia munera.*

Quòd

Quòd Homerus de forma corporis, quæ Deorum munus eſt, ſcripſit, hoc Diogenes detorſit ad pallium à Rege datum. Idem carmē & ipſe poſſem occinere calumniantibus, quòd interdum à principibus, aut epiſcopis accipio, quæ dantur honoris gratia. Nullus eſt horum, à quo quicquam vnquam petij, nec apertè, nec obliquè. Quæ verò volentes deferunt, libenter accipio, non tam vt munera, quàm vt teſtimonia, præſertim quum illorum facultates abundantiores ſint, quā vt hoc damni ſentiāt.

Diogeni de non iraſcendo accuratè diſſeren- 88
ti, adoleſcens quidam proteruus, veluti peri- Lenitas.
culum faciens, an re præſtaret ea, quæ docebat, inſpuit illi in faciem. Tulit hoc leniter ac ſapienter. Non quidem, inquit, iraſcor, ſed dubito tamen an iraſci oporteat.

Conſpiciens quendam meretrici ſupplicem, 89
vt impetraret, quod petebat. Quid, inquit, ti- Scorta-
bi vis miſer? præſtat non impetrare, quod ro- tor.
gas. A ſcorto reijci fœlicius eſt, quàm admitti. Et tamen plerique malum ſuum, & ambiunt inſtanter & magno emunt.

Quidam habenti capillos vnguento delibu- 90
tos: Caue, inquit, nè capitis ſuaue olentia, vitę Vnguēta
maleuolentiam adducat: nam Græcarum vocum iucundam affinitatem vtcunque reddere ſtuduimus, εὐωδία & εὐώδιαν. Vnguentum. n. in viro arguit vitæ molliciem. Fama porrò velut odor eſt hominis. Simile quidam dixit. Martialis, Neuole non bene olet, qui bene ſemper olet.

Dicebat inter ſeruos ac dominos malos pre- 91 Seruitus
ter vocabula nihil aliud intereſſe, niſi quòd vitiorū.

maggi-

mancipia ſeruirent dominis,domini cupiditatibus: ſignificans vtroſque eſſe ſeruos,miſeriorem tamen ſeruire ſeruitutem dominos quàm mancipia ſi ſint improbi. Nam qui ducitur affectuum arbitrio & multos habet dominos & turpes, & inclementes.

92 Salsè. Græci mancipia,præcipuè fugitiua vocant ἀνδράποδα quæ dictio videtur compoſita ex viro & pede,quam Grammatici variam reddunt etymologiam. Cùm igitur quidam improbus Diogenem interrogaſſet, quare mancipia fugitiua dicerentur ἀνδράποδα. Quoniam, inquit, pedes habent virorum,animam autem qualem tu nunc habes, qui hoc percunctaris: ſentiens illi eſſe mentem non hominis, ſed pecudis.

93 Profuſio A prodigo petebat minam.Ille miratus improbam poſtulationem rogabat,Cur quum ab alijs obolum petere ſoleas, à me minam petis? Quoniam,inquit, ab alijs iterum me accepturum ſpero à te verò nunquam poſthac accepturus ſum, θεῶν ἐν γούνασι κεῖται, Id eſt indeorum genibus ſitum eſt. Attexuit enim hoc Homeri hemiſtichium. Significauit autem homini profuſo periculum imminere, nè breui redigeretur ad extremam inopiam, vt ne obolum quidem haberet reliquum.

94 Mendicitas occulta. Quibuſdam Diogeni probro vertentibus, quòd peteret, quũ id Plato non faceret, Imò, inquit, petit & ille, ſed

Ἄγχι σχὼν κεφαλὴν ἵνα μὴ πευθοίαθ' οἱ ἄλλοι

Id eſt,

Admoto capite, vt nè quiſquam exaudiat alter.

Abuſus

Abuſus eſt Homerico carmine, quo ſignificauit Platonem non minus eſſe petacem, niſi quòd ille clàm peteret, ipſe palàm.

Animaduertens quendam imperitè iaculan- 95
tem, proximè ſcopum conſedit: cur id faceret Ridicu-
interrogantibus: Ne fortè, inquit, me feriat ſi- lum.
gnificans illum quiduis percuſſurum citius quàm ſcopum. At alij ſpectatores, quàm poſſunt longiſſimè ſeſe à ſcopo ſe mouent, ne feriantur.

Qui ſcopum non attingunt, hi vulgò ἀτυχεῖν 96
id eſt fruſtrari dicuntur. At Diogenes negauit Volu-
illos fruſtrari, qui aberrarent à ſcopo, ſed eos ptas.
qui curas ſuas ad voluptatem velut ad ſcopũ dirigerent. Nam ab his petunt beatitudinem, quum per eas deueniant in ſummam miſeriã.

Interrogatus num quid mali eſſet mors: 97
Quo, inquit, pacto malum, quum præſentem Mors an
non ſentiamus? Quod autem abeſt, nulli ma- mala.
lum eſt. Dum ſentit homo, viuit: nondum igitur adeſt mors: quæ ſi adſit, abeſt ſenſus. Malum autem non eſt, quod non ſentitur. Hanc ratiocinationem quidam tribuunt Epicuro. Mors quidem mala non eſt, ſed iter ad mortem miſerum eſt: Id ſi metuimus, tota hominis vita, quid aliud eſt quàm iter ad mortem?

Narrant Alexandrum Magnum aſtantem 98
Diogeni, quæſiſſe ab eo, num ipſum metueret. Arguté.
At ille, Quid es? bonum an malum? Alexander reſpondit, bonum: Quis, inquit, timet bonum? Conuicit regem non eſſe metuendum, niſi ſe malum eſſe profiteretur. Sed eodem enthymemate colligeret Deum non eſſe timendum.

Eru-

99 Eruditionem omnibus hoc ſermone commẽ-
Eruditio dabat, quòd diceret eam iuuenibus adferre ſo-
brietatem ſenibus ſolatium, pauperibus diui-
tias, diuitibus ornamentum, propterea quòd
ætatem ſuapte ſponte lubricam coerceat ab
intemperantia, ſenectutis incommoda ho-
neſto ſolatio mitiget, pauperibus ſit pro via-
tico: non enim egent eruditi: diuitum fortu-
nas ornet.

100 Didymon qui vulgò audiebat adulter, cu-
Iocus ab rabat oculum virginis: ei Diogenes dixit: Vi-
ambi- de nè corrumpas pupillam. Hoc dictum apud
guo. nos perdit ſuam gratiam Apud Græcos autem
κόρη & virginem ſonat, & oculi pupillam. Lu-
ſit igitur ex ambiguo Diogenes.

1 Admonitus à quodam ab amicis illi tendi
Amicis inſidias, vt caueret: Quid facias, inquit, ſi ſi-
fidendũ. militer & cum amicis & cum inimicis habebi-
mus conſuetudinem? Ab inimicis nobis caue-
mus, amicis fidimus. Quod ſi pariter ab vtriſ-
que nobis cauebimus, non eſt ſuaue viuere.

2 Interrogatus quid eſset in vita optimum: Li-
Libertas bertas, inquit. At verè liber non eſt, qui ſeruit
vitijs. Nec liber eſse poteſt, qui multis eget:
plurimis autem eget auarus, ambitioſus, ac de-
licijs deditus.

3 Olim in ſcolis pingi ſolent Muſæ ceu ſtu-
diorum præſides. Ingreſsus igitur ſcholam,
quum videret multas muſas, diſcipulos admo-
dum paucos, dixit præceptori: Cum dijs mul-
tos habes diſcipulos. Laudans ex ambiguo ſer-
monis. Nam Græci cum dijs dicunt, pro eo
quòd nos dicimus, fauentibus dijs. Interdum
σὺν ideſt cum, ſignificat comitem: cum multis

te defendi, id eſt, multi mecū te defenderunt.

Quicquid per ſe turpe non eſset, id ne in publico quidem dicebat eſse turpe. Hunc igitur in morem ratiocinabatur. Si prandere malum non eſt, nec in foro prandere malum eſt: ſed prandere nihil mali eſt: ordo nec in foro prandere malum eſt. Hactenus tolerari poterat Cynicus ſyllogiſmus. verùm quis ferat ſimiliter colligentem, exonerare ventrem, aut reddere lotium, aut habere rem cum vxore, aut exuere veſtes malum non eſt: ergo nec in publico malum eſt? probis viris vbique placet verecundia. 4 Turpe vbique turpe.

Quum in foro in conſpectu omnium fuiſset operatus, Vtinam, inquit, liceat ſic perfricto ventre, à fame quietum eſse. Sentiens agitatione corporis acui ſtomachi orexim, à qua ne ceſſitate cupiebat eſse liber. Itidem ſtudioſi grauiter ferunt à literis naturæ neceſſitatibus auocari. 5

Dicebat vſum atque exercitationem quemadmodum in actionibus extraneis, ita & in actionibus virtutis & animi tum celeritatem quandam, tum facilitatem parare. 6

Dicebat nec legem eſse ſine ciuitate, nec ciuitatem ſine lege. 7

Nobilitatē atq; hoc genus alia fortunæ decora, dicebat nihil aliud eſse quā velamēta malitiæ. Diuites. n. quum alijs nihilo ſint meliores, tamē excæcant licētius iuxta illud Flacci de diuite: Et quicquid volet, hoc veluti virtute peractum. Sperauit magnę laudi fore. Nobiles āt pleriq; & hodie ſibi nihil non permittunt. 8 Bona fortunæ.

Quum Xeniadæ ſeruiret, amici agebant de

illo

Libertas illo redimendo. At ille, Nequaquam, inquit: an neſcitis Leones non iis ſeruire, a quibus aluntur, ſed altores potius ſeruire Leonibus? Nam Leo vbicunque eſt, ſemper Leo eſt.

10 Iocus in morte. Cùm à lethali ſomno eſſet experrectus, medicusq; rogaret, quid ageretur. Rectè, inquit, iam frater fratrem amplectitur. Alludens ad Homerum, qui θάνατον & ὕπνον germanos finxit, quod ſomnus mortis ſit imago.

11 Sepultura. Rogatus quomodo ſe vellet ſepeliri, iuſſit cadauer abijci inhumatum. Tum amici, Volucribus ne & feris? Minimè verò, inquit, ſed bacillum prope me, quo illos abigam, ponite. Rurſus, Qui poteris? non enim ſenties. Quid igitur, inquit, mihi ferarum laniatus oberit, nihil ſentienti?

12 Lenitas mala. Quum Plato laudaret quendam hoc nomine, quòd erga omnes eſsent humaniſſimus: Quid inquit Diogenes, illi tribuendum eſt, qui tot annos in philoſophia verſatus, nullum hactenus affecit dolore? Sentiens proprium philoſophi munus eſse mederi vitijs hominũ. Id autem fieri non poſse, niſi metu ac dolore. Metu probri, dolore præſentis ignominiæ.

13 Feſtũ ſp ſapienti. Idem in Lacedæmone peregrinum quendã conſpiciens ſeſe ſtudioſè ad feſtum diem componentem, quid facis, inquit? An non quilibet dies viro bono feſtus eſt? Senſit hunc mundum eſse fanum deo dignum, in quo conſtitutus homo ſemper honeſtè velut in conſpectu numinis omnia cernentis verſari deberet. Detorſit hoc prouerbium, quo dicitur pigris ſemper eſse feſtum.

14 Dicere ſolet adoleſcentibus: meretricum do

mos

mos ingredere, vt perſpicias quàm viles res Scorta.
quanto emantur precio. Huc alluſit Terentius, Hæc omnia noſse ſalus eſt adoleſcentulis.

Ad ſalutem opus eſse dicebat, aut fidis amicis, aut acribus inimicis, eò quód illi monent, hi redarguunt, vtriq; diuerſis quidem modis, ſed pariter proſunt, dum per eos vitia noſtra diſcimus. Hoc Laertius tribuit Antiſtheni, Plutarchus Diogeni. 15 Obiurgatio.

Interrogatus a quodam, quo pacto maximè poſset vlciſci inimicum, Si teipſum, inquit, probum & honeſtum virum præſtiteris. Hoc qui facit, & ſibi prodeſt maximè, & inimicum maximè diſcruciat. Nam ſi fundum conſpiciens bene cultum diſcruciatur inimicus, quid fiet ſi teipſum viderit veris ornatum bonis? 16 Vindicta optima.

Cum Antiſthenem morbo decumbentem inuiſeret, dixit: nunquid amico eſt opus; ſignificans in rebus afflictis potiſſimùm fidis amicis vtendum, qui vel re opitulentur, vel conſolando moleſtiam mitigent. 17 Amicus conſolator.

Ad eundem aliàs, quoniam acceperat illum amore vitæ morbum ferre moleſtius, cum ſica ingreſsus eſt: ad quem cum Antiſthenes dixiſſet, quis me hiſce doloribus liberabit? Diogenes prolata ſica: Hoc, inquit. contrà Antiſthenes: Doloribus, inquit, dixi, non vita. 18 Mors liberat à cruciatu.

Corinthum profectus ludum ingreſsus eſt, quem ibi Dionyſius regno pulſus aperuerat, audiuitque pueros malè canentes. Interim ingreſsus Dionyſius, quoniam putabat Diogenē conſolandi gratia venisse: Humaniter, inquit facis Diogenes, hęc eſt rerum humanarum volubilitas. Imò, inquit Diogenes, miror te etiam 19 Qui malus vbiq; malus.

viuere, qui tantum malorum in regno patrararis: & video nihilo meliorem eſſe ludi magiſtrum, quàm fuiſti rex.

20 Idem dicebat, cæteris mortalibus, quibus res ſunt proſperæ, vita iucunda eſt, mors odioſior: rurſus infœlicibus vita grauis eſt, mors optabilis. At horum vtrumq; tyranni eſt moleſtius. Siquidem vt viuunt inſuauis ijs, qui mortem vehementer optant, ita mortem perinde metuunt, quaſi vitam ſuauiſſimè degant.

21 Cuidam oſtendenti horoſcopon Bellum, inquit, hercle inſtrumentum, ne fruſtremur cœna: ſentiens inutiles eſſe artes geometricas cum cæteris.

22 Alteri cuidam iactanti muſices peritiam, reſpondit:

Γνώμαις γὰρ ἀνδρῶν εὖ μὲν οἰκοῦνται πόλεις
Εὖ δ' οἶκος, οὐ ψαλμοῖσι καὶ τερετίσμασιν. Id eſt,

Prudentia vrbes bene gubernat, at domus.
Nec cantilenis, nec modis regitur probè.

23 Quum Speuſippus paralyſi reſolutus vehiculo deportaretur in academiam, ac Diogeni fortè obuio dixiſſet χαῖρε: is reſpondit, At non tu ſanè, qui quum ad iſtum ſis affectus modum, ſuſtineas viuere.

24 Quum puerum conſpiceret indecore ſe gerentem pædagogum illius baculo percuſſit dicens: Cur ſic inſtituis? Indicans primæ ætatis formatoribus potiſſimum imputandum eſſe, ſi adoleſcentes euadant malè morati, aut ſecus. Refert Aphtonius ac Priſcianus.

25 Cuidam probri gratia obijcienti pauperta-

tem

tem quum ipſe eſſet ſceleroſus, Ob paupertatem, inquit, neminem vidi torqueri, ob maliciam multos. Paupertas.

Paupertatem appellabat virtutem αὐτοδίδακτον, ideſt: quæ per ſe diſcitur. Diuiti us opus eſt multis præceptis, vt frugaliter viuant, vt corpus exerceant labor bus, nè corporis ambitioſo cultu delectentur: aliaque innumera, quæ omnia ſeipſam docet paupertas. 26 Paupertas.

Lacedæmonis quibus meritò prima laus debetur in Apophthegmatibus, ſubiecimus tres philoſophos: ſed in hoc genere præcipuos, quibus addemus totidem reges, qui ciuilium dictorum gratia præ cæteris celebrantur, nè lectorem turba rerum obruamus. 27

LIBER QVARTVS.

PHILIPPVS MACEDO.

1 Bonũ nactus ne mutes.

EX Græcorum Regibus, mea ſententia nullus fuit, quem cum Philippo rege Macedonum, Alexandri Magni patre conferamus, vel ingenij dexteritate, vel dictorum vrbanitate. Is dicere ſolet Athenienſes ſibi magnopere beatos videri, qui quotannis inuenirent quos belli duces crearent, quum ipſe multis annis vnus dumtaxat belli ducem reperiſſet Parmenionem, ſignificans inutile Reipub. ſubinde mutare duces, ſed ſatius eſſe quem idoneum ac fidum nactus ſis, eum non mutare Tũ in bello non referre quàm multi ſint duces, ſed quàm bello gerendo accommodi.

2 Inuidia fortunæ. Cum illi nuncium eſſet allatum, vno die multas res fœliciter ac proſperè geſtas eſſe: nã eodem tempore, Tethrippo vicerat in Olympijs, & Parmenio Dardanenſes prælio fuderat, & Olympias ipſi maſculum fętum erat ęnixa: porrectis in cœlum manibus exclamauit, Et ò fortuna, inquit, pro tot tantisque bonis, leui quoppiam malo me affice. Vir cordatiſſimus non inſolenter geſtijt ob rerum ſucceſſum, ſed fortunæ indulgentiam ſuſpectam habuit, cuius inge-

ingenium eſse nouit, vt quibus exitium molitur, his prius noua rerum proſperitate blandiatur. Huc pertinet, quod de Polycrate Samiorum tyranno refert Plin.

Quum ſubactis Græcis quidam ipſi autores eſſent, vt ciuitates præſidijs contineret, nè deficerent: Malo inquit, diu bonus & commodus, quàm breui tempore dominus appellari. Sentiens regnum quod beneficijs ac beneuolentia teneretur, eſſe perpetuum. quod vi metuq; non eſſe diuturnum. 3

Metus malus diuturnitas.

Quidam petulantioris linguæ, maledicta cōijcere ſolebat in Philippũ: hunc amici hortabantur vt e jceret in exilium. At ille negauit ſe hoc facturum: demirantibus quid ita, Ne, inquit, oberrans inter plures malè de me loquatur. Quòd maledictum non egit in crucem, vel clementiæ erat, quòd ignouit: vel magnanimitatis, quòd contempſit: quod noluit expellere, prudentiæ: plus enim nocuiſſet. 4

Maledicus cōtēptus.

Smicythus Nicanorē deferebat apud regē, quòd ſine fine de ipſo malè loqueretur, quumque ſuaderent amici, vt hominem accerſi iuberet, deque eo ſupplicium ſumeret, Philippus ita reſpondit: Nicanor non eſt Macedonũ peſſimus, videndum eſt igitur, necubi nos ceſſemus in officio. Vt igitur cognouit vehementer afflictum inopia, & tamen à rege neglectum fuiſſe, iuſſit donum aliquod ad illum deferri. Hoc facto quum rurſus Smicythus diceret regi, Nicanorem apud omnes ſine fine prædicare laudes ipſius, igitur, inquit in nobis eſſe ſitum, vt benè aut malè audiamus. Immane, quantum abſunt ab huius principis ingenio, 5

In nobis eſt vt bene audiamus.

qui nunquam ſibi videntur ſatis laudari, quum nihil faciant laudandum: nec ſtudent beneficijs ſibi conciliare beneuolentiam hominum, ſed metui malunt quàm amari cumq́; ſæpenumero faciant deteſtanda, idq́; palàm, tamen perijt quiſquis auſus eſt hiſcere.

6 Aiebat ſe his qui in Republica Athenienſium adminiſtranda primores eſſent, plurimã habere gratiam, quòd ſuis conuitijs efficerent, vt ipſe tum oratione, tum moribus euaderet melior; dum conor, inquit, illos dictis pariter ac factis mendacij conuincere. O verè philoſophicum principis animum, qui nouit etiã ex inimicis capere vtilitatem, nec, quod vulgus ſolet, hoc tantum ſpectare, vt maledicos afficeret malo, ſed vt ipſe minus malus redderetur illorum maledictis admonitus.

Conuitiator vtilis

7 Quum Athenienſes quotquot apud Cheronæam capti fuerant, gratis dimiſiſſet, illi verò etiam veſtes ſtragulaſq́ue repoſcerent, atque hac de cauſa Macedones in ius vocarent, riſit Philippus, dicens, Quid? Nonne videntur Athenienſes arbitrari ſe à nobis in talorum ludo victos eſſe? Tam ciuiliter tulit victor victorum ingratitudinem, qui non ſolùm gratias non agerent, quòd ipſi & incolumes & gratis fuiſſent dimiſſi, verùm etiam criminarentur, quod non ſimul & amictus, & ſtragulas redderent, quaſi neſcirent quale eſſet ius belli, quaſiq́ue nihil aliud eſset certare armis, quàm certare talis, qui ludus eſt puerorum.

Ingratitudo tolerata.

8 Quum eſset illi clauicula in bello fracta, ac medicus à quo curabatur, in ſingulos omnino dies aliud poſceret: Sume, inquit, quantũ voles:

Iocus in morbo

les: nam clauem habes: Ludens ancipiticè κλεὶς enim Græcè & clauem ſonat, qua aperitur ſcrinium aut oſtium, & commiſſuram humeri cum pectore. Quid hoc animo ciuilius, cui & in dolore & erga auarum medicum iocari libuit, nec ob eruciatum moroſior, nec improbitate poſtulantis offenſior?

Duo erant fratres, quorum alteri nomẽ Amphoteros, quod Græcis ſonat ambo, alteri Hecateron, quod illis ſonat vterque. Philippus itaque animaduertens Hecateron eſſe cordatum ac gerendis rebus accommodum, contrà Amphoteron ineptum ac degenerem inuertit illis nomina dicens Hecateron eſſe Amphoteron, Amphoteron autem eſſe Vdeieron, id eſt, neutrum: Significans alterum fratrum videlicet Hecateron, duorum in ſe virtutes complecti: alteri nihil relictum. Itaque ei qui Amphoteros dicebatur mutauit nomẽ in contrarium, vt οὐδέτερος diceretur, quaſi nullius precij. 9 Iocus ex vocabulis.

Quibuſdam ipſi conſulentibus vt cum Athenienſibus aſperius ageret, reſpondit illos abſurdè facere, qui homini cuncta ad gloriam tum agenti, tum patienti ſuaderent, vt gloriæ ſuæ theatrum abijceret: ſignificans ſeſe hoc agere, non vt Athenas euerteret, ſed vt ciuitati celeberrimæ doctiſſimorum virorum copia florenti ſuas virtutes probaret. 10 clementer.

Duo pariter ſcelerati ſeſe inuicem accuſabant, cognoſcente Philippo: audita cauſa pronunciauit: vt alter exularet Macedonia, alter illũ inſequeretur. Hoc Græcè ſonat iucundius, quod φεύγειν, & ad fugientẽ pertinet, & ad exulantem: fugientem autem inſequimur. Neu- 11 Facetum iudiciũ.

trum igitur abſoluit Philippus, ſed vtrumque damnauit exilio.

12 Militia miſera. Quum appararet in loco pulchro caſtrametari, & moneretur illic non eſſe pabulum pro iumentis. Qualis, inquit eſt noſtra vita, ſi etiam ad aſinorum commoditatem viuere cogimur.

13 Auro nihil inexpugnabile. Quum arcem quandam ac præſidium capere deſtinaſſet, valde munitam, atque exploratores retuliſſent prorſus eſſe difficile, atque adeo etiam impoſſibile: percunctatus eſt, num vſque adeo difficile eſſet, vt nec aſinus auro onuſtus poſſet accedere: ſignificans, nihil eſſe tam munitum, quod auro non expugnetur. Quod ipſum poetæ ſignificarũt fabula Danaes à Ioue ſtupratæ, ſed Deo in aurum verſo. Vnde Faccus, Aurum per medios ire ſatellites, & perrumpere amat caſtra potentius ferro.

14 Veritas. Quum hi qui apud Laſthenem erant, quererentur, indigneq́; ferrent, quòd quidam ex Philippi comitatu dicerent ipſos proditores, Philippus reſpondit, Macedones eſſe ingenio parum dextero; ſed planè ruſticanos, qui ligonem nihil aliud noſſent vocare quàm ligonem. Alludens ad illud prouerbium celebre, τὰ σῦκα σῦκα, τὴν σκάφην σκάφην λέγων. Innuit autem illos re vera eſſe proditores: Ruſticana veritas quanque rem ſuis nominibus appellat.

15 Regnum humanitas. Filium Alexandrum admonere ſolebat, vt cum Macedonibus comiter haberet conſuetudinem, vulgò interim conciliato beneuolentia vires ac robur ſibi parans dum liceret alio regnante eſſe humanum, prudenter intelligẽs, vt nulla re melius conſtabiliri Imperium, quã

ciuium

ciuium beneuolentia: ita difficillimum eſſe iā regnum adminiſtrandi erga quoslibet eſſe humanum, non ſolùm quod regia poteſtas oppoſita ſit inuidiæ, verum etiam quod reſpublica nō poſſit incolumis, niſi ſcelera ſupplicijs coerceantur. Regibus enim eatenus temperanda eſt humanitas erga ciues, vt interim regiam tueantur autoritatem. Nam immodica bonitas ſæpe contemptum parit.

Eidem ſuadebat, vt eos qui in Repub. pollerent autoritate, tum bonos, tum malos ſibi cōciliaret amicos ac bonis quidem vterentur, malis verò abuterentur. Præcipua regum ars eſt, nullum reijcere, ſed ad publicam vtilitatem omnium operam accomodare. Quemadmodum Deus vnicus totius mundi monarcha, malis genijs ac impijs hominibus abutitur ad vtilitatem Eccleſiæ: ita principes cordati norunt & probis & improbis vti: non quòd ipſi per malos mali quippiam faciunt, ſed quòd per malos puniunt malos. At multi ſunt principes, qui præpoſterè bonis abutuntur, malis vtuntur. 16 Bonis vti, malis abuti.

Idem Philippus quum Thebis obſes eſſet, Philonis Thebani hoſpitio vſus eſt, multiſq; inſuper ab eo beneficijs affectus. Is cùm viciſſim à Philippo nihil muneris vellet accipere: Ne me, inquit Philippus, beneficentia ſuperatum ac laude ſpolies, quòd hactenus à nemine beneficijs victus fuerim. O animum Imperio dignum. Pulchrius exiſtimauit bene faciendo, quàm potentia vincere. 17 Beneficentia.

Cùm multi bello capti venderentur, Philippus in auctione ſedebat, ſublata veſte parum

decorè : Quidam igitur eorum qui vendebãtur, exclamauit, Parce mihi Philippe : paternus enim tibi ſum amicus. Philippo verò interrogante, quo pacto & vnde ô homo conflata eſt hæc amicitia? Tum ille: Volo,inquit,propius accedens dicere: quum admiſſus eſſet, quaſi arcani quippiam dicturus: Demitte inquit, chlamydem aliquantulum: nam ad iſtũ modum indecenter ſedes. Mox Philippus: Hunc,inquit, ſinite abire liberum. Neſciebam enim illum mihi verè beneuolum & amicum eſſe, Non offenſus eſt rex tantus, nec ſimulatione, nec admonitione ignoti hominis, ſed ſimul & ſimulatione mutua ſimulationem texit, tantillum officium magno libertatis præmio penſauit.

Admonitio grata.

19 Quodam tempore ab hoſpite quodam inuitatus ad cœnam, inter eundum plures forte obuios ſecum adduxit vmbras. Vbi ſenſit hoſpitem turbari, quòd tam multis non ſufficeret apparatus, præmiſſo ad ſingulos amicos puero, iuſſit vt placentæ ſeruarent locum: illi perſuaſi dum placentam expectant, paululum edebant. Ita factum eſt, vt cœna ſuffecerit omnibus. Faceto ioco ſimul & eluſit amicos, & hoſpitis pudori ſubuenit.

Vrbanũ mendacium.

20 Hipparco Euboico vita defuncto, Philippus præ ſe ferebat, quàm illius mortem acerbè ferret. Itaque cuidam volenti dolorem ipſius mitigare, dicentique, Attamen ille tempeſtiuè deceſſit iam natu grandis: Sibi quidem ipſi, inquit Philippus, tempeſtiuè deceſſit, ſed mihi præpropere. Mors enim illũ anticipauit, prius quàm à me beneficium acceperit noſtra di-

Gratitudo.

gnum

gnum amicitia. Perquàm rarum eſt principē ſentire gratiarum affectus, ſed amicis plerique non aliter quàm equis vtuntur. Dum vſui ſunt curant, inutiles factos abijciunt, eosque ſpoliant citius, quàm beneficio iuuant.

Vbi reſciuit Alexādrum filium queri, quòd pater ex pluribus fœminis gigneret liberos, ſic illum hortatus eſt, Ergo quum plures habeas regni competitores da operam, vt honeſtus ac probus euadas, vt non per me, ſed teipſum regnum obtinuiſse videaris. Vir prudentia vera regia præditus, non conſolatus eſt filium, ſed metum illius auxit, quò magis extimularet ad virtutem: indicans illi non aliter ſperandum paternum regnum, niſi ſe ſucceſſione dignum præberet, nec tam magnum eſse regnum adipiſci, quàm regnum promeruiſse. 21 Regnum virtute ambiendum.

Eundem hortabatur, vt auſcultaret Ariſtoteli cui traditus erat inſtituendus, daretque operam philoſophiæ: Nè, inquit, multa committas, quæ me feciſse nunc pœnitet. Perſpexit egregius princeps neminē philoſophię expertē regno idoneum eſse: nec puduit fateri ſe multa per errorem feciſse perperam, quòd à teneris vnguiculis philoſophiæ præceptis non fuiſse imbutus. Nam qui experimentis diſcunt adminiſtrare regnum, licèt ingenio feliciſſimo nati ſint, tamen & ſerò & magno reipublicæ malo tandem euadunt boni reges. At qui philoſophię præceptis præmunitus accedit, ſi adſit mens integra, vix poterit ab honeſto deflectere. Vbi ſunt interim, qui literas ac philo- 22 Philoſophia regi neceſſaria.

ſophiæ

ſophiæ ſtudium clamant ad Rempubl. admini ſtrandam prorſus inutile?

23 Ex Antipatri amicis quendam in iudicum numerum adſcripſerat. Verùm poſt vbi cognouit illum tingere barbam & capillos, ſubmouit eum dicens, qui in capillis fidus non eſſet, eum in rebus gerendis non videri dignum, cui fideretur. Fuco vtebatur in tingendis capillis, vbi non multum erat lucri, multò magis vſurus erat fuco in publicis negotijs, vbi dolus interdum ingens adfert emolumentum. Et hanc oportet Regum præcipuam eſſe curam, vt cognoſcendis cauſis viros præficiant incorruptos. At apud Philippum nec Antipatri tantum valebat authoritas, quin ſuſpectum è iudicum ordine moueret.

Fuco nō credendum.

24 Machetæ cuiuſdam pro tribunali ſedēs cauſam cognouit, ſed dormitabundus, nec ſatis attentus ad iuris æquitatem, itaque ſententiam tulit aduerſus Machætam. Verùm quum is exclamaſſet, ſe ab ea ſententia appellare, Rex iratus, Ad quem, inquit? Nam appellandi verbum monarchis eſt inuſum. Hic Machætes: Ad te ipſum ò rex ſi expergiſcaris, & attētius audias cauſam. Ac tum quidem ſurrexit rex. Cæterùm poſtea quàm cauſam apud ſe melius perpendiſſet, intelligeretque Machætę factam iniuriam, iudicata quidem non reſcidit, ſed pecuniam, qua damnatus fuerat Machætes ipſe perſoluit. In vno facto quot regiæ virtutis argumenta? Non perſeuerauit iraſci, & prouocanti, & ſomnolentiam publicè obijcienti, ſed per otium rem ſuo cum animo accuratius conſiderauit; iam ab ira liber: Sit hoc ciuilitatis

Iudex attentus

regiæ.

regiæq; moderationis: illud verò prudentiæ, quod ingenioſo commento ſic damnatum exemit damno, vt regiam tamen in iudicando authoritatem non proderet, mulctam priuatim perinde quaſi ipſe damnatus eſſet, diſſoluit. Libertas

Indignantibus Philippi amicis, quòd Peloponneſij in Olympiacis ipſum ſibilis deriderent, præſertim beneficijs à rege affecti, hoc ſermone Philippum extimulantibus ad vindictam: Quid igitur, inquit, futurum eſset, ſi quid illis faciamus mali? Vrbaniſſimè amicorum argumentum vertit in diuerſum. Si tam prauo ingenio ſunt vt eos irrideant qui de ipſis bene meriti ſunt, grauius nocebunt, ſi quis illos malefactis prouocet. Hoc non ſolùm moderationis & clementiæ, verùm etiam eximiæ cuiuſdam magnanimitatis documentum fuit, ingratorum ſibilos regem negligere. 25 Vrbanè.

Harpalus pro Cratete propinquo ac familiari ſuo, qui iniuriarum poſtulabatur, petijt à Philippo vt reus mulctam quidem ſolueret, ſed à cauſa liberaretur, nè damnatus hominũ maledictis exponeretur. Hic verò Philippus, Præſtat inquit, vt ipſe malè audiat, quàm vt nos propter illum. Indulgebat amicis, ſed quatenus licebat integra iudicis opinione. 26 Iudex ſeuerus.

In exercitu quum multo tempore dormiſſet, experrectus: Tuto, inquit, dormiui, vigilauit enim Antipater. Subindicans non eſse regium indulgere ſomno, præſertim in bello: ſed tamen hoc interdum abſque periculo fieri, ſi rex habeat fidum ac vigilantem præfectum. Ita cum laude amici ſuam excuſauit ſomnolentiam. 27 Præfect. vigilans.

Rur-

Anui cuidam paupercułæ Philippum ap- 31 pellant, vt cauſam ipſius cognoſcere quum hac flagitatione frequenter obſtreperet illi, reſpondit ſibi non eſſe otium: cumque anus inclamaſſet, Proinde ne rex quidem eſſe velis. Philippus admiratus aniculæ liberam vocem, non illi ſolùm præbuit aures, verùm etiam alios audiuit. Hoc idem Latini tribuunt Adriano Imperatori.

Regũ eſt audire omnes.

Philippus quum audiſſet filium ſuum quodã in loco ſcitè cecinisſe, ciuiliter obiurgauit, 32 dicens: Nõ te tui pudet, qui noris tam bellè canere? Significãs alias artes eſſe rege digniores.

Artes rege indignæ.

Idem in palæſtra prolapſus, quum ſurgens 33 in puluere vidisſet corporis veſtigium; Papè, inquit, vt minimam terræ partem natura ſortiti, orbem appetimus vniuerſum? Vtinam hoc dictum inhæſiſſet animo filij, cuius ambitioni orbis fuit anguſtus.

Ambitio

Philippus Alexandrum filium obiurgans, 34 quòd largitionibus Macedonum beneuolentiam conſectaretur. Quæ te, malùm, inquit, ratio in iſtam ſpem induxit, vt eos tibi putes fore fideles, quos pecunia corruperis? An tu id agis, vt Macedones te non regem ſuum, ſed prębitorem putent?

Beneuolentia virtute paranda.

Athenienſes legationem ad Philippum miſerant. 35 Ea benignè audita, vt humaniter dimitteret, iuſſit illos dicere, qua in re gratum facere posſet Athenienſibus: hic Demochares excipiens, Si teipſum, inquit ſuſpendas. Is Demochares vnus fuit è legatorũ numero ob linguæ procaciam dictus parrheſiaſtes: Ob tam inhumanum reſponſum, indignantibus regijs amicis,

Lenitas.

amicis, Philippus compeſcuit eos, iuſſitq́; vt Therſiten illum incolumem dimitterent. Tum ad cæteros legatos conuerſus: Renunciate, inquit, Athenienſibus, multò ſuperbiores eſſe qui iſta dicunt, quàm qui impunè dicta audiũt. Tales demum animi regno digni ſunt.

ALEXANDER MAGNVS.

1 *Indoles agilis.* In Philippi dictis nihil erat, quod præter vrbanitatem non etiam ad bonos mores conduceret: nec video quem Philippo iungamus congruentius quàm filium Alexandrum. Is puer etiam num, quum Philippus pater multa præclarè, fœliciterq́ue gereret, nequaquam eo gaudebat, ſed ad pueros æquales ac collactaneos dicebat. Pater mihi nihil relicturus eſt. Illis contrà dicentibus, Imò hæc omnia tibi parat: Quid profuerit, inquit Alexander, ſi multa poſſidens, agam nihil? Iam tum cognoſcas ſcintillã indolis ambitioſæ & irrequietæ.

2 *Regẽ regia decẽt.* Idem quum leuitate corporis, ac pedum celeritate polleret, patri hortanti vt in Olympijs ſtadium decurreret: Facerem, inquit, ſi reges habiturus eſſem concertatores. Et hic agnoſcas excelſum, nec cuiquã fac lè ceſſurum in certamine laudis & imperij. Nondum erat, & tamen non dignabatur niſi cum Regibus committi.

3 *Adulterium.* Quum puella multa nocte ad Alexandrum eſſet deducta, cum eo dormitura, rogauit Rex vbi fuiſſet tamdiu: illa reſpondente, ſe expectaſſe donec maritus iſſet cubitum: miniſtros accitos acriter obiurgauit: Reducite, inquit, hanc;

hanc; parum enim abſuit, quin veſtra culpa fuerim factus adulter. Egregium caſtitatis exemplum, tum in iuuene, tum in Rege Nam apud illos ſimplex ſtuprum pro nullo crimine habebatur. Apparet autem tum fuiſse morem, qui adhuc durat in Italia, vt vxores ſecubarent à viris, niſi ſi quando vocarentur.

4 Profuſio. Alexandro puero Dijs largius facienti ſuffitum, ac ſubinde aditus accurrenti, Leonides illius pedagogus, qui tum aderat, Heus, puer, inquit, tum largè facies ſuffitum, quum regionē deuiceris, quæ thus gignit. Poſt quum eam regionem obtinuiſse, memor eius dicti, hac ſententia ſcripſit illi literas, Mitto tibi thuris & caſſiæ talenta aliquot, nec poſthac parcus ſis erga Deos, quum non ignores nos poticos regione odores gignente.

5 Fiducia. Apud Granicum Martem experturus, hortabatur Macedones, vt affatim prandérent, veluti poſtridie ex hoſtium commeatu cænaturi. Præſens animus ac de belli euentu fidens, ac ſecurus.

6 Liberalitas. Perillus vnus ex amicorum Alexandri numero, filiabus ſuis ab Alexandro dotem petijt: Iuſſit Rex illum capere talenta quinquaginta: quumq́; reſpondiſset, decem ſatis eſse: Tibi quidem, inquit, ſatis eſt tantum accipere: mihi verò non ſatis eſt tantum dare: Præclarè dictum, niſi virtutis indolem ambitio vitiaſset.

7 Liberalitas. Anaxarcho philoſopho iuſserat quęſtorem dare, quantumcunque ille poſtularet: cumq́ue quæſtor audita poſtulatione turbatus Alexandro indicaſset, philoſophum petere centum talen-

talenta: Rectè, inquit, facit, ſciens ſe amicum habere, qui tantùm dare poſſit, & velit. Hic dubites, vtrum potius admirari oporteat, regiãne liberalitatem in donando, an philoſophi improbitatem in poſtulando, niſi malumus hanc vocare fiduciam.

8 Mileti quum vidiſſet multas ſtatuas eorum, qui in Olympijs ac Pythijs vicerunt, eaſque prægrandes? Et vbi, inquit, erant tam magna corpora, quum barbari veſtram vrbem obſiderent? Salsè taxauit illorum ſtultam ambitionem, qui gloriarentur his, qui corporum magnitudine, viribusq; præſtantes in ludicris certaminibus victoriam reportaſſent, quum in tantis periculis nulli fuiſſent, qui aduerſus barbaros ſe tales præberent.

Fortitudo intēpeſtiua.

9 Quum regina Carum: Adas, illud haberet ſtudio, vt aſſiduò mitteret Alexandro obſonia, bellariaq; per talium rerum architectos, coquoſque magna arte parata; Alexander ait, ſeipſum habere meliores obſoniorũ artifices, ad prandium quidem nocturnum iter, ad cœnam verò tenue prandium.

Frugalitas.

10 Quodam tempore quum omnibus ad prælium apparatis interrogaretur, nunquid aliud præter hæc fieri vellet: Nihil, inquit, niſi vt Macedonum barbæ radantur. Hoc dictum quid ſibi vellet admirante Parmenione: An neſcis, inquit, in prælio nullam anſam meliorem eſſe, quàm barbæ? Significabat cominus eſſe pugnandum, in quo genere certaminis barbæ officiunt, quòd his milites facillimè poſſunt apprehendi.

Barba bello inutilis.

11 Darius obtulit has conditiones Alexandro, vt

vt ab ipſo acciperet talentorum decem millia, & inſuper Aſiam ſecum ex æquo partiretur. Id quum recuſaret Alexander: Ego, inquit Parmenio, accepiſſem, ſi Alexander eſſem: Et ego, inquit Alexander, ſi Parmenio eſſem. Dario verò hunc in modum reſpondit: neque terram duos Soles, neque Aſiam duos Reges ferre poſſe. Et hic animi celſitudinem probare poſſis, niſi dictum impotentiam quandam dominandi ſaperet.

Monarchia.

Quum in Arbillis de rerum ſumma periclitaturus eſſet, conflicturus cum mille hominum millibus ad pugnandum inſtructis adierunt illum milites aliquot ipſi bene volentes, deferebantque cæteros, quòd in caſtris inter ſe miſcerent ſermones, conſpirarentque, nè quid prædæ in regium tentorium deportarent, ſed ipſi totam in ſuum verterent lucrum. His auditis ſubriſit Alexander: Fauſta, inquit, nunciatis. Si quidem audio ſermones virorum ad vincendum, non ad fugiendum animatorum. Nec illum fefellit diuinatio, plurimi namq; milites Regem adiere dicentes. Bono animo eſto Rex, neq; metuas hoſtium multitudinem, ne pædorem quidem noſtrum ferre poterunt 12

Interpretatio cõmoda.

Prædęcẽptus.

In Ammonis templo quum à vate dictus eſſet Iouis filius: Nihil, inquit, mirum: nam Iupiter omnium quidem natura pater eſt, ſed ex eis optimos quoſque peculiariter ſuos facit. Modeſtiſſimè interpretatus eſt oraculum. nam vates per adulationem dixit filium Iouis, quaſi ſic è Ioue prognatus eſset, quemadmodum Hercules creditus eſt eſse Iouis filius. Alexander faſsus eſt Iouem natura autorẽ ac paren- 13

Filij deorum qui.

parentem eſse omnium, ſed eos demum peculiariter pro ſuis filijs agnoſcere, qui virtute ac præclarè geſtis proximè ad diuinam naturam accederent, ea eſt omnibus benefacere.

14 Modeſtè Quum in bello crus eſset illi ſagitta vulneratum, multiq; accurrerent, qui ipſum frequenter Deum appellare conſueuerant, experrecta, hilarique fronte ad Homeri carmen alludens, dixit: Hic ſanguinis eſt, quem videtis, liquorq; qualis diuis ſolet emanare beatis. Nimirum irridens adulatorum vanitatem, quum ipſa res declararet ipſum nihil aliud eſſe quàm hominem.

15 Hypocriſis. Nonnullis Antipatri frugalitatem laudantibus, quòd alienam ab omnibus delitijs auſteramq́ue vitam ageret: Foris, inquit. Antipater albo vtitur pallio, intus verò totus eſt purpureus. Notans fictam illius parſimoniam, quum eſset alioqui ambitioſiſſimus.

16 Parſimonia. Quum hyeme frigidoq; cœlo apud amicum quendam conuiuio exciperetur, videretq́ foculum exiguum & ignis puſillum: Aut ligna inquit, inferte, aut thus: Subnotans conuiuatorem lignis ſuis parcere, perinde quaſi thus eſſent, quum in rigore tanto nec thuri parcendum eſset: ſimul ſatis eſse ignis ad faciendum ſuffitum dijs, at parum ad depellendum frigus.

18 continētia. Quum apud Antipatrem cœnaret, eisq́ue ad cœnam formoſam pſaltriam induxiſset, Alexander aſpectu motus in illam exarſit: mox rogauit Antipatrem, nunquid ipſe mulieris amore teneretur: illo confitente: O ſceleſte, inquit, non tu protinus abduces à conuiuio, mulie-

ſierem? Quantum ille animus aberat à conſtu prãda aliena vxore, qui tantopere ſibi metuit ab amica hoſpitis?

Rurſum quum Caſsander Pythonem Euij 19 tibicinis amaſium per vim oſculari vellet, idque Euium ægrè ferentem ſenſiſset Alexander, iratus exilijt in Caſsandrum clamans, Ita nè per nos nè amare quidem quicquam licebit? Non ſatis erat Regi, ſi ſeipſum præſtaret continentem, niſi & præfectos haberet ſui ſimiles. Quando autem paſsus fuiſset à ſuis per vim conſtruptari filiam aut vxorem honeſti ciuis, qui tibicini ſuos amores etiam ab oſculo voluit eſse inuiolatos? Denique quòd duces peccarent, arbitratus eſt ad ſe pertinere. Continentia.

Quum è Macedonum numero ad mare re- 20 mitteret valetudinarios ac mutilos, debileſque proditus eſt quidam, qui ſe inter ægrotos aſcripſerat, quum non ægrotaret. Is quum ad Alexandri conſpectum adductus eſset, & examinatus fateretur, ſe morbum prętexuiſse ob amorem Teleſippæ, quæ ad mare fuerat profecta: percunctatus eſt Alexander, cui negotium retrahendæ ad exercitum Teleſippæ delegaretur. Cęterùm vt cognouit eam eſse liberam Perſuadeamus igitur, inquit, ò Antigenes Teleſippæ, vt nobiſcum maneat. Nam vim admouere liberæ, non eſt noſtrum. Sic indulſit amori ſtrenui militis, quem in exercitu retinere cupiebat, vt ingenuam mulierem redire nollet niſi perſuaſam. Ciuilitas.

Cùm Græci qui apud hoſtes ſtipendium 21 faciebant, veniſsent in poteſtatem Alexandri, Atheniẽſes quidem iuſſit in compedibus ſer- Moderatio pœnarum.

niſſimè complexus illum, non ſolùm non ſpoliauit ditione, ſed auxit etiam.

Cùm audiſſet de rupe quadam apud Indos, 24 quæ ob ſublimitatem velut auibus inacceſſa ἄορνος dicitur, quod ipſe quidem locus expugnatu difficilis eſſet, ſed qui eum teneret formidoloſus: Nunc, inquit, locus captu facilis eſt, ſignificans nihil prodeſſe munimenta, niſi vir fortis ea tueatur. Arx enim non tam foſſis ac muris tuta eſt, quàm viris.

Viri fortis fiducia.

Cùm alius quidam rupem teneret inexpugnabilem, vt putabatur, ſemet Alexandro dedit. At Alexander non ſolùm eius ditionis principem eſſe iuſſit, verùm etiam addidit, dicens: Hic homo, mihi videtur ſapere: melius eſt bono viro concedere, quàm loco munito. 25

Fides in deditum

Rupe capta quum amici dicerent illum egregijs geſtis Herculem ſuperaſſe: At ego, inquit, meas res geſtas in Imperio, nè verbo quidem cum his, quæ geſſit Hercules, arbitror conferendas. Adulabantur illi, ſed huius animo nulla ſatisfaciebat adulatio. 26

Herculẽ contempſit Alexander.

Quoſdam ex amicis mulctauit, quòd in ludo 27 aleæ ſenſiſſet eos non ludere. Siquidem multi ſunt, qui in hoc ludo velut in re maximè ſeria verſantur. Non enim ludunt, qui fortunas ſuas omnes, interdum & liberos, aleæ permittunt arbitrio.

Inter amicos quos habebat precipuos ac po 28 tentiſſimos, omnium maximè videbatur honorare Craterum, ſed omnium maximè diligere Hephæſtionem: Craterus. n. inquit, amat Regem, Hephæſtion amat Alexandrũ. Id Græcè iucundiùs dicitur: φιλοβασιλεὺς, & φιλαλέξανδρος.

Amicus.

Sentiens Craterum in his quæ ad regiam dignitatem attinebant, præſtare fidum amicum, Hephæſtionem priuato quodam affectu diligere Alexandrum. Pariter itaque, licèt diſſimiliter amantibus diuerſa ratione perſoluit præmium: Craterum ornauit dignitate, Hephæſtionem ad intimam admiſit familiaritatem.

29 Xenocrati philoſopho quinquaginta talenta dono miſit: ea quum ille recuſaſſet accipere, dicens ſibi non eſſe opus, interrogauit, an ne amicum quidem vllum haberet, cui eſſet opus: Nam mihi, inquit, vix Darij opes in amicos ſuffecerunt. Hic verius animum magis admirari conueniat, nondum ſtatui, regisne tam ad liberalitatem propenſum, an philoſophi, qui tantùm munus à tanto rege vltro delatum remiſerit.

Liberalitas.

30 Porus rex ab Alexandro deuictus, quum ab eo poſt pugnam rogaretur dicente, Quomodo te tractabo? Regaliter, ait: Rurſus ſubijcienti. Alexandro: Nunquid etiam aliud? Omnia, inquit, Porus, complectitur hoc verbum, Regaliter. Alexander & prudentiam, & fortitudinem viri admiratus, latiorem ditionem illi addidit ea quàm prius obtinuerat. Supplici & ad pedes abiecto minus conceſſiſſet, Adeò diligebat animoſus iuuenis impauidos animos. Q. Curtius aliquanto ſecius narrat. Interrogatus Porus quid ipſe victorem ſtatuere debere cenſeret: Quod hic, inquit, dies tibi ſuadet, quo expertus es, quàm eſſet caduca fœlicitas. Submonuit regem, vt modeſtè ſua fortuna vteretur, memor ipſi poſſe accidere, quod acciderat Poro.

Regaliter.

Cùm

Cùm accepiſſet eſſe quendam qui conuitijs ipſum impeteret: Regium eſt, inquit, quum facias bene, audire male. Nihil hoc dicto generoſius: quanquam idem & alijs adſcribitur. Aius verè regius

Morti proximus ad amicos reſpiciens dixit, Magnum epitaphium video futurum: præſentiens res ab ipſo geſtas multorum eloquentia celebrandas. Nec eum ſua fefellit diuinatio. 32

Cum Darij filias haberet captiuas, demiſſis oculis eas ſalutabat, idque rarò, ſibi metuens ab illarum inſigni forma. Apud familiares autem dicere ſolebat, Dolores oculorum ſunt Perſicæ puellæ. 33

Edicto vetuit, nè à quoquam pingeretur præterquam ab Apelle, aut à quoquam ære ſculperetur præterquam à Lyſippo, artificibus illius ætatis præſtantiſſimis. Nam hoc quoque iudicabat ad principis dignitatem pertinere. Cum Cheryllo poeta pactus erat, vt pro vno quoq; bono verſu Philippicum acciperet aureum, pro malo colaphum. 34 Artes.

Idem interrogatus vbi ſuos reconderet theſauros: Apud amicos, inquit, ſignificans facultates nuſquam reponi tutius. Cum enim res poſtulat, redeunt ad te cum fœnore. 35 Liberalitas.

Cùm nuncius quidam gaudio geſtiens, porrectaq; manu accurreret, rem proſperè geſtã narraturus, Quid mihi bone vir magni nunciabis, niſi nuncies Homerum reuixiſſe? Significans omnium præclarè geſtorum gloriam abolendam, niſi contingeret talis præco, qualis fuit Homerus. 36 Præco rerũ geſtarum.

Ciuitas quædam vt ab armis Alexandri quietem haberet, obtulit illi partẽ agrorum, 37

Imperio ſe. & præterea rerum omnium dimidium. Cui ſic reſpondit, Hoc animo veni in Aſiam, non vt acciperem, quod dediſſetis, ſed vt vos haberetis, quód reliquiſſem.

38 Adulatio. Alexander habebat Eudemonicum philoſophum, ſed quouis paraſito adulatiorem. Hic quum aliquando tonaret vehementer, adeò vt omnes expaueſcerent, dixit Alexandro. Quin tu tale quippiam facis Alexander fili Iouis? At ille non ferens tam abiecti philoſophi vocem ridens ait, Nolo enim formidabilis eſſe, quemadmodum tu me doces, qui Satraparum ac regum capita me iubes ſuper cœnam apponere. Sic Athenæus. Plutarchus in vita ſecus aliquanto, Quid mihi ſuccenſes quod piſces apponam in conuiuio, ac non potius Satraparum capita?

39 Ciuiliter. Alexander quum hyeme duceret exercitũ aſſidens igni, recognoſcere prætereuntes copias cœpit: quumque videret ſenem quendam horrentem frigore, & ad ignem ſtantem, conſidere loco ſuo iuſſit dicens, Si in Perſide natus eſſes, in regia ſella ſedere tibi capitale foret: in Macedonia nato conceditur.

40 Indoles excelſa. Alexander etiamnum adoleſcens videns patrem Philippum equum præferocem, nec vllum ſeſsorem tergo patientem, velut inutilem abiectum ire: Qualem, inquit æquum iſti perdunt, dum illo per imperitiam ac molliciem vti neſciunt. Cumq; mira arte ſine verberibus tractaſset æquum, tandem conſcenſum ad curſum admiſiſset, tum calcibus vſus eſt: ac molliter flexis habenis quum equum reduxiſset, deſcendentis caput exoſculatus pater: Aliud,

inquit,

inquit, ò fili tibi par regnum quære, quando iam te non capit Macedonia. Præſagijt vir prudens tam excelſæ indoli non ſuffecturam paternam ditionem. Sed equus ille nos admonet, multa bene nata ingenia perire vitio inſtituentium, qui ferè neſciunt imperare, niſi ex equis generoſis reddiderint aſinos.

41 Pietas in præceptorem.

Idem Ariſtotelem, cui puer formandus fuerat traditus, ſumma veneratione proſequebatur, dicens, ſe illi non minus quàm patri debere, quòd à patre viuendi, à præceptore bene viuendi initium accepiſset.

42 Animoſè.

Quum pirata captus ad ipſum deductus eſſet, rogatus, qua re fretus auderet infeſtare maria, compendio reſpondit: Ego, inquit, quoniã id vnico nauigiolo facio, pirata nominor: tu cùm idem facias magna claſse, rex appellaris. Alexander admiratus intrepidum animum, donauit illi vitam.

43 Oraculū

Idem Delphos profectus, quum ſacerdos negaret ſe conſulturam Deum, ꝙ dies eſsent nefaſti, quibus nè oraculis quidem loqui fas eſſet: vt pertracta ſecum ſacerdote templũ aſcendit, cumque illa importunitate victa diceret. Iunctus es ò fili: Satis, inquit Alexander, oraculi eſt: mulieris vocem reſponſi loco ducens.

44 Fiducia euentus.

Poſteaquam in expeditionem profectus regias opes penè oẽs in milites ac duces diſtribuiſset, roganti Perdicæ Quid tibi nunc rex ſupereſt? Spes inquit: Hic Perdica: Hæc, inquit, nobis commilitonibus tuis futura communis eſt, & prædium quòd ipſi deſignarat Alexander, recuſauit, Tanta erat fiducia benè ſucceſsuram expeditionem.

Idem

45 Idem initio quum in cauſis capitalibus ſede-
Iudex in ret iudex, accuſatori alteram aurem occlude-
corru- bat, rogatus cur id faceret: Alteram, inquit,
ptus. integram ſeruo reo.

46 Quum Philoxenus claſſis præfectus Alexan-
Integri- dro ſcripſiſſet, Tarentinum quendam Theodo-
tas. rum eſſe apud ſe pueros habentem inſigni for-
ma venales, ſi vellet emere: indignè tulit, apud
æquales ſubinde clamitans, Quid in me Philo-
xenus tam obſcœnum animaduertit, vt mihi
tantùm probri conciliaret?

47 In Calliſthenem nequaquam ſeſe accommo-
Seruire dantem aulæ regiæ moribus, ſed & dictis & ge-
tempori. ſtu præ ſe ferentem nihil ſibi placere, dixit
hunc verſiculum.

Μισῶ σοφιςὴν ὅς τις οὐχ αὑτῷ σοφὸς, id eſt,
Sapientem ego odi, qui ſibi ſapit nihil.

48 Niſam expugnaturus quum videret milites
Exēplū deterreri fluminis, quod ciuitatem præter la-
ducis. bitur, profunditate, exilijt, O me omnium de-
terrimum exclamans, qui natare non didice-
rim: moxq́; clypeo pro ſubere innixus, pri-
mus tranauit.

49 Ilium profectus Achillis ſtatuam coronans,
Pręcipua O te fęlicem, inquit Achilles, cui viuo talis
bona. amicus, mortuo talis contigerit præco. De Pa-
troclo loquens & Homero, quorum ille fidiſſi-
mus Achilli fuit amicus, hic defunctum Ilia-
50 de tota celebrauit.

Quę nos Duabus potiſſimùm rebus, quum Deus à
admo- multis prædicaretur, ſe quòd mortalis eſſet,
nēt mor deprehendere dicebat, ſomno & coitu, quòd
talitas.

hæc

hæc præcipuè proderent humani corporis imbecillitatem, ad cętera inuictus erat. Somnus enim mortis imago eſt, & coitus ſpecies eſt morbi comitialis.

Darij regiam ingreſſus, quum vidiſſet ſublime cubiculum & in eo ſtratum, menſas, cæteraq; omnia mirifico ornatu inſtructa, Hoccine, inquit, erat imperare? Sentiens non eſſe regium huiuſmodi delicijs indulgere. 51 Delitię Indignæ principi.

Idem lectum ingreſsus, excuſſis accuratè pallijs dicere ſolet, Nunquid hic delicatum aut ſuperfluum mater addidit? Adeò abhorrebat à mulіebribus delitijs. 52

Quum delato ad ipſum ſcriniolo, quo nihil inter opes Darij pretioſius, pulchriusvè repertum eſt, quæreretur, in quem vſum deſtinandum eſſet: alijs aliud ſuadentibus, dixit. Huic optimè ſeruandus dabitur Homerus: Sentiens nullum eſſe theſaurum illo precioſiorem. Ita viſum eſt iuueni, qui ſe totum ad exemplar Achillis componebat. 53 Literarũ amor.

Idem hortante Parmenione, vt noctu hoſtem adoriretur, alioqui ſummum forè diſcrimen, ſi palàm cum tanta multitudine Martem experiretur. Siquidem ex fragore procul velut è pelago reſonante, coniectabant immenſum eſse numerum, Non furor, inquit, victoriam: recuſans tenebrarum præſidio vincere. 54 Ingenuè

Quum legiſſet prolixam epiſtolam ab Antipatro ſcriptam, in qua multæ inerant aduerſus Olimpiadem calumnię: Ignorare videtur, inquit, Antipater, quòd vna matris lachryma multas delebit epiſtolas. 55 Matris lachrymæ.

Quum ſenſiſſet ſororem ſuam cum iuuene 56

quodam eleganti forma conſuetudinem agere, nihil offenſus eſt: ſed dixit, concedendum eſse, vt illa quoq; aliqua ex parte regno frueretur. Multum diſsentiens ab animo Cæſaris Auguſti, qui nihil acerbius tulit, quàm filiæ nepotumq́ue laſciuiam.

57 Ambitio inſatiabilis. Quum audiſset Anaxagoram diſserentem, innumerabiles eſse mundos, illachrymaſse dicitur. Rogantibus nunquid accidiſset lachrymis dignum, An non videor, inquit, meritò flere, qui quum mundi ſint innumerabiles, nos nondum vnius domini facti ſumus?

58 Philippus à Triballis in prælio vulneratus eſt femore lanceo traiecto: opera chiturgi liberatus periculo mortis, dolebat claudicationis deformitatem contractam manere. Cui Alexander: Ne verearis, inquit, in publicum prodire, ſed gradum mouens virtutis tuæ potius memineris: Hoc & alijs adſcribitur.

59 comparatio carminum Homericorum. Jliad. ad 3. Si quando in colloquijs aut conuiuijs inciſset contentio de carminibus Homeri, alijs alia præferentibus, hoc vnicè probauit Alexander:

Ἀμφότερον βασιλεύς τ' ἀγαθός, κρατερός τ' αἰχμητής:

Id eſt,

Dux bonus atque idem validus pugnator in armis.

Addebat Homerum hoc verſu virtutem Agamemnonis prędicaſse, Alexandri vaticinatum eſse.

60 Muſica digna duce. Quum tranſmiſso Helleſponto Troiam inuiſeret, veterum heroum res geſtas animo reuoluens, quidam ſi vellet, pollicitus eſt ſe Paridis lyram daturum. Huic Alexāder: Minimè, inquit illa mihi eſt opus, quum Achillis lyram habeam.

habeam. Hac vir ſtrenuus fortium virorum
laudes canere conſueuit, quum Paris ſua lyra
molles ac laſciuos modulos incineret.

Quodam tempore Darij mulieres inuiſit vnà 61
cum Hephæſtione. Hunc quum eſset eodem Humaniter.
ornatu quo rex, corpore etiam maior, Syngam-
bris Darij mater pro rege adorauit. Eadem
quum ex nuribus adſtantium intellexiſset er-
rorem ſuum, perturbata denuo ſalutauit Ale-
xandrum. Tum Alexander, nihil eſt ò mater
quod turberis. Nam & hic Alexander eſt, Sen-
tiens amicum eſse alterum Alexandrum.

Cum in Hammonis templum veniſset ſacer 62
dos grandæuus illum ſalutauit, Salue fili, & Adulatio.
hanc appellationem à Deo habeas. Tum Ale-
xander. Accipio eam ò pater, & poſthac patiar
tuus dici, ſi mihi totius orbis dominium con-
ceſseris. Sacerdos recipit ſe intro, & quaſi con
ſulto Deo reſpondit, Iouem certò promittere,
quod peteret. Hic Alexander, Scire cupio, num
quis ſuperſit inultus eorum, qui patrem meum
interfecerunt. Ad hæc ſacerdos: Philippi, in-
quit interfectores omnes dedere pœnas, ſed pa
tri tuo nemo mortalium poteſt tendere inſi-
dias: ſignificans illum eſse Iouis, non Philip-
pi filium.

Cum Darius numeroſiſſimum exercitum 63
inſtruxiſset, Alexander profundiſſimo ſom- Animoſe.
no correptus eſt, adeò vt nec interdiu potuerit
expergiſci: tandem imminente periculo, ami-
ci ingreſſi Regem excitarunt: qui quum dice-
rent ſe mirari in eo rerum ſtatu tantam Regis
ſecuritatem: Magna, inquit Alexander, animi
moleſtia me Darius liberauit, qui vires ſuas

omnes

omnes in vnum contraxit, vt liceat vno die de ſumma rerum decernere.

64 Alexandro Magno Corinthij per legatos ius ſuæ ciuitatis detulerunt. Hoc officij genus quum riſiſſet Alexander, quidam è legatis, Nulli inquit, ciuitatem vnquam donauimus, præterquam tibi & Herculi. Hoc audito lubens accepit oblatum honorem, quem illi commendabat partim raritas, partim cum Hercule laudatiſſimo viro ſocietas.

65 Dum in obſidione cuiuſdam vrbis infirmiſſima mœnium quær t, ſagitta ictus eſt, nec tamen ab inſtituto deſtitit, mox quum repreſſo ſanguine ſicci vulneris dolor creſceret, & crus æquo ſuſpenſum paulatim obtorpuiſſet, coactus quod cęperat omittere, ac chyrurgum acceſſere. Omnes inquit, me prędicant Iouis eſſe filium, ſed vulnus hoc hominem eſſe me clamat.

66 Zenophantus certis modis Alexandrum ad arma ſolet concitare. Eam muſices vim admirantibus cunctis, quidam ait, Si tantus artifex eſt, incinat modulos, quibus illum à bellis reuocet. Sentiens non eſſe magnæ artis hominem eò perpellere, quò ſuapte natura pronus eſt.

ANTIGONVS REX MACEDON.

1 Antigonus in extorquendis pecunij acer erat, ac rigidus. Cuidam itaq; dicenti, At non talis fuit Alexander: Meritò, inquit: nam ille metebat Aſiam, ego culmos lego. Sentiens opulentiſſimam Aſiam prius ab illo ſpoliatam, ſibi à

Feſtiuiter.

bi à ſpoliatis corradendum quod poſſet.

Milites quoſdam videns thoracibus & galeis indutos ſphæra ludere, delectatus eſt hoc ſpectaculo, ac duces illorum accerſiri iubet, vt eos coram illis laudaret: verùm vbi nunciatum eſſet duces bibere, p ræfecturas illorum militibus dedit, qui ſphæra luſerant armati, ſimul & ducum ignauiam puniens & militum ſtrenuitatem honorans. 2 Seuerè.

Cum omnes admirarentur, quòd quum initio regni durior fuiſſet, ſenex factus clementer ac placidè regnum gubernaret: Prius, inquit, opus erat regno, nunc gloria & beneuolentia. Sentiens regnum armis & auſteritate frequenter parari, ſed non niſi honeſta opinione, ciuiumque beneuolentia retineri. 3 Regni ſtabilitas

Idem filio Philippo multis præſentibus percunctanti ac dicenti, Quando caſtra mouebimus? Quid, inquit? num metuis, nè ſolus tubam non audias. Notans adoleſcentis imperitiam, qui hoc à patre multis audientibus percunctaretur, quum in bello cœlanda ſint conſilia principum: ſed quoties caſtra mouenda ſunt, tum omnibus tuba dat ſignum. 4 Silentiũ in bello.

Cum adoleſcens inſtitiſset, vt hoſpitiũ nanciſceretur apud viduam treis habẽtem forma decente filias, accito hoſpitijs deſignandis præfecto, Non expelles, inquit, filium meum ex loci anguſtia? Non prodidit adoleſcentis affectum, qui ſciebat illum captare, quòd amaret, ſed excuſauit ædium anguſtiam, in quibus vidua cum tribus filiabus ageret. 5 Caſtè.

A graui morbo poſteaquam conualuerat, Nihilo peius eſt, inquit: ſiquidem hic morbus 6 Morbus vtilis.

ſub-

ſubmonuit nos, nè animo efferamur, quum ſimus mortales. Quis docuerat ethnicum regẽ philoſophiam Chriſtiano dignam animo? Deplorabant amici ceu magnum malum, quòd tam grauiter ægrotaſſet: ille interpretatus eſt ex morbo plus acceſſiſſe boni quàm mali. Corpus extenuarat, ſed animum reddidit modeſtiorem: corporis robori nonnihil detraxerat, ſed animo detraxit inſolentiam, morbum longè periculoſiſſimum. Proinde non peſſimè res habet, quum leuior morbus arcet, pellitvè maiorem.

7 Modeſtè. Hermodotus Antigonus in carmine ſcripſerat Iouis filium. Is hoc legens, Iſtius, inquit, rei nequaquam mihi conſcius fuit Laſanophorus ille: perquàm facetè ridens poeticam adulationem, pariq; modeſtia ſui generis humilitatem agnoſcens. Laſanum autem matula fictilis eſt. Quod ſi Iouis erat filius, ea res hactenus fefellerat & ſeruum matulam in cubiculo ferre ſolitum, & Antigonum filium.

8 Regibus honeſta tantùm licent. Quodam dicente, omnia regibus honeſta iuſtaq; eſſe, Sunt per Iouem, inquit, barbarorum dumtaxat regibus, at nobis ea dumtaxat honeſta ſunt, quæ honeſta ſunt, & ea tantùm iuſta, quæ iuſta ſunt. Grauiter retulit adulteratricem vocem volentis omnia licere regibus. Nõ enim rex eſt honeſti iuſtique regula, ſed honeſti iuſtiq; miniſter eſt. Atque vtinam ſimiles voces non audiant Chriſtianorum aures: aut ſi audiant, ſimili ſeueritate reijciant.

9 Seuerè. Frater Antigoni Marſas litem habebat, ſed à rege poſtulabat, vt cauſa domi cognoſceretur. Cui Antigonus, Si nihil, inquit, præter ius

iūs agimus, melius fiet in foro, cunctiſq; audientibus. Non impetrauit hoc à rege fraternus affectus, vt vel tantillum de iure concederet, Ipſum autem hoc dilemmate conſtrinxit: Si iniuſtam cauſam habere te ſcis, cur litigas? ſin iuſtam, cur fugis hominum conſcientiam, & ad domeſticas latebras rem fori pertrahis, non cariturus ſiniſtra ciuium ſuſpitione, etiam ſi bonam cauſam viceris?

10 Bonitas

Quum aliquando tempore hyberno compuliſset caſtra transferri in locum, vbi nō erat rerum neceſſariarum copia, atque hac de cauſa milites quidam in regem maledicta congererent, ignari ipſum eſse in proximo, virga tentorij vela diduxit: Flebitis, inquit, ni longius ſemoti de me malè loquamini. Quid hac facetia clementius, aut quid hac clementia facetius? Simulabat ſe non indignari, quòd malè de ipſo loquerentur, ſed quòd tam vicini, vt exaudiri poſsent ab eo, cui maledicebant.

11 Liberalitas regia

Ariſtodemo qui vnus ex amicorum regiorum numero fuit, è coquo, vt putabatur, propagatus, ſuadenti vt impendijs ac largitionibus aliquid detraheret, Verba tua, inquit, Ariſtodeme ius olent: Subindicans coquorum eſſe parſimoniam, non regum: proinde illum tali conſilio non meminiſse cuius eſset amicus, ſed quo eſset patre natus.

12 Seuere

Quum Athenienſes ſeruum Antigoni honoris gratia perinde vt ingenuum in ciuium numerum aſcripſiſſet: Nequaquam, inquit, velim vnum Athenienſem à me loris cædi: ſignificans per illos factum vt vnum ciuem Athenienſes poſsent loris cædere, quippe ſeruum,

ſed Athenis eſſe plures vno commeritos, vt à Rege loris cæderentur, qui ſeruum alienum, quod in ipſis fuit, manumitterent.

13 Adoleſcens quidam Anaximenis rhetoris

Oratio aliena. diſcipulus, orationem à præceptore meditatam, & ad eam recitandam ſubornatus, coram Antigono habebat: cumq; is inter audiendum quiddam ſcire cupiens ſciſcitaretur; moxque adoleſcens reticuiſſet: Quid ais, inquit Antigonus, num iſta tibi ſunt in tabulis deſcripta? Quod ille in adoleſcente iudicauit abſurdum, hoc hodie magnificum habetur, vt ſenes etiam apud principes orationem à rhetore quopiam conducto ſex menſibus elaboratam ediſcant, eamque pſitacorum more reddant. Nec rarò fit, vt nemine etiam interpellante, ſibi excidant, cunctisque ridiculi ſint.

14 Alterum quendam rhetorem audiens ita lo-

Verba affectata. quentem Hora nimium iaculatrix adueniens, regionem herbis defectam reddidit: Non deſines inquit, mecum, vt cum turba agere? Offenſus eſt rex oratione nimis elaborata, cuiuſmodi verborum apparatu ſolent ſe venditare rhetores apud imperitam multitudinem. At idem apud regem facere, erat illius abuti patientia. Quoniam autem affectata ſermonis ſtructura, Latinè non perinde poteſt exprimi, Græca ponam χιονοβόλος ἡ ὥρα γενομένη, λεπτοβοτανεῖν, ἐποίησε τὴν χώραν Pro χιονοβόλος ἡ ὥρα dicere poterat hiems, & λεπτοβοτανεῖν verbum eſt affectatum, vixq; poetæ concedendum.

15 Thraſyllo Cynico petenti drachmam: Non

Facetè. eſt, inquit, munus regium Cynico ſubijciente, Talentum igitur da; At non eſt, inquit, Cynicum,

cum, tale munus accipere. Vtroque cornu repulit poſtulatoris improbitatem, quem exiſtimabat nullo dignum beneficio.

Quum mitteret filium ſuum Demetrium cũ numeroſa claſſe, magnaq́ue militum vi ad Græcos liberandos, dicebat, gloriam à Græcia velut à ſpecula in orbem terrarum accendi: iuuenem gloriæ ſtudio extimulans, vti ſtrenuè rem gereret, quòd eius laudis rumor non intra Græciæ fines eſſet continendus, ſed ob Græci nominis celebritatem, per omnes mundi plagas dimanaturus. 16 Gloriæ ſtimulus.

Antagoram poetam in tentorio, congrum coquentem, atque ipſum patellam verſantem aliò relata deprehendit. Antigonus à tergo ſtans ei quum dixiſset, putas nè o Antagora. Homerum quum Agamemnonis res geſtas ſcriberet, coxiſſe congrum? Contra hæc Anaxagoras, Et tu ò rex, putasne Agamemnonem cum illas res gereret, fuiſſe curioſum, ſi quis in exercitu congrum coqueret? æquo animo Rex tulit ioci talionem, quaſi inter pares res ageretur. 17

Antigonus amicis ſuadentibus, vt ſi Athenas caperet, validis illam præſidijs communiret nè quando deficeret, ſummaq́; cura ijs potitus vt Græciæ baſim cuſtodiret, reſpondit, ſe ſemper in hac fuiſſe ſententia, vt crederet nullum eſſe regni præſidium firmius quàm ciuium beneuolentiam. 18 Clementer.

Idem vbi audiuit Reges in ipſius exitium conſpiraſſe, inſolentiſſimè reſpondit, ſe illos omnes velut aues fœmina egentes vno lapide vnoq́ue clamore diſturbaturum. 19 Inſolenter.

Antigonus ſenior quum frequenter Biantem moleſtè flagitantem tuliſſet, tandem victus tædio, Date, inquit, Bianti talentum, vel vi. Sentiens beneficium non impetratum, ſed improbitate extortum. 25

Antigonus quum nocte quadam quoſdam è militibus ſuis exaudiſſet omnia mala imprecantes Regi qui ipſos in illud iter & inextricabile lutum induxiſſet, acceſſit ad eos, qui maximè laborabant: eos quum ignorantes à quo adiuuarentur, explicuiſſet: Nunc, inquit, maledicite Antigono, cuius vitio in has miſerias incidiſtis: ſed ei bene optate, qui vos ex hac voragine eduxit. Hac vindicta contentus erat. Regis verè excelſus animus. 26

Idem quum in paruulo quodam caſtello Græci obſiderentur, ac fiducia loci contemnentes hoſtem, multa in deformitatem Antigoni iocarentur, & nunc ſtaturam humilem, nunc colliſum naſum deriderent: Gaudeo, inquit, & aliquid boni ſpero, quando in caſtris meis Silenum habeo. Cum hos dicaces fames domuiſſet, quòd captis facere mos eſt, videlicet vt qui bello ſunt vtiles, in cohortes deſcribantur, cæteri præconio ſubijciantur, negauit ſe vel id facturum fuiſſe, niſi expediret his dominum habere, qui tam malam haberent linguã. Hoc idem arbitror eſſe cum eo quod refert Plutarchus, niſi quòd aliquod commemoratur à Seneca. 27

Idem quum accepiſſet inſtrumentum prægrandibus literis deſcriptum, Hæ, inquit vel cæco perſpicuæ ſunt: iocans in vitium oculorum. Erat enim luſcus. Idem alius magno ca- 28 Iocari in ſeipſum.

 pitis

eius ciuitatis ciuem, amicum tanto titulo ſuis commendans.

Quum ad Auguſtum delatum eſſet, Erotem Aegypti procuratorem emiſſe coturnicem, in pugna ſuperantem omnes, ac prorſus inuictã, eamque aſſam deuoraſſe: iuſſit acciri hominẽ. diſcuſſa cauſſa confeſſum malo nauis affigi iuſſit: vita iudicans indignum, qui ob tantillam gulæ voluptatem non pepercisset aui, quæ pugnando diu multisq; potuiſſet eſſe voluptati: præterea quæ læto quodam homine Cęſari perpetuã in bellis proſperitatẽ portenderet. 3 Seuerè.

In Sicilia pro Theodoro Arium præfectum inſtituit: ſed quum Cæſari quidam libellum porrexit, in quo ſcriptum erat, Caluus Theodorus Taſenſis fur erat, quid tibi videtur? lecto eo. nihil aliud ſubſcripſit, quàm, Videtur. 4 Lepidè.

Athenodoro Philoſopho cauſatione ſenectutis flagitanti vt ſibi liceret redire domum, Auguſtus conceſſit. At quum ille Cæſari dixiſſet, Vale, volens aliquod philoſopho dignum monumentum apud illum deponere, adiecit: Cæſar quum fueris iratus, nè quid dixeris feceriſvè, priuſquam Græcarum literarum 24. nomina apud te recenſueris. Cæſar autem philoſophi dexteram amplexus: Adhuc, inquit, te præſente mihi opus eſt, totumque etiam annum apud ſe detinuit, dicens illud Græcorum prouerbium, Silentij ſunt tuta fidi præmia: ſiue approbans philoſophi dictum, quod tutum eſſet iram premere, nè prorumpat in verba, ſiue ſentiens philoſopho profuturum fuiſſe, ſi hoc dictum non addidiſset iam habiturus. Quamquam tam ſalubris admonitio ma- 5 Ira remedium.

Illud autem ſingularis cuiuſdam erat modeſtiæ, quod vir ingenio, doctrina, conſilioque præſtãs ſua præclarè geſta fortunæ aſcribebat.

Dicebat ſe Romanis eum imperij ſucceſſorem relicturum, qui nunquam eadem de rebus conſultaſset; de Tiberibus ſentiens. 9 Preſens conſilij.

Quũ iuuenes nobiles ac dignitate claros inter ſe tumultuantes vellet compeſcere, nec auſcultarent illi, ſed tumultuari pergerent, Audite, inquit, iuuenes ſenem, quem iuuenem ſenes audierunt. Auguſtus enim adoleſcens ad Rempublicã admotus eſt, ſummaq; fuit autoritate: hac ſola voce illos coercuit, nec aliud ſupplicium ob concitatum tumultum exegit. 10 Autoritas.

Quum populus Athenienſium videretur deliquiſſe quiddam, ſcripſit ex vrbe Aegina: Non arbitror vos latere, quòd vobis iraſcor. Neque enim Aeginæ ſum hybernaturus. Nec aliud illis neque dixit, neque fecit, ſatis habens illis comminatum eſse, ni deſiſterent. 11 Clementer.

Quum quiſpiam ex Euclidis accuſatoribus affatim & ad ſatietatem vſque dicendi libertate vtens, eò tandem prouectus eſset, vt talequidam diceret. Hæc ſi tibi non videntur magna, iube, vt mihi reddat ſeptimum Thucydidis librum: His offenſus Cæſar iuſſit illum duci: cæterùm vt audiuit illum ex Braſidiæ poſteris reliquum eſse, ad ſe venire iuſſit, ac moderatè correptum dimiſit. 12 Clementer.

Piſoni domum à fundamentis vſque ad extremam contignationem, accuratè ædificanti: Vt bono, inquit, ſim animo, facis ò Piſo, qui ſic ædificas, quaſi Roma futura ſit perennis. Non offenſus eſt immodico ſtructuræ appara- 13 Commoda interpretatio.

paratu, ſed quod alius fuiſſet ſuſpicatus ad tyrannidem ſpectare, ille vertit in lætum Romani Imperij auſpicium.

14 Scripſerat Auguſtus tragœdiam, cui titulus erat Aiax, eam poſt quoniam diſplicebat, ſpongia deleuit. Itaque quum Lucius tragediarum ſcriptor interrogaret qu d ageret ipſius Aiax, Cæſar admodum feſtiuiter: In ſpongiam inquit, incubuit: alludens ad argumentum fabulæ, in quo Aiax, quum reſciuiſſet, quæ dixiſſet, feciſſetq́; per inſaniam, gladio incumbens ſibi necem conſciuit.

Lepidè.

15 Cuidam ipſi libellum trepidè porrigenti, qui manum nunc proferret, nunc retraheret; Quid, inquit? An putas te aſſem dare elephanto? Solent enim pueri minimos nummos elephanto porrigere, quos ille non ſine ſpectatorum admiratione proboſcide ſic corripit, vt pueri manum non lædat. Sic videmus pueros & in vrſorum rictum manum inſerere, ſine metu. Moleſtum erat optimo principi, quòd timeretur.

Princeps aditu facilis.

16 Quum ab eo Pacinnius Taurus munus peteret, diceretque populari rumore ſparſum, pecuniam haud paruam ipſi à Cæſare datam: Sed tu inquit, noli credere. Lepido ioco ſignificans ſe non daturum; Alter expectabat futurum, vt Cæſar ipſius pudori ſuccurreret, nè ſi comperturn eſſet vanum, ipſe ludibrio haberetur: Cæſar aliud indicauit remedium, ſineret homines loqui, quæ vellent, modò nè ipſi quod erat falſum perſuaderent.

Lepidè.

17 Alter præfectura equitum ſubmotus, inſuper & ſalarium ab Auguſto poſtulare eſt auſus,

Lepidè negare.

ſus, hoc colore, vt diceret ſe non lucri cauſa ſalarium petere ſed vt tuo, inquit, iudicio videar impetraſſe munus, & ita credar non ab officio ſubmotus ſed officium depoſuiſſe: Tu, inquit Auguſtus, apud omnes prædica te acce-piſſe, ego non negabo. Si nihil mouebat petitorem, niſi metus ignominiæ via commonſtrata eſt, qua nihilominus honori ſuo conſulere poſſet, quàm ſi pecuniam accepiſſet.

Herennium adoleſcentem vitijs corruptum Cæſar caſtris excedere iuſſerat: quumq; ille dimiſſus ſupplex ac plorabundus apud Auguſtũ hac deprecatione vteretur, Quo ore redibo in patriam, quid dicam patri meo: Dic, inquit, me tibi diſplicuiſſe. Quoniam pudebat adoleſcentem fateri, quòd ipſe Cæſari diſplicuiſſet, Cæſar permiſit, vt ſermonem inuerteret, & culpam in ipſum conferret. 18 Iocosè.

Miles quidam in expeditione ſaxo percuſſus, notabiliq; in fronte cicatrice deformatus, quoniam honeſto vulnere erat inſignis, immodicè ſua facta iactabat: eius inſolentiã Auguſtus leniter caſtigauit: At tu, inquit, caue, nè quando fugiens poſt te reſpexeris, ſubindicans fieri poſſe, vt vulnus de quo nimium ſe venditabat, non prælio, ſed in fuga accepiſſet. 19 Salsè.

Galba corpus habẽs gibbo deforme, de quo vulgo iactatum eſt, ingenium Galbæ malè habitare, quum apud Cæſarem cauſam agens, ſubinde diceret, Corrige me Cæſar, ſi quid in me reprehendendum videris: Ego, inquit, Galba monere te poſſum, corrigere non poſſum. Corrigitur quod reprehenditur, corrigitur quod ex diſtorto fit rectum. 20 Salsè.

Quum

21 Quum plerique rei quos Seuerus Caſſius
Lepidè. accuſabat, abſoluerentur, & is cui. Cæſar forum extruendum locarat, diu traheret illum operis expectatione, Vellem, inquit Caſſius, & forum meum accuſaſſet. Iocatus eſt ambiguo verbo Nam abſoluitur quod perficitur, & abſoluitur qui à cauſa liberatur: abſoluit opus architectus, & reum iudex abſoluit.

22 Olim erat magna ſepulchrorum religio, eaque pars agri quæ ſepulchro erat dicata, non
Iocus ex ambiguo. proſcindebatur aratro. Vectius itaque quum nihil hac religione deterritus, patris monumentum exaraſset, Auguſtus facetè iocatus eſt: Hoc, inquiens, eſt verè patris monumentum colere. Rurſus luſit ancipiti verbo. Colimus ea quæ veneramur, & colitur ager, aut aliud ſimile. Gemina fuiſset amphibologia, ſi pro monumento dixiſset memoriam, quod ab illo dictum arbitror. Siquidem eorum memoria nobis ſacroſancta dicitur, quos vita defunctos veneramur, & memorias ad Græcorum imitationem vocamus defunctorum monumenta.

23 Quum Herodianæ crudelitatis rumor ad
Crudelitas. Auguſtum perueniſset, quòd in Bethlehé pueros omnes, qui bimatum non exceſſiſsent, iuſſiſset interfici: & in his etiam ipſius periſse filium: Præſtat, inquit, Herodis eſse porcum, quàm filium. Herodes Iudæus erat, & Iudæi mira religione abſtinent ab eſu ſuillæ.

24 Mecœnas vir laudatus, in ſtylo laſciuiebat, verbis affectatis, & compoſitioni inſolenti frequenter indulgens: Auguſtus contrà verbum inſolens quaſi ſcopulum fugiendum eſse dicebat.

bat. Ad alios itaque ſcribens ſtylo ſimplici conſueuit vti, Mecœnati verò quem familiariter amabat, ſcribens, Mecœnatem imitari ſolet, adeò vt in quadam epiſtola, multa liberius ac diſſolutiùs iocatus, hanc adiecerit clauſulam, Vale mel gentium, metuelle, ebur ex Etruria, laſer Aretinus, adamas Supernas, Tyberinum margaritum, Cilneorum ſmaragde, iaſpis figulorum, Berille Porſennæ, carbunculum habeas ἵνα συντέμω πάντα μάλαγμα mœcharum. Sic irriſit parum vir les amici inſcribendo delitias. Eiuſdem μυροβρέχεις cinnos iocis exagitare conſueuit, voces ac ſententias ineptas fœtores appellare conſueuit. Sermonem amabat purum & elegantem, qui ſententiam quàm apertiſſimè declararet. Nec Tiberio pepercit, interdum reconditas exoletas voces aucupanti. M. Antonium increpabat, velut ea ſcribentem, quæ homines mirentur potiùs quàm intelligant. Quin & Agrippinæ neptis ingenium collaudans, hoc adiecit, Sed opus eſt dare te operam, nè moleſtè loquaris.

Potius Alexandria multis vitam donarat, in gratiam Atij philoſophi. Soſtratum tamen promptiſſimæ quidem linguæ virum, ſed qui Cæſari diſplicerer, quòd temerè Academicus haberi vellet, reiecit. At is ſqualidus promiſſaque cana barba cœpit Atium quocunq; iret inſequi, verſiculum illum in ore habens: 25 Extorta venia.

Σοφοὶ σοφοὺς σώζουσιν ἂν ὦσιν σοφοί. id eſt,

Sapientes ſapientes ſeruant, ſi fuerint ſapientes.

Hac arte coegit Cæſarem ignoſcere.

26 Clementer.

Quum iam quadrageſimum exceſsiſset annum, ageretq; in Gallia, delatum eſt ad illum, L. Cin-

L. Cinnam adoleſcentem nobilem ac Pompeij nepotem inſidias illi ſtruere: dictum eſt vbi, quando, & quomodo aggredi vellent. Decreuerant enim ſacrificantem interficere. Dictabatur proſcriptionis ſententia, ſed Auguſto inter varias edente voces, ingreſsa Liuia vxor: Fac inquit, quod medici ſolent: qui vbi vſitata remedia non procedant, tentant contraria: ſeueritate nihil adhuc profeciſti, ignoſce. Cinna deprehenſus vitæ tuæ nocere non poteſt, famæ prodeſse poteſt. Protinus iuſſit accerſi Cinnam ſolum, ad colloquium venienti alteram cathedram poni iuſſit: Hoc, inquit, Cinna primùm abs te peto, nè me loquentem interpelles: dabitur tibi loquendi tempus. Hic commemorat s pluribus in Cinnam beneficijs, quòd ſeruaſset repertum in caſtris hoſtium, quòd patrimonium non conceſſiſset, quòd inſuper ornaſset ſacerdotio, rogauit quare putarit ipſum occidendum: perturbato Cinna ſic finijt obiurgationem, Vitam tibi Cinna iterum do, prius hoſti, nunc inſidiatori ac parricidæ. Ex hodierno die inter nos incipiat amicitia, contendamus vtrum ego meliore fide vitam tibi dederim, an tu mihi debeas. Et conſulatum obtulit. Vis exitum? Cinnam habuit perpetuò amiciſſimum, ſolus illi fuit hæres. Nullis amplius inſidijs ab illo petitus eſt.

27 *Ciuiliter.* Auguſtus nulli ferè ad conuiuium vocanti negare ſolitus eſt. Exceptus igitur à quodam cœna perparca, ac penè quotidiana, quum à conuiuatore dimitteretur, hoc illi tantùm in ſuſurrauit. Non putabam me tibi tam familiarem, Alius tam ieiunum apparatum contume-

liam

liam fuiſset interpretatus, ille etiam pudori conſuluit inuitatoris, familiaritati tribuens: idq́ue in aurem, nè cæteri putarent exprobratam parſimoniam. Quid hac comitate amabilius in tanto monarcha, qualem nunc vix triginta reges æquent.

Purpuram Tyriam empturus, de obſcuritate quærebatur: quumq́; venditor diceret, Erige altius & ſuſpice, Ergone, inquit, vt me populus Romanus dicat benè cultum, in ſolario ambulaturus ſum. 28 Salsè.

Habebat Auguſtus nomenclatorem obliuioſum, quum hoc genus hominum oporteat inprimis valere memoria. Is ad forum iturus rogat Cæſarem, numquid eò mandaret: Accipe, inquit, commendatitias, nam illic neminem noſti. Atqui hoc eſt proprium nomenclatorum munus, omnium nomina, cognomina, titulosq́ue dignitatum tenere, quò heris quum opus eſt, ſuggerant. Vnde illis etiam nomen eſt inditum, è Græco Latinoq́ conflatum. 29 Obliuioſus nomenclator.

Auguſtus etiamnum adoleſcens lepidè tetigit Vatinium: ſi quidem is podagræ obnoxius, videri ſtudebat diſcuſſiſse vitium, ac iam mille paſsus ambulare ſe gloriabatur: Non miror, inquit Cæſar, dies aliquanto ſunt longiores: ſignificans illum nihilo magis liberum eſse à podagra, ſed dies eſse longiores factos. 30 Lepidè.

Equite Romano quodam defuncto compertum eſt illum tantùm habuiſse æris alieni, vt ſumma ducenties mille numum excederet, idque dum viueret, celerauerat. Quum igitur res illius auctioni ſubijcerentur, vt ex pecunia creditoribus ſatisfieret. Auguſtus iuſſit ſibi 31 culcitra obærati.

emi

emi culcitram illius cubicularem: ac mirantibus hoc præceptum : Habenda eſt, inquit, ad ſomnum mihi conciliandum illa culcitra, in qua ille tanto ære alieno obſtrictus ſomnum capere potuit. Nam Auguſtus ob ingentes curas ſæpè maximam noctis partem ducebat inſomnem,

32 Grauiter. Quodam die fortè venit in ædes, in quibus habitarat Cato Vticenſis. hic quum Strabo quò Cæſari adularetur, Catonis peruicaciam accuſaret, quòd ſibi manus adferre, quàm Iulium victorē agnoſcere maluiſset? Quiſquis, inquit Auguſtus, præſentem Reipublicæ ſtatum mutari nō vult, is & ciuis & vir bonus eſt. Vnico dicto & Catonis memoriam tutatus eſt, & ſibi conſuluit, deterrens nè quis in poſterum affectaret res nouas. Nam præſens ſtatus non is dicitur, qui tum erat, quum hæc loqueretur Auguſtus, ſed qui fuerat tempore conſpirationis in Iulium.

33 Iocus in Principē retortus. Quemadmodum Auguſtus gaudebat iocis liberalibus in alios ludere, ita in ſe iactos, aut retortos interdum liberius, patientiſſimè tulit. Adoleſcens quidam prouincialis Romam venerat, oris ſimilitudine tam mirificè referēs Auguſtum, vt in ſe populi totius oculos conuerteret. Cæſar hoc audito iuſſit ad ſe perduci, eumq; contemplatus, hunc in modum percunctatus eſt. Dic mihi adoleſcens, fuitnè aliquando mater tua Romę? Negauit ille ac ſentiens iocum retorſit, adijciens, Sed pater meus ſæpe. Auguſtus ludens ſuſpitionem intendebat in matrem adoleſcentis, velut ab ipſo ſtupratam, at adoleſcens protinus eam ſuſpitionem retor-

retorſit in matrem Cæſaris, aut in ſororem. Nam oris ſimilitudo nõ magis arguebat illum eſſe Cæſaris filiũ quàm fratrem aut nepotem.

Temporibus triumviralibus quũ Octauius, Lepidus, & Antonius rerum potirentur, Auguſtus in Pollionem ſcripſerat Feſcenninos, ludibrij cauſa, Tum Pollio: At ego, inquit, taceo. Non eſt enim facilè in eum ſcribere, qui poteſt proſcribere: notans Auguſti tyrannicã potentiã, nec ea libertate offenſus eſt Auguſt. 34 Liberè.

Curtius eques Romanus delitijs diffluens, quum apud Cæſarem cœnaret, macrum turdũ ſuſtulit è patina, eumq; tenens interrogauit Cæſarem, liceret ne mittere: quumq; is reſpondiſset, Quid ni liceat? ille protinus auẽ miſit per feneſtram, iocum arripiens ex ambiguitate verbi. Nam cibus è conuiuio dono mittitur amicis, quod apud Romanos erat ſolenne: & mittitur, quod abijcitur. Nec hoc ioco Cæſar offenſus eſt. 35 Liberè.

Idem æs alienum cuiuſdam Senatoris, quẽ charum habebat, non rogatus diſsoluerat, ac pro eo numerarat quadragies mille nummũ. Senator autem ea re cognita, pro gratiarum actione nihil aliud ſcripſit Cæſari, quã, Mihi nihil. Ioco velut expoſtulans etiam, quod cũ numeraſset omnibus creditorib. ipſi nihil numeraſset. Hunc iocum moroſior aliquis ingratitudinem fuiſset interpretatus, Cæſar familiaritatis fiducia delectatus eſt. 35 Ingratitudo.

Licinius Cæſaris libertus ſolebat patrono nouũ aliquod opus inchoanti magnas conferre pecunias. Quem morem ſequutus Licinius nouum opus aggreſso, centies promiſit per li- 37 Faceta exprobratio.

X bellum

bellum, in quo poſt expreſſam pecuniæ ſummam, quæ virgula ſuperducta ſignabatur, ſpatium erat vacuum. Hac occaſione Cæſar vſus priori ſummæ quàm ſcripſerat libertus, alterum centies adiecit, ſua quidem manu ſpacio quod vacabat diligenter expleto, ſed affectata literarum ſimilitudine. Itaque duplum accepit pecuniæ, diſſimulante liberto. Cæterùm vbi Cæſar rurſus nouum opus inchoaret, libertus hoc factum illi leuiter obiecit, dato tali libello. Confero tibi domine ad noui operis impenſam, quod videbatur. Non expreſſit ſummæ modum, vt illi liberum eſſet ſcribere, quantum vellet, quandoquidem priorem ſummam duplicaſſet.

38 Libertas innocentis. Quum Cenſoris munus gereret Auguſtus eques quidam Romanus apud illum delatus, eſt, quaſi facultates ſuas imminuiſſet. At ille citatus probauit ſeſe auxiſſe. Mox idem obiectū eſt, quòd legibus contrahere matrimonium iubentibus non paruiſſet. Ille docuit, ſe ex vxore trium liberorum eſſe patrem. Nec ſatis erat equiti, dimitti, ſed Cæſari credulitatem exprobrans addebat, Poſthac Cæſar, in honeſtos viros inquirens, honeſtis mandato: Satis apertè pronuncians, eos non fuiſſe viros bonos, qui manifeſtò falſa ad ipſum detuliſſent, obiter & ipſum criminans, qui vices ſuas mandaret ſycophantis. Et hanc libertatem innocenti condonauit Cæſar.

39 Lenitas Pricipia. In villa quadam inquietas noctes agebat, interrumpente ſomnos ipſius noctuæ cantus. Miles aucupij peritus curauit apprehendendam noctuam, ſpeq; ingentis præmij ad Auguſtum

per-

pertulit: laudato, Imperator mille nummum dari iuſſit: Ille auſus eſt dicere, malo viuat, auemq; dimiſit. Quis non miretur hanc contumaciam, impunè ceſſiſſe militi?

Veteranus quidam quum vocatus in ius periclitaretur, adijt in publico Cæſarem, rogans vt ſibi vellet adeſſe: Cæſar è comitatu ſuo ſe- 40 Gratitudo Principis.
lectum illico dedit, eiq; litigatorem commendauit. Hic miles vociferans, At non ego Cęſar, periclitante te Actiaco bello vicarium quæſiui, ſed pro te ipſe pugnaui, ſimulque detexit cicatrices. Erubuit Cæſar, atque ipſe deſcendit in aduocationem, veritus nè non modò ſuperbus, verumetiam ingratus videretur.

Delectatus inter cœnam fuerat Symphoniacis, Turonij Flacci mangonis, eosq; frumento donarat, quum alios auditos ſoleret largiter donare nummis. Eoſdem quum poſtea Cæſar inter cęnam requireret, Turonius ſic, excuſauit: Ad molas, inquit, ſunt: exprobrans illi frumentarium munus. Et hoc impunè tulit, quod dixerat non miles, ſed mango. 41

Quum ſublimis ex Actiaca victoria reuerteretur, occurrit inter gratulantes quidam coruum tenens doctum, hæc verba ſonare, Aue Cæſar victor. Hac ſalutatione delectatus Auguſtus, auem ſex millibus nummum emit. Socius opificis, ad quem nihil ex ea liberalitate peruenerat, indicauit Cæſari, illum & alium habere coruum, quem vt adferre cogeretur, rogauit: allatus verba quæ dedicerat expreſſit. Aue victor Imperator Antoni. Auguſtus nihil exaſperatus tantùm iuſſit, vt munus cum delatore partiretur. 42 Caritas.

43 Salutatus ſimiliter à pſittaco, & hunc emi
Solerter iuſſit. Idem miratus in pica, & hanc mercatus
eſt. Hoc exemplum tenu m quendam ſutorē
ſollicitauit, vt coruum inſtitueret ad huiuſ-
modi ſalutationem. Qui quum impendio ex-
hauriretur, ſubinde ad auem non reſpondentē
dicere ſolebat, Opera & impēſa perijt. Tandē
peruicit aſſiduitate, vt coruus ſonaret dictā tā
ſalutationem. Ea quum Auguſtum prætereun-
tem ſalutaret, Cæſar, Satis, inquit, iſtiuſmo-
di ſalutatorum habeo domi. Tum coruus me-
mor & illorum verborum quę toties audierat,
ſubtexuit, Opera & impenſa perijt. Ad hoc
arridens Auguſtus iuſſit eum emi quanti nul-
lam adhuc emerat.

Græculus quidā ita captare ſolitus eſt Cæ
44 ſarem Auguſtum: deſcendenti à palatio hono
rificum aliquod epigramma porrigebat. Id
quum fruſtra ſæpe feciſſet, nec deſtiturum vi-
deret Auguſtus, epigramma bene Græcū ma-
nu ſua deſcripſit, & Græculo ad ſe venienti ob
uiam miſit, veluti carmina carminib penſatu-
rus. Grȩcus acceptum legit, ac non ſolū voce,
verūetiam vultu geſtuq́ corporis laudauit car-
men, miratusq́ eſt: Deinde quū acceſſiſset ad
ſellā, qua Cæſar vehebatur, demiſſa in paupe-
rē crumenā manu pauculos den protulit, Cæ
ſariq́; obtulit, his verbis ὀ κατὰ τύχην τὴν σὴν σε-
βαςὲ, εἰ πλέον ὅιχον πλέον ἐδίδων, id eſt. Non iux-
ta fortunam tuam Auguſte: ſi plus haberem,
plus darem. Sequuto omnium riſu, diſpenſato
rem Cæſar vocauit, & ſeſtercium centum mil
lia Græculo numerari iuſſit. Bene ceſſit Græ-
culo palàm exprobrata Principi parſimonia.

Iulia

Iulia Auguſti filia quum patrem ſalutaret, ſenſerat illius oculos licentiore cultu offenſos, licèt ille diſſimularet: itaque poſtero die mutato cultu patrem complexa eſt. Tum Cæſar, qui pridie dolorem ſuum continuerat, gaudium continere non potuit. Et quanto magis, inquit, iſte cultus decet Auguſti filiam? Tum illa: Nimirum hodie me patris oculis ornaui, heri viri. 45 Solerter

In ſpectaculo gladiatorum conuerterant in ſe populi oculos Liuia & Iulia, ob comitatus diſſimilitudinem: Liuiam cingebant viri graues, Iuliam iuuenes luxurioſi comitabantur. Pater Iuliam admonuit ſcripto videret, quantum inter duas principes fœminas intereſſet. Illa reſcripſit, Et hi mecum ſenes fient. Hoc commodè interpretanti lepidè: incommodè procaciter dictum videri poteſt. 46 Cõuictus arguit miret domina.

Eadem maturè canos habere cœperat. Subitus autem Cæſaris interuentus oppreſſit cõptrices, filiæ canos ſublegentes, deprehenſis ſuper veſtes earum pilis, quos euulſerant. 47 Caluitiũ accerſitũ

Id diſſimulauit Auguſtus, & alijs ſermonib. extracto tempore tandem induxit ætatis mentionem. Hac occaſione rogauit filiam, vtrum poſt aliquot annos cana eſſe mallet an calua. Quumque illa reſpondiſſet. Ego pater cana eſſe mallem: Cur ego, inquit, iſtæ te caluam ante tempus ſtudent facere? Lepido commento coarguit illam mendacij.

Cuidam graui amico ſuadenti, vt ſe ad exẽplum paternæ frugalitatis componeret, ſatis procaciter Iulia: Ille, inquit, obliuiſcitur ſe Cæſarem eſſe, ego memini me Cæſaris eſſe filiam. 48

49 Auguſtus duobus pantomimis inter ſe commiſſis, vt alternis geſtibus certarent, alterum dixit ſaltatorem, quòd alterum interpellatorem, quòd ille immodicè geſticularetur, alter non geſticulari, ſed ſaltantem interpellare videretur.

50 Tarraconenſibus pro læto oſtento nunciãtibus, quòd in eius ara palma eſſet enata: Apparet, inquit, quàm frequenter accendatis. Quod illi Dijs tribui volebant, ille tribuit illorum negligentiæ, qui nunquam in ara Cæſaris adolerent incenſum.

Adulatio repulſa.

51 Idem quum Galli donaſſent ei torquem aureum cen um pondo, ac Dolabella per iocum tentans illum, tandem huc produceret iocum, vt diceret, Imperator, torque me dona: Malo te inquit, ciuica donare. Feſtiuiter ſubmouit. poſtulatoris impudentiã, qui nunquã in bello fuiſſet, eoque magis illi conueniebat corona ciuica, quæ ex quernis illigineisq; frondibus fieri conſueuit, quemadmodum triumphalis ex auro. Quanquam & caſtrenſis & muralis, & naualis ex auro fieri ſolet. Qua de re vide A. Gellium lib.5. cap. 6. Ciuicam autem Auguſtus vt honorificentiorem per iocum obtulit. Nam Suetonius refert, eum inter dona militaria alquanto facilius phaleras & torques, & quicquid auro argentoq; conſtaret, dare ſolitum, quàm vallares ac murales coronas, quæ honore præcellerent. Hoc niſi ſcias, friget Auguſti iocus. Tametſi de materia coronarum variant Gellius & Suetonius.

Feſtiua negatio.

52 Quum vrbem Romam multis modis & ornaſſet & communiſſet, atque etiam in poſterũ

Principis eſt

quod

quod quidem in ipſo fuit, totam reddidiſſet, non ſine cauſa glorians dicere ſolet, Romam lateritiam accepti, marmoream relinquo. Nihil principi magnificentius, quàm ſi ditionem, quam accepit, reddat ſtatu meliorem. ornatedi tionem.

Quum miles quidam ab ipſo impudenter 53 peteret, ac Martianum videret accedentem, quem & ipſum aliquid improbè petiturum ſuſpicabatur, Non magis, inqnit, faciam commilito, quod petis, quàm quod Martianus à me petiturus eſt.

Lex erat, vt qui patrẽ occidiſſet, culeo in- 54 ſueretur? nec hæc pęna ſumebatur niſi de con- Clemen ſeſſo ab huius pœnę atrocitate Cęſar vt libera ter. ret manifeſti parricidij reum, ſic interrogauit, Certè patrem tuum non occidiſti, anſam porrigens inficiandi, Tanta erat principis in iudicando lenitas.

Dicere ſolet, nihil minus in perfectum du- 55 cem conuenire, quàm feſtinationem ac teme- Feſtina ritatem. crebroque illud iactabat, lentè.

Σπεῦδε βραδέως, ἀσφαλὴς, γὰρ ἐστὶν ἀμείνων ἢ θρασὺς στρατολάτης.

Liuiæ vxori pro quodam Gallo petenti ci- 56 uitatem, negauit, immunitatem obtulit, dicens Dignitas ſe facilius paſſurum fiſco ſuo detrahi, quàm vileſcit, ſi honorem ciuitatis Romanæ vulgari: nimirum plures Reipubl. dignitatem anteferens priuato com diffuſa. modo.

Quum pro concione multos videret pullatos, ſiue vt legendum arbitror, palliatos, indignabundus: En, inquit. Romanos rerum domi- Cultus. nos, gentemq; togatam. Adeo ſtudebat priſcos reuocare mores, vt habitum quoque veſti-

tumque doluerit immutatum.

58 Populo de inopia vini caritateq́. quærenti dixit, à genero ſuo Agrippæ productis pluribus aquis ſatis prouiſum, nè ſitirēt homines. Fuit autem Agrippæ vigilantiſſimum ſtudium vndique proſpiciendi vrbi de aquarum copia. Auguſtus autem ſeuerè populum ad aquas à vino reuocauit.

Frugalitas.

59 Timagenes hiſtoriarum ſcriptor, multa petulanter in Cęſarem, multa in vxore, multa in totam illius domū dixerat: Cæſar illum admonuit, vt moderatius lingua vteretur. Cum perſeueraret malè loqui, nihil aliud quàm domo ſua illi interdixit. Timagenes autem libros quos ſcripſerat acta Cæſaris cōtinentes recitauit, & combuſſit, in odium Cæſaris, quaſi rerum ab illo geſtarum memoriam abolere cupiens. Hunc tamen palam & pertinaciter inimicitias exercentem cum Cæſare, nemo ciuium Romanorum ab ædibus ſuis excluſit, in domo Pollionis Aſinus cōſenuit. Nunquam tamen Auguſtus cum hoſpite inimici ſui expoſtulauit, niſi quòd quodam tempore illi dixit, τηριοτροφεῖς, id eſt, alis beſtiam ſiue viperam, mox Pollionem parantem excuſare ſe, interpellauit, dicens: Fruere mi Pollio, fruere. At quum Pollio nondum ſecurus diceret, Si iubes Cæſar, protinus illi interdicā domo mea: At iſtud, inquit Auguſtus, me facturum putas, qui vos redegerim in gratiam? Fuerat enim antea Timageni iratus Pollio, nec aliam habebat deſinendi cauſam, niſi quòd illi Cæſar iraſci cœperat, vtriuſque maleuolentiam boni conſuluit principis clementia.

Lenitas mira.

Cœna-

Cœnabat Auguſtus apud Aredium ſiue Ve- 60 Saeuitia caſtigata.
pium Pollionem. Fregerat quidam è ſeruulis vas chryſtallinum, illico iuſſus eſt ab Aredio rapi, & murænis obijci. Puer ad Cæſaris pedes cõfugit, nihil aliud petiturus, quàm vt aliter periret. Cæſar motus nouitate crudelitatis, & puerũ dimitti, & chryſtallina oĩa ante ſe frangi iuſſit, & his pro puero compleri piſcinam. Amicum autem grauiter increpauit: E conuiuio, inquiens, rapi homines imperas, & noui generis pœna lacerari? Si calix tuus fractus eſt, viſcera hominis diſtrahentur? Tantum ne tibi placebis, vt ibi al quẽ duci iubeas, vbi Cæſar eſt.

In cognitione quadã, quum Aemilio Aelia 61 Lenitas.
no Cordubenſi inter cætera crimina illud vel maximè obijceretur, quòd malè loqueretur de Cæſare, conuerſus ad accuſatorem, Velim, inquit, hoc mihi probes: efficiam, vt Aelianus ſciat me quoque linguam habere: plura enim viciſſim de eo loquar: His minis contentus, nihil poſtea de illo inquiſiuit.

Tiberio frequenter per literas iracũdè quæ 62 Lenitas.
renti de his, qui de Auguſto malè loquerentur, reſcripſit, nè ea in re nimium indulgeret ætati ſuæ. Satis enim eſt, inquit, ſi hoc habemus, nè quis nobis malè facere poſſit.

Filios ſuos nunquam populo commenda- 63
uit, niſi cum hac exceptione, ſi merebuntur. Modeſtè.
Honorem non authoritati, ſed meritis tribui volens.

Iulius filiam ac neptem relegarat, poſt etiã 64
Agrippam prius adoptatum, poſt ob ſordidum ac ferox ingenium abdicatum. Ad om- Liberi mali.

nem

nem horum mentionem ſolet exclamare verſu Homerico:

Αἴθ' ὄφελον ἄγαμός τ' ἔμεναι, ἄγονός τ' ἀπολέσθαι.

Id eſt.

O vtinam cœlebs vixiſſem, orbusq; periſſem.

Nec aliter illos appellabat, quàm tres vomicas, ſeu tria carcinomata ſua. Suorum enim mortem leuius ferebat quàm dedecora. Quin & teſtamento cauit, nè, ſi quid accidiſset Iuliæ filiæ & nepti, ſepulchro ſuo inferrentur.

65 **Modeſtia nominis.** Indignè ferebat aliquid de ſe componi, niſi ſeriò, & à præſtantiſſimis: admonebatq; prætores, nè paterentur nomen ſuum commiſſionibus mimorum aut hiſtrionum obſoletum fieri, hac quidem parte Alexandrum Magnum referens. Decet vbique principis authoritatem ſartam tectamq; præſtare.

66 **Ocium** Inſulam quandam Capreis vicinam, in quã è comitatu Cæſaris ſecedere ſolent, qui cuperent ociari, ſolitus eſt ἀπραγόπολιν appellare, ἀπραγία enim ſonat negotiorum vacuitatem.

67 Quum ſentiret imminere mortem, admiſſos amicos percunctabatur, ecquid ipſis videretur minimum vitæ ſat commodè tranſegiſſe: ſentiens de fabula vitæ peracta, & adiecit carmen peractis comœdijs accini ſolitum.

Δότε κρότον, καὶ πάντες ἡμῖν μετὰ χαρᾶς κτυπήσατε.

C. IVLIVS CAESAR.

1 C. Iulius Cęſar quum Syllam fugeret etiãnum adoleſcens, incidit in piratas Cilices: ac primùm vbi pro redemptione ſummam quã

ab

ab eo peterent, pronunciaſsent, deriſit prædones, velut ignaros, quem cepiſsent, ſeque duplum daturum pollicitus eſt. Deinde quum aſseruaretur, donec adferretur pecunia, imperauit illis, vt ſilerent, nec ſibi dormienti obſtreperent. Eiſdem orationes & carmina quæ ſcribebat, recitare ſolet, quæ cùm illi non ſatis probarent, ſtupidos ac barbaros appellabat, tuncque riſu minitabatur ſe illos acturum in crucem, quod & perfecit. Apportatis enim pecunijs quas piratæ pro redemptione pacti fuerant dimiſsus, contractis ex Aſia viris ac nauibus, comprehendit eoſdem prædones, ac ſuſpendit, ſed prius iugulatos, nè ſeueritas careret clementia. An non hic ſtatim agnoſcis indolem Alexandri Magni, cui nihil mediocre ſatis eſse poſset? Indoles excelſa.

2 Fiducia ſui.

Quum Romæ maximi Pontificis dignitatem ambiret, competitore Q. Catulo primæ apud Romanos dignitatis ac potentię viro, matri ipſum ad fores deducenti: Hodie, inquit, ò mater, aut pontificem maximum habebis filium, aut exulem. Excelſa indoles, omniſque repulſæ impatiens.

3 Ciuilitas.

Pompeiam vxorem, quòd ſiniſtra fama laboraret, quaſi cum Clodio rem habuiſset, repudiauit quidem. Cęterùm quum Clodius hoc nomine reus perageretur, Cæſar citatus teſtis, nihil mali de vxore dixit. At quum accuſator diceret, cur igitur cum illa feciſti diuortium? Quoniam oportet, inquit, Cæſaris vxorem à calumnia puram eſse oportet, præter argutiã reſponſi laudari poteſt & ciuilitas, quòd repudiatæ coniugis famæ pepercit.

Quum

Hoc, inquit, ô adoleſcens, dictu mihi difficilius fuit quàm factu: Sentiens ſe vel nutû poſſe quem vellet occidere, quum ſecum duceret armatas cohortes.

9 Dyrrachij expectabat, vt illuc è Brunduſio milites m tterentur: id quũ tardius fieret, clã oĩbus cõſcenſa ſcapha exigua, tentauit tranſmittere pelagus: quum nauigia vndis obrueretur, gubernatori iam animum deſpondenti, quis eſset aperuit, dicens: Confide fortunæ, ſciasq; te Cæſarem vehere. Tanta erat animi præſtantia, quaſi fortunam ac Deos in manu haberet. Ac tamen quidem tempeſtate ingraueſcente vetitus eſt, quòd inſtituerat peragere. Milites autem vbi reſciuere factum, cõcurſum fecerunt ad Cæſarẽ, grauiterque ferebãt, ſi alias expectaret copias, velut ipſis diffiſus.

Cæterùm commiſsa pugna Pompeius vicit, 10 ſed victoriam non eſt perſequutus, verùm ſeſe recepit ad exercitum. Tum Cęſar, Hodie, inquit, penes hoſtes erat victoria, at non habent ducem, qui victoria ſciat vti.

Vti victoria.

Quum Põpeius inſtructam aciẽ apud Pharſalum inibi conſiſtere, & hoſtem operiri iuſſiſset, Cęſar dixit illum errasſe, qui vim, impetum, ac diuinũ afflatum animorum ad incurſionẽ paratorũ mora relaxaſset. Adeo Cæſari non modò certamen erat cum Pompeio de fortuna belli, verùm etiã de bellandi peritia. 11

Mora noxia.

12 Quum Pharnacem primo congreſsu viciſſet, amicis ſcripſit, Veni, vidi, vici, ſummam rei geſtæ cęleritatem indicans.

Celeritas conficiendi.

13 Poſteaquam milites qui Scipionẽ in Africa ſequebantur fugiſsent, & Cato victus, ſibi ne-

Gloriæ amor.

cem

dam locupletes, canum ac ſimiarum catulos in gremio circumferentes, eosq; haberẽ in delitijs, percunctatus eſt, num apud illos fœminæ parerent liberos: Sentiens nullos catulos eſſe iucundiores infantibus. Refert Plutarchus in vita Periclis: tametſi non indicat cuius Cæſaris hoc dictum ſit? Suſpicor eſſe Auguſti. Liberi & ſimijs.

19 Audacia expericulo. Quũ milites ſuos videret expectatione hoſtium perterritos, pro concione dixit: Scitote pauciſſimis his diebus regem adfuturum cum x. legionibus, equitum xxx. leuis armaturæ CM. elephantis CCC. Proinde deſinant quidam quærere vltrà, aut opinari, mihíque qui compertum habeam, credant, aut quidem vetuſtiſſima naui impoſitos, quocunque vento, in quaſcunque terras iubebo auehi. Noua ratio terrorem excutiendi, non inficiando minuendovè, ſed amplificando terroris materiam, vt certi de graui periculo, ſumerent animos tanto periculo dignos.

20 Ptâs abdicata. Proferentibus in medium quòd Sylla dictaturam depoſuiſset, quum Cæſar perpetuam gereret, quod minimum aberat à tyrannide, reſpondit, Syllam neſciſse literas, eóq; dictaturam depoſuiſse. Dictant grammatici diſcipulis, quum præeunt, aut recitant ſcribenda: huc alludens dixit illum neſciſse literas.

21 Honos negatus. Quum triumphans ſubſellia tribunitia prçteriret, Pontius Aquila non aſſurrexit vnus omnium, id adeo indignè tulit, vt proclamarit, Repetet ergo Aquila à me Rẽp. tribunus. nec deinde per continuos aliquot dies cuiquã quicquam pollicitus eſt, niſi ſub hac exceptione, ſi tamen per Pontium Aquilam licuerit.

Popu-

Cæſar iam palam multa vi præterq; leges agente, Confidius admodum natu grandis, liberè dixit, ideò non conuenire ſenatores, ꝙ illius arma timerent. Huic quum Cæſar dixiſset, Quin igitur tu eodem metu te domi contines? Me, inquit Confidius ſenectus intrepidum facit. Quum enim vitæ pauxillum ſuperſit non eſt, qui magnoperè ſim ſolicitus. 28 Senectus animoſa

C. Cæſar Pomponio militi vulnus oſtentāti ore exceptum in ſeditione Sulpitiana, quod ſe paſsum pro Cæſare pugnantem gloriabatur: Ne vnquam fugiens reſpexeris, inquit. Tale quiddam Macrobius adſcribit Auguſto Cæſari. 29 Salsè.

Idem quum teſtis ad exaggerandam iniuriam diceret fœmina ſua à reo ferro petita. Quid enim faceret, inquit, quum tu galeam loricam haberes? Non ignorabat cur illam partem potiſſimum vulnerare voluiſset, ſed hoc diſſimulato, iocari maluit. Galea & lorica omnia tegit præter fęmina. 30 Salsè.

Idem Metello obſiſtenti, nè pecunias ab ærario tolleret, ac leges id fieri vetantes proferenti: Non idem, inquit, armorum ac legum tempus eſt. Quod ſi hæc pati non potes, nunc quidem hinc abſcede, ac poſteaquā peractis fœderibus arma depoſuerimus, tunc ſi videbitur, & plebis patronum age. 31 Arma neſciunt leges.

Idem dicere ſolitus eſt, ſibi idem eſse conſilium aduerſus hoſtem, quod pleriſque medicis contra morbos corporum, fame potius quàm ferro ſuperandi. Nam medici non niſi tentatis omnibus ad ſectionem deſcendunt. Hic mos & hodie manet apud Italos, aduer- 32 Fame vincere.

ſus omne morbi genus indicunt inediam. Huic ſimile eſt, quod dicere ſolet Domitius.

Corbulo, hoſtem dolabro, id eſt, ſenſim vincendum. Securis ſtatim incidit, dolabra paulatim idem efficit.

33 Conflauit Cęſari magnam inuidiam, quòd quidam ex his quos Romam miſerat, ſtans in Senatu, ſimul atque cognouit Cæſari Senatum non dare prorogationem, manu capulum percutiens: At hic, inquit, dabit, vim Reipubl. minitans.

Vis pro iure.

34 Sylla Præturam adeptus comminatus eſt Cęſari, ſe ſua in illum poteſtate vſurum: Iure inquit Cæſar ridens, tuam poteſtatem appellas, quàm tuo ære mercatus eſt, notans Syllam quòd eum magiſtratum largitionibus ſibi paraſſet.

Poteſtas empta.

35 Marcus Tullius libro de Officijs tertio ſcribit Cæſarem hos verſus ex Euripidis Phœniſſis ſemper habuiſſe in ore:

Imperiũ neſcit pietatis iura.

Εἴπερ γὰρ ἀδικεῖν χρὴ, τυραννίδος πέρι
Κάλλιστον ἀδικεῖν, τ᾽ ἄλλα δ᾽ εὐσεβεῖν χρεών.
Hos ipſe vertit hoc pacto:
Nam ſi violandum eſt ius, regnandi gratia
Violandum eſt, alijs rebus pietatem colas.

36 Quum Africam petens, in egreſſu nauis prolapſus eſſet, omen ſiniſtrum vertit in melius, dicens: Teneo te Africa, Frontinus id factum putat in conſcenſu nauis, eumq́; dixiſſe, Teneo te terra mater. Huic opinor alludens, quod cũ quodam ſomnio perturbatus eſſet, quo ſibi viſus eſt conſtuprare matrem, coniectores interpre-

pretati ſunt, portendi totius orbis Imperium.

POMPEIVS MAGNVS.

Cn. Pompeius cognomento Magnus, tam charus fuit populo Romano, quàm pater fuerat inuiſus. Is etiamnum adoleſcens totum ſe Syllanæ factioni addixit: cumq; nec in magiſtratu eſſet, nec Senator, magnum tamen ex Italia contraxit exercitum. Hunc quum Sylla ad ſe venire iuſſiſſet, Non abſque ſpolijs, inquit, nè incruentas Imperatoris copias exhibebo. Nec prius ad illum venit, quàm multis conflictibus hoſtium Duces ſuperaſſet. Iam tum egregij principis, & ad res magnas nati ſpecimen dedit. Noluit adducere numerum, ſed militem virtute ſpectatum. 1 Indoles excelſa.

Iam verò creatus Imperator, quum à Sylla miſſus eſſet in Siciliam, non ſtrenuum modò, verumetiam iuſtum ducem agere cępit. Quũ enim audiſſet milites in profectionibus ab itinere deflectentes, vim facere ac rapere, temere palantes, ac circumcurſitantes ſupplicio affecit: quos verò præmiſiſſet ipſe, horum gladijs annuli ſignum impreſſit, nè quem in via lęderent. 2 Milites innoxij.

Mamertinos quòd hoſtium partibus adhæſiſſent, vniuerſos interficere ſtatuerat. At Stenius eius ciuitatis princeps Pompeium adijt his verbis, Non ęquum facis Pompeij, qui propter vnum noxium multos innoxios occidere pares. Atqui ego ipſe ſum ille, qui & amicis perſuaſi, & inimicos coegi Marianas ſequi partes. Hic Pompeius viri fortem animum admiratus; dixit ſe ignoſcere Mamertinis, à tali perſuaſis viro, qui patriam ſuæ ipſius vitæ an- 3 Amor patriæ.

re tulerit: ſimul & ciuitatem & Sthenium liberauit. In Sthenio habes exemplum, quem animum erga Rempublicam oporteat gerere principem, ſi periculum incidat: in Pompeio placabilitatis documentum, qui pietati maluerit habere honorem, quàm indulgere iræ.

4 Quum in Libyam aduerſus Domitium tranſiſſet, eumq; ingenti prælio ſuperaſſet, militibus ipſum Imperatoris in titulo conſalutantibus, negauit ſe eum honorem admiſſurum, quoad hoſtium vallum ſtaret erectũ. Hoc audito milites, licèt ingens obſtaret pluuia, impetu facto hoſtium caſtra adorti expugnarunt. Recuſauit honorem nondum factis emeritum.

5 Ab ea victoria reuerſum, Sylla cùm alijs honoribus excepit, tum Magni cognomen ipſe primus illi detulit. At quum Pompeius his non contentus vellet triumphum agere, non paſſus eſt Sylla, eò quod nondum eſſet ordinis ſenatorij Cæterùm quum Pompeius ijs qui aderant, dixiſſet, ignorare Syllam, quòd plures adorarent Solem orientem, quàm occidentem, Sylla exclamauit, Triumphet. Horruit iuuenis animum, & in dies creſcentem gloriam, nec dubitauit illi cedere, quem videbat nemini cedere poſse.

Honor ipromeri tosiuuat

Soloriẽs

6 Interim Seruilius vir inter optimates clarus indignabatur Pompeio conceſsum triumphum, atque etiam milites complures obſiſtebant, nè triumphus ageretur; non quod inuiderent Pompeio, ſed munera quædam poſcebant, quaſi largitionibus ab ipſis eſset emẽdus triumphus. Alioqui milites minabantur ſe direptu-

reptu-

repturos pecuniam, quæ in triũpho ferretur, eoq́; Seruilius, Glauciaq́; ſuadebant, vt eam potius inter milites diuideret, quàm diripi ſineret. Verùm vbi Pompeius reſpondit, ſe citius omiſſurum triumphum, quàm militibus blanditurum, ſimulq́; laureatos faſces eis obiecit, vt illinc inciperent direptionem: Nunc, inquit Seruilius, te Pompeie verè magnum video, dignumq́; triumpho. Non iudicabat eſſe ſpecioſum triumphum, niſi qui citra ambitũ, citraq́; largitiones bene factis redderetur. Animoſè.

7 Romæ mos erat, vt equites, qui legitimum tempus militaſſēt, equum in forum deducerēt ad Duũviros, quos Cēſores appellabant, & cõmemoratis expeditionibus ac ducibus ſub quibus meruiſſent, pro meritis aut collaudarentur, aut vituperarentur. Itaq; Pompeius quum eſſet Conſul, ipſe æquum ad Cenſores Gallium ac Lentulum deduxit. Quibus ex more percunctantibus, an omnia militaria munia obijſſet; Omnia, inquit, ſub me ipſo Imperatore: Significans ſe ſic geſſiſſe ducem, vt nihilo ſecius omnes militis partes gnauiter præſtaret. Idem & Imperator bonus, & miles ſtrenuus, qua laude nulla principi poteſt maior contingere. Dux idē miles.

8 Phraharati Parthorum regi per legatos ab ipſo poſtulanti, vt Euphratem Romanæ ditionis terminum eſſe vellet: Imò, inquit, illud magis poſtulandum, vt Romanorũ fines à Parthorum regno iuſtitia dirimat: Significans Romanis non eſſe præſcribendum, quouſque debeant proferre Imperium, à quo propagando non montes aut flumina debeant arcere: ſed Iuſtitia dirimit fines.

ibi demum fore fines Romanæ ditionis, vbi ius non eſset vlterius procedere.

9 Quum Lucius Lucullus poſt obita militiæ munia ſeſe voluptatibus dederet, ac ſumptuosè viueret, Pompeium interim reprehenderet, quòd præter ætatem multis negotijs appeteret implicari: Magis, inquit, præter ætatem eſt ſenem delitijs vacare quàm Imperium gerere. Grauiter taxauit illorum ſententiam, qui putant ſenibus nihil agendum, quum decorum ſit Rempublicam gubernantem, vel ſtantem mori. Luxus autem & ocium in iuuenibus ſtultitia eſt, in ſenibus crimen.

Ociũ turpè.

10 Ægrotãti Pompeio medicus præſcripſerat, vt turdis veſceretur. Cumq; hi quibus datum erat negotium, negarent inueniri: non enim erat tempus, quo genus hoc auium capi ſolet, admonuit aliquis, apud Lucullũ inueniri poſſe, qui turdos toto anno ſoleat alere. Itanè, inquit Pompeius, niſi delitijs deditus eſſet Lucullus, nequaquam viueret Pompeius? Contemptoq; medico, cibis parabilibus vſus eſt. O verè maſculum animum qui nè vitam quidem delitijs acceptam ferre ſuſtinuit.

Deliciarum contẽptus.

11 Quum ingens rei frumentariæ Romæ eſſet penuria, Pompeius titulo quidẽ annonæ procurator, re autẽ vera maris terræq; dominus declaratus, in Africam, Sardiniam ac Siciliam nauigauit, multaq; frumenti vi collecta, properabat ire Romam: verùm quum ingenti tempeſtate oborta naucleri detrectarent nauigationem, ipſe primus nauim ingreſſus iuſſit ancoras tolli, clamans, Vt nauigemus, vrget neceſſitas; vt viuamus non vrget. Significans patriæ

Patria vita charior.

triæ periclitantis habendam rationem, potius quàm priuatæ incolumitatis. Siquidem Reipublicæ ſubleuandæ curis immori pulchrum eſt: at patriam in extremo diſcrimine noſtra ceſſatione deſeri, turpiſſimum eſt: Hic monemur non animalia bruta tantùm omiſſa libertate venire in ſeruitutem, verùm etiam homines indomitos fame domari, Docemur item publicæ ſaluti priuatam incolumitatem poſthabendam eſſe.

Quum iam detecta eſſet Pompei cum Cæſare ſimultas, ac Marcellinus vnus ex eorum numero, quos Pompeius euexiſse putabatur, à Pompeio ad Cæſarem tranſtuliſset animum, adeo vt non veritus ſit in ſenatu multa in Pompeium dicere. hunc ita compeſcuit Pompeius: Non te pudet, inquit, Marcelline, ei maledicere, cuius beneficio ex muto factus es facundus, ex famelico eò productus, vt vomitũ non teneas? Grauiter obiecit ingratitudinem homini, qui hoc ipſum quod habebat dignitatis, autoritatis, & eloquentiã, abutebatur in eum, cui debebat acceptum ferre. Nam hoc turpiſſimum ingratitudinis genus eſt, ſed tamen heu nimium vulgare. 12 Ingratitudo.

Catoni acerbius inſectanti Pompeium, quòd quum ipſe ſępius prædixiſset, potentiam Cæſaris in dies creſcentem, nulli bono fore populari ciuitatis gubernationi, ſed potius ad tyrannidem tendere: Pompeius ita reſpondit: Tua, inquit Cato, magis accedunt ad diuinationẽ, at mea magis accommoda ſunt amicitiæ: Sentiens Catonem incerta loqui, quòd nemo poſſit rerum humanarum exitum liquidò pręſci- 13 Diuinatio futurorum.

re: ſe verò ea ſequutum, quæ tum temporis amicitia, quæ ſibi cum Cæſare intercedebat, poſtulabat. Certum erat quid debebatur amico, incertum erat an amicus illi futurus eſſet inimicus. De amico verò humanius eſt bene ſperare, quàm diuinare peiora.

14 De ſe liberè profitebatur, quod omnem magiſtratum quem geſſerat, & citius eſſet nactus, quàm ipſe expectaſſet, & citius depoſuiſſet, quàm ab alijs expectatum eſſet. Quòd citò ſuſcepiſſet Imperium, vel fortunæ fuit, vel præmaturæ virtutis: quod maturè depoſuit, animi moderati erat, non ad tyrannidem ſpectantis, sed ad Reipublicæ commodum.

Moderatè.

15 Poſt prælium in Pharſalicis campis habitum in Aegyptum profuit, quumque è triremi deſcenſurus eſſet in ſcalmum piſcatorium ab Aegypti rege miſſum, cōuerſus ad vxorē ac filiū, nihil aliud dixit, quàm illud Sophocleū:

Πρὸς τὸν τύραννον ὅστις ἐμπορεύεται,
κείνου ʼστὶ δοῦλος κἂν ἐλεύθερος μόλῃ.

Id eſt,

Quiſquis tyranni ad tecta demigrauerit.
Fit ſeruus illi, liber & ſi venerit.

Præſagiſſe videtur imminens exitium. Vbi deſcenderat in ſcapham ictus gladio, ſemel tātum emiſit ſuſpirium, & obuoluto capite præbuit ſe occidendum.

16 Pōpeius impatiens Tullianæ dicacitatis, inter amicos dicere ſolebat, Cupio ad hoſtes trāſeat Cicero, vt nos timeat. Notans illius ingenium, quo dicitur hoſtibus fuiſſe ſupplex, in amicos contumax. Hoc Pompeij dictum ita refert

Moleſta dicacitas

refert Quintilianus, Tranſi ad Cæſarem, & me timebis.

Idem rebus infœliciter geſtis aduerſus Cæſarem, & ad ſummam deſperationem redactus in tentorium venit attonito ſimilis, nec aliam vocem emiſit, quàm hanc οὐκ οὖν ἐς παρεμβολήν ergo in caſtra: ſumptaq; veſte præſenti fortunæ accomoda clam profugit. 17 Deſperatio.

Compoſito Siciliæ tumultu, ac ciuitatibus, quæ defecerant, placidè receptis, ſoli Mamertini poſtulabant auditi, recitantes leges, quaſdam ipſis olim à Romanis conceſſas: Non deſinetis, inquit, nobis accinċti gladijs recitare leges? Significans iure agere volentibus non eſſe opus armis. 18 Armatæ preces.

Idem quum ex literis Senatus intellexiſſet, omnia quæ Sylla armis obtinuerat, in ipſius poteſtatem eſſe tradita populi ſuffragijs centuriatis, percuſso fœmore dixit, Proh nunquam finienda pericula, quantò ſatius erat obſcurum naſci, ſi à militaribus curis nunquam dabitur recedere, nec hac exuto inuidia licere cum vxore ruri vitam degere. Magnam potentiam ambit inexpertus, odit expertus. Sed deponere tutum non eſt. 19 Tædium gloria.

Quibuſdam ſe videre negantibus quomodo poſſet Cæſaris impetum ſuſtinere, hilari vultu vetuit illos hac de re eſſe ſolicitos: Nam ſimulac, inquit ſolum Italiæ pede pulſauero, exilient affatim equeſtres, pedeſtreſq; copiæ præſens quidē animus ſi fortuna reſpondiſſet. 19 Fiducia fallax.

Iam ſi nondum te cæpit huius conuiuij ſatietas, addemus & ex oratorum numero aliquot eximios. 20

PHO-

PHOCION ATHENIENSIS.

1 Primùm igitur accipe Phocionem Atheniē-ſem genere, ſed Lacedæmonium & morum integritate, & orationis breuiloquentia. Socratem in hoc referebat, quod nunquam viſus eſt cuiquam neque flere, neq; ridere. Tanta erat animi conſtantia. Huic in concione ſedenti, quidā dixit: Videre cogitabundus ò Phocion: Rectè, inquit, coniectas. Cogito enim ſi quid queam detrahere his, quæ dicturus ſum apud Athenienſes. Alij ſoliciti ſunt, vt quàm plurima dicant, quò videantur diſerti: illi diuerſa erat cura, nimirum vt quæ ad rem faciebant, verbis quàm pauciſſimis complecteretùr.

Sententioſa breuiloquētia.

2 Quum oraculum proditum eſset Athenienſibus, in ea ciuitate vnum eſse virum, qui cunctorum ſententijs aduerſaretur, ac populus vociferans iuberet illum inquiri, Phocion ſemet prodidit, dicens: Ego ſum ille, quem deſignat oraculum. Nam vni nihil placet omnium, quæ vulgus vel facit, vel dicit. Quid hic primùm admireris, impauidum ne viri animum, an clementiam, qui non paſsus ſit ſuſpicionem ad innocentem aliquem deuolui, an ſingularem ſapientiam, qua perſpexit incond tam multitudinem, quoniam affectibus agitur, nihil ſani nec agere, nec loqui;

Vulgi nihil ſanū.

3 Quodam die orationem habens apud Athenienſem populum, placebat omnibus, quumque videret ob omnibus pariter ſermonem approbari, conuerſus ad amicos: Quid, inquit, Num mali quippiam dixi imprudens? Adeo

per-

perſuaſum habebat, nihil placere vulgo, quod è recto iudicio proficiſcitur.

Quum Athenienſes ad ſacrificium, quod apparabant ex more peterent à ciuibus, vt conferrent aliquid, ac cæteris conferentibus, frequenter eſset appellatus Pocion: Puderet, inquit, ſi vobis adderem, & huic nihil redderem oſtenſo creditore. 4

Demoſtheni rhetori dicenti Occident te Phocion Athenienſes, ſi quando cœperint inſanire; hunc in modum reſpondit: Me quidē, ſi inſanire inceperint: at te, ſi ad ſanam mentem redierint: Demoſthenes enim pleraq; ad gratiam apud populum loquebatur, & blanda potius quàm ſalubria. 5 Pulchrè retortū.

Quum Ariſtogiton calumniator iam condē natus in carcere moriturus eſset, rogaretque Pocionem, vt ſe inuiſeret, amicis non ſinentibus vt ad hominem iret: Et vbi quis, inquit libentibus Ariſtogitoni loquatur? Amicorum argumentum, argutiſſime torſit in diuerſum ſignificans ſe non ire, vt ſceleroſo patrocinaretur, ſed vt eius merita calamitate frueretur. 6 Malos iu uiſere in carcere, iucundū.

Quum Bizantijs iraſcerentur Athenienſes, quòd Charetem, qui cum exercitu in ſubſidium ſuæ ciuitatis miſsus eſset aduerſus Philippum noluiſsent recipere: ac Phocion dixiſſet, non eſse iraſcendum ſocijs diffidentibus, ſed ducibus, quibus fides non haberetur: ipſe dux electus eſt: atq; ipſi fidentibus Byzantijs effecit, vt Philippus re infecta diſcederet. Diffidentiam Byzantiorum in Charetem ducem reiecit, qui talis erat, vt non videretur tutum ſeſe illius fidei committere. Prudentiæ eſt in- 7

ſido

ſido diffidere. At Phocioni probatæ opinionis viro, non dubitarunt ſeſe credere.

8 Alexander Macedonum rex centum talenta dono miſerat Phocioni: is verò percunctatus eſt eos qui pecuniam adferebant, quid ita, quũ eſſent Athenienſes permulti, ſibi vni illa mitteret Alexander: illis reſpondentibus, Quoniam vnum te iudicat virum & honeſtũ & bonum: Ergo ſinat, inquit, me talem & haberi & eſſe. Vt ſcitè arreptum ab illis argumentum torſit ad occaſionem recuſandi muneris. Iam quis hic non admiretur incorrupti pectoris ſynceritatem? pauper erat Phocion, nec doni magnitudine quicquam mouebatur. Simul autem indicat illos, qui cum Rempubl. adminiſtrarent, tamen à capiundis muneribus non temperant, nec bonos eſſe viros, nec tales haberi debere.

Corruptela munerum.

9 Quum Alexander ab Athenienſibus poſceret ſibi triremes exhiberi, nec populus nominatim flagitaret adeſſe Phocionem, vt quid conſuleret proferret, Surgens, inquit: Conſulo igitur, vt aut armis ſuperetis eos, aut ſuperantium amici ſitis, Compendio ſuaſit nihil Alexandro negandum, niſi confiderent ſe iratum poſſe armis opprimere. Quibus ſi ille videretur ſuperior non eſſe prouocandum animoſum iuuenem, & repulſæ impatientiſſimum,

Idẽ faciẽdũ erat de Turcis.

10 Rumor incerto autore obortus de morte Alexandri, moxque rhetores proſilierunt, horrentes ne cunctarentur, ſed illico bellum ſuſciperent. Phocion expectare iuſſit, donec certius aliquid cognoſceretur: Nam ſi, inquit, ho-

Præcipitatum cõſilium.

hodie mortuus eſt,& cras & perēdie mortuus erit. Grauiter oratorum præcipitem temeritatem coercuit.

Quum Leoſthenes ciuitatem Athenienſiū ad bellum perculiſset, magnificis ſpe ad nomen libertatis ac principatus erectam, Phocion illius verba dicebat eſse cupreſis ſimilia, quæ ſublimes quum ſint perpulchræ, ſed fructum non habent. Nihil potuit dici accommodatius in ſermonem ſplendidè magnificeque pollicentem, ſed infrugiferum: quemadmodum cupreſsus arbor ſublimi compoſitoq; in pronum vertice procul egregium quiddam polliceri videtur, at vix vlla ſterilior. 11

Magnifica promiſſa, ſed inania.

Cæterùm quum initia belli ceſſiſſent fœliciter, ac ciuitas ob ſecundum nuncium dijs ſacrificans grataretur: rogatus Phocion, an hęc ita geſta nollet: Hæc quidem, inquit geſta vellem, ſed non illa decreta. Sentiens etiam inconſulta conſilia nonnunquam fœliciter cedere; id quoties accidit, gratulandam quidem eſse Reipub. non tamen ideo non ſemper vtēdum optimis conſilijs. Fortaſſis & illud ſenſit Phocion, non eſse protinus fidendum primis ſucceſſibus, ſed totius negotij euentū declaraturum, quale fuiſset ipſius conſilium. 12

Optima decernenda.

Quum Macedones irripuiſset in Atticam, ac maritima illius depopularentur, Phocion eduxit iuuenes ętate florentes: quorum multis ad ipſum concurrentibus, hortantibusq; vt colle quodam occupato, ibi collocaret exercitū: O Hercules, inquit, quàm multos video duces, milites verò per paucos. Notans iuuenilem temeritatem, quę duci pręire conaretur 13

Militia officiū.

quum

quum militis ſit, non dare conſilium, ſed vbi poſtulat, bonam nauare operam. Attamen commiſſo prælio vicit, & Nicionem Macedonum ducem ſuperauit. At non multo poſt tempore bello deuicti Athenienſes ab Antipatro, accepere præſidium.

14 Quum verò Menillus præſidij Dux Phocioni pecunias dare vellet, indignatus Phocion dixit, nec illum Alexandro meliorem eſse, & cauſam deteriorem ob quam nunc accepturus eſset, quum tunc accepiſset. O nullis muneribus expugnabilem animum.

Incorruptus animus.

15 Antipater dicere ſolebat, quũ duos haberet Athenis amicos, neque Phocioni vnquam perſuaſiſse, vt acciperet, neque Domadem vnquam dando expleuiſse. Hic erat Domades, qui valebat ex temporali dictione, quum Demoſthenes non niſi de ſcripto diceret.

16 Phocion Antipatro petenti, vt in gratiam ſuam faceret quiddam pugnans cum iuſtitia: Non potes, inquit, ò Antipater, Phocione ſimul & amico, & adulatore vti. Amicus obſecũdat, quouſque patitur ęquum & honeſtum. Nec enim amicus ab amico quod iniuſtũ eſt, petere debet. Adulator autem ad quiduis obſequitur.

17 Quum populus Athenienſis flagitaret, vt Phocion copias in Bœotiam educeret, eamq; rem Phocion non fore è Repub. iudicaret, edixit, vt quotquot eſsent in ciuitate ab ephebis vſque ab ſexagenarios ſe ſequerentur. Hic reclamantibus ſenioribus, & ætatem excuſantibus: Nihil, inquit, abſurdi meo edicto continetur, quum ipſe natus annos octoginta vnà cum

ip-

ipſis dux profecturus ſim. Hac arte temporarium multitudinis calorem retudit.

Poſt Antipatri obitum, quum Athenienſiũ reſpub. ad gubernationem popularem rediiſſet, Phocion in concione capitis dãnatus eſt. Atq; huius quidem amici cæteri qui ſimul cũ illo damnati fuerant, flentes ducebantur, Phocion autem tacitus ibat. Cui ex inimicis quiſpiam factus obuius, poſt conuitia in faciem expuit. Tum Phocion ad magiſtratus reſpiciens: Non hunc inquit, compeſcit aliquis indecorè ſe gerentem? Vir ſanctiſſimus etiam moriturus publicæ diſciplinæ curam habebat. De tam atroci contumelia queſtus non eſt, nec flagitauit vindictam aduerſus eum, qui præter leges ſæuiret in hominem damnatum, tantum cohiberi iuſſit exemplum bonis moribus aduerſum, & immane facinus non aliud, quod indecentes mores appellauit. 18

Patiẽtia.

Ex his qui cum Phocione erant morituri: quidam indignans complorabat ſortem ſuam. Quem ita conſolatus eſt Phocion: Non tibi, inquit, Euippe, ſiue vt quidam legunt Thurippe ſatis eſt cum Phocione mori? Phocion non tantum innocens, verùm etiam præclarè de Repub. meritus ducebatur ad mortem. Magnum itaque ſolatium oportebat eſſe cum Phocione innocente mori nocentem. 19

Solatiũ mortis.

Deniq; quum illi poculum cicuta temperatum porrigeretur, percunctatus eſt quiſpiam, ſi quid filio vellet dicere: nam is aderat: Ego inquit, tibi fili præcipio, atque etiam obſecro, nè quid ob huius rei memoriam Athenienſib. male velis. Cæteris morientibus præcipuum ſola- 20

Vindicta odium.

ſolatium eſse ſolet ſpes vindictæ: Huic illud curæ fuit, nè filius patris iniuſtam necem vlciſceretur: maluitq; illum in patriam, quàm in patrem ſeruare pietatem.

21 Nicocli petenti, vt ſibi ante Phocionem venenum haurire liceret: Tametſi durum hoc, inquit, Phocion, tamen concedendum eſt ei cui nihil vnquam in vita negauit Phocion. Nicoclem inter amicos fidiſſimum vnicè adamarat, eiq; moleſtum erat videre illum morientem. Eam moleſtiam vt vitaret Nicocles, petebat, vt ipſe prior biberet. Et hac in re commodauit amicos.

Amicitia.

22 Quum bibiſsent omnes, ſolusq; Phocion ſupereſset, conſumpto ab alijs veneno, carnifex negabat ſe daturũ, niſi numerarentur duodecim drachmæ, tanti enim venire cicutæ vnciam. Phocion itaq; nè per illius contentionem mora fieret morti, accito ad ſe quodam ex amicis. Quando quidem, inquit, Athenis ne mori quidem gratis licet, quæſo, dato huic pretium.

23 Quum Demoſthenes multa maledicta iaceret in Alexandrum, iam Thebis imminentem. Homerico verſu ex Odyſseæ, illum corripuit.

Σχέτλιε τίπτ' ἐθέλεις ἐρεθιζέμεν ἄγριον ἄνδρα. Id eſt, *Cur libet irritare virum miſerandè ferocem.*

M. TVLLIVS CICERO.

1 M. Tullius, quum ob Ciceronis cognomen dicterijs inceſſeretur, ab amicis admonitus, vt aliud ſibi cognomen aſciſceret, reſpondit, ſe

Nobilitas virtute parta.

Cice-

Ciceronis nomen illuſtrius effecturum, quàm eſſet Catonum, Catulorum, aut Scaurorum. Nam hæ familiæ cum primis illuſtres erant apud Romanos, quum Tullius eſſet nouus hō. Cognomen autem iō patebat cauillis, quod à cicere viliſſimo legumine dictum videretur. Quaſi verò non & Fabij à Fabis, & Lentuli à Lente cognomen habuiſſe viderentur. Parum illuſtris eſt, qui præter imagines & cognomen nihil habet nobilitatis: pulcherrimum autem nobilitatis genus eſt, quā ſibi quiſq; proprijs virtutibus conciliat. Nec fefellit M. Tullius: Ciceronis enim nomen hodie decantatius eſt, quàm trecenti Catuli aut Scauri, cum ſuis ſtemmatis, ſtatuis, & imaginibus.

Quum poculum argenteum dijs dicaret, prænomen, ac nomen literis ſignauit, ſed pro Cicerone, ciceris figuram inſculpſit, nihil refugiens cauillatorum interpretationem. 2 Cicer pro Cicerone.

Oratores qui inter dicendum vociferãtur, dicebat claudis eſſe ſimiles, qui ſic ad clamorem, vt illi ad equos confugerent. Hoc genus homines & hodie videre eſt, qui quum ſentiunt ſe cauſa inferiores, ad furioſa iurgia cōfugiant, vt quod rationibus perſuadere non poſſunt, improbitate metuque extorqueant. 3 Clamoſus Orator.

Quum Verres, qui filium habebat parum pudicè flore ætatis vtentem, Ciceronem, vt parum virum, ac cinædum inceſſeret conuitijs: ignoras, inquit, quod liberis intra fores conuitiandum ſit: Significans hoc conuitium non in ipſum competere, ſed in conuitiatoris filium. Parentū autem eſt obiurgare liberos, 4 Salsè retortum.

ſed intra domeſticos parietes,nec ea conuitia ſunt eliminanda. Eliminat autem, qui alijs impingit quod ipſius domi committunt liberi.

5 Metello nepoti obijcienti, quòd Cicero teſtimonio ſuo plures occidiſset, quàm patrocinio ſeruaſset: Plus enim inquit, mihi fidei eſt, quàm eloquentiæ. Mira ſolertia conuitium retorſit in laudem. Siquidem in teſte ſpectatur fides, in patrono valet eloquentia.

Retortũ in laudẽ cõuitiũ.

6 Rurſum Metello percunctanti à Cicerone, quis ipſius eſset pater, nimirum ignobilitatem exprobrans: Ad iſtam inquit, percunctationẽ vt reſpondere ſit difficilius, mater efficit tua. Nam Metelli mater viuebat parum pudicè. Quin & ipſe Metellus matrem referens, leuior erat & inconſtans, & affectibus ſeruiens, Cicero conuitium à patre ad matrem tranſtulit. Tum enim incertus eſt pater, quum mater nõ cum vno conſuetudinem habet.

Salsè retortum.

7 Idem Metellus quum Diodoro, quo rhetorices magiſtro fuerat vſus, defuncto, ſepulchro eius coruum lapideum impoſuiſset: Iuſtum, inquit Cicero, præmium retulit. Nam volare ipſum docuit, non dicere: notans Metelli leuitatem & inconſtantiam. Coruus auis eſt ἄμουσος:

Salsè.

8 Vatinium inimicum, & alioqui ſceleratum M Tullius audierat obijſse diem: poſt quum audiſset illum viuere: Male pereat, inquit, qui male mentitus eſt: ſignificans Vatinium indignum, qui diutius viueret. Omne quidem mendacium malum, ſed hoc mendacium bis erat malum, quia bonos viros in falſum gaudium coniecerat. Dictum tamen erat ambi-

guum,

guum, quod dici poterat & de illo quem mori nollet.

Quum orante M. Tullio quidam creditus 9
Afer genere, diceret, Non audio: hoc ſermone negans ſe probare, quod dicebatur: Atqui, inquit Cicero, aurem habes perforatam. Solet enim ea gens habere, perforatas aures, vt inde ſuſpenderet annulos ac gemmas, quæ nunc collo, digitiſq; geſtamus. Ea foramina quomodo fiant docet Celſus.

C. Popilius qui iuriſperitus videri volebat, 10
quum indoctus eſſet ac ſtupidus, citatus in cõ- *Nihil ſcire.*
trouerſia quadam teſtis, reſpondit, ſe nihil ſcire. Tum Cicero: Putas, inquit, fortaſſis te de iure interrogari?

Hortenſius orator defenſionis mercedem 11
à Verre acceperat Sphingem argenteam. is *Sphinx domi.*
quum M. Tullio obliquius quiddam & inuolutius loquuto dixiſſet, Non didici ſoluere ænigmata. Atqui, inquit Cicero, Sphingem habes domi. Nota eſt fabula de mõſtro Sphinge, quæ præmijs propoſitis edebat ænigmata: non ſoluentibus mors erat præmium.

Quum Voconium fortè obuium haberet 12
cum filiabus tribus inſigniter deformibus, taci- *Deformitas exprobrata.*
tè ad amicos dixit verſiculum Græcum:
Φοίβου ποτ' οὐκ ἐῶντος ἔσπειρεν τέκνα. Id eſt,
Phœbo haud ſinente hic ſeminauit liberos.

Sentiens illum inuito Apolline liberis operam dediſſe, ſiue quòd Apollo pulcher à poetis fingitur, ſiue quòd oriente Sole fœtus exiſtiment concipi fœliciores.

Quum Fauſtus Syllæ filius, ob æris alieni 13
magnitudinem ſupellectilem ſuam proſcrip- *Locus ex*

 ſiſſet:

cæteris, ſi nobis cum graculis bellũ eſset. At ille aquilas dixit vela Romana aquilis inſignita.

Quum Cæſar rerum potitus Põpeij ſtatuas deiectas honorificè repoſuit: Cæſar, inquit Cicero, dum Pompeij ſtatuas reponit, ſuas ſtabilit: ſentiens illum hoc non in Pompeij gratiam facere, ſed vt ſibi clementiæ ſimulatione fauorem apud ciues conciliaret, atque hoc pacto ſuum regnum conſtabiliret. 20 Clementia ſimulata.

Quum Cicero in Pompeij caſtra veniſset, dicentibus, Sero veniſti: Minimè, inquit, ſero nam nihil hic adhuc parati video. Alluſit ad eos, qui ſero veniunt ad conuiuium. Iocus eſt ex ambiguo. ſero venit, qui tardè venit, & ſero qui poſt tempus. 21 Nihil parati.

Quum Pompeius Gallum quendam, quod ad ipſum à Cæſare transfugerat, ciuitate Romana donaſset: Hominem, inquit, bellum, qui Gallis ciuitatem promittit alienam, quum noſtram non poſſit reddere. 22 Aperta conuitia.

Poſt Cæſaris victoriam interrogatus Cicero, cur in electione partium erraſset: præcinctura, inquit, me fefellit: ſentiens ſe non ſperaſse victoriam à molli & effœminato, in ſtatione enim Cæſar toga præcingebatur, vt laciniam trahẽs mollium in morem incederet: vnde Sylla Pompeium admonere ſolebat caueret à puero male præcincto. 23 Malè præcinctus.

Idem apud Damaſippum cœnatus, quum conuiuator mediocrè vinum appoſuiſset, idque conuiuis à vetuſtate cupiens commendare diceret Bibite Falernum hoc, quadraginta annorum eſt: Bene, inquit, fert ætatem. Hoc modo de homine loqui ſolemus, cuius formæ 24 Vinum vetus.

ſebam, inquit, in tuo Conſulatu venire, ſed mox nox occupauit, Hæc talio videri poterat. Nam antea Vatinius Ciceronem gloriantem, quod ipſum reſpub. ſuis humeris reportaſſet, ita taxarat, Vnde ergo tibi varices? Varices enim non ſedentium, ſed ſtantium aut ambulantium crura ſolent occupare.

Caninius Reuilus vnico tantum die conſul 30
fuit: is roſtra quum aſcendiſſet pariter & ho- Conſulatus breuis.
norem inijt Conſulatus & peierauit In quem ferrur illud Ciceronis, λογονόφυτος eſt Caninius Conſul. In eundem iecit illud, Hoc conſequutus eſt Reuilus, vt quæreretur quibus Conſulibus Conſul fuerit. Solet enim annorum numerus Conſulum nominibus deſignari Reuilus autem & Conſul fuit, nec vllum habebat annum. Rurſus illud, Vigilantem habemus Conſulem, qui toto Conſulatu ſuo ſomnum non vidit.

C. Cæſar multos in ſenatum legerat eo or- 31
dine indignos, & in his Laberium ex equite Ro Duab. ſedere ſellis.
mano mimum Hic quum in ſenatu M. Tulliũ præteriret, ſedem quærens: Recepiſſem, inquit Cicero te, niſi anguſtè ſederem. Simul & illum reſpuens, & in nouum Senatum iocatus cuius numerũ Cæſar ſupra quàm fas erat, auxerat. Nec hoc dicterium inultum tulit Laberius Demiror, inquit, ſi ſedes auguſtè qui ſoleas duobus ſedere ſellis; obijciés illi leuitatem, quòd lubricæ fidei nunc his, nunc illis partibus adhæreret.

Idem quum ab hoſpite ſuo P. Manlio roga- 32
retur, vt decurionatum priuigno ipſius expe- Obliquus
diret, aſſiſtente frequentia ciuium, dixit, Si ius iocus,

habebit Pompeius, difficile eſt. Cæſaris in legendo Senatum notans facilitatem.

33 Libertas oppreſſa. Ab Androne quodam Laodiceno ſalutatus quum aduentus cauſam percunctatus intellexiſſet, illum pro patria libertate legatum ad Cæſarem veniſſe, Græcis verbis expreſſit publicã ſeruitutẽ ἐάν ἐπιτύχῃς καὶ περὶ ἡμῶν πρέσβευσον, id eſt in petras, etiam pro nobis legatus eſto, ſiue pro nobis orator.

34 Schema maleaffectatum. Quum M. Lepidus in Senatu dixiſſet, Patribus conſcriptis, ne dicam circumſcriptis: Ego, inquit Cicero, non tanti feciſſem ὁμοιόπτωτον. Affectauit Lepidus ſchema vocum ſimiliter deſinentium, quod rhetores ὁμοιόπτωτον vocant. At ſatius erat ſchema perdere, quàm Senatum offendere: quanquam in his verbis non tantum eſt ὁμοιόπτωτον, verùm etiam προσονομασία, ſchema priore iucundius.

35 Iocus ex ſimilitudine vocis. Quum quidam candidatus, qui coquo patre natus credebatur, coram Cicerone ſuffragium ab alio peteret. Ego quoq;, inquit, tibi faueb. Ex quo colligitur coce à coco, & quoque contra iunctionem aut eodem aut ſimillimo fuiſſe ſono,

36. Seriè. Quum accuſator Milonis ex argumento tẽporis colligens, Clodio à Milone ſtructas inſidias, ſubinde rogaret quo tempore occiſus eſſet Clodius. Cicero reſpondit, Sero voce ancipiti ſignificans è Repub. fuiſſe futurum, ſi Clodius multò antè fuiſſet interfectus.

37 Cicero nũciata morte Vatinij, quũ eius rumoris parũ certus eſſet autor. Interĩ, inquit, vſura fruar: ſentiens ſe tpario gaudio de morte Vatinij fruiturũ, quẽadmodũ qui pecuniã mutuo acce-

accepit, ad tempus ea perinde ac ſua fruitur.

M. Cęlium melius obiſcientē crimina quā defendētem, bonam dextrā malā ſiniſtram habere dixit: huc alludens quòd in pugna dextra gladium tenemus, ſiniſtra clypeum: gladio ferimus, clypeo defendimus. 38 Gaudiū tēperati.

Iulium Curtium quò iunior videretur, multa de annis ętatis ſuæ mentientem, ita redarguit: Ergo, inquit, quum vnà declamabamus, non eras natus. 39

Fabiæ Dolabellæ dicenti, ſe triginta annos habere, Verum eſt, inquit: Nam hoc iam viginti annis audio. Volebat illa iunior videri quàm erat. Itaque Cicero eluſit illam ſimulata aſſenſione, ſignificans interim illam eſſe quinquagenariam. 40 Aſſenſio ſimulata

Obiurgātibus quod hō ſexagen. puellā virginē duxiſſet, Cras, inquit, mulier erit Iocans hoc probrū mox eluendum. Nam poſtridie nō poterat obijci, quod virginis eſſet ſponſus. 41 Virgo mulier.

Idem in Curionem ſemper ab ætate ſumentem orationis exordium, ita luſit, vt diceret, illum quotidie facilius habere prooemium, videlicet ætate in dies magis ingraueſcente. 42 Exordiū ab ętate.

Rurſus in Vatinium qui quum pedib æger eſſet, volebat tamen videri commodioris valetudinis factus, dicebatque iam ſe bina millia paſſuum ambulare, Dies enim, inquit, longiores ſunt. Hoc Fabius tribuit Ciceroni, Macrobius Auguſto. Narratur & hodie quiddam non minus facetū, ſi modò accederet vetuſtatis commendatio. Miles quidam in conuiuio iactabat ſibi baliſtam eſſe, quæ iaculum excuteret ad ſpatium nulli credibile. Reclamanti- 43 Podagra

bus

bus conuiuis omnibus, affirmabat famulum ſuum id vidiſſe factum. Accerſito famulo percunctatus eſt illum, an non ipſe vidiſſet, quod narraret. Tum famulus. Verum, inquit, narras here, ſed tum vento ſecundo miſeras ſagittã.

44 Vatinius. Cicero audito falſo rumore de Vatinij morte, quum Ouinium l bertum eius interrogaſſet, Rectè ne omnia: atq; ille reſpondiſſet rectè, Mortuus eſt, inquit? Significans non omnia rectè habere ſi ille viueret.

45 Ab inexpectato. Idem quum teſtis, Sexti Annalis reum legiſſet, & inſtaret identidem accuſator rei, Dic Marce Tulli, ſi quid potes de Sexto Annali: protinus recitare cœpit verſus ex Ennij ſexto Annalium libro, Qui potes ingentis cauſas euoluere belli. Scripſit enim Ennius Annales, & accuſator dicebatur Sextus Annalis.

Rurſus in Accium hominem callidum & verſutum, quum is in cauſa quadam ſuſpectus eſſet, ſenarium ex vetuſto quopiam poeta torſit. Niſi qua Vlyſſes rate euaſit Laertius. Vlyſſes vafer naui & Charybdin & Scyllam euaſit, ſic Accius aſtutia ſua è iudicij periculo elapſus erat.

46 Verſus detort⁹. Similiter luſit in quendam, qui quum prius habitus eſſet ſtultiſſimus, poſt adeptam hæreditatem primus rogabatur ſententiam. Cuius, inquit, hæreditas, quam vocant ſapientiam? In verſu pro facilitas mutauit hæreditas. Apud poetam enim verſus ſic habet, Cuius facilitas quàm vocant ſapientiam Significauit autem hæreditatem illi pro ſapientia contigiſse, & ob hæreditatem iam habitum ſapientem.

Quum

Quum mater M. Bruti Seruilia precioſum 47
ære paruo fundum abſtuliſſet à Cæſare, qui bona ciuium ſubijciebat haſtæ, ita iocatus eſt Cicero: Et quidem, inquit, quò melius emptũ ſciatis, emit hunc fundum: Seruilia tertia deducta, Seruiliæ autem filia dicebatur Iunia Tertia, eademque C Conſidij vxor, laſciuiente dictatore tam in matrem quàm in filiam. Ex ambiguo iocatus eſt Cicero: potuit enim intelligi tertia pars precij detracta. Deducitur autem vxor, aut ſcortum.

Tertia deducta.

Idem ænigmate luſit in matrem Pletori, 49
quam Fonteius accuſabat dicens, eam dum viueret ludum, mortuam magiſtro habuiſſe: Notans quod dum viueret infames ad eam fœminæ commeare ſolent poſt mortem eius bonę veniebant. Sermo videbatur & abſurdus & præpoſterus. Nam qui ludos habent, ipſi magiſtri ſunt, & diſcipulos habent. Magiſtri autem dicuntur non ſolùm qui docent, verumetiam qui regunt.

Salsè.

In nomen Verris iocatus eſt, quaſi ſic dictus 50
eſſet, quòd omnia verreret hoc eſt, nihil reliqui faceret homo furax. Quo genere iocandi quidam furem pro Tullio Tollium dixit: nec defuerunt qui pro Tyberio dixere Biberium.

Iocus ex nomine.

De C. Cæſare dicere ſolebat, Quoties huius 51
aſtutiam & ambitionem video ſub humanitatis ſpecie latitantem, metuo Reipub tyrannum. Rurſus quum comas molliter fluentes, & ipſum, vno digito ſcalpentẽ caput intueor, vix animum inducere poſſum, vt tantum facinus animo concipiam.

Ingeniũ varium.

Idem

Mendaciū eluſum.

52 Idem obijcientibus quòd à reo pecuniam accepiſſet, qua magnificas quaſdam ædes eſſet empturus: Fatebor, inquit, accepiſſe me, ſi em ro. Eas quum eſſet mercatus, exprobrantibus vanitatem. An neſcitis, inquit, boni patrisfamilias eſſe, diſſimulare ſi quid conſtituerit emere.

Iocus ex nomine.

53 Ciceroni cum Craſſo ſimultas erat. Quum igitur alter è Craſſi filijs non diſſimilis cuidam nomine Dig o, atque hinc populi ſuſpitio in Craſſi vxorem, quaſi cum Digno, rem habuiſſet: in Senatu præclar m habu ſſet orationem rogatus Cicero qualis ei videretur: Dignus, inquit Craſſo, rectè alludens ad nomen Digni. Iocus lepidior eſt, ſi more Græcorum dicas, Dignus Craſſi, vt intelligas duos eſſe Craſſos alte um adulterum, alterum illi ſimilem Craſſi filium.

Eloquentia victor non cã.

54 Cicero Munatio reo patrocinatus fuerat, atque ille abſolutus. Poſt quum Munatius Sabinum Ciceronis amicum reum perageret: iratus Cicero exprobrauit illi beneficium, An tu, inquit, Munati illud iudicium tua opera effugiſti, an potius mea, qui multum caliginis tribunalibus offudi?

Ex eodẽ ore frigidũ & calidum.

55 Quum Marcum Craſſum pro roſtris laudaſſet, magno populi applauſu, & eundem poſt ex eodem loco acribus conuitijs inceſſeret, Quid, inquit Craſſus, an non me nuper ex hoc ipſo loco laudaſti? Laudaui, inquit, ſed exercendi gratia argumentum infame declamans. Solent enim rhetores tractare materias ἀδόξους, velut quum laudant Buſyridem, aut febrim quartanam, aut ingratitudinem.

Idem

Idem quum Craſsus dixiſset, Neminem Craſsorum Romæ vixiſse diutius annis ſexaginta, deinde pœnitens eius ſermonis diceret, Quid mihi accidit, vt hoc dicam. M. Tullius: Sciebas, inquit, Romanos hoc libenter audituros, & iſta via veniſti ad Rempub gubernandum: duo ſignificans, & Craſsorum nomen inuiſum eſse Romanis, & illum non virtute, ſed blandiendo prouectum ad honores. 56 Acerbè.

Craſso dicente, Stoicorum eſse dogma, virum bonum eſse diuitem: Vide, inquit Cicero, nè magis hoc ſentiant, ſapientis eſse omnia. Tectè notans Craſſi auaritiam, cui nihil eſset ſatis. 57 Auaritia

Craſsus in Syriam profecturus, malens Ciceronem amicum quàm inimicum relinquere, officioſè ſalutato dixit ſe apud illum velle cenare, quem Cicero alacriter excepit. Poſt aliquot dies quidam amicorum egerunt apud Ciceronem vt cum Vatinio quoque rediret in gratiam: Num, inquit, & Vatinius mecum cœnare vult? Significans illum cœnam ambire potiùs quàm amicitiam. 58 Reditus in gratiã

Rurſus in Vatininium qui ſcrophas habebat in ceruice, id eſt morbigenus, quum cauſſam quandam ageret, Tumidum, inquit, habemus oratorem. Aſiatici dicti ſunt tumidi. 59 Morbus exprobratus.

Cæſar ſtatuerat agros Campanos militibus diuidere: id quum complures in Curia moleſtè ferebant, tum L. Gellius, homo extremæ ſenectutis dixit, hoc non futurum ſe viuo. Expectemus, inquit Cicero: non enim poſtulat longam dilationem: ſignificans illum eſse morti proximum. 60

Ado-

61 Adoleſcens quidam accuſatus quòd patrē placenta venenata ſuſtuliſset, quum ſtomachabundus minaretur ſe probris laceraturum Ciceronem: Hoc, inquit Cicero, malim quàm placentam, ancipiti dicto parricidium illi obijciens.

62 P. Sextius Ciceronem cum alijs aliquot ad cauſæ patrocinium adhibuerat: cumq; ipſe vellet omnia dicere, nec cuiquam dicendi locum daret, vbi iam conſtaret illum à iudicib. abſoluendum, ferreturque ſententia Vtere, inquit Tullius, hodie tempore nam cras priuatus eris: notans hominem quòd in cauſa ſuo arbitratu ſolus egiſset omnia.

63 Irriſio. Quum M. Appius in prooemio diceret, ſe magnopere rogatum ab amico, vt in cauſa cliētis adhiberet curam, eloquentiam, & fidem: hic Cicero, Adeone ferreus homo es, vt ex tam multis quæ rogauit amicus, nihil pręſtes?

64 M. Aquilium duos habentem generos, ſed ambos exules, Adraſtum appellauit, quod ſolus locum tueretur: alludens ad Græci nominis etymologiam.

65 Cēſor bibulus. L. Cotta cenſore, qui vini auidiſſimus habebatur, quum Cicero Conſulatum petens ſitiſſet, bibiſſetq; ſeptus vndiq; amicis, Rectè, inquit, timetis, ne cenſorem habeam infenſum, quod aquam bibo. Simulauit Cicero ſe credere, ob id circunſtare frequentes amicos, nē cenſor videret illum bibentem aquam. Simile enim ſimili amicum.

66 Vocaliter. Quum M. Cœlius, qui credebatur à parentibus non liberis natus, epiſtolam apud Senatum clara, firmaq; voce recitaſſet, Ne miremini,

mini, inquit Cicero, nam hic vnus ex his eſt, qui proclamarunt: ſignificans illum fuiſse præconem, & hoc vſo contigiſſe vt eſset vocalis. Solent autem ſerui venales voce præconis commendari.

Memmio cuidam vituperanti Catonem Vticenſem, dicentiq́; quod totas noctes ebrius eſset, At illud, inquit Cicero, non addis, eum totos dies aleam ludere: ciuiliter excuſans Catonem, qui totum diem Reipu. negocijs dabat, nocturnas aliquot horas ſumebat laxando animo. 67 Iocus ex addito.

C. Cæſari in ſenatu enixè defendenti cauſam filiæ Nicomedis, beneficiaq́; Regis in ſe commemoranti: Remoue, inquit, iſthæc, oro: quoniam notum eſt, quid ille tibi, quid tu illi dederis. Iocus eſt ex ambiguo verbi. Nam dat qui confert beneficium, & dat mulier quæ ſui facit copiam. Vnde illud Martialis: 68 Scomma ex ambiguo.

..Vis dare, nec dare vis.

Male audiebat Cæſar, quod in Bithynia Nicomedi regi fuiſſet obſequentior, quàm pudicitiæ leges poſtulant. 69

M. Callidius Gallum accuſauit, M. Tullio defendente: quumq́; accuſator affirmaret, ſe teſtibus, chyrographis, quæſtionibusq́; probaturum, ſibi à reo fuiſſe præparatum venenum: ſed interim rem tam atrocem, remiſso vultu, languida voce, ac reliquo geſtu parum concitato pronunciaret: M. Tullius Tu, inquit niſi fingeres M. Callidi, ſic ageres? Ex actione colligens, illum non ex animo loqui.

1 Pythea Demoſtheni obiecit, quod ipſius enthymemata lucernam olerent: ſignificans illū non niſi de ſcripto, & ad lucernam elucubrata dicere. Quod dictum ita retorſit Demoſthenes, vt diceret, non eodem pretio ſibi & illi conſtare lucernam: notans quod ille nocturnis conuiuijs indulgeret, plus impendens luxui, quàm ipſe ſtudio.

Lucernā

2 Alijs immodicum eloquentiæ ſtudium obijcientibus, ita reſpondit. Eloquentiæ ſtudium declarare hominem popularem: contrà negligere ſtudium eloquentiæ, eſse eorum, qui dominari populo quærerent, vt qui hoc agerent, non vt perſuaderent dicendo, ſed vt vi cogerent.

Eloquētia popularis.

3 De Phocione quoties in concione dicturus aſsurgeret, ad amicos proximos dicere ſolebat Demoſthenes, orationis ipſius ſecurim ſurgere. Nam Phocion erat in dicendo breuis, ſed acutus. Solebat autem ferè à Demoſthene diſſentire.

Sermo breuis & efficax.

4 Populus Athenienſium à Demoſthene flagitabat, vt quendam accuſaret: Id quum recuſaret, cœpit populus in illum, vt ſolet, vociferari. Tum ſurgens, Vos me viri Athenienſes, conſulatorem habetis vel inuiti: calumniatorem autem non habebitis, etiam ſi velitis.

Conſulator, non calūniator.

5 Demoſthenes vnus fuerat ex decem, quos Athenienſes legatos ad Philippum Macedonē miſerant. Itaq; poſteaquam Aeſchines & Philocrates, quos præcipuè fuerat cōplexus Philippus,

Laudes deprauatæ.

tippus, à legatione reuerſi, quum alijs multis nominibus prædicarét regem, tum his præcipuè, quòd eſſet formoſus, facundus, & ad bibendum ſtrenuus, Demoſthenes ita cauillatus eſt, vt diceret, in his laudibus nihil eſſe dignũ rege. Nam primam eſſe fœminarum, alteram ſophiſtarum, tertiam ſpongiarum.

Demoſthenes clypeo ſuo literis aureis inſcripſerat ἀγαθὶ τύχη, ideſt bona fortuna. Attamẽ quũ ad pugnã ventum eſſet, illico proiecto clypeo aufugit. Id quũ illi probro daretur quod ῥίψασπις esſet, eluſit vulgato verſiculo. 6 Fuga excuſata.

Vir qui fugit, rurſum integrabit prælium.

Ἀνὴρ δὲ φεύγων πάλιν μαχήσεται.

Iudicans vtilius eſſe patriæ, fugere, quàm in prælio mori: Mortuus enim non pugnat: atqui fuga quæſiuit ſalutem, poteſt in multis prælijs patriæ vſui eſſe. 7 Pauci pro omnib.

Quum Alexander pacem hac lege deferret Athenienſibus, ſi ciues octo ſibi dederet, inter quos erat Demoſthenes: Demoſthenes apologum retulit de lupo, qui hac lege pacem obtulit ouibus, ſi canes dederent: lupi nomine ſignificans Alexandrum: canum, eos quĩ tum populi rem curabant: ouium plebem Athenienſium. Addidit & illud. Vt mercatores, inquit, exiguum frumenti in paropſide vt ſpecimen deferunt, per hoc ingentes aceruos vendere cupientes: ita vos ſi traditis ciues octo, qui depoſcuntur, populum vniuerſum traditis.

Quum ab Areopagitis damnatus, elapſus è carcere fugeret, & haud procul ab vrbe obuios habuiſſet aliquot diuerſæ factionis ho- 8 Patriæ deſiderium.

mines, primùm abdere ſeſe voluit: ſed quum illum nominatum Demoſthenem appellantes iuberent eſſe bono animo, & viaticum inſuper offerent, grauiter ingemuit, dicens: Qui poſſum hanc vrbē relinquere, in qua tales habeo inimicos, quales amicos vix in alia ſum inuenturus?

9 Interfugiendū fertur ſubinde reſpiciens ad arcē Palladis, ſublatis manibus dixiſse, O Pallas orbium domina, quos tribus infauſtiſſimis beſtijs delectaris, noctua, dracone, & populo? Noctua quum ſit auium inauſpicatiſſima, tamen Palladi ſacra eſt, quemadmodum & draconem habet pro geſtamine. populus autē belua eſt multorum capitum, peſſimam gratiam referre ſolita optimè de ſe meritis, velut Socrati, Phocioni, Scipioni & alijs cōpluribus.

Populus nocentiſſima beſtia.

10 Ad iuuenes quos habebat familiares, dicere ſolebat, Sibi gnaro iam quantū inuidiæ, metus calumniæ ac diſcriminis ſit expectandum ad rempublicam accedenti, ſi ex duobus alterum ſit eligendum, citius in exilium iturum, quàm ad ſuggeſtum aut tribunal.

Rempublicā fuge.

11 Quum exularet in Arcadia, Pytheasq; pro Macedonibus dixiſset Vt domum, in quā lac venale importatur, aliquid habere mali ſuſpicamur, ita ciuitatem eſse morbidam, ad quā mitteretur Athenienſium legatio: Demoſthenes eam ſententiam ita retorſit, vt lac pro ſanitate ægrotantium importatur, ita Athenienſes pro ſalute ciuitatum adeſſe dicens: Id vbi reſciuit populus Athenienſium, protinus illum ab exilio reuocarunt.

Exul in patriam pius.

12 Quum redeunti ab exilio nauis eſset miſſa,

ſa, multique magiſtratus ac ciues obuiam iſſent, ſublatis in cœlum manibus dixit, ſibi in patriam reditum honorificentiorem contigiſſe quàm Alcibiadi, quòd ille coactis ciuibus rediiſſet, ipſe perſuaſis. Spontanea gratia.

13 Poſteaquam Demoſthenes metu Antipatri profugiſſet in Calauriam inſulam, ſeque in Neptuni templo contineret & Archias ex tragædiarum hiſtrione potens, illi blandis ſermonibus perſuadere conaretur, vt ſeſe Antipatri fidei committeret, non modò nihil paſſurum mali, verumetiam ampliſſimis muneribus honorandum. In ſcena, inquit mihi nunquam placuiſti hiſtrio, neq; nunc perſuadebis orator. At vbi commotus Archias minaretur ſe detracturum illum è templo: Tandem, inquit oracula Macedonica aperuiſti. Nam prius hiſtrionum more ſimulabas. Acerbè.

14 Fertur aliquando Corinthū nauigaſse Demoſthenem illectum fama nobiliſſimi ſcorti Laidis, vt & ipſe famoſo amore potiretur. At quum illa pro nocte ſtipularetur drachmarū decem millia, deterritus magnitudine precij' mutauit ſententiam, dicens; οὐκ ἀγοράζω τοσοῦ τον μεταμέλειαν, id eſt Non emo tanti penitere, ſignificans inhoneſtę voluptati paratam eſſe comitem pœnitentiam. Magno empta voluptas.

15 Celebre eſt Pythiæ dictum, orationes Demoſthenis olere lucernam quod noctu ſcriberet, meditareturque, quæ dicturus eſſet. In id quum alius quiſpiam qui ob furti ſuſpicionem vulgo male audiebat, petulantius inueheretur: Scio, inquit Demoſthenes, nos tibi moleſtos eſſe, qui noctu lucernam ac- Salsè.

cendimus. Fures amant tenebras.

16 Idem aduerſus Demadem clamantem. Demoſthenes me corrigere vult, ſus Mineruam: At iſta (inquit Demoſthenes) Minerua anno ſuperiore in adulterio deprehenſa fuit. Adulteriũ obiecit Demadi, quum Mineruam poetæ faciant Virginem.

Acerbè.

17 Idem Athenienſibus flagitantibus, vt conſuleret, obſtitit dicens: οὐ συντέταγμαι, id eſt, non ſum coactus in ordinem. Significans ſe non ſeruire populi affectibus, ſed ſuo arbitratu quod faciendum iudicaſſet.

Fortiter.

18 Ancilla quædam depoſiti nomine pecuniã acceperat à duobus hoſpitibus hac conditione, vt eam vtriſq; ſimul redderet. Horum alter, poſt tempus aliquod lugubri veſte & ſqualidus ſocij mortem ſimulans, decepta muliere nummos abſtulit. Eo facto ſuperuenit alter, & depoſitum repetere cœpit. Quum mulier anxia de laqueo cogitaret, Demoſthenes ei patronus adfuit, qui vt in aduocationẽ venit, ſic aggreſſus eſt petitorem, Mulier, inquit, parata eſt depoſiti fidem ſoluere, ſed niſi ſocium adduxeris, id facere non poteſt: quoniã vt ipſe prædicas, hæc dicta lex eſt, nè pecunia alteri ſine altero numeretur. Hoc ingenio ſeruauit miſeram, eluſitque nebulonum conſpirationem, qui hoc egerant, vt eandem pecuniam bis acciperent.

Candidè

19 Cuidam percunctanti quid eſſet in eloquentia præcipuum, reſpondit, hypocriſis, hoc eſt, actio. Roganti quid proximũ, reſpondit actio. Roganti quid tertium, nihil aliud reſpondit quàm actio: tantum tribuens pronunciationi, vt

Actio totum.

ni, vt in ea totum ſitum exiſtimaret. Actio autem multa complectitur, vocis moderationē, oculorum vigorem, vultus habitum, & totius corporis geſtum.

Quum Athenienſes geſtirent Harpalo ferre ſuppetias, iamque in Allexandrum armarentur, de repente apparuit Philoxenus, quem Alexander maritimis negotijs prefecerat: hic quum populus metu attonitus conſileſceret. Quid facerent, inquit Demoſthenes, ſi Solem videant qui non poſſunt obtueri lucernā. Ita populo temerarios motus exprobrauit. 20 Temeritas.

Quibuſdā arbitrantibus Demadem iam deſiiſſe malum eſſe: Iam enim, inquit, ſaturum videtis, veluti Leones. Erat pecuniarum auidus Demades, Leones autem mitiores ſunt ſaturi. 21

Quum à quodam conuitijs inceſſeretur: Committor, inquit, in certamen, in quo qui ſuperior euaſerit, inferior eſt, & qui vicerit, victus eſt. 22 Grauiter.

Idem quum audiret oratorem quendā immodicè vociferantem: Non, inquit quod magnum eſt, bene eſt, ſed, quod bene eſt magnum eſt. Hoc & alijs aſcribitur. Sunt qui & conuiuia prolixa, ac plurimis inſtructa miſſibus exiſtiment lauta. 23 Vociferatio.

LIBER QVINTVS.

CYRVS MAIOR.

EQuidem ſtatueram aliquot ſelectis, quos ſuperioribus libris retuli, eſſe contentus: ſed quoniam inuitabat arridens vndiq; dictorum memorabilium copia, ſimulq; veniebat in mentē, quàm auidum ac famelicum huiuſmodi deliciarum cōuiuam accepiſſem, viſum eſt quintum miſſum addere, repetito ordine, quem Plutarchus ſequutus eſt.

CYRVS MAIOR.

Perſæ amant homines adunco naſo, quos Græci grypos appellant, eoſq; pulcherrimos eſſe putant, eo quod Cyrus, quo non alius regum populo fuit charior, eiuſmodi ſpecie naſum habuerit. Eſt autem duplex gryporum genus, vnum cui ſtatim à fronte naſus inſurgit, quod Ariſtoteles putat eſſe ſignum impudentis animi, & ad coruos refert: alterum cui curuatura naſi à fronte ſeparata eſt, ſed circa mediū intumeſcit, & ad extremū tendens vncā ſpeciem præbet: id Ariſtoteles putat eſſe notam magnanimitatis, & ad aquilā pertinere.

Cyrus autē dicebat. Qui ſibi nollent prodeſſe, cogi vt a ijs ſint vſui: ſignificans ſeruili animo natos, ſibiq́ inutiles, eo Imperio adigendos, vt aliorū commodis inſeruiant. Vulgus autem putat homines aquilino naſo, & ad ſuum commodum cum primis attentos, & Imperio magis quàm ſeruituti natos: Vnde & poetæ veteres aquilæ regnū in omne auium genus tribuunt. Sed idem dicebat. Neminem debere ſuſcipere principatum, niſi melior his, in quos ſuſciperet: Sentiens hoc eſſe principis vnicum munus, alijs proſpicere, & publicis conſulere commodis: id autem non poteſt niſi qui ſapientia, vigilantia, animiq́; integritate cæteris antellit. Hoc verò non præſtat natiuitas, ſed inſtitutio recta & rerum vſus. 1 Princeps qui virtute præcellit.

Quum Perſæ, quoniam regionem habebant montuolam aſperamq́; cuperent eam campeſtri ac molliore commutare, non paſſus eſt Cyrus, dicens, quemadmodum plantas ac ſemina, ſic hominum mores ad regionis habitū immutari. Sentiens ſe velle duros homines & laboribus accommodos: Nam mollis ac fertilis regio molles & ignauos gignit homines. 2 Delitiæ effœminant

Cyrus abſtinebat à conſpectu Pantheæ, & Araſpo dicenti, mulierem eſſe inſigni forma, dignam regijs oculis: Ob iſthuc ipſum, inquit, magis eſt ab illa abſtinendum. Etenim ſi nunc tuo obtemperans conſilio illam adiero, quum vacat, fortaſſis illa mihi perſuaſura eſt, vt ad ipſam frequenter commeam etiam quum non vacabit, eique aſſideam neglectis ſerijs negocijs. Scitè retorſit argumentum, regiæ functionis memor. 3 Castè

DARIUS.

4 Darius Xerxis pater, in ſui laudem dicere ſolebat, ſeſe prælijs ac rebus aſperis reddi prudentiorem. Atqui talis prudentia nimio conſtat Reipublicæ. Præſtat principem è philoſophiæ præceptis haurire ſapientia potius, quàm experimentis miſeram, vt vocat colligere prudentiam.

Fortuna aduerſa Prudẽtes facit.

5 Idem quum tributũ indixiſſet ſubditis, acerſitos prouinciarum præfectos percunctatus eſt quum alijs de rebus, tũ de tributis: eſſentne grauia: quum illi reſpõdiſſent, eſſe mediocria, iuſſit, vt ſinguli dimidium exigerent. Quod præfectis moderatum videbatur, Regis æquitati viſum eſt dimidio plus ſatis. Maluit enim ſuos beneficio ſibi conciliare, quàm ex armatos ſubigere. Stratagematis autem gratia in hoc ſita eſt, quòd duplũ imperauit eius, quod deſtinarat accipere. Si dimidium imperaſſet, nec quicquam remiſiſſet, latuiſſet benignitas: nunc ex acta dimidia, effecit vt omnes ſentirent beneficium.

Fauorar te captatus.

6 Quum aperuiſſet prægrande malum punicum, & quidam ab eo ſciſcitaretur, cuius rei tantum numerum habere optaret, quantus illic ineſſet granorum, reſpondit, Zopyrorum. Is erat vir bonus ac Dario fidus amicus, ſignificans Regi nihil prius aut charius eſſe debere probis ac fidis amicis.

Amico fido nihil pretioſius.

7 Is Zopyrus ſibi nares & aures præcidit, itaque diſſimulãs quis eſſet, ad Babylonios tranſfugit, fingens ſe à Dario crudeliſſime, tractatum Babylonii perſuaſi commiſerunt illi præfecturam, ille nactus occaſionem Dario ciuita-

tem tradidit. Poſteà Darius ſępenumero dicere ſolebat, ſe malle vnũ Zopyrum integrum, quàm centum Babylonas capere. Erat opulentiſſima ciuitas Babylon, tamen vnum amicum centum Babylonibus antepoſuit. Ab hoc animo quãtum abſunt principes quidam qui Sannionem, aut equum, aut canem pluris faciunt, quàm probum, fidelem, ac doctum amicum? Huius factum damnans rex dicebat quòd turpiſſimo facto pulcherrimum nomen impoſuiſſet. Videbatur enim mira fides in regem, quum illum ſumma afficeret tum iactura, tum moleſtia. Fidus amicus.

8 Idem iratus Babylonijs, quòd à ſe defeciſſent, poſteaquàm illos in poteſtatem ſuam redegerat, interdixit, nè ferrent arma, ſed pſalterijs tibijsque canerent, ſcorta alerent, cauponas haberent, ac ſinuoſis tunicis vterentur, quò voluptatibus aſſueti non molirentur denuò defectionem. Nec hoc inter apophtegmata commemoraturus eram, ni Plutarchus recenſuiſset. Delitiæ.

9 Quum importarentur ad illum Atticæ caricæ venales, negauit ſe illas eſurum donec regione potitus eſset, quæ illas ferret. Tam ingens erat excelſi pectoris fiducia. Fiducia.

10 Quum vidiſset vniuerſum Helleſpontũ nauibus ſuis conſtratum, omnia littora atque Abydenorum plana hominibus referta, iactauit ſe beatum, moxque fudit lachrimas. Tam ſubitã mutationem admiratus Artabanus regis patruus, qui diſsuaſerat eam expeditionem, auſus eſt rogare cauſam. Tum Xerſes Subijt, inquit, animũ meum cogitatio, quàm

breuis

dedero, non ero pauperior, iniuſtior futurus ſi illa quæ petebas feciſſem commentus eſt Rex egregius, vt nec amicum contriſtaret, nec à iuſto deflecteret.

CYRVS IVNIOR.

Cyrus Iunior Lacedæmonijs, vt ſecum ſocietatem inirent potius, quàm cum fratre, hac oratione ſeſe commendauit. Aiebat ſibi cor longè grauius eſse quàm fratri, plus illo meri bibere, meliusq; ferre quàm illum. Nam illum vix in venatu poſſe in equo ſedere, vt nõ excutiatur in rebus acerbis, ne in ſella quidem. Sciebat enim Lacedæmonijs inuiſos eſſe molles, ac timidos. Hortabatur inſuper, vt viros ad ſe mitterent, pollicens ſe peditibus daturum equos, equitibus currus, agrum poſſidentibus daturum vicos, vicos qui haberent eos ſe facturum vrbium dominos: cæterùm auri argentique vim tantum, vt non poſſent numerare, ſed pendere cogerentur. Nimirum hoc erat, quod dixit Artoxerſes, regalius eſſe addere, quàm adimere. Si quis princeps nunc talia polliceretur, vereor nè totam Germaniam breui viſuri ſimus vacuam.

Cyro confliſturo cum hoſte loco qui dicitur Canàx, Clearchus ſuaſit, vt ſe poſt Macedones contineret, nec ſe in belli diſcrimen conijceret: Quid ais, inquit, Clearche, iubeſne, vt quum regnum appetam, regno me indignum oſtendam? 15 Animoſè.

Phocais ex Ionia, parentibus honeſtis orta, ingenueque educata, ad regis cœnam cum 16 Pudicè

aliijs

alijs mulieribus admiſsa, cæteris regios iocos ac luſus hilariter excipientibus, nec refugientibus ab illo tangi, ſola tacitè ingreſsa ad lectum conſtitit, nec vocanti Cyro paruit. Cubicularijs autē tentantibus illā adducere, Flebit, inquit, quiſquis horum mihi manus admouerit, Ob hæc quum a cæteris agreſtis & incomis haberetur, Cyrus gaudens, & cum riſu verſus ad illum qui mulierē adduxerat: Non intelligis, inquit, te hanc vnam ingenuam & incorruptā adduxiſse? Poſtea ad hanc in primis adiecit animum, vnicéque adamauit, ſapientem appellans. Apud Barbaros, mulieres attigiſse, conſtrupaſse erat.

17 Idem cum pauper quiſpiam inſigni magnitudine malum obtuliſset, hilariter accipiens: Per Mythram, inquit, (ſic enim Perſæ Solem appellant) hic mihi talis videtur eſse, vt ſi quis ei committat ciuitatem, poſſit eam ex parua magnam reddere.

18 Munus in tēpore datū.

Ruſticus quidam videns ad regem varia deferri donaria, nec aliud habens quod largiretur, vtraque caua manu hauſtam è proximo flumine aquam illi obtulit vultu alacri. Rex lætatus, iuſſit illi dari phialam aureā, ac mille Daricis donauit hominem.

19 Fames cōdimentum.

In fuga quadam quum direpto illius commeatu, aridis ficis & hordeaceo pane veſceſetur: Dij boni, inquit, cuiuſmodi voluptatis hactenus inexpertus fui?

20 Maledicere regi, nō tutū.

Quum Aclides lapſon multa in regem licenter, & contumelioſè diceret, hactenus tum vltus eſt maledicum, vt per tribunum militū denunciaret, ei licere in regem, quæ vellet dicere:

dicere: ſibi verò in illum lucere, quæ vellet & dicere, & facere.

21 Fatuis omnia ſ[illegible] ceat. Terihazus in venatu Perſicam veſtem dilaceratam oſtendit, conſulens quid faciendum eſset: reſpondente rege, aliam induendam: Tuam igitur, inquit, mihi tradas oportet. Rex ſuam tradidit, dicens, Dono, do tibi hanc veſtem, ſed geſtare prohibeo. Teribazus vir minimè quidem malus, ſed leuis, præcipitiſq; conſilij, neglecta regis monitione veſtem induit, muliebribus etiam ex auro donis, quæ à Rege acceperat exornatū. Hoc cæteris omnibus indignè ferentibus. nam ridere nefas erat; Rex effusè ridens: Tibi, inquit, vt mulieri aurum, vt in ſano regium amictum, ius poteſtatemque concedimus.

22 Munus tempore datum. Artaxerxi iam ſiti deficienti, Peribarzenes eunuchus, quum aliud non liceret, à ruſtico quopiam ſordidum vtrem detulit putris aquæ cotylas octo continentem. Eam aquam quum Rex totam ebibiſset, rogatus ecquid illi placuiſset ille potus, Deos teſtatus eſt, ſe nunquā vinum potaſse iucundius, nec vllam aquam quamuis puriſſimam ſibi viſam ſuauiorem. At poſt nactus eum hominē, qui eunucho aquam dederat, è paupere diuitem fecit, Tanti refert in tempore dare munus.

PARYSATIS.

23 Diſſidio iterptea ſeueritas verbis tēperata. Paryſatis Cyri & Artaxeris mater præcipere ſolebat, vt rex palam ac liberè loquuturus, verbis byſſinis vteretur, hoc eſt, magnificis ac mollibus, quo ſermonis blanditiés rei mitigaret aſperitatem. Reges byſſo veſtiun-

tur, ſed talem decet eſse Regis orationem, qualis eſt amictus.

ORONTES.

24 Orontes Artaxerſis Regis gener, quum ab irato rege reiectus & condemnatus eſset. Quẽadmodum, inquit, ſupputatorum digiti: nunc infinitum numerum, nunc vnum tantùm poſſunt ponere: ſic regum amici, nunc quiduis pollent: nunc quàm minimum. Olim digitis ſubducebatur ratio, quemadmodum nunc calculis.

Fauor regũ tẽporarius.

MEMNON DVX.

25 Memnon quo tempore bellum gerebat aduerſus Alexandrum pro Dario rege, militem quendam mercenarium multa conuitia petulanter iacientem in Alexandrum, haſta percuſſit: Ego, inquiens, te alo, vt pugnes cum Alexandro, non vt illi maledicas.

Maledicentia.

AEGYPTI.

26 Aegyptiorũ Reges iuxta regionis illius conſuetudinem, iudices ad iuſiurandum adigebant, vt etiam ſi quid rex iuberet eos iudicare, quod iuſtũ non eſset, ne iudicarent Tanti referre putabant, vt populus iuſtos haberet iudices. Porrò potentiæ ferociaq; regiæ oppoſita eſt iuſiurandi religio quod adactum videri non poterat, quum ab ipſis regibus exigeretur.

Iudices incorrupti.

POLTYS.

27 Poltys Thraciæ Rex Troiani belli tempore quum Troiani pariter & Græci legationem ad ipſum miſiſsent, auditis vtriſque pronunciauit,

Amor inſanus.

æiauit, vt Alexander redderet Helenam: & à ſe pro vna duas formoſas abduceret vxores. Sapuiſset Paris ſi hoc feciſſet. Nam vna ſatis fruitur habuiſſe duas nouas, & patriæ cõſuluiſſet. Quis autem non miretur Græcorũ humanitatem, quibus ſat erat futurum, ſi tantum redderetur, quæ cum adultero tandiu dormierat?

TERES.

Teres Sitalci pater dicere conſueuit, quoties eſſet in otio, nec militia exercere:ur, ſe nihil meliorem eſſe æquiſonibus. Hæc vox quid a iud ſonat, quàm barbaricam inmanitatem quaſi pacis tempore deſit, quod agat bonus princeps? 28 Belli ſtudium.

COTYS THRACIAE REX.

Cotys ei qui domo miſerat pardalim, viciſſim dono miſit leonem, malam beſtiam æquè mala repenſans. 29 Per pari.

Quum eſſet natura celer ad iram, ſæuusq; caſtigator eorum qui in miniſterio deliquiſſent, hoſpes quidam ad illum detulit vaſcula fragilia tenuiaque, ſed ſcitè curioſeque celte, tornoque elaborata. At is hoſpiti quidẽ dedit munera, cæterùm vaſcula omnia confregit: demirãtibus quur id faceret: Nè, inquit, ſæuiam in eos, qui fracturi erant. Prudentis eſt, naturæ ſuæ morbum agnoſcere, & vitio materiam præripere. 30 Iræ ſubducenda occaſio.

Idem, vbi cognouit quòd Athenienſes honoris gratia, ciuem ipſum ſuæ ciuitatis declaraſſent, pro auxilio quod illis aduerſus Dorienſes impenderat, gratiam reponere ſtuden- 31 Sua cuiq; patria clara.

tes, per Iouem, inquit, & ego illis viciſſim meæ gentis ius dabo: Sentiens nihilo minus honorificum eſſe Thracem, quàm Athenienſem appellari.

IDATHYRSVS SCITA.

32 Idathyrſus Scytharum rex, in quem arma mouit Darius, ſuaſit Ionum regibus vt Hiſtrici Pontis iunctura ſoluta fugientes ſeſe in libertatem vindicarent: qui quum id facere recuſarent, nè violarent fidem, qua Dario erant obſtricti, vocauit illos frugi mancipia, ἀνδράποδα, hoc eſt qui fugere nollent. Nam hęc nō minima laus eſt ſeruorum, nolle fugere ſi liceat; at nolle tyrannicam ſeruitutem commutare libertate, ſi detur opportunitas, animi ſeruilis eſt.

Seruitus grata.

ATEAS SCYTHA.

33 Ateas hunc in modum ſcripſit Philippo, Tu quidem imperas Macedonibus bellandi peritis, at ego Scythis, qui & cum fame & cum ſiti pugnare valeant: ſignificās hac parte Scythas ad bellum eſſe magis idoneos.

Miles durus.

34 Idem quum fricaret equum ſuū pręſentibus Philippi legatis, percunctatus eſt illos, num id faceret Philppus: Sentiens ſe tanto meliorem bello quàm eſſet Philippus.

Rex equum fricans.

35 Idem quum Iſmeniam tibicinem, optimum in bello cępiſſet, iuſſit illum canere, ac cæteris admirantibus ipſe iurauit. Per ventum & Acinacem, ſibi iucundius eſſe audire hinnitum equi.

Scytha ἄμουσος.

SCILVRVS SCYTHA.

36 Scilurus octaginta liberos maſculos habēs, quum

quum eſſet moriturus, faſciculum iaculorum ſingulis porrexit, iuſſitq; rumpere. Id quum ſinguli recuſaſſent, eò ꝙ videretur impoſſibile, ipſe ſingula iacula exemit, atq; ita facilè cõfregit oĩa: filios admonẽs his verbis: ſi cõcordes eritis, validi inuictiq; manebitis: cõtra, ſi diſsidijs & ſeditione diſtrahemini, imbecilles eritis & expugnatu faciles. Non potuit Scytha magis Scythice rem ob oculos ponere. Concordia fratrum.

GELO SYRACVSANVS.

1 Gelo Siciliæ tyrãnus, debellatis apud Imeram Carthaginenſibus, in pacis fœdere compulit illos, & hoc acceptis cõditionibus adſcribere, nè poſthac filios ſuos Saturno immolarent. Solet enim ea gens infantes ſuos æneæ Saturni ſtatuæ cauæ, & intus incenſæ, in ſinum ponere, qui velut in dei complexu enecabantur. Id vt Saturno gratum putarent, effecit fabula quę narrat illum oẽs vxoris filios deuorare ſolitũ: Nam & Iouem deuoraturus erat, niſi pro puero ſaxum ſuppoſuiſſent. Pietas.

2 Exigebat pecuniam à ſuis ciuibus, quos vbi videret tumultuãtes, ait ſe petere mutuo, quippe redditurũ. Ita volentes dederunt, atq; ille peracto bello reddidit. Hoc artificio perfecit, vt pecunia, non deeſſet ad bellum neceſſaria, nec ciues haberet minus beneuolos. Solertia.

3 In conuiuio quum lyra circunferretur, cæteriq́ue ordine canerent: nam id apud Græcos honeſtum habebatur, ipſe equum iuſſit induci in conuiuium, facileq́ue ac leuiter in illum inſilijt, ſignificans hoc eſſe regalius, quàm lyra canere. Artes regiæ.

35 Quum Athenienſes cõditiones pacis à Gelone delatas recuſarent, multaq́; de ſuæ gentis antiquitate, præſtantiaq́; iactarent, Gelo reſpondit oratori, Hoſpes Athenienſis, apud vos qui præſint habetis: qui ſubſint, non habetis. Proinde quando totũ retinere mauultis quàm partem cedere, quàm ocyſſimè hinc abite, renunciari Græciæ, ver illi ex anno inaruiſſe: ſignificans optimã ac florentiſſimam copiarum partẽ illis defuturam. Suum enim exercitum veris nomine ſignificauit.

HIERON.

1 Hieron, qui Geloni ſucceſſit in regnũ, neminem qui liberè apud ſe loqueretur importunum aut moleſtum eſſe dicebat: cæterũ qui arcanũ efferrent eos exiſtimabat etiã illos lædere, apud quos effutirent: eò ꝙ odimus non ſolùm illos, qui efferunt, verum etiam eos qui audierunt, quæ nollemus illa audita eſſe.

Garruli.

2 Quidam exprobrabat illi oris graueolentiam. At ille cum vxore expoſtulauit, quòd id ſibi nunquam indicaſſet. Tum illa, Putabã, inquit, vos omnes ad eundem olere modum. Eximium pudicitiæ argumentum, qui nulli viro tam vicina fuerit, vt oris halitum ſentire poſſet præterquam vni marito.

Pudicitia.

3 Xenophani Colophonio de paupertate ſua querenti, quòd ægrè duos aleret famulos: At Homerus, inquit, quem tu carpis, etiam mortuus alit plus quàm decem hominũ millia, & tu vis illo videri doctior, vnus non alit duos?

Carptores alienę famę.

4 Idem Epicharmo comico poetę, quòd præſente ipſius vxore dixiſſet quiddam inhoneſtũ, mulctam

Caſtè.

multam dixit. Epicharmus Siculus erat iuxta regionis naturam plurimi ioci. At rex tantum iudicauit eſſe tribuēdum reuerentiæ coniugio, vt crimen exiſtimaret, audiente vxore iocari laſciuius.

Idem quum aliquot è familiaribus occidiſſet, paucis poſt diebus Epicharmum vocauit ad cœnam: cui ille nimium liberè: at nuper, inquit, quūm immolares amicos, non me vocabas. Solent qui ſacrificant ſplendidum epulū apparare, adque id rogare amicos. Periculoſa libertas, quæ plus laudis adfert ferenti quàm dicenti. 5 *Libertas ſtulta.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUEL

DIONYSIVS.

Dionyſius quū magiſtratus per literas forte, crearentur, & ipſi contigiſſet litera M. dicenti cuidam per iocum, μωρολογεῖς, ideſt Morio es Dionyſi: Imò, inquit, μοναρχήσω monarcha ero. Et adeptus magiſtratum protinus Imperator electus à Syracuſanis. Magni erat animi, q̄ illo ioco non offenderetur, contentus nomen literæ ſecus interpretari. 1 *Omē cōmodè interpretatum.*

Quum autē in initio regni regia ipſius obſideretur, coniuratis in illum ciuibus, amici autores eſſent, vt imperium deponeret ni mallet captus interfici: ille conſpiciens bouem à coquo mactatum illico concidere dixit. Quum mors adeo breuis ſit, an non abſurdum ſit nos metu mortis tale regnum relinquere? Quanta regnandi libido pectus illius occuparat, qui principatum morte bene emi putarit? 2 *Regnandi dulcedo.*

Quum intellexiſſet filium, cui principatū relicturus erat, ingenui viri coniugem adul- 3 *Adul-*

 teraſſe,

Digitized by Google

nis in regis filio. teraſſe, iratus interrogauit, an vnquam tale quicquam in patre competiſſet. Hic adoleſcens: Tu enim inquit, non habebas patrem regem. Nec tu, inquit Dionyſius, filium regem habiturus es, ni talia perpetrare deſinas. Tyrannus in filio dignum exhæredatione crimen indicabat adulterium.

4 Liberalitas regia. Rurſus quum ad filium ingreſſus conſpexiſſet vaſculorum aureorum & argenteorum magnam vim, exclamans, Non eſt, inquit, in te regius animus, qui in his poculis quæ à me tam multa accepiſti, neminem tibi amicũ feceris: Sentiens abſq; ciuium beneuolentia regnum nec parari, nec retineri. Beneuolentiam verò maximè conciliat benignitas. At iuuenis rerum imperitus, putabat eſse fœlicius habere argentum & aurum, quàm amicos.

5 Nudus non metuit. Exegerat pecunias à Syracuſanis, deinde quum videret illos lamentantes, obſecrantes, ac negantes ſe habere quod darent, indixit alteram exactionem, idq; iterũ ac tertio fecit. At poſteaquam vbi maiorem ſummam imperaſset, audiret illos in foro obambulantes ridere, & ſcommata in regem iacere, iuſſit præfectos ab exigendo quieſcere. Nunc.n.inquit, nihil habent, poſteaquam contemnunt nos.

6 Nuptiæ intempeſtiuæ. Matri ſuæ præter ætatem nubere cupienti: Ciuilia, inquit, ò mater iura violari poſſunt, naturæ ius nequaquam.

7 Temulẽtia caſtigata. Quum in aliorum ſcelerum patratores ſeuerè animaduerteret, veſtium furibus parcere ſolet, vt Syracuſij cœnare inter ſeſe & inebriari deſinerent: Solent enim lipodytæ, id eſt veſtium fures in balneis frequentibusq; conui-

nijs

uſuijs venari. Quemadmodum autem in balneis, veſtes deponuntur, ita in conuiuijs ſummæ veſtes abijci ſolent, vt togæ, palliaque.

8 Hoſtes quidam aiebat ſe velle cum Dionyſio priuatim colloqui, demonſtraturum enim quomodo poſset præſcire quinā ipſi molirentur inſidias: Rex admiſit hominem, iuſſitque dicere ſemotis arbitris. At ille: Da mihi, inquit, talentum, vt exiſtimeris à me audiſse inſidiatorum indicia. Dedit, ac ſimulauit ſeſe audiſse, admiratus hominis commentum. Nam fucus ille vehementer vtilis erat ad deterrendas inſidias. Sunt qui narrent Maximilianum Cæſarem ſimili arte ſimulaſse magicas artes, induſia, gladioſque fortunatos, genios annulis incluſos, quo facinoroſis & hoſtibus eſset formidabilior.

Fucus vtilis.

9 Cuidam percunctanti num eſset otioſus: Abſit, inquit, vt hoc mihi vnquā accidat. Senſit turpiſſimū eſse regi vacare vnquam à Reipublicę negotijs. Vbi ſunt igitur qui bonam diei partem alea, nugiſque tranſigunt?

Otiū rege indignum.

10 Expoſtulantibus quibuſdam, quòd honore dignaretur, cęteriſq; præferret hominem improbum ac ciuibus inuiſum: volo, inquit, eſſe, quem me magis oderint. Agnouit ingeniū multitudinis, ſi ſit in quem inuidiam, odiumque deriuent, mitiores ſunt in principem. Eoque videas nonnullos monarchas quibuſdam, quos tamen ex animo non ament, plurimum dignitatis, & authoritatis permittere, vt ipſi tutiores ſint à furore multitudinis: quā ſi extiterit, habent victimā qua ciuium iram mitigent.

Inuidia in aliū deriuata.

Digitized by Google

11 *Tyrannidem mitigat liberalitas.*

Corinthiorum legatis ad ſe miſſis, donaria, prout mos eſt, obtulit: quæ quum illi negarẽt ſe accepturos, eò ꝙ lex eſset apud ipſos vetans, nè legatione fungentes munera acciperent à principe: Rem, inquit, abſurdam facitis, qui quod vnum bonũ habet tyrannis, hoc tollitis, dum docetis etiam beneficium à tyrannis accipere periculoſum eſse. Ille grauẽ contumeliam iudicabat oblata recuſare munera, quum hac vna re tyranni ſe poſſint alijs commẽdare: Tyrãnidem enim adeptis ſupereſt vt potentiæ inuidiam munificentia, comitateque leniant.

12 *Auro bene vti.*

Quum audiſset quendam è ciuibus aurum habere domi defoſsum, id ad ſe deferri iuſſit, Verùm poſteaquam is ſuffuratus auri paululum in aliam vrbem commigraſset, ibique mercatus eſset agrum, reuocato Dionyſius totum aurum reddidit, vt qui iam diuitijs vti cœpiſset, deſijſsetq; rem vtilem inutilem reddere. Satis declarauit, ſe nõ aurum alienum appetiſse, ſed hominis morbum ſanare voluiſſe, ſimul vſum auri legitimum demonſtrauit, ſi in agricolationem impendas potius quàm in vſuram.

13 *Sapiẽtes inuiſi tyrannis.*

Dionyſius dicere ſolet, ſe à ſapientibus amicis ſibi cauere, quãdo certũ haberet, nè ex his quidem eſſe quenquam, quin imperare mallet, quàm ſeruire.

14 *Quid optãdum à Deo.*

Idem quum intra regium ſacrum ex more perageretur, prece coque, ſicuti conſueuit, precaretur, vt per multa tempora inconcuſsum duraret Imperium: Non tu deſines, inquit, abominanda nobis imprecari? Sentiens potius

à dijs

a dijs optandum bonā mentem, quàm ea quæ nihil conferunt ad hominis fœlicitatem.

Teſcha Dionyſij ſoror nupta Polyxeno, poſteaquam maritus metu tyranni profugerat & rex ſororem accuſaret, quòd conſcia fugæ mariti non indicaſset: Adeone, inquit, Dionyſi me vilem abiectá que animi fœminam iudicas, vt ſi ſenſiſsem illum moliri fugam, nō me illi nauigationis & omnium fortunarum comitem additura fuerim? 15 Vxor caſta.

Egregium quendam citharœdū magnificis promiſſis ad ſe pellexit, iubens vt quàm optimè caneret. Nam quò ſcitius caneret, hoc plus laturū præmij. Quum ille per dies aliquot accuratè cecinisset nec quicquam daret rex, cœpit flagitare mercedem. Tum Dionyſius aſseuerat, ſe mercedem quam pollicitus fuerat, bona fide ſoluiſſe. Qui, inquit ille, ne nummus quidem mihi datus eſt. At dedi, inquit Dionyſius voluptatem pro voluptate. Neq; enim ego te minus delectaui ſpe, quàm tu me cantu. 16 Par pari.

Idem admiratus egregiam fidem Damonis & pythiæ: Rogo, inquit, vt me quoque in veſtram amicitiā recipiatis. Alteri tyrannus deſtinarat diem necis, quumq; is pauculos dies petiſset rerum domeſticarum ordinandarum gratia, hac lege impetrauit, vt alter vas amici fieret ea cōditione, vt ſi ille non rediſset ad diem præſcriptum, hic plecteretur. Redijt autem ad diem, mori malens quàm amicum fallere. Ita ſeruatus eſt vterque, ac regis amicitia decoratus, Tantum valet egregia virtus etiam apud tyrannos. 17 Amicorū fides.

alere Sophiſtas, non quòd illos admiraretur, ſed quòd per illos admirabilis eſse ſtuderet: Sciebat populum de illis tanquam de viris doctis magnificè ſentire, hac perſuaſione callidè abutebatur ad conciliandum ſibi multitudinis fauorem.

Quum Polyxenus dialecticus Dionyſio diceret, Ego te conuinco: Nimirum verbis, inquit: at ego te re ipſa conuinco, qui tuis relictis me meaq; colas: Significans illum à ſchola ad aulam à philoſophis ad tyrannum tranſiſse, non facturum, niſi hanc vitam illa iudicaſset beatiorem. 2 Res verbis efficacior.

Poſteaquàm regno fuit expulſus, cuidam dicenti, Quid tibi Plato & philoſophia profuit? Vt tantam, inquit, fortunæ mutationem facilè feram. Neque enim ſibi manus admouit, quod alij ſolent: ſed Corinthi ludum literarum aperuit. 3 Philoſophia in aduerſis.

Percunctanti qui factum eſset, vt quum pater ipſius tenui fortuna ac priuatus, ſibi Syracuſanæ ciuitatis principatum parauerit, ipſe regis filius, & regnum hæreditate acceptum amiſerit. Quoniam, inquit, pater rerum potitus eſt, quum iam in odium veniſset popularis gubernatio: ego quum inuidia laboraret tyrannis principatum ſuſcepi. 4 Prudenter.

Alteri cuidam hoc ipſum percunctanti, cõpendio reſpondit: Pater, inquit, mihi regnũ ſuum reliquit, non fortunam. Non omnia omnibus æquè fœliciter cedunt. 5

AGATHOCLES.

Agathocles figulo patre natus fuit. Is verò 1

quum

Dignitas Iduſtria parta. quum Sicilia potitus eſset, rexq́; declaratus, ſolitus eſt in menſa fictilia pocula iuxta aurea ponere, eaque iuuenibus oſtendens dicere, Quum antea talia fecerim, commonſtratis fictilibus, nunc per vigilantiã ac fortitudinem talia facio, cõmonſtrans aurea. Non puduit priſtinæ fortunæ, ſed glorioſius exiſtimauit regnum virtute partum, quàm ſi hæreditate obuenisſet. Nam regẽ naſci nihil magni eſt: at regno dignum ſe præſtitiſse, maximum eſt.

2 Quum obſideret vrbem quandam, quibuſdam è muro cõuitia in ipſum iaculantibus dicentibusq́ue, Figule, vnde militibus tuis perſolues ſtipendiũ? Ille placidus ac ridens reſpondit, Quum hanc cępero. At quum vrbe vi potitus eſset, venderetq́; captiuos, Si me, inquit, denuo conuitijs affeceritis, apud heros veſtros querar de vobis: ciuiliter illis exprobrans & intempeſtiuam maledicentiam, & ſeruitutem maledicentiæ præmium.

Maledicentia.

3 Ithacenſibus nautas ipſius apud eum deferentibus, ꝙ ad inſulam appellentes, pecora quædã abegiſsent: At veſter, inquit, rex quũ veniſset ad nos, nõ modò pecudibus abreptis, verùm ipſo etiam paſtore exoculato receſſit: Alludens ad fabulã de Vlyſse, qui Cyclopem Polyphemum excæcauit.

Lepidè.

DION.

1 Dion qui Dionyſium regno expulit, quum accepiſset Calippum, cui & inter hoſpites & amicos ſuos fidebat maximè, ſibi moliri inſidias, non potuit inducere animum, vt illum conuinceret, dicens, Mori ſatius eſse quàm viuere

nere; ſi non ab hoſtibus tantùm, verum etiam ab amicis cauendum eſset. Dignus erat optimis amicis, qui mori prius habuerit, quàm amico diffidere.

Idem exul quum Pteodoti Megarenſis opera opus haberet, & ad ædes illius veniens, videret illum ob negociorum magnitudinem ægrè quemquam admittere, amicis ob id indignantibus dixit, Quid hunc incuſamus? Nonne & ipſi quum Syracuſis eſsemus, eadem faciebamus? 2 Modeſtè.

ARCHELAVS.

Ab Archelao in conuiuio quodam familiaris quidam, ſed parum humanus, petijt ſibi dari poculum: Archelaus autem illico mandauit puero, vt hoc poculum daret Euripidi. Id factum admiranti poſtulatori: Tu quidem, inquit, dignus eras qui peteres, nec acciperes, at hic dignus erat, qui acciperet vel non petens: Significans alteri hoc tribuiſse regiam familiaritatem, vt auderet quiduis petere, at Euripidis boni viri pudorem hoc mereri, vt vltro donaretur aliquid. 1 Ab altero petitum, alteri datũ.

Idem tonſori garrulo ſubinde rogãti, quomodo te rado, ò rex: Silendo inquit. Alter aliud reſpõſum expectabat, & hinc dicti lepos. Quidam ſunt in curatione moroſi, Archelao ſatis erat, ſi ſileret. Nobis autem interdũ etiam cum ebrijs paritérq; loquacibus res eſt. 2 Garrulitas.

Quum Euripides in cõuiuio formoſum illũ Agathonem ampleꝫteretur deoſculareturq;, cui iam barba prouenire cœperat. Archelaus amicis dixit, Ne miremini: nam pulchrorum 3

etiam

Ciuiliter. etiam autumnus pulcher eſt. Ciuiliter exercuit amicum apud amicos.

4 Thimotheus citharœdus quum ingens præmium ab Archelao ſperaſset, ac minus ſperatis accepiſset: palàm illum incuſabat · proinde aliquãdo canens hanc particulam, Tu verò terræ filium argentũ laudas: nutu regem denotauit. At Archelaus ſuccinuit, Tu verò petis. In Græcis plus eſt gratiæ ob vocum affinitatem, αἰνεῖς, αἰτεῖς, id eſt, laudas, petis. Turpiter petit, qui non probat quod petit.

Aptè retortum.

5 Quum à quodã aqua conſperſus eſset, amicis illum aduerſus eũ qui hoc fecerat inflammantibus: Imò, inquit, nõ me conſperſit, ſed eum quem me eſse putauit. Quid hac moderatione ciuilius? Hoc exemplo facilè decet ignoſcere, qui licèt in præpotentem, tamen imprudentes delinquunt.

Leniter.

PTOLOMÆVS LAGI FILIVS.

1 Ptolomæus Lagi filius plerumq; apud amicos & cœnare ſolet & dormire. Quod ſi quãdo illos viciſſim acciperet cœna, amicorum rebus vtebatur, cõmodato ſumens ab illis pocula, aulæa, & menſas. Ipſe verò ſibi non parabat plura quàm exigeret neceſſitas, ſed regalius eſse dicebat ditare, quàm diuitem eſse.

Frugaliter regia.

2 Idem cùm peragranti Aegyptum, comitibus non conſequutis, cibarius in caſa panis datus eſset negauit vllum cibum vnquam ſibi viſum ſuauiorem, aderat enim optimum condimentum fames.

Fames cõdimẽtum.

3 Quum grammaticum notaſſet inſcitiæ, quærens ab eo quis eſſet Pelei pater, viciſſim

quo

ſue audiſſet, dic tu prius quis ſit Lagi pater, amicis inuitantibus ad tantæ improbitatis vindictam, Si regiũ eſt, inquit, non pati, vt quoquam dicto attingatur, nec illud regium eſt quendam dicto laceſſere. Iniquè petit vindictã, qui prior laceſſiuit, cuiuſcunq; dignitatis fuerit. Nec ſuæ dignitatis meminiſſe debet, qui referitur, quum eius prærogatiuam laceſſendo depoſuerit. Lenitas regia.

XENOPHANES.

Xenophanes Lagi filius, quum ipſi Hermoneus timiditatẽ obijceret, quod nollet ſecum teſſeris ludere: Fateor, inquit, me non ſolùm meticuloſum, verum etiam vehementer meticuloſum, ſed aduerſus honeſta: Honeſta formidoloſitas eſt, quæ deterret à turpibus. 1 Timiditas laudata.

DEMETRIVS ANTIGONI FILIVS.

Quum Rhodum obſideret Demetrius, & in ſuburbio cępiſſet tabulam quandã Protogenis clariſſimi pictoris opus in qua pinxerat alyſin.i. Bacchũ: Rhodijs per caduceatores obſecrantibus, vt tabulæ parceret, reſpondit ſecitiùs patris imagines quàm eam picturã aboliturum, Tantum honoris habuit arti rex. 1 Honos arti habitus.

Athenienſium qui defecerant vrbem cum cœpiſſet, eaque grauiter rei frumentariæ penuria laboraret, protinus conuocata concione, dilargitus eſt illis frumentum gratis. Quumque his de rebus loquens apud populum barbariſmum commiſit, vocem quampiam ſecus quàm oportuit pronunciane, 2 Victos benigne.

cians, & quidam è conſeſſu, quomodo ſonanda fuiſſet dictio, loquentem interpellans admonuiſſet: Pro hac, inquit, correptione, altera quinquaginta medimnorum millia vobis addo. Vtrum in hoc potius miremur, benignitatem in eos, qui modò fuerant hoſtes, an ciuilitatem, qui corrigentis officium non tantùm boni conſuluit, verumetiam tanta mercede dignum exiſtimauit.

3 Philoſopho honos habitus. Demetrius quum Megarã occupaſſet, Stilbontem philoſophum accerſitũ rogauit, nunquis militum aliquid rerum abſtuliſſet: Nullus, inquit. Neminem enim vidi qui ſcientiã raperet. Sentiens ſola animi bona non eſſe bellorum violentiæ obnoxia.

4 Salsè. Rurſus quum Demetrius abductis omniũ ciuium ſeruis Stilbonti diceret, Ciuitatem veſtrã liberã vobis relinquo: Rectè, inquit Stilbon: nullũ enim in ciuitate ſeruum relinquis.

5 Lamia meretrix. Lyſimacho Demetrium impetẽte conuitijs, dicenteque, Lamiam ſibi viſam, meretricem de ſcena tragica prodeuntem: hæc erat amica Demetrij, magnificè culta. Demetrius reſpondit, meretricem Lamiam eſſe modeſtiorem, meliusq; moratam, quàm ipſius Penelopem: coniugem illius notans.

6 Lamiæ morſus. Quum legatis à Demetrio ad Lyſimachum miſſis, Lyſimachus per ocium narraret aliquando, quomodo coactus ab Alexandro cum ferociſſimo leone colluctatus fuiſſet, & cicatrices oſtenderet in cruribus brachijs è feræ vngulis relictas, legari dixerunt. Et noſter rex graues ferę Lamię morſus in collo geſtat: notantes ſuauiorum amatoriorum veſtigia, ſimul

ſimul alludentes ad lamiam beluam.

Nemo Demetrio fuit vtraque fortunā exer- 7
citatior. Itaque ſolet in fortunam illud Aeſ-
chyli dicere.

Fortunæ viciſſitudo.

Σύ τοι μ' ἔφυσας, σύ με καθαιρεῖν μοι δοκεῖς. id eſt.
Tu me extuliſti, tu ipſa rurſus deijcis.

Quum eraſiſtratus Demetrio Antiochi filij 8
mentē qua mori deſtinarat, indicaſſet ſimulq́;
faſſus eſſet huius affectionis cauſam eſſe amo-
rem: Demetrius qui adoleſcentem vnicè ada-
mabat, per omnia multis cum lachrymis cę-
pit obteſtari vt illius incolumitati conſulere-
tur. Quum Eraſiſtratus addidiſſet immedica-
bile malū eſſe, quod in ipſius vxorē deperiret:
hęc audito Demetrius multò vehemētius cę-
pit obteſtari, vt ob ſalutem filij cederet illi
ſuam coniugem. Iſta, inquit, ò pater, tibi fa-
cilè dicuntur: ſed aliud diceres, ſi tuam con-
iugem Stratonicen adamaret. Hic quum rex
deos comprecaretur, vt liceret amorem filij
commutare, & à medici coniuge in ſuā tranſ-
ferre, nihil ſe non facturum, ſi modò liceret
ſeruare filium: Eraſiſtratus patris dextrā am-
plexus: Nihil eſt, inquit, ò rex, in quo iam
Eraſiſtrato indigeas. Etenim quum & pater
ſis, & maritus, & rex, optimus eris tuæ familiæ
medicus. Non enim in coniugem meam, ſed
in Stratonicen tuam Antiochus deperit. Poſt
hęc Demetrius edixit, vt Antiochus rex, Stra
tonice, quam filio ceſſit, regina nominaretur.

Pietas mira in filium.

In machinis bellicis in tantum ingenio, ar- 9
teq́; præcelluit, vt meritò de illo iactatum ſit
Demetrij machinas magnitudine ſua etiam

amicis

amicis ſtuporem, pulchritudine verò etiam hoſtibus adferre voluptatem.

ANTIGONVS SECVNDVS.

1 Pietas in patrē. Antigonus ſecundus, quum Demetrius pater eſset captus, ipſique per amicum in hoc miſsum mandaſset, nè curaret, ſi quid ſcriberet à Seleuco cōpulſus, neq; ciuitates illi cederet: vltro ſcripſit ad Seleucum, cedens illi totam ditionem, ſeq; obſidem offerens, ſi Demetrius pater dimitteretur. Hic pietas certabat cū pietate. Pater ſui neglīgēs, volebat parci filio, filijq; regno: filius contra, patris libertatem & regno, & ſeipſu priorem habuit.

2 Oculus domini. Quum pugnaturus eſset aduerſus Ptolemęi milite, gubernatorq; admoneret plures eſse naues hoſtiū. Pro quot, inquit, nauibus ſupputas, ꝙ ego hic præſto ſum? Sentiens ad victoriam plurimum habere momenti, ſi ſtrenuus Imperator præſens regat exercitū. Ptolemæus autem cum ſuis non aderat.

3 Fuga ex cuſata. Quum aliquādo cederet hoſtibus imminentibus, aibat ſe non fugere, ſed vtilitatem à tergo ſitam perſequi. Sentiens nō eſse turpe fugere, quoties magis expedit hoſti dare locum, q̃ conſerere manus. Dicti gratia in hoc eſt, ꝙ quem fugere & perſequi ſint contraria, ille fugiens interpretabatur ſe perſequi magis quàm fugere. Perſequimur enim hoſtem, & perſequimur id, quod ſtudioſe expetimus.

4 Sunt quiſque vir tute cō... Adoleſcenti cuidam, qui patrem habuerat fortem, quanquam ipſe non admodum, vt videbatur, bonus erat miles, poſtulanti vt patris ſtipendia caperet. At ego, inquit, ò adoleſcentule

ſcentule, non ob patrias, ſed ob proprias cuiuſq; viri virtutes mercedem ac munera dare ſoleo. Hoc ſermone iuuenem extimulans, vt patris fortitudinem æquaret, ſi quantum ille capere ſolet, vellet accipere. Apud Græcos maior eſt dicti gratia, ob vocum affinitatem ἀνδραγαθίας κατὰ ἀγαθῶν, quæ vox poſterior ad prioris imitationem efficta eſt. mendetur.

5 Zenone defuncto, quem vnum ex philoſophis maximè ſuſpiciebat, dicere ſolet geſtorũ ſuorum theatrum eſſe ſublatũ, quòd ad illius viri iudicium potiſſimè componeret ſuas actiones, quem vnum pro multis hominũ millibus habebat. Placere bonis.

LYSIMACHVS.

6 Lyſimachus in Thracia ſuperatus à Dromacheta, quum ob ſitis impatientiam, tum ſetum exercitum dediſſet, poſteaquã bibit iam factus captiuus: O dij, inquit, quàm breuis voluptatis gratia me ex rege feci ſeruum?

De Philippo quod hic habebatur, refere-tur ſuo loco, neque enim hoc eſt apophtegma Lyſimachi, ſed Philippi. 7 Exilium excuſatũ.

Idem offenſus libertate Theodori dixit illi: Quoniam iſtis eras moribus patria te eiecit. Sanè, inquit, quòd me vt Semele Bacchũ ferre non poſſet: Sentiens ſe maiorem eſſe, quàm vt à malis ferri poſset, à quibus tamen non tam ſuo quàm ipſorũ malo pulſus eſset. Semele Bacchum conceperat ex Ioue fulminante; quumq; fœtum igneum ferre non poſſet, infans exectus eſt, & Iouis fœmori inſutus.

[illegible] abſunt ab huius ethnici principis religione Chriſtiani milites, qui Deo dicatas virgines conſtuprare pro ludo ducunt.

EVMENES.

Eumenes inſidijs petitus à Perſeo, credebatur extinctus. Is rumor quum Pergamũ eſſet perlatus, Attalus eius frater impoſito ſibi diademate, ductaq; fratris vxore, regnum occupauit. Cæterùm quum audiſſet illum viuum, vt ſolet, profectus eſt illi obuiam vnà cum ſatellitibus haſtam geſtans. Eumenes autem amanter illum amplexus dixit ei in aurem, Ne feſtines ducere prius, quàm me mortuum videris; nec præterea per omnem vitam vllam offenſi animi ſignificationem vel dicto, vel facto dedit. Quin etiam moriens fratri & vxorem, & regnum reliquit. Cuius animi memor Attalus, quum multos ex ſe liberos haberet, nullum tamen regno educauit, ſed Eumenis filio poſteaquã adoleuiſſet adhuc viuens principatum tradidit. 1 Humanitas fratrum.

PYRRHVS.

Pyrrhus Epirotarũ rex, quum à filijs etiãnum pueris interrogaretur, Cui noſtrum relinques regnum? Quicunque, inquit veſtrum acutiorem habuerit enſem: Significans ſe nõ ætati daturum principatus ſucceſſionem, ſed virtuti. Hoc ſtimulo liberos omnes ad certamen fortitudinis excitauit. 1 Virtuti ſuccedit.

Interrogatus vter melior tibicen videretur. Pythõne, an Chariſius: Polyſperches, inquit. Is erat egregius dux exercitus. Con- 2 Ars ſtudi bellis.

tempſit artem imbellem, & vtrique prætulit ſtrenuum ducem.

3 Victoria magno empta. Bis commiſſo cum Romanis prælio vicerat, ſed deſideratis cõplu ibus amicis ac ducibus, hic Pyrrhus, Si vno, inquit, adhuc prælio Romanos vicerimus, actũ fuerit de nobis. Quod v ĉti ſolent dicere, hoc dicebat victor: declarans victoriam magno emptam, non eſſe victoriam, ſed calamitatem.

4 Magno paranda. Quum è Sicilia ſolueret, fruſtratus, videlicet eius potiundæ ſpe, conuerſus ad amicos, Cuiuſmodi, inquit palæſtram reliquimus Romanis & Carthaginenſibus: Significans ſe certamen hoc cruentum & operoſum, libenter alijs cedere. Interdum fœlicius eſt non aſſequi, quàm nimio mercari, quod ambis.

5 Inſtitutio. Pyrrhus ei cui delectum militum commiſerat, dixiſſe fertur, Tu grandes elige, ego eos forteis reddã. Significans inſtitutione fieri bonum militem. Fertur autem Pyrrhus diſciplinæ militaris optimus fuiſſe magiſter.

6 Eloquẽtię vis. Idem dicere ſolet plures vrbes Cineã oratione ſubegiſſe, quã ipſe cepiſſet armis. Erat autẽ Cineas Theſſalus vir magni ingenij qui aud to Demoſthene ad illius æmulationem ſe cõtulerat, ſed vim præcipuè exprimens. Confirmatum eſt itaq; quod dicit Euripides, πᾶν ἐξαιρεῖ λόγος Ο' καὶ σίδηρος πολεμίων δράσειεν ἄν: id eſt, uncta ſermo conficit, Quæcunq; ferrum efficere poſſit hoſtium.

7 Aquila in nubibus. Quum rebus fœliciter geſtis domum rediſſet, & à ſuis aquila diceretur, Per vos, inquit, aquila ſum. Qui enim nõ eſſem, quum veſtris armis veluti pennis ſubleuer? Modeſtiſſimè

glorioſi cognominis laudem in ſuos milites transferens, vitauit inuidiam.

In Ambracia quum amici ſuaderēt, vt quendam maledicum multa in ipſum blaterantem expelleret: Satius eſt, inquit, vt hic apud paucos nobis maledicat, quam apud omnes obambulans. 8 Modeste.

Quum Athenas veniſset, & ingreſsus arcem Palladis rem diuinam feciſset, eodem die deſcendens ex arce, collaudauit quidem Athenienſium erga ſe fiduciam. Cæterùm admonuit, ſi ſaperent, nè poſt hac cuiquam regum portas aperirent: Significās omnibus regibus natura inuiſam populi libertatem. 9 Reges non admittendi.

Meton quidam, quum in concione Tarentini tractarent de bello ſuſcipiendo, deq; Pyrrho aſciſcēdo, ſumpta corona & lucerna, præcedente tibicine velut ebrius commeſſabundus venit in forum: atq; vt fit alijs applaudentibus alijs ridentibus, nonnullis etiam ad canendum hominem inuitantibus proceſſit in concionem, ac tanquam cantaturus aſtitit. Silente verò turba dixit: Rectè facitis viri Tarentini, qui iocari, ludereque dum licet, qui velint, permittitis. Atqui ſi ſapitis, omnes hac ludendi libertate fruemini prius, quam Pyrrhus adueniat. Nam tum non noſtro, ſed illius arbitrio viuendum erit. 10 Sapiens ſub ſtulti perſona.

Cineas vt Pyrrhum à bellandi ſtudio reuocaret, ſic per ocium cum illo colloquutus eſt: Romani feruntur bellaciſſimi, ſed his ſuperatis quid dein agemus Pyrrhe? Tum Italiam, inquit Pyrrhus, totam occupabimus. Hic denuo Cineas, Quid Italia ſubacta? 11

Conſiliū prudēs. Sicilia, inquit Pyrrhus proxima eſt. Tum Cineas, Num hic erit militiæ finis: Nequaquā inquit Pyrrhus, ſed hæc tamen præludia ſunt ad res maiores. Supereſt Libya & Carthago, Rectè, inquit Cineas, nam his potitus facilè & Macedoniā recipies, & Græciæ dominaberis, Sed deletis omnibus quid tandem faciemus? Hic arridens Pyrrhus. Tum, inquit, ociū agemus ò beate, & quotidie Cothon erit, mutuiſque ſermonibus nos inuicem delectabimus. Tum Cineas, At quid vetat ò rex quò minus nunc iam iſto ocio iſto Cothone & mutuis ſermonibus perfruamur? Nunc enim citra negotium ſuppetit nobis ea facultas, quam per ſanguinem, per moleſtias, per pericula tum noſtra, tum aliorum ſequimur, incerti an aſſequuturi.

21 In expectato. Quum Pyrrhus rex falſas aduentus ſui cauſas prætexens Laconicam inuaſiſſet, diripuiſſetq́; , Lacedæmoniorum legatis expoſtulantibus, quòd non indicto bello Laconicam inuaſiſſet. Nec vos, inquit, Spartani, quod facturi eſtis, prius alijs denunciatis.

In victoria Tarentina Romanorū militum virtutem, ac ducum prudentiam admiratus, explicauit, O quàm facilè erat Orbis imperium occupare, aut mihi Romanis militibus, aut me rege Romanis. Ita Florus in Epitome libro primo.

ANTIOCHVS.

1 Antiochus ille, qui bis exercitū duxit aduerſus Perſas, quum in venatu quodam feram inſequitur aberrans ab amicis ac famulis, in

caſam

caſam pauperum quorundam, quibus ignotus erat, introijt: atque inter cœnam iniecta mentione regis, audiuit quòd inter cætera quidē probus eſſet, ſed pleraſque functiones mandaret amicis improbis, ipſe ad eorum facta cōniuens: tum quòd immodico venandi ſtudio frequēter neceſſaria negligeret. Ad hæc tum temporis nihil reſpondit, nec quis eſſet prodidit: verùm vbi diluculo ſatellites veniſſent ad caſam, iamque agnoſceretur: allata purpura ſimul cum diademate, Agè, inquit, ex quo vos indui, heri primùm vera de meipſo audiui. Nam ferè hoc ſtudium eſt his, qui viuunt in aulis principum, nè quid audiant niſi blandum auribus. Reges rarò vera audiūt.

Antiochus quum à L. Scipione vltra Taurum montē ſubmotis Imperij finibus, Aſiam prouinciam, vicinasq; ei gentes amiſiſſet, gratias egit populo Romano, q magna parte curarū per eos liberatus eſſet. Intellexit vir prudens vnius hominis animum, quamuis vigilantem, non poſſe tot negotijs parem eſſe. a

GRAECORVM DVCVM Apophthegmata.

Themiſtocles quū eſſet adoleſcens, in compotationibus ac mulierum amoribus volutabatur. at poſteaquam Miltiades factus Imperator apud Marathonem deuiciſſet barbaros, iam nullus offendit illum quicquam agentem præter decorum. Percunctantibus autem vnde ſic eſſet repente mutatus: Miltiadis, in- 1 Gloriæ ſtudium.

quit, trophæum non patitur me dormire, neque ceſsare: Gloriæ ſtudium excuſſit amorem voluptatum, clauum vt aiunt, clauo.

2 Praecones poetæ. Interrogatus vtrũ Achilles eſse mallet an Homerus; Dic ipſe prius, inquit, vtrum malles eſse victor in Olympijs, an præco, qui victores pronunciat: Sentiens multò præſtantius eſse res egregias gerere, quàm geſtas celebrare, Homerum præconi conferens.

3 Retortum crimen. Adimantus abhortens à pugna nauali, ad Themiſtoclē qui Græcos huc hortaretur, incitaretq;, ita loquutus eſt: O Themiſtocles, qui in certaminibus ante alios proſiliunt mos eſt flagris cedere. Cui Themiſtocles, Sic eſt Adimante, vt dicis, ſed nec eos qui ſe ſubducunt coronat quiſquã. Adimantus notauit in Themiſtocle præcipitem audaciã, ille viciſſim illum inſimulauit formidoloſitatis, qui cum opportunitas inuitaret detractaret pugnam.

4 Fiducia. Quum Eurybiades baculum ſuſtuliſset in Themiſtoclem obrepentem; Percute, inquit, ſed tamen audi: præſens animus & ſuo fidens conſilio.

5 Exul in patriam pius. Idem quum Eurybiadi non perſuaderet, vt in anguſtijs committeret nauale præliũ, clam ad barbarum miſit qui illum hortaretur, nè formidaret Græcos fugam adornantes. Perſuaſus rex prælio ſuperatus eſt, nimirũ pugna commiſsa loco Græcis commodiſſimo. Poſt hæc denuo miſit ad illum, qui monerent, vt quã poſset ocyſsimè fugeret ad Helleſpontũ: Græcos .n. de ſoluendo ponte cogitare: hæc callidè, quo quũ hoc ageret, vt Græcos ſeruaret Regis incolumitati proſpicere videretur.

Hos

Digitized by Google

Hoc ingenio Græciam à barbaris liberauit non minore gloria, quàm Miltiades retulerat ex Marathonia victoria.

6 Obſcuritas. Seriphio cuidam obijcienti, quod non ex ſeſe, ſed ob vrbis nobilitatem celebris eſſet: Verè, inquit, prædicas. Neque enim ego ſi Seriphius eſſem, clarus eſſem, neque tu ſi Athenienſis: non inficiatus eſt vrbis celebritatem, nonnihil facere ad illuſtre nomen, ſed illũ eſſe tam ignauum, vt etiam ſi fuiſſet natus Athenis, nihilo minus fuiſſet obſcurus futurus.

7 Occaſio neglecta. Antiphates adoleſcens qui prius Themiſtoclem amantem fugerat ac faſtidierat, vbi vidit illum gloria celebrem, potentiaq; magna pollentem, vltro adijt illũ blandiens: cui Themiſtocles. O adoleſcens, ſero quidẽ ambo, ſed tamen ſapere cœpimus: Sentiens illũ non arripuiſſe occaſionem ſeſe offerentem: ſibi verò nunc non vacare per negotia talibus affectibus indulgere.

8 Iuſtè. Simonidi petenti, vt in negocio quodã ſententiam iniuſtam pronunciaret: Neque tu, inquit bonus poeta fueris, ſi præter muſicæ modulos caneres: neque ego princeps bonus, ſi contra leges pronunciem.

9 Affectus priuati. Filium quem mater adamabat atque in delicijs habebat, plurimum omnium Græcorum poſſe colligebat hunc in modum: Athenienſes, inquit, dominantur Græcis, ego Athenienſibus, mihi mater, matri filius.

10 Vir pecunia potior. Quum ex procis filiæ vtrum probum diuiti prætuliſſet, quibuſdam hoc admirãtibus, Malo inquit, virum abſque pecunia, quàm pecuniam abſq; viro. Vir ſtrenuus facilè para-

bit pecuniam, ignauo pecunia inutilis eſt.

11 Vicinus bonus. Quum prædium venderet, iuſſit præconem hoc addere, quòd bonũ haberet vicinum: Sentiens iuxta Heſiodum, ex bono vicino plurimum eſſe vtilitatis, vt contra, ex malo noxæ plurimum.

12 Ingratitudo. Athenienſibus ipſum contumelia afficientibus: Quid tumultuamini, inquit, aduerſus eos, à quibus ſæpenumero fuiſtis affecti cõmodis? Aiebat autem ſe ſimilem platanis, ſub quarũ vmbram accurrũt homines afflicti tempeſtate, & eaſdem, ſimul vt rediit ſerenitas, vellunt, conuitiisque petunt: Sentiens hunc eſſe populi morem, vt in belli periculis implorent opem fortium virorum, in pace contemnant ac vexent eoſdem.

13 Armata timiditas. In Eretrienſes ita cauillari ſolet, vt diceret eos ſimiles piſcium, qui gladioli vocantur, quippe qui gladium quidem haberent, cor autem non haberent: notans illorum ignauiam, quòd armatis non adeſſet animus.

14 Poſteaquam Themiſtocles primùm Athenis, mox tota Græcia depulſus, ad Perſarum Regem confugiſſet, admiſſus iuſſus eſt dicere: at ille reſpondit, orationem ſimilem eſſe picturatis ſtragulis: Nam quemadmodũ, inquit, illæ dum extenduntur, oſtendunt imagines, dum contrahuntur, celant eaſdem, & abolent: itidem fit in oratione. Petiit autem anni ſpatium, vt interim Perſicam linguã ſuo arbitrio perdiſceret, nè Regi per interpretem cógeretur ea quæ ſentiret explicare. Diffiſus eſt interpreti, qui dum quædam omittit, quædam addit, quædam aliter narrat, perdit ora-

Exilium felix.

tionis

gloriæ gratiam. Vbi verò multis muneribus à rege eſt honoratus, citoq́; factus diues, dixit ſuis, O pueri perieramus, niſi periſſemus. Perire videtur, qui cogitur exulare, At Themiſtocli fœliciter ceſſit exilium.

Quũ Xerſes expugnatis Thermopylis crudeliter tractaſset Aſtum, & hac fama perterriti claſſiarij cogitarent de repetenda domo, idq́ue plerique ſuaderent, ſolus Themiſtocles obſtitit, dicens eos vniuerſos hoſtibus fore pares, diſperſos verò perituros. Ita Probus Aemilius. 15 Coniuncta vires.

Themiſtoclis pedagogus dicere ſolet: Nihil, inquit, mediocre futurus es ò puer: Nam aut magnum bonum eris Reipub. aut magnũ malũ. Generoſa indoles, ſi accedat recta inſtitutio, magno bono eſt patriæ: ſin ad vitia degeneret, ingens adfert malum. 16 Nil mediocre.

Quoniam adoleſcens feroci mutabiliq́; ingenio videbatur, mirantib. mutatos mores, dicere ſolet: Aſpros & indomitos pullos in optimos equos euadere, ſi quis illis adhibeat diſciplinam rectamque inſtitutionem. 17 Inſtitutio.

Ad Olympiæ celebritatẽ profectus, quum in ſtadium proceſſiſset, omnes neglectis certaminibus oculos in ipſum intẽderunt, in eoque contemplando diem totum conſumpſerunt, ac Themiſtoclem illum cum plauſu, & admiratione peregrinis oſtenderunt. Ea re lętus vir gloriæ cupidiſſimus, dixit amicis, ſe hodie laborum, quos pro Gręcia ſuſcepiſset, omnium fructum ampliſſimum reportaſse. 18 Gloriæ ducis.

Idem facilitate morum multos ciuium ſibi conciliarat, atq; hinc popularem potentiam adeptus. 19

Aequalitas. adeptus. Itaque cuidam ipſum admonenti, Benè principatum geres Athenis, ſi cunctis æqualis & communis eſse voles: reſpondit, Nunquã ei ſellæ inſederim, vnde nihilo plus à me ferrent amici quàm alieni.

20 Memoria. Idem ludum prætereiens, in quo diceretur eſse profeſsio, rogauit, quid is profiteretur: & quum reſponſum eſset, artem memoriæ, cõtempſit, dicens. At ego malim artem obliuiſcendi. Vox hæc digna fuit eo, qui linguam Perſicam intra annũ potuit ediſcere. Et ſunt quorum obliuio nobis gratior ſit, quàm memoria. Facilè meminimus quæ volumus: at non licet obliuiſci quæ volumus.

21 Quum aliquando theatrum peteret, interroganti cuidam, cuius vocem eſset libentiſſimè auditurus: Eius, inquit, à quo laudes meæ quàm optimè canerentur: Ingenuè faſsus, ſe magno gloriæ ſtudio teneri. Solent autem olim muſici in publico virorum illuſtrium laudes canere.

22 Præda contempta. Quum aliquando ad mare viſendi cadauera gratia acceſsiſset, ac torques, armillasque paſsim diſiectas videret, ipſe quidẽ preteriit, ſed amico qui ſequebatur, dixit, Collige tu tibi: nam tu Themiſtocles non es. Ne tam obuia quidem præda commoueri, potuit, vt quicquam ageret indignum egregio duce, cui gloria debet eſse ſatis magnum virtutis præmium.

23 Dij, vis & Suaſio. Quum apud Andrum argentum peteret, Duos, inquit, ad vos adduco Deos, Vim ac Suaſionem, ſignificans, ſi minus impetraret ſuadendo, ſe vi erepturum. At illi reſponderunt,

runt,

ſunt, apud ſe quoque duas magnas eſſe Deas, inopiam, & impoſſibilitatem, per quas non liceret dare, quæ petebat.

Ab Artabano regis Perſarum Satrapa rogatus, quem Græcorum diceret aduenisse, Hoc, inquit, ante regem nemo ſciet Artabane. Senſerat Artabanus à colloquio nō eſſe vulgarem hominem: Themiſtocles autem ignotus eſſe ſtuduit: donec ſe regi ſuapte oratione cōmendaret. Rex audito Themiſtocle precatus eſt Deum ſuum Arimenum, eam mentem immitteret pergeret hoſtibus ſuis, vt eiuſmodi viros à ſe expellerent. 24 Optimi eiiciuntur.

ARISTIDES.

1 Ariſtides cognomento Iuſtus, ſemper ſuo vnius præſidio fretus, Rempubl adminiſtrabat, à ſodalitatibus abhorrebat, velut amicorum potentia, quæ ad iniuriam alijs inferendam adderet animum. Quantum ille vir abhorruit ab omni factione: qui nō ob aliud vitabat amicitias, quàm nè per illos adigeretur ad aliquid faciendum, quod iuſtum non eſſet, aut cogeretur abſtinere ab eo, quod iudicaſſet Reipublicæ conducere. Factiones & ſodalitates

2 Quum Athenienſes eò concitati eſſent, vt Ariſtidem oſtraciſmo (id erat damnationis genus, quod teſtulis peragebatur) in exiliū agerent, ac ruſticus quidam illiteratus teſtulam ad eum deferens iuſſiſſet vt Ariſtidis nomen inſcriberet: Noſtine, inquit Ariſtides, Ariſtidem? Quum ille negaſſet ſe noſſe, moleſtè tamen ferre, quòd Iuſtus cognomine diceretur: ſiluit Ariſtides, & nomen ſuum inſcripſit teſtulæ Lenitas.

ſtulæ ac reddidit: tam leni animo ferebat ſu iuſtam damnationem. Grauiſſimum auté viri innocenter actæ teſtimonium, è tanta multitudine neminem extitiſſe, qui aliud obijceret, quàm iuſti cognomen, quod ipſe tamen ſibi non impoſuerat.

3 Erat illi ſimultas cum Themiſtocle. Huic quum delectus eſſet collega ad peragendā legationem: Vis, inquit, Themiſtocles, vt in his montibus ſimultatem deponamus? Nam ſi videbitur, reuerſi illā reſumemus. Priuatos affectus publicæ poſthabuit vtilitati. Ex his enim ferè omnis humanæ vitæ pernicies naſcitur.

4 Quum Græcis tributa indixiſſet, tanto pauperior rediit, quantum abſumpſerat in peregrinatione. Atqui in tali genere functionis ſolent alij meſſem opimam metere. Eò magis ille cauit, nè quid ſuſpicionis eiuſmodi conſtaret ſibi, proinde ſuis impendijs rem geſſit.

5 Quum hi verſus, quos de Amphiarao ſcripſit Aeſchylus, in theatro recitarentur.

Sāctitas nō ficta.

Οὐ γὰρ δοκεῖν, ἄριστος ἀλλ' ἄναι θέλει
Βαθεῖαν ἄυλακα διὰ φρενὸς καρπούμενος,
Ἀφ' ὗς τὰ κέδνα βλαστάνει μυλεύματα.

Neque enim videri, at eſſe vir ſtudet optimus,
Segetem profundam mente, ſtudioſa colens.
Conſilia quando hinc germinant ſalubria.

Totus populus in Ariſtidem vertit oculos agnoſcens hoc laudis in eum competere.

6 E concione quadam, in qua fruſtra Themiſtocli obſtiterat, diſcedens, clara voce teſtatus eſt, res Athenienſium incolumes eſſe nō poſſe, niſi & ipſum & Themiſtoclem in barathrum conijcerent: prius habens in carcerē ire, quā

Simultas magiſtratuum.

ob

ob duorum ſimultatem minus rectè conſuli publicis commodis.

Quendã reum egerat: at quum iudices ob Ariſtidis accuſationem nollent audire reum, ſed protinus ad ſuffragia, quibus eum damnarent, properarent, Ariſtides ſupplex pro reo interceſſit apud iudices, vt eum iuxta legum præſcripta diligenter audirent. Tanta erat in viro legum, æquique obſeruatio. 7 Aequitas.

Quum inter duos priuatos cauſam cognoſceret, & alter quò Ariſtidem irritaret in aduerſarium, extra cauſam multa commemoraret, quibus ille læſiſſet eum; Ariſtides interpellans hominem: Iſta nunc, inquit, miſſa fac bone vir, & ſi quid te læſit, eloquere: tibi enim in præſentia, non mihi iudex ſedeo. 8 Extra cauſam.

Fuit & procurator fiſci: quod munus quum ſanctiſſimè geſſiſſet, tamen à Themiſtocle delatus eſt ac repetundarum damnatus Sed optimatũ fauore non ſolùm illi mulcta remiſſa eſt, verum etiã eidem redditus eſt muneri: Quod per ſimulationem ſic adminiſtrauit, vt omiſſa priſtina ſeueritate, lenem ſe facilemque præberet ijs, qui publico malo gaudent diteſcere. Horum opera factũ eſt, vt populus tertiò munus ſummis fauoribus idem deferret Ariſtidi. Tum ille, Ob integrè geſtum munus damnaſtis, nunc quoniam præter æquum multa conceſſi ciuitatis expilatoribus, honore dignũ iudicatis: hoc igitur honore delato, plus mihi dedecoris afferri puto, quàm damnato ac mulctato irrogaſtis. Norat quibus artibus poſſet fieri gratioſus apud populum, niſi maluiſſet iuſtus eſſe quàm plauſibilis. Similе quiddam 9 Damnata integritas.

apud

apud Terrentium facit Demea.

Vindictæ neglectæ.

10 Quum iret exulatum ſublatis in cœlum manibus Deos comprecatus eſt, ſic proſperarent res Athenienſium, vt illis Ariſtides nunquam veniret in mentem. In rebus enim afflictis ſolet populus ad egregios viros confugere, id quod euenit. Siquidē tertio poſt anno quum Xerxes Atticam adoriri ſtatuiſſet, Ariſtides ab exilio reuocatus eſt.

Autoritas.

11 Themiſtocles in concione dixit, ſe reperiſſe conſilium, quod ſummopere pertineret ad dignitatem Athenienſium, ſed id eius eſſe generis, vt proferri non expediret, populus cenſuit vt vni Ariſtidi indicaret, ſi is probaret, probaturos omnes. Quum igitur Themiſtocles indicaſſet Ariſtidi ſe de incendenda Græcorum nauali ſtatione cogitare: ſic enim fore, vt Athenienſes toti Græciæ dominarentur: Ariſtides ad populum prodiens dixit. Themiſtoclis conſilio nihil eſſe vtilius, ſed eodem nihil inhoneſtius. Hac audita voce populus vetuit, ne ſuper ea re in poſterum verba faceret Themiſtocles. Hic certè populus quiddam philoſophicum præſtitit, repudians vtilitatem cum turpitudine coniunctam; ſimulq; declarauit, quanta ſit ſpectatæ virtutis autoritas, qui non dubitarit Reipub. fortunā vnius iudicio committere.

12 Quum Themiſtocles irrideret Ariſtidis cōſilium hoc agentis vt cenſus eſſet in tuto, dicens eam laudem nō eſſe viri, ſed ſcrinij tutò ſeruantis aurum: deinde ſummam boni ducis laudem definiret, ſcire, ac præſentire hoſtium conſilia: Et iſthuc, inquit, ò Themiſtocles, fa-

ciendum

ciendum eſt, ſed in primis opottet habere manus abſtinentes, atque hæc egregij ducis præcipua laus eſt. Hoc ſermone taxauit Themiſtoclis rapacitatem.

Quum Ariſtides duceretur ad ſupplicium, 13
quidam inimicus expuit illi in faciem: ille nihil aliud quàm abſterſit faciem, & ſubridens ait magiſtratui comitanti: Admone iſtum, nè poſtea tam improbè oſcitet. Huic ſimillimū eſt, quod aſcribunt Phocioni.

Marcus Imperator triduum commoratus Smyrnę quoniam nondum viderat Ariſtidem, miſit Quintilios, qui illum ſtipatum adducerent. Quum, inquit, Cæſar, te ſerò videmus? Quoniam, inquit, conſideratio quædam me impediebat. Cum Cæſar hominis ſimplicitate delectatus, Quādo, inquit, audiam te? Hodie, inquit, propone, & cras audi, Non enim ſumus de numero vomentium, ſed exactè loquentium. Licetne ò Imperator adeſſe familiares dictioni? Licebit, inquit Cæſar, eſt enim negotiū publicum. Rurſus Ariſtides, Concedatur, inquit, illis tum acclamare, tum applaudere quantum poſſunt. Hic arridens Cæſar, Iſthuc, inquit, in te ſitum eſt.

Idem dixit Arimaſpas eſſe cognatos Philippi, quòd ea gens gignat vnoculos.

MYRONIDES.

Myronides creatus dux exercitus aduerſus 14
Bœotos, edixit, vt Athenieſes exirent. Quum autem adeſſet congrediendi tempus, duceſq; monerent nondum omnes adeſſe, Adſunt, inquit, qui pugnaturi ſunt. Hos itaque

Ignaui nō expa-ctandi.

quum videret promptos, hoſtem aggreſſus vicit. Sic interpretans, eos qui ob ignauiam nō ſtuduiſſent tempeſtiuè adeſse, ne in pugna quidem bonam operam nauaturos.

PERICLES.

1 Imperiū ĩ liberos. Pericles quotieſcunq; belli dux creatus eſſet, chlamydem induens apud ſe dicere conſueuit, Attende Pericles, quod geſturus es imperium in liberos, in Græcos & in Athenienſes. His dictis ſe vir cordatiſſimus hortabatur, vt moderatè gereret principatum Magni ingenij eſt imperare liberis At Græci pluſquam liberi tum erant: poſtremò inter Græcos liberrimi Athenienſes.

2 Noxia tollēda. Suadebat Athenienſibus, vt Aeginam tollerent, velut Pyrei pituitam, ꝙ inde ſuſpicaretur bellum oriturū. E corpore malos humores tollere medicorum eſt.

3 Vſque ad aras. Amico roganti vt pro ſe falſum diceret teſtimonium, cui adiunctum erat iuſiurandum, hoc eſt, periurium: Reſpondit ſe quidē amicum eſse, ſed vſq; ad aram: Sentiens aliquouſque gratificādum amicis, ſed citra violationem religionis.

4 Potentia innoxia. Moriturus hoc nomine ſibi gratulabatur, ꝙ ipſius cauſa nullus Atheniēſis pullam veſtem induiſſet: ſignificans ſe nulli cauſam mortis fuiſse, nec vlli diē ab ipſo capitis dictum. Pullati ſunt, qui mortuum lugent, & olim capitis rerum, amici pullati pullatum comitabantur.

5 Iudicē. Prætor collegā ſortitus eſt Sophoclem Poetam, quumq; ſimul nauigarent, ac Sophocles conſpecto formoſo puero dixiſſet, En quàm ſpecio-

Digitized by Google

ſpecioſus puer: Decet, inquit, ò Sophocles Prætorem non modò manus, ſed & linguam habere continentem.

Quum Thucydides vociferaretur apud populũ aduerſus Periclem, quòd in picturas ac ſtatuas ſummorum artificum profunderet Reipublicæ cenſus, ipſe aſsurgens rogauit populũ, videreturne multum impendiſse, quo reſpondente, plurimũ: Age, inquit, ſint igitur hæc mihi impenſa, non vobis, atque ipſis donarijs deorum, meum tantũ nomen inſcribam. Hæc vox ſubitò mutauit animum populi: iuſſit, vt publicis impendijs pergeret, nec vilis parceret ſumptibus. Tantum valuit animus præſens, & ſermo aculeatus. 6 Gloriæ ſtimulus

Quum deuictis Samijs Athenas reuerſus pro concione laudaſset eos, qui in bello ceciderant, cęterę matronæ redeuntem è concione coronis ac vitis decorarunt. Elpinice Cimonis ſoror propius accedens dixit illi, Præclara ſunt iſta, quæ geſſiſti, & coronis decoranda, qui nos tot fortibus viris ſpoliaſti. Ad hæc aliaq; conuicia nihil cõmotus Pericles, tantum arriſit, nec aliud reſpondit quàm verſiculum Archilochi. 7 Aliena curare.

Οὐκ ἂν μύρροισι χραῦς ἐοῦσ' ἠλείφου. id eſt,

Vnguento anus quum ſis, caueto inungier.

Significant publica negotia non eſse curanda vetulæ. Tam.n.hoc indecorum, quàm turpe foret eam vnguentis vti. Aut ſenſit indecorum eſse iam anui mariti deſiderio teneri.

Subitò oborto Solis defectu quum Pericles videret alios multos, ſed præcipuè claſſis gubernatorem, vehementer perturbatos, chla- 9 Animosè.

mÿde ſua texit gubernatoris faciem, interrogauitque nunquid hoc horrendum oſtentum exiſtimaret: illo negante. Quid intereſt, inquit, igitur, niſi quòd chlamyde maius eſt, id quod nunc in tenebras inducit. Senſit vir prudens interuentu Lunæ nobis abſcondi Solem, quemadmodũ oppoſita chlamys impediebat aliorum aſpectum: nullum autem oſtentum, quod natura fit.

23 *Ciuiliter* Pericles Ariphroni volenti publico præconio quæri Alcibiadem, qui adoleſcens clam domo egreſſus ad amicũ Democratem ſe contulerat, obſtitit dicens, Si fortè nobis inſcijs perijt, præconio nihil aliud agetur, quàm vt vno tantùm die citius manifeſtum fiat, illum interijſſe: ſin ſaluus, ne per omnem quidem vitam ſaluus eſſe poterit. Ciuiliter excluſit Pericles adoleſcentis infamiam, quam nunquam potuiſſet eluere.

24 *Autoritas.* Pericles quum à populo vocaretur frequenter, non auſcultauit, dicens, ἀσύντακτος εἰμί, Sentiens ſe non eſſe cogendũ in ordinem, nec pro quolibet è media plebe habendum.

ALCIBIADES.

1 *Vtcunq; vincere.* Alcibiades etiamnum puer, quum in palæſtra nexu quodam conſtrictus eſſet, vnde ſe non poſſet explicare, manũ colluctatoris mordicus arripuit: illo dicente mordes Alcibiades, vt fœminæ ſolent: Imò, inquit, vt leones. Hoc de Lacone quodam ante cõmemoratum eſt, ſed in diuerſam ſententiam. Iam tum agnoſcere erat animum cedere neſcium.

2 Habebat canem quendam inſigni pulchritudine,

tudine, emptum drachmarum ſeptem milli- Fabula
bus: huic amputauit caudam, ac per vrbem populi.
obambulare paſſus eſt. Demirantibus cur id
faceret: Vt hoc, inquit, de me loquantur A-
thenienſes, nec alterius rei ſint curioſi. Norat
ingenium populi, de claris viris libenter lo-
quitur male. Illi morbo ſuppeditauit mate-
riam leuiorem.

Puer ludum literarium ingreſſus popoſcit 3
Ili dem Homeri, quumque ludi magiſter ne- Ludi ma-
gaſset ſibi eſse quicquam Homeri impegit illi giſter.
pugnum & abijt, declarans imprudenter eum
docere literas, qui non ſemper Homerum ha-
beret in ſinu.

Quum aliquando Periclem inuiſeret, & 4
accepiſset illi tum non eſse otium, propterea Rō reddē
quòd perpenderet, quo pacto poſset Athe- ta popu-
nienſibus reddere rationē: Nonne ſatius fue- lo.
rit, inquit, cogitare, qui fieri poſſit, vt non
reddas rationem? Notans ita rem geſtam, vt
non facilè poſſit reddi ratio: procliuius au-
tem eſse in totum effugere rationem, quàm
non benè reddere.

Accitus ab Athenienſibus è Sicilia, vt dice- 5
ret cauſam capitis, abdidit ſeſe, dicens, eum Periculū
eſse fatuum, qui vocatus in ius, quærat ela- vitare ſa-
bi, quum liceat vitare, nè eat: Sentiens con- tius.
ſultius eſse non cōmittere ſe periculo, quàm
dare operam, vt ingreſſus periculum temere
expedias. Dictum Græcè ſonat iucundius, ob
vocum affinitatem, φυγεῖν, & ἀποφυγεῖν, Græ-
cis autem ἀποφυγεῖν δίκην, dicitur, qui iudi-
cum ſententijs abſoluitur: φυγεῖν, qui vitat
aut fugit.

6 Cuidam autem dicenti, non fidis patriæ de
Diffiden te iudicaturæ? Ego ſanè, inquit nè matri qui-
tia. dem: vererer enim, nè inſciens pro albo cal-
culo nigrum immitteret.

7 Nunciauit, quòd ipſe cum comitibus morte
Vindicta damnatus eſſet Athenis: At nos, inquit, de-
monſtrabimus illis Alcibiadem viuere: ſimul-
que ſeſe ad Lacedæmonios contulit, ac bellum
Decelicum ab Vrbe Decelia cognominatum,
excitauit in Athenienſes.

8 Imbutus philoſophiæ præceptis volupta-
Muſica tes, ac arteis indecoras aſpernatus eſt, diſcipli
contem- nas liberales ſemper amplectebatur. Lyram
pta. hoc argumento reijciebat, quòd vocem homi-
nis imitaretur: ex quo colligere licet, olim
qui lyra canebant, ſimul & voce ceciniſſe: ple-
ctrum quòd habitum, formamque liberalem
immutaret in illiberalem: tibiam duplici no-
mine damnabat, & quòd ſic mutaret oris ha-
bitũ, vt vix à familiariſſimis agnoſceretur, qui
caneret, & quòd homini propriã adimeret vo
cem, loquendique facultatem eriperet. Nemo
enim poteſt ſimul & inflare tibiam, & loqui.
Cantent igitur, inquit, Thebanorum filij, qui
dicere neſciunt: nobis autem Athenienſibus,
vt à maioribus accepimus gentis princeps eſt
Pallas & Apollo, quorum illa fiſtulam confre-
git, hic tibicinem excoriauit. Proditum eſt
priſcorum fabulis, Palladem ad ſpeculum ti-
bia canentem, offenſam oris deformitate, pro-
iectam cõminuiſſe tibiam: Apollo Marſyam
canendo victum excoriauit.

TIMON ATHENIENSIS.

1 Timon Athenienſis, quem μισάνθρωπον ap-
pellat

pellat Lucianus, quum erga cæteros eſſet in humaniſſimis moribus, fugeretque conſuetudinem hominum, ſolùm Alcibiadem adamabat, exoſculabaturq́;. Id admiranti Apemanto cauſamq; roganti, reſpondit ideo ſibi charum eſse adoleſcentem, quòd perſpiceret illũ aliquando magno malo fore Athenienſibus.

Amoro malum.

10 Apud hunc quum cœnaret Apemantus (nã & ipſum ob motũ ſimilitudinem admittebat) diceretque, Pulcherrimum, ô Timon, hoc noſtrum conuiuium; reſpondit Timon: Ita ſanè, ſi tu non adeſses.

Inhumaniter.

11 Idem aliquando prodijt in concionem, factoque ſilentio quum omnes magnum quiddã expectarent, quòd inſolens eſset Timonẽ concionari, dixit, Viri Athenienſes, poſt ædes meas hortulus eſt, in eoque ficus, vnde multi iam ſeſe ſuſpenderunt. Eo in loco conſtitui ſtructuram ponere: proinde viſum eſt hoc publicitus denunciare, vt ſi qui etiam velint ſe ſuſpendere, maturent, priuſquam arbor excidatur.

Inhumaniter.

LAMACHVS.

12 Lamachus caſtigauit quendam è ducibus, qui deliquerat neſcio quid: & quum ille dixiſset: Non iterum iſthuc committam: Ne poſſis quidem, inquit, in bello peccare bis, Error enim in bello mors eſt.

IPHICRATES.

13 Iphicrates quòd ſutore patre natus exiſtimaretur, erat contemptui, ac tum primũ opinionem ſibi parauit, poſteaquam ipſe ſaucius, hoſtem vnà cum armis correptum viuum in

Cautio aduerſus omnia.

triremem ſuam deportauit. Is quum in amicorum ac ſociorum agris haberet exercitum, ac nihilo minus & vallum iaceret. & foſſam foderet accura è, cuidam dicēti, Quid metuimus? ait, Peſſimam eſſe ducis vocem, haud quanquam putaram: Significans in tranquilliſſimis rebus interdū exiſtere periculū, quod nullus expectaſſet. Aduerſus inopinatos igitur caſus proſpexit ſuis copiis, nè ſi quid accidiſſet, dicere cogeretur, Non putaram. Hoc Latini trnsferunt ad Scipionem.

14 Nomen hēt momētum. Quum inſtrueret aciem aduerſus barbaros, dicebat ſe vereri, nè hoſtes non noſſent Iphicratē, quo nomine ſolet alios hoſtes terrere, At alij dant operam, nè quis norit ducem.

15 Intempeſtiua. Capitis poſtulatus dixit calumniatori, qui litem intendebat, Quale eſt quod facis homo, quum inſtet bellum, Reipub perſuades, vt de me conſultet, ac non potius mecum? Sentiens id temporis maximè opus eſſe ciuitati conſilio operaque Iphicratis.

16 Nobilitas vera. Harmodio priſci illius Harmodij abnepoti, generis probrum per conuitium obijcienti: Meum, inquit, genus à me habet originē, tuū verò in te deſijt. Hoc imitatus eſt Cicero.

17 Miles bonus. Oratori cuidam in concione hunc in modū ipſum interroganti, Quis es, vt tam ſublimes geras ſpiritus? num eques, aut ſagittarius, aut ſcutatus, aut pedes? Nihil horum, inquit, ſed qui his omnibus imperare didici: Sētiens pulchrius eſſe, bonum præſtare ducem, quàm quemuis militum.

18 Idem cenſebat militem & diuitiarum, & voluptatum auidum eſſe oportere, dicens illum

audacius

audacius pericula ſubiturum, quò ſuis cupiditatibus fomenta ſuppeditaret. Miles diues.

Idem in cauſa obrutus eloquentia patroni, qui Ariſtophanem defendebat: Aduerſariorum, inquit, melior eſt hiſtrio, ſed mea fabula melior. Vt fabula nonnumquam exploditur vitio hiſtrionis, ita ſæpe melior cauſa vincitur à priore, patroni infantia, ſtultitiáve. 19 Eloquentia victrix.

XENAENETVS.

Xenænetus dux ciuibus exprobrãtibus ſibi, quòd Imperator exercitus fugiſſet in bello, At vobiſcum, inquit, ò chara capita: probrũ cum exprobrantibus communicans: Neque enim dux perſiſtere poteſt abſque militibus. Et turpiter obijcit alteri vitium, à quo ipſe non eſt immunis. 20 Probrũ commune.

TIMOTHEVS.

Timotheus dicebatur dux fortunatus. Huic inuidentes nonnulli pinxerant ciuitates vltro ſe reti implicare ipſo dormiente. Hac contumelia nihil offenſus Timotheus ciuiliter reſpõdit: Si tantas vrbes capio dormiens, quid facerem vigilans. 21 Schõmma contemptũ.

Audace quodam milite vulnus Athenienſibus oſtentante. Et me, inquit, puduit, ꝙ quum ego in Samo dux veſtes eſſem, catapultæ telũ propè me ceciderat: Significans: hoc vulnus illi non factũ in prelio cominus pugnanti, ſed procul. At bono duci adeo cauendum, vt ne propè quidem iaculum vllum poſſit accidere: Vulnus gladio factũ, fortitudinem arguit: telo factum catapultæ, indiligentiæ ſignum eſt. 22 Cautio.

Quum

23 Magnus ortis. Quum oratores Charetem cõmendarent, cenſentes talem creari debere Athenienſium ducem: Non ducem, inquit Timotheus, ſed qui duci ſuas ſtragulas portet.

CHABRIAS DVX.

24 Ducis peritia. Chabrias dicere ſolet, eos optimè ducis munere fungi, qui res hoſtium quàm maximè cognitas haberent.

25 Miſer ante tẽpus. Idem proditionis accuſatus eſt vnà cum Iphicrate: Quum autem ab Iphicrate obiurgaretur, quod quum eſſet in periculo, tamen ad gymnaſium itaret, ſolitaq; pranderet hora: Ergo, inquit, ſi quid ſecus de nobis ſtatuerint Athenienſes, te ſqualidum ac famelicũ, me verò pranſum & vnctum occident.

26 Dux egregius. Quin & illud dicere ſolet, Formidabiliorem eſse ceruorum exercitum duce Leone, quàm Leonem duce ceruo: Sentiens totam belli fortunam pendere à virtute prudentiaq; ducis.

HEGESIPPVS.

27 Libertas magno emenda. Quum Hegeſippus cognomento Crobelus, Athenienſes in Philippum irritaret, quidam è concione ſucclamauit. Ita ne bellum nobis inuehis Hegeſippe? Ne per Iouem, inquit, & pullas veſtes & publicas exequias, & orationes funebres, ſi victori ſumus liberi, nec imperatis Macedonũ parebimus: Significans libertatem benè emi magno, nec ſine negotio poſse ſeruari.

PYTHEAS.

28 Pytheas quum adhuc eſset adoleſcens, acceſſit

ceſſit in concionem contradicturus decretis, quæ tum de Alexandro condebantur. Huic quum quidam dixiſset, Tu quum ſis iuuenis, audes de rebus tantis loqui? Atqui, inquit, quem vos ſuffragijs veſtris Deum facitis, me iunior eſt.

PISISTRATVS.

Piſiſtratus Athenienſium tyrannus, quum aliquot amici qui ab ipſo defecerant, Phylen occupaſsent, venit ad illos ſtragulas in ſarcinam colligatas ipſe portans. Cæterùm illis quid ſibi vellet percunctantibus: Vt inquit, ſi perſuaſero, reducam vos: ſi non perſuaſero, maneam vobiſcum: ob hoc enim veni cum ſarcinis. Egregius animus, qui nollet ſine amicis nec regnare, nec viuere. 29 Solerter.

Quum mater apud ipſum eſset delata, quod adoleſcentem quendam adamaret, furtimq; cum eo congrederetur, & quidem frequenter præ metu Piſiſtrati negante ſui copiam, adoleſcentem vocauit ad cœnam: peracta cœna rogauit quomodo habitus eſset, quum ille reſpondiſset, ſuauiter: Hæc, inquit, tibi contigent quotidie, ſi matri meæ placueris. Admodum ciuiliter & maternis indulſit affectibus, & adoleſcentem omni terrore liberauit. 30 Ciuiliter

Thraſybulus Piſiſtrati filiã amabat, eamque quum haberet obuiam, in publico oſculatus eſt: ob id vxori maritũ in Thraſibulum irritanti, Si illos, inquit Piſiſtratus, qui nos amant, habemus odio, quid faciemus ijs, qui nos oderunt? Ac virginem adamatam Thraſybulo dedit vxorem. 31 Ciuiliter

Commeſsatores quidam in Piſiſtrati vxorẽ 32

Digitized by Google

Ciuilitas prudens. inciderant, multaque laſciuè in illam tum fecerant, tum dixerant. Poſtero verò die iam cocta temulentia. Piſiſtratum adierunt cum lachrymis orantes veniam. Tum Piſiſtratus; Vos quidem in poſterum date operam, vt ſitis ſobrij. Vxor verò mea heri nequaquam vſquam prodijt ex ædibus. Humanitatis erat, quòd ignouit adoleſcentibus, pietatis, quòd vxoris honori conſuluit, negans tale quicquã in illam factum eſse.

33 Retortũ mitè. Quum alteram vxorem ducere ſtatuiſset, liberis ipſum percunctantibus, nunquid in ipſis haberet, de quo quereretur: Nequaquã inquit, imò ob id potitus alteram duco, quòd collaudem vos, cupiamq; mihi & alios iſtiuſmodi liberos naſci.

DEMETRIVS.

34 Demetrius Phalerus Ptolomæum regem adhortari ſolet, ſibi pararet libros, de regno, deque militari imperio gerendo tractantes, eosque euolueret, propterea quòd ea de quibus amici non audent admonere reges, in libris ſcripta habeantur.

35 Quum exularet, ac Thebis inglorius, humilisque viueret, audiſsetq; Craterem philoſophum, qui ipſum inuiſeret, multa placidè, prudenterque de moderatè ferẽdo exilio diſſerentem: Malè ſit, inquit, negotijs ac occupationibus, per quas hactenus talem virum non licuit cognoſcere.

NICOSTRATVS DVX.

36 Nicoſtratus Argius, quum ab Archidamo ſolici-

ſolicitaretur, tum ingenti promiſſa pecunia, tum cuiuſcunque vellet Lacænæ coniugio, vt Cromnum traderet, reſpondit Archidamum non ducere genus ab Hercule, quòd Hercules obiens orbem ſoleat improbos afficere ſupplicio, ipſe contra ex probis faceret improbos. Lacedæmonij vero hoc nomine potiſſimũ gloriantur, quòd originem ducunt ab Hercule. Degeneres.

EPAMINONDAS.

Sub Epaminonda Thebano duce nunquam euenit, vt exercitum inuaderet tumultus Panicus, qui ſubitò præter cauſam interdum oboriri ſolet. Eum qui à Pane Deo credunt immitti, Panicum appellarunt. 1 Prouidẽtia.

Dicere ſolebat pulcherrimũ eſſe genus mortis in bello mori, quod hæc mors primũ cum laude fortitudinis coniuncta ſit, modo bellũ geratur pro patria, deinde breuis non diu crucians hominem, aut paulatim extabefaciens. 2 Mors in bello.

Idem dicere ſolet, militum quibus arma gerenda ſunt, corpus exercitatum eſſe oportere, non ſolùm athleticè, verumetiam militariter. Nam athletæ tantùm hoc agunt, vt corpore ſint robuſto: at militem oportet corpus habere expeditum & agile. Vnde & vehementer obeſis infenſus erat, adeò vt huiuſmodi quendã expulerit ab exercitu, dicens, quod vix clypei tres, quatuorve tegerent ipſius ventrem, per quem nunquam vidiſſet ſua pudenda. 3 Obeſus miles.

Ipſe tam tenui victu vtebatur, vt aliquãdo vocatus ad cœnam à vicino, quum reperiſſet bellariorum obſoniorum, & vnguentorũ apparatum, 4 Frugalitas.

Digitized by Google

paratum, confeſtim abierit, dicens: Ego te ſacrificare putabam, non delitiari & illudere.

5 Frugalitas. Quum coquus collegis Epaminondæ de impendijs aliquot dierum rationem redderet, nõ alia de re indignabatur, quàm tantum fuiſſet conſumptum olei: demirantibu autem collegis, negauit ſe oſtendi ſumptu, ſed moleſtè ferre tantum olei exceptum intra corpus hominum: Sentiens oleum eſſe natũ foris vngendo corpori, non intus explendo. Inunctum reddit corpus firmius & iniuriæ patientius? infuſum in viſcera, reddit delicatius, ac ſegnius.

6 Sobrius princeps. Quum feſtum diem celebraret ciuitas, omneſq; cõpotationibus & libidini indulgerent, Epaminondas cuidam è familiaribus factus eſt obuiam ſquallidus & cogitabundus Admirante illo, roganteque quid tandem eſſet rei, ꝙ ſolus ad eum affectus modũ obambularet, Vt vobis, inquit, omnibus, ebrios ac ſocordes eſſe liceat. O vocem principe dignam. Tum maximè vigilandum eſt principi, quum populus maximè indulget genio. At non oportet ipſi vnquam vacare genialiter viuere.

7 Perſonæ reſpect⁹. Homini contempto, qui leue quiddam admiſerat, Pelopida pro eo deprecante, nõ ignouit, ſed amica pro illo rogante dedit veniam: dicens eiuſmodi munera à ſcortillis accipi oportere, non à militibus. Paratus erat ad ignoſcendum, ſed quemadmodum non quãuis damus omnibus ita ſpectandũ eſt, cui in qua cauſa gratificemur.

8 Oracula nobis. Quum Lacedæmonij copias in Thebanos educerent, variaq; Thebanis ferrentur oracula, quorum alia victoriam illis pollicebantur, alia

alia diuerſa prædicebant, iuſſit benè promit- pendeat.
tentia ad dextram tribunalis poni, contraria ad leuam. Atq; omnibus hunc in modum diſpoſitis, ſurrexit, dixitq;. Si volueritis parere ducibus, & conglomerati in hoſtem tendere, hęc vobis ſunt oracula, oſtenſis melioribus: quòd ſi ad conflictum ſegnes, timidiq; fueritis, hæc oracula vobis reddita ſunt, oſtenſis deteriora pollicentibus. Mirè nec oraculorũ contempſit autoritatem, nec animos militum his deijci paſſus eſt: ſed interpretatus eſt Deũ proſpera polliceri ſtrenuis, infauſta timidis.

9 Oſtentũ cōmodè interpretum.

Rurſum cum copias admoueret caſtris hoſtium, tonitu facto: militibus percunctantibus quã putaret portendere Deum, Attonitos, inquit, eſſe hoſtes, quòd quum tales agros haberent in propinquo, in talibus caſtra metarentur. Solertia ducis nõ ſolùm terrorem exemit animis militum, verumetiam commoda interpretatione addidit alacritatem.

10 Pietas.

Ex omnibus, quæ præclarè & honeſtè geſſiſſet in vita, illud ſibi dicebat eſſe iucundiſſimum, quòd vtroq; parente viuo Leuctrica pugna viciſſet Lacedæmonios. Vir pius non tam ſibi gratulatus eſt eam obtigiſſe gloriam, quàm hanc voluptatem ex ſe obtigiſſe his, quibus vitam ſuam acceptam ferebat.

11 Secundis moderatè gaudẽdum.

Quum aliàs ſolitus eſſet vncto corpore hilarique vultu prodere in publicum, poſtridie eius dici quo fœliciter pugnatum eſt in Leuctris proceſſit ſqualidus, ac ſummiſſus, amicis autem ſciſcitantibus, ecquid illi moleſtiæ accidiſſet: Nihil, inquit, ſed heri ſenſi me plus æquo mihi placuiſſe. Eius gaudij intemperantiam,

tiam, hodie caſtigo. Adeò metuit arrogantiã vir Bœotus ac militaris, & nos non idem facie mus, quoties ſecunda fortunæ aura res nobis ſuccedunt?

12 Iaſon Theſſalorũ rex venerat Thebas, belli ſocius futurus. Is quum Epaminondæ vehementer egenti, aureorum duo millia miſiſſet, aurum nõ recepit, ſed ipſum Iaſonem intuitus: Iniuſtis, inquit, imperas, ipſe deterior. Ipſe verò quinquaginta drachmis à ciue quodam acceptis mutuo, pro viatico exercitus, inuaſit Pelopponeſum: Sentiebat iniquas eſſe diuitias, quæ poſſeſſorẽ reddunt deteriorem: at viri fortes, gloria virtutis præmio contenti ſunt.

Gloria potior pecunia.

13 Rurſus cum Artaxerxes Perſarum Rex ipſi tria Daricorum millia miſiſſet, Diomedotem Cyzicenum aſperius increpuit, ſi tantam nauigationem ſuſcepiſſet corrupturus Epaminondam, eumq; iuſſit hæc verba ad Regem referre, ſi fauet cõmodis Thebanorum, habiturus eſt Epaminondam amicũ gratis, ſin minus, hoſtem. Quid hoc animo incorruptius, non alio ſpectante, quàm ad patriæ commoda?

Integrè.

14 Quum Argiui Thebanorũ eſſent ſocij, Athenienſium oratores in Arcadiã miſſi vituperarunt vtramque gentem, & Calliſtratus rhetor Oreſtem & Oedipodem ciuitatibus exprobrabat. Nam Oreſtes Argiuus fuit, Oedipus Thebanus. Interim ſurgens Epaminondas: Fatemur, inquit, apud nos fuiſſe, qui patrem occiderit, apud Argiuos, qui matrem necarit, ſed eos, qui hæc patrarunt, nos expulimus, Athe-

nienſes receperunt. Tanto compendio conui-tum retorſit in autores.

In Spartanos, qui multa, magnaq́; crimina Thebanis obijciebant, Hi nimirũ fecerunt, inquit, vt breuiloquentia vti deſtiteritis. Solent Lacedæmonij de breuiloquentia gloriari, ſed à Thebanis multis affecti calamitatibus, multa dicere coacti ſunt de illis conquerentes. 15 Miſerũ multiloquium.

Poſteaquã Alexandrum Phæreorum tyrannum Thebanis infenſum, Athenienſes ſibi feciſſent amicum ac ſocium, isq́; polliceretur illis ſe perfecturũ, vt minam carnium emerent ſemiobolo, videlicet ſignificãs ſe tantum pecudum ac iumentorum abducturũ è prȩda: Epaminondas ſubiecit: At nos, inquit, Athenienſibus ad coquẽdas iſtas carnes ligna gratis ſuppeditabimus, nam ſyluas ipſorũ ſuccidemus, ſi ſe plus ſatis admiſceant noſtris negotijs. 16 Minæ.

Quum ſtuderet Bœotos, ocio diſſolutiores, continenter in armis habere, ſimul vt Bœotiæ creatus eſt Imperaror, his verbis illos adhortatus eſt: Poſthac conſultate viri: nam ſi ego militiæ præfectum agam, vobis militandum eſt: adimens illis ſpem ocij ſub tali Imperatore. 17 Militia laborioſa.

Regionem quandam ſupinam, & campeſtrem belli orcheſtrã appellabat, veluti theatrum vnde latè pateret proſpectus. Eam dicebat obtineri non poſſe, niſi manum ſemper ſcuti loro inſertam haberent. Nam quæ montibus cincta ſunt, minore negotio tuemur. Campeſtris regio quoniam patet omnium incurſionibus armis tuenda eſt. 18 Vigilantia.

Digitized by Google

19 Tropheū ridiculū. Quum Chabrias circa Corinthum paucos Thebanos ſub mœnibus auidius pugnātes proſtrauiſſet, atq; ob id trophæum erexiſſet Epaminondas deridens hominem dixit: Hic ſanè dicebat non trophæum, ſed Hecateū erectum eſse: Veteres enim ante portas in triuijs congruenter Hecates imaginem ſtatuere ſolent, vel ad indicandam viam, vel in gratiam ſepultorum.

20 Arma in diga viri. Cuidam nuncianti, quòd Athenienſes exercitum nouis inſtructū armis in Peloponeſum miſiſsent: Quid, inquit, num igitur gemit Antigenidas, ſi Tellis nouas habet tibias? Tellis autem erat tibicen peſſimus, Antigenidas optimus. Significabat Athenienſes fruſtra nouis armis inſtructos, quum his neſcirent vti.

21 Miles ditatus. Scutatum militem ſenſerat à captiuo quodam magnum pecuniarū vim accepiſse Huic Epaminondas: Mihi inquit, redde clypeum, tibi verò cauponam emito, in qua vitam degas. Poſthac enim noles eodem modo ſubire periculum, quippe iam vnus de numero diuitum es ac beatorum Recte indicauit, timidū, vt eſt in prouerbijs, eſse Plutum. Magis enim metuit mortem, qui domi habet vnde poſſit ſuauiter viuere.

22 Finis vitæ ſpectandus. Interrogatus quem arbitraretur ducem præſtantiſſimum, ſeipſumne an Chabriā, an Iphicratem. Id inquit, iudicatu perdifficile eſt donec viuimus: Alludens ad illud Solonis, neminem dicendū beatum ante obitum. Quamdiu viuit homo, poteſt & ad meliora proficere, & ad deteriora degenerare.

23 Quum & Lacedæmone reuerſus, cum ſuis com-

commilitonis capitis poſtularetur, vt qui præter legem, Bœoticæ præfecturæ menſes quatuor adiecisſet; iuſſit vt duces in ipſum reijcerent crimen tanquam vi compulſi. Ipſe autem pro ſe dixit, ſe non habere ſermones factis meliores: Sentiens ipſas res geſtas reo patrocinari debere. Quòd ſi, inquit, omnino dicendum eſt aliquid apud iudices, peto, vt quum me occiderint, calumnæ damnationis titulum inſcribant, quo Græci videant, quòd Epaminondas Thebanos nolẽtes coegerit Laconicã, quæ per quingentos annos capi nõ poterat, ac Meſſenã incoluerat annis CCXXX. igni feroque populari, tum Arcades inter ſe conciliare, resq; illorum componere, deniq; Græcos libertati reſtituere. Nã hæc illo tum Imperio geſta ſunt. His auditis iudices diſceſserunt multũ ridentes, ac ne calculos quidem de illo colligere voluerunt Quod totius cauſæ periculum à ducibus in ſe vnum recepit, dubites humanius ne factum ſit, an animoſius: Simul autem docuit quantum fiduciam homini præſtet egregiorum meritorum conſcientia. Fiduciæ meritorum.

Meneclides inuidens Epaminondę gloriæ, 24 ſuaſit populo, vt pacem haberent bello potiorem: Cui Epaminondas: Fallis, inquit, ciues tuos, qui ocij nomine eos ad ſeruitutẽ vocas. Pax enim bello paratur, nec eam tueri licet, niſi ciues ſint ad bellum inſtructi. Pax bello parta.

Eidem exprobranti, ꝙ non duxiſset vxorẽ: 25 Nullius, inquit, conſilio ò Meneclida, hac in re minus vti velim quàm tuo: Notans illum quòd vxorem haberet parum ſecundæ famæ. Morſus tectus.

26 Rurſus eidem obijcienti quòd Agamemnonis gloriam æmularetur: Falleris, inquit, nam ille totius Græciæ præſidijs vſus decem annis vix vnam cępit vrbem, ego vnius huius vrbis præſidijs, vno die profligatis Lacedæmonijs totam Græciam liberaui.

Agamẽnone maior.

27 Ciuium ſuorum iniurias patientiſſime ferebat, dicens eſſe nefas iraſci patriæ. Quemadmodum parentũ iniurias vlciſci pietas vetat.

Piè.

28 Pelopidæ increpanti, quòd nullos tolleret liberos, malè in hoc cõſulens patrię: Vide inquit, nè tu peius conſulas, qui talem patriæ filium relicturus ſis. Habebat enim Pelopidas filium improbũ & infamem: Mihi inquit, Leuctrica pugna pro liberis erit, nunquam interitura. In hoc enim ſuſcipiuntur liberi, nè pereat noſtri memoria. At hoc melius præſtant egregia facinora: nam liberi frequenter offuſcant parentum gloriam.

Benefacta pro liberis.

29 Quum ſentiret vulnus eſse lethale, nõ prius ferrũ eduxit, quàm audiſset Thebanos viciſſe, Tum, Satis, inquit, vixi, inuictus enim morior, & educto ferro protinus efflauit animã.

Mors generoſa.

30 Valerius narrat illum quęſiſſe an ipſius clypeus eſſet ſaluus: vt audiuit ſaluũ, rogaſse an hoſtes eſsent deuicti: quũ audiſset penes Thebanos eſse victoriam, ita loquutum militibus, Non finis commilitones vitæ meæ, ſed melius & altius initium aduenit. Nunc enim veſter Epaminondas naſcitur, quia ſic moritur.

31 Quum illi per inuidiam & contumelię gratia ſordidus quidam & contemptus magiſtratus eſſet delegatus à populo Thebano; non aſpernatus eſt, dicens, nõ ſolum magiſtratum

Vir magiſtratũ ornat.

eſtea-

oſtendere virum, ſed virum viciſſim oſtendere magiſtratum: itaq; geſſit, vt deinceps tanquam honeſtum munus à multis ambiretur, quum antea nihil aliud fuerit quàm cura ſordes & ſtercora ex angiportis eijciendi.

Idem cuidam egeno mandauit, vt à quodã ex amicis ipſius talẽtum peteret, petijt, & accepit. Amico percunctanti quur id iuſſiſset, Quoniam, inquit, ille quum vir ſit probus, inopia præmitur, tu verò diues es, multa de publico depopulatus. Epaminondas ipſe pauper, hac ratione ſubuenit egenti. Bonorum.n. probrum eſt, virum probrum egere neceſsarijs. 32 Benigna ter.

Tempore belli Leuctrici quum accepiſset quendam ſtrenuum virum perijſse morbo, per iocum dixiſse fertur, Vnde fuit illi moriendi ocium, in tantis negocijs? Frequenter autem non minima morbi pars eſt imaginatio metuſve morbi, Hunc languorem ſolet excutere negotiorum ardor. 33 Ocium.

PELOPIDAS.

Pelopidas in præfectura rei militaris Epaminondæ collega, quum amici dicerent illi rei neceſsariæ, videlicet colligendi pecunias nullam eſse curam. Ita per Iouem inquit, neceſsariæ, ſed huic Nicomedi: oſtendens hominem claudum ac mancum, Senſit fortibus viris nihil eſse opus pecunia. 1 Pecunia contempta.

Vxori quæ ipſum ad bellũ proficiſcentem rogabat muliebriter, vt ſeruaret ſeipſum: Alij inquit, vt iſthuc faciant, monendi ſunt. Nam princeps ac dux hortandus eſt potius, vt ſer- 2 Dux aliorum ſeruator.

uet ciues. Vox Imperatore digna, cuius eſt ciuium multorum ſalutem, ſuæ vnius incolumitati anteponere.

3 Animoſè. Quum è militibus quiſpiam qui viderat Lacedæmonios per anguſtias montiũ aduentare, dixiſset Pelopidæ, Incidimus in hoſtes, Quin potius nos in illos, inquit, quàm in nos illi?

4 Libertas. Ab Alexandro Pheræorum tyranno præter fœdera captus, ac vinctus Pelopidas, conuitia congeſſit in fœdifragum: vt autem iratus ille dixit, Mori properas: Admodum, inquit, quò magis in te exaſperentur Thebani, tuq; citius des pœnas violati fœderis, dijs pariter, atque hominibus inuiſus.

5 Liberè. Thebe tyranni vxor adijt Pelopidum, dixitque ſe mirari, quod vinctus eſset tam hilaris: At ego, inquit, magis te miror, ꝙ non alligata feras Alexandrum.

6 Mortis contemptus. Poſteaquam Epaminondas Pelopidam liberum reduxiſset, aiebat ſe gratiam habere Alexandro, per quem experimẽto comperiſſet, ſe non tantùm ad bellum, ſed etiã ad mortem benè animatum eſse.

Quum Pharſali congreſsurus eſset cũ Alexandro Pheræorum tyranno, milites admonerunt, duplo plus Theſsalorum eſse cum Alexandro, quàm ipſe Thebanos haberet: Tantò inquit, melius nobis erit, plures enim vincemus. Hoc & alteri cuidam adſcribitur.

7 Frugalitas. De eo Plutarchus Sympoſiacon li 2. refert quiddã per quàm feſtiuum. Conuiuium agitans cum collegis ducibus, in fine conuiuij bibit acetum. Percunctantibus num id conduceret ad ſanitatem, Neſcio, inquit, illud ſcio, bonum

bonum eſse ad hoc, vti quis meminerit domeſticæ dietæ, domeſticorum negociorum: Sentiens conducere aduerſus crapulã, & conferre ſobrietati: ſimul indicans ſe domi parciſſimo victu agere ſolitum.

MANIVS CVRIVS.

Manius Curius nonnullis arguentibus, ꝙ 8
ex agris bello partis partem exiguã vnicuiq; Agri modus.
militum diſtribuiſset, magnum verò Reipublicæ, optauit à dijs, ne quando exiſteret quiſquam Romanus, cui ager exiguus videretur qui poſset alere dominum: Sentiens eum non eſse Romano dignũ nomine, qui plus appeteret, quàm quod ad victum frugalem ſatis eſſet.

Samnites poſteaquàm ab illo fuerant deui- 9
cti, venerunt ad Manium Curium, ac magnam Aurum
auri vim offerebant, atque id temporis fortè ſpretum.
rapas coquebat ollis fictilibus. Reſpondit autem Samnitium legatis hunc in modum, Nihil opus eſt auro, talem cœnanti cœnam: ſibi verò potius eſſe, aurum poſſidentibus imperare, quàm aurum habere.

C. FABRITIVS.

C. Fabritius quũ audiſset Romanos à Pyr- 10
rho deuictos, ad Labienum verſus: Pyrrhus, Dux e-
inquit, non Epirotæ, vicerunt Romanos: Sen- gregius.
tiens vnius ducis ingenio victoriam acceptam ferri oportere, non virtuti militum. Hoc pacto Romani nominis ignominiã eleuauit, qui quum Epirotis eſsent virtute ſuperiores, hoc ſolo erant inferiores, quòd non haberent ducem Pyrrho ſimilem.

11 Animus inexpugnabiles. Quum Pyrrhus pro redimendis captiuis multum auri miſiſſet, aurum quidem non accepit Fabritius: Poſtridie verò Pyrrhus maximum elephantum emiſit, qui ignaro Fabritio à tergo ſubitò barriens appareret. Id vbi factum eſt, reſpiciens Fabritius ac ridens: Me: inquit, nec aurum heri, nec hodie bellua fecit attonitum. Senſit Pyrrhum hoc de induſtria egiſſe, vt quoniam auro, bonisque verbis deliniri non poterat, immani voce belluæ terreretur. Sed expertus eſt Pyrrhus animum vndequaque inexpugnabilem.

12 Fiducia ſui. Pyrrho verò hortanti, vt Fabritius apud ſe ageret, Imperij ſocius futurus, Ne tibi quidem iſthuc expedierit, inquit: Nam ſi Epirotæ noſtrum vtrunque perſnorint, mihi regi, quàm tibi parere mallent.

13 Fides in hoſtem. Fabritio iam Conſuli miſit epiſtolam Pyrrhi medicus, qua promittebat ſe regem veneno necaturum, ſi iuberet. At eam epiſtolam autore non prodito ad Pyrrhũ remiſit, iubens illum ſibi cauere: quàm peſſimus eſſet iudex, tum amicorũ, tum hoſtiũ. Sentiens, eum eos haberet pro hoſtibus, quos amplecti debebat ſi ſatis nouiſſet, & hos pro amicis duceret, qui peius illi vellent quàm hoſtes.

14 Nihil gratis. Cæterùm vbi cõpertis inſidijs Pyrrhus medicum egiſſet in crucem, Fabritio captiuos gratis remiſit. At Fabritius noluit eos gratis recipere ſed parem captiuorum numerum remiſit, nè à Pyrrho proditi beneficij mercedẽ accepiſſe videretur, negans ſe hoc indicium feciſſe Pyrrhi cauſa, ſed nè Romani videren-

tur

tur dolis hoſtem occidere, vt qui viribus ſuperare non poſſent.

FABIVS MAXIMVS.

Fabius maximus quoniam cum Hannibale confligere detrectabat, ſed mora copias illius & pecuniarum commeatus egentes attenuabat, ſequens illum per aſpera montuoſaque, ac ſubinde obiter ſeſe opponens, à nonnullis per ludibrium dicebatur Hannibalis pędagogus: hoc conuitio nihil commotus pergebat ſuum inſtitutum ſequi, dicens apud amicos, Qui dicteria conuitiaque metuat, eum ſibi videri timidiorem his, qui fugiunt hoſtes. Senſit hoc turpius eſſe timiditatis vitium, quò leuius eſt periculum, Nihil autem leuius dictis, quæ qui formidat, quomodo ſuſtinebit impetum hoſtium? 15 Conuicia contempta.

Quum de Minutio illius collega, quoniam nonnullos hoſtes deiecerat, multus eſſet ortus rumor, tanquam de viro nomine Romano digno, ait, ſe magis ſecundam Minutij fortunã, quàm aduerſam pertimeſcere: Sentiens illius temeritatem periculoſiſſimam eſſe Reipublicæ, quam ſi rerum ſucceſſus attolleret, in extremum diſcrimen adducturam vniuerſum populum Romanum, ſed aduerſis caſibus futuram moderatiorem. 16 Temeritas.

Paulò poſt quum Minutius hoſtium inſidijs ſeptus in ſummo eſſet periculo, nè cum ſuis copijs periret, Fabius è monte mouens exercitum, venit illi auxilio, multiſque trucidatis hoſtibus ipſum eripuit. Hoc facto Hannibal ad ſuos dixit: Nonne vobis ſæpenumero præ- 17

dixi fore, vt illa montana nubes nobis aliquãdo tempeſtatem immitteret? Hoc Hannibalis, non Fabij dictum, huc aliunde ſuſpicor adſcriptum.

18 Contatio. Poſt calamitatem quam Romani acceperãt apud Cannas, creatus Imperator cum Claudio Marcello, viro audaci, ſemperq; geſtienti cum Hannibale confligere, Fabius potius ſperabat futurum, vt ſi pugna abſtineret Hannibalis exercitus ductu temporis deficeret. Id ſentiens Hannibal dixit, ſe magis formidare Fabium à pugna quieſcentem, quàm Marcellum pugnantem. Nec hoc eſt Fabij apophtegma, ſed Hannibalis.

19 Error meritis condonatus. Miles quidam Lucanus delatus erat Fabio, quod noctu frequenter è caſtris clàm excederet, amore cuiuſdam fœminæ. Fabius quum audiſset illum alioqui in rebus belli præclarũ eſse virum, iuſſis clam apprehenſam mulierem, quam amabat miles, ad ſe perduci: quæ ſimul vt adducta eſt, iuſſit accerſiri virum, ad quẽ ita loquutus eſt, Haud clàm nobis fuit, te præter legẽ militarem abnoctare à caſtris: at ne id quidem prius nos latuerat, te probũ eſse militem: proinde errata antè bene geſtis condonemus: cæterùm poſt hac eris nobiſcũ: nam habeo fideiuſsorem, & productam mulierculam illi condonauit.

20 Facetè. Tarentinos Hannibal præſidio impoſito tenebat arce accepta: Fabius itaq; dolo q̃ longiſſimè exercitũ ſuum abduxit ad vrbe: quam vbi cepiſset, diripuiſsetq;, ſcribæ percunctanti, quid de templorum ſimulachris ſtatuiſset: Relinquamus, inquit, Tarentinis Deos iratos.

Quum

Quum M. Liuius ſibi poſtularet acceptum 21
ferri, quòd Fabius cepiſſet vrbem Tarentinā, Lactātia
videlicet quod in arce præſidium habuiſſet, eluſa.
cæteris iactantiam hominis detridentibus.
Vera, inquit, Fabius, narras: nam niſi tu ci-
uitatem amiſiſſes, nequaquā ego recepiſſem.

Fabio iam ſene filius illius Conſul factus 22
eſt, qui quum publicitus multis audientibus Conſula
habuiſſet orationem, Fabius conſcenſo equo tus maie
præcedebat. Quum autem iuuenis lictorem ſtas.
miſiſſet, qui patrem iuberet equo deſcendere,
alij quidem factū hoc auerſari ſunt: at Fabius
ab equo deſidens, non habita ætatis ratione
accurrit, ac filium complexus: Euge, inquit,
fili, ſapis, qui intelligas, quibus imperes, &
quàm magnum magiſtratum ſu ceperis.

Quum Minutius gloriaretur ipſius opera 23
multum maieſtati Fabianæ dignitatis deceſſiſ- Grauitas
ſe: Si ſaperes, inquit Fabius, Minuti, reputa-
res tibi cum Hannibale certamen eſſe potius
quàm cum Fabio.

Dicebat abſurdum videri, ſi quum equos, & 24
canes venaticos familiaritate, ciboq́; cicure- Humani
mus, potius quàm catenis verberibus homi- tas cicu-
nes feroces animo, non humanitate ac benefi- rat opti-
cijs nobis conciliemus, ſed aſperiores in illos mè.
ſimus, quàm agricolę ſunt in caprificos, ac ma
los ſylueſtres, & oleaſtros, qui has non proti-
nus excidunt, ſed inſitione docent miteſcere.

Fabius Maximus congiariorum exiguitatē 25
notans, dixit non eſſe congiaria, ſed hemina
ria. Cōgiaria dicuntur dona, quę dantur popu
lo. Congius autem menſuræ genus eſt, quæ
multo minor eſt hemina. Ad menſuram igi-
tur

Digitized by Google

tur alludens negauit eſse congiarium, ſed hemminatium.

HANNIBAL.

26 Victor, & victus. Hannibal à Minutio, quem inſidijs obſederat, per Fabij copias depulſus, vbi rediſset in caſtra, dixiſse fertur, eo prælio à ſe victum Minutium, ſe autem à Fabio fuiſse ſuperatum, videlicet ex eadem pugna victu & victor eedijt. Petierat enim Minutius, ni Fabius ſuccurriſset.

27 Pertinacia vincit. Quum Marcellus aliquot diebus continenter cum Hannibale conflixiſset vario Marte, dixit Hannibal ſibi rem eſse cum hoſte, qui nec victus, nec victor noſset quieſcere.

28 Dolus dolũ vincit. Quum Fabius ſimili arte reuocaſset Tarentum quali Hannibal ceperat. Et Roma, inquit, Hannibal, ſuum habet Hanniba em.

29 Militatis feroci a. Qunm Romanorum legati conditiones pacis retuliſsent apud Carthaginenſes, & Giſco quidam auſus eſset ſuadere bellum cum Romanis redintegrandum, Hannibal indignè ferens hominem imbellem de rebus arduis loqui adhuc dicentem è ſuggeſto deturbauit. Hoc factum tam violentum in libera ciuitate demirante, & indignante multitudine, Hannibal conſcenſo ſuggeſto, dixit neminem mirari debere, ſi qui à primis ſtatim annis Carthaginem reliquiſset, interim ætatẽ omnem bellis & armis tranſegiſset, minus noſſet vrbanas conſuetudines: hoc præfatus pacẽ ſuadere cœpit, & perſuaſit.

40 Quum adeſſet dies, quo primã penſionem exigebant à Pœnis Romani, totus populus ad tributi

tributi mentionem ingemuit, at Hannibal interim effuſè riſit. Ea de re increpatus ab Aſdrubale Hedo, negauit eum riſum fuiſſe gaudentis ſed aliorum feras & inaneis lachrymas deridentis, quæ nunc in leuiore malo manarent, quum antea potius manare debuerint, quo tempore Romani claſſes, arma & ampliſſimarum victoriarũ ſpolia Pœnis detraherent, ac leges victis imponerent. Lachrymæ feræ.

Quum Hannibal apud Cannas fœliciſſimè pugnaſſet, amicis ſuadentibus vt fugientem hoſtem inſequens in vrbem irrumperet, non obtemperauit. Quam rem Barca Carthagineſis adeò indignè tulit, vt exclamaret, Vincere ſcis Hannibal, victoria vti neſcis. Hoc dictum T. Liuius tribuit Maharbali. 31 Vti victoria.

Hannibal Giſconi nuncianti ſibi admirabilem videri Romanorum inſtructorum ad pugnam numerũ: Imò aliud, inquit, mirabilius te fugit. Quidnam hoc eſſet, ſciſcitanti Giſconi. Quòd ex tam numeroſa, inquit, hominũ multitudine, nullus appellatur Giſco. Is ducis iocus multum timoris detraxit, multumq; alacritatis addidit militibus. 32 Ridiculè.

Idem profugiens apud Antiochum regem agebat. Is oſtendit illi ſuum exercitum, barbarico apparatu magnificè inſtructum, ſed ad prædam magis quàm ad bellum. Hæc omnia quum diligenter eſſet contemplatus Hannibal, rogauit Antiochus, num hæc omnia ſatis eſſent futura Romanis. Tum Hannibal, planè ſatis arbitror, etiam ſi auariſſimi ſint Romani. Luſit Pœnus ab inexpectato, Rex de prælio ſciſcitabatur, iſte reſpondit de præda. 33 Exercitus prædæ apt⁹.

da. Quid enim aliud eſt miles imbellis, auro, argento, cæteriſque rebus ad prædam inuitantibus inſtructus?

34 *Odium pertinax* Idem adhuc puer, quum quæreretur de finiendo odio inter Romam, & Carthaginem, pedem inflixit ſolo ac puluere ſuſcitato, tum demũ finem belli fore dixit, quum altera pars inhabitum pulueris eſſet redacta, agnoſcas ingenium exitio Romanæ gentis natum.

35 *Præſtantia.* Inter Scipionem Africanum, & Hannibalẽ ortus eſt ſermo de præſtantia ducũ. Quumq; Scipio rogaſſet quem primũ eſſe cenſeret, reſpondit, Alexandrum Magnum: quem ſecundum Pyrrhum Epirotarum regem: quem tertium, ſeipſum nominauit: At quid, inquit, Scipio, ſi me viciſſes? Tum inquit, me neq; ſecundum, neq; tertium, ſed omnium primum cenſuiſsem

36 *Odium pertinax* Hannibal bibiturus venenum quod in eum vſum paratum habebat, dixit: Soluamus ingenti cura populum Romanum. Id poſtremò malè habebat hominem, quòd Romanis iam non poſſet aliquo pacto moleſtus eſſe.

37 *voluptas emollit ĩdomitos* Poſt victoriam Cannenſem, ſi Hannibal rectà petiſſet Romam, poterat in Capitolio prandere, ſed frui quàm vti victoria maluit, Campaniam, ac Tarentum peragrans: vbi mox & ipſe, & exercitus ardor adeò elanguit, vt veriſſimè dictũ ſit, Capuam Hannibali fuiſſe alteras Cannas, Si quidem inuictum Alpibus indomitum armis, Campania ſola, & Baiæ fontibus calidis tepentes ſubegerunt. Refert Florus.

SCIPIO MAIOR.

Scipio Senior ſi quando vacans à negocijs bellicis in literis verſaretur, dicere ſolet ſe nunquã minus eſſe ocioſum, quàm quum eſſet in ocio. Senſit ſe id temporis non dare animũ ocio, aut voluptatibus, ſed de Reipublicæ cõmodis multa ſuo cum animo tractare. 1 Ociũ ſapientũ.

Poſteaquam Carthaginẽ armis cęperat, milites quidam virginem elegãti forma captam adduxerunt, eique tradiderunt. Hic ille: Libenter acciperem inquit, ſi priuatus eſſem, nõ Imperator. Iuuenis inſigni puellæ forma corrumpi nõ potuit, quo minus meminiſſet quid deceret Imperatorem. 2 Imperator caſtus.

Rurſus quum obſideret oppidũ humili loco ſitum, prominente, illic Veneris templo, iuſſit illuc profiteri vadimonia, tanquam tertio poſt die ius ibi redditurus. Et quod ſe facturum prædixit, fecit vrbe capta, tanta erat victoriæ fiducia. 3 Fiducia euentus.

In Sicilia percunctanti cuidam, qua re fretus claſſem educere pararet in Africam, oſtendit viros armatos trecentos ſeſe exercẽtes, prę tereà turrim excelſam mari imminentem, & ait: Nullus horum eſt, qui nõ conſcenſa turri ſemet in mare præcipitaturus ſit, ſi iuſſero: Sentiens non perinde referre, quàm numeroſam educas multitudinem, modò fortis dux educat exercitatos, & dicto audientes. 4 Miles dicto audiens.

Vbi traiecit in Africam, ac terra potitus hoſtium caſtra concremaſſet, Carthaginenſes miſſis legatis fœdus cum Scipione pepegere pollicentes ſe & elephantos, camelosque, & 5 Animus præſens.

naues & pecunias daturos. Cæterùm poſteaquàm Hannibal abnauigaſſet ex Italia Carthaginem, cœpit illos conuentorum pœnitere, eo quòd iam animũ recepiſſent. Id audiens Scipio, negauit ſe etiam ſi ipſi vellent pacta ſeruaturum, niſi prius imperatis adderent talentorum quinq; millia, hoc nomine, quod Hannibalem accerſiſſent.

6 Humani ter & gratè. At poſteaquàm Carthaginẽſes vi adacti legatos de fœdere ac pace ad Scipionẽ miſiſſent, iuſſit eos, qui venerant, protinus abire, tanquam non audituros eos prius quàm L. Terentium ad ſe perduxiſſent. Erat autem Terentius Romanus, vir probus & humanus, qui in bello captus à Pœnis detinebatur. Quem vt adduxerunt: Scipio pro tribunali ſedens hominem apud ſe collocauit, moxq; auditis legatis bellum diſſoluit. Porrò Terentius tanti beneficij memor triumphantẽ Scipionem ſequebatur pileatus, velut illius libertus. Quin & Scipione mortuo ad exequias mulſum exhibuit, aliaq; ad funeris celebritatem pertinentia ſtudioſè procurauit. Sed de his poſterius. Hic in Scipione quidem habes exemplum beneficij candidè ſimul & honorificè collati, in Terentio verò memoris animi ſpecimen.

7 Frenum receptũ. Poſteaquam Romani traiecerant in Aſiam aduerſus Antiochium regem, isq; legatos ad Scipionem de pace miſiſſet: Id, inquit Scipio, prius factum oportuit, non nunc quum & frenum, & ſeſſorem recepiſti. Alluſit ad apologum, de equo, & ſeſſore, notiorem quàm vt hic ſit commemorandus.

8 Senatus decreuerat, vt pecunias ſumeret

ex ærario: at quum quæſtores ærarij negarent, ſe eo d e aperturos: Ipſe, inquit, aperiam, quando mea c auſa clauditur, qui tanta pecuniarum vi repleuerim ærarium. Vacua non clauduntur. ideo Scipio per iocum dicebat ſibi hoc laboris ſuſcipiendum, vt aperiret, qui fuiſset in cauſa, vt tam diligenter clauderetur, vt quæſtores diei ſpatium qu ærerent ad recludendum. Exemplum ingentis fiduciæ meritis quæſitæ. Fiducia meritorum.

9 Fiducia meritorum.

Quum à Petilio & Quinto tribunus plebis, multis nominibus accuſaretur apud populum Romanum, nihil ad crimina reſpondit, tantũ hoc dixit: Hoc die Quirites Hannibalem & Carthaginem deuici: proin ipſe ſumpta corona in Capitoliũ aſcendo Ioui Optimo Maximo ſacrificaturus. ſi quis de me ſuffragiũ ferre velit, ferat. Hæc loquutus aſcẽdebat ad Capitolium relictis accuſatoribus, nondum perorata cauſa. Tantum valet ægregiorum in Rempub: meritorum fiducia, vt repente iudicij rigor verſus ſit in ouationem, & reus pro ſupplice egerit triumphantem.

10 Generosè.

Scipio Africanus quibuſdam calumniantibus, quòd parum ſtrenuus pugnator eſset. Imperatorem, inquit, me mater, non bell atorem genuit: Significans in Imperatore plus habere momenti ſolertiam, ac prudentiam in conſilijs, quàm vires in prælijs.

11 Clementer.

Idem dicere ſolebat, hoſti non ſolùm eſse dandam viam fugiendi, verùm etiam muniendam: docens moderandam eſse victoriam, nè ſæuiendum in eos, qui contrà ferre arma deſtitiſsent.

12 Ignauia. Idem multi cui ſcutum erat elegantius ornatum: Non miror, inquit, quòd ſcutum tanta cura ornaris, in quo plus habeas præſidij quàm in gladio: Significans illum ignauũ militem. Clypeus tuetur, ſed gladius fortitudinis organum eſt.

13 Grauiter. Idem dicere ſolet, ij quibus ſunt equi ferociores, tradunt eos domitoribus, vt his facilioribus poſſint vti: ſic homines ſecũdis rebus effrenatos, ſibiq; præſidentes tanquam in gyrũ rationis ac doctrinæ duci oportere, vt perſpecta rerum humanarum imbecillitate varietateq; fortunæ, reddantur moderatiores.

14 Prouidẽtia. Dicere ſolet, in re militari turpe verbũ eſſe, Non putaram: quòd alijs in rebus interdũ locus datur malè inſtituta poſterioribus conſilijs melioribus corrigere: Cæterùm quæ ferro peraguntur, ea non oportere temerè aggredi: quòd hic error ferè eſt inemendabilis. Idem dictum locum habet, & in his quæ ſemel facta mutari non poſſunt, vt in ducenda vxore: & in ſacris ordinibus.

15 Quando bellãdũ. Cum hoſte dicebat non eſſe confligendum, niſi aut inuitaret occaſio, aut vrgeret neceſſitas, quòd incogitantis ſit opportunitatẽ oblatam negligere, & extremæ ignauiæ ſit, tum non præſtare fortem animum, quum audaciæ ſpem præbet incolumitatis, formidoloſitas nihil aliud quàm certum promittit exitium.

T. QVINTIVS.

1 Liberè. T. Quintius ab ipſo protinus initio clarus fuit, vt prius quàm eſſet ædilis, aut tribunus militũ, aut prætor, Cõſul factus ſit. Porrò miſ-

ſus imperator aduerſus Philippum, ſuaſit, vt veniretur in colloquium. At quum Philippus poſceret obſides, eò quòd ille multis Romanis comitatus eſſet, ipſe verò ſolus: Vt ſolus ſis, inquit Quintius, ipſe feciſti, qui amicos & cognatos totos occideris.

Achæos meditantes expeditionẽ aduerſus inſulam Zacynthiorum, monuit vt cauerent, nè more teſtudinum caput extra Peloponneſum proferentes, venirent in periculum. Teſtudo enim intra teſtam tutiſſima eſt. 2 Tutũ conſilium.

Quum Antiochus rex cum numeroſo exercitu veniſſet in Græciam, omneſque reddidiſſet attonitos, & militum numerus, & armaturæ varietas, Quintius hoc ſermone metum ademit Achæis: Quum inquit, eſſem in Chalcide cœnans apud hoſpitem meum, mirabar carnium copiam quum eſſent omnia tecta niue: at hoſpes reſpondit, ea omnia nihil aliud eſſe quàm ſuis domeſticæ carnes, tantùm apparatu & conditura diuerſa, Ne vos igitur, inquit, admiremini regis copias, quum auditis haſtatos, cataphractos, pedites, equites, & ſagitarios. Nam hi omnes Syri ſunt, armatura inter ſe differentes. 3 Oſtentatio inanis.

In Philopœmenem Achæorum ducem, qui multos haberet equites & armatos, ſed pecuniarum indigus, ita ludebat: Philopęmen, inquiens manus habet & crura, ventrem nõ habet. Ac tali quidem ſpecie corporis erat Philopœmen. Quintius autem equites ac pedites armatos manus & crura ducis appellabat: ſed quoniam non habebat, quo aleret militem, negabat illum habere ventrem. 4 Salſe.

C. DOMITIVS.

5 Fiducia euentus. C Domitius, quem Scipio maior pro ſe Lucio fratri in bello aduerſus Antiochum legatum dederat vbi contemplatus eſset hoſtium phalangem, exercitus præfectis hortantibus vt confeſtim aggrederetur, negauit tẽpus ſufficere ad hoc, vt millibus trucidatis ac direptis impedimentis, in caſtra reuerſi ſua curarent corpora. Sed hoc ipſum poſtridie ſe tẽpeſtiuè facturum dixit. Ac poſterò die congreſsus quinquaginta millia trucidauit. Vir ſtrenuus non dubitauit de victoria, ſpatium modò temporis gerendæ rei par eligebat.

P. LICINIVS.

6 Animosè. P. Licinius Conſul, Imperator equeſtri pugna ſuperatus à Perſeo Macedonum rege, bis mille & octingentos milites amiſit, partim interfectos, partim captos. Vbi verò poſt pugnã Perſeus mitteret oratores acturos de fœdere ac pace, Licinius qui victus erat victori præſcripſit, vt ſi pacem vellet, quæ haberet in ſua poteſtate, daret in fidem Romanorum. Ne calamitas quidem fortiſſimi viri ſpiritus potuit imminuere. Nec ignorauit Perſeus quibus cum viris ipſi res eſset, eoq; fecit victor, quod victi ſolent facere.

PAVLVS AEMILIVS.

7 Neceſſitate dela eius hora. Paulus Aemilius quum iterũ peteret Conſulatum, repulſam tulit, cæterùm quum bellum aduerſus Perſeum ac Macedones, imperitia ſegnitieq; ducum in longum duceretur

eidemq;

eidemq́; Conſulatum detuliſſent, negauit ſe illis habere gratiam: non enim ſe ob id tum deſignatum Imperatorem, ꝙ ipſe deſideraret Imperium, ſed quòd ipſi Imperatorem.

E foro domum reuerſus quum filiam puellam nomine Tertiam reperiſſet lachrymantē, rogauit quid haberet: illa reſpondente, Perſeus nobis interijt: Id erat nomē catelli, quē puella habebat in delicijs: Sit fœlix, inquit, ò filia, omen accipio: moxq́; in bellū profectus pulcherrimum de hoſte triumphum egit. 8

In exercitu verò quum multam confidentiā ac loquacitatem comperiſſet, militum officia ducum ſibi vindicantium, resq́; non neceſſarias curantiū, iuſſit illos quieſcere, nec aliud quicquā agere, quàm vt enſes ſuos acuerent, cætera ſibi fore curæ: Nocturnas autem excubias iuſſit illos ſine lanceis, & gladijs agere, quo nimirū adempta ſpe depellendi hoſtem, tantò acrius pugnarent cum ſomno. 9 Diſciplina militaris.

Quum per loca prærupta irrupiſſet in Macedoniam, vidiſſetque inſtructam hoſtium aciem, exhortante Naſica vt protinus inuaderet hoſtem: Facerem, inquit, ſi tuæ eſſem ætatis: ſed multarum rerū experientia prohibet, nè ex itinere ſtatim cum inſtructa acie congrediar. 10 Dux. vſu rerū callidus.

Deuicto Perſeo, quum epulum exhiberet victoriale, dicebatur eiuſdē eſſe artis & aciem benè inſtruere, & conuiuium exhibere: illam vt hoſtibus ſit quàm maximè formidabilis, hoc vt amicis ſit iucundiſſimum. 11 Ars conuiuij.

Quum Perſeus captiuus deprecaretur, nè in triumphum duceretur: Iſthuc, inquit, in te 12 Seuerè.

ſuperiore etiam fortuna videaris indignus? Quur meam dedecoras victoriam, ac rerum à me geſtarum gloriam obſcuras, tam abiectum te demonſtrans, vt indignus appareas, quem populus Romanus haberet hoſtem?

Idem dicebat, Imperatorem, ſi minus æta- 17
te, certè moribus ſenem eſse oportere. Sen- Temeritas.
tiens nõ eſse præcipitãda cõſilia: quod ſolent iuuenes: ſed moribus vtendum eſse ſenilibus.

CATO SENIOR.

Cato Senior in concione ſuaſurus de fru- 1
mento viritim diuidendo, ita præfatus eſt: Vẽter ſurdus.
perdifficile eſse ad ventrem auribus carẽtem verba facere: ventrem dixit, quod ageretur de populi victu.

Aiebat ſe mirari, quomodo ſeruari poſſit 2
ea ciuitas, in qua pluris veniret piſcis, quàm Luxus.
bos. Præcipuus luxus olim erat in piſcibus, vnde legimus mullum ſex millibus emptum.

Obiurgans aliquando ſummã vxorum im- 3
potentiam: Omnes, inquit, homines vxori- Vxorum imperium.
bus dominantur, nos omnibus hominibus, nobis autem vxores: hoc modo colligens mulieres eſse rerum omnium dominas.

Dicere ſolet, ſe malè pro collato beneficio 4
nullam reportare gratiam, quàm pro malefi- Impunitas mala.
cio perpetrato non dare pœnam: Significans nihil eſse periculoſius impunitate, quæ ſemper ad deteriora inuitat.

Idem dicebat ſe omnibus peccantibus igno- 5
ſcere, præterquàm ſibi ipſi. Multum diſſimi- Seuerus
lis illi Neuio, qui carpens alios, ſibi condo- in ſeipſũ.
nabat omnia. Sibi ignoſcit, quem non pœni-

ret admiſſi. De ſe pœnas ſumit, qui cura penſat, quod incogitantia commiſsum eſt.

6 Exhortans autem magiſtratus ad ſumẽdas pœnas de his, qui delinquerent, dicebat eos, qui maleficos prohibere poſsent, nec facerẽt, lapidandos eſse: Sentiens illos de vniuerſo populo peſſimè mereri, quòd ad ſcelerum licentiam inuitatent improbos.

7 Aiebat ſi magis placere iuuenes, qui rubeſcerent, quàm qui palleſcerent, quòd rubor arguat probam indolem, pallor non item.

Pudor.

8 Dicebat ſibi inuiſum eſse militem, qui ambulans moueret manus, pugnans moueret pedes, clariusque ſterteret, quàm inclamaret, peſſimum autem Imperatorem, qui ſibi non poſset imperare.

Miles bonus.

9 Maximè exiſtimabat oportere vnumque m[...]que ſeipſum reuereri, quòd nullus vnquam à ſeipſo diſcedat. Ita fieret, vt quicquid alijs teſtibus non auderemus facere, idem ſolos facere puderet.

Sibi quiſque teſtis.

10 Conſpiciens multorum erigi ſtatuas: Malim, inquit, vt de me quærant homines, quãobrem Catoni non ſit poſita ſtatuta, quàm quare ſit poſita: Sentiens ſe malle res præclaras gerere, vt olim ſcientes illum promeruiſſe ſtatuam, mirentur non eſse poſitam.

Statuarũ gloria.

11 Admonebat, vt qui potentes eſsent, parcè vterentur ſua poteſtate, quò ſemper vti poſſent: Sentiens potentiam clementia, comitateque fieri diuturnam, ferocia breuem.

Poteſtas moderata.

12 Qui virtutem honore ſuo fraudarent, eos dicebat ipſam virtutem à iuuentute auferre: Sentiens præmijs animos iuuenum ad virtutem

Honos virtutis.

tem accedi: quæ ſi detrahas, ipſa virtus elanguеſcit.

Magiſtratum aut iudicem dicebat nec pro iuſtis orandum, nec pro iniuſtis exorandum. Senſit culpam eſſe iudicum, ſi vt iuſti æqui ſint, orandi ſunt, quum oporteat vltro fauere bonis: pro iniuſtis orare fortaſſis humanitatis eſt, at exorare eſt à iuſtitia deflectentis. 13 Iuſticia.

Iniuriam etiam ſi facienti nihil adferat periculi, vniuerſis tamen periculoſam eſſe dicebat: Sentiens impunitæ iniuriæ exemplum omnibus minari iniuriam. Etenim ſi liceat impunè lædere, nullus erit tutus ab improborum violentia. 14 Impunitas.

Senectuti quum multa adſint probra, dicebat non eſſe addendũ malitiæ dedecus: Sentiens ſenectutẽ multis nominibus vulgò malè audire, veluti quum audit deformis, edentula, luſcioſa, imbecillis, obliuioſa, indocilis. Hæc ferre ſatis eſt, vt non accedat crimen improbæ vitæ, quod omnibus quidem fœdum, ſed ſeni fœdiſſimum. Alij narrant hoc ab illo dictum in ſenem obuium vitæ contaminatæ: Ne ætatis tuæ malis addas turpitudinem. 15 Senectus.

Iratum ab inſano nulla alia re differre dicebat, quàm mora temporis: Sentiens iram eſſe breuem inſaniam. 16

Eos qui fortuna moderatè, ſobrieq́ue vterétur, dicebat minimè peti inuidia: Non enim, inquit, nobis, ſed bonis quæ nos circunſtant, inuident homines. Extrema bona extra hominem ſunt, at inſolenter vtendi vitium intra hominem eſt. Qui eo ſibi conſlant inuidiam, verè ſunt inuidioſi. 17 Inuidia quomodo vitetur.

18 Qui in rebus ridiculis ſeriam operam ponerent, eos dicebat in ſerijs fore ridiculos: Significans aſsuetos ridiculis, ob habitum collectum, in ſerijs negocijs ita ſe gerere, vt non ſolùm rideantur, ſed etiam derideantur.

Ridiculis adſuefcere.

19 Præclaras actiones aiebat præclaris verbis occupandas, nè à gloria defluant. Argutius eſt, quod vertit Philelphus, aliud, vt opinor, exemplar ſequutus, Honeſtas actiones, honeſtis actionibus occupandas: hoc eſt, benefacta benefactis addenda, nè ſi deſinamus benefacere, oboleſcat priorum benefactorum memoria.

20 Ciues incuſabat, quòd ſemper iiſdem cõmitterent magiſtratum: Videmini enim, inquit aut vilem habere magiſtratum, aut indicare paucos eſſe dignos magiſtratu. Quorũ alterum erat malè ſentire de publica poteſtate, alterum erat malè ſentire de ciuibus.

Honos non ſem per iiſdē.

21 Quando docebat iuuenes intrepidè pugnare, ſæpenumero dicebat, verba plus quàm gladium, & voces plus quàm manum hoſtes in fugam vertere, attonitosque reddere. Nolebat militem in prælio mutum eſſe, ſed atrocibus dictis, clamoreque, vultusque truculentia terrere hoſtem.

Vox in bello.

22 Bellum gerens cum his, qui Betin fluuium accolunt, quum in diſcrimen adductus eſſet propter hoſtium multitudinem, & Celtiberi quidem offerrent ſuppetias, ſi darentur talenta ducenta, Romani verò non ſinerent illum mercede paciſci cum barbaris, dixit errare Romanos, eò quòd ſi viciſſent, redditurí fuerint, non de ſuo, ſed de bonis hoſtium: ſin vi-

Argutè.

ci

ſi fuiſſent, iam non fore, nec à quibus peteretur, nec qui peterent.

Quamuis complures vrbes cœpiſſet, tamen aiebat ſe hiſce diebus, quos inter hoſtes egit, nihilo plus ſumpſiſſe, quàm quæ ex hoſtium agris comediſſet, bibiſſetque. 23 Abſtinẽtia ducis.

Quum cuidam militum argenti libram diſtribuiſſet, ait ſatius eſſe multos habentes argentum, quàm paucos habentes aurum è militia domum redire, [illegible]m duces non alia re quàm gloria auctos [illegible]uincijs redire oportere: Sentit rem ſat fœliciter geſtam, ſi tanta militum multitudo redeat incolumis, vt ex diſtributis manubijs exigua portio ad ſingulos redeat, potius quàm ſi multi deſideratis, pauci redeant ex præda locupletiores. Quoniam autem rerum proſperè geſtarum gloria reddit ad duces, hac portione par eſt illos eſſe contentos, ſiue multum ſit prædæ, ſiue parum. 24 Reditus à bello.

Hortante Scipione Africano, vt Achæorũ exulibus opitularetur, quò illis in ſuam patriam redire liceret: ſimulabat ei[illegible] ſibi nullã eſſe curam. Cæterùm in Sena[illegible]quum hac de re multa verba fierent, aſſurgens ait: Perinde quaſi nihil habeamus, quod agamus, ſedemus de ſeniculis aliquot Græcis diſputantes, vtrum à noſtra an illius regionis veſpillonibus efferantur. 25 Senes neglecti.

Quum Poſthumius Albinus hiſtoriã Græcè cõſcripſiſſet, & ob id veniam peteret ab auditoribus, Cato irridens: Danda, inqui, erat venia, ſi Amphictyonũ decreto coactus Græcè ſcripſiſſet. Hoc aliquanto ſecus narrant Gellius & Mac[illegible]ius. 26 Latinus Græcè.

Popu-

27 Populũm Romanum gregi pecudum comparare ſolebat, quæ ſingulæ nemini obtẽperant, vniuerſæ aũt gregis ducem ſequuntur: Sic & vos, inquit, quos nemo veſtrum priuatim in conſilium adhibere vellet, ab his hic congregati vos agi duciq; ſinitis: Notans populum, quòd deterrimis committeret magiſtratus.

Populus qualis.

28 Aiebat populum Romanum non tantũ purpuræ, verùm etiam virtuti plurimùm conducere: Quemadmod[um] enim tinctores eũ potiſſimùm colorem in[ducu]nt, quo vident homines maximè delectari: ita iuuentus ad ea ſtudia potiſſimùm incumbit quibus populus deſert. Honos enim non ſolùm alit artes, verum etiam virtutem. Hoc pacto monebat populum, vt magiſtratus his demum committerentur, qui de ſe virtutis ſpecimen dediſſent. Ita fore, vt quam plurimi ſeſe ad egregia ſtudia conferrent.

Honos alit virtutem.

29 Hortabatur iuuenes, vt qui virtute & æquitate ad dignitatẽ peruenissent, nè turpiter ad deteriora degenerarent: ſin ambitu ac violentia, ad meliorem frugem ſe referrent: ita futurum, vt & illi gloriam augerent, & hi benefactis maculam abolerent.

Conſilium optimum.

30 Qui magiſtratum eundem frequenter ambirent, eos dicebat velut ignaros viæ, nè aberrarent, lictores qui præcederent ſemper quærere. Solent enim lictores præire magiſtratum, non vt viam oſtenderent, ſed honoris gratia.

Modus ſin honoribus.

31 In inimicum quendam probroſæ vitæ: Huius, inquit, mater quum Deos orat, vt ſibi filius ſit ſuperſtes, non precatur, ſed imprecatur:

Filius improbus.

tur: Sentiens illam & ſibi, & Re publicæ precari magnum malum.

Quum Eumenes rex Romam veniſſet, & à ſenatu honorificè exceptus, clariſſimorum ciuium frequentia ſtiparetur, Cato non diſſimulabat tantum Romanorum erga illum ſtudiũ ſibi ſuſpectum eſſe, ipſe vitans regis conſuetudinem. Hoc quibuſdam admirantibus ac dicentibus Eumenem virũ eſſe probum, ac amico in populum Romanũ animo: Sint iſta vera, inquit, attamen illa belua natura ferus canis eſt: Sentiens omnes reges vtcunque pro tempore ſimulent, natura tyrannos eſſe, ac Democratiæ infenſos: Romæ autem regis nomen erat inuiſiſſimum. 32 Rex infenſus Democratiæ.

Dicebat ideo ſibi ab inimicis conflari inuidiam, quòd quotidie noctu ſurgens, rei familiaris rationibus neglectis, Reipublicæ conſuleret, notans ingratitudinem populi. 33 Inuidia ob benefacta.

Quum tres eſſent deſignati, qui legati proficiſcerentur in Bithyniam, quorum vnus podagra teneretur, alter caput haberet vulneribus confoſſum, tertius vecordia laborare videretur, Cato ridens dixit, populi Romani legationē nec pedes habere, nec caput, nec cor. 34 Salsè.

Quum Impetratum eſſet de reſtituendis Achæorum exulibus, & Polybius hoc ad Senatum retulit, vt reſtitutis apud ſuos priſtini honores ac magiſtratus redderentur. Hic Cato rogatus ſententiam, dixit: Polybius idem facere videtur, quod fecit Vlyſſes, qui Cyclopis ſpeluncam repetere voluit, quò pileum & cingulum, quæ illic per obliuionem reliquerat, reciperet: Significans abundè multũ eſſe, 35 Puſilla curare cũ periculo

quòd

quòd exulibus datus eſset in patriam reditus, eſsetque periculum, nè dum priſtinos honores rep[e]tunt, eti[a]m à reditu excludantur.

36 Nouaſententia. Aiebat ſtultos prudentibus plus adferre v[t]i[l]i[t]atis, quàm p[r]udentes ſtultis. Prudentes enim dum facilè vident errata ſtultorũ, eaq; vitant, fieri cautiores: at ſtultos non item, quæ à prudentibus rectè fiunt, quia non vident po[sse] imitari.

37 Obeſus. Vi[dens q]uendam vehementer obeſum, mirabatur cui vſui tale corpus eſse poſset Reipub[l]icæ, cuius int[e]r guttur & inguen omnia venter oc[c]upar[e]t.

38 Palato ſapere. Lurconi cuidam ambi[e]nti inter Catonis familiaees recipi, negauit: dicens ſe cum eo nõ poſſe viuere, qui plus ſap[e]ret palato q̃ corde.

39 Amor. Amantis: nimũ dicebat in alieno corpore viuere: quod hodie quoque celebratur animam illic potius eſse vbi amat, quam vbi animat.

40 Pœnitende. Tria per omnem vitã accidiſse dixit, quorum pœn[i]tuiſset: primum, ſi quid arcani fœminæ credidiſset: ſecundùm, ſi quopiam nauigio vectus eſset, quò pedeſtri itinere pertingere licuiſset: tertium, ſi quis dies ipſi per negligentiam abſque fructu effluxiſset.

41 Salsè. Ad tribunum plebis qui veneficij infamia laborabat, iniquam ferentem legem: Adoleſcens, inquit, nondũ ſc[i]o vtrum haurire quod temperas, an approbare quod ſcribis, deterius ſit: [r]e[spondens] & legem quam parabat exitiolam eſse Reipub[l]icæ.

42 Maledicentia. A quodam multis nominibus infami vexatus: Impar mihi, inquit, tecum certamen eſt. Nam vt tibi malè audire & maledicere facillimum

ſimum ac promptiſſimum eſt, ita mihi male-dicere inſuaue malè audire inſolitum.

43 Apud Athenienſes quum quæcunque Cato breuiſſimo ſermone expedierat, ea vix longo verborum ambitu redderet interpres, dictum eſt Græcis orationem è labijs, Romanis ex corde proficiſci.

44 *Pietas patrem.* Adoleſcens quadã patris vita defuncti inimicum mox in ius vocauit vltusq; eſt, Quem Cato obuium comiter amplexus: Sic oportet, inquit, non agnis hædiſve, ſed è malorũ lachrymis ac damnationibus parentum exequias celebrare.

45 *Curare friuola.* Quum quidam Catoni dixiſſet, Eamus deambulatum: & adoleſcens quidam interpellaſſet dicens: Quid opus erat de? Imo, inquit Cato, quid opus erat te. Vna literola mutata ſignificauit ipſum potius eſſe ſuperuaneum in vita, quàm de verbo.

46 *Admonitio ſera.* Cato percuſſus, ab eo, qui arcam ferebat, quum baiulus diceret, Caue, rogauit, numquid aliud ferret præter arcam. Nam quod ad arcam attinebat, ſerum erat dicere caue. Simulauit itaque ſe moueri de alio quopiam onere, quàm de arca, vnde cauendum eſſet. Simile eſt, quod de Diogene trabe icto retulimus.

47 *Fortitudo vera.* Cato ſenior quibuſdam efferentibus hominem inconſultè audacem, & in rebus bellicis ſtrenuum, ait plurimum referre vtrum quis virtutem magno æſtimet, an vitam non magni faciat: Sentiens non eos ſtatim eſſe fortes, qui quouis modo vitam contemnunt, ſed qui tanti faciunt virtutem, vt huius gratia

vitam

Digitized by Google

vitam alioqui charam negligant. Nam ſemel in vitæ diſcrimen coniecere, aut infœlicium eſt, & quos vitæ iam tædet, aut immanium & beluis ſimilium.

48 Pro fuſo. Cato in Albidium qui luxu facultates prodegerat, denique & ædes deuorarat, nouiſſimè conſequutum incēdium, quod reliquum erat, abſumpſit, ita iocatus eſt, vt diceret eum feciſſe proteruiam, id erat priſcum ſacrificij genus, in quo ſi quid ſuperfuiſſet, ſeruari religio erat, ſed igni cremabatur.

49 Seuerè. Catulus Cenſor, Catonem ſibi arctiſſima iunctum neceſſitudine rogauit, vt quendā ipſius iudicio obnoxium (erat enim quæſtor) miſſum faceret. Ille hunc in modum reſpondit, Turpe eſt nos, qui iuuentuti rectè inſtituendæ autores eſſe debemus, à lictoribus irrideri noſtris. Negauit aſperius, quòd iniuſtè petebatur.

50 Spes fallax. De ſpe ſic prædicaſſe narratur, autore Plutarcho, quod quæ magna eſſent, puſilla faceret, quæ puſilla prorſus nulla: Sentiens, opinor, de periculis. Victoriæ ſpes extenuat omnia, quæ ſolent à bello deterrere.

51 Commemorantur eiuſdem quædam, velut oracula de re ruſtica. Dicebat fortiſſimos viros, ac ſtrenuiſſimos milites ex agricolis gigni, minimeque malè cogitantes. Prædium ne cupidè emas. In re ruſtica operæ parcas in agro emendo minimè. Quod malè emptū eſt, ſemper pœnitet. Agrum paraturos ante omnia intueri oportet aquarum vim & vicinū. Æſtimare oportet quomodo niteant contermina. Malus eſt ager, cum quo dominus luctatur.

ctatur. De bono domino melius emitur fundus. Agro vt homini quamuis ſit quæſtuoſus, ſi idem ſumptuoſus ſit, non multum ſupereſſe. Idem interrogatus, quis eſset certiſſimus quæſtus, reſpondit: Si benè paſcat: quis proximus, ſi mediocriter paſcat: quid tertium, ſi benè veſtiat: quid quartum, reſpondit arare. Cuidam autem ſubijcienti, quid fœnerare? Quid, inquit, hominem occidere? Dixit agricolam oportere vendacem eſse, non emacem. Fundum in adoleſcentia ſine percunctatione conſerendum, non niſi conſito agro ædificandum, actum quoque cunctanter. Optimum eſse aliena inſania frui. Eum qui benè habitet, ſæpius ventitare in agrum, frontemq; domini plus prodeſſe, quàm occipitum. Hunc agri modum ſeruandum, vt neque fundus villam quærat, neque villa fundum. Satius eſse minus ſerere, & minus arare. Latifundia perdidere Italiam. Villicum quàm proximũ domino cordi eſse debere, & tamen ſibimetipſi non videri. Coli rura ergaſtulis peſſimũ eſse, vt quicquid agitur à deſperatis. Nihil minus expedire, quam agrum optimè colere.

Quum Catoni cauſam in foro agenti, Lentulus attracta pingui ſaliua in mediam frontem, quãtum poterat expuiſset, abſterſit Cato faciem, ac dixit, Affirmabo omnibus Lentule falli eos, qui te negant os habere. Os habere negantur, quos nihil pudet, id quum eo facto maximè declaraſset Lentulus, tamen Cato ludens profitetur illi eſse os, non quòd erubeſceret, ſed quòd ore multam purulentiam eiacularetur. 52 Patienter.

53 Superſtitio irriſa. •Quidam mane ſurgens reperit caligas à ſoricibus arroſas, hoc oſtento turbatus, conſuluit Catonem, quid mali portenderetur. Ille verò: Non eſt, inquit, oſtentum, quòd ſorices arroſerunt caligas: ſed ſi caligæ arroſiſſent ſorices, id demum fuiſſet oſtentum:

CATO VTICENSIS.

1 Taciturnitas. Quum Catoni, qui poſt dictus eſt Vticenſis etiamnum puero vitio daretur taciturnitas: nec enim cum pueris exercebatur, nec à quoquam audiri volebat, ait: Carpant taciturnitatem, modò vitam probent. Et addidit, Tum demum abrumpam hoc meũ ſilentium, quum ea loqui potero, quæ ſunt indigna ſilentio.

2 Iuſtè. Quum partes in conuiuijs ſortirentur, nec illi fauiſset ſors, amicis hortantibus, vt primus omniũ caperet, οὐ καλῶς, inquit, ἔχει ἀχρύτοις ἀφροδίτης, id eſt, non decet, inuita Venere. Tam naturæ iuſtus erat, vt præter ſortem amicorum fauore noluerit vti, Veneris iactus fęlix erat in talis.

3 Conſul ridiculus. Quum M. Tullius Murænā defendens multa ſalsè diceret in paradoxa Stoicorum, ridentibus cæteris, tandē & Cato exhilaratus, proximis dixit, Dij boni, quàm ridiculum habemus Conſulem. Stoicorũ philoſophiam Cato præcipuè ſequebatur, puer nactus huius ſectæ præceptorem.

4 Leniter. Quum in Senatu de Catilinę coniuratione tractaretur, redditæ ſunt Cæſari literæ. Id vbi ſenſit Cato, ſuſpicans à coniuratis venire, clamare cœpit, vt palàm recitarentur. Id nè fieret, Cæſar Catoni literas tradidit: Erant

autem

autem à Seruilia Catonis ſorore, amatoriæ, parumque pudicæ, Eas vbi legit Cato, reiecit in Cęſarem dicens, Accipe ebrie. Nec aliud loquutus rediјt ad ſermonem intermiſsum.

Hortenſius à Catone periјt, vt Portiam filiam ſuam Bibulo nuptam ſibi traderet in matrimonium, pollicens ſe marito redditurum ſimul atq; ex ea prolem ſuſcepiſset. Id quum multis rationibus illi perſuaſiſset, Cato reſpondit, ſe quod ad ipſum attinet libenter gratificaturum amico, verùm hoc nõ audere à Bibulo petere. Tum Hortenſius, nudans animũ ſuum, petiјt Martiam ipſius Catonis vxorem. Iam enim ſibi Cato ademerat mariti prætextum Aſsenſus eſt Cato, vt fieret, volente patre coniugis. Ipſoque Catone præſente facta ſunt ſponſalia. 5 Prolis amor.

In forum veniens cum Thermo conſpicatus Caſtoris templum armatis occupatũ, omnesq; fori aditus à gladiatoribus obſideri, ipſumque Metellum vnà cum Cæſare: O timidum inquit, hominem, qui aduerſus vnum tantam armauit multitudinem. 6 Autoritas.

Pompeius quò ſuam factionẽ redderet firmiorem, per Munatium periјt, vt Cato neptiũ duarum alteram ſibi, alteram filio ſuo daret: Cato iuſſit reuerſum Munatium Pompeio renunciare, ſe quidẽ per mulieres capi non poſſe, beneuolentiã tamen illius ſibi gratam eſſe amicitiã etiam, quæ quauis affinitate firmior eſset, polliceri, ſi quæ Reipub conducerent, ſequeretur. Cæterùm aduerſus Rempu nunquam daturum obſides. Neptes in matrimonium datas, obſidum nomine ſignans. Sunt 7 Factio vitata.

qui narrent non neptes, ſed filias in matrimonium à Pompeio petitas.

8 Munatio quærenti, quòd in Cypro Catonē adire cupiens parum ciuiliter repulſus eſſet, quum nihil eſſet negocij, ſed intus cum Canidio fabularetur ſic ſe purgauit, vt diceret ſe vereri, nè iuxta Theophraſti ſententiam nimia amicitia cauſam aliquando daret odio.

Nimia familiaritas.

9 Laudatus à ſenatu, quòd populi tumultum oratione ſua prorſus ſedaſſet. At ego, inquit, vos P. C. nequaquā laudo, qui me prætorem in tanto periculo deſeruiſtis.

Liberè.

10 Cato ipſo die comitiorū quendam è ſponſoribus damnauit, ac pecuniam illi traditam in aliū tranſtulit. At populus admiratus Catonis iuſtitiam, damnato pœnam remiſit, dicens, ſatis dediſſe pœnarum, quòd à Catone damnatus eſſet.

Graue damnari à probis.

11 Multis P. Sulpitij ingratitudinem incuſantibus, ꝙ Catoni de ſe optimè merito oppoſuiſſet competitorē Cato ſic excuſauit, dicens minimè mirandum, ſi quod quis maximū bonum duceret, id alteri nollet concedere.

Ciuiliter.

12 Quum Cæſar Ariminum occupaſſet, & ad Pompeium ſumma rerum in vrbe tranſlata eſſet, Cato dixit: Si mihi iſta prædicenti credidiſſetis P. C. nec vnum nunc timeremus, nec ab vno ſpes noſtræ penderent.

Prouidētia.

13 Quum Pompeio res infœliciter cederent, & ad Cæſarem inclinaret victoria, Cato dicebat in rebus diuinis multum eſſe caliginis, quòd Pompeio præter ius agenti fuiſſent omnia proſpera, cauſam Reipublicæ tuenti nihil ſuccederet.

Dei conſilia arcana.

Quum

Quum deploratis rebus amici hortarentur Catonem, vt ad Cæſaris clementiam confugeret respondit victorum eſſe, & eorum qui deliquiſſent ſupplicare, Catonem, nec victũ nec captum eſſe, qui ſe per omnem vitam inuictum præſtitiſſet, ac Cæſarem honeſtate, iuſtitiaque longè ſuperaſſet: Catonem potius victum captumq; eſſe, qui bellum, quod diu negaſſet ſe moliri aduerſus patriam, nunc id egiſſe conuictus eſſet. Proinde pro ſe Cęſarem orarent, qui vellent: pro Catone neminem orare debere. 14 Animoſè.

Quum M. Octauius duas habens legiones haud procul ab Vtica, à Catone poſtularet, vt inter ipſos de Imperio ſtatueretur, Cato legatis nihil reſpondit: verùm ad amicos conuerſus: Quis iam miretur, inquit, rem malè geſtam eſſe, quum in ipſa morte in noſtris videatis minandi cupiditatem: Significans ambitione ducum bellum infœliciter ceſſiſſe. 15 Ambitio.

Quum in Senatu pro victoria, quam Cæſar ex Vſiperis Tenecterisq; Germanis retulerat, de ſupplicacione decernenda ageretur, ſententiam dixit, Cęſarem hoſtibus eſſe dedendum, quò Romana ciuitas à perfidia expiaretur, deinde execrationes in autorem verterent. 16 Liberè.

Rurſus quum in ſenatu Pompeio, cui parum alioqui fauebat, decerneret Imperium, dixit talium virorum eſſe ingentia Reipubl. inferre mala, eademque depellere, tempori conſilium accommodans. 17 Prudenter.

SCIPIO MINOR.

Scipionem minorem narrant annis quinquagintaquatuor quibus vixit, nihil emiſſe, 1

Frugalitas. nihil vendidiſse, nihil ædificaſse Libras autẽ argenti triginta treis, auri duas in ampla domo reliquiſse, idq́ue quum potitus eſset Carthagine, militesq́ue ditaſset, plus cæteris ducibus omnibus.

2 Amici. Polybij ſequens præcepta, dabat operam, nè quando è foro rediret domum, priuſquam ſibi quocunque modo quempiam eorum in quos incidiſset, familiarem, & amicum reddidiſset. Sentiens nullam eſse homini poſſeſſionem meliorem.

3 Catonis teſtimonium. Iuuenis etiamnum tantam habebat opinionem fortitudinis & prudentię, vt Cato ſenior interrogatus de his, qui apud Carthaginem militarent, in quibus erat Scipio, Homerico verſu reſponderit, ille ſapit ſolus volitant alij velut vmbrę.

4 Vtilitas. Quum Romam veniſset, reuocatus eſt ab exercitu, non vt ipſi gratificarentur, ſed quòd per illum cito Carthaginem ſe capturos eſse crederent.

5 Fortiter. Poſteaquam ſeſe intra muros vrbis receperat, Carthaginienſibus ex arce ſeſe defendentibus, ac Polybius ſuaderet, vt in mari, quod interiacebat, non valde profundum, murices ſpargeret ferros, aut tabulas aculeatas inijceret, nè tranſmiſso mari hoſtes pro aggeribus pugnarent: aiebat eſse ridiculum, quum mœnia tenerent, & intra vrbem eſsent, dare operam, nè cum hoſtibus confligerent.

6 Honos arti habitus. Vbi ciuitatẽ comperit ſtatuis deorum Græcanicis, ac monumentis è Sicilia deportatis refertam, per præconem edixit, vt qui illarũ eſsent vrbium, agnoſcerent illa, ac referrent domum.

domum. De pecunijs verò nec ſeruum nec libertum paſsus eſt quicquam capere, ac ne emere quidem, quum alioqui quilibet paſſim ferrent, agerentque.

7 Facetè. C. Lælio quem inter amicos maximè charum habebat, Conſulatum ambienti quum fa ueret, percunctatus eſt Pompeium, an & ipſe Conſulatum peteret: Credebatur autē is Pompeius tibicinis eſse filius: quum Pompeus negaſset ſe petere, quin etiam polliceretur ſe Lælium ambientem deductutū ſimul cum illo ambiturum ſuffragia: dum credunt promittenti, & hunc expectant, decepti ſunt. Renunciatum eſt enim ipſum in foro circumire candidatum. ac ciuium prehenſare dextras. Ob id cæteris indignantibus, Scipio ridens: Ne inquit, nos egregiè ſtulti ſumus qui perinde quaſi deos precaturi ſimus non homines, iam dudum tempus terimus, tibicinem expectantes. Solet enim in ſacris tibicen dare ſignum comprecādi Deum, quaſi iam adeſset.

8 Nobilitas vera. Ap. Claudio qui Scipioni in ambiēda Cenſura competitor erat, iactante ſe, quòd ipſe citra nomenclatorē ciues omnes nominatim ſalutaret, quum Scipio propemodum noſset neminem. Vera narras, Inquit Scipio: nam mihi ſtudio fuit, non vt noſsem multos, ſed nè cuiquam eſsem ignotus Nomenclatorum laus eſt, quam plurimos noſse: at egregij ducis eſt ob egregia in Rempub. merita nulli ciuium ignotum eſse: iuſsitque ciues quum bellum eſset cum Celtiberis, à quibus ambo fuerant in bellum miſſi, vel legatos, vel tribunos militum teſtes ac iudices vtriuſque vir-

tutis ſtatuerent, qui ei bello interfuiſsent.

9 Gloria. Cenſor creatus adoleſcẽti cuidam equum ademit, ꝙ eo tempore quo Carthago oppugnabatur, ſplendidè cœnatus libum in vrbis ſimilitudinem figuratum, cui Carthagini nomen indiderat, conuiuis diripiendum propoſuiſset. Iuuene veró cauſam ſciſcitante, cur equo priuatus eſset: Quoniam, inquit Scipio, me prior Carthaginem diripuiſti.

10 Iudex ab accuſat. C. Licinium pr~e~tereuntem quum vidiſset: Hunc, inquit, virum ſcio peieraſse: verum quoniam nullus illum defert, non poſsum ſimul & accuſator eſse, & iudex. Sit hoc in cenſore moderationis, & iuſtitiæ exemplum.

11 Rex ſegnis. Quum iam tertium à ſenatu fuiſset emiſſus, quò vt tradit Clitomachus, Vrbes atque homines cernat benè legibus actas, Vtque gentium, ciuitatum, ac regum inſpector eſset, poſteaquam peruenit Alexandriam, nauique egreſsus, capite pallio tectus incederet, Alexandrini vndique accurrentes flagitabant vt caput nudaret, faciemque id deſiderantibus oſtenderet. Quum ſe nudaſset, clamore & plauſu teſtati ſunt gaudium ſuum: quumque rex Alexãdriæ vix interim ob delicias ac molliciem corporis æquaret Romanos incedẽtes, Scipio voce ſubmiſsa Panætio inſuſurrauit in aurem: Iam, inquit, Alexandrini nonnihil ex noſtra peregrinatione fructus cœperunt, quibus per nos contigit videre regem ambulantem? Nam Athenæus ex autoritate Poſſidonij ſcribit Ptolemæum perquam obeſo corpore: nunquam antea pedibus ambulaſse.

12 Erat illi peregrinationis comes vnus amicus

cus Panætius Philoſophus, famuli quinque quorũ vno peregrè defuncto, quoniam alium nolebat emere, è Roma accerſijt, qui defuncti locum impleret. Frugalitas.

13 Quum Numantini viderentur inexpugnabiles, vt qui multos Romanorum duces ſuperaſsent, populus Scipionem iterũ Conſulem fecit, ad ſuſcipiendum hoc bellum. Cæterùm quum multi geſtirent exire in militiam, idq; ſenatus fieri vetuiſset, quaſi Italia futura eſſet deſerta, ac nè pecunias quidem ex ærario ſumere paſsus eſt, ſed vectigalum prouentus, quorum tempus nondum exceſſerat, aſſignauit. At Scipio pecunijs quidem ſeſe negauit egere: ſuas enim & amicorum ſatis futuras: de militibus negatis queſtus eſt, bellum enim eſse difficile. Quòd ſi priores, inquit, ob hoſtium fortitudinẽ toties victi fuerunt, difficile bellũ eſt, quia cũ talibus pugnandum erit: ſin ob ciuium noſtrorũ ignauiam, æque difficile eſt, quia talium opera in bello ſumus vſuri. Pecunia contempta.

14 Poſteaquam venit in caſtra, multamque illic licentiam, laſciuiam, ſuperſtitionem ac luxum offendiſſet, diuinos ac ſacrificos cum lenonibus protinus eiecit. Quin & vaſa omnia iuſſit amoliri, excepta olla, veru, & poculo fictili. Ex argenteis, poculũ librarum non amplius duarum permiſit, ſi quis habere vellet: balneis vti vetuit. Qui vngerétur, iuſſit vt ipſi ſeſe fricarent. Iumentis enim, quia manibus carent, opus eſſe alio, à quo fricentur. Edixit, vt milites ſtantes pranderent, obſonium non igni coctum, cœnarent autem diſcumbentes, panem, aut pultem ſolam, & carnes aſſas ſi- Diſciplina militaris.

uę elixas. Ipſe verò ſago circumtectus obambulabat per exercitum, dicens ſe lugere exercitus dedecora.

15 Quum Memmij cuiuſdam tribuni militum jumenta intercepiſset, vaſculis lapideis refrigerando vino paratis, ac populis Thericleis, hoc eſt, operoſe factis onuſta; Mihi quidem, inquit, ac patrię dies triginta, tibi ipſi verò per omnem vitam, quum talis ſis, teipſum inutilem reddidiſti: Significans bellum, quod pro patria gerebatur, menſem fortaſse duraturum. Parum autem eſse, quòd tum militem præſtaret inutilem, ſed multò grauius, quòd ſi pergeret eſse talibus moribus, perpetuò ciuis inutilis eſset futurus.

Luxus dānatus.

16 Alteri cuidam ſcutū pulchrè ornatum oſtentanti: Scutum quidem, inquit, ò iuuenis bellum eſt, at decet virum Romanum in dextra potius, quàm lęua ſpem collocare. Clypeus enim ſiniſtra geritur, gladius dextra.

Spes in clypeo.

17 Cuidam vallū geſtanti, qui ſe dicebat onere vehementer premi, Nihil mirum, inquit, quando iſti ligno magis, quàm gladio fidis; ſignificans ideo vallum plus habere ponderis, quia plus apud illum valeret. Quòd ſi gladijs fiderent milites, nihil eſſet opus vallis.

Vallis fiducia.

18 Quum videret hoſtes deſpondere animum, aiebat ſeſe, vt tuto veniret, mora temporis emiſſe, addens bonum ducem perinde vt medicum, non niſi in extrema curatione ferrum adhibere. Nihilo minus per occaſionē adortus Numantinos, terga illos dare compulit.

Vincere ſine cæde.

19 Quum ſeniores Numantini victis ſuis ignauiā exprobarent, qui nunc eos fugiſſent, quos

toties

Digitized by Google

toties in fugam verterant, Numantinus quidam reſpondiſſe fertur, Nunc quidem oues eædem ſunt, ſed alius paſtor: Significans Scipionem ducem eſſe cauſam mutatæ fortunæ bellicæ, licèt iidem eſſent milites. Dux omnia facit

20 Libert. Numantia capta, quum iterum triumphaſſet Scipio, incidit illi controuerſia cum Caio Graccho, tum pro Senatu, tum pro belli ſocijs. Id moleſtè ferens populus, tumultuabatur: Scipio verò conſcenſo ſuggeſto: Me, inquit, nec caſtrorum vociferatio vnquam terruit, nec tumultus hominum terrebit, quibus Italiam ſcio non matrem eſſe, ſed nouercam: Significans eos, qui publicis patriæ commodis obſtreperent, non eſſe verè Italos, ſed alienigenas. Valerius refert illum dixiſſe, nunquam ego metuam ſolutos, quos huc alligatos adduxi: Denotans eos adductos fuiſſe captiuos, qui in victorem ferocirent.

21 Iis verò, qui Graccho aderant vociferantibus occidendum eſſe tyrannum? Meritò inquit Scipio, qui patriam oppugnãt, me prius volunt è medio ſublatum. Neque enim Romã poſſe cadere ſtante Scipione, neq. Scipionem viuere, collapſa Roma. In hoc catalogo multa admixta ſunt, quæ nõ ſun: apophtegmata.

22 Moderatè. Scipio Africanus Conſulatum appetebat, verùm vbi ſenſit Pompeium amicum alijs fauere candidatis, ipſe à petitione deſtitit, dicens eum Cõſulatum ſibi non tam gloriæ futurum, ſi adipiſceretur, quàm moleſtum & inauſpicatum, ſi refragante Pompeio conſequeretur. Maluit Conſulatum cedere, quàm amicum perdere.

Quum

83 • Quum in Africa Pompeij partes ſequutus res parum proſperè geſſiſſet, & Hiſpaniam petens intellexiſſet nauim, qua vehebatur, ab hoſtibus captam, gladio præcordia ſua tranſuerberauit. Deinde Cæſarianis militibus quærentibus, vbi eſt Imperator, Imperator inquit, benè habet. Suprema vox morientis declarauit animum meliore fortuna dignum.

CAECILIVS METELLVS.

1 Argutè. Cæcilius Metellus, quum loco munito cogitaret admouere exercitum, ac centurio dixiſſet, ipſi, Si decem modò hominum iacturam facere velis, capies locum: interrogauit eum, num ipſe de numero decem vnus eſſe vellet. Hoc & alteri tribuitur.

2 Silētium ducis. Tribuno militum cuidam è iunioribus, percunctanti Metellum, quid eſſet facturus, Si eius rei inquit, ſcirem mihi tunicam eſſe cōſciam, exutam in ignem coniecißem.

3 Simultas à rogo deponenda. Quum Scipioni viuenti fuiſſet inimicus, mortem tamen illius grauiter tulit, iuſſitque filios vt ſubeuntes feretrū funus Scipionis efferrent, addens ſe Romanæ ciuitatis nomine gratiam habere dijs, quòd Scipio apud alios non eſſet natus: Sentiens Romam non futuram fuiſſe incolumem, ſi talem ducem habuiſſent hoſtes. Simultatem oportet morte finiri, amicitiam non item.

C. MARIVS.

4 Improba cura. C. Marius obſcuro genere natus, facinorum militarium commendatione ad Rempublicā acceſſit. Ac primùm maiorem petijt ædilitatem.

tem. Vbi ſenſit ea ſpe fruſtari ſeſe, eodem die minorem ambijt: & hac fruſtratus, haud tamen deſperauit, ſe Romæ ciuitatis primatem fore: docens quantum in rebu humanis valeat improbitas.

Quum in vtroque crure narices haberet, nullis vinculis alligatus, præbuit ſeſe medico ſecandum, ac nec ſuſpſrio emiſſo, nec adductis ſupercilijs, chyrurgi curationem pertulit. Cæterùm quum medicus ad alterū crus tranſiret ſecandū vetuit, dicens, curationem non eſſe tanto dignam cruciatu. 5 Curatio morbo grauior.

Luſius Mario ex ſorore nepos, quum Marius iterum Conſul eſset, vim admouit militi cuidam adoleſcenti, nomine Trebonio. At is Luſium interfecit. Id factum multis inculantibus, non inficiatus eſt adoleſcens ſe ducem ſuum interfeciſſe, ſed cauſam addidit, ac probauit. Marius itaque, quum iuſſiſset adferri coronam pro facinore in bello præclarè geſto dari ſolitam, Trebonio i[m]poſuit, graui exemplo monens cæteros, nè ſimili modo tentarent adoleſcentiam pudicitium, quando non ſolùm abſoluit, verumetiam coronauit eum, qui & Imperatoris cognatum, & ducem ſuum ferro necaſset. 6 Seuerè & pudicè.

Quum caſtrametatus eſset aduerſus Teutonas in loco, qui minimum habebat aquæ, militibus dicentibus ſe ſitire, oſtendit illis flumen proximè hoſtium vallum labens: Illinc, inquit, vobis potus ſanguine venalis eſt. At illi iuſſerunt, vt ſe quò vellet, educeret, donec liquidum haberent ſanguinem, nec totus adhuc præ ſiti diriguiſset. 7 Sitis.

8 Mille Camerinos qui ſe in bello aduerſus Cimbros, ſtrenuos viros præſtitiſſent, honore Romanis æquauit, idque præter omne ius. Ad eos verò, qui factum hoc reprehendebant, reſpondit, ſe ob armorum ſtrepitum legum vocem exaudire non potuiſſe.

Arma non audiunt leges.

9 In bello ciuili quum foſſa cinctus obſideretur ab hoſtibus, continuit ſeſe, tempus expectans opportunum. Popedio autem Siloni dicenti, Si magnus es Imperator ò Mari, deſcende in conflictum: Imò tu, inquit, ſi magnus es Imperator, coge me nolentem ad certamen venire.

Retortũ.

C. POPILIVS.

10 C. Popilius miſſus erat ad Antiochum regem, epiſtolam ferrens à Senatu, qua iubebatur exercitũ ex Aegypto abducere, nec Ptolemei filios orfanos regno ſpoliare. Quum verò rex illum per medium exercitum ad ſe accedentẽ procul humaniter ſalutaſſet, nõ reſalutato rege literas reddidit, quibus lectis quũ Antiochus diceret ſe cõſulaturum, daturumque reſponſum, Popilius virga, quam tenebat ducta linea cinxit Regem dicens: Hic igitur ſtans conſulta, & reſponde. Omnibus viri ſpiritum admirantibus, poſteaquam Antiochus ſpopondiſſet ſe facturum, quæ Romanis viderentur, ita demũ ſalutauit illum & amplexus eſt Popilius.

Animoſe.

LVCVLLVS.

11 Lucullus quum in Armenia cum decẽ millibus armatorum, & mille equitibus aduerſus Tigra-

Tigranem tēderet, centum quinquaginta hominum millia habentē in exercitu, pridie Nonas Octobris quo die prius Scipionis copiæ deletæ fuerant, quodā admonente, quòd Romani diem illum, vt nefaſtū, & inauſpicatum metuerent: Ergo, inquit, hodie alacriter pugnemus, vt hūc quoq; diē ex nefaſto funeſtoque, Romanis hilarē & auſpicatū reddamus. — Superſtitionis cōtemptus.

12 At quum Romani cataphractos præcipue formidarent, bono animo illos eſſe iuſſit, plus enim negotij futurū in ſpoliandis illis quàm in vincendis: Significans plenam armaturam nihil profuturam hoſti in pugna, quum eſſet ignauus, ſed victori profuturam ad prædam. Quumque primus in collem aſcendiſſet, ſpeculatus hoſtium tumultus exclamauit, Vicimus commilitones, ſimulque impetu facto in hoſtes, quum nemo irruentis impetum ſuſtineret, quinq; tantū Romanos qui ceciderant, amiſit, hoſtium verò centū millia trucidauit. — Fortiter.

13 Lucullus Imperator ad direptionem incitentibus dixit ſe malle vnum militem Romanum ex hoſtium manibus eripere, quàm vniuerſas hoſtium fortunas ſibi vindicare. — Cura militis.

14 Archelao qui iterum à Mithridate defecerat, aſſeueranti, ſi in Ponto Lucullus conſpiceretur, fore vt omnia ſubderētur Imperio Romano: reſpondit Lucullus, Non cedo Archelae venatoribus audacia, vt relictis feris, ad vacua illorum luſtra progrediar. Iam enim Mithridates Pontum reliquerat. — Animoſè.

15 Romani quum in pugna cum Tigrane, hoſtium peditū centum millia trucidaſſent, paucis equitum fuga ſeruatis, quum ex ipſis non — Hoſtis pudēdus

amplius

amplius centum eſsent vulnerati, interfecti quinque, dicebant ſe erubeſcere, quòd in tam vilia mancipia ſtrinxiſsent ferrum.

16 Splendidè. Quum Oeconomus Lucullo cœnam modeſtam apparaſset, accerſitum obiurgauit illo dicente, non putabam ſumptuoſo apparatu opus eſse, quum ſolus eſses cœnaturus, Quid ais, inquit Lucullus, an ignorabas apud Lucullum hodie cœnaturum Lucullum?

17 Splendidè. Quum Græcos quoſdam per dies, aliquot magnificè tractaſset, atq; illi dicerent, ſe mirari, quòd tantum impendiorum ſua cauſa faceret, Nonnihil, ò hoſpites, veſtra cauſa, ſed maxima pars Luculli gratia.

SYLLA.

18 Fœlicitas. Sylla cognomento Fœlix, inter fęlicitates ſuas, duas præcipuas dicebat, alterum quod Pium metellum haberet amicum, alterum quod vrbem Athenarum non ſubuertiſset.

19 Oſtētum commodè interpretatū. Quum Sylla defectus neceſsarijs cogeretur etiam dijs dicata tangere, Caphim amicum Delphos miſerat, vt pecunias ac donaria ad ſe perferret: Quibuſdam verò dicentibus intra templum auditũ citharę ſonitum, quod oſtentum interpretabantur, quaſi Apollo citharœdus indignaretur, Caphis audita perſcripſit Syllæ. cui facetè ſcripſit Sylla, Quin tu Caphi potius interpretaris iſtud eſse ſignum gaudentis & exultantis Dei quàm indignantis? perinde vt Deo hilariter tribuente, tu quoque bono animo pecunias accipe.

20 Quum ad ſociale bellum magnis cum copijs miſsus eſset circa Limernam, è vaſto ter-

tę hiatu magnus ignis emicuit, cuius flamma ad cœlum perueniens conſtitit. Id vates interpretati ſunt, quòd vir bonus, aſpectu eximius, & admirandus, principatũ adeptus preſentibus turbis ciuitatem liberaturus eſset. Hoc audito Sylla: Ille, inquit, ego ſum. Nam illi erat peculiare comam auream, igniq; cõcolorem: nec ſe ait ſuæ virtutis pudere, qui res tam multas tamq; præclaras geſſiſset. Fiducia ſui.

Quum milites in bello ſociali Albinum virum prætoriũ fuſtibus mactaſsent, Sylla tam atrox facinus impunitum reliquit, dicens, ſe illis poſthac promptioribus vſurum in prælijs, dum peccatum fortiter gerendo rem ſtudebunt penſare. 21 Sceleratis vti.

Quum Athenienſes ad Syllam duos treſve miſiſsent de pace tractaturos, atque illi nihil adferrent, quod ad incolumitatem ciuitatis faceret: ſed Theſeum, Eumolpum, & res aduerſus Medos geſtas verbis inanibus iactarẽt: Abite, inquit, ò beati, iſtaſq; orationes vobiscum referte: non enim diſcendi cupidus huc miſſus ſum à Populo Romano, ſed vt rebelles ſubuertam. 22 Militariter.

Apud Orchomenum quum milites lõgius euagarentur, ordinibuſq; perturbatis fugam caperent. Sylla ex equo deſiliens, arrepto vexillo in hoſtem conuolat, ita vociferans, Mihi quidem, ò Romani milites, hic pulchrum eſt mori: vos interrogati quo loco ducem veſtrũ amiſeritis, memineritis dicere apud Orchomentum, Hac voce ſuos reuocauit. 23 Animosè.

Quum Mithridates Syllæ proceſsiſſet obuiam, dextramq; porrexiſset, Sylla non reſa- 24

Victor ſe rox. lutauit, ſed percunctatus eſt num à bello deſiſteret his conditionibus, quas cum Archelao pactus eſset. Obticeſcente Mithridate: Quibus pace opus eſt, inquit Sylla, eos priores loqui conuenit. Victori ſilere ſatis eſt. Rurſus quum Mithridates varijs coloribus excuſaret, quæ geſta fuerãt: Olim, inquit, audiui, nunc experior te ſingulari eloquentia præditũ, qui tam nefarijs factis colorem inuenire potueris.

25 Prouidẽtia. Lucius Sylla cognomento Fœlix, quum cogitaret de occidendo C. Cæſare, amicis nè id faceret dehortantibus: indignum enim eſse tãlem necare puerum: Deſipitis, inquit, ſi in hoc puero non videtis multos ineſse Marios. Deprehendit in eo excellſam indolem nullis honoribus ſatiandam, vt qui vix dum pubeſcens ſacerdotium ambierit. Idem populum Romam ſubinde monere ſolet, cauerent puerum malè præcinctum.

M. ANTONIVS.

1 Filius patri ſimilis. M. Antonius filium habebat ex Fuluia. Is puer Philotę dederat ingentem vaſorum vim: quæ quum ille recuſaret accipere, metuens nè pater tantam filij liberalitatem nõ probaret: Quid times, inquit puer, accipere? An nè ſcis eum qui dat filium eſse Antonij?

2 Liberalitas. Ipſe Antonius quũ eſset prodigioſè profuſus, dicere ſolet, Amplitudinem imperij Romani nõ per ea quæ acciperet, ſed per ea quæ daret illuſtrari. Ea vox excelſi animi videri poterat, niſi ab Antonio fuiſset, profecta.

3 Liberè. Geminius in Græciam profectus ad Antonium, quoniam ſuſpectus erat Cleopatræ, &

eò veniſſet octauiæ cauſam acturus, diu repul ſus ac varijs modis deluſus, tandem in conuiuio iuſſus cauſam aduentus dicere, ita reſpondit: Cætera inquit, Antoni ſobriæ ſunt orationis nec huius temporis; verùm illud vnum & ſobrius & ebrius ſcio, benè ſucceſſura omnia, ſi Cleopatra remittatur in Aegyptum. Moxque Romam ſe recepit, metuens ſibi ab Antonio. Nam Cleopatram conuiuio gratias egit, quòd rem apertè dixiſſet, nulla vſus circuitione. At ſic agere gratias erat minari malum. Sciebat Geminius quàm eſſet illis inuiſa veritas.

Quum Antonius appararet claſſe cum Cæſare confligere, quidam tribunus militum vir fortis & armis exercitatus, Antonio prætereunti corpus ſuũ multis cicatricibus inſignitũ oſtendit, dicens, O Imperator, quur his vulneribus aut huic gladio parum fidis, in lignis fragilibus ſpem reponis? Sine Phœnices & Aegyptij claſſe pugnent, nobis Romanis terram da in qua conſueuimus vel hoſtem vincere, vel mortem oppetere. 4 In terreſtri prælio apparet viri.

Cleopatra metuens Antonij ſeuitium cõfugit in monumentum demiſſis cataractis, mittitque, qui dicerent illã ſpõntanea morte perijſſe. Id credens Antonius, & ipſe ſibi parans adferre vim, dixit, ò Cleopatra non doleo, q te caream, nam mox vnà futuri ſumus: ſed quòd ego tantus Imperator fortitudine victus ſum à fœmina. Victum ſe putabat, quòd illa prior ſpontaneæ mortis gloriam occupaſſet. 5 Mors ſpõtanea.

Quum Auguſtus eam inuiſeret, exigeretq; ab illa rationes, Seleucus vnus è procuratori- 6 Callidè.

bus ipſius indicauit aliquid eſse ſubtractū ab ipſa: Illa in procuratorem inſilijt, & arrepto hominis crinæ crebris ictibus pulſauit os. Hęc quum Auguſtus ridens conatus eſset inhibere. illa, An non, inquit, permoleſtum eſt ò Cæſar, quum tu digneris me inuiſere, ſeruos meos heram incuſare, q nonnihil muliebriū ornamentorum ſubtraxerim, non ea quidem mihi, ſed vt Octauiæ, & Liuiæ munuſcula dem. Hoc commento perſuaſit Cęſari ſe de vita cogitare, quum mori decreuiſset.

CASSIVS.

1 Indoles in puero ſiim. Caſſius etiamnum puer, Fauſtum Syllæ filium inter æquales de patris monarchia gloriantem non tulit, ſed colaphos impegit. Eius rei cognitionem quum Pompeius ad ſe recepiſset, accitis ambobus pueris, Caſſius auſus eſt dicere, Eia Fauſte, audes rurſus corā hoc ea verba proferre, quibus irritatus in te fui, vt iterum tibi percellam os. Inerat Caſſio natiuum quoddam odium tyrāndis, vt iam tum appareret illi non defuturum animum, ad interficiendum Cæſarem.

2 Tyranni cis oſor. Idem quum Rhodum inſulam vi cepiſset, & in ingreſsu ſalutaretur rex atque dominus: Nec rex ſum, inquit, nec dominus, ſed regis ac domini interfector.

C. CRASSVS.

1 Seruorū cura. M. Craſsus ille diues, magnam ſeruorum turbam domi alebat, quorum præcipuam agebat curam, diſcentibus aſtans, interdum & ipſe docens eos, dicens hanc oportere præcipuam eſse patris familias ſolicitudinē, quòd ſint

ſint rei familiaris animata inſtrumenta. Idem ſenſit Ariſtoteles.

Hæc vox probata eſt, ſed illa damnata, ꝙ negabat quendam pro diuite habendũ, qui nõ poſſet priuatis facultatibus exercitum alere. 2 Diuitiæ immodicæ.

Aegrè ferens Põpeio Magni cognomen delatum, decretumq́; triumphum Romano cuipiam dicenti, Iam aderit Pompeius magnus: Quantus tandem, inquit? Sentiens illum corpore cæteris parem, animo nihilo maiorem. 3 Inuidia eleuat.

Quum Pompeius, & Craſſus in Conſulatu collegæ, deceſſuri eſſent magiſtratu, Cneus Aurelius quidam ſubitò in forum procurrens clamauit, ſibi viſum in ſomnis Iouem iuſſiſſe, nè prius ſe magiſtratu abdicarent, quàm in gratiam rediſſent. Idem flagitante Populo Pompeius nihil motus eſt: At Craſſus ſurgens vltre collegæ dextram porrexit dicens Nihil, ò Quirites, me indignum facturus mihi videor, ſi prior cum Pompeio in gratiã rediero, quem vos etiamnum impuberem Magnum cognomĩnaſtis, cuique prius triumphum decreuiſtis, quàm in ſenatum electus eſſet. 4 Reconciliatio.

In Parthos proficiſcens quum Deiotarũ extremæ iam ſenectutis, nouã vrbem condere videret: Quid eſt, inquit, ò rex hoc rei, ꝙ quum hora diei iam adſit duodecima, nouam vrbem extruere inſtitueris? Ad hæc arridens Deiotarus, Imò, quid tibi in mentem venit ò Imperator, vt quum haud quaquam ſis, vt videtur, matutinus, tamen in Parthos cũ exercitu properes? Nam id temporis Craſſus ſexageſimum agebat annum. Hora quæ nobis duodecima eſt in meridie, olim erat extrema diei. 5 Senex ædificator.

6 Quum Parthi per legatos denunciaſsent, vt ſuæ ætati conſulens à bello abſtineret, inſolenter reſpondit, In Seleucia iſtis mandatis reſponſum dabimus. Hic Agi ſis legatorū vnus ſublata manu mediam palmā oſtendens, Prius inquit, in hac manu naſcentur ſetæ, quàm tibi Seleuciam conſpiciendi ſit futura poteſtas.

Milita-ria.

7 Conflicturo cū Parthis exta è manibus deciderunt: hoc cæteris, vt inauſpicatū oſtentum interpretantibus, ac præl um diſsuadentibus: Huiuſmodi inquit, incommoda multa nobis ſenectus adfert. At arma mihi nunquā è manibus ceciderunt.

Senex bellatur.

8 Quū Publius Craſſi filius fortiſſimè in bello & pugnaſset, & cecidiſset, hoſtes caput iuuenis haſtæ impoſitū geſtantes proximè ad Romanos accedebant, inſultantes, rogantesq́; quo genere iuuenis ille fuiſset ortus: neque enim fieri poſse, vt ex patre tam ignauo, & imbelli talis filius naſci poſset. Hoc tam triſti ſpectaculo nihil commotus Craſsus, per omnes ordines cōcionatus eſt, clamans. Meus hic priuatus dolor eſt Romani, mea hæc calamitas, meus hic peculiaris luctus: cæterū publica ciuitatis ſalus & gloria, in veſtra incolumitate veſtraque virtute ſita eſt.

Fortiter.

9 Marcello ac Domitio Pompeium in ſenatu rogantibus, num proximis comitijs petiturus eſset Conſulatum: Fortè, inquit, petam, fortè non petam, Rurſus idem percunctantibus: A bonis inquit, ciuibus petam, à malis nequaquam. Quum hæc reſponſa, vt ambigua ac ſuperba multos offenderent, Craſsus idem percunctantibus reſpondit. Si è repul. fore

Ingenue

iudica-

iudicauero, petam: ſin minus, à petendo abſtinebo.

SERTORIVS.

Sertorius quum Pompeij milites variè diſpulſos ſuperaſset, multis occiſis, audiſsetq; aduentare Metellum cum alijs copijs, diremit prælium, reuocatisq; ſuis dixit: Ego puerum hunc, niſi ſuperueniſset anus illa, verberibus caſtigatũ domum remiſiſsem: Pompeium pueri nomine ſignans, Metellum vetulum, anus. 10 Vetuſt... dux.

Idem ſæpe victor ad Pompeiũ Metellumq; miſit, offerens ſe paratum redire in vrbem, ſi ſibi permitteretur: dixitque mallè ſe Romæ ignobiliſſimum ciuem, quàm exulem omnium aliarum ciuitatum imperatorem nũcupari. 11 Patria d...

Admonere ſolet ſuos, nè quid in conuiuio præter decorum vel fieret, vel diceretur, præſertim à iurgijs, & obſcœnitate temperare: Nec ipſe quicquam tale ſuſtinebat vel audire, vel videre. 12 Conuiuia pudica.

M. BRVTVS.

M. Brutus rebus in ſummam deſperationẽ adductis, quum è ducibus, atque amicis paucos apud ſe haberet, ſublatis oculis in cœlum ſtellis plenum, dixit hunc verſiculum Græcum è tragœdia quapiam: 1 Vltio deorum.

Ζεῦ μὴ λάθοι σε τῶνδ᾽ ὃς αἴτιος κακῶν. Id eſt,

Ne te lateris ò ſupreme Iuppiter.

Horum malorum quiſquis autor extitit.

Velut imprecans Cæſari vindictam à dijs. Volumnius narrat illum & alterum dixiſse carmen, ſed negat ſe meminiſse. 2 Mors deſtinata.

Quodam ex his qui aderant præcipue, ad monente vt illinc fugeret Brutus: Prorſus, inquit, fugiendum, ſed manibus, non pedibus: Significans morte ſpontanea vitandam Cæſarianorum tyrannidem.

3 Clementer. Quum inter coniuratos deliberaretur, an vnà cum Caſare occidendus eſſet Antonius; Brutus diſſuaſit dicens hoc negotium quod ꝑ legibus ac iure ſuſciperetur, oportere omni carere iniuria. Noluit vir optimus cædẽ in plures proferri. At hæc clemẽtia malè ceſſit illis.

4 Aut vincere aut mori. Vltimum prælium initurus, dehortantibus quibuſdam nè ſe tanto diſcrimini committeret. Hodie, inquit, aut rectè erit, aut nihil curabo: Significans ſe aut victorem fore, aut non victurum. Mors autem adimit omnium malorum ſenſum.

5 Fides vxoria. Huius vxor Porcia Catonis filia, poſteaquã ſenſit conſpiratum de Cæſare interficiendo, ea nocte quæ præceſſit diem in quo Cæſar occiſus eſt, egreſſo cubiculum Bruto, cultellum tonſorium velut vnguium reſecandorum gratia popoſcit eoq; quaſi forte de manibus elapſo ſeipſam grauiter vulnerauit. Mox Brutus clamore ancillarum in cubiculum reuocatus, obiurgare eam cœpit, ꝙ tonſoris præripuiſſet officium. Tunc illa clàm marito: Non hoc, inquit, temerè feci; nam experiri volui, ſi quod conſtitutum eſt, parùm ceſſerit ex ſententia, quàm æquo animo me ferro ſim peremptura.

6 Pudor inutilis. Idem dixit ſibi videri eũ ætatis florem malè collocaſse, qui nihil negaret. Inutilis eſt verecundia, quæ obſtat, quo minus negemus obſequium ad inhoneſta vocanti.

APO-

APOPHTHEGMATVM VARIE MIXTORVM LIBER SEXTVS.

IN his, quæ ſequuntur clariſſime adoleſcens, miraberis quædam dicta, nec Scythis, nec Cyclopibus digna: ſed memẽto tum, exceptis aliquot, non homines, ſed mera portenta rerum ſummam tenuiſſe: ſiue quòd tale militũ temeritas aſciſeret, ſiue quod immodica poteſtas, niſi adſit animus Philoſophiæ præſidijs diligẽter præmunitus, tales reddes, Quanquam & ab illis prodigioſè malis quædam dicta, geſtaq; ſunt non indigna imitatione. Poſtremò turpitudinis alienæ ſpecies velut in theatrũ producta, deterret à vitijs, & ad virtutis ſtudium extimulat ingenia non omnino deplorata. Hunc igitur poſtremũ librum puta eſſe menſæ ſecundę bellaria, in quibus quædam apponuntur, vt tollas: quædam vt guſtes, nonnulla vt ſpectes tantũ. Malo enim te ſuauiter affectum, quàm ſaturum, onuſtumq; dimittere. Quòd ſi quędam apponentur leuia, ridiculaque, mimorũ, coquorum, equiſonum, ſcurrarum, ac meretricum, decet omne conuiuium hilaritas; ſed præci-

præcipuè menſas ſecundas. Quanquam & à leuiſſimis perſonis nõnunquam dicuntur, quæ nemo ſapiens contemnat. Nec ignoras olim muriones, ſaltriculas, & ſimiòs ſub conuiuij finem induci ſolere. Non laboro ſi adſit hilaritas, modò abſit omnis obſcœnitas. Fortaſſis exiſtet, qui deſideret ordinem: & hoc, & ſi quid aliud videbitur reprehenſione dignum, excuſabit ſecundarum menſarum libertas.

TIBERIVS CAESAR.

1 Liberè. Tiberio Cæſari cũctanter & ægrè ſuſcipienti delatum imperium, quidam in os auſus eſt dicere, Cęteri quod pollicentur, tardè præſtant: tu quod pręſtas, tardè polliceris: Notata eſt illius ſimulata cunctatio, detrectantis quod cupiebat.

2 Modeſtè. Cuidam à quo fuerat dominus appellatus, denunciauit, nè ſe amplius contumeliæ cã nominaret. Quanta modeſtia in tanto principe.

3 Modeſtè. Idem dicentem, ſacras tuas occupationes, interpellaui, iuſſit non ſacras dicere, ſed laborioſas. Rurſum alterum dicentem, ſe ipſo autore adiiſſe Senatum, correxit, autore, mutans in ſuaſorem.

4 Leniter. Quum iocis, conuitijs, famoſis carminibus, ac rumoribus frequenter impeteretur, amicis ad vltionem hortãtibus reſpondit, in ciuitate libera, linguam, mẽtemq́; liberas eſſe debere.

5 Leniter. Quin & ſenatu de huiuſmodi criminibus ac reis flagitante; Non tantum, inquit, habemus otij, vt implicare nos pluribus negotijs debeamus. Si hanc feneſtram aperueritis, nihil aliud agi ſinetis.

Dioge-

Diogenes Grammaticus ſabbatis Rhodi diſputare ſolitus, Tiberium ad ſe venientem, vt ipſum extra ordinem audiret, non admiſit, ſed per ſeruulum ſuum in ſeptimum diſtulit diem. Is quum Romam veniſſet, & pro Cæſaris foribus adſtaret, cupiens illum ſalutare. Tiberius iuſſit, vt poſt ſeptimum annum rediret. Nec alia pæna tātam Grammatici ſuperbiam vltus eſt. 6 Ciuilis vltio.

Præſidibus onerādas tributo prouincias ſuadentibus, ſcripſit, Boni Paſtoris eſſe tondere pecus, non deglubere, hoc eſt, lanā, non pellem detrahere. 7 Exactio moderata.

Quoniam tyro in caſtris auidius bibebat vinum, militari ioco pro Tiberio Claudio, Nerone dictus eſt, Biberius, Caldius, Mero. 8 Iocus ex deprauatione.

Theodorus Gadareus Tiberii in rethoricis præceptor, animaduertens in puero ſanguinarium ingeniū ſub ſpecie lenitatis latitans ſubinde inter obiurgandum appellauit illum πηλὸν αἵματι συμπεφυρμένον, ideſt lutum ſanguine maceratum. Hic initio principatus miram lenitatem præ ſe tulit; ſed progreſſu temporis ad immanem crudelitatem lapſus eſt. 9 Crudelitas tecta.

Quum audiſſet quendā ex reis nomine Seruilium, ſibi mortem conſciuiſſe prius q̃ eſſet damnatus, exclamauit: Seruilius me euaſit. Adeo leue ſupplicium eſſe iudicabat mortem. 10 Crudeliter.

Quum cuſtodias recognoſcentem quidam rogaret, vt ſupplicium maturaret, reſpondit, Nondum tecum redij in gratiam: Humanitatis officium ducens, ſi damnatum cito occidiſſet. 11 Crudeliter.

Tiberius perſpecto Caligulæ ingenio, fero, ac malefico, ſubinde prædicabat, ſe natricem 12

Indoles malefica. Reipublicæ & Phaetontem orbi terrarũ educare. Natrix ſerpentis genus eſt.

13 Medicina. Tiberius Cæſar & illud dixiſſe fertur, eum hominem ſibi videri ridiculum, qui ſexageſimum prætergreſſus annum manum porrigeret medico: Sentiens hominem tam grandem oportere iam ſcire, quomodo ſibi mederi debeat, Porrigunt manum medico, qui cõſulunt illum explorantem pulſus venarum.

C. CALLIGVLA.

1 Surdus delatori. Commentarios ad matris, fratrumq; ſuorum calumnias pertinentes, nè cui poſtmodũ delatori, teſtive maneret vllus motus, congeſtos in forum, & ante clarè teſtatus deos, neq; legiſſe ſe, neq. attigiſſe quicquam, concremauit. Quin & libellum de ſua ſalute oblatum non recepit, contendens ſibi nihil admiſſum cur cuiquam inuiſus eſſet. Negauit ſe delatoribus aures habere. Hæc boni principis videri poterant, niſi ſingerentur.

2 Tyrãnica vox. Quum audiret fortè reges, qui officij cauſa in vrbem aduenerant, inter ſe ſuper cœnam de nobilitate generis concertantes, exclamauit Calligula, De cœlo venit nobis rex & adiecit carmen Homericum:

Εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς βασιλεύς. id eſt.

Vnus dominus ſit, vnus rex.

3 Verſutia. Nec multum abfuit, quin ſtatim diadema ſumeret, ſpeciemq; principatus in regni formam conuerteret.

Liuiam Auguſtam proauiam ſuam appellare conſueuit Vlyſſem ſtolatum: vafriciem, ac fraudulentiam illius notans: hoc tantùm

inter-

intereſſe, quòd vt fœmina ſtolam geſtaret.

Quum deſtinaſſet interficere fratrem ſuum, eumque ſuſpicaretur ſeſe medicamentis præmunire, ita locutus eſt. Antidotum aduerſus Cæſarem? Timebat ille venenum, quaſi Cæſar non poſſet alio quouis modo trucidare, quem vellet extinctum. 4 Crudeliter & impie.

Vir quidam pretorius valetudinis cauſa ſeceſſerat in Anticyram petito à Cæſare commeatu. Is quum ſæpius peteret prorogari cõmeatum, mandauit interfici, & adiecit neceſſariam ſanguinis eſſe miſſionem, cui tamdiu non profuiſſet helleborum. Solent enim medici in morbis validioribus venarum inciſione vti. Et in Anticyram nauigabant, quibus opus erat purgatione. 5 Crudeliter.

Illud è tragędia ſubinde iactabat. Oderint, dum metuant. Hanc nè quis miretur, eiuſdẽ vox fuit, Vtinam Populus Romanus vnicam ceruicem haberet. Hanc emiſit, infenſus turbę fuenti Venetæ aut garum factioni, quum ipſe faueret Praſinæ. 6 Hoſtis populi.

Luxu prodigioſo vtens, vt calidis, frigidiſque vnguentis lauaretur, preciosiſſimas margaritas aceto liquefactas ſorberet, conuiuijs ex auro panes & obſonia apponeret, nummos nõ mediocris ſummæ è faſtigio baſilicæ Iuliæ per aliquot dies ſpargeret in plebem, Liburnicas naues, gemmatis puppibus, verſicoloribus velis fabricaretur, ſubinde dicebat, aut frugi hominem eſſe oportere, aut Cæſarem. 7 Profuſe.

In auctione Apronius quidam vir prætorius dormitans capitis motu nutabat. Id animaduertens Caligula, præconem admonuit, 8 Iocus inſanus.

ne illum ſibi nutantem præteriret: nec hoc monere deſijt, donec ignoranti tredecim gladiatores ſeſtertium nonagies addicerentur.

9 CLAVDIVS CAESAR.

Liberi. Græculus quidam cauſam agens apud Claudium Cæſarem, inter altercandum per calorem hanc vocem in illum emiſit, καὶ σὺ γέρων εἶ καὶ μωρός, id eſt, & tu ſenex es & ſtultus. Vſq; eò ſumma poteſtas ob ſtultitiam & paſſim & propalàm euiluerat, vt hæc in os dixerit, non ſenator, ſed ignotus Græculus, & dixerit impunè.

10 Pater index. Quum Cenſor equites recognoſceret, & in his reperiſſet iuuenem probris coopertum, ſed quem pater probiſſimũ affirmabat, ſine ignominia dimiſit. Id amicis mirantibus: Habet, inquit, Cenſorem ſuum. Autoritatem ſuam in parentem tranſtulit.

11 Lenitas praua. Alium co ruptelis adulterijsque famoſum nihil aliud quàm monuit, vt aut parcius ætatulæ indulgeret, aut certè cautius: addiditq; Quare enim ego ſcio quam habeas amicam? O cenſorem grauem.

12 Peculatus diſſimulatus. Narciſſum ab epiſtolis, & Pallantem à rationibus ſic adamauit, vt eos non ſolùm ampliſſimis præmijs, verum etiam quæſtorijs prætorijsque ornamentis decreto Senatus ornari libenter paſſus ſit: ad hęc, tantũ rapere & acquirere, vt illi querenti de fiſci exiguitate quidã non abſurde dixerit, abundaturum fiſcum ſi à duabus libertis in conſortium reciperetur.

13 Infamia non deletur. Quum cuidam notam appoſitam, deprecantibus familiaribus ademiſſet: Litura tamen, inquit, extat. Sentiens etiam remiſſa culpa, manere

manere tamen infamiæ prioris veſtigium, alludens ad ſcripturam, quæ licèt ſpongia deleatur, aut graphio radatur, relinquitur tamen lituræ raſuræque veſtigium.

Hic temulentus aliquando dixit, ſibi fatale eſſe, vt coniugum flagitia ferret, deinde puniret. Ea vox terrorem non mediocrem iniecit Agrippinæ. 14 Ebrietas loquax.

SEXTVS NERO.

In Cn. Domitium Sexti Neronis attauum, 1 cui cognomen fuit Aenobarbo, L. Craſſus orator dicebat, non eſſe mirandum, quòd æneam haberet barbam, cui os ferreum, cor plumbeũ eſſet. Os ferreum obijciens propter ſummam impudentiam, cor plumbeum ob ingenij ſtuporem. Quidam illum pro Nerone Aenobardum appellarunt, atq; hoc erat vnũ è duobus conuitijs, quę indigniſſimè tulit. Alterũ erat, quòd increpitus eſſet malus citharœdus. Iocus ex nomine.

Quum ex more cuiuſdam capite damnati 15 cauſæ ſubſcripturus eſſet Sextus Nero: Vtinam, inquit, literas neſcirem: Vox parſimoniam humani ſanguinis promittens, ſi ex animo prodiſſet. Clementer.

Puerum Sporum exectis teſtibus, in mulie- 16 brem naturam transfigurare conatus eſt. Addita dos, additum flameum, addita celeberrima nuptiarum ſolennitas. Quid multis? palàm pro vxore habuit. Hinc fertur cuiuſdam non inſcitus iocus, Benè agi potuiſſe cum rebus humanis, ſi Domitius Neronis pater talem habuiſſet vxorem: Sentiens exitio totius orbis natum Neronem. Is nunquam fuiſset natus,

natus, ſi pater Spori ſimilem habuiſſet vice coniugis.

4 Rapacitas. Nunquam cuiquam officium delegauit, niſi hæc adijceret, Scis quibus mihi eſt opus, & hoc agamus, nè quis quid habeat. Vox prædone quam principe dignior.

5 Crudelitas. Quodam in colloquio proferente Græcum verſiculum.

Ἐμοῦ θανόντος γαῖα μιχθήτω πυρί. id eſt.
Me mortuo, terra miſceatur incendio.

Subiecit, imò ἐμοῦ καὶ ζῶντος, id eſt, me etiam viuo. Quibus portentis aliquando committitur Reſpublica?

6 Licentia principis. Quum nihil flagitiorum ſibi non permitteret, elatus tanto rerum ſucceſſu, dicebat neminem principum ante ipſum ſciſſe, quid ſibi liceret. Verùm qui hoc dicit, ſenſit tandẽ quid viciſſim liceat populo in malum principem.

7 Quum incendiſſet vrbem, ſpectabat, dicens ſe flammæ pulchritudine delectari, atque interim ſuam canebat Haloſin, hoc eſt, Troianę vrbis excidium, quod deſcripſerat.

8 Liberè. Iſidorus Cynicus tranſeuntem in publico clara voce corripuit, quòd Naupli mala benè cantaret, ſua bona malè diſponeret. Nauplus erat Palamedis pater, qui filij præter meritũ damnationem magno Gręcorum exitio eſt vltus: Solet autem Nero tragœdias cantare.

9 Liberè. Notatus eſt & à Dato Atellanarum hiſtrione, qui recitans canticum quoddam, ὑγίαινε πάτερ, ὑγίαινε μῆτερ, ita demonſtrauit, vt bibentem, narrantemq; faceret exitium C. Claudij, & Agrippinæ ſignificans. Nam Nero C. Claudium veneno ſuſtulit, Agrippinã naufragio.

gio.

gio. Et in clauſula cantici recitans, Orcus vobis ducit pedes, geſtu Senatũ notauit hiſtrio. Subindicãs illis à Nerone imminere perniciẽ.

A mathematicis audierat, fore, vt aliquando deijceretur Imperio, eoq́, Græcum ambicum dimetrũ identidem vſurpabat, τὸ τέχνιον πᾶσα γῆ τρέφει: id eſt, Terra quæuis artẽ alit: Putans ſe tantum profeciſſe in arte canendi, vt etiam ſi exigeretur, in quauis regione ob muſices peritiã poſſet haberi in pretio. Quumq́; imminentibus qui illum ſequebantur, de ſalute deſperans, cogitaret ſibi vim adferre, ſubinde dicebat. Quantus artifex pereo. 10

Quondam theatro clàm illatus, Scenico cuidam populo placenti inuidit, eíque nuncium miſit, qui diceret illum abuti Cæſaris occupationibus. 11 Scenicus princeps.

Quoniam ex annonæ caritate qidam diteſcebant aulici, multum & hinc inuidiæ Neroni conflatum eſt: quum fortè accidiſſet, vt in publica fame diceretur Alexandrina nauis appuliſſe, iactatum eſt illã aduexiſse puluerem luctatoribus aulicis. Quo dicto ſimul notatũ eſt in Cæſare rerum ſcenicarũ ſtudium, & monopolia quorundam per Cæſaris fauorem publico damno lucrantium. 12 Monopolia fœda.

Statuæ eius à vertice, currus appoſitus eſt cum inſcriptione Græca. Nunc demum agõ eſt, trahe tandẽ. Notatum eſt in Cæſare aurigandi ſtudiũ, ſimulq; denunciatũ periculum. 13 Princeps auriga.

Alteri cuidam ſtatuæ & aſcopera alligata eſt cũ hoc titulo, Ego quid poſui? Sed tu culeũ meruiſti. Solent olim parricidæ culeo inſui, & Nero matrem occiderat. Culeus itaq; 14 Parricidium exprobatũ.

ſeſe excuſans dixit, Ego quid potui? paratum ſi quis te inſunt: ſed ſiue in uaris, ſiue non, tu tamen culeum meruiſti. Poteſt hoc & ad Reipub. perſonam accommodari.

15 Salsè. Columnis ſtatuarum illud aſcriptum eſt, Galli te cantãdo excitarunt. Indigniſſimè tulerat Galliarũ defectionem: proinde decreuerat Gallos oẽs Romæ agentes contrucidare, prouinciamq; exercitui diripiendam tradere.

16 Salsè. Noctu quidam ſimulabant ſe ſæuire in ſeruos. Ferebantq; vindicem. Vindex autẽ erat defectionis in Neronem dux. Et hoc ioco notabatur iam non ferenda Cæſaris tyrannis.

17 Ambiguè dictum. Quum ex oratione Neronis, qua in Vindicem perorabat, recitaretur in ſenatu, daturos pœnas ſceleratos, ac breui dignum exitium facturos exclamatum eſt ab vniuerſis, Tu facies Auguſte, Quæ vox bifariam poteſt accipi, Tu facies vt dent pœnas: aut tu dabis pœnas.

18 Omen exitij. In Oedipode fabula, quã Nero nouiſſimã recitauit, in hoc verſu decidiſse legitur.

Θανεῖν μ' ἄνωγε, σύγγαμος, μήτηρ πατήρ. idſeſt. *Iuſſit mori me mater, vxor, & pater.*

Nam & Oedipus patrem occiderat inſciens, matrem vxorẽ duxerat. Ita Nero ſciens Claudium patrem occiderat, matrem conſtupratam interfecerat, & Octauiam vxorẽ indignis tractarat modis.

19 Deſtitutus vndique. Deſperatis rebus noctu adijt hoſpitia ſingulorum de fuga conſulturus, quum fores omnium occluſas reperiſset, reuerſus in cubiculum competit & cuſtodes diffugiſse direptis etiam ſtragulis, & amota veneni pyxide, quam in extremum caſum parauerat: mox mirmillonem

ionem nomine. Spiculũ requiſiuit, vel alium quemlibet, cuius manu periret: ac nemine reperto. Ergo ego, inquit, nec amicum habeo, nec inimicum? Decretum erat eam beluam publico orbis odio immolare.

In fuga quum Phaon libertus hortaretur, vt in ſpecum egeſta arena conderetur, negauit ſe viuum ſub terram iturum. 20 Sepultura, viui.

Aquam è lacuna villæ cuidam ſubiecta poturus manu hauſit: Et hæc eſt inquiens, Neronis decocta. Nam repererat, vt aqua decocta gratiam haberet crudæ, immiſſa in poculum niue. 21 Delitiæ verſæ in amatorē.

Vbi ſenſit equites appropinquare, quibus mandatum erat, vt illum viuum attraherent, verſum Homericum protulit: 22

Ἵππων ὠκυπόδων ἀμφὶ κτύπος οὔατα βάλλει.

Simulq́; ferrum iugulo adegit.

Ingreſſus Centurio, quum ſemianimem reperiſſet, & penula ad vulnus appoſita ſimularet ſe veniſſe in auxiliũ, nihil aliud reſpondit, quàm ſero, & hæc eſt fides. Sermo ambiguus eſt: poteſt intelligi ſeró veniſſe, qui iam ad morientem venerat: & ſero venit, qui in hoc venit vt viuum attraheret. Item hæc eſt fides, poteſt eſſe expoſtulantis de fide amicorum. At Nero ſenſit ſe nihil illius verbis credere, eiusque rei argumentum eſſe vulnus in iugulo lethale. 23 Neronis extremæ voces.

Quum genethliaci Chaldæi Agrippinæ matri Neronis reſpondiſſent, Imperaturũ quidē filium, ſed occiſurũ matrem: Occidat, inquit, modò imperet. Tam impotens erat in fœmina dominandi ſitis, & habuit, quod optauit. 24 Ambiguo.

25 Eadem quum iuſsu Neronis occideretur, ac Centurio ferrum in mortem deſtringeret, ventrē oſtendens clamabat: Hunc percute, hic eſt ferro fodiendus, qui portentum illud genuit.

26 Nero in magna erat inuidia, quòd Burrum principem virum crederetur occidiſse, veneno faucibus illito, quaſi remedium adhiberetur. Ad hunc quum Nero viſendi gratia veniſset, auerſatus eſt illum Burrus, cui ſcelus iam erat intellectum: multaq; percunctanti nihil aliud reſpondit, quàm, Ego benè me habeo. Mira etiam in moriente lenitas.

Fortiter.

27 Idem in Claudij ſtultitiam ſubinde iocabatur productione ſyllabæ, quum diceret, poſteaquam deſijt inter viuos morari, prima ſyllaba producta. Moros enim Græcè fatuum ſonat, inde finxit morari, pro ſtultum agere, quemadmodum nos à poeta poetari, à iuuene iuuenari.

Iocus in mortuū. Salsè.

28 Sunt qui putent hoc clàm & inſcio etiam Seneca fuiſse decretum, vt occiſo Nerone occideretur & Piſo, mox Imperium Senecæ deferretur. Interea vulgabantur verba Flauij, qui dixerat, ad dedecus nihil referre, ſi citharœdus dimoueretur, & tragœdus ſuccederet, Nero cithara, Piſo tragico ornatu canebat. Senſit vtrumque pariter indignum Imperio.

Salsè.

29 Quum de coniuratis agerentur quæſtiones Subrius Flauius Tribunus interrogatus à Nerone, quibus cauſis adductus ad obliuionem ſacramenti proceſſiſset: Oderam te, inquit, nec quiſquam tibi fidelior militum fuit, dum amari meruiſti: odiſse cœpi, poſteaquam parricida matris, & vxoris, auriga, & hiſtrio, & incen-

Liberè.

incendiarius extitiſti. Negant in ea coniuratione quicquam accidiſse Neroni gratius, qui vt ad patranda facinora promptus erat, ita audiendi, quę patrarat, inſolens.

Eodem tépore Sulpitius Aſper Centurio, 30 percunctanti Neroni, cur in cędem ſuam conſpiraſset: Non aliter, inquit, tot flagitijs tuis ſubueniri poterat. Liberè

Veſtinus Conſul, quum eodem die omnia 31 munia Conſularia obijſset, é conuiuio, repente ad mortē raptus eſt. Conuiuæ nihil aliud, quàm exitium expectabant. Horum pauorē irridens Nero, dixit illos ſatis ſupplicij luiſſe pro epulis Conſularibus. Dicas hoc à clemēte dictū, ſi cętera Neronis facinora ſpectes. Locus crudelis

Nero matrem occiderat, vnde Africanus 32 quidam ita conſolatus eſt hominem, Orant te Cæſar Galliæ tuæ, vt fœlicitatem tuam fortiter feras.

OTHO.

Otho Syluius Imperator quum augurando tempeſtas eſset orta, atque ipſe grauiter prolapſus, identidem obmurmuraſse dicitur, τί μοι καὶ μακροῖς αὐλοῖς. i. quid mihi cum longis tibijs? Sentiens ſe fruſtra ſacrificijs & piaculis conari placare manes Galbæ. 1 Omen exitij.

Idem vbi iam mori deſtinaſset, ſenſit eos 2 qui ab ipſo deficere & abire cęptabant, pro deſertoribus corripi ac detineri; vetuit, nè cuiquam fieret iniuria, dicens, Adijciamus vitæ & hanc noctem, & in profundam veſperam vſque patente cubiculo, ſi quis adire vellet, poteſtatem ſui conueniendi fecit. Mors deſtinata.

Digitized by Google

3 Multis Othonem rogantibus nè depoſito Imperio exercitum ac Rempu.deſereret, quidam è gregarijs militibus ſublato enſe dixit, Scito Cæſar ſic pro te omnes animatos eſse, moxque ſeipſum iugulauit. — *Fides in milite.*

4 Otho iam deſtinata morte Cocceium fratris filium ad ſe vocatũ ſic adhortatus eſt extremis verbis, O fili, habuiſse te patruũ Cæſarem, nec prorſus obliuiſcaris, nec admodũ memineris. Noluit illum prorſus obliuiſci, nè desereret curã ſuorum: rurſum noluit valde meminiſse, nè mortem patrui vlciſceretur. — *Moderatè.*

VESPASIANVS PATER.

1 Flauio Veſpaſiano quum adoleſcens quidã gratias ageret pro impetrata præfectura, quoniam vnguento fragrabat, & nutu contemptus eſt, & grauiter increpitus. Mallem, inquit Veſpaſianus, allium oboluiſses mox & literas conceſsas reuocauit. — *Vnguentum.*

2 De iurgio quodam inter ſenatorẽ & equitem Romanum, ita pronunciauit, vt diceret non oportere maledici ſenatoribus, remaledici ciuile faſque eſse. Prærogatiuam enim dignitatis ipſe ſibi ademit, qui laceſſiuit. — *Leniter.*

3 Idem de Licinio Muciano notæ impudicitiæ viro, clàm apud communem amicũ conquerens, addit clauſulæ. Ego tamen vir ſum. Notans obtrectatorem eſse parum virum. Simile eſt illud Maronis?

Parcius iſta viris tamen obijcienda memento. — *Venia laceſſitudo.*

4 Saluius Liberalis, quum in defenſione diuitis rei obliquè mordens dixiſset. Quid ad Cæſarem, ſi Hipparchus ſeſtertium millies poſſidet? — *Leniter.*

ſidet? Notans Veſpaſianum velut inhiantem rei facultatibus. Cæſar non modò nō offenſus eſt, verum etiam dictum approbauit, quaſi ſimpliciter prolatum.

Quoniam rapaciſſimum quemque promouere ſolet, vt mox ditatos condemnaret vulgò dictus eſt officiarios ſuos habere pro ſpongijs: quòd veluti ſpongias & ſiccos madefaceret, & humantes exprimeret. 5 *Rapacitas.*

Ruſticus quidam quoniam gratuitam libertatem ſuppliciter petens à Cæſare, repulſus eſt, non veritus eſt clarè dicere, Vulpes pilos mutat, non mores: exprobrans illi naturæ rapacitatem, quaſi mercede data conceſſurus fuiſſet, quòd gratuito negabat. 6 *Auaritia in principe.*

A conſulari viro Menſtruo Floro monitus plauſtra potius quàm ploſtra dicenda, poſtridie alium pro Floro Flaurum ſalutauit, ciuiliter alludens ad illius curioſam admonitionem. Veteres in quibuſdam pro diphthongo ſonabant o, vt Clodius pro Claudius. 7 *Lepidè.*

Mulier quædam dixerat ſe deperire amore Veſpaſiani: ei perducta quum pro concubitu ſeſtertia quadraginta donaſſet, roganti diſpenſatori, quo titulo vellet eam ſummam rationibus inferri dixit: Veſpaſiano adamato. 8 *Feſtiuè.*

In quendam procerę ſtaturæ, ſed improbius naturam, torſit illud carmen Homericum: 9 *Iocus ex Homero*

Μακρὰ βιβάς, κραδάων δολιχόσκιον ἔγχος.

Longam haſtam quatiens, deductis paſſibus ibat.

In Cerylum libertum, ſed prædiuitem, qui aliquando ſubterfugeret ius fiſci Imperiaſ, cœpit ſe pro ingenuo ferre, eoq; mutato 10 *Lepidè.*

nomine pro Cerylo dici voluit Laches, torſit verſiculos ex fabula quapiam, vt opinor.

ὦ Λάχης Λάχης.
Ἐπ' ἂν ἀποθάνῃς αὖθις ἔσῃ κήρυλος. id eſt.
O Laches Laches.
Vbi mortem obieris, rurſum eris tum Cerylus.

11 Auarè. Significans illi nihil profuturum immutatum nomen.

Quidam è charis Veſpaſiani miniſtris apud ipſum pro quodam, quem fratrem ſuum eſſe ſimulabat, intercedebat, vt illi procuratio committeretur: id ſentiens Cæſar, candidatum ſolùm ad ſe vocauit, exegitq; pecuniam, quam ille ſuffragatori ſuo pepigerat, ea accepta mox ordinauit. Huius rei ignarus miniſter, rurſus interpellauit pro fratre. Cui Veſpaſianus: Alium, inquit, tibi fratrem quære: hic quem tuum putas, meus eſt.

12 Sordidè. In itinere quodā mulio deſiliit, quaſi calceaturus mulas, ſed re vera, vt adeundi litigatori ſpatium moramq; præberet. At Cæſar dolum ſuſpicatus, interrogauit mulionem, quanti calceaſſet pactusq; eſt lucri partem: Hoc ſi fecit, vt ſuos corrigeret, ciuilitas fuit: ſin vt eo emolumento fieret ditior, ſordidum erat.

13 Sordidè. Inſtituerat vectigal è lotio. Super hoc à filio monitus, diſſimulauit, donec prima penſio eſſet ſoluta: Eam pecuniam admouit ad filij nares, ſciſcitans num odore offenderetur. Negante illo: Atqui hæc, inquit, è lotio eſt.

14 Auarè. Legatis nunciantibus decretam illi publicè non mediocris ſummæ ſtatuam, iuſſit vt eam continuò ponerent, & cauam oſtendens manum:

num: Ecce, inquit, parata baſis: Significans, vt eam pecuniã, quam in ſtatuã decreuiſsent impendere mortuo, viuo darent in manum.

Quum Cæſarum Mauſoleum repente patuiſset, tum ſtella crinita appatuiſset, alijs interpretantibus Cæſaris interitum portendi, ille facetè interpretatus eſt, prius oſtentum ad Iuliam Caluinam pertinere, quòd ea eſset de gente Auguſti, poſterius ad Parthorum ſiue, vt Aurelius Victor tradit, Perſarum regem, qui capillatus eſset. 15 Oſtentorum interpretatio.

Quum morbus ingraueſceret, dixit: Puto Deus fio: ſignificans ſe moriturum: Solent enim extincti Cæſares publicis ceremonijs in deorum cætum referri. 16 Iocus in morte.

Quum vehementer angeretur vitiatis inteſtinis, nihilo ſecius Imperatoris muneribus fungebatur, adeo vt lecto decumbens audiret legationes, & amicis hortantibus vt ſibi parceret, reſpondit Imperatorem ſtantem mori oportere. 17 Stantem mori.

VESPASIANVS FILIVS.

Veſpaſianus filius quũ admoneretur ab amicis, ꝙ plura polliceretur interpellantibus, q̃ præſtare poſset, reſpondit. Non oportet quẽquam à Cæſaris colloquio triſtem diſcedere. 1 Cæſaris affabilitas.

Super cœnam aliquando recordatus, quòd eo die nemini quicquam præſtitiſset memorandam illam meritoque laudatam vocem edidit Amici, diem perdidi. 2 Benignitas.

Idem dicere ſolet ſe maximum falſarium eſse potuiſse, quòd omnium chyrographa quæ vidiſset, facillimẽ imitaretur. 3 Dexteritas.

Quum

4 Cæſar in nocens. Quum febre correptus lectica à loco in quo tum erat, transferretur, dimotis plagulis cęlum ſuſpexit, quæſtusq́; eſt ſibi immerenti vitam eripi, quum nullum per omnem vitã extaret factum cuius pœniteret, vno duntaxat excepto Id cuiuſmodi fuerit, nec ipſe prodidit, nec quiſquam coniectare potuit. O Cæſarem longiſſima vita dignum.

DOMITIANVS.

5 Lepidè. Domitianus Cæſar initio principatus quotidie ſibi ſecretum horarium ſumere conſueuit, nec interim aliud quàm muſcas captare, easq́ue ſtylo præacuto configere: vt cuidam interroganti, eſſet n: quis intus cum Cæſare, Vibius Criſpus lepidè reſponderit, Ne muſca quidem.

6 Minę in principē. Iuſſerat edicto excidi vineas, quòd ſtudio colendi vineta, negligerentur arua. Hoc edictum reuocauit ob ſparſos libellos, in quibus habebantur hic verſiculis.

Κἄν μεφάλης ἐπὶ ῥίζαν ὅμως ἔτι καρποφορήσω,
Ὅσσον ἐπισπάσαι καίσαρι θυομένῳ.

Hoc Epigramma fertur in hircũ arrodentem vitem. Hircus autem Baccho immolabatur, ꝙ admorſu lædat vineam. Ad Cæſarem accõmodarunt, pro τοὶ τράγῳ mutantes καίσαρι.

7 Lepidè. Notans Metium quendã ſibi immodicè placentem, dicere ſolitus eſt. Vellem tam formoſus eſſe, quàm Metius ſibi videtur.

NERVE COCCEI.

8 Quoniam ſub nerua Cocceio bono Cæſare, multo-

multorum nomina falſò deferebantur, Fronto Conſul palàm dixiſſe fertur: malũ eſſe eum imperare, ſub quo nemini quicquam conceſſum ſit; ſed longè peius ſub eo viuere, ſub quo maxima ſit licentia quibuslibet. Inhumanitatis eſt, ſi princeps nihil indulgeat amicis ac familiaribus, ſed pernicioſum eſt illis licere quicquid libet. Princeps indulgẽs

TRAIANVS.

Traianus aliquando in conuiuio propoſuit amicis, vt decem nominarent, quibus crederet rerum ſummam rectè delegari poſſe. 9 [illegible]

Quum illi ſilerent: Decem, inquit, à vobis poſco, ego vnicum habeo Seuerianum: Solum illum imperio dignum iudicans.

ADRIANVS CÆSAR.

Moriens dixit illud vulgatum, Turba medicorum Cæſarem perdidit. Arbitror illũ huc detorſiſſe Græcum prouerbium, πολλοὶ στρατηγοὶ κάραν ἀπώλεσαν, πολλοὶ δ' ἰατροὶ τὸν βασιλῆ ἀπώλεσαν. Quanquam hodie verùm eſt turbam medicorum multis cauſam eſſe mortis. 1 Medicorũ turba.

In ſenatu frequenter dicere ſolet ſe ſic geſturum principatum, vt ſciret rem populi eſſe, non ſuam priuatam. Nimirum attigit hoc; quod vnum diſtinguit regem à tyranno. 2 Princeps

Imperator creatus, adeo contempſit inimicos, vt vni, quem habuerat capitalẽ fortè obuio, dixerit: Euaſiſti. Principibus in priuatis offenſis debet eſſe ſatis, potuiſſe vlciſci. 3 Clementia.

In colloquijs etiam humiliorum mirè ciuilis erat, eosque deteſtari ſolebat, qui hanc humanita- 8

Digitized by Google

Noli inter eos ambulare, quorum adhuc potes eſſe ſeruus: ſimul ſenatoriæ dignitati cōſulens, & ſerui caſtigans inſolentiam, quam de Cæſare hero ſumpſerat.

Commodum Aelium Verum iterum Conſulem fecerat, eumq́ue Imperio deſtinauerat: quem quum cerneret nec animo, nec corpore ſatis validum, dicere ſolet. In caducum parietem nos inclinauimus, ac perdidimus quater millies HS. quod populo ac militibus pro adoptione dedimus. Verè præſenſit Commodum inutilem imperio, ſed ſero. 10 Impar principatui.

Florus hos verſiculos ſcripſerat in Cæſarē. 11

Ego nolo Cæſar eſſe.
Ambulare per Britannos.
Scythicas pati pruinas.

Cui Cæſar respondit:

Ego nolo Florus eſſe,
Ambulare per tabernas,
Latitare per popinas.
Culices pati rotundos.

Sentiens ſe honeſtas occupationes præferre inutili turpiq́ue ocio.

Dicere ſolitus ſibi moleſtum eſſe, ſi quem videret triſtem, quum tamen omnes doctos vexaret quæſtiunculis, ſed vexatos donauit aliquo munere. 12 Princeps nulli moleſtus.

Cuidam vxor ſua per literas exprobrarat, quod lauacris ac voluptatibus detentus ad ſe redire nollet. Id per frumentarios reſciuerat Imperator. Itaq; commeatum petenti, exprobrauit lauacra & voluptates. Tum ille, Num & tibi ò Cæſar ſcripſit vxor mea, quód mihi? 13 Curioſitas.

deditus, vxori conquerenti dixit: Patere me per alias exercere cupiditates meas. Vxor.n. dignitatis nomen eſt, non voluptatis. Vxoris reuerentia.

Quum morbo grauaretur, ſæpe dicere ſolet principem ſanum mori debere, non debilem, quod ſuperiores Imperatores plerique violenta more perijſſent: eamq; mortem vt breuem ſimul & inexpectatam C. Cæſar optauit, & obtinuit. 2 Mors principis.

ANTONINVS PIVS.

Adamabat illam Scipionis celebratiſſimam ſententiam ſubinde dicens, ſe malle vnum ſeruare ciuem, quàm mille hoſtes occidere, pacem videlicet bello præferens, & in ipſo bello ſentiens hanc oportere primam eſſe ducis curam, vt quàm minima ciuium iactura paretur victoria. 3

Quum Apollonius rhetor à Calcide accitus ad Tiberinam domum, in qua tum Cæſar habitabat, à Cæſare vocatus vt illi M. Antoninum traderet inſtituendum, dixiſſet: Non magiſter ad diſcipulum, ſed diſcipulus ad magiſtrum venire debet: riſit hominis magniloquentiam, dicens: Facilius fuit Apollonio à Chalcide venire Romã, quàm ex ædibus ſuis in palatium. Merces Apollonium attraxerat Romam, non Reipublicæ ſtudium. 4 Magniloquentia irriſa.

Quum M. Antoninus fleret educatorem ſuũ mortuum, & adoleſcens ab aulicis miniſtris reuocaretur à declaratione pietatis erga nutricium. Permittite, inquit Antoninus, prius illi vt homo ſit, neque enim vel philoſophia vel Imperium tollit affectus. 5 Humanè

Quondam quum Omuli viſens domum, ac 6

miratus

Liberè. miratus columnas porphyreticas, quæſiſſet, vnde eas haberet, Omulus ei reſpõdit, Quum in ædes alienas veneris, & ſurdus & mutus eſto: Sentiens eum in alieno priuato non oportere eſſe curioſum. Hoc tam libero ioco non eſt offenſus Imperator.

7 Des regnum. M. Antonini vxor Fauſtina malè audiebat vulgo. Itaq; hortantibus amicis, vt eam repudiaret, ſi nollet occidere, reſpondit: Si vxoré, inquit, dimittimus, reddamus & dotem. Dotis nomine ſignans Imperium, quod ab ſocero volente Adriano adoptatus acceperat.

8 Conſiliũ multorũ Nihil ſolitus eſt agere nec in bellicis negotijs, nec in ciuilibus, de quo non prius conferret cur grauibus viris, dicens: Aequius eſt vt ego tot talium armatorum conſilium ſequar, quàm vt tot tales amici meam vnius ſequantur voluntatem, multum abhorrens à quorundam ingenio, qui conſulto pileo ſuo, dicunt: Vos ſedulò conſulatis, ſed aliud mihi ſuadet pileum meum.

9 Clementer. Caſſium ſenatoriũ virum, occidi paſſus eſt, non iuſſit occidi, poſt etiam extinctum doluit, dicens, voluiſſe ſe ſine ſenatorio ſanguine Imperium tranſigere. Mira clementia in affectatorem Imperij.

10 Filius ſolatiũ mortis. Biduo priuſquam moreretur, admiſſis amicis aperuit ſententiam ſuam de filio, eadem quâ Philippus de Alexandro, dicens ſe æquo animo mori, quum filio relinqueret.

11 ... ſpe ... ina. Alio quodam die dixit amicis, Quid me fletis, ac non magis de communi morte peſtilentiaque cogitatis? Philoſophia docuerat huminem & mortem contemnere, & res huma-

mas ridere. Parantibus autem abire, dixit: Si iam me dimittitis, vale vobis dico, vos præcedens: Facetè petijt ab amicis diſcedendi veniam, ac veluti peregrè profecturus iuſſit illos valere, ſubmonēs interim fore, vt illi præcedentem ſequerentur.

Rogatus cui filium commendaret: Vobis inquit, ſi promeretur & dijs immortalibus: Fauorem noluit ſuæ autoritati tribui, ſed filij meritis. 12 Modeſtia

SEVERVS IMPERATOR.

De Seuero ſic iudicauit Senatus, illum aut naſci non debuiſse, aut non debuiſse mori: quum crudelis eſset, tamen Reipublicæ videretur admodum vtilis ob alias virtutes. 1 Natura varia.

Quum milites Baſſianum Seueri filium, Auguſtum conſalutaſsent, eò quòd pater pedibus æger bellum moraretur, iuſsit ſe deferri ad tribunal, ſimulq; adeſse omnes tribunos, centuriones, duces, & cohortes, quibus autoribus hoc acciderat, ſiſti deinde & filium qui Auguſti nomen non recuſarat. Hic quum in omnes eius facti autores iuſsiſset animaduerti, excepto filio, omnesque ante tribunal proſtrati rogarent veniam, Seuerus manu caput cōtingens: Tandem, inquit, ſentitis caput imperare, non pedes. 2 Autoritas.

Celebratur & hoc illius dictum. Omnia fui, ſed nihil expedit: Sentiens ſeſe ex humili, per literarum ac militiæ officia plurimis gradibus fauore fortunæ ad Imperij faſtigiū fuiſse perductum, ſed nihil fœliciter ceſſiſse, aut nulla in re ſibi placuiſse. 3 Omnia expertus

4 Vltima verba dicuntur hæc fuiſſe, Turbã-
Virtus Pricipis. tam Rempub. vbique accepi, pacatam etiam Britannis relinquo, Senex & pedibus æger, firmum imperium Antoninis meis relinquens, ſi boni erunt: imbecillum, ſi mali.

5 Symbolum tribuno dari iuſſit, Laboremus.
Induſtria. Pertinax ad Imperium aſcitus, dederat, Militemus. Illi placuit belli omen, huic pacis: Sublato namque bello reditur ad agricolationem & opificia: Ocium in pace delitias alit, & omne flagitiorum genus.

6 Epigramma, quod in laudem Peſcennini Ni-
Moderatè. gri fuerat aſcriptum illius ſtatuæ ad viuum effictæ, quum præfecti ſuaderent eradendum, Seuerus noluit, dicens: ſi talis fuit, ſciant omnes qualem vicerimus: ſi talis non fuit, putent nos omnes talem viciſſe.

PESCENNINVS NIGER.

1 Peſcenninus Niger conſiliarijs addidit ſala-
Integrè. ria, nè grauarent eos, quibus aſſidebant, dicés iudicem nec dare debere, nec accipere.

2 In Aegypto quum Limitanei milites vinũ
Aqua pro vino ab Imperatore peterent: Nilum, inquit, habetis, & vinum quæritis? Aiunt enim aquam Nili tantæ eſſe dulcedinis, vt accolæ vina non deſiderent.

3 Quum milites qui à Saracenis victi fuerãt,
Seuerè. dicerent, Vinum non accepimus, pugnare non poſſumus: Erubeſcite, inquit Cæſar, illi qui vos vincunt, aquam bibunt. Nam Saracenis etiam hodie guſtare vinum nefas eſt,

4 Palæſtinis rogantibus, vt ipſorum cenſitio
Durè. leuaretur, eo ꝙ regio eſſet grauata, ſatis incle-

menter reſpõdit. Vos terras veſtras leuare vultis, ego etiã aerem veſtrum cenſere cuperem.

Imperatori creato, quum quidã ei panegyricum in ipſius laudem conſcriptum recitare velle, dixit: Scribe Marij laudes, vel Hannibalis, aut alterius ducis egregij vita functi, vt eum nos imitemur. Nam viuos laudare irriſio eſt, præſertim Imperatores, à quibus ſperatur, qui timentur, qui poſſunt necare, qui poſſunt proſcribere. Ediecit. Illud, Se viuum placere velle, mortuum etiam laudari. 5 Viui docendi nõ laudandĩ

Rogatus quid ſentiret de Scipionibus, reſpondit, illos ſibi videri fœlices magis, quàm fortes, quòd vterq; domi iuuentutem parum ſanctè tranſegerat: Sentiens Imperatorẽ per omnem vitam in Reipublicæ negotijs verſari debere, nec à domeſticijs delitijs ad Imperium accerſiri. 6 Grauiter.

ANTONINVS CARACALLVS.

Quum Antoninus Caracallus ambitiosè ſibi multa cognomina aſsereret, Germanici Parthici, Arabici, & Alemanici nomen aſcriberet, Heluius Pertinax filius Pertinacis bellè iocatus fertur, Adde etiam, inquit, ſi placet, Geticus Maximus, ꝙ Getam fratrem occidiſset. 7 Salsè.

Baſſinus præfectus ſuadebat Caracallo, vt ad mitigandam inuidiam parricidij, fratrem Getam appellaret diuum: Sit, inquit, diuus, dum non ſit viuus: & fratrem in diuos retulit. Neſcit pietatis iura regnandi cupiditas. 8 Impiè.

ANTONINVS GETA.

Quum Antonini Getæ pater Seuerus deſtinaſset omnes diuerſarum partium occidere, 9 Prudenter.

inter ſuos dicere ſolitus eſt. Hoſtes vobis eripio, adeo conſentiente Baſsiano, vt liberos etiam illorum ſuaderet necari. Geta puer interrogauit, quantus eſset occidendorum numerus, Eum quum pater edidiſset, rogauit num illi haberent parentes ac propinquos: quum reſponſum eſset habere, & quidem multos: Plures ergo, inquit, in ciuitate triſtes futuri ſunt, quàm læti, quòd vicimus, Valuiſſet cordatum pueri dictum, niſi quorundam crudelitas obſtitiſset.

10 Liberè. Baſsiano tum ioco, tum ſerio dicenti, omnes cum liberis occidendos, Geta puer dixit: Tu qui nulil parcis, potes etiam fratrem occidere. Id dictum tunc contemptum eſt, poſt cognitum eſt fuiſse vaticinium. Nam parricidium poſtea commiſit.

ANTONINVS HELIOGABALVS.

11 Tyrannicè. Senatum adeo contempſit, vt eos interdum appellarit togata mancipia, veluti qui priſtinæ dignitatis præter togas nihil retinerent,

12 Chara. Amabat ſibi pretia rerum quæ menſæ apparabantur, maiora dici, quàm eſsent, hanc eſse dicens conuiuio orexim, quòd magis illa iuuant, quæ pluris emuntur, vt ait Satyricus.

13 Profuſio. Huic priuato quum quidam luxum illius admirans diceret, Non times nè fias pauper? Quid, inquit, melius, quàm vt ipſe mihi hæres ſim & vxori meæ?

ALEXANDER SEVERVS.

1 Superua- Et vrbem, & prouincias, & aulam ſuã purgauit hominibus non neceſsarijs, dicens malum

lum pupillum eſse Imperatorem, qui ex viſceribus prouincialium homines non neceſſarios, nec Reipublicæ vtiles aleret. cura officium.

2 In templis argenti minimum, auri nè guttulam quidem, aut bracteolam poſuit, ſubindè repetens illud Perſianum. Aurum in templis.

Dicite pontifices, in ſanctis quid facit aurum?

3 Negabat ſe paſſurū, vt ipſius diſpoſitiones ab aulicis ſuis venderentur, id quod ſolent aliorum principum liberti & eunuchi. Eoq; nunquam illum fefellit, quod propoſuerat. Conſtanter.

4 Aſseſsoribus deſignauit ſua ſalaria, quanquam dicebat illos potiſsimùm promouēdos, qui per ſe Rempub. gerere poſsent, non per aſſeſsores. Vnumquemque hoc agere debere quod noſset. Prudentiſsimus iuuenis ſenſit hoc eſse præcipuum hulcus omniū rerum publicarum, quòd omnia munia per vicarios adminiſtrantur, interdum alteros ac tertios. Præfectus vrbis habet vicarium, & is vicarius rurſus alterum vicarium, & hic rurſus alium. Ac frequenter is qui & honore, & ſalario fruitur, minimè omnium idoneus eſt ad functionem obeundam: Annotent hoc principes, qui ſubinde coguntur exactionibus grauare populum. Vicarij graue.

5 Deſcriptum habebat, quid cui pręſtitiſset: qui nihil aut minimum petiſset, eum appellabat dicens: Quid eſt quur nihil petis? An me tibi vis fieri debitorem? pete, nè priuatus de me queratis. Agnoſcebat principem debere rectè ſuo fungentibus officio, nec æquum iudicabat, vt probè ſuo defunctus officio priuatus egeret. Benignè.

Digitized by Google

6 Militibus diligenter proſpexit ad commeatum dicens ſe magis ſeruare milites, quàm ſeipſum, quòd in his ſita publica ſalus eſset. Facilius eſt enim inuenire nouum imperatorem, quàm nouum & exercitatum militem.

Militum cura.

7 Ouinius Camillus antiquæ familiæ ſenator homo delicatiſſimus, rebellionem moliebatur, tyrannidem affectans. Id quum Alexandro renunciatum eſset, ſtatimq; vocatum, ad palatium, cum rogauit, eiq; gratias egit, quòd Reipub. curam, quæ bonis viris recuſantibus imponi ſolet, ſponte reciperet. Mox ad ſenatum proceſſit, ac tanti ſceleris conſcientia trepidum, conſortem Imperij appellauit, in palatium recepit ornamentis imperialibus, & melioribus quàm vtebatur ipſe, decorauit, profectionis comitem adhibuit. Quumq; imperator ipſe pedibus iter faceret, inuitauit & Ouinium delitijs aſsuetum ad laborem, quem poſt quinq; milia paſsuum cunctantem equo ſedere iuſſit. Quumque poſt duas manſiones equo etiam fatigatus eſset, carpēto impoſuit. Hoc quoque reſpuentem, ac Imperium tædio laborum recuſantem, denique & mori paratum, dimiſit, ac militibus à quibus Cæſar præcipuè diligebatur commēdatum ad villas ſuas tutò abire iuſſit. Sic illi cōmonſtrauit, quid eſset gerere imperium.

Clementer.

8 Honores iuris & gladij nonnunquam vendi paſsus eſt, dicens, Qui emit, & vendat neceſſe eſt. Hoc ethnicus & iuuenis, quid iam decet principes Chriſtianos?

Sanctè.

9 Quum Chriſtiani locum quendam qui publicatus fuerat, occupaſsent, contra popina-

Piè.

rij

rij dicerent eum ſibi deberi, reſcripſit, melius eſse, vt quomodocunq; illic Deus coleretur, quàm popinarijs dederetur.

In expeditionibus ſi quis de via in alicuius poſseſſionem deflexiſset, pro qualitate loci fuſtibus, aut virgis cœdebatur, aut alioqui condemnabatur. Si dignitas perſonæ tales pęnas non recipiebat, grauiſſimis contumelijs afficiebatur, quum diceret, Velleſne hoc in agro tuo fieri, quod facis in alieno? Clamabat ſæpius quod à Chriſtianis audierat, itaq; præconem quoties aliquem emendabat, dicere iubebat, quod tibi fieri nolis, alteri nè feceris. 10 Miles innoxius.

Vigilanter prouidit, nè tribuni duceſve quicquam fraudarent de ſtipendijs militum, dicens: Miles non timet, niſi veſtitus, armatus, calceatus, & ſatur, & habens aliquid in zonula: Sentiens militem quum aliquid habet, metuere, nè perdat, ſed mendicitas ad omnem diſperationem vocat armatum. 11 Militum cura.

Quum Antiochiam veniſset, ac militesqui lauacris ac muliebribus delitijs vacauerant in vincula duci iuſſiſset, orta ſeditione ab ea legione cuius ſocij erant in vinculis, tribunal aſcendit, ac vinctis omnibus ad tribunal adductis, circunſtantibus militibus, & quidem armatis grauiter illos admonuit, vt memiſſent Romanæ diſciplinæ. Quum loquentem milites tumultu interpellarent, nihil conterritus, iuſſit, vt tales voces ederent aduerſus hoſtes, non aduerſus Imperatorem, minatus exauctorationē, niſi quieſcerét. Ad hęc quum vehementius etiam fremerent, ac ferro quoque minarétur, Deponite, inquit, dextras, con- 12 Seuerè.

tra hoſtem erigendas ſi fortes eſtis: me iſta nō terrent. Quum non deſinerent fremere, exclamauit, Quirites, diſcedite atque arma deponite. Mox omnes non armis tantùm, ſed & ſagulis militaribus depoſitis receſſerunt, non in caſtra, ſed in varia diuerſoria. Poſt tamen eius legionis militibus fidiſſimis vſus eſt.

13 Odium furum. Furti ſuſpitione infames nec intueri ſuſtinebat, adeo vt quum Septimius Arabinus, qui famoſus crimine furtorum, ſub Heliogabalo fuerat liberatus, inter ſenatores principem ſalutatum veniſſet exclamauit, O numina ò Iupiter, ò dij immortales Arabinus non ſolùm viuit, ſed etiam in Senatum venit: Fortaſſis de me ſperat, tam fatuum, tam ſtultum me eſſe iudicat.

14 Corruptela. Dicere ſolet, ſolos fures de paupertate conqueri. dum iſta ſtudent ſcelera vitæ ſuæ tegere. Iactabat & ſententiam notam furib.

Ο' πολλὰ κλέψας ὀλίγα δοὺς ἐκφεύξεται id eſt, *Qui multa tulerit, pauca dederit, effugit.*

Notans quoſdam, qui tantum furantur, vt ſit, quo corrumpant iudicem aut actorem.

15 Regni ſtabilitas. Quum Mammea mater, vxorq; Memmia obijcerent, quòd nimia ciuilitate redderet pōteſtatem molliorem, reſpōdit, ſed ſecuriorem atque diuturniorem: Significans malum diuturnitatis cuſtodem eſſe metum.

16 Fumi venditor. Tetronium Thutinum familiarem, ꝙ his qui petebant aliquid à Cæſare vendiſſet ſuum patrocinium, mentiens interim multa, conuincendum curauit, & conuictum damnatumque ſtipiti alligari iuſſit: ſuppoſito igni ex humida

mida materia, præcone clamante, Fumo punitur, qui fumos vendidit.

Gemmas omnes quas reperit in palatio, vendidit, & aurum in ærarium contulit, dicens viris gemmas vſui non eſſe, matronas autem regias contentas eſſe debere vno reticulo atq; inauribus & baccato monili, & corona in qua ſacrificarent, & vnico pallio auro ſparſo, & cyclade, quę plus ſex vnciis auri non haberet. Hic cultus hodie vix ſuffic t negotiatorum vxoribus. 17 Cultus Auguſtarum.

Curſore nunquã vtebatur niſi ſeruo ſuo, ingenuum currere niſi ſacro certamine non debere: cocos, item, piſcatores, fullones, & balneatores non habuit niſi ſeruos ſuos, nolens quenquam ingenuum ſordidis miniſterijs dehoneſtare. 18 Dignitas

Amicos & cognatos, ſi malos cõperiſſet puniebat. Id ſi vetus amicitia, aut neceſſitudo nõ patiebatur, à ſe dimttebat, dicens: His charior eſt mihi tota Reſp. Significans primatos affectus vtilitati publicæ poſthabendos. 19 Reipub. prima cura.

MAXIMINVS.

Maximinus accepta legione, nullum laborem defugere ſolet, dum milites exercet, eiſque proſpicit. Quum autem tribuni quidam eum reprehenderent, dicerentq;, Quid tãtopere laboras, quum eius loci iam ſis, vt ducatum poſſis accipere? Ego verò, inquit, quò maior fuero, hoc magis laborabo. 1 Induſtria.

Exercebat lucta milites ſuos multos ad terram proſternens, Itaque cunctis inuidentibus, tribunus quidam vaſti corporis, notæq; 2 Robur corporis.

virtutis,

virtutis, atque ob id ferocior, dixit: Quid magni facis, ſi tribunus tuos milites vincis? Tum Maximinus, Viſne congrediamur. Quum prodiſſet, palma pectori impacta ſupinum reiecit, continuoq; dixit: Dare alium, ſed tribunum.

3 Quum nimiū fideret corporis viribus, quidam in theatro ipſo præſente Græcos verſus recitauit, quorum hæc eſt ſententia:

Elephas grandis eſt, & occiditur.
Leo fortis eſt, & occiditur.
Tigris fertis eſt, & occiditur.
Caue multos, ſi ſingulos non times.
Qui ab vno non poteſt occidi, à multis occiditur.

4 Modeſtè Maximinus ſenior nunquam ad oſcula pedum quenquam admiſit, dicens: Dij prohibeant, quiſquam ingenuorum pedibus meis oſcula figat.

GALIENVS.

1 Reipublicæ neglectus. Galienus prouinciarum defectionem, quaſi leuiſſimarū rerum iacturam ioco ſolet eludere. Quum enim nunciatum eſſet Aegyptum defeciſſe: Quid, inquit, ſine lino Aegyptio eſſe non poſſumus? Quum vaſtatam Aſiam Scytharū incurſionibus accepiſſet: Quid, inquit, ſine aphronitris eſſe non poſſumus? Perdita Gallia, arriſit, dixitque, Non ſine trabeatis ſagis tuta Reſpublica eſt; Peſſimi principis voces, cui quicquam charius eſt Repub. Aphronitrum autem eſt ſpuma nitri, quod in Aſia laudatiſſimum concreſcebat.

2 Libertas Iunior patris mortem inultā reliquit. Itaq; quum rex Perſarum quaſi captiuus per pompam

pam duceretur, quidam ſcurræ miſcuerunt ſe Perſis, diligentiſſimè ſcrutantes, omnia, & cuiusq; vultum mira inhiatione contemplantes. Qui interrogati quid agerent, Patrem inquit, principis quærimus: notantes à Galieno neglectum fuiſſe: id vbi delatum eſt ad principē, ſcurras viuos exuri iuſſit. Exemplum impietatis in Cæſare, periculoſæ libertatis in ſcurris. exitiabilis.

3 Lepidi. Quum taurum ingentē in arenam miſiſſet, prodiſſetque ad eum feriendum venator, neq; productum decies, potuiſſet occidere, Cæſar coronam venatori miſit: Muſſitātibus cunctis quid rei eſſet, quòd homo ignauiſſimus coronaretur, Galienus per curionē dici iuſſit, Taurum toties, non ferire difficile eſt: Ludens ſignificauit graue diſcrimen toties tauro occurrere, etiam ſi non ferias.

4 Pœna ridicula. Quidam huius vxori gemmas vitreas pro veris vendiderat: re comperta mulier flagitauit vindictam. Cæſar iuſſit hominem corripi, quaſi leoni obiecturus. Dein in caueā, dum impoſtor & populus expectat terribilem leonem, proſilijt caput. Cunctis rem tam ridiculam mirantibus, per curionem dici iuſſit, impoſturam fecit, & paſſus eſt. Eadem opera fefellit impoſtorem, & irriſit vxorem.

5 Impiè. Quum patrem Valerianum audiſſet extinctum, vocem laudatiſſimam ſine laude vſurpauit, dicens, Sciebam patrem meum eſſe mortalem.

MARIVS.

1 Imperiū breue. De Mario tyrannorum ſeptimo dictum eſt, quòd vno die factus eſt Imperator, altero viſus imperare, tertio interemptus eſt à milite,

qui

qui percuſſurus illum dixerit, Hic eſt gladius, quem ipſe feciſti. Fuerat enim opifex ferrarius. Alluſit autem interemptor ad illud prouerbium, Tuo te gladio iugulo.

SATVRNINVS.

2 Saturninus tyrannorum xxi. quum milites ille peplum imperiale impoſuiſſent, aduocata concione de ſeipſo dixit, Commilitones, bonum ducem perdidiſtis, & malum principem feciſtis. Ante fuerat dux egregius, ſed quoniam in imperio fuerat ſeuerior, ab iiſdem à quibus Imperator factus fuerat, interemptus eſt. Nō quiuis ad quoduis munus idoneus eſt.

Ingenuè

ZENOBIA.

3 Zenobia xxviii. mulier varijs nominibus meritò laudata, quum ab Aureliano capta in conſpectum illius adducta fuiſſet, iſque dixiſſet, Quid ò Zenobia, auſa es nobis inſultare Romanis Imperatoribus? Imperatorem, inquit, te agnoſco, qui viceris, Galienum, Aureolum, reliquosq; principes non putaui.

Animoſè.

AVRELIANVS.

4 Quum Tyanam veniſſet, eamq; occluſam reperiſſet, iratus dixit, Canem in hoc oppido non relinquam. Hac voce milites erecti ſunt in ſpem prędę, & Heradomon Tyanenſis, metu ne cum cæteris occideretur, prodidit ciuitatem. Qua capta, Aurelianus Heradamonem patriæ proditorem occidit. Militibus ex Cæſaris promiſſo direptionē oppidi flagitantibus reſpondit, Agitè, canem me negaui relicturum

Clementer.

Digitized by Google

ctarum canes omnes occiditer. Hoc pacto & proditori mercedem rependit, & militum auaritiam eluſit. Videtur autem hic ſermonis color ſumptus ab Hebræis, in quorum literis reges, qui minantur internecionem, negant ſe quemquam relicturos, vſq; ad mingentem ad parietem, canem hac periphraſi ſignificantes.

DIOCLETIANVS.

Diocletianus adhuc priuatus dicere ſolet, nihil eſſe difficilius, quàm benè imperare. Id Flauius Vopiſcus in Aureliano tradit ſe audiuiſſe à patre ſuo, & addũt cauſam. Colligunt, inquit, ſe quatuor aut quinq; ſimul conſilium ad decipiendum Imperatorem capiunt. Dicunt, quid probandum ſit. Imperator qui domi clauſus eſt, vera non nouit Cogitur hoc tantùm ſcire, quod illi loquuntur. Facit iudices, quos fieri non oportet. Amouet à Repub. quos debebat retinere. Ita vt dixit Diocletianus, bonus, cautus, optimus venditur Imperator. At vulgus ad Imperatoris titulum ſatis eſſe putat naſci, aut eligi: naſci vtcunq;, eligi emptis ſuffragijs, ac ſolennibus ceremonijs confirmari. 5 Imperare difficile.

TACITVS.

Tacitus Imperator fratri petierat conſulatum, nec impetrauit. Ea repulſa adeo non fuit offenſus vt vehementer etiam lætatus ſit, dicens: Scit Senatus, quem principem fecerit. 6 Leniter.

PROBVS.

Probus quum multa barbarorum loca purgaſſet latrocinijs, vbi perueniſſet ad Iſauros, 7 Sanctè.

dixit

dixit ab illis locis facilius arceri latrocinia, quam tolli: Sentiens eſſe dandam operam, nè latronibus illuc eſſet aditus, neve iuuenes latrocinari diſcerent. Itaque loca omnia, quæ anguſtum haberent aditum, veteranis cõceſſit, addens, vt eorum filij ab anno decimo ad militiam mitterentur, nè ante latrocinari diſcerent, quàm militare. Hoc tum rectè Probus, quum multum intereſſet inter militiam & latrocinium, nunc ſ iuolum eſt.

8 Non patiebatur militem eſse otioſum, ſed multa opera militari manu perfecit, dicens; Annonam gratuitam militem comedere non debere.

Miles otioſus.

9 Idem dixiſse fertur, breui milites neceſsarios non habebimus. Sperabat tantam pacem, vt nihil opus eſset exercitu, Hanc mentem vtinam Deus immittat omnibus noſtri ſæculi principibus.

FIRMVS.

10 Firmus Imperator vini patientiſſimus fuiſſe legitur citra ebrietatem. Quondam à Barbaro vexillario prouocatus ad bibendũ, duas vini ſitulas hauſit, & poſtea toto conuiuio ſobrius fuit. Quum verò Barbarus diceret, Quur non & fecem ebibiſti? Stulte, inquit, terra non bibitur.

Vini patiens.

BONOSVS.

11 Bonoſus Imperator prodigioſè bibax fuiſſe legitur, de quo Aurelianus ſæpe dicere ſolet, Non vt viuat natus eſt, ſed vt bibat. Sobrietas in primis decet principem.

APOPHTHEGMATA VARIE MIXTA.

Milites aliquot Tarentini inter cœnandum multa liberius dixerant in Pyrrhum Regem. Res ad eum delata eſt, acciti ſunt iuuenes, ac periclitabantur omnes, quum factum nec negari poſset, nec defendi: tum vnus illorum dexterioris ingenij: Imò, inquit, rex, & iſta diximus, & longè acerbiora dicturi fueramus, niſi nos lagena defeciſset, linguæ petulantiam in temulentiam reijciens. Ac mox ira principis in riſum verſa dimiſſi sũt. Quis neget hoc dictum fuiſse benè collocatum? 1 Dextrè.

Longus Sulpitius, inſigniter ipſe fœdus, cũ contra quem in iudicio liberali aderat, dixit, nè faciem quidem habere liberi hominis. Cui reſpondens Domitius Afer. Nè tu ex animi mei ſententia Longe, Qui malam faciem habes, liber non es. Si ideo liber non erat, cuius agebatur cauſa, quòd deformis eſset, nec ipſe Sulpitius habēdus erat pro libero, quum eſſet fœdiſſimus. 2 Retortũ

Iunium Baſsum hominem cum primis dicacem, vulgus aſinum album appellabat, quòd fœliciter eſset ſtupidus ac ridiculus. Alba.n. veteres fœlicia vocabant. 3 Albus aſinus.

Philippus orator in maleuolentem. Video, inquit, me à te circumueniri. Sentiens ſe malo odore vndique oppleri, quum circumueniri dicatur, qui dolo fallit. 4 Male volus.

Ceſellius conſultori dicenti, nauim diuide- 5

re vo-

Lepidè. re volo, Perdes, inquit. Ille de pretio nauis, mercibúsq; conſulebat, hic aliud reſpondit. Nam ipſam diuidere nauim, eſt nauim perdere. Macrob ita refert. Si diuidis, nec tu, nec ſocius habebitis. Erat autem duorum negociatorum communis nauis.

6 Periculum præuiſum. Vectius Valens quum Claudio Cæſari immineret periculum, atq; interim Silius cum Meſſalina domi vindemiæ ſimulachrum omnium laſciuiarum genere celebrarent, conſcendit præaltum arborem, & in ea proſpectantis ſpecie ſtabat: interrogantibus quid aſpiceret, reſpondit, tempeſtatem ab Oſtia atrocem. Id ſiue ioco dixit, ſiue fortè lapſa vox eſt, in præſagium vertit. Mox adſunt à Cæſare nuncij, qui vindictam parant.

7 Obſoletorum affectatio. Fauorinus philoſophus in adoleſcentē priſcarum & iam obſoletarum vocum affectatorem: Curius inquit, & Fabritius dilucidè cū ſuis fabulati ſunt: neque Atuncorum, Sicanorum, aut Pelaſgorum, qui primi Italiam incoluiſse leguntur, ſed ætatis ſuæ verbis locuti ſunt. Tu verò perinde quaſi cū matre Euandri nunc loquaris, verbis iam olim deſitis vteris. Quod ſi intelligi non vis, quæ loqueris, non hoc abundò cobſequeris tacens.

8 Riſus interimens. Ficus Philemoni paratas & in conſpectu eius poſitas aſellus comedebat Puer inclamatus, vt aſinum abigeret, ſerò venit. Itaque conſumptis omnibus, Quoniā, inquit, tam tardus fuiſti, da nunc merum aſello. Interim riſus obortus hominem ſenem præfocauit.

9 C Iulius Helio mancipi ſæpius obſtrepenti ſibi, dixit, Etiam oſtendam qualis ſis: & Helio

inſtanti,

Inſtanti, vt oſtenderet qualis eſſet, Iulius digito demonſtrabat Gallũ in Mariano ſcuto Cimbrico depictum, nodis diſtortũ, eiecta lingua, buccis fluẽtibus, cui manceps cum ſimillimus eſt viſus. Taberna autem erat apud forum, ac ſcutum illud ſigni gratia poſitum. Ingens omnium riſus cõſequutus eſt. Expectarant enim vt aliquid in mores illius obijceret.

Iuba quærenti ꝙ ab illius equo eſſet aſper- 10 Iocosè.
ſus: Quid tu, inquit, an me hippocentaurum putas? Deridens eum, qui quod equus commiſerat, domino ſeſsori imputaret, quaſi idẽ animal eſſet equus & ſeſsor, quales finguntur hippocentauri.

C. Craſsus militem videns ſine gladio cur- 11 Miles ſine gladio.
rentem: Heus, inquit, comilito pugno benè vteris: feſtiuiter taxans inermem militem, cui pro gladio pugno ſit vtendum.

Publius videns Publium Mutium hominem 12 Inuidia.
maleuolum & inuidum ſolito triſtiorem: Aut Mutio, inquit, aliquid accidit mali, aut alteri cuipiam aliquid boni: ſentiens illum non minus alienis commodis quàm ſuis incommodis vri.

Publius natione Syrus, quum herus ipſius 13 Hydropicus.
ſeruum hydropicum in area iacentem increpans interrogaret, quid illic ageret, lepidè pro ſeruo reſpondit, Aquam calefacit.

Idem quum ſuper cœnam eſſet orta iocoſa 14 Otiũ moleſtum.
quæſtio, quod nam eſſet moleſtum otium, & alius opinaretur, reſpondit podagrici pedes. Otium vt rem ſuauiſſimam expetunt omnes, ſed otium podagrici cũ ſummo cruciatu coniunctum eſt.

15 Fauſtus Syllæ filius, in ſororem, quæ eodē
Iocus ex tempore cum duobus adulteris haberet con-
nomine. ſuetudinem, Fuluio fullonis filio, Pompeio cognomine Macula, facetiſſimè luſit: Miror, inquit, ſororem meā habere maculam, quum fullonem habeat.

16 Seruilius Geminus cœnans apud Lucium
Pingere. Mallium, qui Romæ pictor inſignis habeba-
fingere. tur, quū videret filios illius deformes: Haud ſimiliter, inquit, Malli fingis ac pingis. Et Mallius: Non mirum, inquit, in tenebris enim fingo, luce pingo.

M. Votacillus Pitholaus in C. Seruilium,
17 qui vno tantùm die Conſul fuit, ita luſit. An-
Breuis te Flamines, nunc Conſules diales fiunt. Ab-
poteſtas. uſus eſt voce, diales, quaſi à die deducta ſit, ac non magis à Ioue, cui Flamines inſtituebantur.

18 Lapidatus à populo Vatinius gladiatorum
Nux pi- munus editurus, impetrarat ab ædilibus edi-
nea. ctum, nè quis quid in arenam mitteret, niſi pomum. Per id tempus fortè Caſelius Conſultus à quodam, num nux pinea pomum eſſet: Si in Vatinium, inquit, miſsurus es pomum eſt. Nam ea nux, & dura & grauis pro lapide eſſe poterat. Martialis pineam nucem appellat pomum hoc diſticho.

Poma ſumus Cybeles, procul hinc diſcede viator,
Ne cadat in miſerum noſtra ruina caput.

19 Quum Publius Clodius diceretur iratus
Morſus Decio Valerio, quòd ipſi mutuum petenti nō
tectus. dediſset: Quid, inquit, mihi amplius facturus es niſi vt Dyrrhachium eam, ac redeam? Ex-

pro-

Probrans illi Ciceronis exilium, ab ipſo procuratũ, quod tamen populi, ac bonorũ virorũ ſtudio breuius fuit, quàm volebat Clodius.

20 Profuſè. Quum Brutus iunior fundos ædesque paternas luxu prodegiſset, & in his etiam balneas, & in ſermone quodam diceret ſe fruſtra ſudare: Non mirum, inquit Craſsus: nuper enim exiſti è balneis. Luſit ex ambiguo, exit è balneo, qui lauit, & exit, qui vendidit alterique cedit.

21 Idem Brutus quum in accuſatione C. Planci duos lectores excitaſset, & alteri de Colonia Narbonenſi Lucij Craſſi, qui reo Bruti aderat, orationem legendam dediſset, alteri de lege Seruilia, ex his demonſtrans illum ſibi pugnātia ſcribere: Craſsus viciſsim tres Bruti patris de iure ciuili libros tribus legendos dedit. In quorum primo erat, Fortè euenit, vt in Priuernate eſsemus. Hic Craſsus: Audis Brute, pater teſtificatur ſe tibi fundum Priuernatem reliquiſse. In ſecundo libro ſcriptum erat, In Albano eramus ego & Marcus filius. Hic rurſum Craſsus. Notat hunc gurgitem, metuebat, nè quum is nihil haberet, nihil eſse ei relictum putaretur. Tum ex tertio recitatũ eſt, Quum in Tiburti aſsedimus ego & Marcus filius. Tum Craſsus, Vbi ſunt hi fundi Brute, quos tibi pater publicis cõmentarijs conſignatos reliquit? Quod niſi pubeſcem te iam haberet, quartum librum compoſuiſset, & ſe etiam in balneis lotum cum filio ſcriptum reliquiſset. Ita Craſsus duos lectores aduerſum ſe à Bruto excitatos, tribus aduerſus ipſum productis vltus eſt. Hoc vrbanitatis

nitatis exemplum refert M. Tullius, quòd non aſtringitur paucis verbis, ſed per orationem fuſum eſt:

22 Iocus ex ambiguo. Philippus cauſam agens, quum puſillus teſtis prodiſset, Licet ne, inquit, rogare? quum quæſtor properans dixiſset, licet, modò breuiter: Hic Philippus. Non accuſabis, per puſillum rogabo. Primùm in teſtem riſus obortus eſt, ſed mox in iudicem Lucium Aurificé conuerſus, qui ſedebat ipſo teſte breuior.

23 Muſcas abigere. Vargula cum eum candidatus A. Sempronius cum Marco fratre ſuo complexus eſset: Puer, inquit, abige muſcas, leuitatem ac moleſtiam complectentium ſignificans, ſed ridiculè magis quam vrbanè.

24 Furax. Nero quidam in ſeruum furacem ita iocatus eſt, vt diceret, ſolùm eſse, cui demi nihil ſit, nec ſignatum, nec occluſum. Id ſi de frugi ſeruo dicas, laus eſt: ſi de furaci, iocus. Intelligimus enim illi nec ſeras, nec ſigna obſtare, quominus furetur. Scrinia claudimus, olim & cadi lagœnæque ſolent obſignati.

25 Claudicatio honeſta. Spurio Caruilio grauiter claudicanti ex vulnere ob Rempublicam accepto, & ob claudicationis vitiū in publicum prodire verecundanti, mater dixit, Quin prodis mi Spuri, & quotieſcunque gradum facis toties tibi tuarū virtutum exercitatio venit in mentem.

26 Clodicare. De Caluino Glaucia claudicāte dixit quidam, Non claudicat, ſed clodicat. Veteres Clodium dixere pro Claudio. Hinc iocus in eum qui Clodio fauebat.

27 Publius Bleſsus Iunium hominem nigrum macilentum & repandum, fibulam ferream appel-

appellauit, ob coloris duriciem, & incuruari corporis ſimilitudinem. Re ſupini.

Vatinius reus à Caluo accuſatorem in inuidiam vocatus, quòd cãdido ſudario frontem tergeret. Quanquam, inquit, ſum reus, tamen & panem candidum edo: ita crimen diluens vt duplicaret: Solent autem rei prodire ſqualidi. 28 Delicatus reus.

Quum in triũpho C. Cæſaris oppida eburnea fuiſsent circumlata, ac paucis poſt diebus in triumpho Fabij Maximi lignea deportarentur, Chryſippus ludens dixit eas eſse thecas oppidorum Cæſaris: Solent enim res pretioſæ ligneis thecis muniri. 29

Empedocles quum in arena Mirmillonem Retiarius ſequeretur, nec feriret: Viuum, inquit, capere vult. Sic in venatu, qui cupit animal viuum cauet, nè vulneret. 30

Auguſtus videns equitem in ſpectaculis bibentem, miſit, qui illi ſuis verbis diceret, Ego ſi prandere volo, domum eo. Reſpõdit eques: Tu enim non times, nè perdas locum. Auguſtus ſenſit indecorum eſse illic in publico bibere. Eques per iocum ſic interpretatus eſt, Cæſarem ſine damno poſse diſcedere è theatro, quòd locus ipſi ſeruetur, non item equiti. 31 Liberè.

Manius Curtius Campatium de theatro exeuntem interrogauit, num ſpectaſset: Campatius ſtultitiam hominis ſic irriſit: Non, inquiens, ſed in orcheſtra pila luſi. Quid aliud feciſset in theatro, niſi vt ſpectaret? Quaſi quis è balneo exiens rogetur an lauiſset. Sed multo abſurdius eſt in orcheſtra pila ludere. 32 Iocus ab abſurdo.

Iunius Baſsus Domitiæ Paſsanij querenti, 33

Conuicium mutatum in peius. quòd ei ſordes obijciens dixiſset illum veteres calceos vendere; Nunquã mehercule, inquit, iſtuc, dixi, ſed dixi emere ſolere. Atq; multò ſordidius eſt emere q̃ vendere veteres calceos. Sic irriſit mulierem, vt pro eo quod obijciebatur, ſubijceret aliud illo moleſtius.

34 Liberè. Eques Romanus obijcienti Auguſto, quòd patrimonium deuoraſset, Meum, inquit, putaui: Simulans errore factum quod criminabatur, ac ſentiens interim non eſse crimen, ſi quis ſua ſuo profundat arbitrio.

35 Caſsius Seuerus quum obiurgaretur à prętore, quòd eius aduocati Lucio Varo Epicureo Cæſaris amico conuitium feciſsent. Neſcio inquit, qui conuiitati ſint, & puto Stoicos fuiſse, huc alludens, quòd inter Epicureos, & Stoicos maximũ diſsidium eſt. Nam Epicurei fęlicitatẽ hominis voluptate metiuntur, Stoici præter honeſtum nihil ducunt in bonis.

36 Salsè. Idem cuidam obijcienti, quòd Proculeius ei domo interdixiſset, Nunquid, inquit, ego illuc accedo? Eluſit obiectionem, nam in his vocari ſolent, qui contra prætoris interdictũ adeunt locum, non is qui paret interdicto. Simul innuens ſe nequaquam teneri domus illius deſiderio.

37 Irriſio. Trachalus Suellio cuidam inter argumentandum dicenti. Si hoc ita eſt, is in exilium: per iocum ſubiecit, Si non eſt, redis.

38 Retortũ dictum. Catulus Philippo oratori dicenti, Quid latras? reſpondit, Furem video, conuitium latrandi, in ipſum retorquens, notans hominis rapacitatem.

39 Catulus quum orator quidam malus, qui in epi-

In epilogo ſe putabat mouiſſe miſericordiam, poſtquam aſsedit, rogaret hunc, videretur ne mouiſſe miſericordiam, Ac magnã quidem, inquit: Neminem enim eſſe puto tam durum cui non oratio tua miſeranda viſa ſit. Deprauatum.

40 Mortui non mordent.

Theodorus regis Aegypti præceptor, alijs cenſentibus eſſe recipiendũ Pompeium, alijs non recipiendum, neutris aſſentiens dixit, recipiendum, ſed occidendum, addens iocum, mortuos non mordere. Atque huius ſententia vicit, tuta ſuadens magis, quàm honeſta.

41 Iocus ex nomine.

Scipio in Neuium quendam: Quid hoc, inquit, Neuio ignauius? Luſit è contrario mutata literula.

42

M. Scipio Maluginenſis ex ſua centuria renunciarat Accidinum Conſulem, quumq; præco dixiſset, Dic de L. Manlio: Ego, inquit, Scipio, virum bonum, egregiumq; ciuem eſſe arbitror. Præco expectabat ſuffragium pro Manlio: Scipio reſpondit, quaſi de moribus illius interrogatus. Neſcio an hic Accidinus, nomine & prænomine dictus ſit L. Manlius, quumque Scipio poſtremum ad nomen tantũ reſpexiſset, Præco admonuit, & illa addenda, Hinc Scipio iocandi occaſionem arripuit.

43 Turmales.

Scipio maior Corinthijs pollicẽtibus ſe illi ſtatuam poſituros eo loco, quo erant aliorum Imperatorum, reſpõdit ſibi diſplicere turmales: Sentiens in turba occultari, quod additur. Turma propriè equitum eſt in bello. Id tranſtulit ad ſtatuas armatas.

44 Contumalioſè.

Scipio apud Numantiam iratus C. Metello dixit, ſi quintum pareret mater eius, aſinum fuiſſe parituram. Tarditatem mentis, ac

deformitatem corporis illi, fratribusq́; eius exprobrans.

45 Scipio quum ei M. Flaccus multis probris obiectos P. Murium iudicẽ tuliſset: Hic ro, inquit, iniquus eſt. Huic voci quum eſset admurmuratum: Ah, inquit, patres conſcripti non ego mihi illum iniquum eiero, ſed omnibus. Expectabatur, vt purgaret, quod dixerat, ſed aggrauauit. Licet reijcere iudicẽ reo inimicum ſeu iniquum, hoc eſt, malè volentem, ſed multo magis eum qui nulli æquus eſt.

Excuſatum Ipſius.

46 Quum Africano illi maiori corona ſæpius in conuiuio impoſita rumperetur, Licinius Varus accommodanti dixit, Noli mirari, ſi nõ conuenit, caput enim magnum eſt: Sentiens hominem eſse præpotentem, cui non quæuis corona congrueret.

Apta.

47 Domitius Afer Manlium Suram, multum in agendo diſcurſantem, ſalientem, manus iactantem, togam deijcientem, ac reponentem, non agere dixit, ſed ſatagere. Actio enim oratoris eſt. Satagit autem, qui fruſtra, miſereque conatur.

Agere ſatagere.

48 Afer Didio Gallo, qui prouinciam ambitioſiſſimè petierat, mox impetrata ea, quærebatur quaſi coactus eſset: Age, inquit, aliquid & pro R. publica elabora. Iocus eſt ab ironia, ſimulq́ue alluſum illuc eſt, quod magiſtratum magno ſtudio ambiſſet.

Ironia.

49 Afer orator egerat cauſam aduerſus libertum Claudij Cæſaris. Quidã ex aduerſo conditionis eiuſdem, cuius erat litigator, cui aduerſabatur Afer, exclamauit. Itane tu ſemper in libertos Cæſaris dici, videlicet illi metum

Salsè.

iniicere

ſnijcere cupiens ex nomine Cæſaris: ſubiecit Afer, Nec mehercule quicquam proficio. Notans illum poſt alios libertos exiſtere, contra quem dicere cogeretur.

Idem in quendam patronum imperitum, ſed ſplendido veſtitu ſe venditantem litigatoribus, lepidè dixit, Homo in agendis cauſis benè veſtitus. Luſit ab inexpectato. Nam auditor pro veſtitus expectabat inſtructus, aut exercitatus. 50 Ab inexpectato.

Idem quum qui diuerſam partem agebant ſubinde repeterent, Celſinā hoc dicere, quum probè nouiſſet fœminam præpotentem, tum ſimulans ſe credere, Celſinam virum eſſe, rogauit quis eſſet ille Celſina: obiter notans illorum ineptiam, qui tantū autoritatis, opum gratia, tribuerant fœminæ vt illius dicta toties citarent pro teſtimonijs. 51 Diſſimulantes.

Domitius Afer quum haberet ingratum litigatorem, ipſius conſpectum vitanti, nè cogeretur agnoſcere patroni beneficiū, in foro per nomenclatorem dixit illi, Amaſne me, quod te nō vidi? Rectè exprobrans ingratitudinem, cui gratum eſſet non videri à bene merito, nè cogeretur illi gratias agere. 52 Ingratitudo.

Idem diſpenſatori, qui quum ad reliqua non reſponderet: dicebat ſubinde: Panem non comedi, & aquam bibo: Paſce, inquit, & redde, quod debes. Non agebatur, quid ediſſet aut bibiſſet, ſed quid deberet. Permiſit igitur vt ſe quomodo vellet, paſceret, modò ſolueret, quod debebat. 53 Aliena cauſa.

Idem candidato dicenti, ſemper domum tuam colui: Credo, inquit, & verū eſt, quum 54

poſſes

Digitized by Google

Cōfeſſio per ironiam. ponet palàm negare. Candidatus enim hoc ad gratiam fingebat.

55 Ex ambiguo. L. Galba ſcurra cuidam pilam negligenter petenti: Petis,inquit,tanquam Cæſaris candidatus. Huius cōpetitores negligentius ambiebant, vel quia metuebant Cæſarem repulſę impatientem, vel quia deſperabant ſe aſſequuturos tali competitore, vel quia ſic illi blandiebantur. Iocus eſt ex ambiguo, petitur pila, quæ repercutitur, & petitur magiſtratus.

56 Ex abſurdo. Idem cui cœnaculum perpluebat, cuidam cōmodato rogante penulam, dixit. Non poſſum commodare. nam domi maneo. Significans domi maximè opus eſſe penula. Solēt alij ſecus excuſare, non poſſum commodare penulam ipſe exeo.

57 Excuſatio. Idem alteri roganti vſum penulæ: Si non pluit, inquit, non eſt tibi opus: ſi pluit, ipſe vtar. Dilemmate excuſauit.

58 Diſſimulatio. Idem Mecœnatē acceperat cōuiuio, quumque ſentiret illum velle ad ipſius vxorem ludere, ſimulauit ſe dormire, quò magis liceret Mecœnati,quod libebat. Interea quum acceſſiſſet aliquis volens quædā è menſa tollere, ibi Galba: Infęlix,inquit,huic dormio, non tibi.

59 A mēdacio manifeſto. Galba quodā iactante, quòd in Sicilia Murænā quinq; pedes longam emiſſet victoriato: Nihil, inquit, mirum: nam ibi tam longę naſcuntur,vt his piſcatores pro reſtibus cingantur. Mendaciū euidentiore mendacio deriſit.

60 Deformis ingenioſus. In Galbam oratorem eloquentia clarū, ſed gibbo deformem,ita luſit M.Lęlius,vt diceret ingenium Galbæ malè habitare. Nam animi domicilium eſt corpus.

In cun-

In eundem acerbius etiam, Orbilius grammaticus, qui prodierat, eſtis contra reum, cui Galba aderat. Hunc vt Galba cōfunderet, finxit ſe neſcire, quòd grammaticus eſſet, & cōmitio locum captans interrogauit, Quid artium facis: In Sole, inquit, Orbilius, fricare gibbos ſoleo. 61 Retorſ.

Quidam humiliori liberius aduerſus ipſum multa loquenti, colaphum, inquit, tibi dicam, & formulam ſcribo, ꝗ caput durum habeas; pro diem tibi dicam dicit, colaphum tibi dicam & in capite duro luſit amphibologia. Si quidem durum caput habet peruicax, & durum caput habet, qui offendit manum percutientis. Alluſit autem ad morem eorum, qui quempiam in ius vocent, quorum eſt & diem reo præſcribere, & quur in ius vocetur miſſo libello exprimere. 62 Ridicul.

Quidā interrogatus, quid ſentiret de eo qui fuerat in adulterio deprehenſus, Tardus, inquit, mihi fuiſſe videtur. Ludens ab inexpectato, ſignificansq; ꝗ non fugiſſet in tempore. 63 Ab inexpectato.

Quidam deploranti, quòd vxor ſua ſe de ficu ſuſpendiſſet; Rogo, inquit, des mihi ſurculum ex illa arbore, vt inſeram: per ſuſpitionem ludens, quum vellet intelligi ſibi moleſtam eſſe vxorem. 64 Vxor moleſta.

Quidam mirantibus, ꝗ humile candelabrū emiſſet: Pranſorium erit, inquit, eludens iocoſo mendacio, nè parcus videretur. In conuiuijs vtimur humilioribus candelabris, vt exactius peruideamus, quæ ſunt appoſita. 65

Dignus erat nominari, qui de quodam illaudato veluti laudās dixit: Quid huic abeſt,

nisi

Excep- tio ioco- ſa. niſi res & virtus? Similis iocus hodie apud Gallos vulgatiſſimus fertur quum aiunt, Sum totus tuus, excepto corpore & bonis.

67 Sybarita quiſpiam iter faciens per agros quum videret quoſpiã fodientes, dixit ſe ſpectando illos fodientes rupturam capere. Ad hanc vocem auditam, quidam ita reſpondit. At mihi te audiẽti latus dolet. Tanta erat Sybaritarum mollicies, vt nullum opificium in ciuitatẽ admitterent, quod cum ſtrepitu exerceretur, quod genus ſunt fabrorum ferrariorum, & lignariorum. Atque adeo nè gallum quidem gallinaceum in ciuitate fas erat alere, nè quid eſſet, quod illis ſomnum interrumperet. Iocus autem in hoc erat, quòd agricola probabilius dixit ſibi ex tam ſtulta voce dolere latera, quàm Sybarita dixerat, ſe ex foſſorum ligone ſentire rupturam. Latera dolent loquenti, non audienti: & rupturam patitur grauiter laborans, non ſpectator. Commemorat hoc Athenæus in duodecimo.

68 Salsè. Quum teſtis qui ſe dicebat à reo vulneratum interrogaretur, an cicatrices haberet, ingentem in femore cicatricem oſtendit: tum aduerſarius: Latus, inquit, erat opportunius Significans illum vulnere lethaliore dignum.

69 Patronus malus. Siculo cuidam Scipio prætor patronũ cauſæ dederat hoſpitem ſuum, hominem nobilẽ, ſed egregiè ſtultum, Sic Siculus: Quæſo, inquit, prætor aduerſario meo da hunc patronum, deinde mihi neminem dederis. Sentiens illum tam inſigniter ſtultum, vt illo diuerſam partem adiuuante, poſſet etiam nullo patrocinante vincere.

Quidam

Quidam videns Fauonium, quum nulli ad eſſent famuli. Pompeio per omnia inſeruientem, vſque ad pedum lotionem, pronunciauit Græcum verſiculum. 70 Obſequ humile.

Φεῦ τοῖσι γενναίοισι ὡς ἅπαν καλόν. id eſt,
Claris viris. vt eſt decorum quidlibet.

Qui Scipionis gloriæ inuidebant, dicere ſolent, illum eſſe egregiorum facinorum hiſtrionem, Lælium verò collegam illius geſtorem. Alludentes huc, quòd alius eſt actor fabulæ, alius vtor: Sentiebant Scipionem præclaras res gerere, ſed Lelij conſilijs. 71 Conſilia tine.

In Methiocum nimis in Repub. ſedulum, nihilque non agentem illa iactata ſunt. 72 Ardelio.

Μητίοχος μὲν στρατηγεῖ, μητίοχος δὲ τὰς ὁδούς,
Μητίοχος δ' ἄρτους ἐπαπτᾷ, μητίοχος δὲ τ' ἄλφιτα,
Μητίοχος δὲ πάντα κάτχει, μητίοχος δ' οἰμώξεται.

Metiochus dux eſt, at idem
Metiochus curat vias.
Metiochus molit farinas,
Metiochus panes coquit.
Metiochus fit cuncta ſolus.
Metiochus plorauerit.

Eſt aliquid pauca benè agere. Notat Martialis quendam ardelionem, qui nihil non faciebat bellè, quum nihil facere benè. 73 Facere præſtantius quā dicere.

Quidam Athenienſis indiſertus, ſed factis ſtrenuus, & artis petitior, quum alius oratione facunda, meditataq;, multa præclara polliceretur. Viri, inquit, Athenienſes, quæ iſte magnificè diſſeruit, ego re efficiam.

Sylla quū Præneſte oppidū armis cepiſſet, 74
decre-

Patriæ charitas. decreuiſſetq; quicquid erat ciuium trucidare, hoſpitem ſuum iuſſit excipi hoc beneficio penſare volens hoſpitij communicati gratiam. At ille cōtra liberè. Nolo, inquit, patriæ meæ extinctori debere vitam, ſimulq́s turbæ ciuium ſeſe admiſcuit, & cum illis trucidatus eſt.

74 Parſimonia ſordida. Seruus quidam ab hero Chio negociatore profugerat. Rogatus cur fugiſſet: Quoniam, inquit, quum adſint bona, mala quærit. Solet enim herus ille vinum multum primæq; ſuauitatis vendere, ipſe interim non bibens niſi ſubacidum, ac vapeſcens.

75 Parſimonia ſordida. Seruus quidam interrogatus quid ageret minus: Expectat, inquit, donec vinum fiat acidum. Habebat herum perparcum, qui non prius ſinebat ſibi vinum, quàm acuiſſet. Ita fiebat, vt familia ſemper acidis ac vapidis vinis vteretur.

76 Quidam ſeruum fugitiuū inſequens, quum ille in piſtinum ſe proripuiſſet: Vbi, inquit, alibi te reperire maluiſſem? Serui maximè oderunt piſtinum, eoque detruduntur, ob grauiſſima peccata.

77 Ocium. Theſſalus quidam interrogatus, quinam eſſent Theſſalorum deterrimi: Qui, inquit, à bellicis negotijs ocium agunt, Barbari neſciunt vti pace.

78 Domini præſentia. Equiſo quidam interrogatus, quid maximè ſaginaret equum: Oculus, inquit, regis: Sentiens equum optimè curari, ſi dominus frequenter adſit. Idem vult illud celebre, Frons occipitio prior eſt.

79 Vitia pēſata. Neſtor apud Sophoclem ad Aiacem ſe cōuitijs inceſſentem ita loquitur.

Οὐμί-

Οὐ μέμφομαι ὁρῶν σε γὰρ εὖ κακῶς λέγεις.

De te queror nil, malè loquens, ſatis bene.

Aliquid concedendum eſt viris fortibus deq; Reipub bene meritis, & benè penſat linguæ vitium, qui factis egregius eſt.

80 Mortis memoria.

Olim in diuitum epulis apud Aegyptios, vnus quiſpiam cadauer ligneum, ſed quàm proximè ad verum effectum, oſtendit ſingulis, dicens: In hunc intuens pota & oblecta te, talis poſt mortem futurus: Dubites quo animo id fecerint, vtrum vt moderatius fruerentur voluptatibus, conditionis ſuæ memores, an auidius, vtpote mox abituri.

81 Aſſueſcendum optimis.

Puer quidã apud Platonẽ educatus, quum ad patrem ex interuallo rediiſſet, cumq; vidiſſet effuſus ridentem, admiratus dixit, ſe tale nihil vnquam apud Platonem vidiſſe. Tanta res eſt iam inde à teneris, virtuti aſſueſcere.

82 Minę inanes.

Rhodius, quidam miniſtro Romani Imperatoris multa vociferanti ferociter: Non curo, inquit, quid tu dicas, ſed quid ille taceat. Loquacitas caret effectu; taciturnitas habet certiora conſilia.

83 Curioſitas.

Aegyptius baiulus geſtans quiddam velis opertum, cuidam ſciſcitanti quid portaret: Ideo, inquit, obuelatum eſt, nè ſcires: tu verò cur curioſè veſtigas, quod occultatum eſt? Solent vectigalium redemptores explorare ſarcinas Aegyptii autem dicti ſunt ἀχθοφόροι.

84 Adulterium.

Byzantius quidam quum mœchum in vxore deformi deprehẽdiſſet: Miſer, inquit, quid opus erat Sapragoræ dote? Significans fœminæ tam deformi non futurum fuiſse, qui concumberit, niſi dote conductum. Nunc quum

illa

illa nacta eſſet gratis adulterum, quid opus erat Sapragoræ marito dare dotem, quum eſſet, qui gratis hoc faceret?

85 Quidam ſomniarat ſe videre ouum ex lecti cubicularis faſcia pendens illi gratũ. Id ſomnium retulit ad coniectorem: Is iuſſit, vt eo loco foderet, defoſſum enim eſſe theſaurum. Fodit & inuenit, & argenti paululum detulit ad coniectorem, de auro diſſimulãs. Tum coniector, Quid? nihil nè de vitello? Somniator viderat aurum argento circundatum in oui ſpeciem, nec id latuit coniectorem.

Nihil de vitello.

86 Philoſophus quidam Pythagoricus à ſutore emerat phecaſia, calceamenti genus, non præſentibus nummis. Paucis poſt diebus redit ad tabernam redditurus pretium: quumq; clauſam diu pulſaret ianuam, fuit, qui diceret, Quid perdis operam tuã? Sutor ille quẽ quæris, elatus cõbuſtus eſt, & addidit iocum in Pythagoricum: Id nobis quidem moleſtũ eſt, qui in æternum noſtros amittimus, tibi minimè, qui ſcis futurum, vt renaſcatur. His auditis Pythagoricus treis denarios non inuita manu domum retulit, ſubinde manu concutiens, velut de lucro geſtiens. Poſt quũ hunc affectum reprehendiſſet, redit ad tabernam, & ait ſibi: Ille tibi viuit, tu redde, quod debes, ſimulq; per clauſtrum, qua ſe commiſſura laxauerat, treis denarios in tabernam immiſit, pœnas à ſeipſo exigens improbo cupiditatis, nè aſſueſceret alieno. Prudenter ille quidem, qui morbo ſuppullulanti ſtatim occurrit.

Lucri auiditas.

87 Vopiſcus in D. Aurelio refert apophtegma ea ſcurræ cuiuſdam, qui dixerit, in vno annulo bo-

ſo bonos principes omnes ſculpi poſſe. Sentiens eſſe magnum Imperatorum numerum, ſed in his perpaucos bonos. Bonorum paucitas.

Rex quidam, cuius nomen ſupprimitur, nominari alioqui digniſſimus, quum ipſi porrigeretur diadema, tenuit aliquandiu manu dixitque, O nobilem magis quàm fœlicem pannum, quem ſi quis penitus cognoſcat, quã multis periculis, ſolicitudinibus, ac miſerijs ſit refertus, ne humi quidem iacentem tollere dignetur. 88 Principatus ſolicita res.

Proconſul quidam Romanus in Sicilia cõſpicatus quendam adoleſcentem admodum ſui ſimilem, rogauit ſimilitudinis cauſam, quum pater ſuus nunquam adiſſet Siciliam: At meus, inquit, Romam frequenter acceſſit. Iocum retorſit Siculus, nihil veritus ſecures ac virgas proconſulis. Simillimum huic dictum in Auguſto. 89 Retortus iocus.

Quidam dixit eum, qui primus populo Romano dedit epulum & congiarium, exitij cauſam illi fuiſſe. Vnde Cæſar Auguſtus cogitauit aliquando de tollendis huiuſmodi largitionibus. Inſyncerus fauor eſt, qui donis emitur. Quæ ſi minuas, ingens murmur: ſi tollas, ſeditio grauis oritur. 90 Largitio.

Philippus Macedonum rex, quoniam pleraque dando perfecit potius, quàm bellando, iactatum eſt in illam, non Philippum, ſed Philippi aurum ſubegiſſe Græciam. Ita Plutarchus in vita P. Æmilij. 91 Auro pugnare.

Romulus primus vrbis Romanæ conditor legitur vini fuiſſe parciſſimus. Is ad cœnam vocatus, quum ibi minimum biberent, eo q 92 Sobrietas.

 poſtridie

poſtridie negotium haberet, dicunt illi familiares: Si ad iſtum modū biberent omnes homines, vinu n eſset vilius Ille reſpōdit. Imò verò carius, ſi quantum quiſque volet, bibat: nam ego bibi quantum volui.

93 Clementer. Porſenna demiratus egregium animum Mutij Scæuolæ, qui iratus dextræ ſuæ, quòd in ſtringendo ferro erraſset, foculo impoſitam eam exuri paſsus eſt, dixit illi: Reuertere ad tuos Muti, eiſque refer, te quum vitam meā petieris à me vita donatum.

94 Tarquinius Superbus iam exul factus, dixiſse fertur, ſe tum denique cognouiſse quos habuiſset amicos fidos, quos infidos, cùm neutris gratiam referre poſset. Qui cōmodi gratia ſunt amici, ſublata commodi ſpe deſerunt amicitiam. Sed amicos ſecundæ res parant, aduerſæ probant.

95 Amor gloriæ. Horatius rediens ad ſuos, trium Curiatiorum fratrum quos occiderat, ſpolia geſtabat, quorum vni deſponſata fuerat Horatij ſoror virgo. illa agnoſcens ſponſi paludamentum quod ipſa manibus ſuis confecerat, ſoluit crines, ac fletu ſponſum mortuum inclamat. Horatius ſororem gladio transfigit, dicens: Abi hinc cū tuo præpopero amore, oblita fratrum mortuorum, viuique, oblita patriæ. Tantum valuit amor laudis, & patriæ gloria.

96 pudicitia coniugalis. Quum Collatinus cum paucis familiaribus ad Lucretiam veniſset à Sexto Tarquinio vi ſtupratū, quærenti viro ex more, ſatin ſaluæ? Minimè, inquit Lucretia, quid enim ſalui mulieri amiſsa pudicitia? Veſtigia alieni viri Collatine in lecto ſunt tuo. Sed corpus tantū violatum

ſatum eſt, animus inſons eſt, mors teſtis erit: his dictis cultrum, quem abditum habebat, in cor infixit, & collapſa eſt moribunda.

C. Plutius Conſul de Priuernatibus, qui à Romanis deſciuerant, ad ſenatum retulit: ac variantibus ſententijs, quidam Priuernatum legatos percũctatus eſt, quam pœnam viderentur meruiſse: Eam, inquit, è legatis vnus, quã merentur, qui ſe libertate dignos cenſent. Hic Conſul: Quid, inquit, ſi vobis pœnam remittimus, qualem vobiſcum pacem habituri ſumus? Si bonam dederitis, inquit, & fidelem & perpetuam: ſi malum, haud diuturnam. 97 Liberè.

A. Papirio Curſore viro impigro equites auſi ſunt petere, vt pro te benè geſta relaxaret aliquid laboris. Quibus ille: Nè nihil, inquit, remiſsum dicatis, remitto ne vtiq; dorſum demulceatis, quum ex equis deſcenderitis: Hoc nõ erat remittere laborem, ſed equo curando aliquid adimere. 98 Seuerè.

Appius Populo Romano exprobrabat, ſibi acceptum ferri debere, quòd ex muto, & elingui facundum haberet cõſulem, de L. Volumnio collega ſentiẽs. Ibi L. Volumnius: Quam mallem, inquit, tu à me ſtrenuè facere, quàm ego abs te ſcitè loqui didiciſsem. 99 Facta dictis potiora.

Romani dicebant, prima Caliorum prælia plus quàm virorũ eſse, poſtrema minus quàm fœminarum, quòd primo impetu feroces, eſſent, mox demitterent animos. 100 Prima coitio.

Quũ exercitus Romanus terga daret Samnitibus, M. Attilius Conſul equo præuectus ad portam caſtrorũ edixit, vt quicunq; miles ad vallum tenderet, ſiue Samnis eſset, ſiue Ro Seuerè. 101

manus, pro hoſte haberetur: Quò pergis, inquit, miles? Hic arma & viros inuenies, nec viuo conſule tuo, niſi victor caſtra intrabis. Proinde elige, cum ciue, an cum hoſte pugnare malis.

2 Sagunto à Pœnis contra fœdus oppugnato, Romani legatos miſere Carthaginem, in quibus erat Q. Fabius, exploraturos, an id publico conſilio factum eſſet. Ad id quum quidam Carthaginenſium princeps ferocius reſpõdiſſet, Romanus ſinu ex toga facto: En, inquit, vobis bellũ & pacem apportamus, vtrum placet ſumite: quum Pœni ferocius reclamarent, daret vtrum vellet, Romanus effuſo ſinu: Bellum, inquit, damus. Reſpõderunt Pœni ſe accipere, eóque animo geſturos, quo ille daret.

Animoſè.

3 Martius Coriolanus in bello aduerſus Volſcos, quum rogaretur, vt labore ac vulneribus eger ſeſe in caſtra reciperet: Non eſt, inquit, victoris laborare, moxque hoſtem fugientem inſectatus eſt. Victoriæ dulcedo excutiebat omnem moleſtiæ ſenſum.

Victoria dulcis.

4 Quum ob benè nauatam operam ante prædæ diuiſionem ſingulis rebus, equis & captiuis, denos ſibi eligere iuberetur, inſuper & equo pulcherrimo donatus à Cõſule: Lætor, inquit à conſule laudari, equumque fortitudinis præmium lubens accipio, cætera non tam decora quàm mercedem non accipiam: fuitque communi reliquorum ſorte contentus. Nec aliud extra ordinem petijt, quàm vt Volſcus quidam vir probus & æquus, quo hoſpite, & amico fuerat vſus Coriolanus, nõ venderetur captiuus, ſed ſuæ libertati relinqueretur.

Honor potoir mercede

quereretur. Huic animo contemptori pecuniæ, & hoſpitis memori, magis applauſum eſt, quàm victoriæ.

Quum Coriolanus meritò iratus ingrato Populo Romano exitium vrbi moliretur, nec à legatis, nec à ſacerdotibus exorari poſſet, Veturia mater vnà cum vxore filij ac liberis in caſtra venit, in cuius complexum, quum accurreret Coriolanus: Sine, inquit illa, prius ſciam, vtrum ad hoſtem an ad filium venerim, & vtrum captiua, an mater in caſtris tuis ſim. Hæc aliaque cum dixiſset, matrem complexus. Expugnaſti, inquit, & viciſti iram meam. Patria, mihi quamuis meritò inuiſa, huius precibus te dono. 5 Pietas.

Attilius Regulus, qui fuit bello Punico bis Conſul, aiebat, neq; fęcundiſſimis locis agrum inſalubrem parandũ, neq; effętis ſaluberrimũ. Fruſtra ſalubris eſt locus, vbi peritur fame. Et fruſtra fertilis eſt, vbi non licet viuere. 6 Salubritas iũcta fœcũditati.

Manlius Conſulatum magno conſenſu recuſauit, excuſans aduerſam valetudinem oculorum: ſed inſtantibus cunctis: Alium, inquit, Quirites quærite, cui mandetis iſtum honorem. Nam ſi me ſuſcipere coegeritis, nec ego mores veſtros ferre, nec vos meum imperium perpeti poteritis. 7 Seueritas.

C. Figulus in petitione Conſulatus repulſam paſsus eſt. Id ergo grauius tulit, quòd patrem haberet bis Conſulem. Ad hunc cum poſtridie comitiorum complures veniſsent conſulendi gratia, nam erat iuris ciuilis periſſimus, omnes dimiſit, ita præfatus, Omnes conſulere ſcitis Conſulem facere neſcitis. 8 Ingratitudo.

9 Arrogantia felix. M. Druſus tribunus plebis non contentus L. Philippum Conſulem præcipitaſse in carcerem, quòd ſe loquentem auſus eſset interpellare, quum ſenatus ad eum miſiſset, vt veniret in curiam: Quur non potius, inquit, ſenatus ad me venit in Hoſtilium roſtris propinquam? Quid conſequutum? Tribunus ſenatus autoritatem deſpexit, ſenatus tribuni verbis paruit.

10 Crudelitas. C. Fimbria procurarat vt Scæuola in funere C. Marij iugularetur, quem vt cognouit ex vulnere recreatum, apud populum deferre inſtituit. Rogantibus quid optimo, innocentiſsimoq; viro eſset obiecturus: Obijciam, inquit, ꝙ parcius corpore telum recepit, quaſi hoc ipſum crimen eſset non perijſse.

11 Improbitas. Quum M. Tullius in Senatu dixiſset incendium à Catilina excitatũ: Sentio, inquit Catilina, idq; ſi aqua non potuero, ruina extinguam. Vox non hominis, ſed furiæ.

12 Seueritas. Manlius Torquatus quum è Macedonia veniſsent legati, graues querelas deferentes de filio eius Decio Syllano, qui eam prouinciam obtinuerat, à Senatu petit, nè quid ea de re ſtatuerent prius, quàm ipſe cauſam cognouiſſet. Quum Senatus illi cognitionem detuliſſet, domi ſedit, ſolusq; vtrique parti per totum biduum vacauit: tertio die pronunciauit in hanc formam: Quum Syllanum filium pecunias à ſocijs accepiſse probatum ſit, & Republ. eum & domo mea indignum iudico, protinusq; è conſpectu meo abire iubeo.

13 Aulus Fuluius filium ingenio, literis & forma florentem, quoniã in Catilinæ caſtra pro-

perabat,

perabat, ex itinere retractum occidit, dicens: Ego te non Catilinæ aduerſus patriam, ſed patriæ aduerſus Catilinam genui. Seueritas patris.

M. Caſtritius Placentiæ magiſtratū gerens 14
Cn. Carboni Conſuli iubenti decretum fieri, quo ſibi obſides à Placentinis redderentur, nō paruit: Atq; adeo mini anti, dicentiq; multos habeo gladios: reſpondit, & ego annos: declarans ſe ſenectutis præſidio fretum, non meeuere gladios. Fiducia ſenectutis.

Ceſelius quum nec triumuiris obtemperaret, & multa liberè de C. Cæſaris temporibus loqueretur, admonentibus amicis, vt ſibi caueret: Duæ, inquit, res ſunt, quæ cæteros reddunt formidoloſos: mihi maximam ſuppeditant fiduciam, ſenectus & orbitas. Senex citò periturus eſt etiam ſi nemo occidat. Et orbus nec habet, quos curet, nec habet, quibus timeat. Solet enim vltio in liberos propagari. 15 Fiducia ætatis & orbitas.

Quum nauis qua Granius prætorius quæſtor vehebatur, in Scipionis poteſtatē veniſſet, Scipioq; cæteris direptis quæſtori ſalutem polliceretur, quæſtor ita reſpondit. Cæſaris milites ſalutem dare, nō accipere ſolent. Tantum loquutus pugione ſeſe confodit. Hos animos Cæſar inſpirauerat. 16 Animoſè.

Grauius præco patrono malo quum dicendo vocem obtudiſſet, ſuaſit, vt ſimul ac domū rediſſet, frigidum mulſum biberet: quum is reſpondiſſet, Perdā vocē, ſi id fecero: Melius eſt, inquit Granius, perdere vocem, q̃ reum. 17 Patronus malus.

M. Lucullum ꝗ Bruti & Caſſij partes ſequutus fuerat, M. Antonius occidit. Huius mortem quum Volumnius, qui viuum fami- 18 Animoſè.

liariter coluerat ſine fine deploraret, ad Antonium pertractus ait: iube me protinus ad Luculli corpus ductum occidi. Neque enim illi extincto ſupereſse debeo, quum ei infelicis militiæ autor extiterim.

19 *Induſtria luctuoſa.* C. Furius Creſinus è ſeruitute liberatus e quum è paruo admodũ agello largiores multò fructus perciperet, quàm ex ampliſſimis vicini in magna inuidia erat, quaſi fructus pelliceret veneficijs. Quamobrem illi dicta dies eſt à Sp. Albino Curruli. Reus metuens damnationem, quum in ſuffragium oporteret ire tribunus, omnia inſtrumẽta ruſtica in forum attulit, adduxit & filiam validã, benè curatam, ac veſtitam, ferramenta egregiè facta, graues ligones, vomeres ponderoſos, boues ſaturos: poſtea dixit, Veneficia mea, Quirites, hęc ſunt; nec poſsum vobis oſtendere, aut in forum perducere lucubrationes, vigiliasque, & ſudores. Omnium ſententijs abſolutus eſt.

20 *Ira impotens.* Q. Flauius apud populum reus actus accuſante C. Valerio, quum quatuordecim tribuũ ſuffragiis damnatus eſset, proclamauit ſe innocentem opprimi: cui Valerius æquè clara voce reſpondit, nihil ſua referre nocens an innocens periret. Ea vox tam violenta reliquas tribus reo conciliauit itaq; reus, quem proſtratum credebat, abſolutus eſt.

21 *Tranquillitas.* Pomponius Atticus in funere matris, quã extulit nonagenariam, ipſe natus anno ſexaginta ſeptem, gloriatus eſt, ꝙ nunquam cum matre in gratiam rediiſset, nunquam cum ſorore fuiſset in ſimultate, quàm propè æqualem habuit. Hanc vocem ſe ab ipſo audiſse

ſcripſit

ſcripſit Cornelius Nepos. Plus autem eſt non rediſſ. in gratiam, quàm non fuiſſe in ſimultate. Matrem nunquam oſtenderat, inter ipſum & ſororem etiam ſi quid incidit offenſarum, nunquam exierunt in ſimultatem, quæ tamen inter fratres & ſorores frequenter acerrimæ ſolent exiſtere.

Amiſſa claſſe circa Siciliam, Pœni de pace cum Romanis ineunda conſu'tabant. Amilcar negabat ſe audere ire ad cõſules, nè idem accideret ipſi à Romanis, quod Pęni fecerãt Cornelio Afinæ cõſuli, cui legato catenæ ſunt iniectę. Hanno melius ſentiẽs de fide Romana, pfectus eſt. Cui liberius exponenti cauſam tribunus militũ minitans, dixit: & illi poſſe accidere, quod accidiſſet Cornelio conſuli. Hic vterq; conſul tribuno ſilere iuſſo: Iſto, inquit, metu Hanno, te fides noſtræ ciuitatis liberat. 22 Fides hoſtium legatis ſeruata.

Samnitibus conſultantibus quid de legionibus Romanis apud furcas Caudinas incluſis fieri deberet, Herennius Pontius ſuaſit, vt inuiolatæ dimitterentur. Poſtero die eadem de re conſultus, reſpondit ad vnum vſque delendas: Sentiens, aut clementer magno beneficio demerendos hoſtes, aut irreparabili iactura vires illorum comminuendas. Neutrum ſecutus eſt exercitus, ſed ſub iugum miſſos cõtumelia magis illos in ſe prouocauit. 23 Hoſtis aut perdendus, aut demerendus.

M Bibulus in Syria duos egregiæ indolis filios amiſit à Gabinianis militibus in Aegypto occiſos. Horum interfectores Cleopatra ad illum vinctos miſit, vt in eos pro arbitratu ſuo animaduerteret: at ille eos protinus in- 24 Modeſtè.

tactos ad Cleopatram reduci iuſſit, dicens eius vindictæ poteſtatem non ſuam, ſed Senatus eſſe debere.

25 *Seueritas i vxorem.* C. Sulpitius Gallus vxorem repudiauit, quod aperto capite fuiſſet foris: Lex, inquiens, tibi meos vnius præfinit oculos, quibus formam tuam approbes, his ornamenta comparato, his eſto ſpecioſa: alijs vel videri formoſam, in ſuſpicione & in crimine hæreat neceſſe eſt.

26 *Adulans libertas.* Tiberio Senatum ingrediente, ſurgens adulator quidam exclamauit, eſſe liberè loquendum, nec reticenda, quæ ad Rempub. attinerent. Erectis ad hanc vocem omnibus, ipſo etiam Tiberio attento: Audi, inquit Cæſar, in quo te reprehendimus omnes, licèt nullus audeat palàm fateri. Impendis teipſum nobis, corpus tuum diurnis, nocturniſq; laboribus & curis pro Rempu. conficiens. Huiuſmodi multa quum diceret, ſub libertatis prætextu turpiter adulans, C. Seuerus ſubieciſſe fertur, iſta tanta libertas hunc hominem dabit exitio.

27 *Decorũ perſonę.* Quum in Senatu variantibus ſententijs, Cato cenſeret perpetuam dictaturam, vt tyrannicam potentiam è Repub. tollendam. Bibulus quum eſſet Pőpeio inimicus primus in Senatu rogationem tulit, vt vnicus Conſul Pompeius decerneretur: Aut enim, inquit, Reſpu. ab imminente procella per illum liberabitur, aut optimo parendum erit. Egregius animus, qui priuatam ſimultatem poſt habuit Reipub. commodis. Eam ſententiam Cato dixit ſe ab alio dictam comprobare, licèt ab ipſo non debuerit proficiſci.

28 Rutilius quum aliquãdo Romæ adiſſet Muſonium,

ſonium, rogauit: Dic mihi Muſoni, Iupiter Seruator quem tu imitaris, num fœneratur? Notans illius inopiam, qui cogeretur interdũ accipere mutuum. Ad hoc arridens Muſonius. At nè fœnerat quidem Rutili. Turpius eſt ad fœnus dare, quàm accipere. At Rutilius, quum ipſe faceret, quod grauius eſt, obiecit illi, quod erat leuius.

Valerio Publicolæ, Iouis ædem dicãti, iamque ex more poſtem tenenti, Marcus illius frater, de repente funeſtum nuncium ingeſſit, dicens: O Conſul, filius tuus morbo periit in caſtris. Ob eum nuncium mœſtis omnibus, Publicola nihil cõmotus: Cadauer, inquit, quolibet abiicite, ſimulque dedicationem ſolenni ritu peregit. Nec tamen verum erat periiſſe filium, ſed data opera factum eſt, vt à dedicatione reuocaretur, atque is honos ad alium tranſiret. 29 Fortitas

Ceſerius eques Romanus, quum à Cæſare filium abdicare iuberetur, quòd is tribunus pl. cum Marulo collega ei inuidiam mouiſſet regni affectati: Citius inquit, Cæſar tu mihi omnes filios meos accipies, quàm ego ex his vnũ nota pellam mea. 30 Pietas in filium.

Titius Labienus equiti ſtrenuo de præda Gallica aurum donauit, Id videns Scipio, dixit equiti: Habebis donum viri diuitis. Hac voce audita eques aurũ ad pedes Labieni abiecit. Idem quum audiret Scipionẽ dicentem, Imperator te armillis argenteis donat, alacer gaudio abiit Miles aurum contempſit, honorem amplexus eſt. 31 Honor pretio prior.

Q. Fabius Minutius, hortante filio vt locum 32

idon eum

Vitam nemo cõtemnit. idoneum paucorum iactura caperet: Viſne ô inquit, tu ex illis paucis eſſe? Admonens non eſſe boni ducis, vilius militis incolumitatem contemnere.

33 Auri contemptus. Fabricius Cineę Epirotarũ legato, magnam auri vim dono offerenti, recuſauit accipere, dicens ſe malle imperare aurum habentibus, quàm habere aurum.

34 Clementia. M. Liuius fuſo Haſdrubale, nonnullis ſuadentibus, vt hoſtes ad internecionem inſequeretur. Aliqui, inquit, & ſuperſint, qui de victoria noſtra nuncium hoſtibus perferant.

35 Virt⁹ infœlix. Varro Pauli collega, quoniam ex Cannenſi pugna, quæ Romanis fuit infœliciſſima, ſuperfuit, honores à populo delatos recuſauit dicens fœlicioribus magiſtratibus opus eſſe Reipub. Quum animum gereret inculpatum, fortunæ ſuæ Reipub. vltro pœnas dare voluit, vir ob hoc ipſum ſummis dignus honoribus.

36 Aequalitas. Curius deuictis Sabinis cum ſenatuſconſulto ei ampliaretur agri modus, quem conſummari milites accipere ſolent, recuſauit: & gregalium portione contentus fuit, dicens eſſe malum ciuem, cui non eſſet ſatis, id quod cæteris eſſet ſatis.

37 Affabilitas. Hortenſius orator ob cultum mundiorem, ac geſticulationes in dicendo molliores, crebro malè audiebat in ipſis etiam iudicijs. Sed quum Lucius Torquatus, homo ſubagreſtibus & infeſtiuis moribus, quum apud concilium de cauſa Syllæ quereretur, non iam hiſtrionẽ illum diceret ſed geſticulatricẽ, Dionyſiamq; notiſſimæ ſaltriculæ nomine cõpellaret: tum voce molli, demiſſaque Hortenſius: Dionyſia,

ſia, inquit Dionyſi: malim equidē eſſe, quàm quod tu Torquate ἄμυτος, ἀγροδίκιτος, ἀπρόσιτος, id eſt, inelegans, agreſtis, aditu difficilis. Periculosè maleficit alteri, cui vel idem, vel ſimile, vel diuerſum, ſed deterius vitium poteſt obijci.

38 L.Craſſus orator de Menenio homine prælongo dixit, quòd quoties in forum deſcenderet, caput ad Fabij fornicem offenderet. Iocus eſt ab hyperbole. Nam arcus Romæ tam alti ſunt, vt vix, haſta poſſis contingere curuaturæ ſummum.

Prælongi.

39 Idem Cenſor Cn.Domitio collegæ exprobranti quòd ob murænam in viuario mortuam lachrymaſſet: At tu, inquit quum vxores tres extuleris, nullam emiſiſti lachrymam. Scitè retorſit conuitium. Notauit illum quaſi curaſſet vxorum mortem. Et alioqui turpius eſt, in vxoris funere nō flere, quàm ob murænam emittere lachrymas.

Retorſio.

40 Idem Cn.Domitius L.Craſso exprobrauit, quòd cenſor tanti habitaret, eò quòd in porticu domus haberet columnas hymettias, pro domo eius millia nummū identidem promittens. Craſſus, vt erat feſtiuo ingenio, rogauit collegam quanti ipſe domū ſuam æſtimaret. Is reſpondit, Sexagies ſeſtertio. Rurſum Craſsus: Quanto igitur, inquit, eam minoris æſtimas, ſi decem arbuſculas ſuccidero? Eæ fuerunt loti patula ramorum opacitate laſciuæ, quum Domitius reſpondiſset, tricies ſeſtertio: Vter, inquit Craſsus, noſtrum luxurioſior, egone, qui decem columnas centum millibus nummum emi, an tu qui decem

Crimen retortū.

arbu-

vxorem ex animi tui ſententia? Habeo, inquit, at Hercle non ex animi tui ſententia. Verùm ob eum iocum intempeſtiuum, mulctá illi dicta eſt. Iocus intempeſtiuus.

46 Lepidè. Scipio Naſica quum ad poetam Ennium veniſſet, eiq; ab oſtio quærenti Ennium, ancillã dixiſset eum domi non eſse, Naſica ſenſit illã hoc domini iuſsu dicere, & illum intus eſse. Ac tum quidem diſſimulans abijt. At paucis poſt diebus quum ad Naſonem veniſset Ennius, eúmque à ianua quæreret, exclamat ipſe Naſica ſe domi non eſse, Tum Ennius. Quid? Ego, inquit non agnoſco vocem tuã? Hic Naſica, Ne tu homo es impudens: ego quum te quærerem, ancillæ tuæ credidi, tu mihi non credis ipſi?

47 Ocium inutile. Idem Naſica quibuſdam dicentibus res Romanas iam in tuto eſse, extinctis Carthaginenſibus, & Græcis in ſeruitutem redactis: Imò, inquit, nunc demum ſummo in periculo ſumus, poſteaquam nulli ſuperſunt, quos vel timeamus, vel reuereamur. Senſit inimicos per occaſionem vtiles eſse nobis, per quos nõ licet impunè, ſecureq; negligentes eſse.

48 Iocus intempeſtiuus. Idem cum ædilitatem curulem adoleſcens peteret, ac vt candidati ſolent, manum cuiuſdam opere duratam prænſaret, rogauit hominem num manibus ambularet, Hoc dicto ruſticanæ tribus ſuſpicantes ſibi exprobratam paupertatem, effecerunt, vt repulſam ferret. Tantum obfuit iocus intempeſtiuus.

49 Impudicitia. In Gallico triumpho, milites hos verſiculos iactabant in Cæſarem.
Vrbani ſeruate vxores, mœchum caluum adducimus.

Auro in Gallia ſtuprum emiſti, hic ſumpſiſti mutuũ.

Notabant, quòd in prouincia agens alienas vxores auro corruperit, Romæ nõ emerit, ſed mutuum ſumpſerit, quòd vxor ipſius malè audiret de Clodio. Niſi fortè quiddam obſcœnius intelligi voluerunt. Nam Suetonius aliquanto poſt commemorat, ꝙ Curio pater in oratione quadam appellat illum, omniũ mulierum virũ, & omnium virorum mulierem.

50 C. Graccus ad quendã Corneliæ matri obtrectantem: Tu, inquit, Corneliam vituperare audes, quæ Tiberium peperit? Et adiecit, Qua fronte te Corneliæ comparas, an tu peperiſti vt illa? Atqui nemo ciuis ignorat, diutius illam ſine viro fuiſſe, quàm te virum. Is in quem hæc dicebantur, malè audiebat de mollicie.

Pietas in matrem.

51 Populus Romanus Carbone pollicẽte quippiam & addente iuſiurandum cum execratione, populus viciſſim iurauit ſe illi non credere. Probis viris & iniuratis habenda fides, leuibus ne iuratus quidem. Refertur ad id verſus Menandricus.

Diffidentia.

Τρόπος ἐσθ' ὁ πείθων τοῦ λέγοντος, οὐ λόγος.

Suadet loquentis vita non oratio.

52 Silenus ſenex, à Mida captus, rogatus eſt, quid eſſet homini optimum: diu ſilentiũ tenuit, tandem adductus vt diceret, reſpondit, optimũ eſſe nunquã naſci, proximum ꝙ ocyſſimè aboleri, atque hoc precio dimiſſus eſt.

Vita misera.

53 Iulij Druſi ædes Publicolæ pluribus ex partibus patebant vicinorum proſpectui, Hoc incommodum faber ſe quinque talentis correcturum

Vita pura.

ſturum pollicebatur; effecturumque, nè pars aliqua eſset obnoxia proſpectui. Tum Druſus, Decem, inquit, dabo; ſi talem reddas domum meam, vt vndequaque pateat omnium oculis, quò non vicini tantùm, ſed omnes ciues perſpicere poſſint quomodo domi meæ viuatur.

54 Maledicus malè audit.
M. Seruilius diſsuaſurus legem quam ferebat M. Pinarius; dic mihi M. Pinari, inquit, ſi contra te dixero, num mihi maledicturus es, vt cæteris ſoles? Vt ſementem, inquit Pinarius, feceris, ita & metes, per allegoriam minitans illum malè auditurum, ſi malediceret.

55 Retortum conuicium.
Libo cum Seruilio Galbæ dixiſset, quando tandem Galba exibis de triclinio tuo? mox audijt, quum tu de cubiculo alieno. Libo notauit Galbam, quòd L. Scribonio tribuno plebis iudices ferret familiares ſuos, & conuiuijs corruptos, Galba viciſſim illum notauit adulterij.

56
Celebratur & Glauciæ dictum in Metellũ, Villam habes in Tiburte, cortem in palatio. At cors villæ ſolet eſse contigua. Notauit autem illum, quòd multos ſibi cibo largitionibusque deuinciret, quod idem alijs verbis. Libo obiecit Galba, In corte aluntur animalia domeſtica.

57 Iocus è fabula.
Quum Sextus Titius ſe Caſsandram eſse diceret, ob coniecturam opinor, quòd illa eſſet fatidica: Multos, inquit, Antonius, poſſes Aiaces tuos Oileos nominare, notans illius impudicitiam. Nam Aiax Caſsandram de templo Palladis raptam vi conſtuprauit.

58
Quum Gallus qui teſtimoniũ ferebat con-

tra Piſonem dixiſſet innumerabilem pecuniā Magio præfecto datam, idq; Scaurus tenuitate Magij redargueret: Erras, inquit, Scaure; ego enim Magium non conſeruaſſe dico, ſed tanquā nudus nuces legeret, in ventrem abſtuliſſe. Correxit ſermonē ſuum Gallus, ſed ita vt crimini corruptelæ crimen adderet laxus.

59 *Græcorum mores.* M. Cicero, M. Tullij pater dicebat Italos ſimiles eſſe Syrorū venalium, quorū vt quiſq; ſciret optimè Græcè, ita eſſe nequiſſimum. Sentiens vnà cum literis Græcorū mores ad Latinos demigrare. Vnde M. Tullius fuit iniquior Gręcę nationi, vt propemodū videri poſſit illi fuiſſe hęreditarium.

60 *Ridicule* Teſtio Penario mos erat in dicendo mentum intorquere. Is quum aduerſarium vrgeret, vt diceret ſi quid vellet: Dicam, inquit, ſi nucem fregeris.

61 *Iocus ex ſpecie corporis* Huic ſimillimum eſt quod de Veſpaſiano patre narrat Suetonius, quum ſcurram multa in alios iacientem prouocaſſet, vt in ſe quoq; diceret aliquid: Dicam, inquit, vbi ventrem exonerare deſieris: alludens ad formam Cæſaris, qui faciem habebat nitentis. In cuiuſmodi hominem iocus extat Martialis.

Vtere lactucis, ac mollibus vtere maluis,
Nam faciem durum Phœbe cacantis habes.

62 *Cōpilari venire.* C. Fabricius P. Cornelium hominem vt putabatur auarum & furacem, ſed egregiè fortem ac bonum Imperatorem, ſuo ſuffragio fecerat Conſulem. Huic quum Cornelius ex more gratias ageret, quòd immemor ſimultatis ipſum feciſſet Conſulem, bello præſertim magno & graui: Nihil eſt, inquit, quòd mihi

gratias

gratias agas, ſi malui compilari quàm venire. Compilamur furto, veneunt bello capti: Proinde inimico fauit, cuius dexteritate ſperabat fore, nè Romani venirent in manus hoſtium.

Scæuola Septumuleio Anagnino, cui pro capite C. Gracchi, aurum erat repenſum, roganti vt ſe in Aſiam præfectũ duceret: Quid tibi vis: inquit, inſane? tanta malorum eſt multitudo ciuium, vt tibi hoc confirmem, ſi Romæ manſeris, te paucis annis ad maximas pecunias eſſe peruenturum. Notauit auaritiam hominis, præfecturam non ob aliud ambientis, niſi vt ſpoliaret prouinciales, ac ludens finxit, id citius conſequuturum Romæ, hoc dictũ Fannius in Analibus adſcribit Africano Aemiliano, qui dictus fuerit Iron. 63 Furax magiſtratus.

Q. Scæuola Publij filius, quum poſtulaſſet vt fundus, cuius emptor erat, ſibi ſemel indicaretur, idq; feciſſet venditor, dixit ſe pluris æſtimare, & adiecit pretio centũ millia. Exẽplum integritatis vix hoc ſeculo credibile. 64 Iuſtè.

C. Publicius ſolitus eſt dicere P. Mummiũ, cuiuis tempori hominem eſſe. Sentiens illum dexteritate facilitateq; ad omnem vitæ ſtatum eſſe accommodum. Eodem ſenſu Pollionem Aſinium omnium horarum hominem legimus: Et Tiberius Cæſar duos familiarius ab ipſo dilectos omnium horarum amicos vocare ſolet. 65

Africanus Cenſor tribu mouebat Centurionem, qui in Pauli pugna non adfuerat: ille, quum diceret ſe cuſtodiæ cauſa in caſtris remanſiſſe, rogaretque quur ab eo notaretur: Non amo inquit Africanus, nimium diligen- 66 Salſè.

 tem.

tem. Diſſimulauit Centurionis ignauiam, & accuſauit nimium diligentem cuſtodiam.

67 Ex verbis aliter exceptis. Vltio.
Liuius Salinator quum Tarentum amiſiſſet, arcem tamen retinuit, multaque prælia præclarè geſſit. Quum autem poſt aliquot annos Fabius Maximus, id oppidum recepiſſet, rogauit eum Salinator, vt meminiſset ſe opera ipſius Tarentum recepiſse. Quid ni, inquit Max. meminerim? Nunquam enim ego recepiſsem, niſi tu perdidiſses. Iocus hinc eſt, quòd Maximus diuerſum ex alterius verbis excepit, quàm ille volebat.

68 Vltio.
Idem quum bellum aduerſus Aſdrubalem geſturus vrbem egrederetur, monitus eſt è Fabio Maximo, nè prius cum hoſte conſereret, quàm vires animumque illius cognoſceret: Is reſpondit ſe primam quamque occaſionem pugnæ arrepturum. Percunctantibus quid ita properaret, vt quàm celerrimè, inquit, aut gloriam ex hoſtibus victis, aut ex ciuibus proſtratis gaudium capiam. Virtus & ira ſermonem hominis inter ſe partitæ ſunt, illa triumphi auida, hæc iniuſtæ damnationis memor.

69 Salsè.
Mancia quum audiſset Antonium cenſorem, cui male volebat, à M. Duronio de ambitu poſtulatū: Aliquando, inquit, tibi tuum negotium agere licebit. Cenſores in aliorum mores inquirunt, at qui reus eſt, habet èx ſe quod agat.

70 Ab imitatione perſonæ.
Q. Opimius Conſularis quum eſset adoleſcentulus, malè audiuit. Is Egilio homini feſtiuo, qui videbatur mollior, nec erat, ſic exprobrauit molliciem. Quid tu Aegilia mea, quando ad me venies cum tua lana & colo?

lepidè

lepidè retorſit Aegilius: Non pol, inquit, audeo: nam me ad famoſas vetuit mater accedere. Alter ſimulabat orationem velut ad fœminam, alter accepta perſona ſimulationem vertit in irriſionem.

Inter ſalſa commemorat & illud M. Tullius ex Neuio, apud quem filius dicit patri, Quid ploras pater? isq; reſpondet, Mirum ni cantem, condemnatus ſum. Indignabatur ſenex ſubmoroſus rogari, quur ploret, quaſi damnatus magis cantare debuiſset. Perinde quaſi ſi interrogaret ægrotum: quur ſuſpiras, aut quur decumbis? 71 Sub moroſus iocus.

Scaurus accuſabat Rutiliū ambitus, quum ipſe Conſul eſset factus, ille repulſam tuliſſet, & in tabulis eius oſtēdebat literas A. F. P. R. eásq; ſic interpretabatur, Actum fide P. Rutilij. Contra Rutilius dicebat illis ſignificari, Ante factum, poſt relatum. Tum C. Caninius eques, qui Rutilio aderat, exclamabat, neutrum illis literis declarari. Quum Scaurus dixiſset, quid igitur? feſtiuiter in ipſum torſit, Aemilius fecit plectitur Rutilius. Probabilius enim erat illum ambitum commiſiſſe, qui obtinuerat, quàm qui repulſus erat. Simile quiddam memoratur de Beda, quem Venerabilem dicunt. Huic Romam profecto, quum oſtendiſset has literas ſaxo inſculptas, S. P. Q. R. quibus ſignificari volunt, Senatus Populusq; Romanus, ac velut hoſpes rogaretur, quid ſibi vellent illæ literæ, diſſimulans dixit, Stultus populus quærit Romam. 72 Literarum interpretatio.

M. Scaurus quum pro roſtris accuſaretur q à rege Mithridate ad prodendam Rempublicā 73

Autoritas perſonæ. pecuniam accepiſset, ita cauſam ſuam egit: Iniquum eſt, Quirites, quum inter alios vixerim, apud alios me rationem vitæ reddere. Sed tamē audebo vos interrogare, Varius Sucronenſis ait M. Aemilium Scaurum mercede corruptū P R. prodidiſse, M. Aemilius Scaurus huic culpæ ſe affinem eſse negat, vtri creditis? Nominato tantùm actore & reo, populus accuſationem repulit.

74 Hæredipeta. C. Memmius quum accuſaret Beſtiam reū, cui patronus erat Scaurus, ac fortè funus quoddam duceretur: Vide, inquit, Scaure, mortuus rapitur, ſi potes eſse poſseſsor: notans Senatum, qui malè audiebat, quòd Phrygionis Pompeij bona ſine teſtamento poſſideret.

75 Ab inexpectato. Quum Silus teſtis læſiſset Piſonem reum, cui Craſſus aderat, prolato crimine, quod ſe in eum dictum audiſse dicebat. Poteſt fieri, Sile, inquit Craſsus, vt is, vnde te audiſse dicis, iratus dixerit. Annuit Silus: Poteſt etiā, inquit, fieri, vt non rectè intellexeris: quum id quoq; toto capite annuiſset Silus, vt ſe Craſſo daret, ſubiecit Craſsus. Poteſt etiam fieri, vt omnino quod te audiſse, dicis, nunquam audieris. Hoc adeo præter expectationem, vt Silum teſtem omnium riſus obrueret.

76 Ex ijſdē verbis retortum. C. Lælius cuidam malo genere nato, obijcienti ſibi, quòd indignus eſset ſuis maioribus. At hercle, inquit, tu tuis dignus es. Id ſi dicas bono viro ex bonis prognato, laus eſt: ſin malo ex malis prognato, graue conuitium eſt.

77 Irriſio retorta. M. Cincius quo die legem de donis: ac muneribus tulit, C. Centoni prodeunti, ac ſatis contumelioſè interroganti, Quid fers Ciciole?

le? Vt emas,inquit, ſi vti velis: notans il um
ẽ donatis & commodatitijs rebus vti gaude-
ret. Alluſit autem ad illud decantatum in pri
mis, emere malo quàm rogare. Ad hæc,am-
phibologia eſt in verbo ferre: fert.n qui pro-
mulgat legẽ, & fert qui portat aliquid venale.

M. Lepidus quum in campo ſeſe exercenti- 78
bus ipſe in herba recubuiſset: Vellem,inquit, Ab impoſſibili
hoc eſset laborare. Huius generis eſt Teren-
tianum illud. Quàm vellem mos eſset amicis
etiam noctu operam dare. Optat enim ado-
leſcens, quod fieri non poteſt.

Quum M. Lepidus Cenſor M. Antiſtio Pyr- 79 Salsè.
genſi equum ignominiæ cauſa ademiſset, &
amici vociferantes quærerent quid ille patri
ſuo reſponſurus eſset, quur ademptum ſibi
equum diceret, quum optimus colonus, par-
ciſſimus, modeſtiſſimus ac frugaliſſimus eſset:
Dicat, inquit, me nihil horum credere. In ſi-
mili argumento luſit Auguſtus, ſed ciuilius,
Dic me tibi diſplicuiſse.

Pomponius vir inſignis multis vulneribus 80
in bello acceptis, quum ad Mithridatem ad-
ductus ab eo quæreretur, an ſi curaret eum, vel- Fides erga patriã
let ſibi eſse amicus: Si tu inquit, Romanis ami-
cus fueris, me quoq; amicum habebis.

Spurina aruſpex admonuit C. Cæſarem, ca- 81
ueret diſcrimen ingens, quod vltra Calend. Diuinatio.
Martij non proferretur. Eo die quum iret in
Senatum, Spurinæ fortè obuio: Quid ais in-
quit, non ne venere Calendæ Martiæ? Vene-
re, inquit, ſed nondum præteriere. Nam ea-
dem die cæſus eſt Cæſar.

Spartaco in Craſsum omnes momenti co- 82

Barbaricè. pias, quidam equum dono obtulit. At ille, Si vicero, inquit, plurimos ex hoſte equos habiturus ſum. Si victus fuero, nec hic mihi futurus eſt vſui: ſimulq. cum dicto equum gladio tranſuerberatum interemit.

83 Potentia inuidioſa. Quum Pōpeius graui laboraret inuidia propter immodicam potentiam, & ob vulnus faſcia linea tibiam vinctam haberet, dixit aliquis, Quid refert vbi geſtet diadema, in capite an in crure? Nam candidum amiculū olim erat inſigne regum.

84 Clypeus Gladius. Quoniam Fabius eunctando eludebat hoſtem, cum Marcellus viribus vrgeret Annibalem, ille dictus eſt clypeus Romanorum, hic enſis, quòd præcipuum ſtudium fuit, nè quid cladis acciperent Romani, alteri vt hoſtem perimeret.

DIVERSORVM Græcorum Apophthegmata.

85 Amicitia fiducia. Anytus amicorum Alcibiadis vnus, eum ad cœnam rogarat: ille recuſauit, ſed domi benè potus cū famulis comeſſabundus irrupit, ſtanſque ad oſtium cœnaculi iuſſit famulos vaſa diripere, & ad ſuas ædes deferre, qui ferè dimidium aſportarunt: alijs conuiuis Alcibiadis violentam ſuperbiam criminantibus, Anytus dixit illum humaniter egiſſe, cui quum totum auferre licuerit, dimidium ipſi reliquiſſet.

86 Hippomachus Aliptes quum aliquando videret adoleſcentes, quos exercebat, è foro car-

nes efferētes, dicebat ſe procul agnoſcere ſuos Inſtitu-
eſſe diſcipulos, quòd inſtitutio reluceat in om tio.
nibus dictis ac factis hominis.

Quibuſdā laude vehentibus procerū quem- 87
piam, ac prælongis manibus hominem: tan-
quā ad pugilum certamen idoneum: Sanè, in-
quit, ſi pendēs in alto corona eſſet detrahēda. 88

Demades orator vita defuncto Alexandro Turba ſi-
dixit ſe videre exercitum Macedonum princi- ne duce.
pe orbatum, Cyclopi ſimilem: Sentiens tur-
bam militum, niſi adſit dux cordatus ac vigi-
lans, nulli eſſe vſui. Quemadmodum Polyphe
mus adempto oculo, fruſtra vaſtum corpus ac
vires habebat immanes.

Idem quæſtor, populo huic perſuaſo vt iis, 89
qui ab Alexandro deſciuerant triremes auxi- Alte tra-
liares mitterent, iubentiq́; vt illico pecunias ctata ple-
depromeret: Paratæ ſunt, inquit, pecuniæ, ò bis.
viri Athenienſes, quas in congios depoſueram,
vt ſinguli minæ dimidium acciperetis. Verùm
ſi has mauultis in hunc vſum erogari, per me
quidem vt veſtris ſicuti lubet vtamini licet.
Hoc ſermone fregit impetum populi, nolen-
tis illa diſtributione ſpoliari. Sic interdum
vt indomitæ beluæ, arte ad meliora conſilia
auocandus eſt populus.

Prandens apud Phocionem, quum appara- 90
tum admodum tenuem videret: Demiror, in- Sobrie-
quit, ò Phocion, te Rempublicam adminiſtra- tas.
re, quum poſſis ad iſtum prandere modū. Bis
errans, & ꝙ lucri tantùm cauſa putaret adeun
dam Rempublicam, & quòd luxum probaret
in eo, cui maximè conueniebat ſobrietas. Sed
Demades alios à ſuis moribus æſtimabat. Erat

enim

enim & pecuniarum auidus & luxui deditus.

91 *Libera monitio* Quum vidiſſet Philippũ largius potum cum amicis ſaltaſſe per mediam captiuorum turbam, eiſque petulanter exprobaſſe ſuam calamitatem, liberè dixit, Quum ò rex fortuna tibi Agamenonis perſonã impoſuerit, non pudet te factis agere Therſiten? Ea vox totum regem in diuerſum vitæ genus immutauit.

92 *Liberè.* Quum Athenienſes nollent Alexandro diuinos honores decernere: Videte, inquit, nè dum cœlum cuſtoditis, terram amittatis. Alexander enim ambiebat monarchiam. Abſurdum autem erat eos ſic alium donare cœlo vt ipſi terra ſua pellerentur.

93 *Lepidè.* Iocari ſolet in Demoſthenem, quòd cæteri quidem oratores dicerent ad aquam, ipſe vero & ſcriberet, taxans eum quòd nunquam niſi deſcripto diceret, tum eſſet ὑδροπότης. Contrà. Demades, vt largius bibebat, ita valebat ex temporali dictione. Rhetores olim dicebant ad clepſydram.

94 *Inimici vtiles.* Onomademus Chius poſteaquã aduerſam factionem ſuperaſſet, quibuſdam cenſentibus omnes diuerſæ factionis vrbe pellendos, negauit expedire, dicens ſe vereri, nè omnibus inimicis ad vnum eiectis, inter amicos exiſterent diſſidia: Sentiens ſic eſſe multorum ingeniũ, vt ſi deſint inimici, in quos naturæ malitiam exerceant, amicos impetant.

95 *Libera admonitio.* Simonides Pauſaniæ Lacedæmoniorum regi ſubinde de rebus à ſe geſtis glorianti, tandem & Simonidem per irriſionem hortanti, vt aliquid ſapienter ipſum admoneret: Moneo, inquit, vt te memineris hominem eſſe.

Idem

Idem reprehendentibus, quòd ad quæſtum ſcriberet, iocari ſolet, ſibi duas arcas eſſe domi, alteram pecuniæ, alterā gratiarum: priorē ſe reperire plenam, alteram ſemper vacuam. 96 Mercedis amor

Idem quum cæteros laudando venaretur, vt aliquid darent, interrogatus quur non & Theſſalos captaret: Stupidiores ſunt, inquit, quàm vt à me falli poſſint. Qui quærunt cui imponant, ad ſtupidos eunt. Atqui tam erant ſtupidi, vt non ſentirent ingenium poematum illius, nec tangerētur amore nominis in poſteros tranſmittendi, non poterant ab illo falli. 97 Stupidis

Idem interrogatus quam ob rem, quum eſſet extremæ ſenectutis, tamen attentus eſſet ad rem, quoniam, inquit, malim moriens inimicis relinquere, quam viuus carere amicis: taxans inſtabiles hominum amicitias, qui conſequuti quod volunt, negligunt amicum: iidem dum ſperant, obſeruant. 98 Callidè.

Lycurgus orator obijciente quodam, quòd ſe pecunia redemiſſet à calumnia, non eſt inficiatus, ſed clariſſima voce populū appellans: Benè habet, inquit, viri Athenienſes, quandoquidem tot annos in Republica verſatū dediſſe me, non accepiſſe pecuniam criminantur obtrectatores. 99 Integritas.

Thucydides ab Archidamo Lacedæmoniorum rege interrogatus, vter eſſet in palæſtra ſuperior, ipſe an Pericles: Poſteaquā, inquit, ego hominem pugnando deieciſſem, ille ſe negat cecidiſſe, itaq; vincit, & ſpectatores à ſua ſententia deijcit: Sentiens ſe bonis rationibus eſſe ſuperiorem, ſed Periclem eloquentia vincere, & quocunque vellet, agere multitudinem. 10 Eloquentiæ certamen.

nem. Nam Thucydides vir præpotens diu in adminiſtranda Republica aduerſatus eſt Pericli. Eam contentionem Archidamus palæſtram appellauit.

1 *Pietas in parentes* Dario totius regni viribus ſubinde impetũ faciente, Scythæ paulatim cedentes, ad vltimas ſolitudines peruenerant. Interrogati tandem ab eo, quem fugiendi finem eſſent facturi, reſponderunt ſe nec agros, nec villas, nec vrbes, pro quibus dimicarent habere: cæterũ quum ad parentum ſuorum monumenta peruentum eſſet, tum denique ſciturum Darium, quomodo Scythæ ſoleant præliari.

2 *Ingenio ſè.* Alexander ſtatuerat Lampſacum diruere: Ad id tendenti, quum Anaximenes Alexandri præceptor veniret obuiam extra muros, deprecaturus ſuæ ciuitatis perniciem, Alexander ſuſpicans quid eſſet petiturus: Iuro, inquit, me non facturum quod petet Anaximenes: Peto, inquit, vt Lampſacum diruas. Captus erat Alexander, & iureiurando compulſus eſt ſeruare, quos demoliri ſtatuerat.

3 *Solerter* Alexander Conſulto oraculo monitus eſt, vt eum qui ſibi portam egreſſo primus occurriſſet interfici iuberet: occurrit agaſo, iuſſus eſt arripi. Roganti quid cõmeruiſſet, reſponſum eſt ita iuſſiſſe Deum: Si ita eſt, inquit, ò rex, alium deſignauit oraculum; Nam aſinus tibi prior occurrit. Agaſo enim ſequitur aſinum, vt impellat, alioqui non ſequuturum. Alexander delectatus hoc commento, aſinum pro homine occidit.

4 Amaſis Aegypti rex ab amicis admonitus, quòd perfuncturus negotijs forenſibus, potaret

ret,omniq; voluptatum genere ſolueretur,re- Relaxandus aīus
ſpondit: Qui arcus habent, eos non intendere, niſi quum opus eſt: quos ſi ſemper intendant, rumpendos eſſe, ac nè tum quidem fore vſui, quum exigit vſus: ita qui nulla relaxatione curas ſuas ſoluunt, aut mente captos, aut corpore malè affectos euadere.

5 Fortiter.
Conſpiciens quendam amiſſo filio lugentẽ: Si tunc, inquit, quum nondum eſſet, non dolebas, nec nunc quidem doleas, quum non eſt.

6 Amanter.
Pſamenitus Aegyptiorum rex à Cambyſe regno pulſus eſt. Eius filiam ancillari veſte indutam cum aliquot nobiliũ virginibus Cambyſes mitti iuſſerat ad hauriendam aquam, vt hoc ſpectaculo parentum captiuorum animos diſcruciaret. Cæteris indignè ferentibus ſolus Pſammenitus demiſit oculos. Mox iuſſit duci filium illius, cum alijs plurimis eiuſdem ætatis, vinctis ceruicibus & ore frœnato. Ne hoc quidem ſpectaculo ſolus Pſalmenitus ad lachrymas cõmotus eſt. Idem quum vidiſſet familiarem quendam exutum opibus mendicantem obambulare, hoc ſpectaculo adeo commotus eſt, vt ingenti fletu hominem amicum compellans, caput ſuum barbarico more cæderet. Ea re cognita quum Cambyſes per nuncium cauſam ſciſcitaretur, quur in liberorum calamitate tacitus, vnius ſeniculi calamitatem tam impotenter ferret, reſpondit, Fili Cyri, domeſtica mala grauiora ſunt, quàm vt lachrymas recipiant. at amicus deplorandus erat, qui è multis opibus ad ſummam inopiam redactus eſt, idque in extremo ſenectutis limine.

Crœſus

7 Crœſus Lydorum rex à Cyro captus, hoc argumento pacem bello prætulit, quòd pacis tempore filij ſepelirent patres, in bello contrà, patres ſepelirent liberos.

Pax bello potior.

8 Idem quum videret Cyri milites per vrbē captam diſcurrentes, percunctatus eſt Cyrum, quid agerent. Quúmq; is reſpondiſſet, Diripiunt vrbem tuam, opeſque tuas populantur. Nequaquam, inquit, ò rex, nihil iam hic meū eſt, tuum eſt, quod diripiunt. Ea vox cōmouit Cyrum, vt ſuos à direptione reuocaret.

Prudenter.

9 Quum Cambyſes ſe cum patre Cyro conferret, amicis illum patre prǽſtantiorem affirmantibus, Crœſus reſpondit, illum nondum patri æquandum, qui nondum reliquiſſet filiū. Sentiens & hoc eſſe nō infimum erga Rempub. meritum, ſi nō ſolùm ipſe te præſtiteris egregium virum, ſed aliquem tui ſimilem gignas educeſque patriæ.

Proles debetur patriæ.

10 Megabyzes quum apud Helleſpontios agēs audiſſet, quòd Chalcedonij decem & ſeptem annis vrbem condidiſsent ante Byzantios, dixit Chalcedonios id tēporis fuiſse cæcos, qui quum adeſset locus vrbi condendę multò cōmodior, deteriorem elegiſsent. Hoc dictū ſcribit Herodotus Megabyzem apud Helleſpontios immortalem ſui memoriam reliquiſſe. Quod ſi verum eſt, erat tum temporis mira dictorum caritas.

Locus eligendus vrbi.

11 Simonides interrogatus vtra res eſset optabilior, diuitiæ an ſapientia: Dubito, inquit, vt qui videam ſapientes frequentare diuitum fores; innuens Philoſophos verbis quidem contemnere diuitias, ſed re tamen eas captare.

Diuitiæ.

Euripi-

Euripides, quum populus Athenienſis tumultuaretur offenſus ſententia quadam in illius tragœdia, quæ tum agebatur, & autorem efflagitaret, vt eam mutaret; progreſsus in ſcenam dixit, ſe vt populum doceret, non vt ab eo diſceret, fabulas ſolere componere. Eruditio ſibi conſcia contempſit multitudinis iudicium. 12 Fiducia artis.

Idem apud Alceſtidem tragœdiarum ſcriptorem aliquando quæſtus eſt, quòd ſummo tridui labore adnixus nõ potuiſset niſi tres verſus abſoluere. Cõtra Alceſtidi glorianti quòd ipſe perfacilè centum abſoluiſset vno die: At tui, inquit, ad triduum modò, mei in omne æuum duraturi ſunt. 13 Fiducia artis.

Euripides cuidam dicenti, Carmen condidiſti, ex modis ad tripudium accommodis, alio dictum hoc ridente, Ni ſtupidus eſset, inquit, non riſiſset, quòd res ſerias Lydijs modis temperarim. Lydij modi laſciuiores ſunt. Porrò quæ per ſe triſtia ſunt, ea decet arte exhilarare. Refert hoc Plutarchus in libello περὶ τῶ ἀκούειν. Quum Euripides choreã agentibus ſuccinuiſset cantionem quandã modulatam, vnus illorum riſit. Cui poeta, Ni ſtupidus eſses & expers affectuum, haudquàm riſiſses me canente Mixolydium. 14 Temperantia.

Alexis poeta Callimedontem rhetorem; vt delitijs deditum taxauit his verſibus. 15

Ὑπὲρ πάτρας μὲν πᾶς τις ἀποθνήσκειν θέλει
Ὑπὲρ δὲ μήτρας, Καλλιμέδων ὁ κάραβος.
Pro patria vel quilibet velit mori,
At metra amore, Callimedon ſolus cupit.

Perit

Perit Latinis ioci gratia, nam πάτρα patriā ſignificat, μήτρα, non matrem, ſed vuluam aut piſcem ſonat. Piſces olim erant in delitijs.

15 Cuidā videnti ipſum iam ſenio feſſum ægrè lenteq; incedere, ac roganti quid ageret: Paulatim, inquit, morior, ſiue pedetentim morior: Significans ſenes non viuere, ſed lentè mori.

16 *Populi iudicia.* Menander centum & quinque fabulas ſcripſiſse traditur, ex quibus tantum octo vicit. Itaq; quum à Philemone longè impari, fauore populi ſæpenumero vinceretur, fortò illi factus obuiam dixit: Quæſo Philemon bona venia dic mihi, quum me vincis, non erubeſcis? Victi ſolent erubeſcere, at ſic vincere Menander iudicabat erubeſcendum.

17 *Secreta regum.* Philoxenus poeta quum audiſset ſuos verſus à laterarijs perperam recitari, lateres ipſorum comminuit dicens: Vos mea corrumpitis, ego viciſſim veſtra.

18 Philippides poeta comicus Lyſimacho cū primis charus fuit ac familiaris: cui quum Lyſimachus offerret liberalitatem ſuam, diceretque, Quiduis tibi impertiam rerum mearum? Quodcunq; voles, inquit, modò nè arcani quippiam: Significans eſse periculoſum noſse magnatum arcana, quorum ſi quid effutias, actum de capite, quanquam & alioqui ſolent odiſse cōſcios eorum, quæ nolint efferri.

19 *Poetica fictio.* Actius poeta interrogatus quur non ageret cauſas, quum in tragœdijs optimè tractaret argumenta: Quoniam, inquit, in tragœdijs ea dicuntur, quę ipſe volo. in foro aduerſarij dicerent, quæ minimè vellem. Idem fit in dialogis, vbi qui ſcribit opus, vnicuique tribuit

oratio-

orationem, qualem putat eſſe commodam. In iudicijs ſecus fit.

Antigenides Thebanus Iſmeniæ diſcipulo quum ſcitè canens popu'o minus probaretur: Mihi, inquit, cane & muſis: admonens prorſus eſſe contemnendũ imperitæ multitudinis iudicium, quum artis abundè magnum præmiũ ſit ipſa conſcientia. 20 Fiducia artis.

Leo Byzantius quũ à ciuibus accuſaretur, adhortantibus nonnullis vt ad hoſtes cõfugeret, in concionem prodiens: Ego, inquit, à vobis ciues mei, quàm vobiſcum interfici malo. 21 Pietas in patriam.

Cuidam obijcienti, oculorum infirmitatẽ, quum exprobator eſſet gibbo deformatus: Humanum, inquit, opprobraſti vitiũ, quum ipſe Nemeſim in tergo portes. Nemeſim appellauit vitium, quo viciſſim ipſe poſſit redargui. 22 Recriminatio.

Aeſchylus poeta Tragicus aliquando ſpectans Iſthmia certamina, quum alter pugillũ eſſet cœſus, totumq́ue theatrum exclamaret, O Chium Iouem fudiſti: vide, inquit, cuiuſmodi ſint hominum mores, cœſus ſilet, & ſpectatores vociferantur. Solent icti ob dolorem exclamare. Hic contra qui dolebat ſilebat, qui læſi non erant, clamabant. 23 Prepoſteri mores

Pytho rhetor Byzantius quum eſſet ſupra modum obeſo corpore, prodiſſetq́ue in concionem ſuaſurus concordiam Byzantijs ſeditione ciuili tumultuantibus, ſtatim populi riſus obortus eſt ex ipſo corporis habitu? At ille riſum vertit in rem ſeriam. Ridetis, inquit, ciues? Quum tale corpus habeam, vxorẽ habeo multò me obeſiorem, & tamen concordes quoduis grabatulum capit ambo, diſcor- 24 Concordia.

deſ ne tota quidē domus. Hoc prœmio vſus ingreſſus eſt orationem.

25 Pytho Athenienſibus ob res fœliciter geſtas ipſum admirantibus ac prædicantibus, q Cotyn regem interemiſset, Dijs, inquit habenda eſt gratia, quibus autoribus hoc facinus præclarè geſtum eſt. Nam ipſe nihil aliud quàm manum & operam meam commodaui: Euentus rei in manu Dei, & huic debetur gratia, ſi quid fęliciter ceſserit. Sed interim vult noſtram operam accedere.

Deo debetur gratia.

26 Lyſander Lacedæmonius militē qui de via deflexerat, caſtigauit: Ei dicēti ad nullius rei rapinam ſe ab agmine receſſiſſe: Nè ſpeciem quidem, inquit, rapturi præbeas volo.

Integritas militis.

27 Thraſibulus quum moliretur exigua manu ciuitatem Athenienſium à triginta tyrannorum dominatu liberare, cuidā ex conſcijs dicenti, Quantas gratias tibi debebunt Athenę per te libertatem conſequutæ? Dij faxint, inquit, vt quantas ipſe illis debeo, videat retuliſse: Significans neminem patriæ parem referre gratiam, etiam ſi vitam impendat.

Pietas in patriam.

28 Anaxarchus Abderites philoſophus quum à Cypriorum tyranno Nicocreonte torqueretur, vt cōſcios proderet, poſt multa in regem dicta conuitia, tandem per iracundiam, & linguæ amputationem minanti: Non erit, inquit, effœminate adoleſcens, hæc quoq; corporis mei pars tuæ ditionis. Simulq; dentibus abſciſsam & commanducatam linguam, in os eius ira patens expuit.

Silentij fides.

29 Quum Gorgias ſophiſta recitaret in Olympiacis ludis apud Græcos orationem de con-

cordia, Melanthus quidam: Hic, inquit, de cõcordia totius Græciæ diſserit, qui ſibi, vxori & ancillæ, tribus duntaxat, vt concorditer viuant, nondum perſuaſit. Pax domeſtica.

30 Theodorus Athenienſis cognomento ἄθεος dicere ſolitus eſt, ſe doctrinã auditoribus dextra porrigere, ſed illos ſiniſtra accipere: Sentiens illos benè dicta in malam accommodare partem.

31 Stratocles Athenienſis quum de parta victoria nuncium accepiſset, protinus ad populum retulit, vtq; ſupplicatio Dijs immortalibus decerneretur perſuaſit. Aliquanto poſt quum certior nuncius adferretur acceptæ cladis, populo indignante quòd deluſus eſset. Ecquis, inquit veſtrum quicquid damni accepit, quòd totum hoc triduum mea opera hilares lætique fuiſtis. Voluptas temporaria.

32 Theramenes vnus ex triginta tyrannis, domo in qua multi accumbebant ibi cęnantes illapſa, ſolus incolumis euaſit. Hanc ob rem quum ab alijs fœlix prædicaretur, ille magna exclamãs voce: O fortuna, inquit, cui me occaſioni ſeruas? Senſit vir prudens ſe non eſse ſeruatum, ſed maiori malo reſeruatum. Nam aliquanto poſt interfectus eſt. Fortuna

33 Idem quum iuſſu tyrannorum porrectã veneni potionẽ fortiter hauſiſset, quod ex ea ſuperfuerat, ſic illiſit ſolo, vt clarũ ſonum ederet, reddensq; ſeruo publico qui eam tradiderat. Critiæ, inquit propino. Vide igitur vt hoc poculum cõtinuò ad illum perferas. Erat is Critias è triginta tyrannis crudeliſſimus. Fortiter.

34 Celebratum Iaſonis Theſsali dictum, quo

ſe purgare ſolet ijs, quibus moleſtiam aut vim attuliſset: Qui magnis in rebus ſe iuſtitię cultorem habere velit, eum in paruis interdum illam violare oportet. Velut in bello quo tuta ſit reſp agri aut ædificia quorundam ciuium interdum perduntur.

34 *Priuatus affectus.* Cleon poſteaquam Reipublicæ adminiſtrationem capeſſ re deſtinaſset, teſtatus eſt ſe iam omnia amicitiarum vincula velle ſoluere, quòd amici plerunque obſtant, nè liceat vbique rectum tenere clauum.

35 *Teſtimonium inimici.* Inter Neronem & Thraſeam graues intercedebant inimicitiæ: verùm cuidam multa criminosè iactanti de Thraſea dicentiq; cauſam ab illo perperam eſse iudicatam, obſtitit Nero, exclamans, Vtinam me tam Thraſea diligat, quàm eſt iudex rectus & æquus. Hoſtis hoſti teſtimonium perhibuit, de fama periclitanti: nullum autem grauius teſtimoniū, quàm inimici de inimico.

36 *Mediocritas.* Nero ſibi comparat aulæum quoddam inſigne, tum pretio, tum pulchritudine. Id videns Seneca: Declaraſti, inquit, te eſse pauperem. Cauſam rogante Nerone, Quoniam ſi iſthuc amiſeris, inquit, non poteris aliud parare ſimile. Euenit, vt illud aulæum naufragio periret. In hoc autem profecerat Senecæ admonitio, vt Nero iacturam adamatæ rei ferret moderatius. Qui nummum habet vnicum, quo amiſso non queat alterum promere, pauper eſt. Tutiſſimum igitur eſse mediocribus ac parabilibus delectari.

37 *Lepide.* Seruus Dolabellæ quum interrogaretur, an dominus eius auctionem propoſuiſset: Do-

mum,

[illegible]um, inquit, vendidit. Luxum heri notans, quum id falſum eſſet. Qui domum vendidit, non opus habet vt ſeruum expònat auctioni.

38 Plancus quum in cauſa quadã adeſſet amico, velletque teſtem moleſtum perturbare, interrogauit, quo ſe artificio tueretur. Sciebat enim illum eſſe ſutorem. At ille lepidè retorquens in Plancum: Gallam, inquit, ſubigo. Id quidem ſutorium habetur inſtrumentum, ſed rectè exprobrabat illi adulteriũ cum Meuia Galla, quo nomine Plancus malè audiebat. Arte retortũ cõuicium.

39 Poſt Mutinenſem fugam, percunctantibus, quid ageret Antonius, quidam è familiaribus eius reſpondiſſe fertur, Id quod canis in Nilo, bibit & fugit. Conſtat enim in Aegypto canes è Nilo currentes bibere: nimirum metu crocodilorum eo in flumine regnantium. Bibit, & fugit.

40 Lucius Cæcilius quum C. Cæſar alijs qui ſecum pila luſitabant, centum ſeſtertia daret, illi vni eius ſummæ dimidium: Quid, inquit, num ego vna manu ludo ac non duabus? Si officium erat colludere, non minus præſtiterat ille quàm cæteri. Lepidè.

41 Laberius ex equite Romano factus mimus annos iam natus ſexaginta, huc adigente Cæſare in actione quadam induxit habitum Syri, qui veluti flagris cæſus, ac proripienti ſe ſimilis exclamabat, Porrò Quirites libertatem perdidimus. Libertas

Ac paulò poſt adiecit.

Neceſſe eſt multos timeat, quem multi timent.

Ad has voces populus vniuerſus oculos & ora conuertit in Cęſarem, intelligens illius in potentiam his dictis lapidatam. Hoc modo quo licuit, Laberius vltus eſt ſortem ſuam.

42 Ex ambiguo tectè. Titius quidem ſtudioſè pila ludere ſolet, ſed idem noctu ſigna ſacra frãgere putabatur, hunc quum gregales in campo deſiderarent, Veſpa Tertntius hoc colore excuſauit, vt diceret illum fregiſse brachium. Nam diuorum imagines brachijs geſtabant donaria. Huc alluſit Veſpa.

43 Rex cogitabandus. Pylades hiſtrio Auguſti tèmporibus celebris quum Hylas diſcipulus quem ad æqualitatis contentionem prouexerat, in ſcena canticum quoddam ſaltaret, cuius clauſula erat τὸν μέγαν Ἀγαμέμνονα, id eſt, magnũ illum Agamemnonem, ac ſublimem veluti metiretur, è cauea proclamauit σὺ μακρὸν οὐ μέγαν ποιεῖς, id eſt, tu longum facis, non magnum. Tunc populus efflagitauit, Pylades idem canticum ſaltaret iterum. Quumq́; ad locũ veniſset quem reprehenderat, expreſſit Agamemnonem cogitabundum, nil magno duci magis conuenire ratus, quàm pro omnibus cogitare. Ea res magnum ducem facit, non proceritas corporis.

44 Imitatio mala. Idem Hylam negligentem ſaltantem Oedipονem, hac voce caſtigauit, σὺ βλέπεις, id eſt tu vides: quum ille Oedipονem iam cœcum exprimere debuerit.

45 Idem Pylades quum ſaltans Herculem furentem

rentem nonnullis inceſsum hiſtrioni cõuenien- Decorũ.
tem minus ſeruare videretur, depoſita perſo-
na ridentes increpauit dicens, μωροὶ μαιρόμενον
ὀρχοῦμαι, id eſt, Stulti furentem ſalto: Signifi-
cans hoc ipſum quod videbatur indecorum,
maximè decorum eſse.

Appius homo dicax vſque ad ſcurrilitatẽ, 46
Caio Sextio dixit, Cœnabo apud te, nam vni Ab inex
locum eſse video: notans illum quòd luſcus pectato.
eſset. Cui Sextius ex tempore Manus inquit,
laua & cœna: rectè obijciens illi impudicitiã,
aut certè rapacitatem.

Appius maior quum in ſenatu ageretur de 47
agris publicis, ac premeretur Lucilius ab his,
qui à pecore eius depaſci publicos agros dice-
rent. Non eſt inquit, Lucilij pecus illud, er-
ratis, Hactenus defendere videbatur, ſed adie-
cit, Ego liberum puto quà lubet paſcitur, Io-
cus eſt ab inexpectato. Expectabatur enim
probaret hoc pecus non eſse Lucilij, ſed alte-
rius cuiuſpiam, ac reum ſubleuaret. Nunc ir-
riſum grauabat.

Iſchomachus mimus cum primis celebris, 48
medico percunctanti ruſticum qui ob ingurgi Ridiculũ
tationem malè habebat num ad vomitum cę-
naſſet: Nequaquam, inquit, ſed in ventrem.
Iocus Græcis feſtiuior eſt, quòd εἰς ſonat pa-
riter & in, & vſque ad εἰς ἔμετον, εἰς κοιλίαν,

Item quum mendica quædam ventris tor- 49
mina pateretur, ac medicus percunctaretur, Ab ambi
num haberet in ventre. Qui poteſt, inquit, guo.
quum triduo nihil comederit? Et huius dicti
feſtiuitas iucundior eſt Græcis, quibus in ven-
tre hebere dicitur quæ fert vterum. Nam id

medicos percunctabatur, an eſſet grauida.

50 Nominis deprauatio. Autiocho cognomen erat ἐπιφανὴς, id eſt, illuſtris, Polibius inuertit nomen, appellans illum ἐπιμανὴς, id eſt, inſanum, quòd cùm infimis quibuſdam, plebeis, atque etiam cum hoſpitibus præter regiam dignitatem voluptatibus indulgeret.

STRATONICVS.

51 Sitim præuenire. Stratonicus citharœdus natione Athenienſis, non mirus feſtiuis dictis, quàm arte muſica celebris, ad quietem iturus, aſſiduè iubebat puerum ſibi infundere vinum, Non quòd ſitiam, inquit, ſed nè ſitiam.

52 Modeſtè. Idem quum ſe contuliſſet Corinthum, anicula quædam diu attentè illum inſpexit, nec dimittebat ab illo oculos admiranti ſimilis: quumq; ille dixiſſet, Quid vis mater, & quam ob cauſam me ſic aſpicies? Demiror, inquit, ſi te mater decem menſes pertulit in vtero, quum hæc ciuitas vnicum tantùm diem habens te, doleat.

53 Facetè. Idem nauigarat in Pontum ad regem Beriſadem, vbi diu moratus voluit illinc in Græciam aufugere: quũ id rex videretur non paſſurus: Benè, inquit Stratonicus, cogitas ô rex qui ſtatueris hic manere: ſuam fugam ſubindicans, ac regis conſiliũ probans, quaſi & ille de migrando cogitaſſet, & ipſe non niſi grauibus cauſis commotus pararet abitum.

54 Initium bellum. Idem Bizantij quum citharædus quiſpiam bellè ceciniſſet procemium, cætera minus feliciter, ſurrexit ac præconis in morem pronunciauit, quiſquis indicarit citharędum qui benè

benè cecinisset prooemium, drachmas accipiet mille.

Idem interrogatus, quinam eſſent in Pamphylia miſerrimi, Phaſelitæ, inquit, ſed addebat, in toto orbe miſerrimos eſſe Sidetas: Vtraque gens eſt in Pamphylia Phaſelitarum ſordes prouerbio notatæ ſunt, Phaſelitarum ſacrificium, q̃ ſalſis piſciculis ſacrificarent dijs. Miſeros dixit parcos. 55

Item interrogatus vtri eſſent barbariores, Bœti an Theſſali, nominauit Elæos: ſignificans hos vtriſque barbariores, cum illi haberentur barbatiſſimi. Hoc erat lepidius ſi ab Elæo fuiſſet propoſita quæſtio, vt fortè fuit. 56 Barbaries.

Idem aliquando trophæum quum erexiſſet, hunc inſcripſit titulum, Aduerſus malè canentes cithara. Notans tales vbiq; quamplurimos eſſe quos ipſe viciſſet. 57 Ab inepti pectare.

Idem percunctanti quod nauigiorũ genus eſſet tutiſſimum, longorum an contra, reſpondit, ea quæ ſubducta ſunt. Significans nullum vectorem ibi vlla naui tutum eſſe, niſi quum nauis protracta eſt in ſiccum, quod olim hybernis menſibus fieri ſolet. 58

Idem Rhodi quum artis ſuæ ſpecimen ediſſet, neque quiſquam plauſu aliove geſtu ſignum fauoris dediſſet, abſceſſit illinc dicẽs, Quum id quod nullo conſtet impendio non præſtetis, qui ſperem me à vobis præmium accepturum? 59 Applauſus.

Idem Ptolomæo rege de muſica cum ipſo contentioſius differente: Aliud eſt, inquit, ò rex ſceptrum, aliud plectrum. Significans nõ eſſe regium de muſica cum di Muſico ſputare. 60 Docere.

Idem

60 Idem inuitatus aliquãdo, vt audiret cithar- *Alius alio Præſtat.*
rœdum canentem, poſteaquam audierat reci-
tauit illum verſiculum Homer:

Τῷ δ' ἕτερον μὲν δῶκε πατήρ, ἕτερον δ' ἀνένευσεν. id eſt.
Huic dedit hoc pater altitonans, verùm abn..it illud.

61 Cuidam roganti, quo pacto? expoſuit, malè *Ex vocum affinitate.*
citharara canere dedit, benè canere negauit.
Idem quum trabes delapſa quendam è con
uiuis occidiſſet, dixit, ἄνδρες δοκῶ μὲν θεοί, εἰ δὲ
μὴ δοκοί, δοκοὶ εἰσί. id latinè reddi non poteſt:
iocus eſt ex amphilogia: δοκῶ ſonat trabi, ſi
ſubſcribas iota, & ſine hac ſonat opinor. Viri
opinor dij ſunt, quòd ſi non ſunt, trabi, ſunt,
niſi fortè δοκοὶ legendum acuto accentu, vt in-
telligas trabes ſunt.

62 Idem Seriphi agens, hoſpitem ſuum percun *Exilium optabile*
ctatus eſt, ob quam cauſam illic homines iube-
rentur vertere ſolum: quum ille reſpondiſſet,
flagitioſos apud Seriphios exilio mulctari;
Quin tu, quoque, inquit, aliquid flagitij com-
mittis, vt ex his locorum anguſtijs emigres?
Notans regionem eſſe incommodam, & oppi-
dum frigidum.

63 Idem quum Rhodi ageret, taxans eius gen- *Luxus.*
tis luxum deliciaſque., dicebat illos ædificare
perinde quaſi eſſent immortales, obſonare qua
ſi breue tempus victuro. Auidius enim frui-
mur his, quæ breui ſcimus auferenda.

64 De Phaone malo tibicine dixit, q; non cane *Citharœdus.*
ret harmoniam, ſed Cadmum. Phaon autem
quum ſe gereret pro tibicine, iactaretque ſe
Megaris habere chorum: Nugaris, inquit,
Stratonicus, nõ habes, ſed haberis. Significans
illum

Digitized by Google

illum diſcipulum eſſe potius quàm magiſtrũ, aut chorum ipſo doctiorem eſſe.

Idem Stratonicus aiebat, ſe vehementer de mirari Satyri ſophiſtæ matrem, quæ illũ decem mẽſes tuliſſet, quem nulla ciuitas decem dies ferre poſſet. 65 Moleſti.

Idem quum Satyrũ accepiſſet apud Ilium peregrinari, feſtiuiter in illum retorſit illud prouerbio iactatum, In Ilio ſemper mala, ludens ex ambiguo vocis. Aliter enim mala dicuntur quæ miſera triſtiaque ſunt, aliter homines mali. 66 Ilio mala.

Idem Minnaco fabro, vt opinor, ſecum de muſica diſceptãti, Non animaduertis, inquit, te ſupra malleum loqui. Simillimũ eſt huic illud Appellis, Ne ſutor vltra crepidam. 67 Vltra malleum.

Idem quum quendã ſibi notum haberet obuiũ calceis pulchrè exterſis, ſpecie laudantis vituperauit, dicens, nunquã calceos tam bellè potuiſſe abſtergi, niſi abſterſiſſet ipſe. 68 Laudando vituperare.

Idem quum fortè veniſſet M.I. tum, quæ tum à conuenis inhabitabatur, vidiſſetq; omnia ſepulchra titulos habere peregrinorum: Abeamus, inquit, hinc puer, nam hic hoſpites videntur mori, ciuium nullus. 69 Conuena.

Idem Zetho de muſica diſſerenti: Te vnũ, inquit, nequaquam oportet de muſica loqui, qui tibi nomen omnium à Muſis alieniſſimum elegeris, teipſum pro Amphione appellãs Zethum. Amphion vt eſt, in fabulis, cantu citharæ condidit Thebas, at Zethus frater ruſticus fuit. Apparet illum ſibi mutaſſe nomen. 70 A nomine.

Idem quum doceret Macedonem quendã, nec ille quicquam proficeret, exaſperatus in 71

diſcipli-

Macedo nia. diſcipulum: In Macedoniam, inquit, pro eo quod alij dicunt εἰς μακαρίαν, ſi cui præcantur exitium. Obiter notauit & Macedonicæ gentis barbatiem.

72 Balneū ſordidū. Idem quum videret ſacellum, malo, ſordidoq; balneo vicinū, anathematibus pulchrè exornatū, poſteaquam balneo exijt malè lotus: Non Miror, inquit, hic multas pendere tabulas. Quiſquis enim hic lauit, illic ſuſpendit tabulam velut ſeruatus. Indicans magnū eſse, ſi quis è tali balneo exiſset incolumis.

73 Ciuitas lupanar. Idem quum egrederetur Heredeam ciuitatem, portas ac mœnia circunſpiciebat: percunctanti verò cuidam, quid circunſpiceret? Pudet, inquit, ſi videar exire è lupanari: notans corruptos eius ciuitatis mores. Sūt eius nominis ciuitates multæ, ſed de Heraclea Thraciæ ſenſit, opinor.

74 Idem in eum, qui quum prius fuiſset olitor, poſtea factus muſicus de arte ſecum contenderet, pronunciauit ſenarium Græcū vulgo celebrem.

A'ἔδοι τις ἣν ἕκαστος εἰδείη τέχνην. id eſt.

Quam quiſque nouit artem, eam canat licet.

Mutato verbo, detorſit, ad iocum, quod eſt in prouerbio ἔρδοι τις, &c.

75 Idem quum in Maronia potaret cum quibuſdam, dicebat, ſe poſse ſcire, ad quem locum ſpectaret ciuitatis, ſi tecta facie ipſum ducerent. Quum duxiſsent, rogaſsentq;, quò ſpectaret, ad cauponam, inquit, ſentiens totā ciuitatem nihil aliud eſse, quàm cauponam. Itaq; quocunq; verteretur tectis oculis, ſciebat ſe

ſtat ſe ſpectare cauponam. Maronia Ciconũ ciuitas eſt dedita nugationi.

Idem quum in Arcadia malam terram, ac ſalſam aquam balnea exhiberet, iocatus eſt ſe terra, marique obſideri. Apparet in balneis terræ fuiſse vſum, qui nunc eſt fullonibus. 76

Idem quum apud Sicyonios vicißet, aduerſum ſe cithara certantes conſecrauit in Aeſculapij templo trophæum cum hac inſcriptione, Stratonicus à malè cithara canentibus. Hoc ſi idem eſt cum eo quod pau ò ante memorauimus, miror ab eodem autore eodem in loco bis idem referri. Referuntur enim hæc apud Athenæum. 77

Idem quendam qui malè cecinerat, rogauit cuius eſset cantio: quum ille reſpondiſset, Carciui: Multò magis inquit, quàm hominis. Carcinus enim Græcè cancrum ſonat. Eſt autem eadẽ vox cantoris cuiuſdam nomẽ, quem notant Græcorum prouerbia. 78 Anomiæ.

Idem quum puer illius in balneo cum balneatore litigaret de pecunia: Nam mos erat, vt hoſpites pluris lauarent, quàm ciues. Scelerate, inquit puero, ob æs me propemodum Phaſelitem reddideras, Nam hoc accidit in Phaſelide, de qua gente malè ſentiebat, tanquam ſordida. Proin miniſtrum obiurgans, notat gentis malitiam. 79 Phaſelitæ.

Idem cuidam laudanti ipſum, vt aliquid ab eo acciperet: Ego, inquit, maior mendicus ſum: Sentiens non eſse muſicorum dare laudanti, ſed accipere à laudatis. 80 Mendicus à mẽdico.

Idem quum doceret in ciuitatula perquam exigua, iocatus eſt mutatione literæ, non eſt 81

πόλις,

De prauatio nominis. πόλις, ſed μόλις, id eſt, nõ eſt ciuitas, ſed vix, Sentiens vix dignam nomine ciuitatis.

82 Res verbis cõtraria. Idem quum eſſet Pellæ, & ad puteũ deſcendiſſet, rogauit, num eſſet aqua potabilis: quũ dixiſſent qui aquam hauriebant, nos iſtam bibimus: Non eſt igitur, inquit, potabilis, quòd illos videret pallidos, luridosq́;. Nam id interpretabatur malè valetudinis argumentum, quam ex aqua contraxerant.

83 Regum natiuitas. Idem quũ audiſſet nixus matris Timothei regis: Si inquit, opificem peperiſſet, non deũ, quales emiſiſſet voces? Irridens quorundam fœdam adulationem, qui regum filijs tribuebant diuinitatem, quum vox parientis regem æquè miſerabilis ſit, ac parturientis quemlibet plebeium. Ipſe autem Stratonicus filius erat opificis.

84 Certare cũ rege. Idem Polydię glorianti, ꝙ diſcipulis ipſius Philopas canẽdo viciſſet Thimotheum: Miror, inquit, ſi ignoras, ꝙ diſcipulus tuus condit decreta? Timotheus autem leges. Iocum captans ex ambiSuo vocis. Nomos enim Græcis & legem ſonat, & modulos cantionis, Itaqueꝗ periculoſum eſt regem vincere.

85 Ex mutata litera. Idem pſaltæ cuidam moleſtius obſtrepenti ψάλλ' ἐς κόρακας, dixit, pro, βάλλ' ἐς κόρακας. abi ad coruos: ludẽs huius literæ mutatione.

86 Magnus ſtultus. Idem quum audiſſet Propin citharœdum Rhodium corpore quidem magnum, ſed arte puſillum, percunctant bus qualis videretur, reſpondit prouerbiali dicto, Nullus, malus, magnus, piſcis. Singulis verbis hypoſtigme ſeparatis, alium efficiens ſenſum.

87 Idem quum in ludo ſuo haberet pictas Muſas

ſas nouem, Apollinem vnum, diſcipulos autẽ tantùm haberet duos, rogatus à quodam quot haberet diſcipulos: cum dijs, inquit xII. Cũ dijs.

88 • Idem verſans apud Maliſsam quum videret templa multa, homines paucos, ſtans in medio foro, clamauit, Audite templa. Templa uacua.

89 Idem apud Abderitas agens, cõſpicatus illic ſingulis ciuiũ ſingulos eſse præcones, adeo vt propemodũ maior eſset præconum numerus, quàm ciuium: à cœna cœpit per ciuitatẽ ſummis pedum digitis ingredi, demiſſis in terram oculis. Percunctantibus autem Abderitis, quid mali repentè accidiſset illius pedibus, ita reſpondit, Cætera quidem bellè valeo toto corpore, & ad cœnam curro celerius ipſis adulatoribus: illud vnum metuo, nè ingrediens præconis pedem offendam: Sentiens illic præconum plena omnia. Preconũ turba.

90 Idem quum in ſacrificio malus quidã tibicen eſset cantaturus: Benè ominandum eſt, inquit, libantes precemur deos: Significãs opus eſse deorum auxilio, vt benè caneret.

91 Citharœdus quidam malus. Stratonicum excipiebat conuiuio, atq; ſuper cœnam oſtentabat illi artem ſuam. Erat autem apparatus ſplendidus. Itaq; Stratonicus quum illo canente non haberet, qui cum loqueretur, confregit poculum, & popoſcit maius. Id quum accepiſset cum multis cyathis, ſoli calicem oſtendit, moxq; ſeſe vino ingurgitauit & obdormijt. Quum fortè ſuperueniſsent, & aliquot comeſsabundi cantori, qui conuiuiũ exhibebat, noti, Stratonicus expergiſcens factus eſt ebrius. At illi quum intellexiſsent, quòd Citharœdus malus.

multum

multum aſſidueq́; bibendo fuiſſet inebriatus, Stratonicus cōpendio reſpondit: Hic inſidiator & ſceleratus cantor, me veluti bouem ad præſepe, dum cœna accipit, occidit. Boues multo cibo ſaginãtur prius, quàm mactentur.

92 Bos lyræ Idem in citharœdum imperitum, cui nomē erat Cleon, ſed vulgo diceba ur bos. Olim, inquit, aſinus lyræ dictū eſt, nunc bos eſt lyræ.

93 Idem Rhodios quum videret delitijs diſſolutos, & calido poto vtentes, appellauit albos Cyrenæos, & ciuitatē illorum appellauit procorum ciuitatem, quòd colore quidem different à Cyrenæis, qui nigri ſunt, luxu & voluptatum ſtudio ſimiles. Sic hodie quidam appellant albos Mauros. Eiuſdem feruntur & alia liberè, ſalſeq́ue dicta, in quibus dicitur imitatus Simonidem & Philoxenum. Si rogas, quod libertatis præmium tulerit, offenſo Nicocle Cypriorum Rege, venenum bibit, & mortuus eſt. Hic primus fertur auxiſse chordarum nnmerum, & harmonias docuiſse, & diagramma reperiſse.

94 Empta. Pœnicides cùm apponeret piſces in conuiuio, ſed his duntaxat, qui dediſsent ſymolum, dixit, mare quidem eſse commune, ſed piſces in eo natos eorum eſse qui emiſsent.

95 Luxus. Theocritus Chius, poſteaquam Diocli lurconi perijſset vxor, & in funeri cœna quam illi parabat, nihilo ſecius nbſonia voraret, flens interim: Deſine miſer, inquit, nihil profeceris, obſonijs indulgens: Sentiens illi ſemper fore flendi fore materiam, ſi pergeret delitiari. Olim veſci piſcibus pro delitijs habebatur, & infami vocabulo dicebantur opſophagi.

Idem

Idem quum Anaximenes eſſet dicturus, ita praefatus eſt: Incipit verborum flumen, mentis gutta: Significans illum eſſe multiloquum ſed minimè ſapientem. 97 Loquacitas.

Idem quum duceretur ad Antigonum regem, atque hi qui ducebant, iuberent hominem bono eſſe animo, fore enim incolumen, ſimul atq; veniſſet ad oculos regis: Omnem, inquit, ſpem ſalutis mihi adimitis mordens regem quòd luſcus eſſet: Rex audito ioco, iuſſit hominem agi in crucem. 98 Iocus intempeſtiuus.

Chiroſophus Dionyſii adulator, quum videret regem cum aliquot familiaribus ridentem, ipſe quanquam longo abeſſet interuallo, nec audiret, pariter riſit. Rogauit Dionyſius, num audiret, quæ dicerentur. Negauit, Quur igitur, inquit, rides? Quoniã perſuaſum habeo, quicquid iſthuc eſt, quod inter vos agitis, eſſe aliquid ridiculum. Ridicula Græcis dicuntur interdum non deridenda, ſed feſtiua. 99 Ex ambiguo.

Arcadion adulator odio Philippi Macedonis ſponte deſeruit patriam. Euenit autem, vt Philippo Delphis agente adeſſet Eum rex accerſitum rogauit, Quouſque fugies Arcadion? Donec, inquit, peruenerò, vbi nemo norit Philippum. Quis non miretur eam libertatem in adulatore? Sed hac libertate delectatus rex, vocauit illum ad cœnam, itaque cum eo in gratiam redijt. Quanquam libertati ſub erat adulatio, ſubindicans Philippum nuſquam non eſſe celebrem. 100

Melanthus Alexandri Phærei paraſitus, interrogatus quomodo fuiſſet interfectus Ale- 1

Ventris xander? Per coxam, inquit, in meũ ventrem;
ſtudium Sentiens idem vulnus etiam ſuo inflictum ventri, cui iam erat eſuriendũ, mortuo, qui conſueuerat alere.

2 In Atchippum Athenienſium ducem, contractis & incuruis humeris, iecit ſcomma, dicens eum, οὐ προεστάναι τῆς πόλεως ἀλλὰ κεκυφέναι. Nam iocus latinis verbis reddi non poteſt. Quanquam legendum arbitror προκεκυφέναι, id eſt, non ante ſtetiſse, ſed ante cubuiſse. Stat enim qui erecto eſt corpore, προκύπτει qui ſe ante alium incuruat.

3 Interrogatus, quid ſentiret de tragedia Dio
Verborũ genis, negauit ſe vidiſse, quòd eſset obrecta
ampullæ verborum inuolucris. Notans ambitioſa, verborum copia rem obſcurari. Refert Plutarchus περὶ τοῦ ἀκούειν.

4 Agis Argiuus adulator, videns, Alexandrũ
Adulatrix libertas. ingentia munera dediſse cuidã ridiculo, exclamauit, O rem vehemẽter abſurdã, Quum Alexander hac voce excitatus dixiſset, Quid tu ais? Fateor, inquit Agis, me pati non poſſe, quum videam vos è Ioue prognatos omnes pariter aſsentatoribus delectari. Si quidem & Iupiter Vulcanũ habet pro morione, & Hercules Cercopibus, & Bacchus Silenis delectari conſueuit. Tales videmus & apud te magni fieri. Peſtilentiſſimũ adulationis genus, ſub libertatis imagine blandiri.

5 Seuerus Imperator quum è Britannia rediret, non ſolùm victor, ſed etiam in æternum
Omen. pace fundata, voluens animo quid ominis ſibi occurreret. Aethiops quidam è numero militari clarę inter ſcurras famæ, ac iocorũ cele-

brium,

brium, cum corona e cupreſsu facta ei occurrit. Cæſar & coloris, & coronæ tractus omine, nam cupreſsus funebris eſt, iratus iuſſit hominem ſubmoueri. At ſcurra, diſcedens peius omen addidit lingua, dicens: Totum fuiſti, totum viciſti, iam deus eſto victor Scurræ iocus vaticinium erat. Nam Cæſar aliquanto poſt perijt.

6 Adulanter. Anaxarchus quum Alexandrum ſe ob Cliti necem diſcrut antem videret, Clito, inquit, contigit iuſtitia quæ dijs aſſidet: perſuadere cupiẽs quicquid à rege fieret, ius faſque eſſe. Nam & Alexander pro deo ſe haberi ſuſtinebat.

7 Impius adulator. Praxaſpes Cambyſen Regem admonuit, vt parcius vino indulgeret. Turpem enim eſſe in rege ebrietatem, in quem vnum omnium eſſent coniecti oculi cui rex: Vt ſcias, inquit, quàm mihi nunquam excidam, approbabo etiam poſt vinum, & oculos & manus in officio eſſe. Bibit deinde ſolito largius, iamque vinolentus iubet obiurgatoris filium produci, alleuataq; ſupra caput ſiniſtra manu ſtatim tunc in cor adoleſcentis figit ſagittam: nam id dixerat ſe periturum, reciſoq; pectore, iaculum cordi infixum oſtendit patri, rogans num ſatis certã haberet manum. At ille negauit Appollinẽ potuiſſe certius mittere.

8 Muſca regum. Niceſias Alexandro abigenti muſcas, quòd ab illis diceret ſe morderi: Magis, inquit, ab alijs, quæ plus tui habent, guſtato ſanguine. Adulatores notauit, vt omnibus muſcis plus ſugentes,

Cliſophus Athenienſis adulator, Philippo

petax. increpanti cur ſemper aliquid peteret: Obliuiſcor inquit, Lepidus iocus ſed pugnans cum laudatiſſima ſententia, Beneficij accepti meminiſse, dati obliuiſci oportet.

10 Ex inuerſione. Idem à Philippo donatus equo ſaucio, vendidit, & ab eo poſt interrogatus, vbi nam eſſet equus: Ex vulnere, inquit, illo confectus eſt: Ludens ex ambiguo. Nam πέπρακται, ſonat venditus eſt, & confectus eſt.

11 Idem Philippo iacienti in ipſum ſcommata, & admodum hilari. Ergo poſthac, inquit, te non alam: lepidè inuertens rem. Nam reges in hoc alunt paraſitos, vt illorũ dictis exhilarentur. Quòd ſi ipſi reges ſe norint ludere, & in alios ridicula dicere, nihil opus ſit paraſitis, quum ipſi norint paraſitos agere. Alioqui paraſiti magis alunt reges, quàm reges paraſitos. Quanquam Plutarchus in Sympoſiacis, ita refert, οὐκ ἐγώ σε τρέφω, id eſt, non ego te alo. notans regem, quòd verſa rerum vice, pro rege ageret motionem. Tu me alis, vt ridiculis dictis te exhilarem, non ego te. Salsè.

12 Parſimonia exprobrata. Bithys paraſitus quum Lyſimachus Rex veſti ipſius curaſset affigendum ſcorpium ligneũ aut, vt, Plutarchus ait, rubetam, pulchrè aſſimulatum vero, perturbatus reſilijt. Ridentibus omnibus, vbi dolum ſenſit: Et ego, inquit, te viciſſim terrebo rex. Quum ille dixiſset, fac: Da mihi, inquit, talentũ: exprobrans regi ſordes & parſimoniam.

13 Ex nomine. Philoxenus, cui cognomen Pternocopis, patria Corinthius, orto ſermone ꝙ turdi magno venderentur, quum fortè adeſset Corydus, qui malè audiebat, quòd corpus ſuum ad queſtum

queſtum proſtituiſſet : Atqui ego, inquit, memini fuiſſe tempus, quo Corydus obolo parabatur : ludens ex ambiguo. Nam Corydus etiam auiculæ nomen eſt.

14 *Mediocritas grata.* Idem opinor, dixit eas eſſe iucundiſſimas carnes, quæ carnes non ſunt, & ſuauiſſimos piſces, qui piſces non ſunt. Idem dixit amæniſſimam eſſe nauigationem iuxta terrã, & ambulationem iuxta aquam.

15 *Liberè.* Philoxenus poeta Dionyſio recitante ſua carmina, quum alij per aſſentationem laudarent, exclamauit, Abducite me in lapicidinas : Subindicans hoc eſſe tolerabilius, quã audire, laudareq; tam mala poemata. Nam antea rex offenſus miſerat illum in lapidicinas.

16 *Argutè.* Idem interrogatus, quur in tragœdijs induceret mulieres malas, quum Sophocles eas induceret bonas, argutiſſimè reſpondit. Quoniam, inquit, ille tales inducit, quales eſſe deberent, ego quales ſunt.

17 *A carmĩne Homerico.* Idem apud Pythonem prandens, appoſitis oleis, quum paulò poſt inferretur patina piſcium, percuſſo vaſculo quod habebat ol as, Homericũ hemiſtichiũ dixit, μάστιξεν δ' ἐλάαν, id eſt, ſcutica incitauit, vt traherent, Nam de auriga dictum eſt. Senſit autem Philoxenus oleas, quàm primum auferendas, alludens interim ad Græcam vocem ἐλαιῶν, quæ ſonat olearum, & ἐλάαν, quod ſonat trahere currum aut aliud ſimile.

18 Idem vocatus ad conuiuiũ, quum eſſet appoſitus ater panis : Caue, inquit, multos apponas, nè facias tenebras. Nigra enim obſcurant, & atras tenebras dicimus, quum color

albus plurimum habeat lucis, vnde & oculis noxius.

19 Corydus paraſitus compotante ipſi meretricula, cui nomen erat Gnome, quum vinum deficeret, ipſe iuſſit imponi duos ſupra centum obolos, Gnomen autem conferre quantum populo videretur: notans illam è populo quæſtum facere.

20 Idem quum Plyctor citharędus lentem ſorberet: O miſer, inquit, etiam lenticula te ferit: ſignificans illũ dignum, qui ab oĩbus lapidaretur, poſteaquã lens illi lapidẽ incuſſerat.

21 Spectator conuiuij. Idem quum apud Ptolemæum Mattya, cibi laudatiſſimi genus circunferretur, ſed apud Corydum ſemper deficeret: Vtrum, inquit, Ptolemęę ſum ebrius, an videor mihi videre iſta circumferri? Admonens ſe nihil aliud, quàm ſpectatorem eſse Mattyæ Ebrijs autem videntur omnia verſari in gyrum.

22 Exambigwo. Idem Chærephonti paraſito dicenti, Non poſsum ferre vinum: Nè id quidem, inquit, quod in vinum: Sentiens illi non eſse quod impenderet in vinum. Fert autem qui tolerat & fert qui confert pretium.

23 Voracitas. Idem quum Cherephon nudus in conuiuio diſtenderetur: O Chærephon, inquit, nunc te veluti lecythos intueor, quouſque plenus ſis. In lecythis vitreis apparet, quouſque pleně ſunt, ſi eximantur è thecis: ita in cute illius apparebat expletio totius corporis.

24 Munera. Idem quum Demoſthenes ab Harpalo poculum ingens dono accepiſset: Hic, inquit, alios acrocothonas, hoc eſt, bibulos appellat, quum ipſe magnam paterã attaxerit Cothoa

cyathus

cyathus eſt fictilis. Attrahit, qui accipit donum & attrahit vinum, qui bibit.

Idem ſolitus nigros panes inferre in conuiuium, quum alius intuliſset nigriores, dixit illum non inferre panes, ſed panum vmbras, ob immodicam nigredinem. 25 Vmbra.

Pauſimachus in paraſitum qui ab anicula alebatur, dicebat illi, qui cum anu conſuetudinem habebat diuerſum quiddã accidere atq; ipſi vetulæ. Nam illũ ſemper aliquid ventre concipere, illam nunquam: ſent ens illum ſubinde fieri ſaturum, illam manere ſterilem. 26 Vetulæ concubitus.

Cineſias videns Alexandrũ Magnũ à pharmaco quod ſumpſerat, vehementer turbatũ. Quid, inquit, nobis faciendum eſt, quum vos dij talia patiamini? Quum Alexander egrè ſuſtuliſset oculos: Quales, inquit, dij ſumus metuo nè dijs inuiſi. 27 Dij miſeri.

Pantaleon in Arſinoen Lyſimachi vxorem vomere ſolitam torſit hunc verſiculum. 28 Libertas infelix.

Κακῶν κατάρχεις, τὸνδ' ἐμοῦσαν εἰσάγων.

Dominare prauis, qui hanc vomentem induxeris.

Quod vbi reſciuit Lyſimachus, in muſtellę cauea incluſit hominem, ac tanquam feram circumferri iuſſit, aliuitq; vſque ad mortem. Huic certe bonum dictum male ceſſit. 29 Benignè

Arceſilaus quum Apellem Chium ægrum inuiſens et ã egere ſenſiſſet, poſtridie reuiſit illum decem drachmas ſecum adferrens, & proximè aſſidens: Hic nihil eſt, inquit, præter Empedoclis elementa.

Ignem & aquam, terram, atque volubilis ætheris orbes.

Ac ne cubas quidem, inquit ſatis commodè, ſimulque moto ceruicali, furtim ſubiecit pecuniam. Hanc quum anicula, quæ ægrotanti miniſtrabat, reperiſſet, & Apelli narraſſet: ille ridens: Diſpeream, inquit, niſi hoc Arceſilai furtum eſt κλέμμα σ' κλέπτω, quod Græcis & cælo ſignificat, & furor

30 Opus immortalitate dignum. Apelles quum vidiſſet tabulam à Protogene pictam, quam Demetrius in bello ſeruarat deprecantibus Rhodijs, aliquandiu præ ſtupore tacitus eam eſt contemplatus, tandem in hanc vocẽ erupit: Ingens labor, ac mirandũ opus, deſunt tamen Gratię quæ hoc, aliaq; eiuſdem auferant, atq in cęlo reponant. Eam tabulam Protogenes nondum abſoluerat.

31 De arte artifex. Quum Megabyzes aliquando in officinam Apellis veniſſet, cœpiſſetque, neſcio quid de pingendi arte loqui, Apelles non ferens regem de his iudicantem, quæ non didicerat: Quam diu, inquit, ſilebas, omnes te ob aurum purpuram, ac diadema venerantes, magnum virum eſſe putabant: nunc pueri mei qui colores terunt, ob inſcitiam te rident. Plinius pro Megabyze ponit Alexandrum Magnum.

32 Celeritas inepta. Pictori parum perito de celeritate glorianti, & oſtenſa tabula dicenti hanc modò pinxi: Etiamſi tacuiſſes, inquit Apelles, res ipſa loquitur quòd eam ex tempore ſubitò pinxeris.

33 Spes boni futuri. Apelles quum Laidem adhuc virginem vidiſſet ex Piræo ferentem aquã, admiratus inſignem formam, duxit illam in conuiuium ſodalium. Cæterùm irriſus ab illis, q pro meretrice virginem adduxiſſet in cõuiuium: Ne miremini, inquit, ego eam alo, vt aliquando fruar.

fruar. Nam priuſquam totum exceſſerit triennium, eam formoſam reddam.

Idem dicere ſolet ſibi cum Protogene omnia eſſe paria, aut illi etiam meliora, vno ſe præſtare, quòd ille manum de tabula neſciret tollere: Sentiens Protogenem peccare nimia diligentia, quam moroſam appellant, quæ frequenter officit, non pictori tantùm, ſed & oratori: Huic vitio affinis fuit vir eximiè doctus Paulus Aemilius Veronenſis, qui ſibi nunquam ſatisfaciebat, ſed quoties recognoſcebat ſua, mutabat pleraque: diceret opus non correctum, ſed aliud: idque ſubinde faciebat. Quæ res in cauſa fuit, vt citius elephanti pariant, quàm ille quicquam edere poſſet: Nam hiſtoriam, quam edidit, plus quàm triginta annis habuit præ manibus. Et ſuſpicor huc adactum, vt euulgaret. 34 Moroſa diligẽtia

Nunquam tam occupatus fuit, vt diem prætermitteret in quo nihil omnino pingeret artem exercens. Vnde ſubducens ſeſe à negotijs dicere ſolet, Hodie nullam lineam duxi. Quæ vox abijt in prouerbium, de quouis officio prætermiſſo. 35 Artis exercitatio

Idem tabulas in pergula proponere ſolet, poſtq; eas l titans, quid prætereuntes reprehenderent, auſcultabat Sutor quidam reprehendit, quòd in crepidis pauciores vna intus feciſſet anſas Tulit hoc tacitus Apelles: poſtridie quum idem circa crus aliquid notaret. Apelles indignatus proſpexit, denuncians illi, nè ſutor vltra crepidam iudicaret. Quod & ipſum in prouerbium venit. 36 Iudicare de arte aliena.

Protogenes Rhodi viuebat. Eò Apelles vi- 37

dendi

E linea indicare dendi eius gratia profectus eſt continuoq́; petit officinam in qua tabulam magnæ amplitudinis in machina aptatã picturæ anicula quędam cuſtodiebat. Ea Protogenem negauit eſſe domi, rogauitq́; à quo quæſitũ diceret reuerſo: Ab hoc, inquit Apelles, arreptoq́; peniculo lineam ex colore duxit, ſummæ tenuitatis, per tabulam. Reuerſo Protogeni quæ geſta erant, anus indicauit. Ac lineã ille contemplatus, continuò dixit, Profectò Apelles Rhodum venit. Nec enim in alium cadit tam abſolutum opus. Mox induxit alio colore lineam illa ſubtiliorem, anuique mandauit, vt ſi rediret hoſpes, diceret oſtẽſa linea, hic eſt, quem quæris. Reuerſus Apelles & vinci erubeſcens, tertio colore lineas ſecuit nullum relinquens amplius ſubtilitati locum. Protogenes victũ ſe confeſſus in portũ deuolat, hoſpitem quærit, domumq́; ducit victus victorem. Ex minimo veſtigio artifex agnoſcit artificẽ.

38 Agatharchus pictor ſeſe iactabat de pingendi celeritate, quum Zeuxis diutius immoraretur operi. At Zeuxis reſpondit: Ea quę citò fiunt, citò perire: cõtra quæ paulatim exacta cura abſoluerentur, ætatem ferre. Iuxta Valerium ita reſpondit, Diu pingo, quia pingo æternitati. Citò nata, citò pereunt, diu elaborata ferunt ætatem. Beta citò naſcitur, buxus paulatim. Citò nata nõ durant.

39 Zeuxis certamen artis exercuit cũ Parrhaſio. Quum enim Zeuxis tam ſcitè effinxiſſet vuas, vt in ſcenam aues aduolarent, Parrhaſius detulit linteum pictum, ita veritate repreſentata, vt Zeuxis alitum iudicio tumens,

flagitaret

flagitaret tandem remoto linteo oſtendi pictu ram. Mox intellecto errore: Viciſti, inquit, Parrhaſi. Nam ego aues fefelli, tu artificem. Rari candoris inter artifices exemplum.

Idem poſtea pinxit puerum vuas ferentem, ad quas cum aues aduolaſſent, proceſſit iratus operi. Vuas, inquit, melius pinxi, quàm puerum. Nam ſi hoc conſummaſſem, aues puerũ timere debuerunt. Ingenuitatis exemplum. At aues viderunt in puero nullum eſſe motum, itaque aut mortuum, aut dormientem arbitratæ ſunt. 40 Imitatio

Scopas Theſſalus ſtatuarum artifex, demiranti quur in ædibus ſuis tantum haberet rerum ſuperuacanearum & inuſitatarum: Imò his, inquit, ſuperuacaneis fœlices ſumus ac beati, nõ illis neceſſarijs, Quum ea quæ ſunt vitæ neceſſaria, ſint ſuapte natura precioſiſſima, tamen quia quotidiana ſunt, multiſq; cõmunia, contemnuntur. Cæterùm quanti ſint precij, declarat extrema neceſſitas, quæ ſi incidat quilibet libens oẽs gemmas, aulęa, & aurum ſuum, vno pane cõmutet: cætera magis ad oſtentationẽ pertinent, quàm ad ſalutem. 41 Superuacua.

Polycletus ſtatuarius dicere ſolet, eorũ opificium eſſe moleſtiſſimum, quibuſcunq; lutum perueniret ad vngues, Plaſtas opinor ac figulos notant. Admonuit autem eas artes exercendas, vnde non conſpurcaretur opifex. Tale nimirum eſt philoſophiæ ſtudium. 42 Philoſophia ars.

Idem duas ſtatuas eodem argumento fecerat, alteram ad artis iudicium, alteram, ad opinionem vulgi, & ad cuiuſuis prætereuntis iudicium. Ambabus perfectis admittit turbã. 43 Populi iudicia.

Prior illa quam ex arte fecerat, magnoperè laudata eſt, altera non item. Tum Polycletus: Atqui ſcitote, inquit, quod hanc quam tantopere laudatis, ego feci: eam quam vituperatis, vos feciſtis. A populo factam dixit, quam ad iudicium populi fecerat. Vicit tamen artis ſpecies imprudẽtes. Si moniti fuiſſent, vitam ad illorũ iudicium finxiſſet, eam prætuliſſent.

44 Honos artis. Arato deſtinanti tyrannorum cõmuni odio abolere tabulã inſignis artificij, quæ Ariſtratum in curru victorem habebat, Nealces ſupplex interceſſit, vt opus incolume ſeruaretur, dicens cum tyrannis, nõ cum tyrannorũ imaginibus belligerandum eſſe.

45 Diuinatio. Quum Philippus locum quendam Ithomatãm non minus munitum, ſi præſidium imponeretur, quàm erat Acrocorinthus occupaſſet, & ſacrificio peracto per vatem ad ipſum exta eſſẽt delata, accepta Arato ac Demetrio Phario demonſtrauit, & ipſe animi dubius rogabat eos, quid exta portenderent, vtrũ Meſſenijs locum redderent, an retineret. Hic Demetrius arridens: Si animum, inquit, vatis geris, locum dimittes: ſin regis, vtroq; cornu bouem retinebis: Peloponneſum bouis ænigmate ſignans, quem facilè tueretur, ſi duas arces præſidio tueretur. Aratus autem rogatus à Philippo ſuam ſententiam dicere, poſt diutinum ſilentium, hunc in modum reſpondit: Permulti ſunt ô Philippe Cretenſium mõtes, permulti Bœotiorum, ac Phocenſium tumuli terra prominẽtes. Item plurimi Acarnaniorum, partim in mediterraneis, partim in oris maritimis ſiti, qui natura munitiſſimi ſunt: &

tamen

tamen quum horum nullum ceperit, omnes tamen ſponte imperata faciunt, latrones rupes & ſaxa incolunt, ac præcipitijs ſe tuentur: Regi autē nihil beneuolentia firmius aut munitius eſse poteſt.

Philippus Arato venenū dandum curarat, 45 quod nō repentè occideret, ſed lenta tabe cō- Regum ſumeret. Id vbi ſenſit Aratis, nec inueniretur amic.tia. remedium, diſſimulauit,& ingreſsus cubiculū vni tantùm ex familiaribus dixit: O Cephale, hæc ſunt premia regiæ amicitiæ. Non ſemper tutum regibus optima dare conſilia.

Quum ex Athenienſium ſocijs quidam cō- 47 tumeliæ cauſa rogaſset captiuum Laconem, num qui in prælio occubuiſsent, fuiſsent ſtrenui viri: Magni profectò, inquit Lacon, faciendum fuſum, ſagittam ſentiens, ſi ſtrenui, ignauique diſcrimen noſset: Significans illic vbi res ſagittis aut ſaxis agitur, nullum eſse fortis, & ignaui diſcrimen: ſed vbi cominus res geritur, ibi demum apparet, qui ſint viri, qui non.

Turbo Adriani Cæſaris præfectus, admoni- 48 tus ab eo, vt curam haberet ſuæ valetudinis, Ocium. ſibique daret vacationem à negocijs: reſpondit, non decere Cæſaris præfectos niſi ſtantes mori: Ignauum eſse ſentiens in lecto decumbentem expirare.

Idem quum adhuc nihil aliud eſset, quàm 49 centurio, & ante præfectos à Cæſare vocare- Modeſt tur in conſilium: Turpe eſt, inquit, ò Cæſar excluſis præfectis cum Centurione agere.

Milo Crotoniates athleta, iam ſenex, quum 50 vidiſset athletas alios in curriculo ſeſe exercentes,

Animi bona. centes, fertur inſpexiſſe lacertos ſuos, lachrymanſque dixiſſe, At hi iam mortui ſunt. Meritò fleuit, qui fœlicitatem corporis viribus metiebatur. Animi vigor ſerius ſeneſcit, ſi tamen ſeneſcit vnquam.

51 Nuncius fidelis. Philippides dictus ἡμεροδρόμος, quod vno die mille quinquaginta ſtadia conficiens Lacedemonem peruenit. Idem, ni fallor, quum victoriam Athenienſium aduerſus Medos in Marathone partã, ſenatui de pugnæ exitu ſolicito nunciare: Μέγα χαίρετε inquit, νικῶμεν, id eſt multum valete, vincimus, moxq; expirauit.

52 Cautio tuta. Perſæus quum cuidam noto daret pecuniã, cautionem fecit in foro apud menſariũ: Hanc diligentiam quum amicus admirans diceret, Adeone legaliter Perſæe? Scilicet, inquit, vt amanter recipiam, nec legaliter repoſcam. Fit enim ſæpenumero, vt qui cum amico bona fide ſine teſtibus ac ſyngraphis agunt, poſt cogantur cum eo legibus agere, Dicti nonnulla gratia eſt in Græcis νομικῶς, & φιλικῶς.

53 Timon Athenienſis dictus μισάνθρωπος, interrogatus quur omnes homines odio proſequeretur: Malos, inquit, meritò odi, cæteros ob id odi, quod malos non oderint. Sentiens nõ eſſe verè probos, qui non deteſtantur improbos.

54 Malorũ eleméta. Eidem adſcribunt, quòd dicere ſolitus ſit, duo præcipua eſſe malorum omnium elementa, auaritiam atq; ambitionem. Ambitio malè profundit, quod malè collegit auaritia.

55 Laus cõciliat amicos. Alexinus ſophiſta inter ambulandum multa mala dixit in Stilponem Megarenſem: cæterùm vbi quiſpiã eorũ qui aderant, dixiſſet, Atqui ille te nuper laudauit: Per Iouem, inquit:

quit: vir enim optimus eſt, ac præſtātiſſimus. Tam facilè ex obtrectatore factus eſt laudator, non ob aliud, niſi q̧ ab eo laudatus eſſet.

Gorgias Leontinus ſophiſta, centeſimũ ſeptimum agens annum, rogatus quare tamdiu vellet in vita manere, Quia nihil, inquit habeo, quod accuſem ſenectutem. 56 Senectus virilis.

Socrates dicitur eum execrari ſolitus, qui primus vtilitatem à natura ſeiunxiſſet: Naturam appellat honeſti rationem homini à natura inſitam. 57

Philotimus medicus cuidam oſtendenel digitum exulceratum, quum epar haberet tabidum: id enim ex colore deprehendit: Non eſt tibi, inquit, ò bone, periculũ ab vnguiũ vitio. Idem ferè fit ab hominibus, vt de leuioribus malis quærantur, grauiora diſſimulent. 58 Malum diſſimulatum.

Archyta Tarentinus Pythagoricus dixit, nullam peſtem capitaliorem hominibus à natura datam, quàm voluptatem. Ex hoc enim fonte prodit, quicquid eſt in hominum vita ſcelerum & calamitatum. 59 Voluptas.

Prodicus dicere ſolet, optimum condimentum eſſe ipſum ignem: Sentiens bono ſtomacho ſatis eſſe obſonium eſſe coctum, etiamſi nihil accedat delitiarum. 60 Frugalitas.

Menedemus quum audiſſet, quòd frequenter ab Alexino laudaretur: At ego inquit, illum ſemper vitupero, declarans ſe non poſſe corrumpi laudibus, quò minus eum reprehenderet, qui reprehenſione dignus erat. 61 Laude in corruptus.

Cuidam qui in foro Romæ loricatus ambulabat, prætexens id ſe metu facere, perquam ſcitè dixit Vrbius Criſpus, Quis tibi ſic timere 62 Ab inexpectato.

mere permiſit? Ludens ex inopinato. Expectabatur enim, vt obiurgaret hominem quòd præter conſuetudinem Romanam armatus incederet. At ille increpuit hominem, quòd ſic timeret, quum liceret manere domi, ſi quid timeret.

63 Comiſeratio in malis. Quidam deciderat in puteum profundum. Eum quum vid ſſet quiſpiam, cõmiſerans hominem dixit, Miſer quomodo in puteum decidiſti? Tum ille, Quid refert quo modo inciderim? hoc potius agendũ, quo modo hinc poſſim educi. Hoc refertur à Diuo Auguſtino.

64 Medicus quidam ægrotanti dederat pharmacum, eoq́; ſumpto cõualuit ægrotus. Euenit vt aliquanto poſt idem morbus recurreret: ægrotus quum ad idem pharmacum quo prius conualuerat, confugeret, nec ſentiret remedium, accerſit medicum, admirans qui factum eſset, vt eadem medicina, quæ prius depuliſset morbum, poſtea magis aggrauaret. Huius rei cauſam ſciſcitanti, medicus facetè reſpondit, Fateor idem fuiſse pharmacum, ſed ideo non profuit, quia ego non dedi. Sentiens medicorum eſse dare pharmaca, qui norunt quando & quomodo dandum. Quæ proſunt iuueni, nocent ſeni, & contra, quæ iuuant cœlo tepido, lædant frigido. Et hoc refertur ab Auguſtino.

65 Reconciliatio. Euclidi cum fratre ſimultas erat: is quum minitans dixiſset, Diſpeream, ni te vltus fuero. Euclides contra, Diſperam, inquit, ni tibi perſuaſero. Hoc dicto ſoluta eſt ſimultas, & reditum eſt in gratiam.

66 Ariſto dicere ſolet eos ventos eſse nobis mole-

moleſtiſſimos, qui abſtrahunt pallia. Nam his contra ventos munimur. Ita grauiſſimè lædunt amici, qui expiſcantur arcana.

Gnathæna paraſito quẽ alebat anus, eratq́, obeſo corpore: Eleganter, inquit, ò adoleſcẽs es affectus corpore. At ille, quid igitur futurum putas ſi non ſecundus in lecto dormirem: Fame, inquit Gnathæna, periſses: ſubnotans illum vetulæ concubitu alij locus eſt ab inexpectato. 67 Ab inexpectato.

Eadem quum Pauſanias quidam noĩe Laccus, ſaltans in eadẽ incidiſset, Laccus, inquit, in cadum incidit. Nam Græci laccum vocant quod nos lacum. Cadus in lacum incidere ſolet, lacum in cadum incidere abſurdum eſt. 68 A noie.

Eadem quum quidam vini paulum infudiſſet in pſycterium, id eſt vaſculi genus refrigerando vino paratum, diceretq́ue: Hoc vinum ſedecim annorum eſt: Puſillum eſt, inquit, pro tot annorum ætate. Hoc ipſum aſcribitur Phrynæ. 69 Parſimonia.

Eadem quum in conuiuio duo adoleſcentes pro ipſa inter ſe pugnarent, victum ita conſolata eſt, Bono animo ſis puer, nõ enim eſt certamen coronariũ, ſed argentarium: Sentiens in alijs certaminibus victorem ferre coronã, hic victori numerandam pecuniam, vt melior ſit conditio victi quàm victoris. 70 Certamen argentariũ.

Eadem ei qui filiæ ipſius minã dederat, nec poſtea quicquam adferebat ipſi, nihilominus ſolito more ad eam ventitans: Heus, inquit, puer, num putas te, quemadmodum ſemel data, mina ad Hippomachum pædotribam, ita ſemper ad me commeaturum? 71 Perax meretrix.

72 Eadem adoleſcenti qui ſua ſponte venerat ad conuiuium, præbibit his verbis: Cape, inquit ſuperbe: quum ille commotior dixiſset, Qui ſuperbus? Imò, inquit Gnathæna, quis te ſuperbior, qui nec vocatus venias? locus eſt ex ancipiti: nec vocatus venit, qui non vocatus venit, quod eſt impudentiæ: & nec vocatus venire dicitur, qui vocatus venire recuſat, quod eſt ſuperbiæ.

Conuiua vltro accus.

73 Eadem à duobus conducebatur quorum alter erat miles, alter maſtigias ſeruus. Milite verò per contumeliam illam appellante lacũ: An, inquit, quia duo amnes in me influunt, Lycus & Eleutherus: Lycus & Eleutherus fluuiorum nomina ſunt, ſed illa alluſit ad ſeruum amatorem & liberum. Lupus eſurit, liber arrogans eſt.

74 Nico Meretrix, cui cognomen erat Capra, paraſitum quempiam obuium habens à morbo gracilem: Quam macilentus, inquit. Quum is reſpondiſset, Quid me putas triduo comediſse? Aut lecythum, inquit, aut ſoleas. Paraſitus ſentiebat ſe nihil aut minimũ ediſse, illa reſpondit quaſi de cibi genere interrogata.

Ab inexpectato.

75 Calliſtion cognomento Ptochelena, quum à quodam eſset conducta ſeruo, isq; quoniam æſtiuo tempore nudus accumbebat, oſtenderet in corpore notas plagarum. Vnde, inquit, illa miſer? quumq; is dixiſset ſe puerum iure fuiſset perfuſum: Tum illa. Nimirum vitulino: Sentiens eſse flagrorũ veſtigia. Ex carnibus vitulinis coqui faciunt ius, ex pelle vitulorum fiunt lora.

76 Thais glorioſo cuidam amatori, qui cùm multa

multa pocula ſompſiſset commodato, diceret ſe velle illa confringere, aliaq; parare: Perdes, inquit, quod cuiq; proprium eſt. Ambiguò ſermone notans eſse commodatitia. Poterant autem intelligi, ſi conſlentur, perire, quod cuique poculo proprium eſt. Ex ambiguo.

77 Lais Corinthia cuidam amatori, qui miſso ſigillo, iubebat illam venire: Non poſsum, inquit, lutum eſt. Olim terræ genere ſignabāt, at illa lutum eſse dixit, quaſi ob lutum viarū non poſset accedere. Luteum ſigillum nihil morabatur, argenteum quærebat. Ex ambiguo.

Eadem Myronem ſalſiſſimè repulit, ſed præſtat hoc Auſonij verbis referre.

Canus rogabat Laidis noctem Myron,
Tulit repulſam protinus.
Cauſamque ſenſit, & caput fuligine
Fucauit atra candidum.
Idemque vultu, crine non idem, Myron,
Orabat oratam prius.
Sed illa formam cum capillo comparans,
Similemque non ipſum rata,
Fortaſſe & ipſum, ſed volens ludo frui,
Sic eſt adorta callidum:
Inepte quid me quod recuſaui, rogas?
Patri negaui iam tuo.
Hoc videtur imitatus Imperator.

Leontium, quoniam ipſa cū amatore diſcumbente, ingreſsa eſt Glyceria, & amator ad hāc videbatur procliuior, ſedebat mœſta. Hanc quum notus quiſpiā appellaſset, dicēs: Quur mœres Leontium? Vterus, inquit, mihi dolet, ὑστέρα Græcis vterum ſiue vuluam ſonat, & eadem vox ſonat, poſterior: Significabat au- 78

tem poſteriorem Glyceram, magis placuiſſe, idq́ue ſibi dolere.

Adoleſcens quidam in Aegypto deperibat in Theonidem meretricem: quumq́ue illa peteret ingentem mercedem, tandem adoleſcens ſomniauit ſe rem habere cum ea, atque ita liberatus eſt amore. Petit illa mercedem: Negante iuuene itum eſt ad iudicem. Bocchoris pronunciat, vt iuuenis in vaſculo adferret tantum pecuniæ, quantum illa poſtularat. Iubet adeſſe meretriculam, & vmbra frui pecuniæ circumlatæ. Hoc iudicium Lamia velut iniquum reprehendit. Iuuenis ſomnio liberatus eſt inquit, ab amore: at vmbra pecuniæ non exemit Theonidi pecuniæ amorem.

79 Vetula amata. Phryne iam anus dixit, A multis fęcememi, propter vini gloriam. Sentiens multos ideo ſecum congredi, vt gloriari poſſent, cũ Phryne rem habuiſſe. Sicut vini magni nominis etiam fęx emitur, vt iactare poſſint ſe tale vinum habere domi.

80 Fucata. Eadem ætate florens in conuiuio cui complures aderant fœminæ, quum iuxta morem ioci conuiuialis, quòd vnuſquiſpiam faceret, idem omnes facere cõgerentur; prior manum bis aquæ immerſam admouit fronti. Quoniã autem omnes erant fucatæ, aqua per lituram fucorum difluens, rugatum ſpecie vltus omnium deformitabat, quum ipſa interim Phryne, quæ naturali forma pollebat, ſpecioſior etiam appareret diluta facie.

81 Pretiũ ex pugnat. Quum amatores, quoniam gratis non admittebantur, Phrynæ domum expugnaturi, vectes, ligones, & baliſtas admouerent, Phryne pro-

ne prodit. Quum iſta, inquit, haberetis domi, quin potius afferebatis pretium? Sentiens ita facilius expugnaturi meretricum ædes, dando quàm fodiendo.

Phryne Praxitelem à quo deamabatur, rogauit, vt ex operibus quod haberet pulcherrimum ſibi donaret. Promiſit quidem amãs, ſed illa ſenſit artificem diſſimulare, quod eſset optimum. Itaq; ſubornauit ſeruum, qui Praxiteli in foro ſua vendenti nunciaret incendiũ in officinam incidiſse, ac pleraq; illius opera conflagraſse non tamen omnia. Praxiteles exclamauit, nihil ſibi relictum, ſi Satyrum & Cupidinem flamma corripuiſset. At Phryne occurrens, iuſſit illũ bono eſse animo, nihil enim triſte accidiſse. Sed hoc cõmento deprehendit in quod opus ille plurimum artis contuliſſet & Cupidinem abſtulit. 82 Callidè

Phryne cuidam iuueniliter iactanti, quòd multas haberet, ſe ſtudio triſtem exhibebat ac roganti cauſam: Ob hoc ipſum iraſcor, inquit, q̃ multis inuolutus fueris: de plagarum notis ſentiens, quàs in illius corpore deprehendit, erat enim ſeruus, at ille gloriabatur de puellis, quibus potitus fuerat. 83

Eadem auaro cuidam amatori, blandienti, dicentique, Tu Praxitelis Venuſcula es: Et tu, inquit, Phidio Cupido Blandimentũ blandimento penſas: & obiter auaritiam homini cupido exprobrans. Nam Phidias à parſimonia nomen habere videtur. 84 Amator blandus

Eadem cum inſidiaretur pudicitiæ Xenocratis, & in eaſdem ædiculas ab illo eſset admiſsa, ac precibus tandem impetraſset, vt 85

lectuli partem, qui illic vnicus erat, ipſi concederet: reuerſa ad illos, qui eam ſubornauerant, ac rogata, quid profeciſſet: Ego, inquit, à ſtatua redeo, nō à viro. Id elegantius narrat Valerius Maximus. Pacta cum adoleſcentibus, vt Xenocratem ad coitum ſolicitaret: ipſe in illius probe poti lectulum coniecit, poſtridie quum adoleſcētes exprobarent: quòd tam formoſa puella poti ſenis animum pellicere, non potuiſſet pactumque victoriæ pretium flagitarent, facetè eluſit, dicens, ſe de homine, nō de ſtatua cū illis pignus poſuiſſe.

86 Lamiam meretrice Demetrius rex adamabat parum ſobriè. Ea quum iam ſeneſcens in conuiuio tibijs ceciniſſet, Demo quæ & Mania dicta eſt, interrogata à Demetrio, quid videretur Lamia: Anus, inquit: aliud reſpondens atque expectabat rex. Nam ille ſciſcitabatur, quàm ſcitè videretur canere.

Ab inex pectato.

87 Rurſus appoſitis bellarijs, quum rex diceret, Vides quàm multa mihi mittat Lamia: Plura, inquit, tibi mittentur à matre mea, ſi velis cum ea dormire: Notans anus ſolere donare ijs, à quibus ſubiguntur.

88 Anicula Theopraſto licitanti quiddā, idq́ admodum Atticè: Hoſpes, inquit, non vendo tanti. Notans illum, quaſi nō eſſet Atticus natura, qui ſupra modum affectaret Atticiſmum. Id enim ſolent hoſpites, dum in aliena lingua volunt videri diſerti.

Mundus matrona

89 Phocionis cognomēto Probi vxor dicere ſolebat, ſuum mundū eſſe præclara geſta mariti. Ita frugalitatem ſuā excuſauit alijs matronis obijciētibus, qđ parū pro dignitate culta eſſet.

Affectatio.

Quum

Quum Cyprij aduerſus Aſtyagem Medorum regem infęliciter pugnaſſent, mulieres in vrbem fugientibus obuiam ierunt, ac nudatis ventribus, Quo, inquiunt, ignauiſſimi ruitis? An neſcitis vos hoc iterum lucrare non poſſe, vnde ſemel naturæ lege egreſſi ruiſtis? Inuerſo ordine matres animant mares, quæ ſolent à periculis auocare. 90

Poppea quæ prius adultera Neronis, Mox repudiata Octauia, mariti potens facta, ſubornauit quendam ex Octauiæ miniſtris, qui ei ſeruilem amorem obijceret. Ancillis Octauię ad quæſtiones pertractis, quædam cruciatu victæ falſis annuerunt, quęda perſtiterunt dominæ ſuę ſanctitatem prędicantes. Et his vna inſtanti Tigillino reſpondit, caſtiora eſſe Octauiæ muliebria, quã os eius: Significans illũ eſſe fellatoribus obſequenté, aut connilingum. 91 Animoſè.

Chiomata Orthiagontis vxor, quum miſſo pretio à ſuis reduceretur, ac tribunus illã officij gratia ad flumen proſequeretur, clàm mandauit vni ſeruorum, vt Romanũ illum ſe proſequenté occideret. Id vbi factum caput pręciſum ſub veſte tectum ad maritum detulit, & ad illius pedes abiecit, marito admirante, dicenteque num præclarum duceret ſeruare fidem? Præclarũ, inquit: ſed hoc præclarius, vnum duntaxat, qui mecum concubuerunt, viuere. Fęmina aliquanto prudentior Lucretia quæ non ſua, ſed ſtupratoris nece teſtata eſt ſuam pudicitiam. 92 Pudicitia matronalis.

Canna Sinorito Galatæ nupſerat. Eam Synorix iuuenis præpotés adamabat, & clam interfecto Sinorito, de nuptijs Cannam ſolici- 93 Pudica vxor.

tare cœpit. Illa quo coniugis mortem vlciſce retur, diſſimulauit dolorem, & coniugij ſpem præbuit. Tandem Synorigem ad ſe venire iubet in templum Dianæ, cui erat dicata, quaſi vellet hanc eſse coniugij teſtem: & aſtans altari, ceu Deæ libatura è poculo bibit toxicũ, moxque tradidit Synorigi: qui ſimul atque reliquum ebibiſset, venerata Deam: Te, inquit dearum præſtantiſſima teſtor, me huius tantum diei gratia hactenus Synorito fuiſse ſuperſtitem.

93 Iouis filius. Olympias Alexandri mater indignè ferẽs, ꝙ Alexander pateretur ſe dici filium Iouis: Non deſines, inquit, Alexander me Iunoni inuiſam facere. Solent enim vxores extremo odio perſequi pellices.

94 Mores pro philtris. Eadem quum accepiſset Alexandrum filiũ, vt alij, Philippum maritum adamare fœminam, à qua putabatur amatorijs venenis corruptus, accerſiuit ad ſe mulierem: quumque præter inſignem formam cõperiſset in ea mores liberales, & ingenium egregiè dextrum: Valeant, inquit, qui te inſimulant veneficij. Nam tute quidem pharmacum in te ipſa ac philtrum habes.

95 Bona fama. Eadem quum accepiſset adoleſcentẽ quendam aulicum duxiſse vxorem, elegantem quidem forma, ſed parum fama ſecundę: Ille, inquit, non ſapit, qui vxoręm oculis, non etiam auribus duxerit. Forma cernitur oculis, fama auribus deprehenditur. Quidam autem nec auribus, nec oculis, ſed digitis ducunt, ſolam ſpectantes dotem.

96 Ithaphernis vxor, Dario permittente, vt

vnum

Frater marito potior.

vnum è ſuis eligeret, cuius vitã ſibi donari vellet, fratrem elegit : demirante rege: cauſamq́; ſciſcitante : Alius, inquit, maritus, alij liberi, ſi deus volet, poſsunt contingere : alium fratrẽ parentibus vita defunctis nõ eſt q̃ ſperem.

Matronę ornamenta.

Cornelia Gracchorum mater, quum Cam- 97
pana matrona illius hoſpitio vtens ornamenta ſua quibus illud ſęculũ nihil habebat pulchrius, ipſi oſtenderet traxit eam ſermone donec lib[illegible] redirent è ſchola : Tum, Et hæc, inquit, ornamenta mea ſunt : Sentiens matronę nihil eſſe pulchrius, neq precioſios, quàm liberos habere rectè educatos.

In deterius.

Omnibus Dionyſio tyranno exitiũ impre- 98
cantibus, vna fœmina anus quotidie diluculo Deos comprecari ſolet, vt eſset incolumis ſibiq́; ſuperſtes : accita à rege mulier, rogata eſt, vnde tanta in regem beneuolentia : Quoniam, inquit, quũ puella eſsem, & grauem tyrannũ haberemus, optabam mortem illius: Eo interfecto deterior arcem occupauit. Et huius exitium optabam. Nunc quum te habeamus, ſuperioribus etiam grauiorem, vereor ne ſi tu pereas, ſuccedat etiam deterior, eoque caput meum pro tua ſalute deuoueo. Tam facetam audatiam Dionyſius punire erubuit.

Tyranni ſpecies.

Cuculo minores auiculas percunctãti, quur 99
ipſam fugerent : Quoniam, inquiebant, ſuſpicamur te aliquando futurũ, accipitrem. Coccyx enim ſpecie nõ multum differt ab accipitre. Cauendum ab his, qui tyrãnidis ſpeciem moribus edunt. Hoc ad Lyſiadem Plutarchus commodauit in vita Arati.

APO-

APOPHTHEGMATVM PRAEFATIO.

APVD *priſces illòs, non Græcos modò, verumetiam Latinos, actoribus ac patronis cauſarum forenſium certus aquæ modus per clepſydras infundebatur, nè ſuperuacanea verborũ copia quum iudicibus tædium ad ferrent. tum ipſi etiam cauſæ officerent, denique alijs: agere volentibus aditum præcluderent. At non idem fieri ſolet in Philoſophicis orationibus, in quibus tamdiu proferendus eſt ſermo, quamdiu auditor alacriter haurit ea, quæ dicuntur, præſertim ſi quæ dicuntur, conferunt vel ad liberalem eruditionem, vel ad benè beateq; viuendum: Itaq; per quàm eleganter Plato Antiſthenem prolixius diſſerentem admonuit his verbis: Videris, inquit, ignorare, quòd orationis modus non eſt is, qui dicit, ſed, is qui audit. Sic & Carneades quum eſſet in diſſerendo vocalior, admonitus eſt à gymnaſij principe, vt vocem moderatius promeret: ſed quum ille à gymnaſiarcha peteret, vt ſibi praſcriberet modum, ſanè quàm appoſitè reſpondit: Iſthuc quod à me petis, rectius ſumes ab auditoribus. Iam videmus quoſdam non clepſydris, ſed clepſammidis metiri conuiuium. Hoc vt fateor ad frugalitatis diſciplinam vtiliter fieri, atq; etiam neceſſa-*

riè.

Digitized by Google

ro, duntaxat apud eos qui neſciunt unquam à menſa ſurgere, niſi hirundinum ritu ſic diſtenti, ut tantùm non crepent, ac diſſiliant: ita non conveniret opinor ei qui lautos, & elegantes homines ſuaviter excipere vellet: ſed hunc oporteret apparatus modum à convivarum orexi petere. At ego in hoc argumento convivatoris perſonam indui, ac poſteaquam cœna tot inſtructæ miſſibus, quot actus permittuntur comœdiæ, ſecundas menſas non omnino ieiunas adieceram, mihi videbar ſic egiſſe partes meas, ut ſi non Lucullus quiſpiam, certè mundus ac lautus ἐυσίτος videri poſſem, atque adeo metuebam, nè apud frugalitatis amatores citius luxuriæ quàm ſordium crimen incurrerem. Verùm ſimul atque prodijt opus, tanta aviditate diſtractum eſt, ut protinus à typographo cœperis efflagitari denuo: ſive hic eſt argumenti, ſive, quod magis arbitror, tuus ornatiſſimè princeps genius: quem confidimus non ſolùm ditioni tuæ, ſed & ſtudijs fore fœlicem. Itaque prioribus ſex libris recognitis, & auctis adiecimus duos, quos tu vel poſt cœnium vel pomenta, ſive ἐπιδορπίσματα, ſi libet vocare poteris, nè à convivij metaphora recedamus.

Vale.

AOPHTHEGMATVM LIBER SEPTIMVS.

Thaletis Mileſij.

1 Pauciloquium. HÆC præcipuè celebrantur. Multa verba nequaquam arguunt ſapientem opinionem. Græcis carmen eſſe videtur: Οὔτι τὰ πολλὰ ἔπη φρόνιμην ἀπεφήνατο δόξαν. Sapiens enim non niſi quum res poſtulat: nec pluribus vtitur verbis, quàm opus eſt. Quemadmodum deus omnium ſapientiſſimus ſermonis eſt parciſsimi.

2 Vnũ eximium. Vnum quiddam diuinum & egregium, vnũ quiddam præclarum elige. Solues enim hominũ loquacium linguas ſine fine garrientes, ἀπεραντολόγους, quod interpres miror quare reddidit, non paucorum. Satius eſt ad parandam honeſtam famam, vnum quiddam inſigne prędicere, quàm diuinare de friuolis aut quibuſlibet: Sapiens enim vates eſt optimus. Et pręſtat vno opere edito, ſed egregio, parare famam eruditionis, quàm minus accuratè ſcribere de ſingulis.

3 Aenigmata i Rogatus quid eſſet omnium vetuſtiſſimum reſpondit, Deus Quur ita? ὅτι ἀγέννητος, hoc eſt, nunquam eſſe cœpit. Quid eſſet pulcherrimum,

rimum, ait, Mundus: eſt enim opus Dei, quo nihil eſt pulchrius. Quid maximum, Lotus. Capit enim omnia. Quid velociſſimũ, Mens diſcurrit enim per vniuerſa hominis cogitatio. Quid robuſtiſſimum, Neceſſitas, ſiue fatum. Superat enim omnia. Quid ſapientiſſimum, Tempus. Nam inuenit omnia, hæc ęnigmatum inſtar habentur.

Dicebat nihil intereſse inter vitam & mortem, ob id opinor, quod vtraq; res æquũ eſset ſecundum naturam, nec mortem malã eſse magis quàm natiuitatem. Cuidam verò obrepenti: Quur, igitur, inquit, tu non moreris? ſalsè reſpondit, Ob hoc ipſum quia nihil refert. Potius enim habetur, quod accerſitur. 4 Arguté.

Percunctanti vtrum fuiſset prius, nox anno dies: Nox, inquit, vno die fuit prior. Eluſit ineptum percunctatorem. Si nox vno die præceſſit diem, dies igitur fuit ante noctem. Nox enim finis eſt dies. 5 Salsè.

Rogatus num lateret deos homo iniuſte agens, reſpondit, Nè cogitans quidem. Significans Deo nihil omnino eſse occultum. 6 Deus omnium cõſcius.

Adultero ſciſcitanti, an abiuraturus eſset adulterium: Non eſt, inquit, periurium adulterio peius: Significans illum ſtultè dubitare de peierando, qui facinus periurio par nõ dubitaſset committere. Eoque in atrocibus ſceleribus nihil ponderis habet iuſiurandum. Quiſquis enim audet dare venenum, audebit, & cum periurio inficiari. 7 Grauiter.

Percunctanti quid eſset difficile: Seipſum, inquit, noſse. Atqui hoc vulgus putat eſse facillimum. Aliena rectips perſpicimus quàm 8 Sapienter.

noſtra,

noſtra, & ſibi quiſque adulator eſt.

9 Rogatus quid eſſet facile: Alterũ, ait, ad-

Admonitio facilis.

monere. Omnes recta cõſilia ægrotis damus, interpres perperam vertit, ab alio moneri, quum ſit ἄλλῳ ὑποτίθεσθαι, hoc eſt, alteri dare conſilium: quis enim eſt tam ſtupidus, qui nõ admoneat alium? ſibi pauci conſulunt.

10 Sciſcitanti quid eſſet dulciſſimum: Potiri,

Potiri dulce.

inquit. Nam ea demum delectant, quæ contingunt expetita. Quæ vltrò obijciuntur, nõ perinde iuuant.

11 Rogatus quo pacto quis facillimè ferret in-

Patientia.

fortunium ſuum: Siquis, inquit, videat hoſtes maioribus malis obnoxios. Quidã enim ex cõtemplatione fęlicitatis alienæ, ſuam calamitatem exaſperant.

12 Interrogatus quo pacto quis optimè iuſtiſ-

Sapienter.

ſimeq; viueret, Si, inquit, quæ in alijs reprehendit, ea ne faciat ipſe. In alienis.n.erratis perſpicaces ſumus, ad ſua quiſq luſcioſus eſt.

13 Percunctãti quis eſſet fœlix: Qui corpore,

Fęlicitas vera.

inquit, ſanus eſt, animo eruditus, ſiue caſtigatus. Cupiditates enim animorũ morbi ſunt.

14 Dicebat amicorum abſentium æquè ac prę-

Amicitia.

ſentiũ oportere meminiſſe. Amicitia enim eſt animorũ coniunctio, quos non diſimit locus. Multi non amant, niſi tantiſper dum vident.

15 Non eſſe fucandam faciem, ſed animum ho-

Animi cultus.

neſtis ſtudijs exornandum, quòd hæc forma veros conciliet ac perpetuos amicos.

16 Vetuit per iniuriam diteſcere: Quòd lucrũ

Lucrum dãnoſũ.

fraude partum damnum ſit non lucrum. Μὴ διαβαλλέτω σε λόγος πρὸς τοὺς πίστεως κε-

17 κοινωνηκότας. Id ita vertit interpres: ne te in

iu-

ſuis vocet ſermo contra coniunctos tibi ac ſocios dictus. Ego magis arbitror Thaletem admonere nè quid amicis quibus fidimus, committamus, quod ſi effutiant, pariat nobis infamiam. Arcana nulli cõmittẽda.

18 Quale, inquit, præmium rependeris parentibus tuis, tale à liberis tuis expecta. Pietas in parẽtes.

19 Dixit facillimum eſſe philoſopho ditari ſi vellet. Idq; tali facto probauit. Omnem oleã antequã florere cepiſset in agro Mileſio coemit. Animaduerterat enim præſcientia quadam oleatum vbertatem fore. Hoc pacto os obturauit, qui iactabant in philoſophis paupertatem non eſse virtutis, ſed neceſſitatis. Huius meminit Cic. lib. de Diuin. 1. Prouidentia.

SOLON SALAMINIVS.

1 Quum Piſiſtratus occuparet Rempu. resq; videretur ad manifeſtam ſpectare tyrãnidem, neq; quiſquam auderet illius conatibus obſiſtere, ipſe productis armis, & ante ædes poſitis, cœpit inclamare ciues: at vbi Piſiſtratus ad illum mitteret, qui percunctarentur, qua re fretus hoc auderet. Senectute, inquit. Alios ſenectus reddit formidoloſiores, illi conciliauit audaciam, ꝙ parum vitæ ſupereſset, etiã ſi nullus occideret. Ita Plutarchus in cõmentario, an ſeni ſit gerenda Reſpublica Diogenes Laertius rem aliquanto fuſius narrat. Senectus audax.

2 Poſtquam vidit rerũ ſummã eſse penes Piſiſtratum, arma depoſuit ante curiam, dicens: O patria tibi & dictis & factis ſum opitulatus. Hoc pacto teſtatus ſibi nõ defuiſſe voluntatẽ conſulendi Reipub. in Aegyptum nauigauit. Pietas in patriam.

A Crœſo

3 A Crœſo interrogatus, an quẽ vidiſſet ipſo beatiorem, Telum nominauit Athenienſem, priuatum hominem, ſed qui relictis liberis, ac nepotibus bene inſtitutis, fœliciter obijſset diẽ. Interrogatus dein cui poſt illum tribueret fœlicitatis elogium, Cleobin & Bitum Argiuos fratres nominauit, qui cum ſumma pietatis lau de defuncti fuerant. Indignatus rex, Nullo igitur loco me ponis? Ego, inquit Solon, facilè confiteor regem opibus & imperio florentem: beatum non appellarim prius, quàm fœliciter hanc vitam abſolueris. Refert Herodotus in primo.

Ante mortem nemo beatus.

4 Præmia decreta his, qui in Olympijs aut Ne meis viciſſent, contraxit, eaq; maiora decreuit ijs, qui in bello pro patria fortiter occubuiſſent: dicens illos & dum exercentur, magnis impendijs exerceri: & ſi vicerint, ma gis aduerſus patriam, quàm aduerſus hoſtes coronari: quum ſenuerint, ad nihil vtiles eua dere, haud aliter quàm detrita pallia, vt nec bello ſint vtiles, nec gerendæ Republica accommodi.

Sumpt' ſuutiles.

5 Huic attribuunt & illud longè celebratiſſimum, leges aranearum telis eſse ſimiles: quãquam idem & alijs adſcribitur, nominatim Anacharſidi.

Leges.

6 Illud argutiſſimè dixit, tyrannorum amicos calculis ſupputatoriis eſse ſimillimos: qui vt arbitrio ſupputantis ponuntur, interdum valent multa millia, interdum minimum, interdum nihil.

Amicitia principium.

7 Rogatus quamobrem nullã legem tulíſset in parricidas: Non expectabam, inquit, hoc

ſcelus

ſcelus vnquam in hac ciuitate poſse cōmitti. Quòd illa immania non exiſtant, niſi vbi luxus regnat, nec vlla eſt legum reuerentia. Grauiter.

8 Interrogatus, qui fieri poſset, vt quam minimum iniuriarū exiſteret inter homines: Si, inquit, qui in uria affecti non ſunt, æquè doleant, atq; hi qui affecti ſunt: Quiſquis enim violat leges, nō vnum ciuem lædit, ſed totam Rempub. quod quidem in ipſo eſt. At nunc dum alijs læſis, aut quieſcimus, aut gaudemus etiam, impunitas improborum audaciam in plurimos inuitat. συμπαθεῖτε.

9 Dicebat opulentiam eſse matrem ſaturitatis; ſaturitatem ferociæ ac violentiæ. Diuitias comitatur luxus, luxus erit in tyrannidem, dum fœnum migrat in cornua. Diuitiæ.

PITTACVS MYTILENAEVS.

1 Huic tribuitur illud decantatiſſimum, *Dimidium plus toto.* Modus.

2 De eodem memorant exemplum clementię vix credibile. Tyrrheum Pittaci filium Cumis in tonſtrina ſedentem, faber quidam ærarius impacta ſecuri occidit. Cumani homicidam vinctum miſerunt ad Pittacum, vt de eo ſupplicium ſumeret. At ille cognita cauſa dimiſit hominem dicens, ignoſcentiam eſse potiorem pœnitentia. Sentiens vtilius eſse condonare, quàm meminiſse iniuriæ & vlciſci. Sunt qui referant homicidam ab Alcæo fuiſſe dimiſsum, cum hoc elogio, Melius eſt ignoſcere quàm punire. Clementer.

3 Legem tulerat, vt qui per temulentiam ſceleris aliquid commiſiſsent, duplo plecteren- Ebrietas

tur: Solet enim vulgus hominum ebrietatis obtentu crimen extenuare. Id eò factum ferunt, quod inſula vino abundaret.

4 Legum autoritas. Crœſo percunctanti quod eſſet maximũ imperium, inquit, ποικίλου ξύλου, i. Varij ligni, leges innuẽs. Nam olim in tabulis ligneis leges inſcribebantur. Porrò vbi ſumma eſt legum autoritas, ibi eſt minimum tyrannidis.

5 Victoria incruenta. Probabat victorias citra ſanguinem partas: nã magno ciuiũ cruore emptas, hoc eſt, Cadmeas, vt vocant, nõ exiſtimabat eſſe victorias. Huius eſt illud πολυθρύλλητον.

6 Coniugiũ par. Aequalem ducito: quum ipſe domi haberet opulentiorem, ac proinde moroſam & imperioſam.

BIAS PRIENAEVS.

1 Liberè. Quum ingenio ſuo patriam ſuam obſidionẽ liberaſſet, rex Alyartes intellecta viri prudentia, protinus eum ad ſe accerſiuit at is reſpondit, ἐγὼ ἀλυάττῃ κελεύω κρέμμυα ἐσθίειν, id eſt, ego Alyartem iubeo cępas edere: quod perinde eſt ac ſi dixiſſet, iubeo illum plorare extremum Regis contemptum profeſſus.

2 Liberè. Euenit, vt cum ſcelerosis quibuſdam & impijs naui veheretur: qui cum ob exortã tempeſtatem periclitarentur, deorum opem implorabant: Tum Bias: Silete, inquit, ne vos hic illi nauigare ſentiant.

3 Salsè. Impio cuidam ſciſcitanti quid eſſet pietas, nihil reſpondit. Roganti quur ſileret: Quoniam inquit percunctaris de rebus nihil ad te pertinentibus.

4 Interrogatus quód eſſet animal omniũ maximè noxium. Si de feris, inquit, percun-

ctatio,

ſtatis, tyrannus, ſi de mitibus, adulator. Adulatio.

Hæc de ſeptem ſapientum dictis arbitror, eſſe ſatis, vel quia ſunt omnibus obuia, vel quia pleraque ſunt eius generis, vt à quouis dici poſſint, Quid.n. habet Cleobulus quur inter ſapientes numerari debeat?

ANTISTENES ATHENIEN.

Antiſthenes ridere ſolet Athenienſes ſubinde gloriãtes, quòd eſſent autochthones, hoc eſt, indigenæ, eò quòd non aliunde eo commigraſſent, nec patriam ſedem mutaſſent vnquã: dicens hoc laudis illis eſſe cum teſtudinibus cochleisq; commune. Nam & hæc animantia nunquã mutant domiciliũ, in quo naſcuntur. 1 Salſè.

Diſcipulos ſuos admonere ſolet, vt ſibi eſſent Socratis cõdiſcipuli, declarans quàm eſſet alienus ab inani gloria. 2 Modeſtia.

Voluptatem intantum execrabatur, vt diceret ſe malle inſanire quàm voluptate affici. μανείην ἢ ἡσθείην, id eſt, inſaniã potius quàm delectet, inſaniam aufert medicus: voluptas quum æquè mentem eripiat homini, vix ſanabile malum eſt. 3 Temperatie.

Cum his mulieribus habendam conſuetudinem dixit, quæ beneficium beneficio penſent χάριν εἰδυίαις, id eſt, quæ gratiam habituræ ſint: ſentiens abſtinendum ab his, quæ pretio vendunt inhoneſtam voluptatem, nec pariunt, nec amant mutuum: à valetudinarijs, deformibus ac malè moratis, quæ gignunt fœtus pœnitendos. 4 Matrimonii.

Cum adoleſcens quidam Ponticus genere, ſe in numerum diſcipulorum illius recipi cu- 5

peret patri quærenti quibus rebus eſſet opus? Libro, inquit, nouo, ſtylo nouo, nouaq; tabella. ſignificans animũ à vitijs vacuum, ſtudium vigil, & memoriam fidelem. Solent autem adoleſcentes voluptatibus ac delitijs occupatam mentem ad præceptorem adferre: quæ res ferè in cauſa eſt, vt minus proficiant. At philoſophia totum animum poſtulat.

6 Adoleſcenti conſulenti cuiuſmodi vxorem ducere expediret. Si formoſam duxeris, inquit, habebis cõmunem: ſin deformem, habebis pœnã: iucundius id eloquens Græcè, quibus quod ad voces attinet, minimum inter eſt inter κοινὴν & ποινὴν: quod ad rem attinet plurimum. Suadebat itaq; media ſtataq; vt vocant, forma ducendam, quæ nec faſtidium viro moueret ob deformitatem, nec ob inſignem formam peteretur ab adulteris. A. Gellius hoc dictum. Bianti tribuit.

Coniugium.

7 Cum accepiſſet Platonem de ipſo malè loqui, nihil cõmotus, Regium eſt, inquit, quum feceris benè, audire malè. Quanquam hoc idem alijs adſcribitur. Excelſi animi eſt, ingratitudine hominum non deterreri à ſtudio bene merendi de omnibus.

Generoſè.

8 Cum Orphicis myſterijs initiaretur, ac ſacerdos diceret illum bonis plurimis fruiturũ apud inferos poſt hanc vitam: Quur, inquit, ergo tu non abrumpis vitam? Et hoc, aut ſimillimum huic, alijs tribuitur.

Initiatio

9 Cuidã approbanti quòd eſſet hybrida, hoc eſt, non è duobus ingenuis natus, ſed ex patre Athenienſi, matre Phrygia: Nec è duobus, inquit, luctatoribus natus, & tamẽ luctator ſum i

Senus.

Sca-

Sentiens non tam referre, vnde natus ſis, ſed qui ſis. Is verè liber eſt, quem philoſophia liberum facit: & is verè Græcus eſt, qui Græcorum diſciplinis inſtitutus eſt.

Interrogatus, quur paucos haberet diſci- 10 pulos, quoniam depello illos, inquit, virga ar- Salſè. gentea: Sentiens ideo paucos venire, q̃ magna mercede doceret. Vulgus autem pluris facit pecuniam, quàm ſapientiam.

Rogatus quamobrem ſeuerus eſſet obiurga- 11 tor erga diſcipulos. Et medici, inquit, erga Seueritas. ægrotos: ſignificans ſe in vitia ſæuire, non in homines: nec vitia ſanari blandiendo.

Conſpicatus aliquando mœchum fugientẽ, 12 inſequentibus qui illum cõprehenderent: In- Adulterium. fœlix, inquit, quantum periculum vnico obolo vitare poteras: Sentiens ſcorti congreſſu libidinem ſedari potuiſſe, quum nunc de vita periclitaretur.

Aiebat ſi ad alterutrũ adigeret neceſſitas, 13 ſatius eſſe in coruos incidere, quàm in adula- Adulatio. tores ἐς κόρακας ἢ ἐς κόλακας. Nam etiam corui non comedunt niſi mortuos, adulator etiam viuos deuorat. Et hoc alteri tribuitur.

Rogatus quid eſſet mortalibus beatiſſimũ: 14 Fœlicem, inquit, mori. Hæc ſententia conſen- Fœlicitas vera. tit cum illa Solonis. Qui fœliciter abſoluit vitam, huic nihil ſiniſtri poteſt accidere, quod fœlicitatem ægritudine aliqua contaminet.

Amico cuidam deploranti, quòd commen- 15 tarios ſuos perdidiſſet: Oportuit, inquit, iſta Memoria. animo potius quàm chartis inſcribere. Librorum fiducia frequenter in cauſa eſt, vt minus exerceamus memoriã. In tuto eſt, quod ani-

mo impreſſum eſt. Licet enim circumferre, & ſemper in promptu eſt.

16 *Inuidia.* Dicere ſolitus eſt, non aliter ac ferrum ab ſumitur rubigine, ita inuidos ſuo ipſorum vitio contabeſcere. Ferrum enim etiam ſi nemo lædat, ex ſe gignit, vnde corrumpatur.

17 *Immortalitas nominis.* Vulgus hominum è ſtructuris, ſtatuis, trophæis, ac libris, ſibi promittit immortalitatem. Antiſthenes iis, qui appeterent immortalitatem, vnicam viam oſtendit, vt iuſtè pieque viuerent.

18 *Honos virtutis.* Rogatus quæ res portenderent ciuitatibus exitium, Cum in his, inquit, nullũ eſſe poteſt bonorum ac malorũ diſcrimen: Sentiens eam Rempub nõ poſſe conſiſtere, vbi nec eſſet honos virtuti, nec pœna ſceleratis, Hoc apud Homerum ſtomachatur Achilles, ἐν δ' ἰῇ τιμῇ.

19 *Laus à laudatis.* Cum illi diceretur, ꝙ à quibuſdam improbis laudatus eſſet: Vereor, inquit, ne quid imprudens fecerim mali: Sentiens à talibus neminem laudari, niſi ob malefacta.

20 Fratrum inter ſe concordiam dixit quouis muro firmius munimentum, id dictum, & ad ciuium cum concordiã accommodari poteſt.

21 *Bona animi.* Admonebat ea eſſe paranda viatica, quæ ſimul cum naufragio enatarent. Sentiens bonas artes vbiq; eſſe in pretio, nec poſſe à fortuna eripi. Idem adſcribitur Ariſtippo.

22 *Solerter.* Opprobranti quòd interdũ cum improbis haberet conſuetudinem. Et medici, inquit, cũ ægrotis verſantur, nec tamen ægrotant ipſi: Sentiens Philoſophum ideo verſari cum improbis, vt eos reddat meliores.

23 Abſurdum eſſe dicebat, triticum repurgari à lolio,

à lolio, bellum ab inutili milite a Repub. non ſecernere inuidos: Significãs inuidos tam eſſe inutiles ciuitati, quàm lolium eſt tritico, & ignauus bello. Grauitas

24 Solitudo

Rogatus quid emolumenti cepiſſet ex philoſophia, Vt mecum, inquit, loqui ſiue viuere poſſim. Doctus etiam ſi ſolus ſit, non ſenſit tædium ſolitudinis, ſed multa preclara ſuo cũ animo verſans, quaſi ſecũ loquitur. Indoctis moleſtiſſima eſt ſolitudo, atq; etiam inutilis.

25 Indecora.

Cum in conuiuio quidam diceret, Cane tibijs: Tu mihi eas infla inquit. Non recuſauit obſequium, ſi ille viciſſim obſequeretur. Sed interim indicauit non eſse philoſopho decorum tibijs canere.

26 Frugalitas.

Cum Diogenes ab ipſo peteret tunicã iuſſit. vt duplicaret pallium, ſic eſſ tunicæ ſpeciem præbiturum: admonens oportere pauciſſimis eſſe contentum.

27 Dediſcere.

Rogatus quæ diſciplina in primis eſset neceſsaria: Mala, inquit, dediſcere. Id enim nõ modo primum eſt, verumetiam difficillimum.

28 Moderatio.

Qui nos maledictis inceſserent eos magis tolerandos dicebat, quàm qui nos lapidibus impeterent. Verba enim non lædunt, ſi quis contemnat. Vide vero num fortè hic ſit ſenſus, tolerantiores eſſe, qui conuitia patienter ferrent, quàm ſi quis lapidibus impetitus feرat. Quorundã enim dicta grauius ſauciant, quàm lapides. Quòd ſi indecorum eſset graui viro lapidibus repetere à quo petitus fuerat, æquè indecorum ſit in conuitiantem regere conuitia.

29

Inuiſens Platonem aduerſa valetudine la-

Faſtus. borantem, vidit peluim, in quam vomuerat: Bilem, inquit, Platonis video, faſtum non video. Solet enim quemadmodũ Diogenes, Platonis arrogantiam notare. Itaque quum in pompa quadam equeſtri, quidam equus crebro hinnitu ferociaq; ſpiritus excelſos teſtaretur, eoque vehementer à Platone laudaretur verſus ad Platonem: Videris, inquit & tu bonus equus futurus.

30 Electio magiſtratuum. Admonuit Athenienſes, vt aſinos æquè atq; equos deligerent ad agriculturam. Cum illi dicerent hoc animal eſſe alienum ab aratione: Quid refert, inquit, quum in veſtra Republica duces ſint qui nunquam didicerunt adminiſtrandi rationem, ſed hoc ſatis eſt, quòd à vobis delecti ſunt? Sentiens multo abſurdius eſſe ei commendare Rempub. qui gubernandi artem non tenet, quàm ſi aſinum pro equo adhibeas aratro.

Cuidam dicenti, Plerique te laudant: At quid inquit, mali feci?

31 Vulgi iudicia. Rogatus à quodam, quid ſibi faciendũ ſuaderet, vt probus vir & honeſtus euaderet. Si mala inquit, quæ tibi adſunt, ab his, qui nouerunt, didiceris eſſe fugienda.

32 Dediſcere mala. Senſit virtutis caput eſſe, caruiſſe vicijs, id non à quolibet diſcendũ, ſed ab his duntaxat, qui norunt, quæ ſint vera mala, quæ vera bona.

33 Delitiæ. Quodam prędicante delicias: Hoſtium, inquit, filijs contingat in delitijs viuere: vt rem peſtilentem deteſtans quod plerique pro ſummo bono amplectuntur.

34 Forma. Quidã adoleſcens curarat ſeſe ex ære ſculpendum, & ad eam imaginem ſeſe conformabat.

bat. Huic Antiſthenes, Si æs poſſet vocem edere, qua de re potiſſimum gloriaretur? De pulchritudine, inquit adoleſcens. Non igitur, inquit, erubeſcis, qui cum in animo gloriaris? Significans magis gloriandum de bonis animi, quàm de forma, quam haberet cum ſtatua communem.

Adoleſcentes quoſdam Ponticos, qui videndi Socratis gratia ſe contulerant Athenas, duxit ad Anyti domũ, dicens illũ Socrate multò ſapientiorem, vt qui Socratem accuſaſſet. Hoc dicto renouatum eſt ciuibus extincti Socratis deſiderium, & Anytum expulerunt. 35 Solerter

Adoleſcens quidam Ponticus pollicebatur ſe rationem Antiſthenis habiturum, ſi nauis ipſius quæ ſalſamenta vehebat appuliſſet. Antiſthenes accepto nouo vaſe, vnà cum adoleſcente ibat ad mulierem, quæ vendebat farinam, & impleto vaſe cœpit onuſtus diſcedere. Mulieri verò poſcenti farinæ pretium, commonſtrato adoleſcente, Hic, inquit, dabit, ſi nauis cum ſalſamentis appulerit: Significans inanes eſſe in diem pollicitationes, quũ farina quotidie ſit præſenti pecunia emenda. 36 Pollicito.

Cum Antiſthenes ipſe ſalſamenta per forũ geſtaret, id quibuſdam admirantibus, quòd philoſophus officio tam ſordido fungeretur, idque in publico, ac non potius ſeruo delegaſſet: Quid, inquit, admiramini? hæc mihi porto, non alijs: Sentiens nullum eſſe ſordidum obſequium, quod ſibi quis impenderet dein non eſſe indecorum eum portare ſalſamenta, qui ſalſamentis veſceretur. 37 Argutè.

Cuidam

38 Cuidam obijcienti quòd Antiſtheni mater
Solerter. eſset Phrygia: Et Deorum, inquit, mater: Ridiculum arbitrās cuidam probro dari patriā, quum in damnatiſſimis regionibus interdum naſcantur fœliciſſima ingenia.

39 Fortitudo. Diceret ſolet hoſtibus à dijs omnia optanda eſse bona, excepta fortitudine: quod illa omnia aliquando futura ſint eorū, qui fortitudine præcellerent, non eorū qui poſſiderent, quod ob ignauiam ea tueri nō poſſint. Senſit fruſtra parari bona, ſi qui parauit, tueri neſciat.

40 Fortitudo. Si quam vidiſset mulierem egregiè cultam adibat ædes illius, iubebatque virum proferre arma & equum: quæ ſi placuiſsent, patiebatur mulierem indulgere delicijs, ꝙ eſset qui defenderet: ſin minus, ſuadebat, vt eum ornatum deponeret, ne præda fieret alijs.

41 Loquacitas. Antiſthenem, quoniam multa conſcripſit volumina. Timon appellare ſolet παντοφυῆ φλέδωνα, id eſt, ingenioſum nugatorem. Non tamen dixit εὐφυῆ, ſed παντοφυῆ, ꝙ ingenio ad quiduis verſatili varia tractaret argumēta, & in his quædam parum digna philoſopho.

42 Studium. Huius placita non indigna ſunt, quæ cōmemorentur. Dicebat τ' ἀρετὴν εἶναι διδακτικήν, id eſt virtutem diſci poſse. Aduerſus eos, qui putant naſci cum homine, aut naturæ affectus ſtuvio vinci non poſse.

Τοὺς αὐτοὺς εὐγενεῖς οὓς καὶ ἐναρέτους.

43 Nobilitas. Qui virtute præditi ſunt, eoſdem & nobiles eſse. Habent enim id, vnde vera naſcitur nobilitas. Aduerſus eos qui maiorum imaginibus aut diuitijs metiuntur nobilitatem.

44 Virtutem ſibi ſufficere ad fœlicitatem, nec

vlla

vlla re opus habere, niſi robore Socratio. Socrates ad omnium rerum patientiam obdurue rat. Imbecillitas corporis impedit frequenter virtutis vſum. Tolerantia.

Virtutem eſse rem operum, non autem plurimis verbis multiſque diſciplinis egere. Negat hoc Horatius: Virtutem verba putas, vt lucum ligna. 45 Virtus in actione.

Sapientem ſibi ſufficere, eò ꝙ omnia quæ ſunt aliorũ, ſunt & huius, qui cũ oĩbus habet amicitiam, & amicitia facit omnia cõmunia. 46 Sapiens.

Ἀδοξίαν εἶναι ἀγαθὸν ἴσον τῷ πόνῳ, id eſt obſcuritatem eſse bonum par labori. Aduerſus illud Epicuri, λάθε βιώσας. Multi ſtudent igno ti eſse, quò viuant in ocio At ignobilitas quoniam patet quorumlibet contemptui, non minus adfert negotiorum quam famæ claritas, quanquam & hoc graue eſt onus. 47 Ocium.

Negabat ſapienté viuere iuxta leges ab hominibus inſtitutas, ſed iuxta normam virtutis: Sentiens non ideo quid faciendum aut vitandum, quia leges iubent, aut vetant: ſed quia ipſa ratio dictat, hoc eſse honeſtum, illud turpe. Leges non omnia præſcribunt, at virtutis regula docet vbique, quid ſit honeſtũ, quid turpe. 48 Virtus legibus nõ eget.

Quidam cenſebant ſapienti nõ eſse ducendam vxorem, ipſe contra cenſebat eſse ducendam, at non voluptatis, ſed liberorum gratia. Debetur hoc naturæ & patriæ. Sed cum optima indole præditis congredietur, vt ex bonis naſcantur boni. Quin & amabit vxorem, non vulgari more, ſed iudicio: is enim verè & cõſtanter amat, qui iudicio amat. At ſapiens 49 Coniugium.

optimè

optimè dijudicat, quæ ſint amore dignæ: aduerſus eos qui vxores ſe iactant habere pro matulis.

50 Prouidẽtia. Sapienti nihil eſſe nouum aut ſubitum, eò quod quicquid homini poteſt accidere, ſit iam præmeditatus: vt nunquã dicat, Non putaram.

51 Amor. Ἀξιέραστος ὁ ἀγαθός, dignus amari quiſquis bonus eſt. Non eſt verus aut ſyncerus amor, niſi quem conciliat virtus.

52 Iuſtè. Aiebat homines virtute præditos eos ſibi parare propugnatores, qui & fortes ſint, & iuſti. Nolunt enim defendi, ſi quid iniuſti admittant, Improbi cõtra fortes defenſores queruntur, iuſtos nolunt.

53 Armata virtus. Ἀναφαίρετον ὅπλον εἶναι ἀρετήν, id eſt virtutem eſſe armaturam, quæ detrahi non poſſit. Nam & enſis & clypeus excutiuntur. Sapiens nunquam non armatus eſt.

54 Paucitas bonorũ. Dicebat eſſe ſatius cum paucis bonis pugnare aduerſus multos malos, quàm cum multis malis aduerſus paucos bonos. Vel quia in bello non tam multitudo, quàm virtus militũ ac ducum parit victoriam: quia præſtat eſſe de numero bonorum, qui vbique pauci ſunt, quàm de grege malorũ, quorũ vbiq; plena ſunt omnia.

55 Vtilitas ex hoſte. Obſeruandos eſſe hoſtes, quòd hi primi omnium ſentiant, ſi quid delinquas. In hoc igitur vtiliores ſunt nobis quã amici, vt errata noſtra cognoſcamus, & cognita corrigamus.

56 Cognatio virtutis. Virum iuſtũ pluris faciendũ quàm cognatũ. Arctiora enim ſunt vincula virtutis, quàm ſanguinis. Et omnia bonus bono proximo cognatus eſt propter animorum ſimilitudinem.

57 Viri ac mulieris eandem eſſe virtutẽ, Idem

ſenſit

ſenſit Socratres, ſexum muliebrem non minus eſſe docilem ad omnia virtutis munia, quàm virilem, ſi pariter inſtituatur. At vulgus ſexum incuſat quaſi ad virtutem indocilem. Sexus.

58 Honeſta ſiue pulchra eſſe quæ bona ſunt, turpia, quę mala. Stoicorum eſt dogma nihil expetendum præter virtutem, nihil fugiendũ præter vitium: quum vulgo ingens probrum ſit paupertas, magna gloria diuitijs per fas nefaſque partis abundare. Verè pulchra.

59 Omnia mala habenda pro peregrinis. Vulgus hominum ea tantùm probat, quibus aſſueuit: ab exoticis abhorret, nō quia per ſe mala ſint, ſed quia peregrina. At ſapienti nihil peregrinum eſſe debet, niſi quod cum vitio coniunctum. Neque enim ideo temulentia deteſtanda, quòd alicubi non ſit in vſu, ſed quòd per ſe turpis. Gratitudo.

60 Tutiſſimum eſſe murum prudentia, quòd is nec collabitur, nec proditur. Nulla mœnia tam ſunt munita, quia machinis, aut ſuffoſſionibus, aut, vt nihil horum, proditione capiantur. Sapientis decreta ſunt inexpugnabilia. Virtus tuta.

61 Quum in theatro populus Athenięſium tumultuaretur ob verſiculum recitatum: Virtus per ſe honeſta.

Τί δ' αἰσχρὸν εἰ μὴ τοῖσι χρωμένοις δοκεῖ, id eſt.
Qui turpe ni videatur hoc vtentibus.

Subiecit alterum:

Αἰσχρὸν τό γ' αἰσχρὸν κἂν δοκῇ κἂν μὴ δοκῇ.
Quod turpe eſt, ſiue credas, ſiue non.

Eleganter correxit inutilem ſententiam. Refert Plutarchus.

ANA-

ANACHARSIS SCYTHA.

1 Ingenue. Hermippus ſcribit illum mox, vt Athenas venerat adijſse Solonis ædes. Percunctanti famulo, quis & vnde: iuſſiſse, renunciaret ad eſſe Anacharſidem, qui & Solonem videre, & ſi fieri poſset, etiam hoſpes fieri cuperet. Solon per puerũ reſpondit, in patria ſolere fieri hoſpites, ſignificans inter Græcos & Scythas nõ eſse ius hoſpitij. Ad hæc verba, quibus abigebatur Anacharſis, perinde quaſi iuſsus eſset introire, ingreſsus eſt ad Solonem: dicẽs ſe iam eſse in patria, & æquum eſse, vt hoſpitio iungerentur. Huius reſponſi dexteritate delectatus Solon, lubens recepit hominem ad intimã familiaritatem, ex primo ſtatim ſermone deprehendens animum philoſophicum, qui iudicaret eſse patriam, vbicunq; benè eſt homini: Ciues enim mundo ſumus omnes.

2 Patria pernicioſa. Reuerſus in patriam conatus eſt ad Græcorum inſtituta nouare Scytharum leges: Eam ob cauſam à fratre in venatu ſagitta percuſſus eſt, Moriens dixit, ſe ob eruditionem incolumem à Grȩcia dimiſsum, per inuidiam in patria perire. Græca ſonant iucundius, διὰ τὸν λόγον, διὰ τὸν φθόνον.

3 Vini parcus vſus. Dicebat vitem ferre tres botros, primũ voluptatis, alterum ebrietatis, tertium moleſtiȩ: Sentiens parcum vini vſum eſse iucundum, quia ſedat ſitim: largiorem gignere temulentiam: largiſſimũ parere rixas, cædes, ac morbos. Simile huic quod alibi dictum eſt: Primam crateram pertinere ad ſitim, alteram ad voluptatem, tertiam ad ebrietatem, quartam ad

ad inſaniam. Dictum erit iucundius, ſi cogites in Scythia non eſse vites.

Admirabatur, qui conueniret vt artifices apud Græcos certarent, ſed de his iudicarent artis expertes: Sentiens de artifice neminem rectè iudicare, niſi artificem. In theatro certabant hyſtriones, mimi, cantores & ſophiſtę, recitabant poeta: quorum artes quum populus neſciret, tamen alijs applaudebant, alios explodebant. 4 Vulgi iudicia.

Rogatus qua ratione quis effugeret, ne fieret vinolentus: Si ſemper, inquit, præ oculis habeat ebriorũ indecoros mores. Nihil enim ſimilius inſano, quàm ebrius, At ebrius exiſtimat ſe decere omnia. In alijs ſpectandũ, quàm fœda res ſit temulentia. 5 Ex allijs exẽplũ.

Aiebat ſe demirari qui conueniret, vt Græci, qui legibus ſuis violentiam & iniuriam puniunt, athletas ob hoc ipſum honorarent, ꝙ ſe mutuo percuterent: Salsè damnans crudelem populi voluptatem, ac in moribus inconſtantiam. Quod enim iniuſtum eſt, ſemper iniuſtum eſt. 6 ſalſe.

Quum rogaſset quendam quanta eſset ſpiſſitudo tabularum nauticarum, isq; reſpondiſſet, quatuor digitorum: Tantillum, inquit, abſunt à morte qui nauigant. Notauit negotiatorum auaritiam, qui lucri gratia ſemet in manifeſtum vitæ diſcrimen conijciunt. Scythæ neſciunt nautica commercia, ſed paſcuis ac venatu viuunt. 7 Nauigatio.

Oleum dicebat eſse venenum inſaniam gignens, eo quòd athletas videret vnctos in ſe inuicem inſanire. Nec olei vſum, vt arbitror, 8 Athletæ inſani.

nouerant

nouerant Scythæ, vt quod nec apud illos perueniret, nec aliunde importaretur. Athletæ pugnant niſi vncti: putant enim corpus fieri robuſtius: ac Scytha ſimulabat ſe credere, illis oleum eſſe cauſam inſaniæ.

9 Aiebat ſe mirari qui fieret, vt Athenienſes qui prohiberent mentiri, tamen in cauponum tabernis palàm mentirentur. Qui vendunt merces, emuntque lucri cauſa, fallunt quemcunq; poſſunt, quaſi, quòd priuatim eſſet turpe, fiat honeſtum, ſi publicè facias in foro. At in contractibus maximè fugiendum erat mendacium. Sed tum maximè mentiuntur homines, quum maximè negant ſe mentiri.

Mendacium in cōtractibus.

10 Admirabatur & illud, quod Græci initio conuiuij cyathis puſillis vterētur, ſaturi maioribus: Sentiens potum non in aliud adhibendum, niſi ad ſedandam ſitim. Abſurdum igitur eſſe tum plus bibere, quum iam ſitis eſſet ſedata.

Mors prępoſterus.

11 Statuis atque imaginibus illius inſcribebatur: γλώσσης, γαστρὸς, αἰδοίων κρατεῖν, id eſt linguæ, ventri, pudendis temperandum. Quòd maximorum malorum cauſa ſit lingua effręnis, & luxu nihil turpius, libido pecudem ex homine reddat.

Continētia.

12 Interrogatus num in Scythia eſſent tibiæ, reſpondit, Ne vites quidem: ſignificans ſaltationes, reliquaſque eius generis voluptates à vinolentia naſci, aliúque.

Vinolentia.

13 Percunctanti quæ naues eſſent tutiſſimæ: Quæ inquit, in ſiccum protractæ ſunt. Solebant enim olim naues ijs menſibus, quibus mare nauigabile non eſt, machinis quibuſdam in ſiccum pertrahi. Anacharſis ſenſit, omnem

Nauigatio.

naniga-

nauigationem eſse periculoſam. At ille de genere nauigij percunctabatur. Sunt enim Liburnicæ, onerariæ actuariæque naues, aliæq; diuerſi generis, in quibus alia eſt alia aduerſus tempeſtatem inſtructior.

Aiebat ſe nihil admirabilius vidiſse apud 14
Græcos, quàm quòd fumum in montibus re- Ἄκαπνα
linquerent, ligna in ciuitatem conueherent.
Senſit, opinor, de acapnis, quæ ita ſiccantur
vel Sole, vel igni in montibus, vt poſtea ardeant abſque fumo

Roganti vtrũ arbitraretur plures eſse mor-
tuos an viuos: Nauigantes, inquit, in viuorũ 15
numero ponis? Dubitans an hi eſsent inter Nauigatio.
viuos habendi, qui vitam vndarum ac ventorum arbitrio commiſiſsent.

Exprobranti cuidam Attico quòd natus eſ- 16
ſet in Scythia: Mihi, inquit, probro eſt patria, Acriter.
tu patriæ. Egregiè inculpatus eſt, cui nihil poteſt obijci præter patriam. At quemadmodũ laudi eſt, apud Barbaros natum, Græcorum diſciplinas ſcire: ita turpe eſt, apud Græcos natum ad Barbaros mores degeneraſse.

Interrogatus quid eſset in homine peſſimũ, 17
& quid optimum, reſpondit lingua: Sentiens Lingua.
idem membrum plurimam adferre vtilitatẽ, ſi recta ratione gubernetur, peſtilentiſſimum eſse, ſi ſecus.

Dicere ſolet præſtare vnicum habere ami- 18
cum multi precij, quàm multos nullius precij. Amicus
Græca ſonant iucundius, καὶ τοῦ ἕνα φίλον ἔχειν insignis.
πολλοῦ ἄξιον, ἢ πολλοὺς μηδενὸς ἀξίους.

Aiebat forum eſse locum multis hominum 19
fraudibus ac rapinis deſtinatum, notans mo- Forum.

res vendentiũ, per fas nefasq́; lucra venantiũ.

20 Ab adoleſcente in conuiuio pulſatus, Adoleſcens, inquit, ſi nunc vinum non fers, vbi ſenueris, aquam feres. Moderationis erat, quòd adoleſcentis proteruiã vino imputauit. Qui verò bibunt intemperantius vinum ea præſertim ætate, cui magis conuenit aqua, ij frequenter ſenes ob inopiam coguntur aquam bibere, aut ὑδροφορεῖν: quum ei ætati neceſsarius ſit vini vſus.

Patientia.

21 Cuidam obijcienti quòd eſset barbarus, Anacharſis, inquit, barbarus eſt apud Athenienſes, ſed viciſſim Atheniēſes barbari ſunt apud Scythas. Græci, ſed in primis Attici, quoniã apud ipſos florebant diſciplinæ liberales, ac leges politicæ, reliquas nationes, contumeliæ cauſa nominabant barbaras. quum barbarum dicatur, quicquid eſt peregrinum atq; inuſitatum. Nunc quum Græcia nihil ſit barbarius: hæc philautia demigrauit ad quoſdã Italos, quibus omnes aliæ nationes barbaræ ſunt.

Barbaries.

22 Huic illud quoque tribuitur multò vulgatiſſimum: Leges aranearum telis eſse ſimiles, in quibus infirmiora animalia hærerent, valentiora perrumperent. ita leges, humiles ac tenues conſtringunt, à potentibus impunè violantur. Meminit Valerius.

Leges.

MYSON.

1 Myſon incertæ patriæ μισάνθρωπος fuiſse traditur, nõ alienus à moribus Timonis Athenienſis. Hunc quum quidam fortè deprehendiſset in ſolitudine ridentem, rogabat, quid rideret, quũ eſset ſolus. Atqui ob hoc ipſum, inquit,

Solitudo.

Inquit, rideo: Subindicans ſibi gratiſſimam eſſe ſolitudinem.

ANAXAGORAS CLAZOMENIVS.

Quum ab Athenienſibus eſſet dãnatus exi- 1 Animoſè.
lio, cuidam dicenti, Priuatus es Athenienſibus, Imò illi, inquit, me: Sentiens Athenienſibus magis opus eſſe Anaxagora quàm cõtra. Qui præclaros viros eijciunt ciuitate, Rempu. lædunt potius, quàm eos, quos expellunt.

Quum in exilio agenti nunciata eſſet mors 2 Fortiter.
filiorum, Sciebam, inquit, me genuiſſe mortales. Idem hoc tribuitur Xenophonti.

Abſens morti addictus eſt. Id nunciãti, Iam 3 Grauiter.
olim, inquit, iſtam ſententiam tulit natura, æque in illos, atq; in me: Sentiens Athenienſes non minus addictos morti, quàm eſſet is quẽ dãnarant. Alijs aliud mortis genus obtingit, ſed omnibus eadẽ eſt moriendi neceſſitas.

Cuidam moleſtè ferenti, ꝙ non in patria, 4 Mortis locus.
ſed peregrè moreretur: Bono animo ſis, inquit, idem.n vndelibet ad inferos deſcẽſus eſt.

Periclis præceptor fuiſſe legitur, cui in ad- 5 Grauiter.
miniſtranda Rempub. magno fuit vſui. Verũ quum Pericles negotijs intentus deſijſſet agere curam Anaxagoræ iam ad decrepitam prouecti ſenectutem, conſtituit inedia finire vitã. Id ſimul vt renunciatum eſt Pericli, anxius accurrit, & argumentis, precibus, & lachrymis conatus eſt hominem à ſpontaneæ mortis propoſito reuocare, idq; magis ſua ipſius cauſa, quàm philoſophi. Cui Anaxagoras reiecta facie iam moribundus, nihil aliud reſpondit, quàm hæc. O Pericles, & quibus lucer-

na eſt opus, infundunt oleum: exprobrans illi neglectum amici, vnde tantam capere poterat vtilitatem. Lucerna curatur ad vſum vulgarem, & talis conſiliarius neglectus perijt.

6 Poſt diutinam peregrinationem domũ reuerſus reperit patriam poſſeſſionesq́; ſuas deſertas: Niſi inquit, iſta periſſent ego ſaluus nõ eſſem: Quòd calamitas illũ adegiſſet ad philoſophiam. Rebus autẽ integris, manſiſſet intra penates ſuos. Ita ſæpenumero proſpera ſunt hominis, quæ videntur aduerſa: & quod damnum putatur ingens, lucrum eſt maximũ.

Lucrum ex dãno

STILPON MEGARENSIS.

7 Habebat filiam parum ſecundæ famæ: cuidam itaq; dicenti, Dedecorat te filia: Nihilo magis, inquit, quàm ego illam decoro. Sentiens neminem alienis factis dehoneſtari, ſed ſuis quemq; moribus æſtimandum eſſe. Neq; enim illa fuiſſet honeſtior, ob patris celebritatem, niſi paternas virtutes fuiſſet imitata. Plutarchus in libro de tranquillitate, pluribus verbis hoc idem enarrat. Nam Metrocli obijcienti, quòd filiam haberet impudicam, Vtrum, inquit, hoc meum peccatum eſt, an filiæ? Cum Metrocles reſpõdiſſet: illius peccatum, ſed tuum infortunium: hunc in modũ excepit: Stilpo, Quid ais? an nõ quæ peccata ſunt, eadem ſunt lapſus? Annuit Metrocles. At lapſus, inquit Stilpo quorum ſunt, eorundem ſunt & fruſtrationes? Et hoc cõfeſſo Metrocle: Porrò quorum ſunt fruſtrationes, horum ſunt & infortunia. Ita placido prudentiq́; ſermone demõſtrauit, filiæ duntaxat eſſe infortunium, cuius eſſet peccatum, ac Cynici conui-

Argutè.

conuicium nihil aliud eſse quàm latratum.

In ſomnis viſus eſt illi Neptunus iratus, quòd non immolaſset hecatombem, quemadmodũ mos erat. At philoſophus hoc viſo nihil perturbatus reſpondit: Quid ais Neptune? ita nè veluti puer huc veniſti cum tua querimonia, quòd pecunia mutuo ſumpta, non expleuerim n dore ciuitatem? Atqui pro rei familiaris modulo ſacrificaui tibi aquas aliquot. Ad hæc arridens Neptunus, viſus eſt illi porrecta dextra dixiſse: In tuam gratiam ingentem aquarum prouentum largiar ciuitati Megarenſium. Quod & eueniſse tradunt. 2 Tranquillitas.

Demetrius Antigoni filius quũ Megarã cepiſset, iuſsit Stilponis domum ſeruari indemnem. Admonitus igitur Stilpon, vt libellum daret rerum omnium, quas amiſiſset: Ego, inquit, nihil bonorũ meorũ amiſi: Nã eruditio & eloquentia mihi ſunt incolumes: quæ hæc verè ſunt, οἰκεῖα, hoc eſt, domeſtica propriaq; bona. 3

Callebat argutias dialecticas, quarum vna parũ illi fęliciter ceſsit De ſtatua Mineruę quã Phidias finxerat, ita percũctatus eſt: Num Iouis Minerua dea eſt? Cũ reſponsũ eſset, eſt: At hæc, inquit, nõ eſt Iouis, ſed Phidię. Id quum eſset cõceſsũ, collegit: Nõ eſt igitur hæc dea. Ob hanc vocem apud Areopagitas impietatis reus peractus eſt. Ille verò ſic conatus eſt elabi, vt diceret non negaſse illam eſse deam, ſed Deũ, hoc eſt maſculũ. Nam θεὸς apud Atticos communis eſt generis. Attamen iuſsus eſt ire exulatum. Theodorus autẽ, cognomẽto ἄθεος, his auditis dixit, Vnde hoc nouit Stilpon, niſi fortè ſublatis veſtibus inſpexit Mineruam? 4 Argute infaliciter.

5 Crates Cynicus ad propoſitam quæſtionem non reſpondebat, ſed pro reſponſo ventris crepitum emiſit. Hic Stilpon: Sciebam, inquit, te quamuis vocem emiſſurum potius quàm eam quam oportuit.

Moderatè.

6 Stilpo Crateti dedit caricam, ſimulq; propoſuit quæſtiunculam. Quum Cynicus, protinus nucem deuoraſſet: Caricam, inquit Stilpo, perdidit. Hic Crates, non caricam modò, ſed & quæſtiunculam, cuius illa fuit arra. Sentiens ſe fruſtra captatum, munuſculo ad reſpondendum.

Cynicè.

7 Videns Cratetem hybernis menſibus frigore rubentem δοκεῖς inquit, μοι χρεῖαν ἔχειν ἱματίου καινοῦ. Lepos qui eſt in vocis ambiguo Latinè reddi non poteſt καινοῦ coniunctim ſonat nouo, & καὶ νοῦ diſiunctim ſonat, & mente. Diſcrimen auribus vix ſentiri poteſt ſcripto poteſt oſtendi. Videris, inquit, egere pallio nouo, ſiue pallio & mente. Nouum requirebat gelu, mentem Cynici ſtultitia, qui veſtem non accommodaret tempori.

Lepidè.

8 Cum omnium oculi coniecti eſſent in Stilpontem, quidā Illi, inquit, Stilpon mirantur te, vt beluam. Nequaquam, inquit ille, ſed vt verum hominem. Solent peregrinæ beſtiæ in ſpectaculum produci. Vulgares homines nemo miratur. Sed philoſophum plerique ſpectabant, non vt quemuis hominem, ſed vt hominem verum. Nam id ſpectaculū eſt rariſſimum. Obiter notauit interpellatorem, ꝙ ipſe non eſſet verus homo, nec ſpectatu dignus.

Dicti retortum.

THIMON ATHENIENSIS.

1 Hunc Pericles ad ſe inuitauit pollicens ſeſe

omnia

omnia neceſsaria prębiturum. At Thimon negauit ſe venditurum libertatem. Delectauit hunc imago muris ſyluestris paruo viuẽtis potius, quàm domeſtici, in ſummis delitijs, ſed perpetua cum ſolitudine verſantis. Libertas

MENEDEMVS ERETRIENSIS.

1 Quum aliquando decretum tuliſset ad populum, quidam ita tetigit illum, vt diceret, non eſſe ſapientis neq; tabernaculum conſuere, neque decretum ſcribere: ſubnotans, quòd ex patre coriario natus eſset, ipſe quondam eiuſdẽ opificij. Nam olim tabernacula è pellibus caprarum conſuebantur. Damnosus magistratus.

2 Cuidam ſciſcitanti num ſapienti ducenda eſset vxor: Num ego, inquit, videor tibi ſapiens? Quum annuiſset: Ego, inquit, vxorem duxi. Superuacuũ erat de eo dubitare, quod videret factũ ab eo quẽ iudicabat ſapientem. Exempla ſapiẽtum.

3 Antigono conſulenti, deberetne ad comeſſationem quandam adire, poſt ſilentium nihil aliud reſpondit, quàm regis filius eſt. Subindicans luxum indecorum eſse regno natis: aut potentibus licere quodlibet. Indecora.

4 Quendam friuolis nugis obſtrepentem, rogauit num fundum haberet: vt is reſpondit ſibi plurimas eſſe poſseſsiones: Abi igitur, inquit & illas cura, nè tibi eueniat, vt & illas perdas, & priuatum elegantem amittas. Nõtans illum ad dicendum nõ eſse idoneum, ſed magis ad agriculturam. Garrulitas.

5 A Nicocreonte Cypri tyranno vocatus ad ſolenne conuiuium cum Aſclepiade amico, cęteriſq; philoſophis dixit: Si honeſtum eſt Libertas periculoſa.

Digitized by Google

tales conuocare viros, oportuit id quotidie fieri: ſin minus, etiam tum fruſtra fieri. Ad id quum tyrannus reſpondiſset, diem illum eſse ſibi feſtum, eoque ſingulo quoque menſe vacare audire philoſophos; liberius reſpondit Menedemus: hoc poſtulare ſacrificium vt per omne tempus audiret philoſophos. Quid multis? Eò proceſſit hominis libertas, vt niſi tibicen quiſpiam eos auocaſset, perituri fuerint. In naui quum periclitarentur Aeſclepiades dixit, Tibicinis modulatio ſeruauit nos, Menedemi libertas perdidit.

Argutiæ ſophiſticæ.

6 Percunctanti cuidã Alexino an patrem cædere deſijſset, reſpondit, neq; cecidi, neq; deſij. Quum alter ſubiecißet, oportere ſoluere ambiguitatem per ναὶ & οὔ, aut affirmãdo, aut negando: Ridiculum, inquit, eſt veſtras ſequi leges, quum liceat in portis occurrere. Alter captabat illum inſidioſa percunctatione, ſiue enim reſpondiſset, deſij, ſiue non deſij, agnouiſset crimen. Ille hoc præſentiens excluſit ſophiſticum cauillum. Sic & Socrates apud Platonem obiurgatur à ſophiſtis, quòd ſecus reſpondeat, quam ipſis eſset commodum.

Iugulare mortuos

7 Quum Bion, acriter diuos inſectaretur, ait illum trucidare mortuos: quòd aduerſus illos ſtudioſè pugnaret, qui iam dudum eſsent expoſi, ſepultique.

8 Ad quendam dicentem maximum eſse bonum, ſi quis omnium potiri queat, quę optat. Sed multò maius, inquit, bonum eſt, non optare niſi quod oportet.

9 Dicebat plurimos nauigare Athenas ſtudiorum gratia, qui primùm eſsent ſapientes, deinde

inde

inde fierent philoſophi, hoc eſt ſapientiæ amantes, diu rhetores, denique progreſſu temporis euadere idiotas meminit Plutarchus. Multũ profecit, qui dicit ſe nihil ſcire. Et infęliciter facit, qui ſemper vergit in deterius. Degenerare.

PLATO ATHENIENSIS.

Quum Plato ad tragicum certamen paratus audito Socrate mutaſset cõſilium, poemata ſua exuſſit, præfatus Homerico carmine: 1 Potiora ſectanda.

Ἥφαιςε πρόμολ' ὧδε, Πλάτων νύ τι σεῖο χατίζει,

Huc ades ò Vulcane, Platoni nunc opus eſt te.

Cum Dionyſio Hermocratis filio de tyrannide diſſerens, ait non ſtatim eſſe præſtantius quòd vni tantùm ſit Vtile niſi & virtute cęteris antecelleret. Offenſus tyrannus dixit, *οἱ λόγοι σου γεροντιῶσι*, id eſt verba tua ſapiunt ſeniũ. Contra Plato, *οἱ δὲ σοῦ τυραννιῶσι*, id eſt, tua verò tyrannidem ſapiunt. 2 Libere.

Apud Ægineras lex erat, vt ſi quis Athenienſis Aeginam veniſſet, capitalis eſſet: huc quum eſſet deductus Plato, vt venundaretur, capitis poſtulatus eſt à Curmendio, qui legem eam tulerat: Sed tempeſtiuo cuiuſdam ioco libertatus eſt. Ait enim legem habere, ſi quis homo: at hunc eſſe philoſophum. 3 Iocus ſalubris.

Plato dicitur ter nauigaſſe in Siciliam, nec ſine periculo, nec ſine cauillis obtrectantium. Molon itaq;, qui gerebat hoſtilem in Platonem animum, negabat eſſe mirum: ſi Dionyſius eſſet Corinthi, ſed ſi Plato in Sicilia. Nam tyrannum expulerat neceſſitas, Platonem inuitabat ambitio, vt vulgus quidem interpretabatur: Et tamen Dionyſium eſſe Corinthi adeo mirabantur omnes vt, iam abierit in 4 Salsè.

prouer-

prouerbium, de re inexpectata & incredibili.

5 Aſſueſcere malis. Adoleſcentem quòd luſiſſet aleam grauiter increpuit: qui cum dixiſſet. Si obiurgas ob rem paruam? At paruum non eſt, inquit aſſueſcere. Tale quiddam ſubindicat Demea Terentianus in Adelphis: Mitto rem conſuetudinem ipſorum.

6 Moderatè. Iratus ſeruo, quum eum caſtigare pararet, & fortè interueniret Xenocrates: Flagella, inquit, hunc puerum, nam ipſe ſum iratus. Sibi diffiſus eſt homo philoſophus: ſentiens animi commotionem. At vulgus hominum tum maximè punit, quum iraſcitur.

7 Moderatè. Rurſus alteri cuidam famulo ſic comminatus eſt Loris te cæderem, ni iratus eſſem. Nihil iræ fidendum. Sapuit Syrus ille Terentianus, qui ſe coniecit in angulum, edormiturus quod biberat vinum. At ira minus ſui compos eſt, quàm ebrietas.

8 Modeſtè. Quum aliquando cõſcendiſſet equum, mox deſcendit, dicens ſe vereri, μὴ ἱπποτυφίᾳ ληφθῇ, id eſt nè equeſtri faſtu corriperetur. Superbũ animal eſt equus & equitare quiddam habet magnificum, parumq; philoſopho dignum.

9 Temulẽtia. Temulentiæ deditis ſuadebat, vt poti ad ſpeculum ſeſe contemplarentur, ita fore, vt ab eo vitio recederent, conſpecta fœditate.

10 Vigilantia. Somnolentiam improbabat, eóq; ſcripſit in legibus κοιμώμενος οὐδεὶς οὐδενὸς ἄξιος, id eſt, Nemo dormiens vlla re dignus eſt.

11 Commodè dicere. Quum à Dionyſio faſtidiretur, popoſcit congrediendi copiam: ea data hunc in modũ diſſeruit: Si quem ſentires in Siciliam appuliſſe hoc animo, vt tibi malè faceret, qui tamen

men non data opportunitate, nihil mali faceret, an hunc impune dimitteres? Quum Dionyſius reſpondiſſet, nequaquam ô Plato: oportet enim hoſtium non facta ſolum, verum & animi propoſitũ vlciſci: Plato ſubiecit, Tum ſi quis tibi benè volens veniſſet in Siciliam, vt tibi boni quippiam adferret, nõ faceret autem deſtitutus occaſione, num par eſſet hunc nulla relata gratia contemptum abijcere? Dionyſio percunctante quis eſſet ille: Aeſchynes, inquit, vir & morũ ſanctimonia cum quouis amicorum Socratis conferendus, & qui poſſit dicendo meliores reddere cum quibus habeat conſuetudinem. Is quum huc multum maris emenſus adnauigaret, vt ſuã philoſophiam tibi impertiret, hactenus neglectus eſt. Hæc tam commoda oratio effecit, vt rex & Platonem, cui prius erat infenſior, amplecteretur, & Aeſchynem ſplendidè, magnificeq; tractaret.

Dionem ob formam & ob rerũ geſtarũ magnitudinem quum plurimi fieret ab omnibus admonuit, caueret, metueretq; contumaciam, cui comes eſſet ſolitudo. Inſolẽter enim vtentem rebus proſperis amici deſtituunt. 12 Ferocia.

Si quando fortè incidiſſet in eos, qui præter decorum quippiam agerent, digreſſus conſueuit dicere, Nunc vbi ego talis? Nemo ſuã turpitudinem perſpicit, ſed ſibi quiſq; aſſentator eſt. Ex alijs igitur diſcendum quã indecora ſint, quæ præter honeſtatem geruntur. 13 Exemplum ex alijs.

E diſputatione diſcedens ſolitus eſt admonere diſcipulos: Videte pueri, vt otium in re quapiam honeſta collocetis: Significans otiũ omnia mala docere adoleſcentes. 14 Otium.

Solet

15 Exercitatio. Solet admonere vt neq; corpus ſine animo exerceamus, neq; animum ſine corpore, vt pariter vtriuſque curam habeamus.

16 Fœlicitas intractabilis. Rogatus à Cyrenenſibus, vt ipſis leges ſcriberet, ac Reipub. ſtatum componeret, recuſauit, dicens: perdifficile eſſe condere leges tam fœlicibus: indicans eos non facilè parere ſalubribus monitis, qui ſucceſſu rerum elati ſibi felices viderentur.

17 Affectata oratio. Polus ſophiſta reperiſſe dicitur quaſdã orationis delicias, veluti cõtraria inter ſe reddita, membra compária, ſimiliter deſinẽtia, quibus immodicè putatur vſus. His ornamentis quum ſe iactaret inſolentius, Plato ſic hominẽ taxauit, ὦ πῶλε, ἵναπροσείπωσε κατάσε, id eſt, O Pole, vt te tuo alloquar modo. Polus Græcè ſonat pullum equinũ, ipſo itaq; ſtatim nomine te i it hominis arrogantiam: Imitatus eſt &, ὁμαιόπτερον : σπῶλε σε κατᾶι σε.

18 Breui loquentia. Antiſthenem qui diſſerẽdo fuerat prolixior, ſic admonuit. Ignoras, quòd orationis modus ſit, non is qui dicit, ſed qui audit?

19 Luctus. Dicebat in morte amicorum quieſcendum eſſe: partim eò quòd nondum liqueret, bonũ eſſet an alum quod accidiſſet: partim quòd acerbè f renti nihil à luctu eſſet commodi. Tollitur enim dolor, ſi quis ſecum conſideret, quale ſit, quod euenit.

XENOCRATES CHALCEDONENSIS.

1 Pecuniæ contemtus. Qum Alexãder Magnus illi miſiſſet ingentem pecuniarũ ſummã, ex ea dũtaxat tres minas recep t, reliquum referri iuſſit, dicens ipſi

Digitized by Google

ipſi pluribus eſſe opus, qui plures aleret.

Paſſerem qui fugiens imminentem accipi- 2
pitrem ſeſe in Xenocratis ſinum conieciſset, Innocentia.
texit, fouitque, ac demulcens dimiſit dicens,
ſupplicem non eſse prodendum.

A Bione dictis laceſſitus, Non ſum, inquit, 3
tibi reſponſurus, neq; enim tragœdia quum a Animoſè.
comędia taxatur, dignatur eam reſponſo. Nota
eſt veteris comędiæ licentia, in qua multa
ſcommata iaciuntur, & in ipſos poetas, & famularum
perſonas: at tragędia non dignatur
viciſſim humiles perſonas attingere.

Ad quendam nec geometriæ, nec muſices, 4
nec aſtrologię peritum, ad ſcholam tamen ipſius Docilitas.
commeantem. Abi, inquit, anſam philoſophiæ
non habes, hoc eſt, non es ad philoſophiam
docilis, nullis inſtructus diſciplinis,
Alij ferunt illum ita loquutum, παρ' ἐμοὶ πόκος
οὐ κνάπτεται. Apud me vellus non maceratur,
Lana rudis non ſtatim traditur veſtiario, ſed
fulloni.

Quum Platoni Dionyſius diceret, Aliquis 5
auferet tibi caput, Xenocrates qui tum pręceptori Amicitia
aderat, Non prius, inquit, quàm hoc,
ſuum oſtendens caput.

Cum in conuiuio cæteris multa garrienti- 6
bus ſolus nihil diceret, interrogãti quur vnus Taciturnitas.
omnium ſileret: Quoniam, inquit, loquutum
fuiſſe pęnituit aliquando, ſiluiſse nunquam
Hoc Plutarchus in libello περὶ τῶν ὑγιεινῶν tribuit
Simonidi.

Alexander ad hunc legatos miſit cum ali- 7
quot talentis, quos ille in academiam perductos
parca tenuique cœna excepit. Poſtridie
interro-

Pecuniæ contemptus. interrogantibus, cui vellet adnumerari pecuniam: Quid? Inquit: Ita ne vos ex heſternâ cœna non intellexiſtis me pecunia non indigere? Philoſophus Ethnicus reiecit à ditiſſimo liberaliſſimoq́ rege vltro delatam ingentem pecuniæ ſummam.

8 Curioſitas. Dixit nihil referre vtrum pedes, an oculos inferas in ædes alienas videlicet deterrens, ab omni curioſitate rerũ ad nos nihil attinentiũ.

9 Pueri reuerentia. Dicebat pueris aures eſſe muniendas follibus potiuſquàm athletis: quod plus ſit periculi, nè puerorum aures occupentur prauis ſermonibus, quàm nè athletarũ aures pateant ad ictus: Maxima, inquit Satyricus, debetur puero reuerentia.

CRANTOR SOLENSIS.

10 Fortiter. Senarium hunc ex Bellerophonte Euripidis probare ſolet.

Οἴμοι, τί δ' οἴμοι, θνητά τοι πεπόνθαμεν.

Heu, quid heu? nobis quod hominum eſt, accidit.

Senſit quicquid vlli hominum accidit, hoc vnicuique poſſe accidere. Nihil igitur nec inexpectatum videri oportere, nec intolerabile.

ARCESILAVS.

1 Modeſtè. Si quando probabat aliquid, dicere ſolitus eſt φημ' ἐγώ, id eſt, aio, ſiue mihi videtur, ſiue fateor. Si quid diſplicebat dicebat οὐ συγκαταθήσει δὲ τούτοις ὁ δεῖνα, id eſt his non aſſentietur ille, nominato quopiam: ſimul & in aſſeuerando ſeruans modeſtiam, & in contradicendo fugiens inuidiam.

Percun-

Percunctanti, qui fieret, vt ab alijs ſectis multi deficerẽt ad Epicureos, ab Epicureis nulli deſciſcerent ad alios: Quoniam, inquit, ex viris galli fiunt, ex gallis viri nequaquã: Sentiens homines eſſe proniores ad voluptatem, quàm ad virtutẽ. Gallos dixit ſacerdotes Cybelis curratos. Porrò voluptatem amplecti fęminarum eſt potius quàm virorum. 2 Procliuitas ad deteriora.

Quum hoſpites quoſdam vnà cum amicis exciperet conuiuio cęna quidem apposita eſt, ſed deerat panis, videlicet pueris oblitis emere. Hic ille ridens: Quàm, inquit, res eſt apta conuiuijs apparãdis eſſe ſapientem: Sentiens philoſophos in rebus vulgaribus minus ſapere quàm idiotas. Sed interim dedit exemplũ philoſophicæ moderationis: quis enim ibi non incanduiſſet ira? 3 Modeſtè.

Paupertatem comparabat Ithacæ patriæ Vlyſſis, quod iuxta Homerum, aſpera quidem eſſet, ſed bona, κουροτρόφος, id eſt, iuuenum altrix, dum eos conſuefacit frugaliter & continenter viuere, & ad omnem virtutis functionem exercens. 4 Paupertas.

Dicere ſolitus eſt, quemadmodum vbi multi eſsent medici, ibi multi ſunt morbi, ita vbi permultæ leges eſsent, ibi plurimum eſse vitiorum. 5 Legum multitudo.

Diuitem quendam immodicè delicatum, capillitio arte compoſito, oculis volubilibus ac lubricis, quum is alioqui caſtus & integer haberetur, ita taxauit: Quid refert, inquit, aduerſi an auerſi cinędi ſitis? Senſit mentis integritati, corporis etiam habitum & cultum oportere congruere. 6 Mollities.

BION BORYSTHENITES.

1 Percunctanti Antigono Homerico verſu :
Genus Τίς πόθεν εἰς ἀνδρῶν, πόθι τοι πόλις, ἠδὲ τοκῆυς.
pudendum. Sentiens Bion ſe traductum de generis ac gentis ignobilitate, reſpōdit ingenuè : Pater meus libertus erat, cubito ſeſe emungens : Significans eum fuiſſe ſalſamentarium addebat illum Boryſthenitem fuiſse genere, non facie, ſed in fronte geſtare ſcripturam amari domini : matrem fuiſse è lupanari, quum cętera item nudè cō memoraſset, adiecit verſum Homericū.
Ταύτης, τῆς γενετῆς, τούτυ πατρὸς εὔχομαι εἶδ.

2 Cuidam obijcienti, ꝙ adoleſcentem quen-
Delitias. dam ad ſe nō pellexiſset : Tenellus, inquit, caſeus non attrahitur hamo : Significans pueros delicatos non eſſe ad philoſophiā accomodos.

3 Alteri percunctanti quis eſset maximè an-
Trāquilitas. xius : Qui in maximis, inquit, rebus cupit eſse fortunatus. Is enim mille curis diſtorquetur, vt aſſequatur ardua, & aſsequutus æquè torquetur, nè amittat.

4 Rogatus, eſset ne ducenda vxor : Si defor-
Coniugium. mem, inquit, duxeris, habebis pœnam : ſin formoſam, habebis cōmunem. In Gręcis vocibus pluſculum eſt iucunditatis, ποινὴν & κοινήν.

5 Senectutem dicebat portum eſſe malorum,
Senectus. quòd omnes huc confugerent, ſperantes miſeriarum finem. Mori autem vnicuiq; in promptu eſt. Id Ethnici quidam exiſtimabant eſse præclarum, Chriſtiana pietas docet eſse nefarium ſcelus.

6 Gloriam dicebat eſse matrem annorum, ob id opinor, ꝙ quum hominis vita ſit breuis honeſta

meſta memoria in multa ſæcula propagatur. Immortalitas.

7 Formam dicebat eſſe bonum alienum: Sentiens extra hominem eſſe, quod ipſe ſibi nec dare poteſt, nec tueri datum. Animi bona verè noſtra ſunt. Forma.

8 Diuitias dicebat eſſe neruos actionũ quòd ſine his nihil agatur. Alius dixit neruos belli. Diuitię.

9 In quendam qui prædia ſua deuorauerat: Amphiaraum, inquit, terra abſorbuit, tu terram. Profuſio.

10 Aiebat, magnum eſſe malum, non poſſe ferre malum. Abſque hoc enim nulli poteſt eſſe vita ſuauis. Tolerantia.

Damnabat homines qui ſic exurrerẽt, quaſi ſenſu vacarent, ſic adurerent, quaſi ſentirent. Ob id, ni fallor, quòd in bellis exurantur omnia. Rurſus ſi leuiter attingantur ab igni, offenduntur. Id enim appellat adurere. 11 Salsè.

12 Dicebat eſſe optabilius ſuam meſſem alteri largiri, quàm alienam decerpere. Senſit felicius eſſe dare quàm accipere. Liberalitas.

13 Aiebat facilem eſſe ad inferos viam. Nam illuc hominem abire clauſis oculis. Morientibus enim clauduntur oculi. Mors facilis.

14 Alcibiadem hoc elogio taxauit, quòd adoleſcens viros abduxiſſet ab vxoribus: iuuenis factus, vxores à viris. Liberi

15 Rhodi quum Athenienſes darent operam rhetoricis, ipſe philoſophiam docebat. Ob id reprehenſus, ita reſpondit: Triticum adnexi, & hordeum vendo? Sentiens abſurdum eſſe ab ipſo requiri deteriora, quum attuliſſet meliora: nam philoſophia veluti triticum cibus eſt hominum, hordeum equorum: Philoſophia potior rhetorica.

ſimul innuens ſolum philoſophum loqui, rhetores hinnire potius.

16 Correctio. In fabulis eſt Danaidas puellas apud infe- tos huic addictas eſse ſupplicio, vt pertuſis vaſis deferant aquam in dolium pertuſum. Bion dicebat grauius fore ſupplicium, ſi integris vaſis, ac non pertuſis idē facerent: tum enim irent onuſtiores.

17 Loquacitas. Cuidam immodicè loquaci, vt ſibi ſubueniret oranti, reſpondit: Abundè tibi morem geram, ſi aduocatos miſeris, non venias ipſe.

18 Innocentia tuta. Euenit vt cum ſceleroſis nauigās incideret in prædones: illis dicentibus. Actum eſt de nobis, ſi agnoſcamur. Et de me, inquit, niſi agnoſcamur. Bonis innotuiſse ſalus eſt.

19 Indocilis. Arrogantiam dicebat eſse profectus obſtaculum. Indocilis enim eſt, qui mauult doctus videri, quàm eſse.

20 Auarus. In diuitem quendam ſordidum ita loquutus eſt: hic facultates ſuas non poſſidet, ſed ipſum poſſident facultates.

21 Diuites ſordidos dicebat ita facultatum ſuarum curam habere, quaſi eſsent propriç: rurſus ex iiſdem nihil capere vtilitatis, quaſi eſſent alienæ.

22 Prudentia ſenilis. Aiebat iuuenes vti debere fortitudine, ſenes valere prudentia. Nam his rerū vſus conciliauit ſapientiam.

23 Dicebat prudentiam tantò cæteris virtutibus antecedere, quantò cæteris ſenſibus præſtaret viſus. Nam oculi prælucent toti corpori, nec vlla eſt virtus abſque prudentia Nam quomodo iuſtus reddet, cuiq; ſuum, niſi prudentia commonſtret, quid cui debeatur?

Docebat

Docebat nulli exprobrandam eſſe ſenectutem, ad quam omnes optant peruenire: Abſurdum enim eſt alijs probro dare, quod quis optat ſibi contigere. 24 Senectus

Conſpiciens quendã triſti vultu, qui habebatur inuidus: Neſcio, inquit, vtrum tibi aliquid acciderit mali, an alteri boni quippiam. Inuidus enim non minus diſcruciatur aliena fœlicitate, quàm ſuo infortunio. 25 Inuidia.

Dicebat amicos, quales eſsent, retinendos eſse, nè videamur, aut malos recepiſse in familiaritatem, aut bonos reieciſse. 26 Prudenter.

Dicere ſolitus eſt: quemadmodũ proci Penelopes, quoniam cum Penelope commiſceri non potuerunt, cum illius ancillis rem habuerunt: ita qui philoſophiã aſsequi nõ poſsunt, in alijs friuolis diſciplinis ſemet exercent. 27 Grauites

Familiares ſuos admonebat, vt hoc argumento putarent ſe profeciſse in Philoſophia, ſi iurantes, & conuitiantes perinde audirent ac ſi recitarent verſus illos Homericos: 28 Modestio.

Ὦ ξεῖνε ἐπεὶ οὔτι κακῷ οὔτ᾽ ἄφρονι φωτὶ ἔοικας,
Οὖλέ τε καὶ μάλα χαῖρε, θεοὶ δ᾽ αὐτοὶ ὄλβια δοῖεν,
id eſt,
Quando vir haud nequam, nec ſtultus amice videris;
Per multum ſalue atq; vale, Dij proſpera donent.

LACYDES CIRENAEVS.

Accerſitus ab Attalo rege, reſpondit imagines eminus eſse ſpectandas: innuens arctam, aſſiduamq; familiaritatem ſæpe minuere virtutis admirationem. 29

CARNEADES.

30 Carneades fertur admodum fuiſse vocalis. Itaq; quodam tempore Gymnaſiarcha, id eſt, ſcholæ princeps, miſit, qui diceret, nè tantopere clamaret, cui reſpondit, Da mihi vocis modum. Ad quod rurſus eleganter princeps: Modum habes, nempe auditores. Siquidem pro numero auditorum temperanda vox eſt.

31 Principū Inſtitutio. Dicere ſolet diuitum ac regum filios, nihil rectè diſcere præter quàm equitare, quòd his omnes adulentur: ſolus equus non curans regem gerat an priuatū, tergo excutit quiſquis equitandi fuerit imperitus.

ARISTOTELES STAGIRITES.

1 Aemulatio. Quum Xenocratis æmulatione cœpiſset habere ſcholam, hoc carmen vſurpauit:

Αἰσχρὸν σιωπᾶν, ξενοκράτην δ' ἐᾶν λέγειν. id eſt, *Silere turpe, ac Xenocratem pati loqui.*

Alij pro Xenocrate ponunt Iſocratem.

2 Libertas intempeſtiua. Calliſthenem diſcipulum liberius multa dicentem apud Alexandrum Homerico carmine admonuit.

Ὠκύμορος δή μοι τέκος ἔσσεαι, οἷ' ἀγορεύεις.

Talia nate loquens haud multo tempore viues,

Nec male diuinauit nā libertas illi fuit exitio.

3 Calūnia excalumnia. In ius vocatus quòd Hermiam mulierem, quā amabat, hymno quaſi Deam celebraſset, calumniæ moleſtiam Homerico verſu teſtatus eſt in ipſo ſtatim defenſionis initio.

Ὄγχνη ἐπ' ὄγχνῃ γηράσκει, σῦκον δ' ἐπὶ σύκῳ.

4 Rogatus, quid lucri facerent mendaces: Vt

vera, inquit, loquentibus non credatur. Vanitas.
Increpanti, ꝙ homini malo dediſset elee- 5
moſynam. Non mores, inquit, ſed hominem Benigni-
commiſeratus ſum. Etiam improbis in neceſ- tas Iquoſ
ſitate ſuccurrit vir bonus: debetur enim hoc uis.
officium ſi nõ meritis illius qui iuuatur, certè
naturæ, Et bonus fieri poteſt, qui malus eſt.
Illud amicis ac diſcipulis inter diſſerendũ 6
frequenter ſolet ingerere: viſum accipere lu- Lux ani
mẽn à circunfuſo aere, animum autem à diſci mi.
plinis liberalibus: Sentiens ingenium adole-
ſcentũ mathematicis diſciplinis acui, & ad re-
liqua philoſophiæ myſteria reddi perſpicax.
Crebro taxabat Athenienſes, quòd quum 7
duas res, fruméta, ac leges inueniſsent, frumen Salsè.
tis vterentur, legibus nequaquam: Alludens
ad Triptolemum Athenienſem, cuius miniſte-
rio Ceres vſa eſt in ferẽdis legibus ac tritico.
Eruditionis radices dicebat amaras eſse, ſed 8
fructus dulces.
Percunctanti quid citò ſeneſceret: Gratia, 9
inquit: Sentiens iniuriæ memoriam eſse te- Benefi-
naciſſimam, beneficij breuiſſimam. cij obli-
Interrogatus, quid eſset ſpes: Vigilantis, uio.
inquit, ſomnium, Multa ſibi promittunt ina- 10
nia, qui ducuntur. Et Maro:
Qui amant ſibi ſomnia fingunt.
Diogenes Ariſtoteli obtulit caricam, cogi- 11
tans ſi non acciperet, illum ſententiam ali- Captatio
quam eſse meditatum. At Ariſtoteles acce-
pta carica, dixit, Et caricam & ſententiã per-
didit Diogenes. Huic ſimillimum eſt, quod
ante tributum eſt Crateti.
Quum iterum illi caricam porrigeret Dio- 12

 genes,

genes, accepit, & ſublato in cœlum vultu more puerorũ : Magnus, inquit, Diogenes : moxque illi reddidit caricam : Notans, opinor, ab illo captari laudem munificentiæ.

13 Doctrina quib. paretur. Dicere ſolet tria ad priuandam ſapientiam potiſſimùm neceſſaria, naturam, doctrinam, & exercitationem. Inuita Minerua fruſtra laboratur, rectè diſcitur à doctis : exercitatio cõſummat eruditionem.

14 Magnanime. Quum accepiſſet quendam in ipſum dixiſſe conuitia : Abſentem, inquit, vel loris cædat : docens ea prorſus eſſe contemnenda, quę non lædunt, niſi quis ſe lædi putet.

15 forma. Pulchritudinem dicebat quauis epiſtola efficaciorem ad cõmendationem. Sunt qui hoc adſcribant Diogeni. Ariſtotelem verò formã ſolitum appellare donum, quia gratis contigit à natura. Eandem Socrates appellauit exigui temporis tyrãnidem, quòd formæ gratia mox defloreſcat. Plato naturæ prærogatiuam, ꝙ paucis contingat. Theophraſtus ſilentẽ fraudem, quòd abſque verbis perſuadeat. Theocritus eburneum detrimentum, ꝙ grata quidem ſit aſpectui, ſed multorum incommodorum cauſa. Carneades, ἀδορυφόρητον βασιλείαν, id eſt, regnum abſque ſatellitio, quòd formoſi impetrent quicquid volunt, nulla adhibita vi. Refert Laertius.

16 Eruditio. Interrogatus qua re differant docti ab indoctis : Qua viui, inquit, à mortuis. Sentiens hominem abſque literis ſtatuam eſſe verius, quàm hominem.

17 Dicebat eruditionem in proſperis eſſe ornamentum, in aduerſis refugium. Parentes qui

qui rectè liberos ſuos inſtituiſſent,aiebat multò honorabiliores eſſe ijs, qui tantùm genuiſſent, quòd ab his contigiſſet viuere, ab illis etiam bene viuere.

Cuidam glorianti quòd eſſet à magna cele- 18
brique ciuitate, dicebat hoc nihil referre, ſed Salsè.
an celebri patria dignus eſſet.

Rogatus quid eſſet amicus: Vna, inquit, 19
anima in duobus corporibus. Amicus.

Aiebat quoſdam homines ita parcere,quaſi 20
ſemper eſſent victuri: rurſus alios ita profun- Profuſio
dere, quaſi mox eſſent morituri.

Percunctanti qui fieret vt cum formoſis diu 21
tius ac libentius confabulemur, reſpondit eam Cæca p-
percunctationem eſſe cæci. Cæcus enim non cũctatio
ſentit formæ illecebram, nihilo magis quàm
colorum gratiam.

Percunctanti quid lucri cepiſſet ex philo- 22
ſophia: Vt ea inquit, nullo imperante faciã, Virtus
quæ vulgus facit metu legum. Idiota à fur- non cogi
to abſtinet,quia lex minatur pœnam: philo tur.
ſophus abſtinet, quia per ſe turpe eſt, etiamſi
liceat impunè.

Interrogatus quo pacto fieret, vt diſcipuli 23
quamplurimum proficerent: Si, inquit præcedentes grauiter inſequantur, ſequentes non morentur.

Quum garrulus quiſpiam, vbi multa nuga-
tus eſset apud Ariſtotelem, tandem dixiſſet. 24
Fortaſſis obſtrepo tibi nugis meis: Non her- Salsè in
cle, inquit, neq; enim aduerti animum. garrulũ.

Reprehenſus ꝙ munus dediſſet improbo: 25
Non homini dedi, inquit, ſed humanæ ſorti. Benigni
Hoc ſuperius alijs verbis cõmemoratum eſt. tas.

25 Rogatus quomodo amici eſſent tractandi? Quomodo, inquit, nos ab illis tractari cuperemus.

27 Eruditionem dicebat optimum eſſe viaticũ ad ſenectutem. Nam cætera ſenem aut deſtituunt, aut grauant etiam.

28 Illud frequenter habebat in ore, ὦ φίλοι, οὐδεὶς φίλος, Sentiens multos eſſe amicos nomine, pauciſſimos aut nullos re.

Amicus rara res.

29 Admonebat neminem de ſe debere prædicare, vel in laudem, vel in vituperationem: quòd illud eſſet hominis vani & inanis: alterum ſtulti ac vecordis.

Modeſtia.

30 Idem admonebat, vt voluptates contemplemur non venientes, ſed abeuntes, hoc eſt, non à fronte, ſed à tergo, venientes enim fucata ſpecie blandiuntur: abeuntes, autem pœnitentiam, ac dolorem relinquũt.

Voluptas.

31 Dicebat Athletas, qui à libris arcentur, omnemque vitam in cauillis ſcurrilibusque iocis tranſigunt, ſimiles euadere gymnaſiorum ſtatuis, nempe pingues & ſaxeos.

Imperitia.

32 Quũ iam natus annos ferè ſexaginta duos, adeo laboraret, vt admodum tenuis vitę ſpes ſupereſſet, conuenerunt ad illum diſcipuli rogantes, vt ex ipſis aliquem deligeret, qui in locum eius ſuccederet. Inter auditores erant duo præcipui, Theophraſtus Lesbius, & Menedemus Rhodius. Ariſtoteles reſpondit ſe quod petebatur, facturum, vbi daretur opportunitas. Pauiò poſt quum rurſus ad eum eadem de cauſa conueniſſent, dixit vinum quod biberet ſibi parum eſſe commodum, ac quæri iuſſit exoticum vel Rhodium vel Lesbium. Id ſimu-

Ciuiliter.

Id ſimul atque curatum eſt, guſtato Rhodio dixit: Firmum hercle vinum, & iucundum. Mox guſtato Leſbio: Vtrumque, inquit, egregiè bonũ, ſed Leſbium ſuauius eſt. Id vbi dixit, nulli dubium fuit, quin lepidè ſimul, & verecundè, ſucceſſorem ſibi ea voce, non vinum delegiſſet: probauit vtrumque, nec tamen auditoribus eligendi ius ademit. Sed Græcus ſermo pluſculum habet ciuilitatis, quòd οἶνος, id eſt, vinum apud Græcos ſit generis maſculini: vt hæc vox, ὁ λέσβιος ἡδίων, poſſit & ad perſonam accommodari.

THEOPHRASTVS ERESIVS.

Dicebat potius eſſe fidendum effreni equo, quam verbo incompoſito. Nemo non metuit inſidere equo infræni, at plus eſt periculi à lingua effreni. 1 Lingua.

Ad eum qui in conuiuio perpetuò ſilebat: Si, inquit, indoctus es, prudenter facis: ſin doctus es, imprudenter. Iucundius effertur à Plutarcho: Si ſtultus es, rem facis ſapientem, ſi ſapiens, ſtultam. Eſt aliqua ſapientiæ pars, ſilentio ſtultitiam tegere. 2 Silentium

Habebat ſemper in ore, nullum eſſe ſumptũ precioſiorem tempore. Solum enim hoc recuperari non poteſt, & tamen vulgò nihil habetur vilius tempore. 3 Temporis parſimonia.

In quendam Caſandri amicum ſimis naribus fecit hoc ſcomma: Demiror, inquit, oculos tuos non canêre, cum illis naſus ſit additus: quòd naſus fiſtulæ ſpeciem præberet. Refert Plutarchus in Sympoſiacis. 4 Ridicula

DEMI-

DEMETRIVS PHALEREVS.

1 Quum audiſset Athenienſes fuiſse demolitos ſtatuas ſuas, quas illi poſuerunt: At virtutem, inquit, non euerterunt, cuius gratia illas poſuerant.

Animosè.

2 Dicebat ſupercilia puſillum eſſe corporis membrum, tamen totam offuſcare vitam. Inſuaues enim ſunt ad omnem vitæ conſuetudinem triſtes ac ſupercilioſi.

Supercilioſi.

3 Ariſtophanes in comœdia Plutum inducit cœcum. At hic dicebat non ſolùm Plutum, id eſt, diuitias eſse cœcum, verumetiam fortunam Pluti ducem: vt iam ſit illud prouerbij, Cœcus cœco dux. Sæpe largitur indignis ſua munera.

Fortuna cæca.

4 Quantum in bello valeret ferrum, tantum dicebat in Repu. valere orationem. Illic enim res geritur viribus, hic perſuaſione.

Orationis vis.

5 Conſpicatus iuuenem intemperantiæ deditum: Ecce, inquit, quadratus Mercurius, habens ſyrma, ventrem, pudenda & barbam. Sentiens illũ non eſse hominem, ſed ſtatuã qualis in vijs ſolet poni Mercurio, hoc illi diſſimilẽ, quod effœminatorum more traheret veſtem, quod deditus eſset ventri ac libidini, quodq; barbatus eſset quum nihil horum Mercurius.

Indocti.

6 Hominum faſtuoſorum ſublimitatem dicebat amputandam, ſed relinquendam ſobrietatem: Talia enim ingenia nõ ſunt deſperanda, ſed quod redundat, reſcindendum eſt.

Ingenia erecta.

7 Admonebat adoleſcentes, vt domi parentes, in via obuios, in ſolitudine reuererentur ſeipſos. Pudor tenerã ætatem optimè deterret

Reuerentia.

ret à peccando qui nuſquam non adeſt, ſi quis reuereatur ſeipſum.

Aiebat veros amicos in rebus lætis adeſse 8
vocatos, in aduerſis inuocatos & vltro. At Amicus
vulgo fit ſecus. aduerſis.

Ptolemæū regem adhortari ſolet, ſibi para-
ret libros, de regno, deq; militari Imperio ge- 9
rendo tractantes, eoſque diligenter euolueret, Lectio
propterea quòd ea de quibus amici nō audent vtilis.
admonere reges, in libris ſcripta habeantur. 10

Quum exularet, ac Thebis inglorius humi- Philoſo-
liſque viueret, audiſsetq; Cratetem philoſo phia.
phum, qui ipſum inuiſeret, multa placidè, prudenterque de moderatè ferendo exilio diſ-ſerentem: Malè ſit, inquit, negotijs & occupationibus, per quas hactenus talem virū non licuit cognoſcere.

CRATES THEBANVS CYNICVS.

Vulgo dictus eſt θυρεπανοίκτης, id eſt, oſtio 1
rum apertor, quòd in omnes domos irrumpe Curioſi-
ret, & ſi quid diſplicuiſset reprehenderet, Cy- tas.
nica libertate. Id cognominis hodie, rectius in quoſdam πτωχοτυράννους.

Rogatus, quid illi è philoſophiæ ſtudio ac 2
ceſſiſſet emolumenti, reſpondit: Paruo
Θέρμων τε χοῖνιξ καὶ τὸ μηδενὸς μέλειν. id eſt. conten-
Chœnix lupini, & abſque cura viuere. tus.

Sentiens ſe minimo contentum ob libertatem ſuauiter viuere.

Amore laborātibus oſtendit remedia: Amo 3
ri, inquit, medetur fames ſin aliter, tempus, Amoris
Quod ſi nè his vti poſſis, laqueus. Luxus ferè, remedia
alit amorē. Tempus omnia, aut tollit, aut certè mitigat. Hæc remedia ſi nihil proſunt, ſu-

pereſt

pereſt laqueus, vt morbus finiatur ſuſpendio, Græca ſonant iucundius, λιμὸς, χρόνος βρόχος.

4 Dicebat philoſopho nulla re opus eſſe. Eoq; pecuniam depoſuit apud trapezitam hac conditione: vt ſi liberi eſſent idiotę, traderet eam illis: ſin philoſophi, nummos diſtribueret in plebem, quòd indoctis opus eſset pecunia, philoſopho nec opus, nec vtilis.

Philoſophus nō eget.

5 Celebratur illius ephemeris ad hunc habens modū: Pontio coquo minas decem, medico drachmā, adulatori talenta decem, conſiliatio fumum, ſcorto talentum, philoſopho triobolum. Notabat hominum ſtultitiā, qui in res honeſtas, & cum primis neceſsarias minimū ſumerent impendij, ad turpia prodigi.

Sumptus pręposteri.

6 Cum pro quodā ſupplicaret, gymnaſij principi procumbens attigit coxam illius pro genibus: Nam ſupplices ex more genua contingebant. Indignanti gymnaſiarcho: Quid, inquit, an nō hæc æquè tua ſunt ac genua? Notans obiter vulgi ſuperſtitionē, qui certa membra certis rebus dedicauit, velut aurem memoriæ, naſum irriſioni, genua miſericordiæ: quū hæc ad totum hominem pertineant.

Ridicule.

7 Negabat inter homines, quempiam inueniri poſse, qui non aliqua in parte laberetur, addens nullum inueniri malum punicum, in quo non ſit aliquod granum ſupputre.

Nemo ſine vitio.

8 Nicodromus citarædus huius dictis laceſſitus, impegit illi pugnum in os, & ſuggellauit. At Crates fronti impoſuit tabellam, in qua ſcriptum erat. Nicodromus faciebat: itaque cum liuore ſuo obambulans traduxit citharędum, qui feſtiuiter alludens ad artificum more-

Facetè.

rem

rem, qui operibus ſuis inſcribunt, Apelles aut Phidias faciebat. Simile quiddam narratur de Diogene pulſato.

A magiſtratu obiurgatus, quòd præter leges acmore m Athenienſium ſindone veſtiretur, ait, Quid ſi Theophraſtum vobis oſtendã ſindone amictũ? diffidentes, ac vt oſtenderet flagitantes adduxit ad tonſtrinam: oſtenditque Theophraſtum qui tum fortè tondebatur, linteo amictum, quod Græci à contegendis humeris ὠμόλινον vocant: ſubmonẽs omnibus ad vſum vti licere. Nam ſi per ſe turpe eſset vti linteis, nè in tonſtrina quidem eſset honeſtum. 9 Facetum

Demetrio Phalereo indignatus eſt, quòd ipſi panes ac vinum miſiſset, dicens, Vtinam fontes etiam panes ferrent: Sentiens vino philoſopho nihil opus eſse, atque hoc ipſum eſse ſubmoleſtum, quòd panis non æquè parabilis eſset ac potus. 10 Paucis cõtentus

Erat corpore deformi: quumque in certaminibus nudatus, ob id eſset riſui, ſublatis manibus dicere ſolebat. De oculis ô Crates reliquoq; corpore bono animo eſto: nam iſtos qui nunc te derident, mox conſpicies morbo contrahi, teq; beatum prædicare, ac ſeſe ignauiæ damnare: Significans formam nihil facere ad victoriam, ſed robur ac laborum tolerantiam, qua cæteros antecedebat. 11 Vires formæ præſtant.

Rogatus quoad eſset philoſophandum: Donec, inquit, exercituum duces qui ſunt, videbuntur eſse agaſones. Sentiens, opinor, ibi maximè opus eſse philoſophia, vbi qui in populo præſunt, ſtolidi ſunt, & indocti, & homines quibus imperant, habent pro aſinis. 12

13 Adulatio. Eos qui cum adulatoribus viuerent, aiebat eſse deſertos, non aliter quàm vituli ſunt inter lupos. Neq; enim illos adeſse quos oportet, neque cum ijs qui adſunt, habere ſocietatem quum ſint inſidiatores.

14 Patriæ neglectus. Alexandro percunctanti num cuperet reſtitui patriam ſuam? Quid opus eſt? inquit Fortaſſis eam alius Alexander reſtitutam diruet.

15 Trãquillitas tuta. Dicebat ſe pro patria habere gloriæ neglectum, & paupertatem, in quæ nullum ius haberet fortuna. Aiebat Diogenis ciuem eſse, qui nullis inuidiæ patebat inſidijs. Opes enim ac nominis ſplendor conciliauit inuidiam.

16 Pudor inutilis. Metrocles hoc vitio laborabat, vt inter diſſerendũ ſubinde crepitum ventris emitteret, Iam ob cauſam domi mœrens ſeſe continebat. Huic mederi ſtudens Crates de induſtria multũ lupinorũ deuorat ac Metroclis ædes adijt: perſuaſitq; nihil eſse mali quòd accidiſset: Imò potius fore prodigioſum, niſi homo humano more flatum ventris emitteret: atque interim ipſe inter colloquendum crebrò crepitum ventris edidit. Hoc pacto & ſeruauit puſillaminem, & diſcipulum ſibi parauit.

17 Seditio. Quendam delitijs, luxuq́ deditum ita per iocum admonuit. Nec pro lenticula ſemper augens patinam in ſeditionem nos conijcias: Sentiens è luxu cupedijsq́ue plerumque naſci diſſidia, lenticula philoſopho cibus eſt, λεπαὰ carnes habet, & in diuitũ menſis circumfertur.

18 Profuſio. Diuitum opes dicebat eſse ſimiles ficis arboribus in præruptis locis è quibus, vt hoies nihil caperent fructus, ſed coruι tantũ ac miluij: ita ex illorum facultatibus tantũ alerentur

tur ſcorta & adulatores. Refert Plutarchus.

19 Mundum muliebrem dicebat eſse, quod ornat fœminā, ornat autem id quod eam reddit compoſitiorem ac modeſtiorem: Verùm id nō præſtat, inquit, neq; ſmaragdus, neq; purpura: ſed quæcunque adderent vim, ac ſpeciem honeſtatis ac verecundiæ. Græcis κόσμος & mundum ſonat, & ornamentū, κοσμεῖν ornare. *Ornatus mulierū.*

EPICTETVS.

1 Eos qui barba & pallio, verbisq́; magnificis philoſophos agebant, dicere ſolet eſse philoſophos ἄνευ τοῦ πράττειν χοιτυνέναι, id eſt factis procul, verbis tenus. *Fucus.*

2 Idem conſpiciens quendam impuris moribus, audacem, confidenti lingua, improbo tamen ſtudio philoſophiæ diſciplinas cōtrectare, inclamabat Deum, atque hominum fidem his verbis increpans hominem: O homo vide, quò mittas, num purgatum ſit vas. Nam ſi ad arrogantiam iſta immiſeris interierint. Si computauerint, in vrinam aut in acetum, vertentur, aut ſi quid his deterius. Senſit eruditionem eſse pernicioſam, ſi in animum inciderit prauis affectibus corruptum.

3 Idem philoſophiæ ſummam duobus verbis comprehendere ſolitus eſt, ἀνέχου καὶ ἀπέχου, id eſt, ſuſtine & abſtine, quorum prius admonet, vt mala quæ incurrunt, æquo animo tolleremus, poſterius vt à voluptatibus temperemus. Ita enim fiet, vt nec aduerſis deijciamur, nec proſperis corrumpamur. Refert Gellius lib 17. cap. 19. *Breuiloquentia.*

METROCLES.

4 Modeſtè. Libros ſuos exuſſit dicens:

Τάδ' ἐσ' ὀνάρων νερτέρων φαντάσματα.

Sunt inferorum hæc ſomniorum imagines.

Sentiens eſse nugas ac deliramenta quæ ſcripſerat.

5 Eruditio ſtudiove nalis. Dicebat res alienas emi pecunia, vt domum veſtemq́; , ſed diſciplinas liberales, emi tempore: Requirunt enim diuturnum ſtudium, quũ pecunia data ſtatim fias poſseſsor fundi.

HIPPARCHIA METROCLIS SOROR.

6 Mulier Cynica. Adamauit Cratetem, apud parentes minitans ſe ſibi conſcituram necem, ni philoſopho nuberet. Ab hoc affectu quum nec parentum verbis, nec Cratetis adamari ſuaſu reuocari poſset, Crates ſurgens detracto pallio nudauit tergũ gibbo deformatũ: Nè quis circumueniatur, inquit, hic eſt ſponſus, & proiecto baculo & pera: Hæc, inquit, dos eſt. Super his delibera: neq; enim mihi cõiunx eſse poterit, niſi cui placeat idem inſtitutũ. Quum accepiſſet conditionem puella, mox ſubſtrato pallio cum illa congreſsus eſt parentibus aſtantibus. Itaq; conſummatũ eſt Cynicũ matrimonium.

7 Argutia muliebris. Theodorũ impiũ cui cognomen erat ἄθεος, huiuſmodi ſophiſmate conſtrinxit: Quod faciens Theodorus non diceretur iniuſtè agere, idem ſi faciat Hipparchia, non diceretur iniuſtè agere cum annuiſset ille, ſubiecit, ſed Theodorus ſeipſum percutiens non diceretur iniuſtè agere; nec igitur Hipparchia, ſi idem faceret.

ceret. Ad id Theodorus nihil reſpondit, ſed ſuſtulit illius pallium, vt enudaret pudenda. Quum illa nihil hac re turbaretur, obiecit ei verſu iambico, quòd à muliebribus officijs ad virile inſtitutum defeciſſet. Mulier erudita.

Τίνη τὰς πὰρ ἱσοῖς ἐκλιποῦσα κερκίδας.

Radios apud telas reliquit fœmina.

Quidam codices habebant τίνι, id eſt, cui; quidã τίνη, Legendum ſuſpicor νῦν, vt omiſſo articulo legamus γυνὴ πὰρ ἱσοῖς ἐκλε ποῦσα κερκίδας: Cui illa, Num tibi videor male mihi conſuluiſſe, quæ quod temporis i mpenſura fueram telis, impendi diſciplinis?

ZENO CITTIEVS.

Dicitur conſuluiſſe oraculum, quo pacto poſſet vitã optimè inſtituere. Reſpõdit Deus: ἐι συγχρωτίζοιτο τοῖς νεκροῖς, id eſt, ſi concolor fieret mortuis, ille ſentiens ſe vocari ad lectionem veterum, contulit ſeſe ad philoſophiam. Dicitur autem eZno natura fuiſſe colore fuſco. Studium, victus parſimonia maciem & pallorem conciliat homini. 1 Studium.

Negotiator purpuram vehens naufragium fecit iuxta Piræum, atque hac occaſione ſeſe contulit ad philoſophiam. Itaque ſolitus eſt dicere, Tum benè nauigaui cum naufragium feci. Alij narrant eum, quum Athenis eſſet, audiſſetq; merces periiſſe naufragio dixiſſe: Benè facis fortuna, quæ me ad philoſophiam, alij, ad pallium appellis. 2 Iactura fœlix.

Antigonus rex admirantibus quamobrem tanti faceret Zenonem, reſpondit, Quoniam cùm multa à me acceperit, nunquam tamen 3 Integritas.

 emollitus

emollitus eſt. Eius mortem quum audiſset, ingemuit dicens: Quale theatrum perdidi. Erat enim Zenon acerrimi iudicij,& ab aſsentando alieniſſimus.

4 Molio-res. In quendam circa formę curam ſtudioſiorẽ quàm deceret virum, quum imbricem lentè ac circunſpectè tranſiret: Meritò, inquit, ſuſpectum habet lutum, in quo non poteſt ſeipſum vt in ſpeculo cernere.

5 Par pari. Cum Cynicus quiſpiam, dicens in lecytho ſuo nihil eſse olei, peteret à Zenone, Zeno negauit ſe daturum: ſe tamen abeuntem admonuit, expenderet vter ipſorum eſset impudentior. Poſtulatoris impudentiam,impudenti negatione penſabat.

6 Cõtinen tia. Ipſe ſimul & Cleanthes aſſidebant Chæremonidæ, quumq́ue ſentiret affectum amoris, ſurrexit. Hoc admirante Cleanthe: Etiam à bonis, inquit, medicis audio, aduerſus inflationes optimum eſſe remedium quietem: Subduxit ſe vir integerrimus imminẽti periculo.

7 Admonitio ciuilis. Quidam in conuiuio accumbens Zenoni, eum qui ſub ipſo ſedebat, pulſabat pede, Zeno viciſſim pulſabat illius genua: & ad ipſum conuerſo. Quid igitur putas hunc pati, qui infra te accumbit? Ita multi offenduntur quãuis leui incommodo, quum alios ipſi maioribus afficiant, nec ſentiant.

8 Oratio gratis. Eleganter ac politè loquentium ſermones aiebat eſſe ſimiles pecunię Alexandrinę, oculis blandienti, ac vndiq́ue ſcripturam habenti more numiſmatis, nihilo tamen eſſe meliorẽ. Rurſus qui magis ſtuderent vtilia dicere, quã nitida, ſimiles eſse dicebat tetradrachmis,temerè

merè ac ruditer percuſſis, quæ ſæpe pictuꝛatis illis nummis præponderarent. In nummo nõ ſpectatur elegantia ſculpturæ, ſed pondus ac materia: ita non refert, quàm ſit elegans oratio, ſed quàm grauis & vtilis.

Ad Ariſtonem diſcipulũ multa temerè garrientem, quædam etiam præcipitanter, confidenterque; Fieri, inquit, non poteſt, quin te pater ebrius proſeminarit. Oderat futilem loquacitaté, ipſe in dictis tũ breuis, tum grauis. 9 Loquacitas.

Quodam in conuiuio immoderatius vorante obſonia, neq; quicquam alijs reliquum faciente: Zeno piſcem ingentem qui apponebatur, è patina ſuſtulit, quaſi ſolus illum deuoraturus. Quum alter intuens Zenonem, ſignificaret ſe mirari impudentiam: Quid, inquit, putas conuictoribus tuis accidere quotidie ſi meam opſophagiam ferre non potes? 10 Admonitio ciuilis.

Adoleſcẽtem curioſius quiddam, quàm pro ætate ſciſcitantem, adduxit ad ſpeculum, vtque ſe contemplaretur admonuit. Mox rogitauit, an videretur tali vultui conuenire, quæſtiones eiuſmodi proponere. 11 Ad ſpeculum.

Quendam dicentem ſibi in multis diſplicere Antiſthenem, abuſus Sophoclis dicto, rogauit, numquã haberet Antiſthenes, quæ placerent: ille reſpondit, ſe neſcire. Hic Zeno. Et non te pudet, inquit, ſi quid ab Antiſthene perperam dictum eſt excerpere ac meminiſſe: ſi quid rectè dictum, id ne animaduertere quidem, nec tenere. 12 Carpendi morbus.

Ad quendam dicentem breues eſſe philoſophorum ſententias: Vera prædicas, inquit, oportet enim & ſyllabas illorum, ſi fieri poſ- 13 Pauciloquus.

ſit, eſſe breues. Veritas multis verbis nõ eget, & rectius meminimus, quæ paucis verbis cõprehenſa ſunt.

14 *Obtrectatio.* Quodam de Polemone narrante, quòd alia proponeret, alia loqueretur: Zeno contracta frõte, Quanta, inquit, mercede erat cõtentus? Subindicans, ni fallor, vt indiligentius diſſereret, diſcipulorũ parſimoniam fuiſſe in cauſa.

15 *Vox modeſta.* Dicebat eos, qui diſſerunt ſimiles eſſe oportere tragœdiarũm actoribus, quibus vox magna, bonaq; latera debẽt eſſe, quum os immodicè nõ diducant, quod faciunt ij qui plurima loquuntur, ſed ſupra vires. Dum.n. os diducunt, declarant ſe ſatagere verius quàm agere.

16 *Attentio.* Ijs quæ rectè dicerentur, negabat eſſe relinquendũ locum, velut præclaris artificibus ad ſpectandum. Contra auditores dicebat adeo debere eſſe attentos ad ea, quæ diſſeruntur, vt non vacet dare ſignum approbationis. Dum enim applauditur & acclamatur, perit aliquis audiendi fructus.

17 *Garrulitas.* Adoleſcenti cuidã multa garrienti: Aures inquit, tuæ in linguam defluxere: ſubmouens adoleſcentis eſſe audire multa, loqui pauca.

18 *Amor verus.* Alteri formoſo dicenti, ſibi nõ videri futurum vt ſapiens amaret: Nihil, inquit, eſſet vobis formoſis infœlicius. Quiſquis enim docet, admonet, inſtituitque ad virtutem adoleſcentes, vtiq; amat. Atq; is demũ verus eſt amor. Nam qui vulgò dicuntur amare, ſuum venantur commodum, cum incommodo adamati.

19 *Grauiter.* Dicebat pleroſque philoſophos in multis ἀσόφους εἶναι i. non ſapere, ſed in fortuitis, vulgaribusq; rebus eſſe imperitos: Et adijciebat

illud

Digitized by Google

Illud Scaphei, qui quum an maduerteret quẽdam è diſcipulis vehementer iuflatũ, percuſſo illo dixit: Bene, non eſt in magno, ſed in bene, eſt magnum: οὐκ ἐν τῷ μεγάλῳ τὸ εὖ κεῖται, ἀλλὰ ἐν τῷ εὖ τὸ μέγα. Magnum enim eſt, quicquid rectè fit: at non ſtatim bonum eſt, quod magnum.

Adoleſcenti confidenter loquenti: Non dixerim, inquit, ò adoleſcens, quæ mihi ſuccurrunt: Subnotans à ſermonis procacia colligi & morum impudicitiam. 20

Aiebat hominibus nihil magis deeſse, quã tẽpus, longè diſsentiens ab ijs, qui bonam vitæ partẽ perdunt ſomno, temulẽtia, nugis, & alea, quaſi multũ temporis ſuperſit homini. Interrogatus, quis eſset amicus. Alter, inquit, ego. 21 Temporis parſimonia. 22 Amicus.

Seruum in furto deprehenſum cædi iuſſit: quumq; is ſe ſic excuſaret, vt diceret ſibi fuiſſe in fatis, vt furaretur: & cædi, inquit. Seruus allegabat fatorum neceſſitatem ad excuſationem commiſſi. Eam neceſſitatem retorſit & ad ſuppliciũ, quod ipſum etiam erat in fatis. 23 Salsè.

Formam aiebat eſse vocis florem: aut contra, quemadmodum ab alijs refertur, vocem eſse formæ florem. Nam loquentis orationẽ commendat forma, & rurſus oratio compoſita gratiam addit formæ. 24 Gratia & pulchritudo.

Conſpicatus cuiuſdam è familiaribus puellum notis liuidum: Video, inquit, animi tui veſtigia: notans illius impudicitiam. In Græcis pluſculum eſt gratiæ, quòd θύμος, & animũ ſignificet, & animi vehementem concitationẽ aut furorem: Erant autem, vt opinor, ſuauijs impreſsæ notæ. 25 Nota inſaniæ.

26 In quendam vnguentis delibutum: Quis eſt hic, inquit, qui mulierem olet? Significans effœminatorum eſſe, vnguentis vti.

Vnguenta.

27 Dionyſio cuidam dicenti, Quur me vnum omnium non corrigis; Non enim, inquit, tibi credo: ſubindicans ſibi non eſſe ſpem, illum ſi corriperetur, fore meliorem.

Liberè.

28 Adoleſcentem multa temerè garrientẽ hoc dicto corripuit: Ob id binas habemus aures, os vnicum, vt plurima audiamus, loquamur pauciſſima.

Garrulitas.

29 Ptolemæi legatis qui multos eruditos ad conuiuium inuitarant, percunctantibus, quid de ipſo regi ſuo eſſent renunciaturi; ait, Vidiſſe vos ſenem, qui in cõuiuio tacere nouerit. Quum enim cæteri ad oſtentationẽ multa dixiſſent, vnus Zeno perpetuò tenet ſilentium.

Taciturnitas.

30 Percunctanti quo pacto eſſet affectus erga conuitia, perinde, inquit, atq; ſi legatus abſq; reſponſo dimittatur. Significans eos qui non habent, quod reſpondeant, ad conuitia ſolere confugere, eaq; nõ pluris oportere fieri quàm ſi nihil eſſet reſponſum.

Moderatio.

31 Quum Crates apprehenſo Zenonis pallio eum à Stilponte retrahere niteretur: Cõmodiſſimè, inquit, ò Crates philoſophum auribus teneas. Nam ſi per vim egeris, corpus erit apud te, animus apud Stilpontem.

Perſuaſio pro vi.

32 Vbi iam profecerat tamen modeſtiæ gratia commeabat ad Polemonem, apud quem & in dialecticis exercebatur. Vnde Polemon ſolitus eſt dicere, Non me clàm eſt Zeno, te per poſticum irrepere, furariq;, dogmata, quibus phœnicum more indutus es. Notans illũ fur-

Diſcendi auiditas.

tim

gim diſcere gratis, quæ alijs eſſet venditurus.

Quum dialecticus quidã in ſermone, quem 33
illi θερίζοντα, id eſt, metentem appellant oſtendiſſet ſeptem ſpecies dialecticas, rogauit, quãtum poſceret mercedis: ac poſcenti centum, dedit ducentos. Tantus erat amor diſcendi.

Celebratiſſimam Heſiodi ſententiam ſolet 34
inuertere. Quum enim ille primas tribuat ei, Correctio.
qui per ſe ſapiat, ſecundas qui rectè admonenti obtemperet, Zeno ordine inuerſo ſic pronunciabat.

Κεῖνος μὲν πανάριστος ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται,
Ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος ὃς αὐτὸς πάντα νοήσῃ, id eſt,
Optimus ille quidem qui paret recta monenti:
Sed probus ille quoq; eſt, qui nouerit omnia per ſe.

Addebat cauſam, quòd qui ex ſe noſset omnia, nihil haberet præter intelligentiã: at qui rectè monenti pareret, præter intelligentiam haberet etiam effectum. Nam parere dicitur, qui quod didicit optimum eſse, facit:

Rogatus quur quum eſset natura ſeuerus in 35
conuiuio tamen hilareſceret, lepidè reſpõdit, Hilaritas in cõuiuio.
Et lupinum quum ſit ſuaptè natura amarum, tamẽ aqua maceratũ dulceſcere. Naturale eſt cibo potuq; rigato corpore, diſcuti triſtitiam.

Dicere ſolet, ſatius eſse labi pedibus quàm 36
lingua: eoq; conuiuia quantum poterat, vitabat, quòd ibi ſolutus vino, & aliorum fabulis Lingua brica.
prouocatus facilius labi poſset.

Dicebat τὸ εὖ γίνεσθαι παρὰ μικρὸν, οὐ μὴν μικρὸν εἶναι, id eſt, vt aliquid fiat benè naſci qui- 37
dem paulatim, ſed tamen non eſse paulum. Adde pusillũ pusillo.
Quanquam hoc quidam adſcribunt Socrati.

Quibuſdam ſic excuſantibus luxuriem ſuã,

Profuſio vt diceret ſe ex eo quod abundaret facere ſumptum, argutiſſimè reſpondit: Ignoſceretis ne coquo, ſi quum obſonia plus æquo ſalſa daret, diceret ſibi copiam eſſe ſalis: Sentiẽs victum non eſſe moderandum ex rerum copia, ſed ex vſu ac neceſſitate naturæ.

CLEANTHES ASSIVS.

1 Diſcendi cuiditas. Antigono diſcipulo roganti, qur ſordidam operam præſtaret hauriendo aquam è puteo: vnde per iocum pro Cleanthe dictus eſt φρεάντλης ita reſpondit: Num haurio tantũ: an non & fodio, & rigo hortum? deniq; nihil nõ facio philoſophiæ cauſa. Alius negaſset factum, philoſophus auxit quod obijciebatur, gloriæ ſibi ducens, quod illi vertebatur probro.

2 Induſtria. Collectam pecuniolam aliquando proiecit coram familiaribus dicens, Cleanthes alterũ Cleanthem alere poſset, ſi vellet.

3 Tolerantia. Aſinus appellatus agnouit conuicium, dicens ſe ſolum eſſe parem ferendæ Zenonis ſarcinæ. Siue quòd Zenoni non multum eſset ſuppellectilis, ſiue quòd vnus illius auſteritate nihil offenderetur.

4 Timiditas laudata. Cuidam illi probri cauſa obijcienti, quòd eſset timidus: Ideo, inquit, minimum pecco. Bona eſt timiditas, quæ deterret à turpibus, & reddit hominem circumſpectum.

5 Labor. Suam vitam diuitum vitæ ſolet hoc nomine præferre: Dum illi, inquit, pila ludunt, ego fodien duram humum exerceo.

6 Interdum quum foderet, ſolet ſeipſum increpare. Id fortè admiratus Ariſton: Quem, inquit, increpas? Tum Cleanthes ridens, Senem,

nem, inquit, qui canos quidem habet, ſed mentem non habet, ſeipſum innuens.

Cuidam reprehendenti Arceſilaum, quòd officia vitæ tolleret. Deſine inquit, hominem vituperare. Nam ille licet dictis tollit officia, tamen factis commendat. Id audiens Arceſilaus: Non moueor, inquit, adulatione. Hic Cleanthes: Scilicet, inquit, adulor tibi, dicens te aliud loqui, aliud facere. Cleanthes mitigauit dictum obtrectatoris, ſed ita vt à crimine inconſtantię nō liberaret Arceſilaum: turpiſſimum enim eſt philoſopho ſecus docere, quàm viui. Si vita proba eſt, quur docet diuerſa? Si doctrina ſana eſt, quur eam ſecus viuendo refellit? 7 Libert.

Cuidam ab eo petēti dictum aliquod, quod crebro occineret filio ſuo, protulit illud ex Electra, σίγα, σίγα λεπτὸν ἴχνος, id eſt. Tace, tace tenue veſtigium. Innuens pueris maximè conuenire ſilentium. 8 Silentiū.

Quum audiſſet à Lacone quodam probari laborem, delectatus eo dicto ſubiecit hemiſtichium Homericum. 9 Labor.

Αἵματος εἷς ἀγαθοῖο φίλον τέκος, id eſt,
Sanguine præclaro ſatus es chariſſime fili.

Diſſerens adoleſcenti cuidam, quem videbat parum attentum, rogauit, ſentiretne: Illo affirmante ſe ſentire, Quur igitur ego non ſentio te ſentire? Solent enim, qui intelligunt, oculis ac geſtu, interdum & verbis ſignificare ſe, quæ dicuntur intelligere. 10 Attētio.

Soſitheus poeta coram populo Cleanthem præſentem hoc carmine proſcidit, οὓς κλεάν- 11

ἐκεῖ μωρία βινλάτει. Id eſt, Quos Cleanthis fatuitas agitat. Interpres vertit inſania: vnde pro moria legiſſe videtur μανία. Nec tanto conuitio tactus, quicquam mutauit de vultu. Qua patientia delectati auditores, applaudẽtes philoſopho, Soſitheum eiecerunt. Quum Soſitheus diceret ſe pœnitere, ꝙ illum aſperſiſſet, reſpondit Cleanthes, abſurdum fore, ſi quum poetæ frequenter illudant Libero patri,& Herculi, nec illi ſuccenſeant, ipſe ob leue conuitium indignaretur. De dijs enim multa probroſa ſcripſere poetę, veluti quum Bacchum faciunt mollem, timidum, ac temulentum. Herculem faciunt ſeruientem Omphalæ, vſque ad ſandalio commstigatum caput.

12 Vita à verbis diſſentiens. Peripatheticis dicebat idem accidere quod lyris, quæ quum alijs benè ſonent, ſeipſas non audiunt: Sentiens, opinor, illos licèt alijs verbis, idem docere, quod Stoicos, & tamen ipſos id non animaduertere. Poteſt & hic accipi ſenſus: Peripateticos præclarè docere, ſed vitam à doctrina diſſidere.

13 Phyſiognomũ. Ex ſententia Zenonis, dicebat hominis mores è ſpecie poſſe deprehendi. Id vt confutarent adoleſcentes aliquod faceti cinædum in agro durarum adduxerunt ad Cleantem, poſtulantes vt è ſpecie de moribus pronunciaret. Reperit manus calloſas,& cutem ſole adustam. Itaq; quum aliquamdiu ſiluiſſet, iuſſit hominẽ abire. Ille digreſſue ſternutamento concuſſus eſt: Mox Cleanthes, Habeo, inquit, hominem: mollis eſt. Non enim facilè ſternutant, qui ſemper ſub dio viuunt.

14 Conſpiciens quendam ſolitarium ac ſecum loquen-

loquentem: Haud, inquit loqueris cum homine malo. Quidam ita referunt. Vide, nè cum homine improbo loquaris. Malis enim periculoſa eſt ſolitudo. Solitudo.

Ad quendam cótumeliæ cauſa obijcientem 15
ſenectutem: Et ego, inquit, abire cupio, verùm vbi reputo me omni ex parte ſanum, ſiue legendum eſt, ſiue ſcribendum, rurſus maneo: Significans ſe quidem haud quaquam eſſe vitæ cupidum, verùm ob ſenectutem neminem debere è vita decedere, donec vires ſuppetunt ad vitæ munia. Senect. vegeta.

Intumuerat illi gingiua, cui malo biduano 16
ieiunio ſic medicatus eſt, vt iam veluti ſano medici omnia conſueta permitterent. Sed ille perſeuerauit abſtinere, dicens ſibi iam eſſe cófectum viæ principium. Itaque perijt.

17
Sententiam hanc: *φίλοις τε δοῦναι,* Correctio.

σῶμα τ' εἰς νόσους πεσὸν.

Δαπάναισι σῶσαι. id eſt,

Largiri amici, corpus in morbos cadens,
Impendijs ſeruare: correxit hunc in modum,
Σόρναις τε δοῦναι σῶμα, τ' εἰς νόσους πεσὸν
Δαπάναις ἐπιτρίψαι.
Donare ſcortis corpus in morbo cadens
Impendijs conterere.

Prior enim ſententia tendebat ad molliciem, quam nudauit Cleanthes.

SPHAERVS. Boſphoranus Cleanthis diſcipulus.

Quum diceret opinionem non cadere in ſa- 18
pientem, rex Ptolemęus cupiens hoc parado- Argutè.

xon ipſa re confutare, curauit mala Punica veris ſimillima ex cera confecta apponi in conuiuio. Ad quæ quum Sphærus deceptus porrigeret manus, rex exclamauit illum falſæ ſpeciei fuiſſe aſſenſum. Ad id dextrè Sphęrus: Non ſic, inquit, aſſenſus ſum, vt crederem eſſe mala punica, ſed probabile putarem eſse mala punica.

19 Reprehendenti Mneſiſtrato, ꝙ Ptolomęum non appellaſſet regem: Imò, inquit, quum talis ſit, tamen regem eſſe fateor: indicans illũ eſſe nomine regis indignum, ſe tamen cognominis honorem illi non inuidere.

CHRYSIPPVS SOLENSIS.

1 De hoc dictum eſt, ſi dij vellent vti dialectica, non alia vſuros quàm Chryſippea.

Dialectica.

2 In quodam opere toties citarat verſus Euripidis ex Medea, vt ibi tota fabula fuerit inſperſa. Hunc librum quidam portans, & rogatus, quid ferret: Chryſippi, inquit, Medeam.

Salsè.

3 Erat illi ſtatua, pro corporis modo tenuis ac puſilla, quã eques vicinus ferè occultabat: Vnde Carneades per iocum dicere ſolet, eum non eſſe Chryſippũ ſed κρυψιππὸν nam Chryſippus ab aureo equo dicitur, Cryſippus à κρύπτω, quaſi dicas, ab equo occultarum.

Iocus ex nomine.

4 Cuidam reprehendenti, ꝙ non apud Ariſtophanem cum pluribus daret operã philoſophiæ. Nunquam, inquit, philoſopharer, ſi cũ pluribus auſcultarẽ. Dictũ lepidius eſt apud Græcos, quod πολλοὶ interdum ſonat multi, interdum vulgus hominum. Senſit non ſtatim eſſe optima, quæ placent cum plurimis.

Pauci boni.

Ad dia-

Ad dialecticum quendam Cleanthi multis ac prolixis ſophiſmatibus obſtrepentem: Deſine, inquit, ſenem à magis ad rem pertinentibus auocare, ſed nobis iunioribus iſta proponito. Iuuenũ eſt dialectica.

In cõuiuijs cætera quietus, tantùm ex more agitabat crura. Vnde famula quæ illi inſeruiebat, dicere ſolet, Chryſippi ſola crura inebriari. 6 Facetè.

PYTHAGORAS.

Dicebat vitam humanam eſſe ſimilem Panegyri, hoc eſt, ſolenni hominum conuentui: ad quem alij conueniunt certaturi, alij negotiaturi, nonnulli ſpectatores modò futuri. Ac cæteros quidem omnes eſſe ſolicitos, ſolũ ſpectatorem tranquillum frui celebritate: hunc ſpectatorem aiebat eſse philoſophum, qui nõ ob aliud in hoc mundi theatrum prodiſset, quàm vt naturas rerum, ac mores hominum contemplaretur. 7 Philoſophus mũdi ſpectator.

Rogatus à quodã, quando eſset congrediendum cũ fœmina: Cùm voles, inquit teipſo fieri debilior. Multa Venus eneruat hominem. 8 Venus.

Admonebat diſcipulos, vt quoties à negotijs diuinis veſpere domum ingrederentur, verſiculum hunc apud ſe repeterent. 9

Πῆ παρέβην; τί δ᾽ ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη.

Aiebat in ciuitates primùm irrepſiſse delicias, mox ſaturitatem, deinde violentiam, poſtremò exitium. 10 Grauiter.

Theano Pythagoræ vxor, rogata quando mulier eſset munda à viro, reſpondit: à ſuo ſemper ab alieno nunquam. 11

EMPE-

EMPEDOCLES AGRIGENTINVS.

12 *Grauiter* Quum videret ciues ſuos delicijs deditos, & ſumptuoſè tamen ædificare, dixit: Agrigentini ſic indulgẽt voluptatibus, quaſi poſtridie morituri: ſic ædificant, quaſi ſemper victuri.

HERACLITVS EPHESIVS.

13 *Initijs obſtandum.* Dicebat iniuriam magis extinguendã quàm incendium. Ex leuiſſimis offenſis, ſi negligantur, naſcuntur atroces tragœdiæ. Sed ad reſtinguendũ incendium accurrunt omnes, gliſcenti verò ſimultati citius addunt irritamenta.

14 *Legum obſeruatio.* Dicebat ciues non minus oportere pugnare pro legibus, quàm pro mœnibus. Quòd abſq; legibus nullo pacto poſſit eſſe ciuitas incolumis, abſque mœnibus poſſit.

15 *Liberè.* Rempub. vt deploratam contempſit, eique dare leges quum rogaretur, recuſauit. Seceſſit autem in templũ Dianæ, ibiq; cum pueris ludebat talis, circunſtanti & admiranti populo: Perditi, inquit, an non præſtat, hoc agere, quàm vobiſcum Rempub. adminiſtrare.

16 Interrogatus aliquando, quur ſileret: vt vos, inquit loquamini.

XENOPHANES COLOPHONIVS.

17 *Salsè.* Empedocle dicente, ſapientem inueniri nõ poſſe. Et meritò, inquit. Nam ſapientem eſſe oportet, qui agnoſcat ſapientem: notans illum qui hoc dicebat, ſuo vitio non inuenire ſapientem.

18 Dicebat τοῖς τυράννοις ὁμιλεῖν, ἢ ἥδιστα ἢ ἥκιστα, id eſt, cum tyrannis congrediendum, aut iucundiſſimè, aut minimè. Nihil eſt violentius

aure

áure tyranni, ait Satyricus. Apud bonos etiā principes admonendi libertas verbis placidioribus eſt temperanda. Id qui non poteſt, abſtineat ab illorum congreſſu.

DEMOCRITVS MILESIVS.

Ignotus venit Athenas,& colloquio de philoſophia cum Socrate habito dixit, Hic philoſophus ſimilis eſt Pentathlo, quòd calleret naturalia, moralia, mathematica,ad hæc diſciplinas quas ἐγκύκλȣς vocant, denique omnium peritiam. 1 Multiſcius.

Huius fertur & illud, λογὸς ἔργȣ σκιὴ, id eſt, Oratio operis eſt vmbra: Significant ex egregijs factis naſci laudes hominū eloquentium, non contrà. Primam igitur oportet eſſe curam factorum, gloria conſequitur vltro. 2 Gloria ex benefactis.

Dicere ſolet: ſi corpus animum in ius vocaret, haud quaquam futurū vt ille muneris malè adminiſtrati crimen effugeret. Animus in corpore veluti præſidio collocatus eſt,& tamē pleraq; mala corpori ab animo veniunt. 3 Grauiter.

Quum arroderet cucumerem, ſenſit humorem eſſe mellei ſaporis, rogauitque famulam, vnde emiſset: illa nominauit hortum. Surrexit Democritus: Et duc me,inquit,eò, ac locum indica. Demirante muliercula quid ſibi vellet: Vt,inquit, dulcedinis cauſam inueniam,inuenturus, ſi locum inſpexero. Hic muliercula ridens: Quieſce,inquit,o bone. Nam ego imprudens cucumerem immiſeram in ollam mellitam. At ille offenſus: Mole[illegible], inquit, Ego tamen incumbam,quæ[illegible]los d[illegible]ſam, quaſi cucumeri peculiaris ſ[illegible]m, [illegible]ina [illegible]ccedo. 4 Studiū.

dulcedo. Sit hoc exemplum ſtudij indefatigabilis.

ANTIPHO.

5 Dixit pretioſiſſimum impendium eſſe tempus, πολυτελέστατον ἀνάλωμα χρόνος. Citat Plutarchus in vita Antonij. Quanquam hoc dictum compluribus tribuitur.

Temporis parſimonia.

6 Quum apud Dionyſium quæreretur, quod æris genus eſſet oium optimum. Ex quo, inquit, Athenienſes ſtatuas fecerunt Harmodio & Ariſtogitoni: nimium liberè ſignificans tyrannos è medio tollẽdos. Nam ob deletos tyrannos Athenienſes illis ſtatuas erexerunt. Hoc ni me fallit memoria, alteri cuidam aſcribitur.

Libertas immodica.

ANAXAACHVS.

7 Anaxarchus Abderites inuiſum habuit Nicocreontem Cypri tyrannum: itaq quum in cœna quadam Alexander rogaſſet, qualis illis videretur: Præclara, inquit, ſed oportuit & ſatrapæ cuiuſdam caput apponi, oculos detorquens in Nicocreontem, qui aderat.

Libertas immodica.

8 Alexandro mortuo, quum Anaxarchus tẽpeſtate eſſet delatus in Cyprum, Nicocreon memor contumeliæ, philoſophum arreptum in mortarium coniecit ac ferreis piſtillis contundi iuſſit. Hic illam vulgò celebratam vocem emiſit: τύπτε τὸν ἀναξάρχου θύλακον ἀνάξαρχον δ' οὐ πλήττεις. Id eſt, tunde Anaxarchi manticam, nam Anaxarchum non percutis. Sentiens corpus nõn eſſe partem hominis, ſed ani[illegible] domicilium tantũ. Animus autem non po[illegible]di.

Fortiter

9 Qu[illegible]eret ex Alexandri vulnere, quod

ictu

ictu ſagittę acceperat; manare ſanguinem, dicit verſu Homerico, τοῦτο μὲν αἷμα καὶ οὐκ ἰχὼρ οἷόσπερ τε ῥέει μακάρεσσι θεοῖσι: id eſt, Hic quidem ſanguis eſt, non ille liquor, qualis Diuis ſolet ire beatis: admonens regem ſuæ conditionis, qui pro deo affectabat haberi. Quanquã hoc quidam non ab Anaxarcho, ſed ab ipſo Alexandro dictum tradunt. Libere.

In conuiuio quum Anaxarchus Alexandro propinaret, oſtēſo calice prędixit fore, vt vulnus acciperet, abutens ad id verſu Homerico: 10 Diuinatio.

βέβληκέ τις θεῶν βροτησίᾳ χερί.

Ferietur aliquis mox deum humana manu.

ZENO ELEATES.

Zeno accuſatus quòd coniuraſset in perniciem Nearchi tyranni, quum in quæſtionibus iuberetur edere nomina coniuratorum nominauit plerosq; illi amiciſſimos. De his quum tyrannus ſumpſiſset ſupplicium, rogaretque num quis ſupereſset etiam: Tu ſolus, inquit, Reipub. pernicies. Tandem & linguam dentibus amputatam in os tyranni, quod ob iracundiam hiabat, expuit. 11 Fortiter.

Quum maledictis laceſſitus incandeſceret, reprehenſus, q̃ philoſophos verbis improborum commoueretur. Si conuitia, inquit ęquo animo admiſero, ne laudes quidem ſentiam. Lapidis eſt nō ſentire diſcrimen inter laudantem, & vituperantem. Sed philoſophi eſt non ita commoueri, vt ab honeſto recedat. 12 Ira ſapientis.

Quum aſcenderet in theatrum cithara canente Ambębeo, verſus ad diſcipulos dixit: Eamus, vt pernoſcamus, quã vocem, quemq; 13 Harmonia vitæ.

concentũ edant inteſtina; nerui, lingua, & oſſa quibus adeſt ratio, numerus & ordo. Si in rebus inanimis tantum valent illa, quanto plus valebunt, ſi in omni hominis vita ſeruentur?

14 *Somniorũ obſeruatio.* Dicebat è ſuis quemq; inſomnijs deprehendere poſse quantum in philoſophia profeciſſet: ſi nihil illic vel appeteret vel faceret nefariæ rei. Tum enim animus in profunda tranquillitate conſtitutus, veros affectus prodit. Contrà quæ vigilantes nõ audent profari, aut agere, ea noctu occurrunt in ſomnis.

PYRRHO ELIENSIS.

15 *Solitudo.* Deprehenſus aliquando ſolus, ac ſecum loquens, rogatus quid ſolus ageret: Meditor, inquit, eſse probus: Sentiens ad id vtilem eſse ſolitudinem, inutilem turbam.

16 *Facetè.* Quum obiurganti ſororem Philiſtam, quidam obijceret, quòd oblitus eſset ſuæ profeſſionis (docebat enim omnia eſse indifferẽtia) ſic eluſit: Non enim inquit in muliercula declarabitur indifferentia.

17 *Homo.* Rurſus quum canem inuadentẽ repuliſset, idem obijcienti reſpõdit perdifficilè eſse prorſus hominem exuere. Maluit agnoſcere lapſum humanum, quàm dogma reſcindere.

18 *Securitas philoſophica.* In tempeſtate conſpiciens cæteros animo eſse deiectiores, quum ipſe nihil moueretur oſtendit porcellum in naui ſecurè edentem, dicens oportere ſapientẽ eam animantis imitari ſecuritatem.

19 *Vita fugax.* Admirari ſolet illum Homeri verſiculum præ cæteris

Οἵη περ φύλλων γενεὴ τοιήδε καὶ ἀνδρῶν.

Tale quidem genus eſt hominum, quale eſt foliorum.

Quòd

Quòd alijs defluentibus alij ſuccedant: Sentiens in rebus humanis nihil eſſe diuturnum aut ſtabile.

TIMON NICAEVS.

Gaudebant hortorum ſucceſſibus ac ſolitudine. Vnde Hieronymus Peripateticus de illo dixiſſe fertur? Quemadmodum apud Scythas & qui fugiunt, & qui inſequūtur, torquēt ſagittas: itidem inter philoſophos, alios proſequendo diſcipulos capere alios fugiendo. Sequitur fama fugientem, & ob id ipſum auidius experitur, qui ſcholam vitat. 20 Capere fugiendo.

Cum vidiſſet Arceſilaum inter aſſentatores euntem: Quid tu, inquit veniſti huc, vbi ſumus nos, qui liberi ſumus? 21 Libertas.

In quendam omnia mirantem ita luſit: quin & illud miraris, quòd quum tres ſimus, quatuor habemus oculos? Timon enim luſcus erat, vnde & Cyclops dictus eſt, & diſcipulum habebat luſcum Dioſcoridem. Meminit huius & Socrates alicubi apud Platonem. 22 Facetè.

XENOPHON.

Dicebat eſſe prudentis cordatiq; viri, etiā ab inimicis vtilitatē capere. Vulgatū eſt, neq; ſolem, neq; aquā, neq; ignē magis vtilem eſſe hominibus, quàm amicos: Sed ingenij philoſophici eſt, quemadmodū periti medici ex beſtijs ac ſerpentibus noxijs vtilia quædā remedia colligunt: ita ex inimicorum odio decerpere aliquid quod vertat in ſuum bonum. 23 Vtilitas ex inimicis.

Dicebat tum maximè colendos eſſe deos, quum homini res ſunt ſecundæ, vt quū inciderit neceſſitas, cōfidenter illos imploremus, vtpote beneuolos iam & amicos. Rectè Xeno- 24 Diuorū cultus.

 phon,

phon, ſed vulgus hominũ contra facit: in felicitate profunda eſt Diuorũ obliuio: quũ vrget calamitas, tum demum ad illos confugimus.

STRATO PHISICVS.

25 Virtutis vſus. Quibuſdã obijcientibus ꝙ Menedemus plures haberet auditores quàm ipſe: quid mirum, inquit, ſi plures reperiũtur qui lauari cupiũt, q̃ vngi? Vnguntur qui ſe parant certamini. Subindicauit Menedemi philoſophiã eſse dilutã, ac facilè inueniri, qui audiant de virtute diſserentem, perpaucos autem, qui virtutem exerceant. Nam huc prouocabat Strato.

PHOCION DVX ATHENIEN.

26 Moderatio. Hunc quum pro concione dicentem, quidam petulant ſſimè maledicus interpellaret multis conuitijs in illum debacchans, omiſit quod cœperat, locumq; dedit maledico. Poſteaquam ille vix dicendi feciſset finem, Phocion reuerſus in ſuggeſtũ placido vultu, perinde quaſi nihil eſset dictum, cœptam orationem proſequutus eſt. De pedeſtribus, inquit, copijs audiſtis, ſupereſt, vt de velitibus, ac leuis armaturæ militibus dicam.

27 Quum adhuc floreret Leoſthenes, interrogatus ab oratoribus, quid ipſe boni feciſset Reipub. Nihil aliud, inquit, niſi ꝙ donec ego vobis fui dux, nulli dicta eſt oratio funebris, ſed omne, vita defuncti in maiorũ monumentis ſepulti ſunt. Alij iactabant cruentas victorias, Phocion exiſtimabat egregij ducis eſse, ſic adminiſtrare rem militarem, vt nulli aut quàm pauciſſimi ciues pereant. Mos autẽ erat Athenis, eos qui in acie cecidiſſent, apud populum laudare, ac cenotaphia erigere.

APOPHTHEGMATVM LIBER OCTAVVS.

PRAEFATIO.

NVNC à philoſophis ad ſophiſtas, hoc eſt, quod dici ſolet ἀφ' ἵππων ἐπ' ὄνους trãſeamus: quod genus hominum miror in delitijs fuiſſe, non vulgò tantùm, ſed ſummis etiam principibus, quum nec eſſent germani poetæ, nec γνήσιοι rhetores, nec ſynceri philoſophi, ſed tamen horum omnium ſimij, tantùm ad captandam auram popularem, ac linguæ modulatu deliniendas ocioſæ multitudinis aures compoſiti, ſi paucos tamen excipias. Vnde mirum q̃ horum dicta frigeant præ philoſophicis aut etiam poeticis, vt interdum paraſiti & meretrices dicere videantur argutiora. Sed hic liber habet præterea variam dictorũ ſatyram, in quibus fortaſse reperies iuxta poetam epigrammaticum, quædam bona, quædam mediocria, ſed mala plura. Verùm vt moleſtus eſt conuiuator, qui præter modum laudat ea, quæ apponit: ita ciuilitatis eſt parcius extenuare apparatum: eò quòd & qui laudat, & qui deijcit immodicè, diuerſa quidem via, ſed

tamen pari ſtudio venari gratiam videatur. Sit igitur hoc lectoris iudicium. Non ſimpliciter τὰ παρ' ἡμῶν apponemus.

LEO BIZANTIVS SOPHISTA.

1 Venit Athenas populo diſſidijs tumultuanti concordiam ſuaſurus. Vbi prodiſset in ſuggeſtum, corpore admodum puſillo, omnium riſus obortus eſt. Ille fortuitam occaſionem vertens in prooemium: Quid, inquit, ò viri Athenienſes, ſi conſpiceretis vxorem meam, quæ tam puſilla eſt, vt vix pertingat ad genua mea? Ad hanc vocem quum maior etiam populi riſus ſublatus eſſet, iubiecit: At nos tam puſillos, ſi quando diſſidemus, vix ciuitas Bizantium capere poteſt. Ita fermè Plutarchus in præceptis politicis. Sed eandem fabulam multò aliter narrat Philoſtratus in Sophiſtis: Nempe quum prodiſset ad populum dicturus de concordia, ipſa ſtatim ſpecie riſum mouit populo, quòd obeſus eſſet, ac ventre prægrandi. At ille nihil turbatus riſu multitudinis: Quid inquit, ridetis viri Athenienſe; Vxor mihi eſt me multò obeſior, & tamen concordes vnus capit lectulus, diſcordes ne tota quidem domus. Quod refert Philoſtratus, & probabilius eſt, & feſtiuius.

Solerter.

2 Quum Philippus adornaret bellum aduerſus Byzantios, Leo adit illũ percunctans hunc in modum: Quid, inquit, accidit tibi Philippe, vt bellum inſtituas? Vt inquit, tua patria ciuitatum pulcherrima huc adducatur, vt intelligat ſe à me diligi, eoq; ad fores amaſiorũ meorum venio. Ad hæc Leo, Atqui redamari cu-

Admonitio commoda.

ri cupiunt, haud quaquam cum gladijs venire ſolent ad fores amaſiorum. Amantes enim nõ egent bellicis inſtrumentis, ſed ciuilibus. Hoc dicto in diuerſum flexo regis animo patriam ſuam liberauit. Ita Philoſtratus.

Paſiadi objicienti lippitudinem oculorum: 3 Corporis, inquit, vitium exprobras, haud videns filium tuum Nemeſim humeris baiulantem. Erat enim Paſiadi filius cõtractis humeris. Nemeſim autẽ dixit redargutionem inſolentiæ, quam veteres fingebãt eſse Deam. Imprudenter in alterum torquet conuitium, ſi in promptu ſit, quod ipſi viciſſim objiciatur.

Contortum.

ION SOPHISTA.

4 Dicebat rem moroſam eſse ægrotationem, Nam ægrotis & vxor moleſta eſt, & medicum incuſant, & lectulum moleſtè ferunt. Ex amicis autem & qui accedit grauis eſt, & qui diſcedit moleſtus. Sic animus ægrotus & lætis, & triſtibus offenditur.

Animus ægrotus.

PROTAGORAS Abderita ἄθεος.

5 Dicebat de dijs nihil certo ſciri, ſint, an nõ ſint: ob id libri illius in foro exuſti ſunt, quòd docerent impietatem: nè quis arbitretur noui exempli rem eſse, quòd nunc exuruntur libri hæreticorum.

Implè.

6 Euathli diſcipuli dilemma quomodo apud iudices in ipſum retorſerit, notius eſt, quam vt ſit hoc loco commemorandum.

THEODORVS ATHENIENSIS cognomento ἄθεος.

Objicientibus quòd doctrina ipſius multi redderentur deteriores, reſpondit id aliorum 7

Interpretatio ſiniſtra. vitio accidere, qui doctrinã ipſius ſiniſtra exciperent, quàm ipſe dextra porrigeret. Refert Plutarc lib. de animę tranquillitate.

FAVORINVS.

8 Prodigioſa. In Fauorinum ſophiſtam hæc tria iactata ſunt, vt miranda vixque credenda. Quum Gallus eſſet, ſciret Grecè: quum Eunuchus accuſatum fuiſſe de adulterio: poſtremò quod cum Imperatore ſimultatem gerens, viueret.

9 Honor detractus. Huius æream ſtatuam deiecerãt Athenienſes, vt hoïs Cæſari inimiciſſimi. Erant enim Athenienſes vectigales Adriano Cęſari. Id poſteaquam ei nunciatum eſt, nihil commotus, dixit, Vtilius erat Socrati ab Athenienſibus ærea priuari ſtatua, quàm bibere cicutã. Contempſit ſtatuæ iacturam, vita incolumi.

ÆSCHINES.

10 Ciuiliter. Aeſchines quum Rhodi exul recitaret orationem ſuam aduerſus Demoſthenem, Rhodij demirati ſunt, quòd tali oratione fuiſſet damnatus ab Athenienſibus. At deſineritis, inquit, Aeſchines, admirari, ſi audiſſetis, quę ad hæc reſpondit Demoſthenes. Mira ciuilitate & ſe exemit à crimine, & iudices excuſauit, damnationis iniuſtæ cauſam reijciens in violentiam eloquentiæ Demoſthenicæ. Ita fermè Philoſtratus. Dein quum recitatã Demoſthenis orationem omnes ſupra modum admirarentur: Quid, inquit, ſi ipſam beſtiã audiſſetis ſua verba reſonantem? Sentiens in Demoſthene magnam Demoſthenis partem abeſſe, ſi quæ ſcripſit ab alio recitarentur.

NICETES.

11 Nicetes Smyrnæus ſophiſta Telonę cuidam in iu-

in iudicio vehementius incandeſcenti, dicentique, Deſine latrare in me: admodum ſalsè reſpódit, Si tu deſinas mordere. Nam vtrunque canum eſt. Salſè.

ISAEVS SOPHISTA.

Iſæus ſophiſta Aſſyrius quum primùm ætatem dicaſſet voluptatibus, ſimul vt ad virilem peruenit, veluti alius ſubitò factus, miram induit morum ſeueritatem. Itaq; percunctanti cuidam, num illa fœminā oſtendens, videretur formoſa, πέπαυμαι inquit, ὀφθαλμιῶν, id eſt, deſij laborare ab oculis. Ab altero quopiam interrogatus, quis piſcis, aut quæ auis eſſet ad veſcendum ſuauiſſima πέπαυμαι inquit, ταῦτα σπουδάζων, id eſt, iſta curare deſij. Et adiecit, ξανθὰ γάρ τοὺς ταντάλειους κήπους τρυγῶν, id eſt, ſenſi enim me è Tantali hortis fructus colligere: Subindicans omnes eiuſmodi voluptates, quibus iuuentus capitur, nihil aliud eſſe, quā vmbras ac ſomnia, qualia de Tantalo fabulantur poetæ. 12 Pudicā. Sobriā.

Lacedæmonijs periclitantibus, ac de ciuitate mœnibus cingenda conſultantibus, Homericum carmen recitauit: 13 Concordia.

Ἀσπὶς ἄρ᾽ ἀσπίδ᾽ ἔρειδε, κόρυς κόρυν ἀνέρα δ᾽ ἀνήρ, id eſt, *Scutum hæſit ſcuto, galea galea, atque viro vir.*

Et adiecit, Sic mihi ſtate Lacedæmonij, & muris cincti ſumus.

Pythonis proditoris accuſationem tribus dictis abſoluit: Coarguam Pythonem, inquit proditionis, oraculo à Deo reddito, populo qui vinxit, Philippo qui dimiſit. Græca ſunt lepidiora, ἐλέγξω πύθωνα προδιδόντα τῷ χρησαντι 14

Breuiloquiũ. σαντι, θεῷ τῷ δόσαντι δήμῳ, τῷ ἀναζεύξαντι φιλίππῳ. Neque enim Deus pronunciaſſet oraculo niſi talis eſſet: neque populus vinxiſſet, niſi talis fuiſſet: neque rex abijſſet, niſi eum cuius gratia venerat, non reperiſſet: aut rex è caſtris illum non dimiſiſſet.

SCOPELIANVS.

15 Cõuitia anicularum. Scopelianus eos qui conuitijs agerent exiſtimantes ſeſe hoc pacto declarare animi magnitudinem, aniculas appellare ſolet non tantum ebrias, ſed & rabidas.

16 Vehemẽtia in dicendo. Polemoni obijcienti quòd inter dicendum pulſaret tympanum: Tympanizo, inquit, ſed Aiacis clypeo: haud inficians ſe in agendis cauſis interdum vti verbis ac figuris vehementioribus, at non inani ſtrepitu, ſed ad cauſæ patrocinium accommodis.

DIONYSIVS SOPHISTA.

17 Dionyſius Sophiſta familiaribus dicere cõſueuit, mel ſummo digito, non caua manu guſtandum eſſe: Sentiens voluptates quàm parciſſimè admittendas.

POLEMON SOPHISTA.

18 Liberè. Antoninus Imperator abſente Polemone occuparat domum illius, velut omnium apud Smyrneos pulcherrimam. At Polemon noctu reuerſus è peregrinatione, pro foribus clamauit, ſe indigna pati qui proprijs ædibus arceretur. Cognouit Imperator, ac ceſſit. Poſt vbi Romam venit Polemon, Imperator ciuiliter illi exprobrans quod acciderat: Date, inquit, Polemoni diuerſoriũ, nec quiſquã illum eijciat. Mox hiſtrio quidã tragœdiarũ, ex Olympijs Aſiæ, cui erat præfectus Polemon, appel-

lauit

lauit Antoninum Cæſarem aduerſus Polemonem, quòd protinus initio fabulæ ab illo fuiſſet eiectus è ſcena. Percunctatus eſt Cæſar, quo tempore fuiſſet eiectus: cumq; is reſpondiſſet, circiter meridiem: admodum vrbanè reſpondit, At me quidẽ eiecit circa medium noctis, nec tamen appellaui iudicem.

Quum laboraret morbo articulari, Pergami in templo obdormijt, huic apparuit Aeſculapius, iubens vt à frigido potu abſtineret: ad quem Polemon: O præclarè, inquit, quid autem ſi bouem curares? Subindicans iandiu aſſuetum duris, fruſtra vocari ad delitias. 19 Aſſuetudo.

Proconſul torquebat prædonem quendam: quumq; dubitaret quod ſupplicij genus eſſet de illo ſumpturus, ſuperueniens fortè fortuna Polemon Iube, inquit, illum adiſcere veterũ ſcripta. Ipſe quidem Polemon multa edidicerat, ſed in exercitatione nihil ducebat laborioſius ac moleſtius quàm ediſcere, eoq; Fabius iubet hoc tædium protinus à pueris deuorari. 20 Facetè.

Occurrens ſophiſtæ cuidam, inteſtina, mænides, piſces & alia quædam vilia portãti obſonia: O vir egregiè, inquit, non poteſt Darij & Xerſis animum rectè actione exprimere, qui talibus vtitur cibis. 21 Cibus.

Timocrati philoſopho apud Polemonẽ dicenti Frontinum eſſe loquacem. Et omnis, inquit, anus, Notans in Fauorino corporis habitum, quòd eſſet eunuchus. Viſus eſt excuſare vitium, ſed re vera conduplicauit. 22 Salsè.

Hiſtrionem tragœdiarũ qui in Olympijs: ò Iupiter, pronunciarat, oſtenſa terra: ò terra, manu in cœlum proiecta: ſubmouit à præ- Geſtus.

mijs

concentũ edant inteſtina, nerui, lingua, & oſſa quibus adeſt ratio, numerus & ordo. Si in rebus inanimis tantum valent illa, quanto plus valebunt, ſi in omni hominis vita ſeruentur?

14 Somniorũ obſeruatio. Dicebat è ſuis quemq; inſomnijs deprehendere poſſe quantum in philoſophia profeciſſet: ſi nihil illic vel appeteret vel faceret nefariæ rei. Tum enim animus in profunda tranquillitate conſtitutus, veros affectus prodit. Contrà quæ vigilantes nõ audent profari, aut agere, ea noctu occurrunt in ſomnis.

PYRRHO ELIENSIS.

15 Solitudo. Deprehenſus aliquando ſolus, ac ſecum loquens, rogatus quid ſolus ageret: Meditor, inquit, eſſe probus: Sentiens ad id vtilem eſſe ſolitudinem, inutilem turbam.

16 Facetè. Quum obiurganti ſororem Philiſtam, quidam obijceret, quòd oblitus eſſet ſuæ profeſſionis (docebat enim omnia eſſe indifferẽtia) ſic eluſit: Non enim inquit in muliercula declarabitur indifferentia.

17 Homo. Rurſus quum canem inuadentẽ repuliſſet, idem obijcienti reſpõdit perdifficilè eſſe prorſus hominem exuere. Maluit agnoſcere lapſum humanum, quàm dogma reſcindere.

18 Securitas philoſophica. In tempeſtate conſpiciens cæteros animo eſſe deiectiores, quum ipſe nihil moueretur oſtendit porcellum in naui ſecurè edentem, dicens oportere ſapientẽ eam animantis imitari ſecuritatem.

19 Vita fugax. Admirari ſolet illum Homeri verſiculum præ cæteris

Οἵη περ φύλλων γενεὴ τοιήδε καὶ ἀνδρῶν.

Tale quidem genus eſt hominum, quale eſt foliorum.

Quòd

Quòd alijs defluentibus alij ſuccedant: Sentiens in rebus humanis nihil eſse diuturnum aut ſtabile.

TIMON NICAEVS.

Gaudebant hortorum ſucceſſibus ac ſolitudine. Vnde Hieronymus Peripateticus de illo dixiſse fertur? Quemadmodum apud Scythas & qui fugiunt, & qui inſequũtur, torquẽt ſagittas: itidem inter philoſophos, alios proſequendo diſcipulos capere alios fugiendo. Sequitur fama fugientem, & ob id ipſum auidius experitur, qui ſcholam vitat. 20 Capere fugiendo.

Cum vidiſset Arceſilaum inter aſſentatores euntem: Quid tu, inquit veniſti huc, vbi ſumus nos, qui liberi ſumus? 21 Libertas.

In quendam omnia mirantem ita luſit: quin & illud miraris, quòd quum tres ſimus, quatuor habemus oculos? Timon enim luſcus erat, vnde & Cyclops dictus eſt, & diſcipulum habebat luſcum Dioſcoridem. Meminit huius & Socrates alicubi apud Platonem. 22 Facetè.

XENOPHON.

Dicebat eſse prudentis cordatiq; viri, etiã ab inimicis vtilitatẽ capere. Vulgatũ eſt, neq; ſolem, neq; aquã, neq; ignẽ magis vtilem eſse hominibus, quàm amicos: Sed ingenij philoſophici eſt, quemadmodũ periti medici ex beſtijs ac ſerpentibus noxijs vtilia quædã remedia colligunt: ita ex inimicorum odio decerpere aliquid quod vertat in ſuum bonum. 23 Vtilitas ex inimicis.

Dicebat tum maximè colendos eſse deos, quum homini res ſunt ſecundæ, vt quũ inciderit neceſſitas, cõfidenter illos imploremus, vtpote beneuolos iam & amicos. Rectè Xeno- 24 Diuorũ cultus.

phon,ſed vulgus hominũ contra facit: infelicitate profunda eſt Diuorũ obliuio: quũ vrget calamitas, tum demum ad illos confugimus.

STRATO PHISICVS.

25 Quibuſdã obijcientibus ꝙ Menedemus plures haberet auditores quàm ipſe: quid mirum, inquit, ſi plures reperiũtur qui lauari cupiũt, ꝗ vngi? Vnguntur qui ſe parant certamini. Subindicauit Menedemi philoſophiã eſſe dilutã, ac facilè inueniri, qui audiant de virtute diſſerentem, perpaucos autem, qui virtutem exerceant. Nam huc prouocabat Strato.

Virtutis vſus.

PHOCION DVX ATHENIEN.

26 Hunc quum pro concione dicentem, quidam petulant ſſimè maled cus interpellaret multis conuitijs in illum debacchans, omiſit quod cœperat, locumq́; dedit maledico. Poſteaquam ille vix dicendi feciſſet finem, Phocion reuerſus in ſuggeſtũ placido vultu, perinde quaſi nihil eſſet dictum, cœptam orationem proſequutus eſt. De pedeſtribus, inquit, copijs audiſtis, ſupereſt, vt de velitibus, ac leuis armaturæ militibus dicam.

Moderatio.

27 Quum adhuc floreret Leoſthenes, interrogatus ab oratoribus, quid ipſe boni feciſſet Reipub. Nihil aliud, inquit, niſi ꝙ donec ego vobis fui dux, nulli dicta eſt oratio funebris, ſed omne, vita defuncti in maiorũ monumentis ſepulti ſunt. Alij iactabant cruentas victorias, Phocion exiſtimabat egregij ducis eſſe, ſic adminiſtrare rem militarem, vt nulli aut quàm pauciſſimi ciues pereant. Mos autẽ erat Athenis, eos qui in acie ceciderent, apud populum laudare, ac cenotaphia erigere.

APOPH-

APOPHTHEGMATVM LIBER OCTAVVS.

PRAEFATIO.

NVNC à philoſophis ad ſophiſtas, hoc eſt, quod dici ſolet ἀφ' ἵππων ἐπ' ὄνους trãſeamus: quod genus hominum miror in delitijs fuiſſe, non vulgò tantùm, ſed ſummis etiam principibus, quum nec eſſent germani poetæ, nec [illegible] rhetores, nec ſynceri philoſophi, ſed tamen horum omnium ſimij, tantùm ad captandam auram popularem, ac linguæ modulatu deliniendas ocioſæ multitudinis aures compoſiti, ſi paucos tamen excipias. Vnde mirum q̃ horum dicta frigeant præ philoſophicis aut etiam poeticis, vt interdum paraſiti & meretrices dicere videantur argutiora. Sed hic liber habet præterea variam dictorũ ſatyram, in quibus fortaſſe reperies iuxta poetam epigrammaticum, quædam bona, quædam mediocria, ſed mala plura. Verùm vt moleſtus eſt conuiuator, qui præter modum laudat ea, quæ apponit: ita ciuilitatis eſt parcius extenuare apparatum: eò quòd & qui laudat, & qui deijcit immodicè, diuerſa quidem via, ſed

tamen pari ſtudio venari gratiam videatur. Sit igitur hoc lectoris iudicium. Non ſimpliciter τὰ παρ᾽ ἡμῶν apponemus.

LEO BIZANTIVS SOPHISTA.

1 Venit Athenas populo diſſidijs tumultuanti concordiam ſuaſurus. Vbi prodiſset in ſuggeſtum, corpore admodum puſillo, omnium riſus obortus eſt. Ille fortuitam occaſionem vertens in procemium: Quid, inquit, ò viri Athenienſes, ſi conſpiceretis vxorem meam, quæ tam puſilla eſt, vt vix pertingat ad genua mea? Ad hanc vocem quum maior etiam populi riſus ſublatus eſset, ſubiecit: At nos tam puſillos, ſi quando diſſidemus, vix ciuitas Bizantium capere poteſt. Ita fermè Plutarchus in præceptis politicis. Sed eandem fabulam multò aliter narrat Philoſtratus in Sophiſtis: Nempe quum prodiſset ad populum dicturus de concordia, ipſa ſtatim ſpecie riſum mouit populo, quòd obeſus eſset, ac ventre prægrandi. At ille nihil turbatus riſu multitudinis: Quid inquit, ridetis viri Athenienſe; Vxor mihi eſt me multò obeſior, & tamen concordes vnus capit lectulus, diſcordes ne tota quidem domus. Quod refert Philoſtratus, & probabilius eſt, & feſtiuius.

Solerter.

2 Quum Philippus adornaret bellum aduerſus Byzantios, Leo adit illũ percunctans hunc in modum: Quid, inquit, accidit tibi Philippe, vt bellum inſtituas? Vt inquit, tua patria ciuitatum pulcherrima huc adducatur, vt intelligat ſe à me diligi, eoq; ad fores amaſiorũ meorum venio. Ad hæc Leo, Atqui redamari cu-

Admonitio commoda.

ri cupiunt, haud quaquam cum gladijs venire ſolent ad fores amaſiorum. Amantes enim nõ egent bellicis inſtrumentis, ſed ciuilibus. Hoc dicto in diuerſum flexo regis animo patriam ſuam liberauit. Ita Philoſtratus.

Paſiadi obijcienti lippitudinem oculorum: Corporis, inquit, vitium exprobras, haud videns filium tuum Nemeſim humeris baiulantem. Erat enim Paſiadi filius cõtractis humeris. Nemeſim autẽ dixit redargutionem inſolentiæ, quam veteres fingebãt eſſe Deam. Imprudenter in alterum torquet conuitium, ſi in promptu ſit, quod ipſi viciſſim obijciatur. 3 Contu*e*tium rectorum.

ION SOPHISTA.

Dicebat rem moroſam eſſe ægrotationem, Nam ægrotis & vxor moleſta eſt, & ædiculam incuſant, & lectulum moleſtè ferunt. Ex amicis autem & qui accedit grauis eſt, & qui diſcedit moleſtus. Sic animus ægrotus & lætis, & triſtibus offenditur. 4 Animus ægrotus.

PROTAGORAS

Abderita ἄθεος.

Dicebat de dijs nihil certo ſciri, ſint, an nõ ſint: ob id libri illius in foro exuſti ſunt, quòd docerent impietatem: nè quis arbitretur noui exempli rem eſſe, quòd nunc exuruntur libri hæreticorum. 5 Implè.

Euathli diſcipuli dilemma quomodo apud iudices in ipſum reto ſerit, notius eſt, quam vt ſit hoc loco commemorandum. 6

THEODORVS ATHENIENSIS

cognomento ἄθεος.

Obijcientibus quòd doctrina ipſius multi redderentur deteriores. reſpondit id aliorum 7

Interpretatio ſiniſtra. vitio accidere, qui doctrinā ipſius ſiniſtra exciperent, quàm ipſe dextra porrigeret. Refert Plutarc lib. de animę tranquillitate.

FAVORINVS.

8 Prodigioſa. In Fauorinum ſophiſtam hæc tria iactata ſunt, vt miranda vixque credenda. Quum Gallus eſſet, ſciret Gręcè: quum Eunuchus accuſatum fuiſſe de adulterio: poſtremò quod cum Imperatore ſimultatem gerens, viueret.

9 Honor de ſtatuis. Huius æream ſtatuam deiecerāt Athenienſes, vt hoīs Cæſari inimiciſſimi. Erant enim Athenienſes vectigales Adriano Cęſari. Id poſteaquam ei nunciatum eſt, nihil commotus, dixit, Vtilius erat Socrati ab Athenienſibus ærea priuari ſtatua, quàm bibere cicutā. Contempſit ſtatuæ iacturam, vita incolumi.

ÆSCHINES.

10 Ciuiliter. Aeſchines quum Rhodi exul recitaret orationem ſuam aduerſus Demoſthenem, Rhodij demirati ſunt, quòd tali oratione fuiſſet damnatus ab Athenienſibus. At deſineritis, inquit, Aeſchines, admirari, ſi audiſſetis, quę ad hæc reſpondit Demoſthenes. Mira ciuilitate & ſe exemit à crimine, & iudices excuſauit, damnationis iniuſtæ cauſam reijciens in violentiam, eloquentiæ Demoſthenicæ. Ita fermè Philoſtratus. Dein quum recitatā Demoſthenis orationem omnes ſupra modum admirarentur: Quid, inquit, ſi ipſam beſtiā audiſſetis ſua verba reſonantem? Sentiens in Demoſthene magnam Demoſthenis partem abeſſe, ſi quæ ſcripſit ab alio recitarentur.

NICETES.

11 Nicetes Smyrnæus ſophiſta Telonę cuidam in iu-

ſi iudicio vehementius incandeſcenti, dicentique, Deſine latrare in me : admodum falsè reſpôdit, Si tu deſinas mordere. Nam vtrunque canum eſt. Salſè.

ISAEVS SOPHISTA.

Iſęus ſophiſta Aſſyrius quum primùm ætatem dicaſſet voluptatibus, ſimul vt ad virilem peruenit, veluti alius ſubitò factus, miram induit morum ſeueritatem. Itaq; percunctanti cuidam, num illa fœminã oſtendens, videretur formoſa, πέπαυμαι inquit, ὀφθαλμιῶν, id eſt, deſij laborare ab oculis. Ab altero quopiam interrogatus, quis piſcis, aut quæ auis eſſet ad veſcendum ſuauiſſima πέπαυμαι inquit, ταῦτα σπουδάζων, id eſt, iſta curare deſij. Et adiecit, ἐπαυσάμην γὰρ τοὺς Ταντάλου κήπους τρυγῶν, id eſt, ſenſi enim me è Tantali hortis fructus colligere : Subindicant omnes eiuſmodi voluptates, quibus iuuentus capitur, nihil aliud eſſe, quã vmbras ac ſomnia, qualia de Tantalo fabulantur poetæ. 12 Pudicè. Sobriè.

Lacedæmonijs periclitantibus, ac de ciuitate mœnibus cingenda conſultantibus, Homericum carmen recitauit : 13 Concordia.

Ἀσπὶς ἄρ' ἀσπίδ' ἔρειδε, κόρυς κόρυν, ἀνέρα δ' ἀνήρ. id eſt,
Scutum hæſit ſcuto, galea galea, atque viro vir.

Et adiecit, Sic mihi ſtate Lacedæmonij, & muris cincti ſumus.

Pythonis proditoris accuſationem tribus dictis abſoluit : Coarguam Pythonem, inquit proditionis, oraculo à Deo reddito, populo qui vinxit, Philippo qui dimiſit. Græca ſunt lepidiora, ἐλέγξω Πύθωνα προδεδωκότα σοὶ χρη- 14

lauit Antoninum Cæſarem aduerſus Polemonem, quòd protinus initio fabulæ ab illo fuiſſet eiectus è ſcena. Percunctatus eſt Cæſar, quo tempore fuiſſet eiectus: cumq; is reſpondiſſet, circiter meridiem: admodum vrbanè reſpondit, At me quidē eiecit circa medium noctis, nec tamen appellaui iudicem.

Quum laboraret morbo articulari, Pergami in templo obdormijt, huic apparuit Aeſculapius, iubens vt à frigido potu abſtineret: ad quem Polemon: O præclarè, inquit, quid autem ſi bouem curares? Subindicans iandiu aſſuetum duris, fruſtra vocari ad delitias. 19 Aſſuetudo.

Proconſul torquebat prædonem quendam: quumq; dubitaret quod ſupplicij genus eſſet de illo ſumpturus, ſuperueniens fortè fortuna Polemon Iube, inquit, illum adiſcere veterū ſcripta. Ipſe quidem Polemon multa edidicerat, ſed in exercitatione nihil ducebat laborioſius ac moleſtius quàm ediſcere, eoq; Fabius iubet hoc tædium protinus à pueris deuorari. 20 Facetè.

Occurrens ſophiſtæ cuidam, inteſtina, mænides, piſces & alia quædam vilia portāti obſonia: O vir egregiè, inquit, non poteſt Darij & Xerſis animum rectè actione exprimere, qui talibus vtitur cibis. 21 Cibus.

Timocrati philoſopho apud Polemonē dicenti Frontinum eſſe loquacem. Et omnis, inquit, anus, Notans in Fauorino corporis habitum, quòd eſſet eunuchus. Viſus eſt excuſare vitium, ſed re vera conduplicauit. 22 Salsè.

Hiſtrionem tragœdiarū qui in Olympijs: ò Iupiter, pronunciarat, oſtenſa terra: ò terra, manu in cœlum proiecta: ſubmouit à præ- Geſtus.

mijs (præſidebat enim ei certamini) dicens, Hic manu commiſit ſolœciſmum.

24 Ioeus in morbũ propriũ. Quum articuli morbo lapideſcerent, medicos admonuit, vt effoderent, inciderentq; Polemonis lapidicinas. Dicebatq;, Comedendũ eſt, manu non habeo: ambulandum eſt, pedes non habeo, dolendum eſt, & manus habeó, & pedes.

25 Induſtria. Curarat, vt viuus inferretur ſepulchro, ac familiaribus quibus datum erat negotium occludendi monumentum: Obde, inquit, obde, nè me Sol cernat tacentem.

SECVNDVS SOPHISTA.

26 Argutè. Tale declamationis argumentum erat propoſitum: Qui ſeditionem mouerit, moriatur: qui ſedauerit, præmiũ ferat. Quidam & mouerat, & ſedauit: petit præmium. Hanc quæſtionem paucis abſoluit. Quod eſt prius? mouiſſe, quod poſterius? ſedaſse. Itaque prius da pœnas moræ ſeditionis, ac deinde ſi potes, accipe præmium rectè factorum.

GORGIAS SOPHISTA.

27 Friuolæ quæſtiones. Gorgiæ ſophiſtæ palàm exhibenti ſeſe ad reſpondendum, quod cuique libuiſset proponere: Xenophon nõ ille Socraticus, ſed alius quidam, inuidens, adijt illum, atq; hanc propoſuit quæſtionem: Dic mihi Gorgia, quamobrem fabri ventrem inflent, quum ignem nõ inflent. Ad quem placidè Gorgias. Iſthuc quidem tibi diſpiciendum relinquo: cæterùm illud iam olim cognitum habeo, terram aduerſus iſtiuſmodi homines producere ferulas.

28 Dicebat tragœdiam eſse deceptionem, quo qui alterum decepiſset, iuſtior eſset eo, qui non

non decepiſſet: & qui deceptus eſſet, ſapientior foret eo, qui non eſſet deceptus. Fallit enim tragędia tractans argumēta conficta, ſed adeo ſcitè, vt vera credantur. Iuſtior autem ille videtur qui fallendo prodeſt: & ſapientior eſt, qui per fictas fabulas diſcit, quid ſit turpe, quid ſit honeſtum. Refert Plutarchus de poetis audiendus. Profſa fallacia bona.

HERODES SOPHISTA.

Herodes in accuſatorē, qui de cauſa pauca, de generis ſui claritate multa iactarat: Tu, inquit, nobilitatē habes in talis. Romani ſiqui dem nobilitatis ſignum gerebant in calceis. Id erat eburnum additamentū tali ſpecie. Ita Plinius notat quoſdā, qui nihil haberent nobilitatis præter imagines. Rurſus quum aduerſarius gloriaretur, q̃ in vnam quandam Italiæ ciuitatē multa beneficia cōtuliſſet. Idem ego, inquit, de me prædicare poſſem, ſi in vniuerſa terra cauſam dicerem. Significans ſe de innumeris ciuitatibus fuiſſe præclarè meritum. 29 Nobilitas in talis.

Vxoris Regillæ mortem luxit impotētius, adeo vt picturas & ornamenta domus coloribus atraret, velis pullis tegeret, ac lapide Leſbio obſcuraret, omnia. Nam is funeſtus ac niger eſt. Quodam igitur die quum Lucius, qui fruſtra conatus fuerat Herodi perſuadere, vt lugeret moderatius, pueros videret in fonte ædibus vicino lauantes rhaphanides rogabat cui pararetur ea cœna, qui reſponderunt, Herodi. Tum Lucius: Iniuriā facit Regillę, qui albis radiculis veſcatur in atra domo. Id vbi renunciatū eſt Herodi, amouit ab ædib funeſtā ſpeciē, nè apud probos viros traduceretur. 30 Luctus immodicus.

31 Liberè. Idem Lucius quum Romã veniſſet obuiam factus Imperatori Marco, percunctatus eſt illum quò iret, & cuius rei gratia, cui Imperator, Honeſtum eſt & ſeni diſcere, eo ad Sextũ philoſophum, vt diſcam, quæ nondum ſcio. Hic Lucius ſublatis in cœlum manibus, O Iupiter, inquit, iam ſenex tabellam geſtans puerorum more commeat in ludum, quum noſter rex Alexander XXXII. ann. natus vita defunctus ſit. Hic citius probarim Cęſaris & ſtudiũ, & moderationem, quàm Lucij libertatem.

32 Luctus. Dolorem ex prioris filię Panathenaidis obitu cõceptum vtcumq; lenierant Athenienſes, intra vrbẽ eam ſepelientes, & obitus diem ceu funeſtũ ex anno ſuſtollentes. Cæterùm quum Elpinicem alterã filiam exanimem indecorè lugeret, proiectus humi ac vociferans, Quas inferias tibi faciam filia, quid tecũ ſepeliam? ſuperueniẽs Sextus philoſophus: Maximũ, inquit, munus dederis filiæ, ſi moderatè lugeas.

33 Sumptus inanes. Viginti pueris ob virtutẽ cõpluribus in iocis ſtatuas poſuerat. Hac de re quum accuſaretur à Quintiliis Gręcię præfectis, quòd ſuperuacaneis impendijs indulgeret: Quid, inquit, vobis incõmodi eſt, ſi ego ludo de ſaxis meis.

34 Liberè. Videns Quintilios Troianos quidẽ eſſe, cęterùm à Cæſare plurimi fieri, dixit, ego etiam Iouem Homericum odi, quòd Troianis fuit amicus. Nimium liberè profitens ſibi moleſtum eſſe, quòd Imperator tantum honoris haberet Quintilijs.

35 Maledicentia. Protheo Cynico ſine fine ipſum conuitijs inceſſente: Conſenuimus, inquit, ambo, tu quidem malè loquens, ego malè audiens. Senſit

ſit immedicabile malum eſſe, cui ille tamdiu aſſueuerat, & ſe moderatius ferre quod iam nouum non eſſet.

Athenienſibus ſic admirãtibus hominis eloquentiã, vt dicerent illum eſſe de numero decem oratorum, nihil elatus eſt hac laude, quæ videbatur maxima. Tantùm reſpondit: Certè Andocide ſum melior. Is vt opinor fuit ſophiſta quiſpiam notæ vulgaris. 36 Modeſtè

ANTIOCHVS SOPHISTA.

Antiochus ſophiſta quum male vulgo audiret, veluti formidoloſus, quòd nec prodire in concionem nec Reipub. munia capeſceret: Non vos, inquit, merui, ſed meipſum: agnoſcens bilem ſuam vehementiorem, quàm vt cohiberi poſſet. Senſit idem Plato: qui ſunt iracundioris ingenij, ad diſciplinas quidẽ eſſe idoneos, ad gerendam Rempub. non item. 37 Iracundia.

ALEXANDER SOPHISTA.

Alexander ſophiſta legatione fungens pro Seleucia apud Antoninum primum, videnſq; illum minus attentum, clariore voce dixit, auſculta me Cæſar: Cæſar autem acerbitate cõfidentiaq; vocis exauſperatus: Auſculto, inquit, intelligoq; te. Tu enim es ille, qui colis comam, qui dentes candidas, qui polis vngues, qui ſemper oles vnguentum. 38 Improbitas.

HERMOGENES.

Antiochus hoc dicto taxauit Hermogenẽ, vt diceret illum inter pueros eſſe ſenem, inter ſenes puerum: ſiue ob valetudinem ante tempus imbecillem, ſiue ob dictionis genus neglectus. Alij per iocũ dicebant illius ver- 39 Sermo incõpoſitus.

bas,

ba, planè iuxta. Homerum eſſe μυγέατα, & ea veloti pennas abijceret.

PHILAGER.

40 Iracun-dia. Rogatus quamobrem non delectaretur educandis pueris. Quoniam, inquit, nec me ipſe delector. Agnoſcebat naturæ ſuæ vitium. Erat enim iracundus & moroſus, eoque nec appoſitus ad teneram ætatem inſtituendam: quum hodie ſtulti parentes nullis libentius committant liberos ſuos, quàm huiuſmodi truculentis & aſperis.

ADRIANVS SOPHISTA.

41 Imitatio Adrianus ſophiſta in conuiuio ſophiſtarum ad quos adhibitus erat tanquā egregij cuiuſpiam arcani conſors futurus, quū ſermo fuiſſet ortus, de characteribus dictionis, & in quo quiſque præcelleret, & quid in quoq; potiſſimùm imitandum eſſet: At ego, inquit, deſcribam characteres, haud quaquā recenſens inciſiunculas, intellectulos, membra, aut rhythmos, ſed me ipſum mihi imitandum proponens, omniumque inuenta ex tempore proferens fluxu quodam orationis, ac linguæ permittam hæc omnia. Quid de hoc Adriani dicto iudicandum exiſtiment, viderint Critici. Illud ſcio, Horatium non temerè exclamaſſe, O imitatores ſeruum pecus, & hodie videmus quoſdam qui ſe totos addixerunt exprimendo Ciceroni, frigidos & elūbes euadere. Quod ſi quos delectat illud orationis genus leue & γλαφυρόν, equidem nec obſto cuiquam, nec inuideo. At ipſe malim Epicteti rudem & indolatam phraſim, ſed naturalem, quàm Iſocratis omni floſculorum genere picturatam. Huius

Adriani

Adriani dictionem Herodes ſophiſta ſolet appellare κολοσσοῦ μεγάλα παράγματα, id eſt, Coloſſi magna fragmenta, ſimul in iuuene notans orationem nondum ſatis cõpoſitam, ſimul laudans & vocis & animi magnitudinem. Coloſſi fragmenta.

Quidã è familiaribus miſerat illi piſces in diſco argenteo, picturato auro: at ille delectatus vaſculo non remiſit, tantùm ei qui miſerat reſpondit: Benè facit, quòd etiã piſces: quaſi diſcus eſſet dono miſſus, piſces tantùm nouitatis gratia additi. Quidam autẽ dicunt id ioco factum, vt caſtigaret diſcipuli vitium, qui ſordidior eſſe dicebatur. Nam eo admonito diſcum reddidit. Quum eſſem apud Coloniam Agrippinam, Senatus honoris gratia miſit vinum in cantharis teſtaceis, nec eos repeti mos eſt. Id admiratus rogaui cauſam. Reſponſum eſt, olim vinũ ſolere mitti cantharis argenteis. Hoc honoris quum eſſet habitum cuidam ex eorum numero, qui magnam nobilitatis partẽ exiſtimant rapto viuere: poſtridie manè profectus eſt cum argenteis cantharis. Re comperta miſit ad illum ſenatus, qui cantharos repoſceret: At ille: Vltro, inquit, dono dediſtis, & ego gratias egi. Hac cauſa admoniti mutarunt conſuetudinem. 42 Facetè.

PAVSANIAS CAPPADOX.

Quoniam more ſuo gentis craſſa lingua ſonabat, confundens conſonantes, breues producens, productas corripiens, vulgò dictus eſt coquus, qui precioſa obſonia malè condiret. 43 Salſè.

PROCLVS.

Proclus Naucratites filium habebat intem- 44

Zz peraa-

Argutè. perantem, gallis gallinaceis, coturnicibus, catellis, & equis alendis indulgentem: quem pater adeo nō increpabat: vt vnà cum illo potius venaretur. Quo nomine quum ab amicis obiurgaretur: Citius, inquit, deſinet, cum ſenibus colludens, quàm cum æqualibus.

ANTIPATER.

45 Lepidè. Antipater Hierapolites quum ducturus eſſet Seueri Cæſaris filiam, forma parum fœlici, & familiariū quiſpiam interrogaret, quando laturus eſſet τὰ ἀνακαλυπτήρια, ſic appellabantur munera, quæ ſponſæ amici deferebant ſponſo tertio die, quo ſponſa debebat exhiberi ſpectanda: Hermocrates lepidiſſimè reſpondit, ἐγκαλυπτήριά μοι ἦν τοι, ἀντὶ τῆν λαβών, id eſt, Encalypteria potius, quum talem ducat, ἀνακαλύπτω, eſt retego, ἐγκαλύπτω tego, Quod deforme eſt tegi magis oportet, quàm retegi.

HERACLIDES SOPHISTA.

46 Induſtria. Scripſerat libellum cui titulum indiderat πόνου ἐγκώμιον, id eſt, laboris laudatio. Eum quū Ptolemæus ſophiſta fortè obuius videret habentem pre manibus, rogabat, quid moliretur. Quum ille reſpondiſſet πόνου ἐγκώμιον. Ptolemæus accepto codice, deleuit π & abiecit: tēpus eſt vt legas titulū encomij, reperitq; ſcriptum ὄνου ἐγκώμιον Ptolemæus huc alluſit, quòd ſi labor mereretur laudem, eadem opera laudandus eſſet aſinus animal labori natum.

HIPPODROMVS SOPHISTA

47 Hippodromus ſophiſta Clementi tragediarum actori longè præſtantiſſimo, quum apud Amphictyones optimè re geſta negata eſſet victoria,

ctoria, cum Byzantium à Romanis obſideretur, quod Byzantius eſſet, atq; id temporis proſiliens clamauit, Valeant applaudentes, ac perperam de re iudicantes: Ego, inquit, Clementi victoriã decerno. Quum alter hiſtrio appellaſset Cęſarẽ, obtinuit Hippodromi ſuffragiũ. Iudiciũ incorruptum.

48 Quodam tempore quum illi vehementer à Græcis applauderetur, multaq; magnifica ac clamarentur, in quibus illum æquabant Polemoni, Homerico verſu reſpondit, τί μ' ἀθανάτοισιν ἐΐσκεις, id eſt, quid me immortalibus æquas? Simul & candidi hominis laudem auferens, qui Polemonem tam præclaro teſtimonio ornarit, & modeſtiæ, qui laudem inuidioſam repulerit. Modeſtè

49 Quodam tragędiam appellante ſophiſtarũ matrem, correxit dictum. Ego, inquit, dico Homerum eſse patrem. Siue quòd nimia ſit tragicorum grandiloquentia; ſiue quòd fons tragœdiarum ſit Homerus: pulchrius autem ex ipſo haurire fonte. Homerus.

50 Homerum appellare ſolet vocem ſophiſtarum, Archilochium ſpiritum: quòd ille ſuppeditet verba ſplendida, hic acrimoniam & vehementiam.

QVIRINVS SOPHISTA.

51 Quum ab Aſianis reprehẽderetur, quòd in accuſando mitior ac lentior eſset, quàm ipſi docerent: Multò, inquit, ſatius eſt, vt vos meã accipiatis lenitatem, quàm ego veſtram crudelitatem. Tumebant Aſiani rhetores, & immodicis delectabantur. Admonitio retorta.

52 Amicis ipſum de morte filij conſolantibus: Quando, inquit, potius apparebo vir quàm Fortiter.

nunc? Sentiens dolorem quidem eſſe acerbũ, ſed hoc fortitudinis laudē fore ſplendidiorē.

PHILISCVS.

53 Philiſcus illaudatus rhetor, quum cauſam ageret pulchre veſtitus, ſed tumultu irruēs in tribunalia, voce ſemimuliebri, lingua ſupina, quouis potius ſpectans, quàm ad quæ agebantur: auerſatus dicentē Imperator, ſtuduit illi os occludere, totaq; actione aquā intercipiebat, breues ſubinde percunctatiunculas obijciens. Ad quas quum parum appoſitè reſponderet Philiſcus: Virum, inquit Imperator, arguit Cæſaris, rhetorem vox. Græca pluſculum habent leporis: τὸν μὲν ἄνδρα φαίνουσι, τὸν δ' ῥήτορα φωνή, notans illum, quòd attonſa cæſaries declararet virum ſed oratio non declararet eſse rhetorem, ſed fœminam potius.

Pronuntio.

CASSIVS SEVERVS.

1 In aduocatione quadam, quum M. Pomponius Marcellus Latini ſermonis moleſtiſſimus exactor, ſolœciſmum ab aduerſario factum arguere perſeueraret, interpellatis iudicibus, dilationē petijt, vt litigator ſuus alium Grãmaticum adhiberet, quòd diceret ſibi cum aduerſario non de iure, ſed de ſolęciſmo controuerſiam futuram.

Modeſtè loqui.

M. POMPON. MARCEL.

2 Quum ex oratione Tiberij Cæſaris quiddã reprehendiſset, contra affirmante Atteio Capitone id eſse Latinum, & ſi non eſſet, futurum certè: Is uero inde, inquit, mentitur Capito. Tu enim Cæſar ciuitatem dare potes hominibus, verbis nō potes. Editio Aldina corruptè legit, verba non potes. Hominibus datur

Liberè.

tur ciuitas qui recipiuntur in ius ciuiũ. Verbi datur ciuitas, quę recipiuntur in conſuetudinem ſermonis Romani. Quum ad modũ multę voces, nõ græcæ tantùm, ſed & Britannicæ, & Gallicæ, & Perſicæ ciuitate Romana donatæ ſunt. Id publicus vſus põt, & Cęſar nõ poteſt.

REMNIVS PALEMON.

Is flagrabat libidinibus vſq; ad infamiam oris: vnde quendã in turba oſculũ ingerentẽ, quũm refugiens deuitare poſset, dicto nõ infaceto repulit: Vis tu, inquit magiſter quoties feſtinantem aliquem vides, obligurire? 3 Saiſſe

EPICVRVS ATHENIENSI.

Improbat inſtitutum Pythagoræ, qui quum doceret amicorum communia eſse omnia, iubebat, vt diſcipuli, quod quiſque habebat: deponerent in commune, dicens, id eſse diffidentium verius, quàm amicorum. Etenim ſi quis verè ſit amicus, nihilo minus habeo pro meis, quæ ille poſſidet, quàm ſi depoſuiſset. Porrò qui diffidit, aut non eſt ipſe verus amicus, aut de alterius animo. 4 Amicorum cõmunia.

CTESIBIVS.

Arceſilaus quum inuiſeret Cteſibium ægrotantem, ſenſiſsetque hominem egere, clàm crumenam pecunijs plenam ſubiecit ceruicali, quam vt reperit Cteſibius, ait Ἀρκεσιλάου τοῦτο παίγνιον, id eſt, Arceſilai hic ludus. 5 Benignitas.

EVRIPIDES.

Celebratur illud Euripidis dictum; Vnicum conſilium rectum magnum militum manum vincere; Quo prudenter admonuit non perinde referre, quàm numeroſum educas exercitũ, ſed quàm cordati ſint exercitus du- 6 Ducum prudentia.

ees. In bello ſi quidem longè plus haberet menti prudentia, ſolertiaque, quàm vites conſilij expertes.

7 Silentiũ. Idem cuidã opprobranti grauecolentiã oris, multa n mirũ, inquit in illo occulta cõputruerunt: Significãs ſe poſſe cõtinere arcana. Solent autẽ res in occulto cõgeſtæ cõputreſcere.

DIONYSODORVS TIBICEN.

8 Laus à laudatis. Gloriari ſolet, quòd nemo pulſus ſuos audiſset, neq; in triremi, neq; ad fontem quemadmodum Iſmeniæ: Sentiens ſe nunquam captaſse plauſus ſolidorum & imperitorum, ſed ſat habuiſse probari paucis eruditis. Ita Laertius in Cratete.

TRATHIAS.

9 Adulatio. Colax Bianti ſtupido ſic adulatus eſt: Plus bibiſti, q̃ rex Alexander. Quod in Alexandro turpiſſimũ erat, illi laudi tribuit. Neq enim ſtatim laude dignum eſt, q̃ fit à principibus.

ALEXANDER MAGNVS.

10 Cõtinentia. Quum inuitaretur, vt Darij filias, quas habebat captiuas, inuiſeret (prædicabantur enim puellæ admirabili eſse forma) noluit ire, dicens ſibi non committendum, vt quum viros viciſset, à mulieribus vinceretur.

DVELLIVS.

11 Pudicitia cõiugalis. Duellius qui primus Romæ à nauali pugna triumphum obtinuit, iam ſenex, tremuloque corpore, in iurgio quodam audiuit exprobrari ſibi graueolentiam oris: rediit domum triſtis, & expoſtulauit cum Bilia vxore quam virginẽ duxerat: quur huius vitij nunquã admonuiſſet, quò licuiſset mederi. Admonuiſsem, inquit

quit

quit illa; niſi putaſſem omnibus viris ad eundem modum olere animã. Et hoc apophthegma ſuperius alteri tributum retulimus. Si Bilia verè ſenſit, quod dixit, argumentum eſt inſignis pudicitiæ: ſin finxit, magna eſt ciuilitas erga maritum, magna item tolerantia, quæ tamdiu pertulerit hoc incommodum abſque faſtidio.

QVIDAM.

Quidam iratus agaſoni volebat eum percutere, quumq́; is clamaret, Athenienſis ſum ad aſinum verſus: At tu, inquit, Athenienſis non es: eiq́; multas plagas inflixit. Meminit Plutarchus in libello, De cohibenda iracundia. 12 Faceth.

PROMETHEVS.

Quum ignem è cœlis in terras deportaſſet, eumq́; primum viſum Satyrus cõplecti vellet & exoſculari: Heus, inquit, ni caues hirce, profectò dolebit tibi mentum: Admonens etiam, quæ natura pulcherrima ſunt, maximeq́; neceſſaria, tamẽ fieri pernicioſa, niſi rectè vtaris. 13 Vſus recus.

BOS.

Bos ſub onere deficiens, rogauit camelum conſeruum, vt ſe oneris parte recepta ſubleuaret: cui recuſanti, Imò, inquit, & meipſum, & hæc omnia portabis. Idq́; factum eſt mortuo boue. Ita Plutarchus in libro de tuenda bona valetudine. 14 Auxilia mutua.

PORCIA MINOR.

Quum laudaretur apud eam mulier quædam, vt benè morata, quæ tamen iterarat matrimonium: Fœlix, inquit, ac pudica matrona non nubit niſi ſemel. Non paſſa eſt illam inter bene moratas numerari, quæ citra neceſſi- 15 Pudicitia.

ſitatem adſciſceret alterum virum. Nam mul-tas huc cogit egeſtas: Porrò coitus gratia nubere, non eſt verè pudicarum. Eoque dixit, fœlix, excuſans neceſſitatem.

ANNIA.

16 Propinquis admonentibus, vt alteri nuberet: eſſe enim illi & ætatem integrã & faciem bonam, quorum alterũ ſpem faceret prolis, alterum promitteret amorẽ mutuum: Nequaquã, inquit, hoc faciam: ſi enim bonum virum nacta fuero, nolo timere, ne perdam; ſi malum, quid neceſſe eſt, poſt optimũ perpeti peſſimũ.

Pudicè.

MARTIA, Catonis filia minor.

17 Rogata, quur à morte mariti nollet iterum nubere: Quoniam, inquit non inuenio virum, qui me magis velit, quàm mea. Non probauit coniugiũ, quod non conciliaret amor mutuus. Quæ ducitur dotis cauſa, conductum habet concubitum verius, quàm coniugem.

Nuptiæ dotis cã.

18 Eadem quum diutius lugeret maritum, rogata quẽ eſſet habitura diem luctus vltimum, reſpõdit, Quẽ & vitæ. Sic & illa Ethnica, magno ſanè cũ dedecore plurimarũ Chriſtianarum, quæ viro nondum elato iam nupſerunt.

Pudicè.

VALERIA.

19 Valeria Meſſalarũ ſoror, rogata, quur amiſſo Seruio viro, nulli vellet nubere: Quoniam, inquit, mihi ſemper viuit maritus Seruius.

Pudicitia.

PYTHIAS.

20 Pythias Ariſtotelis filia rogata, quis eſſet color pulcherrimus, Is, inquit, quem in ingenuis gignit pudor. Agnoſcas vel ex hoc dicto philoſophi filiam. Solent autẽ fœminæ alijs coloribus aliæ delectari.

Pudor liberalis.

Philoſo-

Philoſophus quidam priſcus, ſed ἀνώνυμος huiuſmodi ſermone Arſinoes reginæ luctum compeſcuit: Quum Iupiter, inquit, inter dęmones rerum faceret partitionem, luctus non aderat, ſed diſtributione iam peracta venit. Huic igitur quum Iupiter aliquid honoris tribuere vellet, nec eſſet, quod daret, quippe iam conſumptis omnibus, tandem aſſignauit illi honorem qui mortuis impenditur, veluti lachrymas & męrores. Quemadmodũ igitur, inquit, cæteri dęmones benè volunt iis, a quibus coluntur, itidem & luctus. Quod ſi fuerit abs te contemptus ò mulier, haud quaquam venturus eſt ad te. Contra ſi diligenter abs te colitur honoribus illi deſignatis à Ioue, męroribus ac lamentis, diliget te, ſemperque tibi ſuppeditabit aliquid earum rerum, quibus abs te perpetuò poſſit honorari. Refert Plutarchus in conſolatione ad Apollonium. 21 Luctus.

DEMOSTH. MITYLAEVS.

Pulſauit fores hominis muſicæ ac citharæ dediti: quumque is audito pulſu inſſiſſet illum introire. Faciam, inquit, ſi prius alligatis citharam. Subornans illum nihil aliud, quàm cithara canere. Refert Plutarchus Sympoſiacon libro ſecundo. 22 Studium immodicum.

ATTILIVS.

Dixit ſatius eſſe ocioſum eſſe, quàm nihil agere. Refert Plinius iunior ad Minutiũ Fundanum, Satius eſt enim, inquit, vt Attilius noſter eruditiſſimè ſimul & faceti ſſimè dixit, ocioſum eſſe, quàm nihil agere. Quamquam hoc dictum adſcribatur Catoni ſeniori. Ocioſus eſt, qui vacat ab externis actionibus; 23 Nihil agere.

nihil agit, qui negocijs infrugiferis, nihil ad beatè viuendum conferentibus occupatur. Quemadmodum qui moliuntur, nec ſatis ſuccedit, quod agunt, ſatagere dicuntur: ita nihil agunt qui fruſtraneis actionib' tumultuantur. Plinius enim putat eos, qui militaribus negotijs diſtrahuntur, nihil agere: contra qui ſe philoſophiæ dedunt, ocioſos eſſe.

24 Profectus. Dicere ſolet, ſic adoleſcentes in foro auſpicari à cauſis centumuiralibus, vt pueri ſolent in ſcholis ab Homero: Quod vtrunq; ſit maximum, quum oporteat paulatim per gradus ad id quod ſummum eſt peruenire. Meminit Plinius ad Maximum.

PLINIVS MAIOR.

25 Lectionis vtilitas. Dicebat nullum eſſe librum tam malum, qui non aliqua parte prodeſſet. Verùm dixit de his, qui notant ex quibuſcunque libris, ſi quid ineſt frugiferum, excerpere.

26 Tẽporis parſimonia. Idem quum recitatorem quiddam perperã pronunciantem amicorum quiſpiam reuocaſſet, & vt repeteret, coegiſſet: Quid, inquit, an intellexeris? quum ille annuiſſet: Quur ergo, inquit, reuocabas? Decem amplius verſus iſta tua interpellatione perdidimus. Tanta erat parſimonia temporis.

27 Temporis parſimonia. Idem nepotem ſuum ambulantem videns, obiurgauit: Poteras, inquit, has horas non perdere. Nam qui lectica vehebantur, aut recitantem audiebant, aut ſi libuiſſet, aliquid etiã exarabant, aut dictabant aliquid, quorum nihil licet ambulanti.

PASSIENVS PAVLVS.

28 Paſſienus Paulus eques Romanus, ſed dubitæ

ſanitatis,

ſanitatis, quum recitans elegias ſuas ſic auſpicaretur: Priſce iubes: Priſcus Iabolenus, qui tum aderat: Ego verò, inquit, non iubeo. Protinus ingens omniũ riſus coortus eſt. Fingunt enim poetæ ſuo arbitrio quicquid libet. At Priſcus non tulit poeticam fictionem. Ridiculè

THRASSEA.

Referente Plinio Iuniore, dicere ſolet: Qui vitia odit, homines odit: Sentiens nullũ eſſe hominem, qui non multis vitijs ſit obnoxius, licèt alijs alij laborent. Ac ſæpenumero accidit, vt qui alios inſectantur, ipſi grauioribus madeant vitijs. 29 Homo.

VIRGINIVS.

Cluuius hiſtoriographus ſic affatus eſt Virginiũ, cuius res geſtas attigerat: Scis Virgini quę fides hiſtorię debeatur. Proinde ſi quid in hiſtorijs meis aliter legis ac velles, rogo ignoſcas. Ad hæc Virginius; Tu ò Cluui, tu ne ignoras, ideo me feciſſe, quod feci, vt eſſet liberum vobis ſcribere, quæ libuiſſet? Vox excelſi animi teſtis, & rectè factorum conſcientia contenti. 30 Animosè.

FRONTINVS.

Vetuit ſibi extrui monumẽtum his verbis: Impenſa monumenti ſuperuacanea eſt, memoria noſtri durabit, ſi in vita meruimus. Excelſi animi eſt, quum præclara geſſeris, gloriam contemnere. 31 Animosè.

ARCHITAS.

Architas quum in agro comperiſſet quoſdam è famulis admiſiſſe quiddam, ſentiens ſe commotiorem in illos, nihil quidem tum fecit, 32 Moderatè.

cit, tantùm abiens dixit, Fortunati inquit, eſtis quòd iraſcor vobis.

AVFIDIVS MODESTVS.

33 Salsè. Quintum in morbo ſibi dicentē manus eſſe frigidas, hoc ſcommate taxauit, Atqui calidas, inquit, è prouincia extuliſti: notans eum, quòd proconſul adminiſtrans prouinciā, multa furatus eſſet. Meminit Plutarchus in Sympoſiacis libro ſecundo.

QVIDAM.

34 Iocosè. Quidam Imperatorem incuſauit, quòd illius inſidijs, & ocio & ſomno fuiſſet priuatus, videlicet quod illius benignitate è paupere factus eſſet diues. Refertur eodem loco.

QVIDAM.

35 Liberè. Quidam Antigoni amicus, quum ab eo petijſſet talentum, nec accepiſſet, poſtulauit ab eo deductores, ac corporis cuſtodes. Rogatus quamobrem. Ne, inquit, inſidijs impetar, aſſingens ſe talentum humeris ferre.

ARISTARCVS, THEODECTÆ PATER.

36 Salsè. Dicere ſolitus eſt: Olim vix erant ſeptem ſapientes, nunc haud facilè totidem inuenias idiotas; Notans ſophiſtarum turbam, qui ſe pro ſapientibus iactabant, vt vix ſupereſſet, qui profiteretur indoctum.

SELEVCVS REX.

37 Regum cura. Subinde dicere ſolet, ſi multi ſcirēt, quantū ſit negocij, tantūmodo tot epiſtolas ſcribere ac legere, nec humi proiectū diadema tollerent.

CANVS TIBICEN.

38 Dicebat homines ignorare, quantò plus ipſe ca-

ſe canens voluptatis caperet, quàm alij, alioqui auditores non darent mercedem, ſed acciperent. Virtus iucunda eſt eam exercētibus, vnde mirum eſt quoſdam ad id mercede velle conduci, vt benè viuant, quum ipſa virtus abundè magnum ſui ſit præmium. Facetè.

LAMPIS NEGOCIATOR.

Interrogat⁹ quomodo ſibi paraſſet diuitias? 39 Magnas, inquit, haud difficulter: exiguas verò cum labore, ac tardè: Sentiens initio paulatim magnaq́; vigilantia corraſam pecuniã. Cæterùm parata iam ingenti ſorte, facilè eſt amplius lucris diteſcere. Primùm authoritas, ac ſama tardè paulatimq́ue, nec ſine negotio paratur. At qui iam innotuit, facilè magnam aſſequitur laudem. Meminit Plutarchus in libello, an ſeni ſit capeſſenda Reſpublica. Argutè.

ISMENIAS.

Iſmenias tibicen canebat in ſacrificio, quũque non litaretur, is qui conductus fuerat, arreptis tibijs, canebat ridiculè, & hoc canente litatum eſt. Incuſantibus autem ijs, qui aderant, Diuinitus, inquit, contingit venuſtè canere Iſmenias. Hic ridens, At me, inquit, canente dij voluptate capti cõmorabantur, te verò feſtinante illos abigere, arripuerunt hoſtiã. Refert Plutarchus Sympſiacon libro ſecundo Conductitius ille ſibi laudem arrogabat, quòd ipſo canente litatum ſit, quaſi dij magis delectati ſint ipſius cantu, quàm Iſmeniæ. Id lepidiſſimè retorſit Iſmenias: ideo nõ fuiſſe litatum, quòd dij gaudentes erudita muſica, diutius amarent adeſſe ſacrificio. At quum ille tam ridiculè caneret, quaſi ſtuderet 40 Facetè.

ret deos abigere, nè vacui recederent, arripuerunt victimam.

PAVSON PICTOR.

41 Corre-ctio. Pauſon pictor receperat à quodam equum pingendū ſpecie volutantem ſeſe, & pinxit currentem. Indignante eo qui cōduxerat, Pauſon ridens, Inuerte, inquit, tabulā, eo facto iam nō currere, ſed volutari videbitur. Ita quædam errata quæ videntur maxima, minimo negotio corriguntur, ſi quis commodè interpretetur. Refert Plutarchus in libello, quur Pythia vates deſiſſet carmine reddere oracula.

42 Indu-ſtria. Serbidius Scæuola vir tum iuris prudentia tum Mar. Antonini Imperatoris amicitia celebris, dicere ſolitus eſt, ius ciuile vigilantibus ſcriptum eſſe, nō dormitantibus, Sentiens iuris prudentiam non ſine ſummo ſtudio percipi, quemadmodum Ariſtoteles ſic edidit libros naturalium, vt non eſſent editi, niſi viua vox doctoris accederet. Refertur lib. Pandectarum 42 titu. quæ in fraud. cred. l. pupillus. Verùm, vt Scæuola meritò requirit ſtudiū ac vigilantiam à Iuriſprudentiæ candidatis: ita nemo non improbabat ſententiam Iodoci, qui Mechlinienſi ſenatui præſedit. Nuſquā enim non magna contentione tuebatur, neminē poſſe vel vnius legis intelligentiam conſequi, qui quicquam ſciret in bonis literis. Et quum in conuiuio quodam mecum diſputans incaluiſſet, addebat vix eſſe treis in orbe, qui leges Cæſareas intelligerent. Aderat huic conuiuio Iohānes Syluagius, Caroli tum regis Cancellarius, Georgius ab Halonio, Blaſius iureconſultus, & alij nonnulli. Fatebatur tamen Bar-

tolum

ſolum leges ad plenum intellexiſſe, quum cõſtet illum tot locis hallucinatum eſſe.

PAPINIANVS.

43 Baſſinus Antoninus Imperator magna labotabat inuidia: quòd fratrem occidendũ curaſſet. Eoq; Aemilio Papiniano prætorij prefecto, ob eximiam Iuris prudentiã ſummæ apud Romanos authoritatis, negotium dederat, vt hoc facinus apud ſenatum defenderet. At is reſpondit multò facilius parricidium perpetrari, quàm defendi. Ob hanc liberam vocem Baſſinus occidit virum immortalitate dignũ. Fui olim cum quodam Iureconſulto, in aulicis negotijs diu multumq́ue verſato, qui dicebat ſibi nihil eſſe grauius, quàm quòd interdũ palàm iniqua animo reclamante cogeret exequi: nec id ſatis, cogeretur excogitare fucos quibus, quod erat iniquum, videretur ęquum. Sed hæc ipſi principes interdum non intelligunt, aliquoties neſciunt quidem. Libertas noxia.

44 Prætorijs viris ab Imperatore Adriano petentibus, vt ſibi de iure reſpondere liceret, reſcripſit, hoc munus non peti ſolere, ſed præſtari. Quare accingeretur, ſi qui ſibi fiderent, & populo ſui ſpecimen darent: Nam Auguſtus quò maior eſſet iuriſperitorũ authoritas, conſtituerat, vt qui reſponderet vellent, id ex authoritate Cæſaris facerent, quum antea liberum fuiſſet reſpondendi munus ſubire quicunque ſui fiduciam haberent. Virtus præſtanda, non petenda.

45 Saluius Iulianus tum eximia iuris cognitione, tum multorum principum amicitia clarus, ſolitus fuit dicere: Et ſi alterũ pedem in ſepulchro haberem, adhuc addiſcere vellem.

Refertur

Refertur Pandectar. lib 40. titul. de fideicommiſſis. l. apud Iulianũ. Hæc ſententia optimo iure placuit laudatiſſimis viris. Sed hodie paſſim audimus has voces: Iam adultus ſum, ſerum eſt diſcere. Imò hoc turpius eſt neſcire, quæ cognitu digna ſunt, quod adultus es.

46 Virtus ſibi pmiũ eſt. Quum poſt cladem acceptã ad Perſas quidam ab Arcadia transfugiſſent, auxilia pollicentes, producti ſunt in conſpectum Xerſis. Ibi Perſis percunctantibus quid agerent Græci, reſponderunt eos celebrare Olympia, ac gymnaſtica, equeſtriaq; certamina ſpectare. Rurſus percunctantibus, quod eſſet certaminis præmium reſponderunt coronam oleaginam. Hic Tritantechines Artabani filius, verſus ad exercitus præfectum, Papè, inquit, Mardoni, in cuiuſmodi viros nos incitaſti ad pugnandum, qui nõ pecuniarũ gratia certamina agitant, ſed virtutis ac laudis. Eã vox tum viſa eſt timida, vt ſæpenumero prudentia habeatur pro ignauia. Refert Herodotus in Vrania.

47 Præpoſtera. Quum Xerxi nunciatum eſſet, quàm fortiter, quamq; etiã fœliciter Artemiſia rem geſſiſſet in pugna nauali, dixiſſe fertur; ſibi fœminas fuiſſe viros, contra viros fuiſſe fœminas, quòd parum dextrè ſe geſſiſſent. Refert Herodotus libro octauo.

48 Nugax ſubtilitas. Ariſto. Chius diceret ſolet, dialecticorum argutias ſimiles eſſe telis araneorum, quæ plurimum haberent artificij minimum vtilitatis. Nam is cum cæteris Cynicis putabat logicen ac phyſicen à philoſophia ſubmouendam, ſolam ethicen diligenter exercendam. Huius ſententiæ princeps fuit Socrates.

Diogenes

Diogenes conuitijs laceſsitus à quodam de crimine proditionis infami: Gaudeo, inquit, me tibi factum inimicum, quando tu non hoſtes, ſed amicos lædere ſoles. 49 Salsè.

Idem à caluo quodam maledictis aſperſus: Ego quidem, inquit, tibi nullam facio iniuriam, quin potius laudo capillos tuos, qui malam caluariem effugerint: ſubnotans illũ non iudicio, ſed cerebri vitio maledicum eſse. 50 Salsè.

Antigonus rex quum renunciatum eſset, filium Alcyoneum in acie cecidiſse, demiſso vultu pauliſper apud ſe cogitauit, mox erupit in hanc vocẽ, O Alcyonee, ſerius quàm oportuit vitam morte commutaſti, qui tam audacter in hoſtes inſilieris, neque tuæ ſalutis, neque meorum monitorum vllam habens rationem, putauit non eſse deflendum, qui ſua culpa perijſſet, ſibique calamitatem acceſiſset. Refertur à Plutarcho. 51

Lacon quidã gymnaſiarchum lingua ἄκαπνα exhibentẽ facetiſsimo ioco incuſauit, dicens, quòd per eum nè lachrymas quidem illic effundere daretur. Fumus enim excutit lachrymas oculis. Acapna ligna inde dicta ſunt quòd fumo careant. 52 Facetè.

Alius quendam quotidie cõuiuantem, plagiarium ac tyrannũ appellauit, per quem tot annis nunquam vidiſset menſam ſuam. Ioci lepos eſt in fictione. Plagiarium appellauit, quòd liberalitate ſua homines ſibi redderet obnoxios: tyrannum, quòd per illum non liceret cuiquam domi ſuæ viuere. 53 Facetè.

Quidam ambientes amicitiæ fœdus inire cum Lacone, volente ſe quocunq; vellet vin- 54

Nulli fidendũ. culo aſtringere, quò certius eſſet, amicitiam fore ſynceram. Quibus ille, Vna eſt, inquit, de amicitia certitudo, ſi etiã volentes lædere nõ poſſent. Nam reliquæ omnes prorſus infirmæ ſunt. Conuenit cũ illo Chilonis, Sic habendũ amicũ, vt cogites illum poſſe fieri inimicum.

55 Grauiter. Socrati tribuitur & illud, nec à mortuo petendum colloquium, nec ab auaro beneficiũ: Nam mortui aut nõ reſpõdent, aut lædunt: ita auarus, aut nõ dat, quod rogatur aut infęliciter cedit accipienti, qđ datur animo inimico.

56 Diues in doctus. Idem cõſpiciens prædiuitem quendam, ſed indoctum: Ecce, inquit, aureum mancipium. Indoctus ſeruus eſt & cupiditatum, & eorum quæ poſſidet.

57 Profuſio Conſpiciens quendã quibuslibet, citraque delectũ elargientem Malo, inquit pereas, qui ex Gratijs quum ſint Virgines, facias ſcorta.

58 Vita inanis. Aiebat ſibi videri, quòd dij ſemper riderẽt ſpectantes inanes hominum curas: quorum quum omnia ſint exigui temporis ac momenti, tamen non pari cura tractantur. Sic enim tumultuantur homines, quaſi & magna ſint & perpetua, quæ hic geruntur.

59 Librorũ multitudo. Interrogatus, quare non ſcriberet libros? Quoniã, inquit, chartæ ijs, qui ſcripturi ſunt, pluris eſſent emendæ. Socrates nihil ſcripſit in vita, Iudicans librorum copiam officere ſtudioſis ſapientiæ.

TRAIANVS.

1 Traianus Imperator initio ꝓcuratores habebat rapaces, qui prouinciales calumnijs expilabant. Quorum vnus fertur, vnumquemq; diuitem ſic conuenire ſolitus, Quid habes? Vnde

Vnde habes? Hæc vbi didicerat, addebat tertium, Pone, quod habes. Sed admonitus à Pompeia Plotina vxore, cohibuit eiuſmodi vexationes prouinciarum, addens vocem optimo iure laudatam. Fiſcum eſſe lienem, quod eo creſcente, reliqui artus contabeſcant. Fiſcus lien.

Senſit optimus princeps iniquum eſse, ſic explere fiſcum vnius, vt nihil habeant ſubditi, præſertim quum boni principis ſit, quicquid habet populus.

Diogenes Cynicus interrogatus de quodā adoleſcente qualis videretur, Arcadem eſse reſpondit. 2 Salſè. Siue ſignificans illum eſse ſtupido ingenio, ſiue vt eruditi quidam malunt, mollem & pathicum, quòd Arcades ferātur glandibus victitare: teſte epigrammate.

Πολλοὶ ἐν ἀρκαδίᾳ βαλανοφάγοι ἄνδρες ἔασιν.

Glans autem apud Latinos interdum obſcęnam habet ſignificationem.

Scipio ſuper cœnam interrogatus, quem egregium Imperatorem habitura eſse Reſpub. 3 Indoles. ſi quid ipſi humanitus accidiſset: Vel hunc, inquit: Marium intuens; iam tum in illo perſpiciens ingenium maximis rebus natum. Refert Eutropius lib. 5.

Quum Syllana crudelitas magna licentia 4 ſæuiret in capita ciuium: nam occiſi feruntur Libertè. ſupra nouem millia, percuſsoribus liberè per vrbem vagantibus, ac cæteris metu attonitis, Q. Catulus palàm auſus eſt dicere Syllæ. Cū quibus tandem victuri ſumus, ſi in bello armatos, in pace inermes occidimus? Eutropius.

C. Caligula frequēter exclamare ſolet, Vtinam vniuerſus populus Romanus vnicam cer- 5

Vox tyrannica. uicem haberet. Talia portenta tulit olim mundus pro monarchis. Eutropius.

6 Traianus Cæſar ſolitus eſt dicere, principes omnes multũ abeſſe à Neronis quinquennio. Nam Domitius Nero primis annis quinque ſumma cum laude geſſit imperium prius, quam ad Caligulæ auunculi ſui crudelitatem appelleret animum.

De generatio.

7 Sergius Galba in grauiſſimis bellis ſeueriſſima diſciplina habuit milites ſuos, adeo vt ſimul atque veniſſet in caſtra, protinus vulgaretur ille Trochaicus.

Diſciplina militaris.

Diſce miles militare, Galba eſt, non Getulicus.

8 Otho Saluius cùm videret aut deponẽdum imperium, aut magna ciuium ſtrage tuendum, ſtatuerat ſponte mori: & amicis ac militibus hortantibus, nè tam citò de belli euentu deſperaret, negauit ſibi ſuam vitam eſſe tanti, vt hac de cauſa bellum ciuile naſceretur. Quis non miretur hunc animum, in principe Ethnico, eoque XXXVIII. annos nato?

Pietas in Rempu.

9 Nerua Cocceius in cœna, cui aſſidebat Veiento, qui ſub Domitiano conſularem dignitatem fuerat adeptus, ſed multos clam apud illum detulerat, quum orta Catuli mẽtione, qui calumniator inſignis fuerat, diceret, quidnam faceret Catulus, ſi Domitiano ſuperuixiſſet: Iunius Mauricus reſpõdit. Nobiſcũ, inquit, cœnaret. Satis liberè ſumouẽs Imperatorem, ꝙ Veientonem haberet familiarem, ſimillimum Catulo, quem vt calumniatorem execrabatur.

Liberè.

10 Optimo iure laudibus vehitur illa vox Traiani, qui amicis incuſantibus, ꝙ parum memor

Impe-

Imperatoriæ maieſtatis, nimiũ eſſet omnibus expoſitus: reſpondit: Talem præſtabo Imperatorem priuatis, qualẽ optarẽ ipſe priuatus. Comitas in princi pe.

11 Flauius Veſpaſianus, quum admoneretur ab amicis, vt caueret à Metio Pompoſiano, quòd de hoc rumor increbuerat, fore vt aliquando regnaret; non ſolùm ſibi non metuit, ab illo, ſed & conſulem fecit. Id admirãtibus amicis: Erit inquit, olim memor tanti beneficij. Beneficẽtia cõciliat amicos.

12 Titus Veſpaſianus, quum à duobus clariſſimi ordinis eſſet in ipſum coniuratum, ac facinus, eò proceſſiſſet, vt iam inficiari non poſſent, deduxit illos in ſpectaculum, atque inter illos medius conſedit: ac petitis de induſtria mirmillonũ gladijs, velut exploraturus aciem, vnum vni, & alterum alteri commiſit, tanquam prouocans ad id quod moliebantur illis autem perculſis, & animi pręſentiam admirantibus: Videtis nè, inquit, principatum fato, dari, fruſtraq; tentari facinus, potiundi ſpe, vel amittendi metu? Conſtanter.

13 Idem fratrem Domitianum inſidias molientem, non eſt vltus, ſed his verbis admonuit: Quid opus te parricidio petere, quod me volente obuenturũ eſt, imò quod iam habes imperij particeps? Haud temerè in Chriſtiano reperias tantum manſuetudinis. Clementer.

14 Iulius Maximinus proditione militum interfectus eſt vnà cum filio Diadumeno etiamnum puero: quo tempore conclamatum eſt à militibus, Ex peſſimo genere, nè catulum quidem eſſe relinquendum. Alluſiſſe videntur ad Græcam parœmiam, νήπιος ὃς πατέρα κτείνας, παῖδας καταλείπει. Crudeliter.

15 Conſtantinus Chlorus, amicis admonentibus quod in augendo fiſco videretur indiligẽtior, reſpondit publicas opes rectius à priuatis haberi, quàm intra vnum clauſtrum reſeruari. Bonus princeps qui magis à ſuis diligitur, quã timetur, habet, quicquid ciues poſſident.

Princeps charus.

16 Iulianus Imperator, eunuchos, coquos, tõſores, eiecit è palatio. Rogatus quam ob cauſam: negauit ſibi eſse opus eunuchis, quum vxor deceſſiſset: nec opus eſse coquis, quòd ſimpliciſſimis cibis veſceretur. De tonſoribus, dixit. vnum multis ſufficere.

Famulitium ſuperfluũ.

17 Valentianus nondum Imperator templum Fortunæ ingrediens cum Iuliano, hinc atque hinc ſtantibus æditnis, qui aquam introeuntibus aſpergerent: vbi vidit in chlamyde purpurea guttam aquæ, pugno percuſſit æditũ: Hoc, inquit, non eſt purificare, ſed inquinare. Nam illi tales aſperſiunculas appellabant purificationes.

Liberè.

18 Theodoſius Iunior tam admirabili fuit ingenij lenitate, vt quum ab amicis rogaretur, quamobrem neminem eorum à quibus lædebatur, ſupplicio capitis afficeret. Vtinam, inquit, mihi liceret & mortuos ad vitam reuocare. Ad priuatas iniurias oportet principem eſse facilem ad ignoſcendum, in ijs, quæ lædunt Rempub. decet eſse ſeuerum.

Clementer.

19 Idem quum in amphitheatro Conſtantinopoleos ſederet ſpectator, populus damnatũ efflagitans clamaret, Crudeli beſtiæ artifex obiectus pugnet: cõpeſcuit immitem turbę vocẽ dicens. Neſcitis, inquit, quod nos conſueuimus clementer ſpectare: innuens vbicumque adeſt

Clementer.

prin-

princeps, illic oportere omnia mitius geri.

Xantippe de Socrate marito prædicare ſolet, quòd ſemper vidiſset illum eodem vultu reuertentem domum, quo exierat. Argumentum verè conſtantis animi, quum alij domo egreſſi ſi quid accidit triſte, redeant turbidi: ſi quid læti, geſtientes. 20 Conſtantia.

Pythagoras poſtea quàm venerat Philiuntem, & cum Leone Philiaſiorum principe doctè & copioſè quædam diſſeruiſset, Leon ingenium & eloquentiā hominis admiratus quæſiuit ex eo, qua maximè arte cōfideret. Cui Pythagoras reſpōdit: ſe nullam quidem artem ſcire, ſed eſse philoſophum, id eſt, ſapientiæ ſtudioſum. Huius verecundia, ſapientis cognomen arrogans, quo ſe prius venditarant σοφοὶ vertit in titulum modeſtiæ. 21 Modeſtè.

Antipater Cyrenaicus, mulierculis quibuſdam cœcitatē ipſius deplorantibus, Quid agitis, inquit, an vobis nulla videtur voluptas nocturna? Nocte omnes cœci ſumus, nec tamen lamentamur. Habet animus, quo ſe delectet, etiam occluſis ſenſibus. Reſponſum Antipatri conueniebat fœminis, omnia voluptate metientibus. 22 Fortiter.

Aſclepiades non ignobilis, nec inexercitatus philoſophus, cuidam interroganti, quid incommodi cœcitas ipſi attuliſset, Vt vno, inquit, puero ambulem comitatior: Significans ſibi minimum eſse moleſtā cœcitatem corporis, quum animo cerneret. 23 Fortiter.

Theodorus Lyſimacho mortem minitanti: Præclaram, inquit, rem effecti, ſi cantharidis vim conſequutus es. Cantharis inſectum eſt 24 Fortiter.

minutum quidem, quod tamen læthale gerit venenum. Itaq; qui mortem homini minantur, nihil minantur magni, quum idem poſſit contemptiſſimum animalculum Scorpius.

THRASSEA.

1 Officiū benè collocandū. Thraſsea dicere ſolitus eſt, ſuſcipiendas eſſe cauſas, aut amicorum, aut deſtitutas aut ad exemplum pertinentes: amicorum, q ex lege gratiarū amicorum cōmunia ſunt omnia: deſtitutas, quòd in his potiſsimùm & conſtantia agentis & humanitas cerneretur: ad exemplū pertinentes, quia plurimum referret bonum, an malum ducem haberent. Frequenter enim bonæ cauſæ vitio patronorum vincuntur. Expedit autē ad bonos mores, vt in iudicijs ſuccumbat prauitas, ſuperet innocentia. Refert Plinius in epiſtola ad Quadratum.

2 Accuratè poti⁹. Pollio dicebat, cōmodè agendo factum eſt, vt ſæpe agerem: ſed ſæpe agendo factum eſt, vt minus commodè: quia ſcilicet aſsiduitate nimia facilitas magis, quàm facultas, nec fiducia, ſed temeritas paratur. Quod accuratè factum velimus, rarò faciendum eſt.

3 Perſeuerantia. Quum Antipater intra Lamiam à Græcorum copijs eſset concluſus, ac velut ob res feliciter geſtas Athenienſes dijs immolarent victimas, Demoſthenes ad quendam amicorum nomine Ageſiſtratum, ait ſibi non eandem eſſe cum cæteris ſententiam: Noui enim, inquit, Græcos ſtudium pugnare, & ſcire, & poſse: Dolichon autem non item: Dolichus autem continet viginti quatuor ſtadia. Notauit ſuos, quòd protinus vna cōtenti victoria, deponerent bellandi ſtudium, quum oporteat

teat eiuſmodi ſucceſsibus non frui, ſed vti ad maiorum rerum occaſionem.

Quodam tempore vox Demoſthenem inter cōcionandum defecit ob multitudinis fremitum: Id obijcientibus ita reſpondit, Hiſtriones è voce iudicare par eſt, oratorem è mēte. Græca iucundius ſonant, ὑποκριτὰς δεῖ κρίνειν ἐκ τῆς φωνῆς, τοὺς δὲ ῥήτορας ἐκ τῆς γνώμης. Hiſtrio ſeruit populo, orator cōſulit. Ille delectat, hic prodeſt. Ad bene conſulendū non refert, q̄ ſis vocalis, ſed q̄ opportuna ſuadeas. Actori voce opus eſt, quæ vincat multitudinis fragorem: orator talis eſſe debet, vt populus ipſum vltro tacitus & attentus auſcultet. 4 Clamor.

Idem Epicli opprobranti quòd ſemper dicturus meditaretur: Erubeſcerem, inquit, optimo iure, ſi tantæ multitudini conſulens dicerem ex tempore. Quod alij præclarum eſſe ducunt, ſubitò & ex imparato dicere, id vir cordatus iudicabat eſſe temeritatis. 5 Ex tēporalis dictio.

Quodam tempore quum populus obſtreperet, dicenti, ait ſe breue quiddā velle illis narrare, facto multitudinis ſilentio: Adoleſcens, inquit, quidā æſtiuo tempore aſinum conduxerat ab Athenis Megaram vſq;. Sole verò circa meridiem vehementer æſtuante, vterq; volebat ſubire vmbram aſini, ſed vterq; alterum prohibebat: hic dicebat aſinum conductum, non vmbrā: alter contendebat per conductionem & aſini, & vmbræ ius eſſe factum. Atque hæc loquutus Demoſthenes abijt è ſuggeſto, populo verò retinēti, ac narrationi finem flagitanti, De Aſini, inquit, vmbra audire cupitis, de rebus ſerijs loquentem audire non vultis. 6 Aſini vmbra.

7 Libere. Lycurgus rhetor ob generis nobilitatem liberior erat in dicendo, quàm vt populus interdum poſceret. Itaque quum aliquando populi ſtrepitu exploderetur è ſuggeſto, exclamauit. O Cercyrea ſcutica, quàm multis talentis digna es. Notans populum à quo eijciebatur, magnæ quidem autoritatis ac nominis, ſed inutilem rebus gerendis.

8 Audacter. Idem fortè obuius Xenocrati, qui à Telone obtorto collo pertrahebatur in metœciũ, quo in loco carcer erat Athenis, fuſtem impegit in caput Telonæ: ac Xenocratem quidē liberauit, Telonem verò tanquam indigna patrantem in carcerem coniecit. Id Lycurgi factum ab omnibus collaudabatur. Itaq, poſt aliquot dies Xenocrates factus obuiam Lycurgi liberis, Cito, inquit, ò puer retuli gratiam patri tuo, qui vulgò laudatur ꝙ in re difficili tulerit auxilium: Sentiens laudem eſse præmium rectè factorum, & eam demum opitulationem eſse gratam, quæ adfertur in ipſo diſcriminis articulo. Fuſte enim illo patrocinatus eſt, nō oratione. Nimium hoc eſt, βοηθῆσαι μόνῳ.

9 Studiosè Obijcientibus, ꝙ eloquentiæ ſtudio rhetoribus daret mercedem, Si quis, inquit, profiteatur ſe filios meos mihi redditurũ meliores, non mille drachmas, ſed omnium facultatum dimidium effunderem. Plurimũ ab hominum vulgo diſcrepans, qui periſse exiſtimant, quod liberis inſtituendis impenditur.

10 Ciuiliter. Inter leges quas tuliſse fertur, hæc erat vna: Ne qua mulier maritata proficiſceretur Eleuſinem: id ſtatuit, veritus, nè à diuitibus dato pretio corrumperentur: addita eſt pœna drach-

drachmarum ſex millia. Ei legi quum vxor Lycurgi non obtemperaſſet, ſycophanti qui prehenderat, ac detulerat, dedit talentum. Ea re quum illi poſtridie vitio daretur apud populũ: Atqui ego, inquit, dare conſpectus ſum, non accipere. Quidam ferunt leges ad quæſtum. Hanc notam à ſe depulit, qui nec vxoris in gratiam voluit abrogare legem, ſed mulctam de ſuo pependit.

Iſocrates inter familiares dicere ſolitus eſt, ſe quidem docere decem minis, cæterùm qui ipſum docuiſſet audaciã, & vocalitatem, mercedis loco daturum decem millia. Nam vocis exilitas & animi timiditas reddebant Iſocratem ad dicendum inutilem. Hæc autem quoniam naturæ ſunt non artis, à præceptoribus dari non poſſunt. 11 Natura bona.

Percunctanti qui fieri poſſet, vt quum ipſe non eſſet ad dicendũ accõmodus, alios redderet idoneos: Quoniam cotes, inquit, ipſę quidem ſecare non poſſunt, ferrum tamẽ reddunt acutum. Hoc videtur imitatus Horatius. 12 Modeſtè

Fungar vice cotis acutum,
Reddere qua ferrum valet, exors ipſa ſecandi.

Interrogatus quid eſſet rhetorica, Ex paruis, inquit, facere magna, ex magnis parua eſt. Eſt enim hæc nonnulla rhetorices pars, amplificare & extenuare, qua de re diligenter præcepit Fabius. Sed præſtigij genus eſt, quod reſpondit Iſocrates. Quin illud potius artis eſt, quæ magna ſunt ita tractare, vt auditori quoque magna videantur, & contra. 13 Exaggeratio.

In conuiuio Nicocreontis Samiorũ Tyranni, quum à conuiuis iuberetur dicere: His, inquit, 14

Tempeſtiuè. quit, in quibus ego valeo, nunc non eſt tempus: in his verò quę hoc tépus requirit ego nó valeo Recuſauit inter pocula dicere, qui apud ſobrios de rebus ſerijs diſſerere conſueuerat.

15 Caſtè. Vbi conſpexit Sophoclem tragœdiarũ, ſcriptorem ſequi puerum quendam, forma illius captum, Oportet, inquit, ò Sophocles hominem, non manus tantùm apud ſe continere, verùm & oculos. Vox homine Chriſtiano non indigna.

16 Tarditas Ephorum Cumanum, qui ſcholam ipſius reliquit nullo profectu, atque ob id à patre Demophilo denuo miſſus eſt, vt ab integro data mercede diſcipulum ageret, Δίφρον appellabat. Diphros enim Græcis dicitur currus, quòd duos ferat, pugnantem & aurigam. Tales opinor, olim fuiſſe cathedras (nam δίφρος interdum & cathedram ſonat) quæ duos caperent: quales adhuc videmus Epiſcoporum veteres, quæ capiunt præſulem, & aſſeſſorem. Apud R. D Gulielmum archiepiſcopum Cantuarienſem ſeruatur huiuſmodi ſella, quæ dicitur fuiſſe beati Thomæ Acrenſis. Item Roſsæ in Eccleſia Cathedrali ſimilis adhuc viſitur. Iſocrates autẽ vocis etymologia captauit iocum in ſtupidum diſcipulum, quibus attulerit mercedem Δίφρος enim dici videtur, ἀπὸ τοῦ δὶς φέρειν, id eſt, à bis ferendo.

17 Liberè. Cn. Piſo iuuenis etiamnum Manilium Criſpum reum egit euidenter nocentem cumque licèt prępotentem multis ac magnis criminibus vrgebat, quòd videret illum eripi gratia Pompeij, qui Piſoni reo aderat. Itaq; quum Pompeius velut exprobrans iuuenilem temeritatem

rratem Piſoni, qui non vereretur nobilem & opulentum, atque ipſi cumprimis amicum ad iudices pertrahere, dixiſſet, Quin eadem opera me quoq; accuſes, intrepidè reſpondit Piſo, Da vades Reipub te, ſi poſtulatus fueris, ciuile bellum non excitaturum, tuum nomen prius, quàm Manilij deferam. hic elegãs epiphonema ſubiecit Valerius Max. Eodem inquit, iudicio duos ſuſtinuit reos, accuſatione Manilium libertate Pompeium: & alterum lege peregit, alterum profeſſione,

Thales Mileſius interrogatus quantum diſtaret à mendacio veritas, quantũ, inquit, oculi ab auribus. Sentiens ea demum eſſe indubitatæ fidei, quæ contuemur oculis, rumoribus ac fabulis hominum haud tuto credi. Eodem pertinet Homericum figmentum de ſomnijs, quorum quæ ſubuolant per portam corneam, vera ſint, quæ per eburneã, vana Corneę portæ inuolucro deſignãs oculos, ob coloris ſimilitudinem, eburneæ os, ob candorẽ dentium. 18 Rumores.

Iſocrates ad patrem, qui dicebat ſe cum filio non miſiſſe niſi vnicum mancipium: Abi igitur, inquit, & habebis duo. Id bifariam poteſt intelligi. Redi tu domum apud me relicto filio, quem poſtea quàm ita formaro, vt tibi nõ minus dicto ſit audiens, quàm quilibet, ſeruorum tuorum, pro vno mancipio habebis duo. Aut, abi domum, ac puta tibi ea pecunia, quam pactus es pro filio inſtituendo, iam me quoque tuum eſſe factum: vt non minori curæ mihi futurus ſit tuus adoleſcens, quàm ſi tuum eſſem mancipium. Simile quiddam tribuitur & Ariſtippo. 19 Inſtitutio.

Cn. Len-

20 Cn. Lentulus Marcellinus Conſul in concione grauiter quæſtus eſt de Magni Pompeij immodica potentia. Huius orationem quum populus clara voce acclamans approbaſſet: Acclamate inquit, acclamate Quirites, dum licet: iam enim vobis impunè facere nō licet, Significans illius potentiam breui eò magnitudinis euaſuram, vt nulla in re tutum eſſet vllo pacto reſiſtere, ſi quid illi collibuiſſet.

Liberè.

21 Helius Mancia Formianus, Libertini filius, vltimæ ſenectutis, L. Libonem apud Pompeiū accuſabat: in quo certamine Pompeius Liboni fauens Helio & generis humilitatem, & ſenium exprobrans, dixit illū ab inferis remiſſum, vt claros viros accuſaret Hoc conuitium incunctanter retorſit hoc modo; Non mentiris, inquit, Pompei: planè ab inferis reuerſus ſum. Sed dum illic moror, vidi Cn. Domitiū Aenobardum deplorantem, quod ſummo genere natus, vitæ inculpatiſſimę, patriæ amantiſſimus, in ipſo iuuentutis flore tuo iuſſu eſſet occiſus. Vidi pari claritate conſpicuum Brutum ferro laceratum, quærentem id ſibi prius perfidia, deinde etiā crudelitate tua accidiſſe, Vidi C. Carbonem acerrimum pueritiæ tuæ, bonorumq; patris tui defenſorem, quum tertiū Conſul eſſet, catenis, quas tu illi inijci iuſſeras vinctum, obteſtantem, ſe aduerſus omne fas & nefas, cum in ſummo eſſet Imperio, à te equite Romano trucidatum. Vidi eodem habitu & Quiritatu, prætorium virum Perpennam ſęuitiam tuam execrantem, atq; hos omnes eadem voce indignantes q indemnati ſub te adoleſcētulo carnifice cecidiſſent. Has Manciæ

Liberè.

ctiæ voces, fortaſſis aliquis temeritatẽ appellet citius, quàm libertatem. Scitum eſt, quod ſubnectit Valerius: eo tempore & fortiſſimũ erat Pompeio maledicere & tutiſſimum. Fortiſſimum ob ſummam potentiam, tutiſſimum ob reuocatam veterum facinorum inuidiam.

Diphilus tragœdiarum actor, quum in ludis Apollinaribus ad eum verſiculum veniſſet, Miſeria noſtra Magnus eſt: directis in Pompeiũ Magnum manibus pronunciauit Actio in tantum placuit populo, vt aliquoties fuerit reuocatus, nec hiſtrio veritus eſt iterare ſimili geſtu. Dubites vtrum potius mirari cõueniat actoris audaciam, an populi. Simili audacia vſus eſt eadem fabula, quum ventum eſſet ad eum verſiculum: Virtutem iſtam veniet tempus, quo grauiter gemas. Tametſi mihi videtur carmen eſſe mutilum. Suſpicor addendũ, Serua virtutem iſtam: aut aliud ſimile verbum, vt ſit verſus Trochaicus. 22 Liberè.

Sergius Galba C. Iulium conſummatis victorijs in foro ius dicentem, huiuſmodi dictis auſus eſt interpellare: C. Iuli Cæſar pro Cn. Pompeio Magno, quondam genero tuo, in tertio Conſulatu pecuniam ſpopondi, quo nomine nunc appellor. Quid agam? Num dependam? Hac voce palàm illi exprobrans, quòd Pompeij bona vendidiſſet, cui fuerat affinitate iunctus. Aequum autem videbatur, vt qui bona generi vendiderit, ea dependeret, quæ nondum orto inter illos bello fuiſſent contracta. Cæſar hac inuidia commotus, æs alienũ Pompeij è fiſco folui iuſſit. 23 Liberè.

Quum Philippus Macedonũ rex cognitio- 24

nem

Liberè. nem exerceret parum ſobrius, ac perperã aduerſus mulierem quandam tuliſſet ſentẽtiam, illa ſentiens errorem eſſe vini, non regis, exclamauit: Prouocarem, inquit, ad Philippũ, ſed ſobrium. Excuſſit regi muliebre conuitiũ temulentiam, adegitq́; , vt expergefactus cauſam eandem animo præſentiore cognoſceret. Hic dubites vtrũ potius admirari debeas, fœminæ libertatem, an tanti principis humanitatem, Simile quiddam & ante retulimus, ſed ſub viri perſona.

25 Liberè. Scipio Aemilianus creatus cenſor addito collega Mummio, viro magnæ quidem nobilitatis, ſed vitæ diſſolutioris, pro roſtris dixit, ſe ex maieſtate Reipub. omnia geſturum, ſiue ciues ſibi dediſſent collegam, ſiue non dediſsent: innuens ſatius fuiſſe non habere collegam cenſuræ, quàm talem collegam.

26 Iuſtè. P. Rutilius amico cuidam rem iniuſtam petenti pernegabat, Quumq́; is commotus per ſummam indignationem diceret: Quid ergo, inquit mihi opus eſt tua amicitia, ſi quæ rogo, non facis? Imò, inquit, Rutilius, quid mihi opus eſt tua, ſi quid inhoneſtæ rei propter te facturus ſum?

27 Fortiter Quum M. Bruto tota ferè Luſitania ſeſe dedidiſſet, ſola vrbs Ciania pertinaciter arma retineret, tentatũ eſt per Bruti legatos, vt data pecunia perſeuerarent eſse ſui iuris. Verùm his populus Cianenſis vno ore reſpondit, ſibi ferrum à maioribus relictum, quo vrbem tuerentur, nõ aurum quo libertatem redimerent.

28 Iulianus Imperat. ni fallor, quum in frequenti turba quidam ipſum his verbis appel-

laret

laret aduerſus aduerſarium ſuum, Thalaſſius inimicus pietatis tuæ noſtra per vim eripuit: Agnoſco, inquit, ab illo me fuiſse læſum, proinde dic illi, vt mihi potiori inimico prius ſatisfaciat: mandauitque præfecto, nè prius cognoſceret illorum negotiũ, quàm ipſe cum Thalaſſio rediret in gratiam. Quod alter adduxerat ad maturãdam vindictam, Cæſar torſit in cunctationem. Præter ſpem.

Cyrus rex rogatus ab hoſpite, quid ad prãdium apparari iuberet, Nihil aliud, inquit, quàm panem: nam ſpero me propè Crinum cœnaturum. Mira frugalitas in Rege barbaro, cui panis erat pro obſonio, & ſitim aquæ ſpe deferebat in cœnam. Refert Ammianus. 29 Frugalitas.

Sigiſmundus Imperator Alberti ſocer, quũ alijs multis nominibus, tum illo præcipuè cõmendabilis fuit, quod vt ipſe linguarum ac literarum peritiam amauit, ita viros eruditione præſtantes ſemper ornare, ac prouehere ſtuduit. Quo nomine quum à Germanis principibus, qui Latinas literas oderant, reprehenderetur, quòd homines obſcuro genere natos ob literarum cõmeudationem foueret, Quid ni, inquit, eos amem, quos natura cæteros antecellere voluit? Germani plurimũ tribuunt generis nobilitati, at vir prudens intellexit in eruditis eſse quiddam ſtemmatis præſtantius. Illi habent ædium parietes & clypeis & imaginibus depictas, hi animum habent optimis diſciplinis exornatum. Porrò vt natura animus præſtantior eſt corpore, ita ornamenta ingenij longè pulchriora ſunt externæ nobilitatis inſignibus. Qui nihil aliud habet 30 Honos eruditioni debitus.

quàm maiorum imagines, opinione nobilis eſt verius, quàm re. At qui virtute prǽditus eſt, vnde manat etiam illa vulgaris nobilitas, germanam ac natiuam habet nobilitatem.

31 Spes. Plato dicere ſolet, ſpes eſse vigilantium ſomnia. Ad quod alluſiſse videtur Virgilius quum ait, an qui amant, ipſi ſibi ſomnia fingunt? Nam dictu mirũ eſt quàm varias imaginationes patiantur in animo ſuo, qui vehementer ſperant aliquid. Atque his inanibus ſimulachris perinde ſemet oblectant, ac ſi iam tenerent, quæ ſibi pollicentur.

32 Nox apta contẽplationi. Scopelianus ſophiſta, quoniam ſomni parciſſimus, noctem exiſtimabat ſtudijs & exercitationi mentis accomodã, ſubinde ſolitus eſt exclamare, ὦ νύξ, σὺ γὰρ δὴ πλεῖστον σοφίας μετέχεις μέρος θεῶν, id eſt, O nox, nam tu ſanè maxima ex parte conſors es ſapientiæ deorũ. Habet enim hominis mens in alio illo ſilentio, corporis ſenſibus iam feriatis, aliquid diuinitatis, ſi ſeſe intenderit ad rerum ſublimium ſpeculationem.

33 Gloriæ amor. Quum Alexander Thebanorum mœnia diruiſset, Phryne meretrix pollicita eſt ſuis impendiis repoſituram, modò ciues paterentur hoc inſculpi elogium: Ἀλέξανδρος μὲν κατέσκαψεν, ἀνέστησε δὲ Φρύνη, id eſt, Alexander quidem ſubuertit, ſed Phryne reſtituit. Hic meritò quis dubitet, vtrum ſit admonitione dignius, an quòd ſcortum corporis vſura tantas opes collegerit: an quòd tanto nominis amore teneretur, vt titulum tam chare voluerit emptum. Nam vt præclarius eſt reſtituere, quàm demoliri: ita ſpecioſior fuiſset laus

Phrynes

Phrynes ſcorti, quàm Alexandri regis.

Pythagoras vidēs quendam è diſcipulis attentiorem curando corpori, idque agere vt obeſus eſset ac nitida cute: Hic, inquit, non deſinit ſibi carcerem moleſtioré ſtruere. Senſit hominem eſse animum, corpori ceu carceri incluſum, quod quò reddas habitius, hoc magis grauatur animi vis. 34 Obeſitas

Plotinus philoſophus Platonicus, Amelio pictori roganti, vt corporis formã pateretur effingi, non paſsus eſt. Quid, inquit, an non ſatis eſt nos hanc imaginem circumferre, niſi & imaginis imaginé relinquamus poſteris oſtentandam? Iudicauit cum Pythagora corpus eſse thecam mentis, vtcunque eam exprimentem. Minimum autem hominis videre eum, qui nihil aliud videt, quàm corpus. 35 Corpus hominis vmbra.

Sophocles iam extremæ ſenectutis, à filijs accuſatus eſt dementiæ. At is pro apologia iudicibus recitauit fabulã, quã proximè ſcripſerat, rogans num ea videretur delirantis: Fertur & hoc dixiſſe: Si ſum Sophocles, non deliro: ſi deliro, nõ ſum Sophocles: Sentiés in eruditis, ac ſobrijs animi vim nõ elangueſcere, ſed reuigeſcere potius vſu & exercitatione. 36 Senectꝰ ſana.

Aelianus ſophiſta ſcripſit Gymnidem tyrannum. Hunc quum Philoſtratus Lemnius oſtédiſset legentem indignabundo & concitato ſimilem, percunctatus eſt, quid argumenti eſset præ manibus: Scribo, inquit, Gymnidis accuſationem. Laudarem, inquit Philoſtratus, ſi viuentem accuſaſses. Id n. erat viro dignum. Nam lacerare defunctũ, cuiuis in promptu eſt. 37 Laruas in ſectari.

Antigonus rex conſpiciens filium ſuum eos 38

Regnum ſeruitus.

in quos habebat Imperiũ ferocius tractantem atque inſolentius: An ignoras, inquit, fili, regnum noſtrũ eſſe ſplendidam ſeruitutem? Nihil dici potuit cordatius. Nam princeps non minus obſeruire cogitur populo, quàm populus principi, niſi quòd princeps id facit cũ dignitate. Alioqui re vera mutua ſeruitus eſt.

39 Rhetores ſerui populi.

Diogenes in caupona prandens, Demoſthenem fortè prætereuntem inuitauit, vt accederet: id cum ille pudore recuſaret: Erubeſcis, inquit, Demoſthenes cauponam ingredi? Atqui hic herus tuus quotidie verſatur: innuit oratores nihil aliud eſſe, quàm mancipia populi: nec eſſe par, vt illic pudeat ſeruum populi videri, vbi populus aſſiduè viueret.

40 Salsè.

Idem quibuſdam admirantibus carmen illud Heſiodi, οὐδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτ', εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη, id eſt, Ne bos quidem pereat, ni vicinus ſit malus: Atqui Meſſenij, inquit, ſimul cum bobus periere, vobis vicinis. Exprobrauit Athenienſibus ignauiam, qui Meſſenijs vicinis aduerſus Lacedæmoniorum vim non fuerint opitulati.

41 Imperiũ humanũ.

Quum Ariſtoteli grauiter affecto medicus quidam præſcriberet cum autoritate, nec vllam adferret rationem, Ne me, inquit, perinde curaris, vt bubulcũ, aut foſſorem, ſed prius doce me cauſam, quur iſta præſcribas, atque ita demum habebis obſequentem.

42 Facetè.

Alcibiades Socrati miſerat munus præclarum. Id quum Socrates videretur recuſaturus, Xantippe diſſuaſit, aſſeuerans donum eſſe magnificum, & indignum quòd reſpueretur. Tum Socrates, Alcibiades, inquit, hæc mittit ambi-

ambitioſè, & nobis noſtra eſt ambitio: Sen-
tiens interdũ eſſe magnificentius magna con-
temnere, quàm magna largiri.

Zoilus interrogatus, quamobrem ita ſtude- 43
ret oĩbus maledicere, Quoniã, inquit, maleſa- Maledi-
cere quum cupiã, non poſſum. Expedita ma- centia.
litia morbum ingenuè confitentis & amantis.

Gnathęna meretrix adoleſcẽtem, qui fama 44
ipſius illectus, ex Helleſpõto venerat in Atti-
cã, eſſetq; in cõuiuio loquacior ita cõpeſcuit,
An non dicebas, inquit, te ex Helleſponto huc
profectũ? Quũ annuiſſet: Et qui fit, inquit, vt
primariã eius regionis ciuitatem non noueris?
percunctanti, quã? Sigæum, inquit Gnathena:
atq; ita ciuiliter admonuit illũ ſilentij. Nam
σιγᾶν Grȩcè ſilere eſt inde dictũ videt̃ Sigȩum.

Philippus rex multa queſtus apud Roma-
norum legatos de moribus & calumnijs Theſ- 45
ſalorum, tandem elatus ira, hanc vocem adie- Minaci-
cit, nondum omnium dierum ſolem occidiſſe. ter.
Hic ſermo non Theſſalis modò, verumetiam
Romanis ſuſpectus vtriuſque gentis fremitum
excitauit T. Liuius 4. Decadis lib. 9.

Alexandri mater Olympias, quum audiſſet 46
filij cadauer inſepultũ fuiſſe abiectũ, inter la- Deus in-
menta dixit hoc quoq;. O fili, tu qui ſtudebas ſepultus
cęli particeps eſſe, huc toto impetu properãs,
nè ijs quidẽ potiri valuiſti, quæ ſunt mortaliũ
omniũ cõmunia, terra ac ſepultura. Alexãder
viuus ambiebat diuinos honores, defuncto nec
vltimus ille contigit honos, quem quiuis ho-
mo, perſoluit homini, quamlibet humili.

Pollio Romulus, qui centeſimum exceſſe- 47
rat annum, Auguſto percunctanti, qua tandem

Digitized by Google

Senectu-tis alimo nia. ratione illum corporis animiq; vigorem ſeruaſset, Intus, inquit, mulſo, foris oleo. Tradit Plinius naturam hominibus duos dediſſe liquores optimos, oleum foris adhibendũ corpori, vinum intus. Mel autem ob humidam calidamq; vim admodum ſenibus accommodum eſt. Nunc mel in totum a menſis ſubmouimus, & oleum corpori infundimus.

48 Acutè. Cato Vticenſis dixit, C. Cæſarem ſobrium acceſsiſse ad euertendam Rempub. Id Quintilianus ita refert, vt putet nihil dici, poſse ſignificantius. Senſit enim hoc iam olim animo agitaſse, quod poſtea fecit.

49 Ingeniũ Plato tantũ tribuebat Ariſtoteli, vt quum ille fortè fortuna nõ adeſſet in Academia, exclamarit, ἄπεστιν ὁ τῆς ἀληθείας φιλόσοφος, id eſt, abeſt veritatis philoſophus, rurſus quum alio tempore abeſset, dixit, οὐκ ἐσὰ ἦλθεν. Nõ venit intellectus, innuens ſe ab illo vno intelligi.

50 Innocentia illibata. Ariſtophontẽ Aeſchines tradit apud Athenienſes gloriari ſolitum, quòd quum nonagies quinquies eſset vocatus in ius, ſemper fuerit abſolutus. At Cephalus homo popularis iuſtius gloriabatur, ꝙ quum plura decreta ſcripſiſset, q̃ alius ſuorum temporum quiſquam orator, tamen nunquam coactus ſit cauſam dicere. Certius innocentiæ ſignum eſt, ita rem gerere, vt nemo velit accuſare, quàm ſi poſtulatus elabaris è iudicio. Elabuntur interdũ & nocentes. At qui abſoluitur, licèt pœnã effugiat, cicatricem tamen criminis circumfert.

1 Quidam accuſatus, ꝙ patrem pulſaſſet, hoc modo defendit impium facinus; Et ille, inquit, patrem ſuum verberauit, & hic, oſtenſo filio,

me

me verberabit, poſteaquam adoleuerit. Adeo nobis hoc gentilitium eſt. Videmus hoc ferè vulgò euenire, vt qualis quiſque fuerit in parentes, tales experiatur in ſe liberos.

Institutio liberorum.

Alius quidam quum à filio pertraheretur, ventumque eſset ad domus limen, Deſine, inquit, fili, nam & ego patrem huc uſque. Agnouit ſe commeruiſse, qui ſic à filio tractaretur, tantùm poſtulaui, vt eſset æqua retaliatio. 2

Exemplū reciprocum.

Heraclitus philoſophus in ſeditione rogatus, vt apud populum ſententiam diceret, quo pacto ciuitas redigi poſset in concordiā, conſcenſo ſuggeſto popoſcit calicem aquę frigidę & paululum farinæ inſperſit, mox de Glechone admiſcuit, id eſt vel pulegij ſylueſtris, vel leguminis genus. Dein epoto calice diſceſſit, nec verbū addidit: hoc pacto innuens, ita demum ciuitatem carituram ſeditionibus, ſi repudiatis delitijs aſsueſcerent paruo contenti eſse. Et hic Heraclitus ſuo reſpondit nomini, Nam σκοτινὸς dictus eſt, id eſt, tenebricoſus. Referatur & hoc inter ἄφωνα apophthegmata. 3

Luxus ſeditionū parens.

Simonides Cęus in cōuiuio rogatus à Pauſania Lacedęmonio, vt aliquid proferret, quod reſiperet ſapientiam, ridens, Memineris, inquit, te hominē eſse. Ea vox tum quidē contempta eſt Pauſaniæ: verū poſt vbi Chalcœcæ phano incluſus obſideretur, famæ ac frigore moriturus, ter inclamauit Cęum hoſpitem, qui prudenter admonuiſset. 4

Piſcator ictus.

Diogenes quum Rhodios quoſdam adoleſcentes elegantiore cultu conſpexiſset, dixit, τῦφος αὐτός ἐστιν, id eſt, hic faſtus eſt. Rurſum quum vidiſset Lacedęmonios ſubſtricta tunica 5

Sordes ambitioſæ.

parcè ſordideque, cultos ἄλλος inquit οὗτος τῦφός ἐστιν. i hic alius faſtus eſt: Significans non minus peccare eos, qui ad oſtentationẽ ſordidè veſtiuntur, quàm qui ſplendido veſtitu ſeſe iactitant. Vnde ſcitum eſt illud D. Hieronymi pullas veſtes æquè vt candidas deuita.

6 *Patienter.* Adoleſcens quidã, poſteaquã Zenonem aliquamdiu audierat, domũ reuerſus à patre rogatus, quod tandem operæ precium feciſset in philoſophiæ ſtudio, oſtendam, inquit. Quùm nihil aliud diceret, pater iracundus, exiſtimans impendium periſse, cœpit flagris cędere filium. Eam parentis ſæuitiam adoleſcens æquiſſimo animo tulit. Ac rurſus efflagitanti patri, vt aliquot ſpecimen profectus ederet, expectanti egregium aliquod ſophiſma: Hoc, inquit, è philoſophia fructus retuli, vt patris iram poſſim commodè perpeti.

7 *Saltatio muta.* Demetrius Cynicus damnabat artem ſaltatoriam, velut inutilem geſticulationem ad tibiæ modos. Cui geſticulator quidam non imperitus, cupiens arti ſuæ vindicare gloriam, iuſſit vt ſubmotis tibicinibus ſpectaret ipſum ſaltantem. Aſsenſus eſt Demetrius. Ille ſaltauit Homericam fabulam, adulterium Veneris ac Martis, ambos Vulcani vinculis irretitos adamãtinis, ac Sole prodente dijs cæteris exhibitos, Venerem erubeſcẽtem, varios deorum adſtantiam affectus, Mercurium optantẽ talia vincula, Martem damnatum vt penderet mæchagria, ac præterea quicquid ad eam fabellam pertinet. Ibi Cynicus artem admiratus, dixit, audio, homo quæ facis, nõ video tantùm, ſed mihi manibus ipſi loqui videris.

Lesbo-

Leſbonax Mitylæneus hiſtriones ac geſti- 8
culatores appellare ſolet χειρόσοφους, ꝙ mani- Geſticu-
bus ſaperent nõ lingua. Erat.n.ſaltationis ge- latio.
nus, quo graues etiã hiſtoriæ citra vocem vel
recitantis, vel tibicinis, ſolo corporis geſtu ſic
repreſentabantur, vt ſpectatores propè plus in-
telligerent ex ſaltatione, q̃ ſi quis recitaſſet.

Philoxenus quondam cęnans apud Diony- 9
ſium, quoniã animaduertit regi appoſitũ pi- Parete.
ſcem mullũ inſigni magnitudine, quum ipſi ap
poſitus eſſet perpuſillus (in piſcium enim ge-
nere laudantur adulti) piſciculũ auribus ad-
mouit. Id factũ admiranti Dionyſio, cauſamq́;
percunctanti In manibus, inquit, eſt Galatea,
de qua volebã ex hoc quædã percunctari: ve-
rùm negat ſe per ætatẽ quicquã adhuc ſcire,
ſed ait proauum ſuum iſtic eſſe in tuo diſco,
qui multa poſſet cõmemorare, ſi liceat collo-
qui. Exhilaratus rex miſit illi ſuum mullum.

Apellis ætate cõplures erant in arte pingen 10
di nobiles, quorũ opera quum pro ſuo cando- Venus
re miraretur, collaudatis omnibus dicebat il- operis.
lis deeſſe vnam illã Venerẽ, quã Gręci χάριτα
vocant, ingenuè profitens cætera omnia illis
cõtigiſſe, in hac vna neminem ipſi parem eſſe.
Simile quiddam eſt in phraſi, quod allicit, ac
remoratur lectorem aut auditorem, quum ta-
men nec habeat nomẽ, nec arte percipi poſſet.

Idem quum tempeſtatis vi Alexandriã de- 11
latus eſſet, quidã Apellis æmuli ſubornarunt Ciuili-
planum, hoc eſt ſcurram regium, qui eum vo- ter.
caret ad cœnam. Is non ſuſpicans dolũ, venit.
At quum rex qui illi erat infenſus indignare-
tur, & oſtenſis vocatoribus iuberet indicari

à quo

à quo vocatus eſſet: Apelles arrepto carbone extincto è foculo, imaginem delineauit in pariete vt rex protinus ex inchoato opere agnoſceret Planũ ſuum. Eadem opera & artis ſuæ, & ciuilitatis ſuæ ſpecimen dedit. Sit & hoc, ſi libet, apophthegma mutum.

12 Populi iudiciũ. Pictor quidã interrogatus, quem habuiſset artis magiſtrum, digito populum oſtendit, ſentiens ſe ad multitudinis iudicium pingere, & obſeruantem quid quiſq; pro aret, aut improbaret, artem fuiſſe conſequutum Idem ab Appelle factitatũ legimus, qui poſt tabulam latitans, ſubauſcultabat ſpectatorum cenſuras. Numeretur & hoc inter ἄφθογγα ἀποφθέγματα.

13 Solerter. Socrates Alcibiadem adoleſcentem primũ ob imperitiam trepidantem, vt fit apud tantã multitudinẽ verba facere, lepida ὑπαγωγῇ animauit. An non putas, inquit, ô Alcibiades contẽnendum ſutorem? Annuit. An non præconem? quum & hoc annuiſſet, An non contemneres, inquit tabernaculorum opificem? Quum ſimilia quædam propoſuiſſet, & is fateretur hos eſſe contemnendos, tum Socrates, Atqui, inquit, ex his conſtat Athenienſium populus, quem tu vereris. Quorum ſi ſingulos putas cõtemnendos, qui minus etiam contemnas condenſatos? Senſit non referre, apud quàm multos dicas, ſed apud quàm cordatos. Fit enim hoc miro modo, vt quos ſingulos deſpicias, congregatos reuerearis. In conuiuio Platonis, Socrates admiratur Agathonis audaciam, qui coram tot hominum millibus præſenti animo recitaſſet ſuam tragœdiam, cui quum Agathon reſpõdiſſet, ſe citius velle co-

ram multis hominum millibus dicere, quàm apud vnum Socratem: Atqui in illis, inquit, millibus & Socrates erat. Fit enim & illud miro modo, vt quem vnum reuereare, in turba mixtum contemnas.

Idem conſpiciens hominem prædiuitem & arrogantem, ſed nulla virtute præditum: Hic inquit, equus eſt argento circumtectus. Solēt enim equi, ſtragulis, phaleris, ac bullis argenteis exornari, quum interim tamē nihil aliud ſint quàm equi. 14 Diues indoctus.

Apud Epheſum quum Alexādꝛ conſpectā effigiem ſui corporis ad viuū magna arte expreſſam admiraretur, atq; interim fortè equus inductus picto in eadem tabula equo adhinniret, deceptus imitatione, Appelles, Equus, inquit, ò rex multo melius expreſſus eſt quā tu. 15 Imitatio

Quum Alexander etiamnum pubeſcens citharæ daret operam, & præceptor artis ſubinde moneret, quam chordam, quo modo pulſare deberet, & puer parum obſequens doctori dixiſſet, quid ſi hanc pulſarem? Citharędus lepidè reſpondit, Si iſthuc quæris tanquam mox rex futurus nihil refert: ſi vt artifex futurus, plurimum intereſt. 16 Artes regiæ.

Alexander Macedo prę̨ter modū delectatus eſt Homero, adeo vt illū ad verbum edidicerit, ac dormiens etiam, ceruicali ſuppoſitum haberet. Eum aliàs ſummum virtutis præconem, interdū poetam βασιλικὸν appellare conſueuit: cuius carmina cenſebat non ad citharam vt aliorum, ſed ad tubam potius eſſe canenda. Addebat illud, ſe male Homeri Therſiten eſſe, quàm Cherilli Achillem. Cherillus 17 Homeri laus.

erat

erat Alexandri poeta non ſatis fęlix, qui cum fertur ita pactus, vt pro quoq; bono verſu acc pere Philippeũ aureũ, pro malo colaphum.

18 Adulatio. Ariſtobulus hiſtoricus librũ conſcripſerat da rebus ab Alexãdro Macedone geſtis, in quo multa ſupra veri fidem adulantiſſimè affinxerat, eum quum illi in nauigatione recitaſſet, Alexander arreptum è manibus librum in fluuium Hydaſpen demerſit, & ad Ariſtobulum conuerſus: Tu, inquit, dignior eras, vt eodem præcipitareris, qui ſolus me ſic pugnantẽ facis, ac vel vno iaculo interĩmis, elephantem.

19 Sordes ambitioſæ. Socrates animaduertens Antiſthenem ambitioſius oſtentare veſtem laceram & detritã, facetè hominem increpauit: οὐ παύσῃ, inquit, ἐγκαλλωπιζόμενος ἡμῖν, id eſt, non defines te nobis comere? Significans eiuſdem eſſe ambitionis vilitatem amictus oſtentare, & delicato cultu ſeſe venditare.

20 Senectus. Milo Crotoniates quum iam conſenuiſſet, videns Athletas in certamine exerceri, ſuos lacertos intuitus iam ſenio defectos, illachrymaſſe fertur ac dixiſſe: At hi quidẽ iam mortui ſunt. Corporis vigorem adimit ætas, animi ad extremam vſque durat ætatem.

21 Senectus vegeta. Cyrus apud Xenophontem moriens, extremæ iam ſenectutis, negabat ſe vnquam ſenſiſſe ſenectutem factam imbecilliorem quã fuiſſet adoleſcentia. Maxima pars incommodorum ob quæ vulgò male audit ſenectus, ab intemperantia vitæ proficiſcitur.

22 Pythius natione Lydus in vrbem Phrygię: Celęnis, nam ibi regnabat, homo prædiues, ſed auri ſtudio præter modum deditus, totam

ferè

Digitized by Google

ferè ciuitatem in fodiendis metallis occupatam tenebat, vt iam vix quicquã aliud agi vacaret. Huius morbo vxor ſolerti remedio medicata eſt. Abſente marito curat & menſam, & omnem menſæ ſupellectilem adfabre ex auro confici: deniq; & cibariorum effigies quibus nouerat maritũ præcipuè delectari. Reuerſo quum conuiuij tempus eſſet, apponitur menſa aurea, cum reliquo vaſorum apparatu. Atq; hoc ſanè ſpectaculo diues aliquãdiu pauit oculos. Tandem quum interpellaret ſtomachus, iubet apponi cibos. Apponuntur illa aurea ciborũ ſimulachra, ſpectanda non edenda. Hic quum incandeſceret ira Pythius, flagitãs apponi quod edi poſſet, iamdudũ ſpectaculorum eſſe ſatis. Tum vxor, An non ſentis, inquit, Pythi, dum nihil aliud quæris, quàm aurum, agricolationem deſeri, & ciues tuos ad famem vocari, breui perituros, ſi quà cœpiſti pergas? Hoc ciuili cõmento cordata mulier maritum ab immodico auri ſtudio reuocauit.

Antianica Amazonum regina demirãtibus, quòd nupſiſſet claudo, ſatis Cynicè reſpondit, ἄριστα χωλὸς οἰφεῖ. i. Claudus optimè virum agit. Senſit maritum adhibendum nõ ad oculorum oblectamenta, ſed ad vſum coniugij Feruntur autem claudi ſalaciores eſſe cæteris, & ob id ad gignendam prolem magis accommodi. 23 Claudi ſalaces.

Paccuuius Ario vicino quærebatur, quòd in horto ſuo funeſtam haberet arborem, vnde prima vxor ſeſe ſuſpendiſſet, dein altera, poſtremò tertia. Cui ſalſiſſimè reſpondiſſe, fertur Arius, Miror, te in tot ſucceſſibus inueniſſe lachrymas. Item, Deum immortalem, 24 Vxor moleſta.

quod

quod tibi diſpendia arbor illa ſuſpendit. Adjecit, Amice quæſo te, da mihi ex iſta arbore, quos miſeram ſurculos. Hoc poſtremum à nobis ante relatum eſt. Arius μισογύνης fortunatum exiſtimabat ab vxore liberari.

25 Coniugii moleſtia. Narratur & illud Catonis dictu, ſi ſine vxoribus mundus eſſe poſſet, vita noſtra non eſſet abſque dijs. Senſit fęliciſſimam hominum vitam fore, ſi datum eſſet à coniugio liberos viuere. Sed vt idem ait apud A. Gellium, cum illis incommodè viuitur, ſed ſine illis omnino non viuitur, vt meritò dici poſſit, vxor neceſſarium malum.

26 Liberè. Orſines ſatrapes, Quum Alexandrum & huius amicos muneribus ampliſſimis honoraſſet, Bagoæ eunucho nihil dedit, ſed admonitus ab amicis, quòd is Alexandro cum primis eſset charus, reſpondit ſe regis amicis honorẽ habere, non ſcortis, nec apud Perſas eſse moris, vt viri mares ducant. Agnoſcas in hoc ſatrapa mentem Cyro generis autore dignam: Honorare nouerat, adulari nõ poterat, quum hodie quoque cernantur in aulis, qui ſcortis morionibus ac lenonibus Principum plus deferant honoris, quàm genere ac virtute præcellentibus viris.

27 Gorgias ſophiſta quum fortè fortuna legiſſet Platonis dialogũ ſui cognominis, qui Gorgias inſcribitur, dixiſſe fertur, ὡς καλῶς οἶδε Πλάτων ἰαμβίζειν, vt pulchrè nouit Plato iambiſsare, hoc eſt mordere. Nam is pes primum ab Archiloco, ni fallor, repertus eſt ad maledicendum: vnde & nomen habet, vel à muliere petulante & baccha vel à mittendis iaculis.

culis. Siquidem in eo dialogo, proſcindit ſophiſtas, id quod nuſquam non facit.

Rhodius, quidam, de quo à nobis antea dictum eſt, ob intempeſtiuam libertatem à tyranno coniectus in caueam, in qua more nocentis beſtiæ alebatur ad cruciatũ & ignominiã, amputatis naribꝰ ac fœdata vulneribus facie quũ ab amicis admoneretur, vt inedia ſibi malorũ finem quæreret: Cuncta, inquit, homini quoad viuit ſperanda ſunt Citius illũ laudarim, quàm iſtos, qui ob cauſas non admodum graues confugiunt ad laqueum, aut præcipitiũ. 28 Spes pertinax.

Anniceris quidã Cyrenęus aurigandi peritia fuit inſignis: & vt egregius artifex, ita glorioſus artis oſtentator, venit in academiã Platonis: atque illic rationes omnes procurrendi, recurrendi, flectendi currum, & per eaſdem interdum orbitas redeundi oſtentabat. Admirantibus cæteris, Plato negabat ſibi videri probabile, eum virum, qui totum animum inutili ſtudio dediſſet, ad vllam rem grauem ac frugiferam eſse idoneum. 29 Artes inutiles.

Themiſtocles quum aduerſus barbaros deſcriberet Athenis exercitum, & in theatro illius gentis more producti eſsent galli gallinacei, atque inter ſeſe commiſſi mira pertinacia inter ſe depugnarent ad necem vſque, rem ludicriam vertit in ſeriam cohortationem. Sic enim ciues ſuos affatus eſt: At iſti, inquit, neque pro aris, ac focis, neque pro liberis depugnant, ſed tantùm quòd vinci turpe ſit. Quo igitur animo vos eſse par eſt, quibus pro ſalute patriæ, pro chariſſimorum incolumitate, pro libertate certamen eſt? 30

Subactis à barbaris Lacedæmonijs Leptines dicit Græciam eſſe factam τονόφθαλμον, id eſt, luſcam: ſentiens Atticam & Laconicam eſſe cordatiſſimas Græciæ partes. Meminit Ariſtoteles in Rhetoricis.

31 Ventris cura prima. Apud Laſſios, populum magna ex parte piſcibus victitantem, cytharædus quidam in foro oſtentabat artem. Verùm ſimul atq; tintinabulum crepitu ſignũ dedit adeſſe piſces venales, turba ſubitò deſeruit cantorem, & ad piſcium mercatum aduolauit, vno excepto, qui quòd ſurdaſter eſſet, tintinabuli ſonitum non audierat, aut certè nõ attenderat. Huic cytharædus propius accedens, gratias egit, quod & artem honoraſſet: & ipſum non paſſus ſit eſſe protſus deſertum. Tum ille, an crepuit tintinabulum? Vt annuit: Valebis, inquit, egregiè magiſter, ſeſeq; mox ad piſces proripuit. Citharædo liberum erat ſibi canere & muſis.

32 Craſſa iudicia. Romæ in foro pendebat tabula quædam habens imaginem paſtoris vetuli cum pedo, de hac Teutonũ orator rogatus quanti eam æſtimaret, ſatis Germanicè reſpondit, ſe nolle ſibi dono dari talem viuum ac verũ. Barbarus non agnouit artificium, tantùm ſpectabat formam. At qui quæ natura deformia ſunt, plus habent & artis & voluptatis in tabula.

33 Mors ſenilis. Gorgias Leontius extremæ iam ætatis: cum ſentiret ſomnũ lethalem obrepere, amico qui aſſidebat percunctanti quo pacto haberet. Sõnus, inquit, iam incipit me fratri ſuo cõmendare. Homerus enim Somni frattem appellat Mortem. Nam mors Græcis maſculus eſt. Simile quiddam de Diogene retulimus mea.

Iſme-

Iſmenias inſignis tibicen diſcipulis ſuis nõ 34
minus oſtendebat malè canentes, ac ſcitè canentes, dicens, Ad hunc modum canere oportet, ad hunc nequaquam. Admonuit & Q. Fabius, in ſcriptis rhetorem non tantùm iudicare debere benè dicta, ſed & malè.

Demochares dixit, quemadmodum nemo 35
poſſit è tymbra ſiue ſatureia facere bonã lanceam, ita nec è Socrate probum militem: Sentiens militibus conuenire ferociam, quum Socrates eſset omnium iniuriarum tolerantiſſimus. Quidam hoc tribuunt Crateri. Philoſophus miles.

Melanthius negabat eam iram videri gra- 36
uem, quæ mentem cogat emigrare, ſed quæ prorſus excludat domo: Sentiens probis etiã ingenijs adiunctam eſse iracundiam, ſed hoc vitium eſse tolerabile, ſi celeriter animus ad ſe redeat, & pro ira rationem in conſilium adhibeat. At ſi perturbatio penitus inſideat animo, ita vt excuſsa ratione feratur effreni impetu, certa pernicies eſt. Ira breuis.

Iſocrates pueros candidos, ac fęlici ingenio 37
natos appellare ſolet θεῶν παῖδας, id eſt, deorum filios: eò ꝙ hominis mens diuinæ ſit originis, qua qui præcellit, deos parentes referre videtur. Priſci dæmonibus attribuebant corpora, eoq́, deorum filios appellabant. Dęmones autem à ſcientia dicti ſunt, quaſi δαήμονες. Ingenioſi.

Demonax Cynicus philoſophus, quum vi- 38
deret Athenienſes hoc agere, vt Barbarorum exemplo gladiatorũ ſpectacula in vrbem inducerent: Nolite, inquit, ò canes iſtam crudelitatem prius admittere in ciuitatem veſtram, quàm miſericordię aram ſitis demoliti. Gladiatorũ immanitas.

Significans non conuenire, in ea ciuitate, in qua miſericordia pro dea coleretur, ſpectarī plus quàm ferinam crudelitatem.

39 Timiditas. Cornificius Poeta, videns milites in bello, quod inter Auguſtū & Antoniū gerebatur, frequẽter fugere, appellauit eos lepores galeatos.

40 Diuitiarum contemptus. Philoxenus Poeta quum in Siciliam fundū ac domum opulentam nactus eſset, & animaduertiſset illius gentis luxū ad delitias: Per deos, inquit, hæc bona me non perdent, ſed ego potius illa. Moxque ceſſit alijs hæreditatem, & è Sicilia abnauigauit.

41 Adulans libertas. Furnius Antonij partes ſequutus fuerat: At poſteaquam victoria ceſſit Auguſto, metuens ſibi, ſubornauit filium, qui à victore veniā peteret. Petijt & impetrauit. Tum Furnius his verbis Cæſari gratias egit. Hæc vna ò Cæſar abs te mihi facta eſt iniuria, effeciſti, vt mihi & viuendū & moriendū ſit ingrato: ſignificans tantam eſse eius beneficij magnitudinem, vt nulla ex parte par eſset referendæ gratię. Reprehenſionis colore blanditus eſt principi.

42 Proditio. Cilicon quidam ſiue Acheus Miletum patriam prodiderat Prienenſibus, Quo nomine meritò habebatur omnibus exoſus, cuius perfidiam Lanius quidam Theagenes ſic vltus eſt. Cilicon adijt Theagenem in macello empturus carnes. Lanius diſſimulato odio porrigit carnium partem, veluti reſecturus quod ſupereſset. Cilicon profert dextram ex aduerſo receturus carnes, Theagenes machæra ſublata proditoris manum amputauit, ac nè id videretur errore factum, addidit, Iſta ſaltem manu poſthac non prodituras es vllam ciuitatem.

tatem. Applaudebat ſibi lanio, quòd impium pro dignitate tractaſſet. Hinc adagium, Ciliſcontis exitium.

Celebratur C. Cæſaris dictum, ꝙ prętexta- 43 Pronunciatio.
tus adhuc deprompſiſſe fertur, in quendã modulatius orantem. Si legis, cantas; ſi cantas, male cantas. Quidam latrant orantes verius, quàm loquuntur. Sunt qui rhetoricã pronunciationem affectantes, medij ſunt inter canentem & loquentem. Meminit huius Q. Fabius.

Antiſthenes quibuſdam Iſmeniam admiran- 44 Tibicen vir improbus.
tibus, ꝙ inſignis eſſet tibicen. Nequã, inquit hominem eſſe oportet: nam ſi bonæ frugis eſſet, non eſſet egregius tibicen. Indicabat eos non poſſe bonos viros euadere, qui tantũ opere Dionyſiacis artibus impendiſſent.

Tyberius Cæſar Attilio Butæ viro præto- 45 Lux' inopiæ parens.
rio, quum ad inopiã per luxum ac ſecordiam redactus fateretur, ac deploraret paupertatẽ ſuam: Serò, inquit, experrectus es. Dormiunt temulentiæ ac luxui dediti verius, q̃ viuunt. Nã vita vigilia eſt. Refert Seneca in epiſtolis.

Cato ſenior dicebat priuatarum rerum fu- 45 Fures magni.
res in compedibus vitam agere, publicarũ in auro & purpura conſpicuos incedere. Olim ſimplex furtum non puniebatur capite, ſed vincti compedibus præſtabant operã. At longè grauius crimen eſt peculatus quàm furtũ: Et tamen qui fiſcum Principis, qui Rempub. compilant, magnates ſunt.

Appius Claudius dicere ſolitus eſt, populo 47 Otiũ inutile.
Romano longè melius cõmitti negotiũ quàm otium: Sentiens multitudinem bellis excitari ad virtutem, in pace defluere ad voluptates

ac luxum ,ex quibus naſcitur rerum publicarum ac regionum exitium.

48 Facetè. Galba paraſitus obijcientibus quod in otio viueret: Nemo inquit, cogitur ad reddendam ocij ſui rationem: innuens nullos tutius viuere quàm ocioſos. Nam rerum geſtarum rationes poſcuntur, qui tractant negotia, at ab ocioſis ea ratio non poteſt exigi.

49 Bona pᷓcipua. Pythagoras tria præcipuè dicebat à dijs optanda in hac vita. Bonam valetudinem, formam, ac diuitias, ꝙ homo cætera ſibi præſtare poſset. Quanquam illud ὑγιαίνειν non minus ad animi ſanitatem, quàm corporis pertinet.

1 Diuinatio vana. Cato ſenior aiebat ſe demirari, quòd nō rideret aruſpex, quoties aſpiceret aruſpicem: Sentiens totum hoc diuinationum genus impoſturā eſse qua populo fiebat fucus. Id quum non fugeret eius artis peritū, mirabatur quod aruſpex aruſpicem poſset videre abſque riſu. Solent enim impoſtores inter ſe ridere multitudinis ſtultitiam.

2 Abſurda Demonax Cynicus interrogatus quid ſentiret de conflictu duorum, quorum alter ineptè proponebat, alter abſurdè reſpondebat: ait ſibi videri alterum mulgere hircum, alterum ſupponere cribrum.

3 Pericles quum vrgeret belli neceſſitas, Palladis ornamenta vendidit quadraginta talētis auri: & admirantibus ab illo rem ſacrilegam admitti, reſpondit ex hoſtium manubijs poſſe illi reddi cultum nihilo deteriorem.

4 Debere menti. Perſæ dicere ſoleut eſse duo peccata quorum prius ſit eſse debitorem, alterum mentiri: ꝙ obærati plerumq; mētiuntur, dum pollicentur

tur

tur in diem, nec præſtant, quod pollicentur.

Meſsala vir exactiſſimi iudicij ac Romanæ 5
linguæ obſeruãtiſſimus, quum audiſset M. Por- Argutè
cium Latronem declamantem, dixit ſua lin-
gua, Diſertus eſt: Deſiderans videlicet in eo
Latini ſermonis elegantiam, quum ingenium
eſset fœlix. Sed hunc Latronem Seneca cæte-
ris omnibus anteponit.

Caſsius Seuerus, quum ex ſenatuſconſulto 6
libri illius exurerentur. Nunc, inquit, ſuper- Memoria.
eſt, vt ipſe viuus comburar, qui illos edidici.
Quod animo inſculptum eſt, niſi cum vita eri-
pi non poteſt.

Montanus Attili Butæ carmen recitabat. 7
Quumq́; quidam indignaretur, quòd toto die Facetè.
recitaſset, negaretq́; ad illius recitationes ac-
cedendum, Nacta Pinarius ait, Nunquid poſ-
ſum liberalius agere? paratus ſum illum au-
dire ab exortu ſolis vſq; ad occaſum: Gaude-
bat enim is poeta ſubinde repetere ortus & oc-
caſus deſcriptionem. Notat autē & Horatius
eos, qui ornatus gratia vel immodicè, vel non
ſuo loco affectant tales deſcriptiones.

Aut flumen Rheni, *aut pluuius deſcribitur arcus.*

Quum à Montano recitarentur verſus, qui- 8
bus exortus ſolis deſcribebatur, Varus eques Vita præ-
Romanus dixit: Incipit Buta dormire, Rurſus poſtera.
quũ ſuccederet deſcriptio occaſus: Quid di-
cit, inquit, iam nox eſt? Ibo & Butam ſaluta-
bo: eodem ſcommate taxans, & affectatũ car-
minis decus, & Butæ præpoſteram vitam.

Demetrius dicere ſolet, nihil ſibi videri in-
fœlicius eo, cui nihil in vita accidiſset aduer-

Proſperitas perpetua.

ſi : quòd oporteat talem hominẽ aut ſibi ignotum eſse,vt qui nunquã ſui periculum fecerit : aut dijs inuiſum,vt quem præterierint , velut ignauum,nec idoneum ad fortunę conflictum.

Adulatio.

10 Libertinus quidam prædiues aiebat ſibi facilem fuiſse viam ad diuitias, poſteaquam pœnituerat ipſum bonæ mentis. Sed hanc illiberalem vocem Demetrius grauiter caſtigauit, apud Senecam, per ironiam oſtendens cõmodiſſimã ad parandam opes viam, ſi quàm impudentiſſimè quis aduletur.

Adulatio virilis.

11 Criſpus Paſſienus dicebat adulationi nõ eſſe claudendum oſtium,ſed aperiendũ, verũ vt ſolet amicæ, quæ ſi impulit,grata eſt, gratior ſi effregit. Senſit non probandos eos,qui prorſus non ferunt vllam adulationẽ, quam vt affectare turpe eſt, ita ingerentem ſe non oportet omnino repellere. Prodeſt enim in hoc, vt homo perſpiciat, qualis eſse debeat.

Adulatio recta.

12 Plancus aiebat, non eſse occultò aut diſſimulatè blandiendum, quòd periret procacia, ſi lateat. Fortaſse pro procacia,qđ erat ſcriptum, legendum eſt, procatio, vt ſit ſenſus : Adulator vt procus captat gratiam : procus autem ſi tam tectè ambiat, vt puella non ſentiat, perdit operam.

Salſè.

13 Latro Porcius, cuius ingenium ſupra modũ miratur Seneca, fuit enim illi condiſcipulus, quum Maxillus rhetor exilitatẽ orationis ſuæ imputaret controuerſiæ,diceretque. Neceſse eſt me per ſpinoſum locũ ambulantem ſuſpenſos habere pedes : Non mehercule,inquit,tui pedes ſpinas calcant, ſed habent. Nam alter ariditatem ingenij imputauit materiæ.

Aſinius

Digitized by Google

Aſinius Pollio dicebat in cauſa verecunda nunquã tentari debere improbam quæſtionẽ: Notauit rhetores, qui in declamando mouerent quæſtiones nihil ad cauſam facientes. 14 Coacta.

Oſcus rhetor erat non infacundus, ſed illud dictionẽ illius vitiabat, quòd nihil diceret abſque ſchemate. Cui quum Pacates rhetor Maſſiliæ mane, ſiue ad mare occurriſset: Poterã, inquit, dicere aue Oſce. Shematum affectatorem ſalutauit ſchemate, quum nuſquã minus locus ſit ſchemati, quàm in quotidiana vulgarique ſalutatione. Per ironiam itaq; vſus eſt occupatione, vt diceret, quod non decebat, quum ſine tropo dicere poſset aue Oſce. 15 Affectatio.

Seuerus Caſſius, qui alienas ſententias paucis immutatis vocibus vſurparet pro ſuis, dicere ſolet eos eſse ſimiles furibus, qui poculis alienis mutarent anſas, nè poſsent agnoſci. 16 Furta ſẽtentiarũ.

Demonax dicebat nequaquam hoĩbus iraſcendum eſse, ſi delinquerent, ſed corrigenda vitia, nimirum exemplo medicorum, qui non indignantur ægrotis, ſed morbo medentur. Nam hominis eſt peccare, dei verò aut hominis Deo proximi, emendare peccata. 17 Clementia.

Item Phauorini dictionem vt nimiũ compoſitam, ac mulieri cõgruentiorem quàm philoſopho, ſolet dicterijs inceſsere. Id indignè ferens Phauorinus adijt Cynicum percunctans quis eſset ille, à quo derideretur: Homo inquit, cuius auribus difficile eſt imponere Philoſophum vt veſtis neglectior, ita & oratio decet inaffectata. 18 Oratio mollior.

Rogatùs à Sophiſta quopiam, quod viaticum attuliſset ad philoſophiam, admodum 19 Cynicè.

Cynicè reſpondit, ὄρχεις, id eſt, teſtes: ſignificans ſe nudum acceſſiſſe.

20 Alteri percunctanti, quam philoſophiæ ſectam potiſſimùm amplectaretur: Quis inquit tibi indicauit me eſſe philoſophum? Moxque vehementer ſecum ridens abijt. Interrogatus quid rideret; An non magnopere ridiculum, inquit, ſi tu me ex barba iudicas philoſophũ, ipſe barbam non habens?

Barba nō facit philoſophum.

21 Adoleſcenti laſciuius culto, qui quæſtionem ſophiſticam propoſuerat, nihil aliud reſpondit quam περαίνει ὦ παῖ. Vox anceps eſt ad conficientem quod colligit, & ad obſcœnũ ſenſum. Cumque adoleſcens indignatus reſpondiſſet. At ego tibi virum oſtendam. Demonax admiranti ſimilis: quid, inquit, num etiam virum habes?

Salsè.

22 Athleta quidam ab eo reprehenſus quòd victor in Olympijs cultu molli floridoque veteretur, lapidem illi incuſſit in caput, ita vt ſanguis ex vulnere profluerer: Id factum indignè ferentes qui aderant, hortati ſunt, vt adiret proconſulem. Nequaquam, inquit, ò viri ad proconſulem, ſed ad medicum potius. Prius eſſe debet homini, vt malo accepto medeatur, quàm vt regerat in alterum.

Toleranter.

23 Protheo cuidam obijcienti, quòd morderet omnes, nec tamen Cynicum viueret: Amice, inquit, non viuis hominem.

Libere.

24 Phyſico quodam multa de antipodibus diſſerente, oſtienſis in puteo vmbris, rogauit, num illos antipodas diceret: ridens abſurdam quæſtionem. Quanquam nunc compertum eſt eſſe veros antipodas.

Friuola.

Herodem

Herodem ſophiſta immodicè lugentē Pol- 25
lucis obitum præmaturum, quum vellet illi Luctus.
currus & equos velut aſcenſuro iungere atque
etiam cœnam apparare, adijt Demonax: En
tibi inquit, à Polluce literas: exhilarato He-
rodi & quid vellet Pollux ſciſcitanti: Incu-
ſat, inquis, te, quòd cunctaris ad ipſum veni-
re: ſignificans Pollucem ad ipſum non redi-
turum, ſed rectè parari currum, ſi vellet ſe-
qui defunctum.

Alium quendam filij mortem inconſolabi- 26
liter lugentem, & in tenebris abditum adijt, Luctus.
certo promittens ſe filij vmbram ab inferis
reuocaturum, ſi tres ex hominum numero ſi-
bi nominare poſſet, qui nullius luxiſſent obi-
tum. Quumque is cognitionem per omneis
notos circumferens, nè vnum quidem repe-
riſſet luctus expertem: Quid igitur, inquit,
teipſum diſcrucias homo, quaſi nouum ali-
quid acciderit?

Quum à quodã quæſiſſet aliquid, atq; ille 27
verbis obſoletis ac priſcis reſponderet. Ego, Obſoleta.
inquit amice te nunc percunctor, at tu perin-
de reſpondes, quaſi regnaret Agamemnon.

Ad Agathoclem Peripateticum arroganter 28
iactantem, ſeſe & ſolum & primum eſſe diale- Arrogantia.
cticorum: Si ſolus, inquit, es, qui primus eſſe
potes? ſi primus, qui ſolus?

Quum apud Athenienſes audiſſet præfatio- 29
ne ſolenni à ſacris ſubmoueri barbaros, roga- Abſurdè.
bat quamobrem id facerent, quum ea ſacra
tradidiſſent ipſis Eumolpus, natione Thrax,
nimirum barbarus.

Quum legatus nauigaturus in Aſiam, na- 30
uem

uem conſcendiſſet, & à quodam interrogare-
Facetè. tur, num metueret, nè naufragio eiectus a pi-
ſcibus deuoraretur: Quid, inquit metuam à
piſcibus qui tot piſces deuorarim?

31 Nemo ſui iudex. Quendã infęliciter declamanté admonuit, vt ſeſe diligenter exerceret: quumq́; is reſpondiſſet, Nunquam apud me non declamo: Nil igitur mirum, inquit, ſi dicis ineptè, qui hactenus ſemper ſtulto auditore ſolitus ſis vti

32 Ambiguè. Quum Athenis quidã Romanus ſenator filium ad Demonactem adduxiſſet, eleganti forma, veſtitu delicato, ac delicijs effęminatum, diceretq́;, Salutat te ò Demonax filius meus: Pulcher eſt, inquit, & te dignus, & matri non abſimilis. Vtrumque poterat dici in laudem. Nunc patrem notauit ex filij moribus, & matri ſimilem dixit mollem, euiratum delicijs.

33 Pugna ludrica. Senex quidã Romanus benè robuſto corpore, qui armatus ſeſe ad palum exercueaat, rogauit Demonactem num magna vehementia videretur depugnaſſe: Nimirum, inquit, aduerſus hoſtem ligneum: innuens illum in vera pugna fore meticoloſum.

34 Veſtis. Cuidam qui purpura indutus ſeſe inſolentius oſtentabat, in aurem dixit, Heus tu, hoc ante te geſtabat ouis, & ouis erat: ſignificans illum nihilo minus ſtupidum eſſe, etiam ſi geſtaret purpuram.

35 Fortitudo. Quum aliquãdo in balneis refugeret ingredi aquam feruentiorem, & alius illum appellaret meticuloſum: Quid inquit, an hoc pro patria paſſurus eſſem: Sentiens temeritatis eſſe non fortitudinis, ſubire periculũ ni ob cauſam grauem & honeſtam fiat.

Admeto

Admeto poetæ inſulſo iactanti epigramma 36
monoſtichon, quod teſtamento mandaſſet ſuæ Salsè.
addendũ ſtatuæ Carmen erat : Corpus humo
tegitur, Admetus ad aſtra volauit. Reſpondit
adeo ſibi placere carmen, vt magno emptũ cu-
peret, ſi iam nunc eſſet adſcriptum : Tectè o-
ptans illi mortem, qui vita erat indignus.

Demonacti ſeni crura intumuerunt, id vi- 37
dens quidam, Quid iſthuc, inquit, mali eſt Senect⁹.
Demonax : Tum ille, Charon, inquit, me mo-
mordit. Pro cane dixit Charontem, innuens
ſenectutem vicinam.

Ad Lacædemoniũ flagris ſæuientem in ſer- 38
uum : Deſine, inquit, te ſeruo tuo ſimilem o-
ſtendere. Seruus enim eſt, qui ſuis cupidita-
tibus imperare non poteſt.

Cynico cuidam arroganter iactanti palliũ, 39
& peram & baculum, ac ſubinde vociferanti ſe Arrogã-
Antiſthenis, Crateris, ac Diogenis ſectatorẽ tia.
eſſe : Impudenter, inquit, mentiris, quum ſis
Hyperidæ diſcipulus. Alluſit ad vocẽ ὑπεριδεῖν,
quod eſt per arrogantiam deſpicere. Eſt au-
tem & rhetoris nomen Hyperides.

Proconſul Cynicum quendam, à quo publi- 40
cè fuerat proſciſſus ob vnguẽta ac molliciem, Molli-
ad ſuppliciũ abripi iuſſit. Hic deprecator ad- cies.
erat Demonax dicens ignoſcendum Cynico, ſi
quid dixiſſet mordacius, id eſſe ſectæ vitium,
non hoĩs, At quũ proconſul nõ negaret veniã,
ſed ſi quid ſimile denuo committeret, rogaret,
quas pœnas eſſet daturus : Profectò, inquit De-
monax, tum hominẽ totum inungi, ac forcipe
velli iubebis : plus quam Cynicè momordit
qui Cynicè mordacitatis agebat patronum.

Alteri

41 Grauiter. Alteri cui imperator ingentem exercitum commiſerat, ſciſcitanti, quomodo poſset delegatam prouinciam, quam optimè gerere: Si, inquit, ira vacaris, & quàm minimum loquēs plurima audieris. Ira ad omnem functionem inutilis eſt, & prouerbio quoque princeps iubetur, & æqua & iniqua audire.

42 Facete. Rogatus an philoſophus etiā placentis veſceretur: Quid, inquit, num putas apes ſtultis tantùm mellificare? Placentæ melle condiebantur, ſaccari vſu nondum reperto.

43 Iocosè. In Ruffinum claudum multo tempore familiarem Peripatheticis dixit, nihil eſse turpius Peripathetico claudo. Alluſit huc, quòd Peripathetici dicuntur ab inambulatione, quæ non conuenit claudo.

44 Monitor. Epicteto Cynico ſuadenti, vt vxore ducta daret operam liberis, neque enim id indignum eſſe philoſopho: Da mihi, inquit vnam è filiabus tuis. Notans illum ineptè ſuadere alteri quod ipſe non faceret.

45 Ambigue. In Herminum Peripatheticum, qui ſemper in ore habebat decē Ariſtotelis Cathegorias, ita luſit: Equidem arbitror Hermine te nō indignum decem categorijs. Iocus ex ambiguo vocis. Cathegoriæ Græcis vel prædicamenta dicuntur, vel accuſationes.

46 Adulatio. Bion eos qui auſcultarent adulatoribus, dicebat eſse ſimiles amphoris, quæ auribus circumaguntur.

47 Laudata virtus. Pindarus cuidam commemoranti, quòd ipſius laudes vbique prædicaret: Ego, inquit, pro iſto officio bonam reponam gratiam, efficiens vt vera prædices. Vera virtus nihil

moratur

moratur hominũ laudes. Eas qui prædicant, plus debent ijs, quos laudant, quàm ipſis debent, qui laudantur.

ALPHON. ARAGONVM REX.

Eques quidam ingens patrimonium per luxum ac libidinem abſorbuerat, atque inſuper magnam æris alieni vim contraxerat. Pro hoc intercedentibus quibuſdam apud Alphonſum Arragoniæ regem, nè ſaltem quæ debebat, corpore luere cogeretur, Alphonſus reſpondit: Si tantam pecuniam vel in ſui regis obſequium, vel patriæ commodis, vel ſubleuandis propinquis impendiſset, audirem: Nunc quoniam tantas opes impẽdit corpori, par eſt, vt luat corpore. 1 Iuſtè.

Commemorantibus quendam ex Hiſpaniæ regibus dixiſse, nõ decere principes viros ſcire literas, exclamauit eam vocem bouis eſse, non hominis. Non omnes literæ conueniunt principi, ſed eæ quę politicen tradũt aut ethicen, quæq; rectè ac ſecus geſtorum exempla commonſtrant, id quod facit hiſtoria. Eruditio

Hunc quum adiſsent legati Matricienſes, in quorum agris tum agebat Alphonſus, conſulentes vtri iuberet ipſos gratificari, Nicolao nè Picinino, an Franciſco Sfortiæ, reſpondit ambos pro amicis habendos, ſed nihilo ſecius ab ambobus tanquam ab inimicis cauendum. Id temporis inter Nicolaum & Franciſcum ſimultas intercedebat, ac Rex nondum ſtatuerat vtrum vellet in ſocietatem recipere, cum vtrumque ob diſſidium non poſset. 3 Cautè.

Idem dicere ſolet, ita demum matrimonium

nium tranquillè citraque querimonias exigi poſſe, ſi maritus ſurdus fiat, vxor cæca: innuēs, opinor, fœmineum genus obnoxium eſſe zelotypiæ, atq; hinc oriri rixas & querimonias: rurſum maritis permoleſtam eſſe vxorum garrullitatem: qua moleſtia cariturus ſit, ſi fiat ſurdus: nec illa vexabitur adulterij ſuſpitione, ſi careat oculis.

Coniugiū tranquillū.

5 Aiebat ſi ſibi contigiſſet naſci temporibus quibus Romana Reſpub florebat, ſe cōſtructurum fuiſse contra curiam templum Ioui Poſitorio, in quo prius quàm venirent in ſenatum patres conſcripti, odium, amorem ac priuatos affectus omnes deponerent. Alluſit ad priſcorum morem, qui Iouem multis cognominibus inſigniebant, nunc Statorē, nunc Gamelion, nunc Genethlion, nnnc Philium, nunc Xenion appellantes. At ſi tam multa poſſit Iupiter, illud in primis præſtandum erat, vt in ſynodis, in iudicijs, in ſenatibus in quibus de Republ. conſultatur, nihil haberent momenti affectus priuati. Nam hi ſunt qui frequenter & ciuitates, & regna bellis committunt, ac peſſundant denique.

Integrè.

6 Quum fortè mulierem quandam impudentius ſaltantem aſpexiſſet, expectate, inquit, Mox Sibylla edet oraculū: Sentiens ſaltationem inſaniæ genus eſse. Sibylla autem vates, non edebat oracula, niſi furore correpta. Mihi quoq; ſæpenumero qui ſaltationem tumultuoſam agitant, niſi ſunt afflati furore quodam, præſertim fœminæ.

Saltatio fœda.

7 Admonitus nè nimia lenitas exiret in contemptū, & ex contēptu naſceretur pernicies:

Lenitas.

Magis,

Magis, inquit, cauendũ, nè ſeueritas conciliet inuidiam, vnde maius exitij periculum.

Quum eques quidam ab hoſtibus captus, & ab iiſdem emiſſus carcere, regem adiſſet, in ſolatium calamitatis multa poſtulauit ab eo, & impetrauit. Quo digreſſo rex dixit ad familiares Diſperеam, inquit, ni metui, nè vxorem etiam meam depoſceret eques meus. 8 Poſtulator improbus.

Familiares illi ruſticum quendã velut ignauiæ exemplum oſtenderunt, qui porrectus humi veſcebatur vuis. Hic rex, vtinam mihi ſic per ocium commedere datum eſſet à ſuperis. Simile quiddam narratur de Ptolemæo rege, quum antea ſe iactaret reperiſſe immortalitatem, tandem podagra diſcruciatus, conſpiciebat Aegyptios aliquot plebeios ſic temerè apud flumen diſcumbentes: Vtinam, inquit, ſaltem ex iſtis vnus eſſem. 9 Ociũ dulce.

Equiti ſubinde aliquid à rege flagitanti, ſed mox quod acceperat profundenti: Si pergam, inquit, tibi dare quæ petis, citius me pauperẽ effecero, quum te diuitẽ: nam qui tibi donat, nihil aliud, quàm aquam infert pertuſo dolio. 10 Profuſio fundo caret.

Interrogatus quos è ciuibus haberet chariſſimos, Qui magis inquit, pro me metuunt quã me. Sentit illos eſſe ex animo amicos, qui principem magis amant, quàm timent. 11 Ciuium caritas.

Aiebat olim inter Iouem, Neptunũ & Plutonem omnium rerum partitionem trifariam eſſe factam, & horum vnumquemque ſua forte contentum eſſe, nec occupare aliena: at inter homines, neminem ſua portione contentũ eſſe, nec vllam portionem eſſe ſtabilem, ſed omnes πλωνικτεῖν. 12 Ambitio principum.

Percun-

nium tranquillè citraque querimonias exigi poſſe, ſi maritus ſurdus fiat, vxor cæca: innuēs, opinor, fœmineum genus obnoxium eſſe zelotypiæ, atq; hinc oriri rixas & querimonias: rurſum maritis permoleſtam eſſe vxorum garrullitatem: qua moleſtia cariturus ſit, ſi fiat ſurdus: nec illa vexabitur adulterij ſuſpitione, ſi careat oculis.

Coniugiū tranquillū.

5 Aiebat ſi ſibi contigiſſet naſci temporibus quibus Romana Reſpub florebat, ſe cōſtructurum fuiſse contra curiam templum Ioui Poſitorio, in quo prius quàm venirent in ſenatum patres conſcripti, odium, amorem ac priuatos affectus omnes deponerent. Alluſit ad priſcorum morem, qui Iouem multis cognominibus inſigniebant, nunc Statorē, nunc Gamelion, nunc Genethlion, nnnc Philium, nunc Xenion appellantes. At ſi tam multa poſſit Iupiter, illud in primis præſtandum erat, vt in ſynodis, in iudicijs, in ſenatibus in quibus de Republ. conſultatur, nihil haberent momenti affectus priuati. Nam hi ſunt qui frequenter & ciuitates, & regna bellis committunt, ac peſſundant denique.

Integrè.

6 Quum fortè mulierem quandam impudentius ſaltantem aſpexiſſet, expectate, inquit, Mox Sibylla edet oraculū: Sentiens ſaltationem inſaniæ genus eſse. Sibylla autem vates, non edebat oracula, niſi furore correpta. Mihi quoq; ſæpenumero qui ſaltationem tumultuoſam agitant, niſi ſunt afflati furore quodam, præſertim fœminæ.

Saltatio fęda.

7 Admonitus nè nimia lenitas exiret in contemptū, & ex contēptu naſceretur pernicies:

Lenitas.

Magis,

Magis, inquit, cauendũ, nè ſeueritas conciliet inuidiam, vnde maius exitij periculum.

Quum eques quidam ab hoſtibus captus, & ab iiſdem emiſſus carcere, regem adiſſet, in ſolatium calamitatis multa poſtulauit ab eo, & impetrauit. Quo digreſſo rex dixit ad familiares Diſperam, inquit, ni metui, nè vxorem etiam meam depoſceret eques meus. 8 Poſtulator improbus.

Familiares illi ruſticum quendã velut ignauiæ exemplum oſtenderunt, qui porrectus humi veſcebatur vuis. Hic rex, vtinam mihi ſic per ocium commedere datum eſſet à ſuperis. Simi'e quiddam narratur de Ptolemæo rege, quum antea ſe iactaret reperiſſe immortalitatem, tandem podagra diſcruciatus, conſpiciebat Aegyptios aliquot plebeios ſic temerè apud flumen diſcumbentes: Vtinam, inquit, ſaltem ex iſtis vnus eſſem. 9 Ociũ dulce.

Equiti ſubinde aliquid à rege flagitanti, ſed mox quod acceperat profundenti: Si pergam, inquit, tibi dare quæ petis, citius me pauperẽ effecero, quum te diuitẽ: nam qui tibi donat, nihil aliud, quàm aquam infert pertuſo dolio. 10 Profuſio fundo caret.

Interrogatus quos è ciuibus haberet chariſſimos, Qui magis inquit, pro me metuunt quã me. Sentit illos eſſe ex animo amicos, qui principem magis amant, quàm timent. 11 Ciuium caritas.

Aiebat olim inter Iouem, Neptunũ & Plutonem omnium rerum partitionem trifariam eſſe factam, & horum vnumquemque ſua ſorte contentum eſſe, nec occupare aliena: at inter homines, neminem ſua portione contentũ eſſe, nec vllam portionem eſſe ſtabilem, ſed omnes πλωνηκτεῖν. 12 Ambitio principum.

Percun-

13 Percunctantibus vtri rei plus debere ſe fa-
Eruditio teretur, libris an armis: Ex libris, inquit, & arma & armorum iura didici: hac voce profitens ſe libris debere omnia.

14 Clementer. Magnopere laudare ſolet dictum neſcio cuius, hoſtibus fugientibus pontem argenteum extruendum eſse: ſiue quòd exiſtimaret multo optabilius eſse, hoſtes in fugam vertere, quàm occ dere: ſiue quòd putaret hoſtes pecunia ſolicitandos, vt ab acie diſcederent.

15 Facetè. Dicebat ſibi videri eos maximè inſanire qui vxorem fugitiuam perquirerent: Significans magnæ fęlicitatis eſse ab improba muliere liberari.

16 Grauiter Improbo cuidam ac vecordi iactanti reperiſse ſe virum ſapientem, Et qui fieri potuit, inquit, vt ſapientem dignoſceret ſtultus?

17 Regum cura. Cum cœnanti ſenex quidam importunus & garrulus ſine fine obſtreperet, exclamaſse fertur & dixiſse Aſinorum conditionem eſse potiorem quàm regum. Nam illis dum paſcuntur dominos parcere, regibus neminem.

18 Fortiter Demetrius graui calamitate affectus, dixit referente Seneca: Hoc vnum dij immortales queri poſsum, quòd non ante hac mihi volun tatem veſtram notam feciſtis, Prior enim ad iſta veniſsem, ad quæ nunc vocatus, adſum, Maluiſsem offerre, quàm tradere.

FINIS.

INDEX PERSONARVM.

A

Acheus. 755
Actius poeta folio 576
Adrianus Cæſar. 567
Adrianus Sophiſta 704
Aelianus Sophiſta 739
Aegyptij 382
Aeſchines. 201
Aeſchylus. 577
Afero rhetor. 536
Africanus cenſor. 563
Acaſicles. 5
Agatarchus pictor. 602
Agaocles. 393
Ageſilaus. 7
Ageſilaus Ephorus. 46
Ageſipolis Cleombroti. 38
Ageſipolis Pauſan. 405
Ageſiſtrata. 165
Agis primus. 40
Agis ſecundus. 44
Agis vltimus. 45
Alcamenes Teleclri fil. 47
Alcander. 95
Alcibiades. 420.140
Alexander Magnus. 276. 520. 651. 686.
Alexander Seuerus. 516
Alexander Sophiſta. 703
Alexis. 575
Alexinus Sophiſta. 606
Alphonſus Rex Aragon. folio 765
Amaſis Aegypti Rex. 573
Anacharſis Scytha. 638
Anaxagoras Clazomenius. folio 643
Anaxandridas Leontis. 47
Anaxander 49
Anaxarchus. 595. 688
Anaxarchus Abderites philoſophus. 578
Anaxillas 49
Anaximenes. 572
Androclides Lacon. 50
Annia. 712
Annibal. 444
Anniceris. 751
Antagoras poeta. 307
Antalcidas. 50
Antianira. 749
Antigenides. 577
Antigonus rex Macedonū. folio 302 721. 739
Antigonus ſecundus. 400
Antiochus. 52 406
Antiochus Ephorus. 53
Antiochus tertius. 407
Antiochus quartus. 402
Antiochus ſophiſta. 703
Antipater. 727. 402
Antoninus Geta. 515
Antoninus Heliogab. 516
Antoninus Pius. 511

Ddd M.An-

M.Antonius 482
Antiſthenes 627.702
Antoninus Carracallus 515
Antonij familiaris quidam. folio 581
Appius 547
Appius Claudius 756
Appius maior 583
Apelles 124.600
Aratus 604
Arcadion adulator 593
Arceſilaus 142.599
Aſclepiades 728
Archelaus 395
Archidamus Zeuxidami. folio 55
Archidamus alter 58
Archileonis 157
Architas Tarentinus 715
Argeus 52
Ariſtarchus, Theodectæ pater 716
Ariſtides Iuſtus 413
Ariſtippus 202
Ariſtippus Chius. 54. 201 609.
Ariſtophontes 742
Ariſtoteles Stagirites 660
Artoxerxes 378
Artoxerxes alter 378
Aſinius pollio 759
Asbycratidas 60
Atheas Scytha 384
Athenienſis quidam 541
Athenodorus 311
Attilius 713
Attilius Regulus 549
Aufidius Modeſtus 754
Auguſtus 533
Aulus Fuluius 550
Aurelius 524

B

Bias Lacedæm. 614
Bias Prienſis 626
Bibulus 553
Bion Boriſthenites 656
Bithys paraſitus 596
Bonoſus 526
Bos 711
Braſidas 61
M.Brutus 487
Brutus iunior 531
Buris 136

C

Caelius Met. 436
Cæſellius 527
C.Caligula 492
C.Craſſus 484
C.Domitius 452
C.Fabritius 439.562
C.Figulus 549
C.Fimbria ibid.
C.Furius Creſinus 552
C.Gracchus 560
C.Iulius Cæſar 330.755
B.Iulius 528
C.Lęlius 566
C.Marius 476
C. Memmius 566
C Plautius COS. 547
C. Popilius 478
C.Publicius 563
C.Seuerus 554
C Sulpitius 554
C.Valerius 552
callicratidas 76
callipedes 26
calliſtion 610
caluinus Glauciæ 532
canna 615
canus tibicen 717
carneades 142.660

Caſſius

Caſſius 484
caſſius Seuerus 534
catilinæ 550
cato ſenior. 455.553.756
cato Vticenſis 460
catulus 534
catulus Luctatius 478
cephalus 742
ceſelius 527
charias 426
charillus ſiue Charillaus. folio 119
chiro Lacon 166
chiomata Ortiagentis vxor. folio 615
chiroſophus Dionyſij adulator 593
chryſippus 536.684
cineſias 599
claudius Cæſar 494
cicanthes Aſſius 680
clearchus 79
cleombrotus Pauſaniç. ibi.
cleomenes Anaxandritæ. folio 79
cleomenes alter 85
cleon 580
cliſophus Athenienſ. adul. folio 543
cn. Piſo 732
cn. Lentulus 733
commodus Aelius Verus. folio 40
conſtantinus Chlorus 726
collatinus 546
corydus paraſitus 596
cornelia Gracchorum 617
cornificius 754
cotys Thraciæ rex 383
crantor Solenſis 654
crates Thebanus 667
Criſpus Paſſienus 758
cteſibius 707
cuculus 617
curius 566
curtius eques Rom. 322
cyllicon 754
cyniſca 29
cypriorum mulieres 615
cyrus maior 379.737
cyrus iunior 374.379.749

D

Damidas 63
Damis 63
Damatria 159
Damonidas 62
Darius 376.572
Demaratus 64
Demetrius 758
Demetrius Antigoni filius. folio 397
Demetrius Cynicus. 744
Demetrius Pharius. 604
Demetrius Phalerus. 428. 667.
Demochares 353
Democritus Mileſius. 687
Demonax Cyni. 753.756. 760.
Demonides 141
Demoſthenes orat. 368.730
Demoſth. Mitylæneus. 715
Dercillidas 62
Diocletianus 525
Diogenes. 220.721.725. 729.743.
Dion 394
Dionyſiodorus tibicen 710
Dionyſius ſoph. 387.698
Dionyſius iunior 392
Diphilus 735

Dolabellæ ſeruus. 580
Domitianus. 506
Domitius Afer. 536
Duellius. 710

E

EMerepes Ephorus. 66
Empedocles. 533 686
Epænetus. 66
Epaminondas. 429
Epicharmus. 388
Epicurus Athenienſis. 709
Etheocles. 133
Euboidas. 66
Euclides. 608
Eudamidas archidami. 67
Eudemonicus. 298
Eumenes. 403
Eutycratidas Anaxandrida. folio 70
Euripides. 575 709

F

FAbius. 567
Fabius Max. 441
C. Fabritius. 439
Fabritius. 556
Fauorinus. 696
Fauorinus philoſophus. 528
Fauſtus Syllæ filius. 534
Firmus Imperator. 526
Flauius Veſpaſianus. 725
Frontinus. 715

G

GAlba orator. 538
Galba. 756
Galienus. 522
Gallus. 562
Gelo Syracuſanus. 385
Gerapas Spartanus 101
Glaucias 561
Gnathęna meretrix 609
Gorge 157
Gorgo Leonidæ vxor. 98
Gorgias Leōtinus ſophiſta. folio 701. 578. 607. 750
Granius prætor 151
Gyrtias 158

H

HAnno. 553
Hegeſippus Crobelus. folio 426
Helius Mancia 734
Heraclides ſophiſta 706
Heraclitus Eph. 628. 743
Herennius Pontius 43
Hermogenes 703
Herodes ſophiſta 701
Herond[illegible] 70
Hieron 386
Hipparchia Metroclis ſoror 672
Hippocratidas 25
Hippodamus 25
Hippodromus ſophi. 706
Hippamachus Alipt. 569
Horatius 546
Hortenſius orator 556

I

IAſon Theſſalus 579
Idathyrſus Scytharū rex. folio 384
Ion ſophiſta 695
Iphicrates 423
Intaphernis vxor 616
Iſchomachus mimus. 583
Iſæus 697
Iſmenias 717. 753
Iſocrates. 679 733. 753
Iulius Druſus 560
Iulius Maximus 720
Iulia Augusti 325
Iulianus 725
Iulius Baſſus. 527. 533

L

Laberius. 581
Laborus. 85
Lacedæmonij 141
Lacedemoniæ priſca inſtituta 142
Laconum ἀνώνυμα apophtheg. 121
Lacænarum apophth. 157
Lacydes Arceſilai familiaris. 141
Lacides 666
Lais Corinthia 611
Lamachus 423
Lamia meretrix 614
Lampis 717
Laphiropolæ 13
Lariſſæi 23
Leo Byzantius 577. 694
Leon Euricratidis 87
Leonidas Anaxand. 88
Leonides 287
Leontion 611
Lentychidas primus 85
Leptines 751
Leontychidas alter 86
Lesbonax Mitylen, 745
Libo 761
Licinius Varus 537
P. Licinius 452
Liuius Salinator 564
Lochadus Polienida 91
Longus Sulpitius 527
L. Cæcilius 581
L. Craſſus 557
L. Galba ſcurræ 538
L. Philippus 558
L. Porcius 558
Lucretia 546
Lucullus 478
Lycurgus 91. 730
Lycurgus orator 571
Lyſander 104. 578
Lyſimachus 401

M

Macander 83
Mancia 564
Mantius Curius. 439. 533
Manlius 549
Manlius Torquatus. ibid.
M. Antonius 482
M. Attilius 549
M. Bibulus 553
M. Brutus 487
M. Caſtritius 551
M. Craſſus 484
M. Cic. M. Tullij pater. 562
M. Cincius 566
M. Druſus 550
M. Lepidus 567
M. Liuius 556
C. Marius 476
M. Scipio Maluginen. 535
M. Seruilius 561
M. Tullius Cicero 352
Marius tyrannus 523
Martius Coriolanus 548
Maximinus 521
Medius paraſitus 750
Megabates 14
Megabizes 574
Melanthius 753
Melanthus 579
Melanthus paraſitus. 594
Memnon dux. 382
Menander 576
Menecrates medicus 28
Menedemus 607
Menedemus Eretrien. 647
Meſſella 757
Metrocles 672
Melo Crotoniates. 606

Myrianus 757
Myronides 417
Myſon 642

N

Namertes 109
Nicalces 604
Nero quidam 532
Nero imperator 580
Nerua Cocceius 506. 7. 5
Neſtor 542
Nicander 109
Nicetes 696
Niceſias 535
Nico meretrix 610
Nicoſtratus dux 428

O

Octauius Cæſar Auguſtus 310
Olympias Alexandri mater. ſolio 742. 616
Onomademus Chius 570
Orbilius grammaticus. 539
Orontes 382
Orſines ſatrapas 750
Oſcus rhetor 758
Otho Syluius 501. 724

P

Panucius 749
Pædaretus 114
Pantaleon 590
Panthoidas 110
Paſſienus Paulus 714
Papinianus 719
Papyrius Curſor 547
Paryſatis Cyri mater. 381
Paulus Aemilius 452
Pauſanias Cappadox 705
Pauſanias Cleombroti. 110
Pauſanias alter 112
Pauſimachus 599
Pauſon pictor 718
Pelopidas 437
Pericles 428. 756
Perſæ 756
Perſeus 606
Peſcennius Niger 514
Philager 704
Philemon 528
Philippus Maced. 274
Philippus orator 527. 534
Philippides poeta 606
Philiſcus 708
Philoxenus 125. 576. 596.
Philoxen⁹ Pternocopis. 595
Philotimus 607
Phœnicides 592
Phocion Athen. 346. 692
Phocionis vxor 615
Phryne 612. 737
Phurnius 754
Piſeſtratus 427
Pittacus Mityleneus. 625
Pindarus 765
Piſo 566
Plancus 581. 737
Plinius maior 714
Plato 643. 738
Pliſtarchus Leonidæ 115
Piſtonax Pauſaniæ. 116
Plotinus philoſophus 739
Palemon 698
Polycletus ſtatuarius 603
Pollio 321. 728
Poltys rex 382
Polycratidas 117
Polydorus Alcamenis 116
Pompeius 568
Pompeius Magnus 339
C. Popilius 479
Poppea 615
Porcia minor 711
Porcius Latro 758
Porſenna 546

Porus

Porus rex 294
Præxaſpes 595
Probus 525
Proclus 706
Prodicus 607
Prometheus 711
Protagoras Abderita 695
Protogenes 602
Pſammenitus Aegyptiorum rex 547
Ptolomæus Lagi filius 396
Publius 529
P. Beſſus 532
P. Clodius 530
P. Licinius 452
P. Rutilius 736
P. Natione Syrus 529
Pylades hiſtrio Aug. 583
Pyrrho Elienſis 690
Pyrrhus rex 403
Pythagoras 685. 726. 739.
Pythias 426. 457
Pythius 717
Pytho rhetor Byzãtius. 577

Q

Q. Catulus 724
Q. T. Quintus 450
Q. Fabius 452
Q. Fabius Minutius 556
Q. Flauius 552
Q. Opimius 554
Q. Secundi Publij filius. 563
Quirinus ſophiſta. 707

R

Remnius Palemon 709
R. Romulus 545
Rutilius. 554

S

Saluius Iulianus 7.9
S. Saturninus 524
Scaurus 566
Scæuola 563
Scilurus Scytha 384
Scipio Aemilianus 736
Scipio maior 447. 535
Scipio minor 469
Scipio Naſica 559
Scopas Theſſalus 603
Scopelianus 698. 731
Secundus ſophiſta 700
Seleucus 716
Semiramis regina 377
Seneca 782
Serbidius Scæuola 719
Sergius Galba 714. 735
Seruilius Geminus 530
Sertorius 487
Seuerus Imperator 513. 595
Sextus Nero 495
Sextus Titius 561
Silenus ſenex 560
Silus 565
Sigiſmundus rex 611
Simon Athenien. 646
Simonides 570
Socrates. 125. 607. 748. 722. 646.
Sochidas 157
Solon Salaminius 623
Sophocles 739
Spartacus 567
Spartis 136
Spharus 683
Spurina aruſpex 567
Spurita Curuilius 532
Stilpon Megareu. 648
Strato Phyſicus 691
Strato 692
Stratonicus citharæd. 584
Stratocles Athenien. 579
Sylla 480. 541
Synorix Galata. 616

T

Tacitus 525
Tarentini milit. 527
Tarquinius Superbus. 546
Teſtamenes 74
Telecrus 118
Teleutia 161
Teres 383
Teſchæ Dionyſij ſoror. 393
Teſtius Penarius 568
Teutonum orator 753
Thais 611
Thacus rex 102
Thales Mileſius. 620.733
Taſij 18
Theano 165
Thearidas 71
Themiſteas vates 71
Themiſtocles. 407.757
Theocritus Chius 592
Theodorus 728
Theodoſius iunior 725
Theonis meretrix 612
Theodorus atheos. 579 695
Theodotus 535
Theopompus 72
Theophraſtus 614
Thophraſtus Ereſius 665
Therameues 579
Thericion 75
Thraſea 715
Thraſibulus 566
Thucydides Athen. 571
Tiberius Cæſar. 490.756
Tiberius Gracchus 554
Timon Athenien. 422 606
Timon Nicæus 691
Timotheus dux 415
Tiſſaphernes 11
Titius quidam 582
Titus Labienus 555
Titus pater 562
Titus Quintius 450
Titus Veſpaſianus 725
Trachalus 534
Traianus 507.724
Turbo Adriani præf. 605
Turonius 323
Tynnicus 132

V

Valentinianus 726
Valeria 712
Valerius Publicola 555
Vargula 539
Varro pauli collega 556
Vatinius 433.436
Vectius Valens 528
Veſpaſianus pater 502
Veſpaſianus filius 505
Veſpa. Terentius 582
Veturia 549
Vibius Criſpus 733
Virginius 715
Volumnius 552
Vopiſcus 525
Votacillus Pitolaus 530

X

Xantippe 727
Xenaneius 415
Xenocrates Chalçedon. 653
Xenophanes Lagi 397
Xenophon 691
Xerxes 377 721

Z

Zeno Citicus 673
Zeno Eleates 689
Zenobia 524
Zenophantus 303
Zeuxidamus 109
Zeuxius 602
Zoilus 741

INDEX SENTENTIARVM.

A

AB altero petitum alteri datum 395
Ab ambiguo. folio 583
Ab imitatione perſonę 564
Ab impoſſibili 567
Ab inexpectato. 362. 537. 539.566 583 585.609.614
Abſtinentia 417
Abſtinentia ducis 459
Abſurda 756
Abſurdè 761
Αναπνα 640
Accuratè potius, q̃ ſæpe. 728
A carmine Homeri 597
Acerbè 365.371
A craſſis minus periculi. 334
Acriter 641
Actio totum 372
Acutè 742
Adde puſillum Puſillo 679
Admonitio ciuilis 675
Admonitio commoda. 694
Admonitio facilis 728
Admonitio grata 280
Admonitio libera 284
Admonitio retorta 707
Admonitio ſera 463
Ad ſpeculum 675
Adulans libertas. 554. 595
Adulanter 595
Adulatio. 258.297.301.626.629 670.710.710.
Adulatio repulſa 326
Adulatio tecta 758
Adulatio vtilis ibid.
Adulator impius 594
Adulterium 100. 249. 286. 629
Adulterium in regis filio. folio 388
Ἀδύνατα 168
Aemulatio 660
Aenigmata 620
Aequalitas. 87 93. 412.308
Aequitas 415
Aeſtimatio præpoſtera. 231
Affabilitas 507. 556.
Affectata oratio 652
Affectatio 759.614
Affectus cohibiti 176
Affectus priuati 409
Agamemnone maior. 436
Agere, ſatagere 536
Agri modus 439
Albus aſinus 527
Alexander Herculem contempſit 293
Aliena curare 419
Aliena dulciora 253
Aliena à cauſa 537
Alius alio præſtat 586
A mendacio manifeſto. 538
Amanter

Ama

T

Tacitus 525
Tarentini milit. 527
Tarquinius Superbus. 546
Teſtamenes 74
Telecrus 118
Teleutia 161
Teres 383
Teſchæ Dionyſij ſoror. 393
Teſtius Penarius 568
Teutonum orator 753
Thais 611
Thacus rex 102
Thales Mileſius. 620.733
Taſij 18
Theano 165
Thearidas 71
Themiſteas vates 71
Themiſtocles. 407.757
Theocritus Chius 592
Theodorus 728
Theodoſius iunior 725
Theonis meretrix 612
Theodorus atheos. 579 695
Theodotus 535
Theopompus 72
Theophraſtus 614
Thophraſtus Ereſius 665
Theramenes 579
Thericion 75
Thraſea 715
Thraſibulus 566
Thucydides Athen. 571
Tiberius Cæſar. 490.756
Tiberius Gracchus 554
Timon Athenien. 422 606
Timon Nicæus 691
Timotheus dux 425
Tiſſaphernes 11
Titius quidam 582
Titus Labienus 555
Titus pater 562
Titus Quintius 450
Titus Veſpaſianus 725
Trachalus 534
Traianus 507.724
Turbo Adriani præf. 605
Turonius 323
Tynnicus 132

V

Valentinianus 726
Valeria 712
Valerius Publicola 555
Vargula 539
Varro pauli collega 556
Vatinius 433.436
Veſtius Valens 528
Veſpaſianus pater 502
Veſpaſianus filius 505
Veſpa. Terentius 582
Veturia 549
Vibius Criſpus 733
Virginius 715
Volumnius 552
Vopiſcus 525
Votacillus Pitolaus 530

X

Xantippe 727
Xenanetus 425
Xenocrates Chalcedon. 653
Xenophanes Lagi 397
Xenophon 691
Xerxes 377 721

Z

Zeno Citicus 673
Zeno Eleates 689
Zenobia 524
Zenophantus 303
Zeuxidamus 109
Zeuxius 602
Zoilus 741

Digitized by Google

INDEX SENTENTIARVM.

A

AB altero petitum alteri datum 395
Ab ambiguo. folio 583
Ab imitatione perſonę 564
Ab impoſſibili 567
Ab inexpectato. 362. 537. 539.566 583.585.609.614
Abſtinentia 417
Abſtinentia ducis 459
Abſurda 756
Abſurdè 761
Ἀκαπνα 640
Accuratè potius, q̃ ſępe. 728
A carmine Homeri 597
Acerbè 365.371
A craſſis minus periculi, 334
Acriter 641
Actio totum 372
Acutè 742
Adde puſillum Puſillo 679
Admonitio ciuilis 675
Admonitio commoda. 694
Admonitio facilis 728
Admonitio grata 280
Admonitio libera 284
Admonitio retorta 707
Admonitio ſera 463
Ad ſpeculum 675
Adulans libertas. 554. 595
Adulanter 595
Adulatio. 258 297.301.626. 629 670.710.710.
Adulatio repulſa 326
Adulatio tecta 758
Adulatio vtilis ibid.
Adulator impius 594
Adulterium 100. 249. 286. 629
Adulterium in regis filio. folio 388
Ἀδυνατα 168
Aemulatio 660
Aenigmata 620
Aequalitas. 87 93. 412.308
Aequitas 415
Aeſtimatio præpoſtera. 231
Affabilitas 507. 556.
Affectata oratio 652
Affectatio 759.614
Affectus cohibiti 176
Affectus priuati 409
Agamemnone maior. 436
Agere, ſatagere 536
Agri modus 439
Albus aſinus 527
Alexander Herculem contempſit 293
Aliena curare 419
Aliena dulciora 253
Aliena à cauſa 537
Alius alio præſtat 586
A mendacio manifeſto. 538
Amanter 546

Amari ſine contemptu. 172
Amator blandus 613
Ambiguè 249.280.438.
Ambiguus morſus 762
Ambitio 285.332.469
Ambitio inſatiabilis 300
Ambitio notata 63.240
Ambitio principum 767
Amicè 30.552
Amici 470
Amici exploratio 109
Amico fido nihil pretioſius. folio 376
Amicus 293.667
Amicus rara res 664
Amicus conſolator 173.271
Amicus deligendus 215
Amicus in aduerſis 677
Amicus inſignis 641
Amicus verus & ſincerus. folio 169.178.184
Amicorum communia 709
Amicorum fides 391
Amicis fidendum 268
Amicitia 352.622.653
Amicitia fiducia 568
Amicitia iuncta inimicitiæ. folio 174
Amicitiæ regum. 402 624
Amor 462.636
Amor animi 144
Amor caſtus 195
Amor gloriæ 546
Amor inſanus 382
Amor mercedis 570
Amor ob malum 723
Amor patriæ 339
Amor turpis 278
Amor verus 676
Anathemata 159
Anima immortalis 199
Animosè. 14. 23.30.36.80. 77.89.90.91.105.160.298. 301 336.341.379.420.438. 469.478.482 524.548. 551.615.643.655.667.715.
Animus ægrotus 645
Animus imperterritus. 333
Animus incorruptus 349
Animus inexpugnabilis. folio 440
Animus metu liber 216
Animus præſens 447
Animus verè regius 295
Animi cultus 188.193.257. 622.
Animi lux 661
Animi vera bona. 443.606. 631.
A nomine 587.589.609.
Ante mortē nemo beatus. folio 589
Antuerpia 589
Applauſus 585
Apta 536
Aptè retortum 396
Aquila in nubibus 404
Arcana nulli committenda. folio 623
Ardelio 549
Argutè. 10.28.39.42 48.52. 54.67.72.80.82 88.101. 102.110.117.122.125.130 135.139.163.176.203.216. 254.268.476.597.621.633 644.683.706.717.
Argutè infeliciter 645
Argutia muliebris 677
Argutiæ friuolæ. 235.251.
Argutia ſophiſtica 648
Arma indiga viri 434
Arma neſciunt leges 337

Arma non audiunt leges. folio 478
Armata timiditas 417
Armata virtus 636
Armatæ preces 245
Armati dij 151
Arrogantia 58.762.763
Arrogantia fœlix 549
Ars alit vbique 597
Ars conuiuij 453
Ars gubernandi 178
Ars imitatrix 585
Ars imbellis 403
Ars inhoneſta 242
Ars inutilis 56. 64. 69. 83.
Artis exercitatio 601
Arte retortum 581
Artes 295
Artes inutiles 94.221
Artes regiæ 488.747
Artes rege indignæ 285
Aſini vmbra 759
Aſſenſio ſimulata 361
Aſſueſcere malis 650
Aſſueſcendum optimis. 543
Aſſuetudo mitigat 191
Athletæ inſani 204
Attentio 676.681
Auarè 504
Auarus 658
Auaritia 248. 365
Auaritia deluſa 378
Auaritia in principe 503
Auaritia non pecuniæ tantum eſt 218
Audacia 58.81 332
Audacia ex periculo 335
Audacia periculoſa 57
Audacter 730
Auguſtarum cultus 521
Aurum in templis 517
Aurum index 267
Aurum ſpretum 185
Auri amor 250
Auri contemptus 556
Auro bene vti 390
Auro nihil inexpug. 278
Auro pugnare 524
Aut vincere, aut mori. 488
Autoritas 313. 416. 420. 467 513.
Autoritas perſonę 565
Auxilia mutua 711

B

Balneum ſordidum. 588
Βάναυσοι magiſtratus. folio 647
Barba non facit philoſophū. folio 760
Barbæ bello inutiles 288
Barbati medici 392
Barbaricè 568
Barbaries 585.642
Bellè retortum. 14.544.396
Bellum cum graculis 746
Bellum iniuſtum 308
Belli diſciplina 139
Bella incerta 171
Belli ſtudium 383
Bene dicendi ſtudium 358
Bene facta pro liberis 436
Beneficentia 279
Beneficentia conciliat amicos 725
Beneficentia vltronea 185
Beneficium meritum 261
Beneficij obliuio 404 661
Beneuolentia virtute paranda 174
Benignè 593

Benigni-

Benignitas. 225. 242. 505. 663. 709.
Benignitas in hoſtes. 407
Benignitas in quoſuis. 661
Bibacitas 122 210
Bibit & fugit 581
Bibulus cenſor 366
Blandiloquium 64 247
Bona animi. 630 508. 606
Bona fortunę 260
Bona fama 616
Bona pręcipua 298 756
Boni ſimiles diis 248
Bonis vti, malis abuti 279
Bonorum paucitas. 545. 636
Bonũ nactus ne mutes. 274
Breuiloquẽtia 652. 671 698
Breuiloquentia ſententioſa. folio 346
Breuiter 159
Breuis poteſtas 530

C

Caeca cercunctatio 667
Cæſar innocens 506
Cæſaris affabilitas 505
Calceus quà torqueat. 455
Calidè. 12. 27. 35 118. 150. 372. 478. 484. 571 613.
Calumnia 71
Calumnia ex calumnia. 660
Caluitium accerſitum. 325
Candidè 213. 299
candor 114
canicies 121
canini mores 243
canis conuitium 126
canis Diogenes 254
capere fugiendo 691
captatio 661
carpendi morbus 675
carptores alienæ famæ 386
Caſtè 303. 375. 387
caſtigatio 145
catonis teſtimonium 470
cauſatio 336
cautè 765
cautio 425
cautio aduerſus omnia. 423
cautio ſui 171
cautio tuta 606
celeritas conficiendi. 333
celeritas inepta 601
cenſor Bibulus 366
certamen a gentarium. 609
certamen verè regium. 292
certare cum rege 590
chara 622
chori tres 147
cibus 699
cicer pro Cicerone 354
citharædus malus 582. 591
cito nata non durant. 602
ciuium charitas 767
ciuilis vltio 749
ciuilitas 276
ciuilitas prudens 428
ciuiliter 68 291. 296. 308. 396 420 423. 427. 468.
ciuitas lupanar 588
clamoſi 729
claudus 162
claudi falaces 749
claudicatio honeſta 472
clemens victor 531
clementèr. 24. 38. 65. 307. 310. 313. 317 327. 379. 449. 488. 495. 512. 518. 524. 546. 615. 725.
clementia 507. 635
clementia ſimulata 357
clodicare 531
clypeus gladiis 568

coacta

Coacta 759
cœlibatus damnatus 98
cognatio virtutis 637
coitus moderatus 100
coloſſi fragmenta 636
coma 103
comitas in venatu 379
comitas in principe 665
comiter 119. 180. 215. 349
comœdię libertas 186
cōmiſeratio in malis 608
commoda interp. 290. 313
commodè dicere 651
communitas 95. 145. 150
compilare venire 662
conceſſis abuti 222
concordia 698
concordia fratrum 785
confeſſio per ironiam. 538
coniugium 623. 635. 656
coniugij moleſtia 750
coniugium par 6.6
coniunctæ vires 411
conſcientię puritas 167
conſiliarius 541
conſilium in bellis 151
conſilium multorum. 512
conſilium optimum 460
conſilium præcipitatū 348
conſilium præſens 313
conſilium prudens 405
conſilium tutum 451
conſtanter 17. 47. 57. 72
conſtantia 517
conſul ridiculus 466
conſulatus breuis 359
conſulatus maieſtas 443
conſulator nō calumniator. folio 368
cunctanter dare 255
cunctatio 442
Cunctatio mala 186
continenter. 16. 17. 47. 56.
cōtinentia. 290. 640. 674. 710
contumelioſe 515
conuena 587
conuictus improbus 258
conuictus arguit mores dominæ 325
conuitium apertum 357
cōuitiū mutatū in peius. 534
conuitium in laudem retortum 754
conuitium retortū. 562. 695
conuitia anicularum 698
conuitia contempta 441
conuitiator vtilis 276
conuiuia vltroneus 610
conuiuia pudica 487
corpus hominis vmbra 739
correctio 679. 683
correctum in peius 561
corruptela 520
corruptela muneuū. 347. 408
craſſa iudicia 752
craſſa veritas 542
crimen retortum 559
crimen tectum 366
crudelitas 316. 491
crudeliter 491. 493. 496. 550
culcitra obærati 319
cultus 327
cultus animi 149. 257
cultus Auguſtarum 521
cultus diuorum 691
cum dijs 591
cura militis 414
cura prepoſtera 223
curare friuola 463
curatio morbo grauior. 477
curioſitas. 181. 509. 543. 654. 667.

cynicè

Cynicè 646.760

D

De arte iudicet artifex. 284 600.
Debere & mentiri 756
Decorum 114.583.638
Decorum perſonæ 192. 554
Decorum vbique 233
Dediſcere 611
Dediſcere mala 632
Deformis ingenioſus 538
Deformitas exprobrata. 355
Degenerare 649
Degeneratio 58.157. 774
Degeneres 429
Delicatus reus 536
Delitiæ 100 198. 241. 249. 258 477. 632.
Delitiæ emolliunt 375
Deliciæ indignæ principe. folio 299
Deliciæ verſæ in amatorem. folio 499
Deliciæ ſpretæ 254
Deliciarum cõtemptus. 342
Deprauatio nominis 590
Deprauatum 535
Deſperatio 345
Deſtitutus vndique 498
Deus imitandus 175
Deus omniſcius 621
Deus inſepultus 742
Dei arcana conſilia 468
Deo debetur gratia 578
Dextrè 527
Dexteritas Cæſaris 505
Dij armati 151
Dij miſeri 599
Dij, vis & ſuaſio 412
Dialectica 684.720
Dicacitas moleſta 344
Diffidentia 422.560
Dignitas 521
Dignitas induſtria parta. 394
Dignitas vileſcit in plures diffuſa 328
Diligentia moroſa 587
Diſcendi auiditas 678
Diſciplina ciuilis 26
Diſciplina militaris. 453.724
Diſciplina puerorum 145
Diſsimulanter 116.537
Diſſimulatio 254 538
Diues indoctus 722.747
Diuinatio 17. 567. 613.689
Diuinatio futurorum 343
Diuinatio vana 756
Diuitiæ 574. 630. 657
Diuitiæ immodicæ 485
Diuitiarum cõtemptus. 754
Diuitiarum vſus 208
Diuorum cultus 691
Docilitas 628.653.636
Doctrina ſine moribus. 263
Doctrina quibus paretur. folio 662
Dolor diſſimulatus 243
Dolus dolum vincit 444
Domini pręſentia 542
Dos regnum 512
Duabus ſedere ſellis 359
Durè 514
Dux bonus 112
Dux egregius 426.439
Dux aliorum ſeruator. 437
Dux omnia facit 447
Dux & idem miles 341
dux vſu rerum callidus. 451
ducis peritia 426
duces pręcipua victorię ſpes folio 434
ducum prudentia 709

Ebrietas

E

Ebrietas 625
Ebrietas loquax. 493
Ebrietati condonatur. 390
Educatio 92.237
Educatio frugalis 225
E factis iudicium 179
E linea iudicare 602
Eloquentia popularis 424
Eloquentia victrix 475
Eloquentia victor nō cauſa. folio 364
Eloquentiæ certamen 571
Eloquentiæ vis 404
Empta 592
Error correctus 255
Error iuuenilis ibid.
Error meritis condon. 442
Eruditio 662.768
Eruditio ſtudio venalis 672
Eruditio vtilis. 205.209. 210.268.
Eurota 59
Ex abſurdo 538
Exaggeratio 731
Ex aliis exemplum. 640
Ex ambiguo. 538.582.593. 598.611.
Exactio moderata 491
Exceptio iocoſa 540
Excuſatio 538
Excuſationi in peius 536
Exempla inſignia 231
Exempla ſapientum 647
Exemplum ducis 298
Exemplum reciprocum. 743
Ex eodem ore frigidum, & calidum 364
Exercitatio 101.652
Exercitatio moderata 198
Exercitatio pro condimento 142
Exercitatio prædæ apt. 446
Exilium excuſatum. 401
Exilium optabile 586
Exilium vtile & fœlix. 245. 410.
Ex inuerſione 596
Ex iiſdē verbis retortū. 566
Ex linea iudicare 602
Ex mutata litera 590
Exordium ab ætate 361
Experientia 67
Exprobratio faceta 321
Extemporalis actio 729
Extra cauſam 415
extorta liberalitas 323
extorta venia 317
exul in patriā pius. 374.408
ex verbis aliter exceptis. folio 345
ex vocum affinitate 586

F

Fabulæ populi 421
Facere præſtantius, quā dicere 543
Facetum 669
Faceta exprobratio 321
Faceta rapacitas 392
Facetè 21.22.25.28.220. 246.256.261.307.442.471. 584.668.685.690.705.711. 717.740.745.
Facetum iudicium 223
Factum 126
Facta dictis potiora 547
Factio vitata 467
Factiones & ſodalitates. 413
Fama quomodo paranda. folio 278
Fames condimentum. 381

Fame vincere 338
Famulitium ſuperfluū. 726
Fatus 632
Fatuis omnia licent 381
Fauor arte captatus 376
Fauor regū tēporarius. 382
Fœlicitas 480
Fœlicitas intractabilis 652
Fœlicitas timidos facit. 309
Fœlicitas vera 622.629
Fœliciter 24
Ferocia 651
Feſtina lente 317
Feſtinatio 186
Feſtinum 237
Feſtina negatio 326
Feſtiuè 503
Feſtiuiter 302
Feſtum ſemper ſapienti. 270
Fidenter 23
Fides erga patriam 567
Fides in milite 502
Fides amici 307
Fides in deditum 293
Fides in duce 347
Fides in hoſtem 440
Fides in hoſtium legatis ſeruata 553
Fides vxoria 488
Fiducia 287.377.408
Fiducia artis 575.577
Fiducia ætatis & orbitatis. folio 551
Fiducia euētus. 297.447.4 2
Fiducia fallax 346
Fiducia meritorum. 435.449
Fiducia ſenectutis 551
Fiducia ſui. 481.435.440
Fidus amicus 377
Filij deorum qui 289
Filius improbus 460
Filius patri ſimilis 482
Filius ſolatium mortis. 513
Finis vitæ ſpectandus. 434
Fiſcus lien 681
Fœm nę maſculæ 98
Fœminarum oſor 218
Fœmineus ſexus ad omnia docilis 194
Forma 632.657.562.677.
Fortiter 20.28.33.45.58.59. 61.89.91 103.114.128 132. 133.136.159.161.162.164. 372.470.479.500.555.573. 579 643.654 689.707. 727. 736.
Fortitudo intempeſtiua.288
Fortitudo vera 463
Fortuna 579.667
Fortuna aduerſa prudentes facit 376
Fortuna inuida 174
Fortunæ viciſſitudo 399
Forum. 641
Frater marito potior 616
Fratrum humanitas 403
Frenum receptum 448
Friuola 700
Friuolæ quæſtiones 701
Frugalitas 176.183.186.188. 193.253.288.328.631.737. 430.438.454.607.
Frugalitas regia 396
Frugaliter 66.97.131.
Fucus 671
Fucus vtilis 389
Fuco non credendum 282
Fucata 612
Fuga excuſata 369
Fugienda quę in vita 215
Fugiendo capere 691
Fumi venditor 521

Funeris

Funeris cura 189
Furacitas 254
Furandi ars 367
Furax 562
Furax magiſtratus 563
Fures magni 753
Furta ſententiarum 759

G

GArruli 386
Garrulitas 395. 649. 676. 678.
Gaudium temporarium 361
Generosè 6.60 63.70.125. 128. 131. 164. 449. 454 628.
Genus 628
Genus pudendum 656
Gladiatorum immanitas. folio 753
Geſticulatio 745
Geſtus 699
Gloria 432. 472
Gloria ducis 711
Gloria ex benefactis 687
Gloria potior pecunia. 432
Glorię amor 333. 546. 738
Gloriæ ſtimulus 397. 419
Gloriæ ſtudium 408
Gloria recta 272. 238
Gloria vita carior 292
Gloriosè 105
Græcorum mores 562
Gratitudo 123.280. 637
Gratitudo principis 32
Grauè damnari à ꝓbis. 446
Grauiter 6. 7. 17. 19. 20.26. 28. 30. 45. 47. 50. 88. 90. 119. 224. 161 326. 373. 443. 450. 515. 572. 630. 643. 660. 676. 686. 687. 722. 764.

H

HAeredi parta 566
Harmonia vita 689
Helepolis 397
Herculem contempſit Alexander 293
Hic eſt ille 230
Hilaritas in conuiuio 629
Hilaritas in feſtis 650
Hilaritas in morte 194
Hilaritas in re triſti 194
Homerus 707
Homeri laus 747
Homericorum carminũ cõparatio 300
Homo 690. 715
Homo animal ſtultiſs. 221
Homo rarus inuentu 237
Homines non homines. 251
Hoïes pecudum ſimiles. 228
Honeſti labores 509
Honor detractus 696
Honor potior merce. 248
Honor pretio prior 555
Honos alit virtutem 460
Honos arti habitus. 397. 470. 604.
Honos eruditioni debitus. folio 737
Honos negatus 335
Honos nõ ſemper iiſdẽ. 458
Honos ꝓ meritus iuuat. 340
Honos virtutis 456
Hoſtis aut perdendus, aut demerendus 553
Hoſtis populi 493
Hoſtis pudendus 479
Humanè 511
Humanitas cicurat optime. folio 443
Humanitas fratrum

Humanitas plus valet quàm uis 377
Humaniter 16 27.41. 54 27. 92. 94
Humaniter & gratè 448
Hydropicus 530
Hypocriſis 290.242

I

IActantia eluſa 413
Iactura fœlix 673
Ignaui non expectandi. 418
Ignauia 450
Ignota loqui 235
Illo mala 587
Imitatio 603. 747. 707
Imitatio mala 582
Immortalitas 630. 657
Impar principatui 509
Imperare difficilè 525
Imperator caſtus 447
Imperiosè 196
Imperium breue 514
Imperium humanum. 741
Imperium in liberos 418
Imperium neſcit pietatis iura 338
Imperitia 665
Impiè 515.523.695.763
Impietas 264
Impietas fœlix 392
Impigrè 20
Improbè 46
Improba cura 476
Improbitas 560. 703
Impudentia 493
Impudicitia 559
Impunitas 457
Impudica mala 455
Inceſſus decorus 358
Incorrupti 32
Incorruptus animus 349
Indecora 631.647
In deterius omnia 617
Indocilis 658
Indoctus 667
Indoles 723
Indoles agilis 286
Indoles erecta 190
Indoles excelſa.296.331.339
Indoles in puero mira. 484
Indoles malefica 492
Induſtria 151.680.700.718. 719. 84. 521. 514.
Ingeniosè 172. 113.754
Induſtria lucroſa 552
Inexpectata 406
Infamia non deletur. 434
Ingenia erecta 666
Ingenium 749. 742
Ingenium varium 364
Ingenuè 299. 524. 486.638.
Ingratitudo 322. 549. 343. 410.
Ingratitudo tolerata 276
Inhumaniter 423
Inimici vtiles 570
Initiari non eſt ſatis 236
Initum bellum 583
Initijs obſtandum 686
In nobis eſt, vt bene audiamus 275
Innocentia 653
Innocentia illibata 742
Innocentia tuta 658
In puſillum 358
Inſaniæ genera 231
Inſania nota 677
In ſenem 365
Inſolenter 308
Inſolentia 170
Inſtitutio 404. 565.733
Inſtitutio liberorum 742

Inſti-

Inſtitutio recta 709
Integrè 43.49. 69 83. 432. 766 514
Integritas 673. 298. 571
Integritas damnata 415
Integritas militis 578
Intempeſtiua 425
Intendendum honeſti ſtudium 229
Interpretatio cõmoda 289. 313 356
In terreſtri prælio apparet virtus 483
Intrepidè 24
Inuidia 659
Inuidia eleuat 485
Inuidia fortunæ 274
Inuidia in alium deriuata. folio 389
Inuidia notatæ 432 630
Inuidia ob benefacta. 461
Inuidia quõo videtur 457
Iocosè 315 629.716
Iocus ab abſurdo 558
Iocus ab ambiguo 268 316. 356.534
Iocus ab inexpectato 253
Iocus ab ironia 536
Iocus crudelis 501
Iocus è fabula 561
Iocus ex addito 367
Iocus ex deprauatione. 491
Iocus ex Homero 503
Iocus ex nomine 364. 530. 535. 558. 596. 684.
Iocus ex ſimilitudine vocis. folio 360
Iocus ex ſpẽ corporis 563
Iocus ex vocabulis 277
Iocus in luſcum 710
Iocus in morbo 276
Iocus in morbum propriũ. folio 700
Iocus in morte 270. 508
Iocus in mortuum 500
Iocus in principem retortus 320
Iocus inſanus 493
Iocus intempeſtiuus. 559
Iocus obliquus 359
Iocus ſalubris 649
Iocus ſubmoroſus 565
Iocus filius 616
Ira 753
Ira breuis 755
Ira impotens 552
Ira ſapientis 689
Ira remedium 311
Ira ſubducenda occaſio. 385
Iracundia 703. 704
Irriſio 366.558.
Irriſio contempta 257
Irriſio detorta 567
Iudex attentus 282
Iudex incorruptus 298
Iudex non accuſat 472
Iudex ſeuerus 283
Iudicare de arte alie. 601
Iudicium incorruptũ. 707
Iugulare mortuos 648
Iuuenum eſt dialectica. 685
Iuſtè 8 12 30.39.42.45.49. 55 76 88.90.379 402. 409. 466. 563. 636.736.
Iuſtitia 457
Iuſtitia dirimit fines 342

L

Labor 680
Lachrimæ feræ 445
Lamia meretrix 398
Lamiæ morſus ibid.

Largitio 545
Laruas inſectari 740
Latinus Græce 460
Laus ab hominibus 106
Laus à laudato 630. 710
Laus conciliat amicos. 606
Laus immodica 263
Laude incorruptus 607
Laudes deprauatæ 369
Laudando vituperare 587
Lautitia 211
Lectio mortua 245
Lectio vtilis 667
Lectionis vtilitas 714
Leges 624. 642
Legum autorit. 626
Legum multitudo 655
Legum obſeruatio 686
Lenitas 191. 192. 265. 785. 767. 323. 329. 415. 767.
Lenitas mira 328
Lenitas praua 270
Lenitas principis 323
Lenitas regia 396
Leniter 396. 466. 498. 502
Lenocinium virtutis 196
Lepidè 44 52. 62 85. 87. 89. 123. 185. 190. 203. 214 217. 234. 311. 314 316. 319 344. 503. 506 508. 5 3. 525. 559. 581. 646. 706.
Lepidè negare 314
Liberalitas 287. 294. 295. 657.
Liberalitas nimia 252
Liberalitas regia 305. 388
Libera monitio 570. 520
Liberè 19. 44. 121. 126. 133. 211. 220. 240. 247. 258. 322. 438. 4 68. 475. 481. 490. 494. 497. 500. 501. 510. 511. 516. 533. 547. 570. 581. 597. 627. 649. 657 678. 681. 686. 689. 698. 723. 725. 716. 730. 731. 734. 735. 750.
Liberi degeneres 217
Liberi mali 218
Liberi pro famulis 334
Libertas 202. 203. 220. 256. 260. 268. 270. 322. 438. 648. 692.
Libertas adulat. 594
Libertas exitiab. 522. 599
Libertas immodica 688
Libertas in dicendo 105
Libertas innocentia 322
Libertas intempeſtiua 669
Libertas magno emp. 426
Libertas noxia 719
Libertas oppreſſa 360
Libertas ſtulta 387
Libertas vera 218
Librorum multitudo 722
Licentia 123. 237
Licentia principũ 456. 496
Lingua 663
Lingua lubrica 679
Lingua præceps 168
Literarum amor 299
Literarum interpræ. 565
Locus non contaminat. 262
Locus eligendus vrbi 574
Locum ornat homo 210
Loquacitas notata 42. 43. 48. 81. 85. 119. 123. 135. 154. 368. 593. 613. 658. 675.
Loquacitas in conuiuio. folio 168
Lucernam olet 368
Lucrum damnoſum 612

Lucrum

Lucrum ex damno 644
Lucrum turpe 168
Lucri auiditas 544
Luctus 702. 713. 761
Luctus immodicus 701
Ludibrium ſacrilegio additum 392
Ludi magiſtri 421
Luſus in morte 510
Luxus 188. 247. 251. 455.
Luxus animi 509
Luxus damnatus 474
Luxus inopiæ parens. 755
Luxus ſeditionis parẽs. 743

M

Macedonia 585
Magnanimiter 661
Magnifica promiſſa, ſed inania 349
Magniloquentia irriſa 511
Magno empta voluptas. 371
Magno paranda 404
Magnus non fortis 426
Magnus ſtultus 590
Maieſtas nominis 330
Mala vera 236
Malos inuiſere in carcere iucundum 347
Malorum fons 606
Malè præcinctus 357
Maledici 222
Maledicus contemptus 275
Maledicus malè audit 561
Maledicus prodeſt 190
Maledico cedendum 206
Maledicentia 86. 382. 394. 462. 702. 741.
Maledicere regi non tutum. folio 382
Maleolus 527
Matrimonium 186. 628
matrimonium vitandũ 252
Matris lachrymæ 299
Matronæ ornamenta 614
Medicus malus 260
Medicus optimus quis 113
Medici barbari 392
Medicorum turba 507
Medicina contempta 113
Melior dextra 361
Memoria 199. 412. 752.
Mendacium 66
Mendacium eluſum 364
Mendacium in cõtractibus. folio 640
Mendacium vrbanum 289
Mendicus à mendico 589
Mendicitas 247
Mendicitas occulta 266
Mercedis amor 572
Metus malis diuturnitatis cuſtos 274
Miles bonus 456
Miles dicto audiens 447
Miles ditatus 434
Miles diues 425
Miles durus 384
Miles ocioſus 526
Miles innoxius 519
Miles ſine gladio 529
Militis officium 349
Milites prompti 478
Militum cura 518. 519
Militariter 481
Militaria 486
Militaris ferocia 444
Militia laborioſa 434
Militia miſera 278
Minæ 433
Minæ inutiles 169. 593
Minæ potentum 506

Minaciter 741
Miſeriam multiloquiũ. 413
Moderatè 6 17. 12. 24. 26. 31 49. 65 72. 76. 88. 96. 107. 120. 135 166. 170. 182. 190 214. 238. 344 405. 475. 502. 514 553. 655 692.
Moderatio 631. 659. 678
Moderatio pœnæ 2.1
Modeſtè 25. 27. 36 50 76. 185. 304. 329. 3, 6. 395 490. 513. 522. 584. 605 627 650 654. 703. 707 727 731.
Modeſtia 664
Modus 198. 08
Modus in honoribus 460.
Mollities 763 241. 252 655.
Moleſti 587
Moleſtè loqui 708
Molliores 674
Monarchia 289
Moñitor 764
Monopolia fœda 497
Mora noxia 333
Morbus exprobratus 365
Morbus vtilis 303
Mores in publico 171
Mores peregrini 149 153
Mores præpoſteri. 527. 640.
Mores pro philtris 637
Moroſa diligentia 6.1
Mors an mala 267
Mors contempta. 74 88. 75 78.
Mors deſtinata 488. 501.
Mors empta 352
Mors & ſomnus 199
Mors facilis 657
Mors generoſa 436
Mors in bello 419
Mors ineuitabilis 189
Mors liberat à cruciatu. 271
Mors non deflenda 189
Mors peregrinatio 517
Mors principis 511
Mors quatenus contemnen-nenda 172
Mors ſancta 196
Mors ſpontanea 483
Mors ſenilis 758
Mortis contemptus. 63. 438
Mortis locus 643
Mortis memoria 543
Mortis metus 206
Mortis ſolatium 351
Mortui non mordent 535
Mortuis parcendum 170
Morſus ambiguus 762
Morſus tectus 435
Mos præpoſterus 640
Mulier Cynica 671
Mulier erudita 673
Mulierum ornatus 671
Mulitſcius 687
Mundus matrona 614
Munera 599
Munera contempta 183
Munera regum 264
Munerũ corruptela. 348 408
Munus inutile 183
Munus in tẽpore datũ. 381
Muſcæ regum 595
Muſcas abige e 555
Muſica contempta 421
Muſica digna duce 300
Muſicæ genus 148
Muſica virilis 147

N

Natura varia 513
Naturæ bonæ 731
Nauigat o 639
Neceſſitate delat' honor. 452

Negatio

Negatio feſtiua 326
Neglectus iniuriarum. 253
Nemo ſine vitio 668
Neronis extremæ voces. 499
Neutra pars placet 356
Nihil agere 713
Nihil de vitello 544
Nihil gratis 440
Nihil parati 357
Nihil ſcire 355
Nihil medium 411
Nobilitas in talis 701
Nobilitas vera 424 654
Nobilitas virtute parta. 352
Nomē habet momentū. 424
Nominis immortalitas. 630
Nominis maieſtas 330
Nominis deprauatio 584
Nomen datur obliuioſus. folio 319
Non ſemper pugnandū. 304
Notæ inſaniæ 677
Noua ſententiæ 462
Nox apta contēplationi. 738
Noxia tollenda 418
Nudus non metuit 388
Nugax ſubtilitas 720
Nulla proportio 358
Nulli fidendum 722
Nuncius fidelis 606
Nuptiæ dotis cauſa 585
Nuptiæ intemperſtiuæ 388
Nux pinea 530

O

Obeſitas 256
Obeſus 462
Obeſus miles 429
Obiurgatio 271
Obliuioſus nomenclator. folio 319
Obſcuritas 409
Obſequium humile 541
Obſoleta 761
Obſoletorum affectatio. 528
Obtrectatio 676
Occaſio neglecta 409
Otium 120. 171. 330. 437. 542. 605. 635. 651.
Otium dulce 767
Otium honeſtum 185
Otium inutile 559. 756
Otium liberale 155
Otium moleſtum 529
Otium rege indignum. 389
Otium ſapientis 447
Otium turpe 190. 342
Oculus domini 400
Odium furum 520
Odium pertinax 446
Officium benè collocandū. folio 728
Omen 594
Omen commodè interpretatum 387
Omen exitij 498. 502
Omne ſolū forti patria 261
Omnia expertus 513
Optima decernenda 349
Optima negligimus 254
Optima primùm 217
Optimi eijciuntur 413
Opus immortalitate dignū. folio 600
Oraculum 297
Oracula à nobis pendēt, 480
Oratio affectata 652
Oratio aliena 306
Oratio grauis 674
Oratio modulatior. 658. 759
Oratio ſpeculum animi. 194
Orationis vis 667
Oratores 228

Ornatus mulierum 671
Oſor fœminarum 250
Oſtentatio inanis 451
Oſtentum commodè interpretatum 431. 480
Oſtentorum interpretatio. folio 505
P
PLato ſapere 462
Par pari 283.391.674
Parricidium exprobratū.497
Parſimonia 152.190.596
Parſimonia ſordida 312
Paruo contentus 667.669
Pater iudex 494
Pater pro filio punitus.120. 127.
Patienter 182. 185. 465. 642. 744.
Patientia 350. 197.623
Patria dulcis 487
Patria pernicioſa 638
Patria vita carior 342
Patriæ charitas 454
Patriæ deſiderium 370
Patriæ neglectus 670
Patriæ ſtudium 17
Patronus malus 540.551
Pauci boni 223.684
Pauci pro omnibus 369
Paucitas bonorum 545.636
Pauciloquium 620
Pauciloquus 675
Paupertas 273
Paupertas expedita 105
Paupertas Tragica 233
Pax bello parta 435
Pax bello potior 574
Pax domeſtica 529
Peculatus diſſimulatus. 494
Pecunia cõtempta 157. 198. 437. 473. 654.
Pecunia peſtifera res. 156
Pecunia qualis 188
Peregrinatio inutilis 185
Perfidioſè 105
Periculum præuiſum 528
Periculum vitare ſatius 421
Perſonæ reſpectu 430
Perſuaſio pro vi 678
Perſeuerantia 728
Pertinacia vincit 444
Petax 596
Phaſelita 589
Philoſophia 228.667
Philoſophia ars 603
Philoſophia in aduerſis. 393
Philoſophia medicina animorum 206
Philoſophia naturā mutat. folio 196
Philoſophia neceſſaria 204
Philoſophia præſtātior oratoria 207.657
Philoſophia regi neceſſaria. folio 281
Philoſophia regina 216
Philoſophia ruſticana 143
Philoſophię fruct⁹. 204.205
Philoſophiæ ſimulatio. 262
Philoſophiæ ſtudium 213
Philoſophus 261
Philoſophus aulicus ibid.
Philoſophus diues. 217
Philoſophus homo 254
Philoſophus meretrici ſimilis 609
Philoſophus miles 218
Philoſophus mundi ſpectator 685
Philoſophus nullius eget. folio 218. 668.

Philoſophus oratore præſtantior 209
Philoſophus paucis eget. 234
Philoſophi vita 213
Philoſopho honos habitus. folio 398
Phyſiognomen 682
Piè 32. 519.
Piè in patrem 118
Piè in patriam 623
Pietas 385. 431. 549
Pietas in fratrem 425
Pietas in matrem 560
Pietas in parentes 623
Pietas in patrem 463
Pietas in patriam 136. 165. 400. 577. 578. 623.
Pietas in præceptorem. 297
Pietas in Rempub. 724
Pietas mira in filium 399
Pingere fingere 530
Piſcator ictus 743
Placere bonis 401
Plebs arte tractata 569
Podagra 361
Pœna ridicula 523
Pœnitenda 462
Poeſis fallacia bona 701
Poetica fictio 577
Pollicitatio 633
Pompa inepta 221
Populi iudicia 576. 603. 746.
Populus qualis 460
Populus nocētiſſima beſtia. folio 370
poſtulator improbus 767
potentia innoxia 418
potentia inuidioſa 568
poteſtas abdicata 335
poteſtas breuis 531
poteſtas empta 338
poteſtas moderata 457
poteſtas ſpreta 558
potiora ſectanda 649
potiri dulce 620
preces abiectæ 216
pretium expugnat 613
præco rerum 295
præcones poetæ 408
præconum turba 591
prædæ contemptus. 289. 412
præfectus vigilans 283
prælongi 557
præpoſtera 720
præpoſtera ſtudia 223
præſcientia 510
præſtantia 446
præter ſpem 737
prima coitio 547
princeps 507
princeps aditu facilis 314
princeps auriga 497
princeps charus 726
princeps indulgens 507
princeps legum obſeruator. folio 312
princeps nulli moleſtus. 509
princeps qui virtute præcellit 375
princeps ſcenicus 497
principis delectus 510
principis eſt ornare ditionem 313
principum amicitia 624
principum inſtitutio 660
principatus amor 332
principatus ſolicita res. 545
probrum commune 475
procliuitas ad deteriora. folio 655
prodeſſe pluribus 177
prodigioſa 696

Proditio 754
Proditio grata 710
Proditio turpis 40
Profectus 714
Profuſio 243. 258. 266. 287. 464. 493. 576. 531. 657. 663. 670. 680 722.
Profuſio fundo caret. 464
Proles debetur patriæ 574
Prolis amor 467
Promiſſa magnifica: ſed inania 348
Pronunciatio 768. 755
Prouiſio neceſſaria 210
Prouidentia 429. 450. 460. 483 623. 636.
Prudenter 9. 21. 33. 56. 86. 96. 159. 393 469. 515. 574. 659.
Prudentia ſenilis 658
Publica vtilitas 64
Pudica vxor 616
Pudicè 76. 164. 380. 402. 418. 697. 712.
Pudicitia 711. 712
Pudicitia coniugũ 528. 386 546. 711.
Pudicitia matronalis 615
Pudor 252. 456
Pudor liberalis 712
Pudor inutilis 231. 232. 488. 670.
Pudor præpoſterus 98
Pueri reuerentia 654
Pueritia dura 154
Pugna ludicra 762
Punire in alijs quod ipſi cõmittimus 179
Pura ſacra 262
Puſilla curare cum periculo. folio 461

Q

Quando bellandũ. 459
Quæ in vita fugienda 225
Quæ nos admonent mortalitatis 299
Quæſtiones friuolæ 700
Quid optandum à Deo. 390
Qui malus, vbiq: malus. 271
Quod ſupereſt, ſacris impendendum 346

R

Rapacitas 496. 503
Rapacitas faceta. 391
Ratio 221
Ratio reddita populo 411
Reconciliatio 18 485. 608
Recriminatio 577
Reditus bello 459
Reditus in gratiam 365
Regaliter 294
Regem regia decent 286
Reges non admittendi 405
Reges raròverũ audiunt. 407
Regibus honeſta tantùm licent 304
Regum amicitiæ 402
Regum curæ 716. 768
Regum eſt audire oẽs 285
Regum humanitas 278
Regum natiuitas 590
Regnandi dulcedo 387
Regni ſtabilitas 363. 521
Regnum ſeruitus 780
Regnum virtute ambiendũ. folio 281
Relaxandus animus 573
Relictis gaudendum 214
Religioſè 11. 37
Repub. prima cura 522
Rempub. fuge 370

Res verbis contraria 590
Res verbis efficacior 393
Reſupini 533
Retortum 347.353.527.539.557.
Retortum dictum 534.646
Retortum mi e 557
Retortum falsè 353
Retortus totus 545
Rex cogitabundus 583
Rex equum fricans 384
Rex infenſus, democratiæ. folio 461
Rex ſegnis 472
Rethores ſerui 740
Ridicula præferuntur ſalutaribus 223
Ridiculè 124.446.539.562.666.668.715.
Ridiculis aſſueſcere 458
Ridiculum 237 256.255 267
Riſus interimens 528
Robur corporis 527
Rumores 733
Ruſticè 160

S

Sacra pura 262
Sacrilegium 251
Salsè 8.31 41 48.51 110. 122.129 132.134 182.198. 241.247.254 266.315 319 337.353.354 363.4 0 461. 498.500 515.536 540 561. 567.626 629.649 657 661. 677.684.686.697.699 705. 709.716 721.723.740.759 763.
Salubritas iuncta fœcunditati 5 9
Saltatio muta 744
Saltatio fęda 766
Sanctè 526
Sanctitas non ficta 414
Sapiens 635
Sapiens diues 233
Sapiens ſub ſtulti perſona. folio 405
Sapientes inuiſi tyrãnis. 390
Sapienter 17.20.31 47 73. 90.111.117.120.144.622.
Scelerosis vti 481
Schema malè affectatũ. 360
Scomma 336
Scomma contemptum. 425
Scomma ex ambiguo 367
Scorta 271
Scortum 260
Scortum imperioſum 262
Scortator 265
Scy ha ἄϱεσος 384
Secreta regum 576
Secundis moderatè gaudendum 431
Securitas philoſophica. 690
Seditio 670
Senectus. 248.457.656.659.763
Senectus animoſa 337
Senectus audax 623
Senectus honoranda 169
Senectus honorata 136
Senectus ſana 739
Senectus iuuenilis 173
Senectus vegeta 683
Senectus virilis 607
Senectutis alimonia 742
Senes neglecti 459
Senex bellator 486
Senex ædificator 485
Senilis prudentia 658
Senſus communis 184
Sepultura 225.251.270

Sepultura viui 499
Sera monitio 217
Sermo breuis & efficax. 368
Sermo incompoſitus 703
Sermo index animi 226
Sero 147. 360
Serui veri 229
Serui principum elati 509
Seruus domino melior. 189
Seruus prudentior hero. folio 231
Seruo prudenti obtemperandum. 225
Seruorum cura 484
Seruorum turba 165
Seruitus grata 384
Seruitus vitiorum 265
Seruire tempori 299
Seruire voluptatibus. 177
Seuerè 57 108. 113. 127. 130 138 162. 305. 452. 464. 514. 519. 547. 549.
Seuerè & pudicè 477
Seuerus in ſeipſum 455
Seueritas 153. 457. 550. 563.
Seueritas in vxorem 554
Seueritas patris 551
Seueritas verbis temperata. folio 381
Sexus 637
Sibi quiſque teſtis 456
Silentium 142 168. 289. 666. 681. 710.
Silentium ducis 476
Silentium in bello 363
Silentium opportunum. 65
Silentij fides 578
Silere in tempore 55
Simpliciter 10. 43
Simultas à rege deponenda 476
Simultas magiſtratuum 424
Sitis 477
Sitim præuenire 584
Sobrietas 87. 546. 569.
Sobrietas in edulijs 189
Sobrius princeps 430
Sol oriens 340
Solerter 7. 13. 22. 38. 41. 56 324 385. 427. 630. 633. 634. 694.
Solitudo 631. 642. 683. 690
Somnus excuſatus 284
Somniorum obſeruatio. 690
Sordes 250
Sordes ambitioſæ 743. 748
Sordes glorioſæ 190
Sordidè 505
Spectator conuiuij 598
Spes 738
Spes boni futuri 600
Spes fallax 464
Spes in clypeo 474
Spes pertinax 751
Sphinx domi 355
Splendidè 480
Spontanea grata 371
Spontanei labores 179
Stantem mori 505
Statuariam gloriam 458
Stratagema 102. 104
Studioſè 730
Studium 634. 682. 693
Studium immodicum. 713
Studium ſapientia 220
Stultiloquium 115
Stupidi 571
Stupor animi 246
Sua cuique patria chara. folio 385
Sua cuique ſors diſplicet. folio 199

Sua

Sua quiſque virtute cōmendetur 400
Suaſio prQ Deo 412
Sumptus inutiles 624 702
Sumptus præpoſteri 668
Superciliosi 667
Superſtitio 239. 245. 756.
Superſtitio funerum 149
Superſtitio irriſa 466. 479
Superſtitio nulla 87. 259
Superuacua 603
Superuacua efficia 517
Surdus delatori 492
Συμπάθεια 625

T

Taciturnitas. 466. 678
Tædium gloriæ 544
Tarditas 732
Temeritas 441. 455
Temperantia 575
Temecrate 16. 10. 627
Tempeſtiuè 732
Templa vacua 591
Temporis parſimonia, 667. 677. 688 714.
Temulentia 152. 650
Temulentia caſtigat 388
Tenebris diffueſcere 143
Ter homines 243
Terria deducta 363
Teſtimonium inimici 580
Tibicen vir improbus 756
Timiditas armata 410
Timiditas laudata 397
Toleranter 760
Tolerantia 151. 635. 957
Tranquillitas 552. 645. 656. 670.
Tropheum ridiculum 434
Turba inutilis 178
Turba ſine duce 569
Turcæ aut ſuperandi, aut non prouocandi 348
Turnales 535
Turpe vbique turpe 269
Turpiloquium 264
Tutum conſilium 451
Tyranni ſpecies 617
Tyrannus 336
Tyrannidis oſor 484
Tyrannidem mitigat liberalitas 390
Tyrannica vox 492
Tyrannice 516
Τυφλὸς ὁ πλοῦτος 95

V

Vafrè 60. 105
Valli fiducia 474
Vanitas 661
Varia lectio 207
Vehementia in dicendo. 698
Venia extorta 317
Venia laceſſito 502
Venus 685
Venus moderata 205
Venter & lingua 402
Venter omnia deuorat. 249
Venus operis 745
Venter ſurdus 455
Ventris cura prima 752
Ventris ſtudium 594
Vera bona animi 220
Verè pulchra 637
Veritas 278
Veritas odioſa 217
Verba affectata 306
Verborum ampulla 594
Verſus detortus 363
Verſutia 498

Veſci

Veſci in publico 257
Veſci quouis loco 264
Veſtis 762
Vetula amata 611
Vetulæ concubitus 599
Vetulus dux 487
Vicarij graues 517
Vicinus bonus 410
Viciſſitudo rerum 166
Victor benignus 397
Victor ferox 482
Victor & victus 444
Victoria dulcis 548
Victoria incruenta 626
Victoria magno empta. 404
Victoria ſpecioſa 240
Victoria vti 333.445
Victoriæ moderatio 103
Vigilantia 433
Vincere ſine cæde 474
Vindicta ciuilis 229
Vindicta optima 271
Vindictæ odium 351
Vindictæ neglectus 416
Vinum vetus 357
Vini parcus vſus 637
Vini patiens 526
Vinolentia 640
Violentè 105
Virgo mulier 361
Vir magiſtratum ornat. 436
Vir pecuniæ potior 410
Viri fortis fiducia 293
Virtus in actione 635
Virtus infœlix 556
Virtus laudata tantum. 229. 765.
Virtus legibus nõ eget. 635
Virtus principis 514
Virtus per ſe honeſta. 637
Virtus præſtanda, non pro- fitenda 719
Virtus præmium eſt 720
Virtus quærenda 184
Virtus ſuccedit 403
Virtus tuta 627
Virtutis cognatio ibid.
Virtutis præmia 166
Vis, Deus 411
Vis pro iure 338
Vires formæ præſtant 669
Vita à verbis diſſentiens. folio 682
Vita anxia 337
Vita fugax 690
Vita inanis 722
Vita miſera 253
Vita præpoſtera 757
Vita pura 560
Vita ſine literis mors 264
Viui docendi, non laudandi 515
Vltio 564
Vltio ciuilis 491
Vltio Deorum 487
Vltra malleum 587
Vltronea beneficentia. 185
Vmbra 599
Vnguenta 100.265
Vnguentum olere 502
Vnus eximius 507.620
Vocalitas 367
Voluptas 219 664.219.607.
Voluptas doloris comes. 194
Voluptas emollit domitos. follo 446
Voluptas ex virtute 177
Voluptas magno empta. 371
Voluptas temporaria 579
Voracitas 598
Vota 151
Votamorientis 508

Vota qualia 175
Vota ſtulta 239
Vox in bello 458
Vox tyrannica 723
Vrbanè 8. 32. 44 68.79.82. 283.
Vrbanitas 307
Vſque ad aras 418
Vſus lenit moleſtiam 247
Vſus rectus 711
Vtcunque vincere 420
Vtilitas 470
Vtilitas ex hoſte 686
Vtilitas ex inimicis 641
Vulgi iudicia 637. 632
Vulgi nihil ſanum 346
Vulgo nihil placet 263
Vxor caſta 391. 616
Vxor eligenda 99
Vxor humilis 169
Vxor moleſta 539 749
Vxor quare ferenda 191
Vxoris reuerentia 511
Vxorum imperium 459

FINIS.

BRIXIAE,

IN AEDIBVS Polycreti Turlini.

M. D C I.

Digitized by Google